NOTE POLITICE

VOL. III

1917 — 1918

ALEXANDRU MARGHILOMAN

Note Politice

1897 — 1924

BUCUREȘTI

Editura Institutului de Arte Grafice «EMINESCU» S. A.
Str. Parlamentului, 2
1927

1917.

(Continuare)

23 Iunie. — Dejun la guvernator (Tülff). Prezenţi: Lupu Kostake, Neniţescu, C. Arion, colonelul Hentsch, baronul Wesler, ministrul Mirbach, generalul doctor Goetz, contele Freudenstein, Ober-Quartier-Meisterul, cap inteligent de artist, al cărui nume nu l-am putut prinde, fiul generalului, doi aghiotanţi, etc. Masă frugală, conversaţiune amicală. Generalul mi-a subliniat în mai multe rânduri dorinţa Germaniei de a nu pricinui nici o pagubă ţărei.

— Domnul Popescu, corespondentul lui «Neue Freie Presse» şi care este nedespărţit de Dombrovsky, a venit să-mi vorbească de un nimic, care părea mai mult a fi un pretext. El mi-a spus, într'un mod foarte confidenţial, că se vor face sondări pentru candidatura Ar-

---

23 juin. — *Déjeuner chez le gouverneur:* carton, grand format, pour invitation officielle. Présents Lupu Kostache, Neniţescu, Arion, le col. Hentsch, le baron Wesler, le ministre Mirbach, le General-Arzt von Goetz, le comte de Freudenstein, l'Oberquartier-Meister, tête intelligence d'artiste dont je n'ai pu saisir le nom, le fils du général, deux aides de camp, etc. Menu frugal, conversation très amicale. Le général m'a plus d'une fois souligné le désir de l'Allemagne de ne causer aucun tort au pays. Le général m'a placé à sa droite et Lupu à la droite de Hentsch qui faisait face.

— Mr. Popescu, correspondant de la «Neue Freie Presse» et qui est l'inséparable de Dombrowski, venu pour me parler d'un rien qui ressemblait plutôt à un pretexte, me dit très confidentiellement que l'on va faire des sondages pour la candidature au trône de Roumanie de l'Archiduc Joseph. L'Ar-

chiducelui Iosef la tronul României. Archiducele comandă grupul de armate de pe frontul nostru; el ştie româneşte, ca şi soţia lui. Se vorbise de el pentru prezidenţia unui guvern de coaliţie, la Budapesta, la căderea lui Tisza. Nici soluţia aceasta nu mi se pare acceptabilă.

24 Iunie. — Domnul de Witzleben dejunează la mine. De notat eşirea lui în potriva lui Czernin şi a Austriacilor cari, vorbind mereu de pace, dau nădejde unui inimic descurajat. El adaogă : «Dacă *noi* am fi avut o revoluţie ca revoluţia rusească, cine ar crede că Antanta n'ar fi profitat de zăpăceală pentru a se arunca asupra noastră ? Cine ar crede că ea ar fi dat răgaz pentru a permite nouilor noastre instituţii să se desvolte?— Bethmann-Hollweg este un om slab, dar foarte cinstit, prea cinstit chiar pentru a ţine cap unor indivizi fără scrupule ca Sonnino, Asquith, Ribot şi Poincaré. Cu toate acestea el trebue menţinut, căci schimbările sunt totdeauna nefaste ; de altfel s'ar găsi oare cine să-l înlocuiască ?»

25 Iunie. — Primesc vizita lui Schlawe. Este prima

---

chiduc commande le groupe d'armées sur notre front, sait le roumain, sa femme le parle aussi. On avait parlé de lui pour la présidence d'un gouvernement de coalition à Budapest à la chute de Tisza. C'est une solution qui ne me paraît pas très acceptable.

24 juin. — Mr. de Witzleben déjeune chez moi. A noter sa sortie contre Czernin et les Autrichiens qui, à toujours parler de paix, finissent par donner du coeur à un ennemi découragé. Comme de juste, il ajoute: si nous avions subi une révolution comme celle des Russes, croit-on que l'Entente n'aurait pas profité de notre désarroi pour se jeter sur nous? Croit-on qu'elle aurait prêché la trêve pour permettre à nos institutions nouvelles de se développer? — Bethmann-Hollweg est un homme faible, mais très honnête, trop pour tenir tête à des gaillards sans scrupules comme les Sonnino, les Asquith, les Ribot et les Poincaré. Il faut néanmoins le garder, car les changements ne valent rien; trouverait-on d'ailleurs à le mieux remplacer?

25 juin. — Visite de Schlawe. C'est la première fois que

oară că-l văd de când se află în slujba Germanilor. Imi spune că este în Consiliul de Administrație al căilor ferate dela Sud-Vest (?). Aici, el trece drept directorul general al căilor românești. El se interesează de soarta d-lui Mirică, ostatic, pe care nu parvenim să-l scoatem dela Săveni. Ii comunic știrile pe care le am. — Nu este mulțumit de tot ce se petrece, și mai ales nemulțumit de directivele cari se iau dela Carp. El crede că toată vina o are generalul Tülff, care voia să aplice sistemul de a lăsa organelor administrative românești toată autoritatea lor și de a se mulțumi să le cârmuiască. Nu s'a aplicat acest sistem, dar nici celalt, pe care el îl preferă, de a administra singuri și de a se mărgini să se ceară numai sfaturi Românilor. In modul cum se procede, și cu greșelile cari se comit în alegerea persoanelor, nu se va izbuti niciodată «a distruge faima Brătienilor». — Schlawe face o observație foarte dreaptă: «S'a făcut prostia de a se distruge podul de pe Borcea; nu mai există legătură cu București și astăzi toată legătura se face cu Varna. Trebue cu ori ce preț ca acest pod să fie refăcut». El este foarte îngrijat de când a văzut nota austriacă: «Dunărea Austriei !»

---

nous nous voyons depuis qu'il est au service allemand. Il me dit d'ailleurs qu'il est dans le conseil d'administration des chemins de fer du Sud-Ouest (?). Ici, il passe pour le directeur général des lignes roumaines. Il s'intéresse au sort de Mr. Mirica, otage, que nous n'arrivons pas à sortir de Saveni. Je lui donne les renseignements que je possède. Pas content de tout ce qui se passe et surtout pas content des directives qu'on puise auprès de Mr. Carp. Pour lui, la faute est au *général Tülff*, qui voulait appliquer le système de laisser toute leur autorité aux organes administratifs roumains et de les guider seulement. On n'a pas appliqué ce système, mais l'autre non plus. qui a ses préférences, d'administrer soi-même et de demander seulement conseil aux Roumains. De la façon dont on procède et avec les erreurs qu'on commet dans le choix du personnel, on n'arrivera jamais «à détruire la fortune des Bratiano».

Schlawe a une observation très juste: on a fait la bêtise de détruire le pont de la Borcea; il n'y a plus de liaison avec Bucarest et aujourd'hui toute la liaision se *fait avec Varna.* Il faut à tout prix que ce pont soit refait. Très inquiet depuis qu'il a vu la note autrichiene: le Danube à l'Autriche.

26—27 Iunie. — Am fost la Buzău şi Fundeni. Până la Ploeşti, nici o altă urmă de război decât administraţia germană a căilor ferate. Personal, material, totul e german; inscripţiunile sunt pe nemţeşte, librăriile din gări nu vând decât militarilor, Crucea Roşie din Colonia are în gara Bucureşti un bufet de băuturi răcoritoare numai pentru soldaţii germani. In apropierile Ploeştilor distrugerea instalaţiunilor petrolifere dă impresia unui cataclism. Rezervoarele distruse, căzute, încovoiate, au un aspect de neuitat. Gările au suferit puţin. Mult material stricat, aruncat pe marginea căii.

La Fundeni, în mijlocul lanurilor de grâu, tranşeele desinează festoane de buruieni. Pe ici pe colo, două bucăţele de lemn au menirea să reprezinte o cruce, un mormânt anonim de soldat român. Din contră, la intrarea satului Comisoaia mormintele germane sunt adunate într'un cimitir îngrădit fiecare mormânt cu crucea lui cu o inscripţie... Conacul meu dela Valea Comisoaia este ras; nu rămân decât pietrele temeliei pentru a arăta locul magaziilor mele, cari au fost arse de Ruşi fiindcă pretindeau că le împiedică vederea.

---

26 et 27 juin. — Buzau et Fundeni. Jusqu'à Ploesti, pas d'autres traces de la guerre que l'administration allemande des chemins de fer. Personnel, matériel, tout est allemand; les inscriptions en allemand; les librairies des gares ne vendent qu'aux militaires, la Croix Rouge de Cologne a, en gare de Bucarest, une jolie buvette de refraîchissement pour soldats allemands. En approchant de Ploesti, avant et après, la destruction des établissements de pétrole donne l'impression de cataclysme. Les réservoirs détruits et affaissés, tordus ont un aspect inoubliable. Les gares ont peu souffert. Beaucoup de matériel disloqué, de ci, de là, à côté de la voie.

A Fundeni, dans les champs de blé, les tranchées dessinent des festons verts de broussailles. De ci, de là deux morceaux de bois sont censés marquer d'une croix une tombe anonyme de soldats roumains. Tout au contraire, à l'entrée de Comisoaia, les tombes allemandes sont assemblées en petit cimetière clos, avec leur croix à inscriptions... Mon installation de Valea Comisoaia rasée; il ne reste que les pierres des fondations pour marquer la place de nos magasins incendiés et que les Russes ont brûlé parceque, soit disant, ils gênaient la vue.

Iarca şi prietenii noştri se plâng de regimul sever al Etapei. Iarca îmi spune că oraşul este înconjurat de un cordon, care ia orice aduc ţăranii în oraş, sau orice cară din oraş în căruţele lor. Oameni de condiţie bună, cari în viaţa lor nu au ţinut vre-o sculă în mână, sunt puşi la lucru manual; chiar şi femeile sunt rechiziţionate. Profesori, au fost siliţi să tae lemne prin păduri. Se lucrează în mod intensiv la refacerea drumurilor: am văzut mai multe concasoare de piatră şi cilindrii compresori; coloanele germane transportă piatra şi prizonierii — şi în unele locuri chiar oameni rechiziţionaţi, — furnizează munca. Regimul este aspru, dar organizaţia bună. In toate gările echipe germane construesc, repară, măresc instalaţiile.

30 Iunie. — Locotenentul Neumann mă întrebase dacă cunosc pe Diaconescu; a trebuit să mărturisesc că îmi era aproape necunoscut. Azi dimineaţă, Verzea mi-a spus că Diaconescu, în calitate de procuror general, şi Duca, în calitate de prim-procuror, au înlesnit fuga lui Filotti. Ancheta lor era îndreptată mai mult în contra lui Verzea, care denunţa, decât în contra lui Filotti, care

---

Iarca et nos amis se plaignent du régime sévère de l'Etape. La ville est entourée, me dit-il, d'un cordon qui dévalise les paysans de tout ce qu'ils emportent ou apportent dans leurs chariots. On oblige au travail manuel des gens de condition qui n'ont jamais manié un outil; les femmes sont aussi réquisitionnées. Des professeurs ont été obligés de couper en forêt du bois. Travail intensif de réfection des routes: j'ai vu plusieurs concasseurs de pierres et des cylindres pour routes; les colonnes allemandes transportent la grosse pierre et les prisonniers et aussi par endroits les gens réquisitionnes fournissent la main d'oeuvre. On est dur, mais l'organisation est superbe. Dans toutes les gares des équipes d'Allemands construisent, réparent, augmentent les installations.

30 juin. — Le lt. Neumann m'avait demandé si je connaissais Diaconescu; j'ai du reconnaître qu'il m'était presque un inconnu. Or, ce matin, Verzea m'a dit que Diaconescu, comme procureur général, et Duca, comme premier procureur, avaient favorisé la fuite de Filotti. Leur enquête était dirigée bien plus contre Verzea qui dénonçait, que contre Filotti qui

furase milioanele. Intre altele, Verzea aflase că în strada Brătianu, acolo unde locuia, al doilea imobil era închiriat într'un mod clandestin de Filotti şi servea ca loc de întâlnire, noaptea, lui Filotti, Davila, Corbescu, Victor Antonescu, Take Ionescu (transcriu lista numelor aşa cum o ţine Verzea dela subchiriaşul Erbiceanu) şi alţi «idealişti». Verzea a cerut o descindere a parchetului. Ea a fost făcută, dar în lipsa lui; dacă s'au găsit obiecte de toaletă suspecte, nu s'a găsit însă nici hârtii, nici registre.

— Asupra furturilor dela ministerul de război, Verzea ştie că într'o singură afacere Stauss a trebuit să dea 200.000 de lei lui Paul Negulescu, cumnatul sau corespondentul maiorului Slăniceanu, sub numele căruia Iliescu opera foarte adesea.

1 Iulie. — Azi de dimineaţă, la ora 5, *Maiorescu* s'a stins subit. Starea lui era staţionară. De aci grija medicilor săi. I se făcea injecţii de cafeină şi Schachmann propusese eri ventuze scarificate; Hammer propuse să-i lase sânge, dar Maiorescu a refuzat. Domnişoara Neumann, care nu se mişcase de lângă patul lui dela înce-

---

avait dérobé les millions. Entre autres, Verzea ayant appris que dans la Rue Bratiano, là où il habitait, le seconde immeuble était loué clandestinement par Filotti et servait de lieu de rendez-vous la nuit, pour Filotti, Davila, Corbescu, Victor Antonescu, Take Ionescu — je transcris les noms tels que Verzea les tient du sous-locataire Erbiceanu — et autres «idéalistes», avait demandé une descente du parquet. Elle fut faite, mais en l'absence de Verzea; si on y a trouvé des objets de toilette louches, on n'y a pas trouvé de papiers ni de livres.

Sur les vols du ministère de la guerre, Verzea sait que dans une seule affaire *Stauss* a dû donner 200.000 lei à Paul Negulescu, le beau-frère ou le correspondant du major Slaniceanu, sous le nom duquel Iliescu opérait le plus souvent.

1-ér juillet. — *Mort de Maiorescu.* Ce matin à 5 h. Maiorescu s'est subitement éteint. Son état restait stationnaire. De là l'inquiétude de ses médecins. On lui faisait des piqûres de caféine. Schachmann avait proposé hier des ventouses scarifiées; Hammer avait accepté une saignée, mais Maiorescu avait refusé. Il s'est levé pour un besoin; la garde-malade, qui était à sa première nuit de veille, car M-elle Neumann

putul boalei, a fost deşteptată de o respiraţie mai grea; el nu a mai avut putere decât să respire puţin metil, şi-a aşezat capul pe pieptul domnişoarei Neumann şi totul s'a sfârşit. El se odihneşte pe patul lui, acoperit de florile mele, cele dintâi sosite; nici pompă, nici decoraţii, după voinţa lui. Nu se va rosti nici un discurs : ce gând s'ar putea exprima liber, în starea în care ne aflăm ? Moartea aceasta e o mare nenorocire şi eu o consider ca unul din inelele lanţului de nenorociri care apasă sărmana noastră ţară. Eu pierd un sfătuitor sigur şi luminat, pe care grija integralităţii rolului lui istoric îl făcea imparţial şi impersonal. Tzigara-Samurcaş, cel dintâi pe care l-am văzut azi dimineaţă, şi-a rezumat gândul : «Este o lume mare care se închide ; Th. Rosetti este sfârşit, Carp devine de un autoritarism pe care nu-l mai poate suporta nimeni; Lupu aiurează din ce în ce mai mult!» — După el va rămâne o dâră de lumină, dar oare acesta e un sprijin ? — La ora 6 se va proceda la ridicarea corpului. Mâine la ora 4 înmormântarea oficială. — Am semnat, cu Mitică Rosetti, actul mortuar la Primărie.

---

n'avait jamais quitté son lit, a fait peu de temps après un signe à M-elle Neumann qu'un râle avait subitement réveillée. Maiorescu repose sa tête sur la poitrine de M-elle Neumann, eut seulement la force de respirer une ampoule de méthyle et ce fut fini. Il repose, simplement, sur son lit; mes fleurs — les premières arrivées — couvrent la couche. Ni pompe, ni décorations sur le corps, selon sa volonté. Il n'y aura pas de discours: quelle pensée voudrait-on, ou pourrait-on seulement, librement exprimer dans l'état où nos sommes? C'est un gros malheur et je le considère comme le chaînon de la série qui afflige notre pays. Je perds un conseiller sûr et clairvoyant, que le souci de l'intégralité de son rôle historique rendait impartial et impersonnel.

Tzigara-Samurcaş, le premier vu ce matin, résumait bien sa pensée: «c'est un monde grand qui se ferme; Th. Rosetti est fini; Carp devient d'un autoritarisme que nul ne peut plus supporter; Lupu Kostache divague de plus en plus!» Il restera une trainée lumineuse, mais est-ce un soutien?

A 6 h. levée du corps. Demain à 4 h. obsèques officielles. J'ai signé avec Mitica Rosetti l'acte mortuaire à la Mairie.

2 Iulie. — Contele *Ledebur* vine să-şi ia rămas bun. El regretă toate greşelile cari se fac. Găseşte că Consiliul comunal, reconstituit de azi dimineaţă, are din nou o nuanţă liberală de un efect neplăcut: «Rău fac Germanii că nu se adresează decât d-lui Carp; d-l Carp este un spirit fermecător, când stai de vorbă cu el, dar este în adevăr «infantil» (sic).

— Consiliul comunal este reconstituit în minus Verzea, demisionat, şi Berendey, congediat, iar în plus cu Bragadiru, Scarlat Vârnav şi Mitică Şutzu. Bragadiru prezident, Dobrovici I-iul vice-prezident, Dristorian al II-lea vice-prezident şi Prager al III-lea. Şi Dombrovsky găseşte că prea mulţi liberali sunt întotdeauna puşi înainte.

— Se află că Ruşii fac o ofensivă mare pe un front de 30 de km. cu 15 divizii după un comunicat, cu 20 după altul. Cele mai bune trupe, gardă şi corp siberian, sunt angajate. Acţiunea se petrece pe la Brzezany. Ledebur spune că de mai multe zile era aşteptat acest atac. Pentru moment, nici un succes mai însemnat.

— Inmormântarea lui *Maiorescu* a fost de o sim-

---

2 juillet. — Le comte Ledebour vient prendre congé. Il déplore toutes les fautes qu'on commet. Il trouve que le conseil communal, reconstitué de ce matin, a de nouveau une nuance libérale d'un effet fâcheux. «Les Allemands ont eu tort de ne s'adresser qu'à Mr. Carp; Mr. Carp est un esprit charmant quand on cause avec lui, mais il est réellement infatile» *(sic)*.

Le conseil communal est reconstitué avec Verzea — démissionnaire — et Berindey — congedié, en moins — et Bragadiru, Ch. Varnav et Mitica Sutzo en plus. Bragadiru, président; Dobrovici, 1-er vice-président; Dristorian, 2-e vice-président et Prager 3-e vice-président. Dombrowsky trouve aussi que trop de libéraux sont toujours placés en vedette.

Tout à coup on apprend que les Russes font une grande offensive sur le front de 30 km. avec 15 divisions, dit un communiqué, avec 20 selon un autre communiqué. Les meilleures troupes, garde et corps sibériens sont engagées. Cela se passe autour de Brzezany. Ledebour disait que depuis plusieurs jours on s'attendait à cette attaque. Pour le moment aucun succès très important.

Les obsèques de Maiorescu on été d'une simplicité abso-

plicitate absolută. Mulţime multă şi mare reculegere. Multe flori. Eri am depus o coroană mare în numele meu ; astăzi am dus alta în numele partidului conservator. Tot ce poartă un nume era la cimitir. Singur Carp s'a abţinut dela orice semn de simpatie. Paul Theodoru şi Golescu l-au rugat cu insistenţă; el le-a răspuns cinic : «De ce aşi face lui Maiorescu o politeţă pe care el nu poate să mi-o dea înapoi?» Şi cinci-zeci de ani de relaţii strânse unise pe aceşti doi oameni ! Blamul a fost unanim. Printre străini; căpitan Kremnitz, Schlawe şi maiorul Schenker. Toată cremonia a părut tuturor foarte impunătoare prin durerea adevărată a unei părţi din asistenţă. C. Arion a lipsit, starea lui nepermiţându-i o emoţie atât de puternică.

3 Iulie. — Vorbim de coloritul tot mai liberal pe care îl iau numirile nenorocitului guvern provizoriu. Stirbey îmi atrage atenţia că la Craiova este exact acelaş lucru.

— *Mehedinţi* deplânge pierderea imensă ce am suferit-o: Maiorescu era pentru el obiectul unui cult, dealtfel foarte meritat.

---

lue. Foule, mais grand recueillement. Beaucoup de fleurs. Hier j'ai déposé une grande couronne en mon nom; aujourd'hui j'en ai porté une au nom du parti conservateur. Toutes les personnes portant un nom se trouvaient au cimetière. Carp seul s'est abstenu de toute marque de sympathie. Paul Theodoru, Golescu l'ont supplié; il a répondu cyniquement : «Pourquoi ferais-je à Maiorescu une politesse qu'il ne peut pas me rendre?» Et cinquante ans de rélations étroites ont réuni ces deux hommes! Les blâmes ont été unanimes.

Parmi les étrangers le cap. Kremnitz, Schlawe et le major Schenker. Toute la cérémonie a paru à tous très imposante par la véritable douleur d'une partie de l'assistance.

C. C. Arion absent, son état ne lui permettant pas une seconde secousse émouvante.

3 juillet. — *On s'entretient de la teinture toujours plus libérale que prennent les nominations de ce malheureux gouvernement provisoire;* Stirbey me fait remarquer que à Craiova c'est exactement la même chose.

Mehedinţi déplore la perte immense que nous avons subie. Maiorescu était pour lui l'objet d'un culte, très mérité du reste.

— Ofensiva rusească este în toiul ei. Petersen îmi spune că i s'a telefonat dela Focşani că totul e liniştit şi că nu există nici o grijă din cauza ofensivei. Pierderile ruseşti ar fi înspăimântătoare, după comunicatul austriac. Divizii întregi ar fi desfiinţate. In fond, dacă ofensiva nu reuşeşte, va fi o binecuvântare pentru şansele de pace. Această probă de neînfrângere a liniei germane poate aduce o reacţiune în favoarea păcii. Presupun că din cauza acestei ofensive, congresul socialist dela Stockholm s'a dizolvat; el a eşuat cu totul; telegramele anunţă plecarea delegaţilor neutri, delegaţii ruşi neputând avea, de 8 zile, nici o comunicaţie cu ţara lor. Dombrovsky îmi confirmă că la Marele Cartier se afirmă din ce în ce mai mult că trupele ruseşti părăsesc Moldova; rămâne singură armata noastră, cu artilerie franceză şi engleză.

4 Iulie. — Comunicatul de astăzi nu este bun. Ni se vorbise atât de descompunerea armatei ruse, încât eşti mirat să afli că Ruşii au lărgit gaura ce făcuse la Ko-

---

L'offensive russe bat son plein: Petersen me dit que de Focsani on lui a téléphoné que tout était tranquille et qu'on n'avait aucune inquiétude au sujet de l'offensive. Les pertes des Russes seraient effrayantes selon le communiqué autrichien. Des divisions entières seraient anéanties.

Au fond, si l'offensive ne réussit pas, se sera une bénédiction pour les chances de paix. Cette preuve de l'inexpugnabilité de la ligne allemande peut amener la réaction en faveur de la paix. A cause de cette offensive, je suppose, *le congrès socialiste de Stockholm s'est dissous;* il a totalement échoué; les dépêches annoncent le départ des délégués neutres, les délégués russes ne pouvant avoir depuis huit jours aucune communication avec leur pays·

Dombrowski me confirme qu'au Grand Quartier on affirme de plus en plus que *les troupes russes quittent la Moldavie;* reste seule notre armée avec de l'artillerie française et anglaise.

4 juillet. — Le communiqué de ce matin n'est pas plaisant. On nous avait tant servi de déclarations sur la décomposition de l'armée russe, qu'on est étonné d'apprendre que les

niuchy (?) pe înălţimile malului de vest al Strypei. Ruşii au atacat cu putere : la Riga, la Smorgon (de asupra mlăştinelor Pripetului, cari întrerupt linia), pe Stochod, pe linia Luck-Kowel, pe Slota-Lipa şi în Galiţia, pe punctele mai sus arătate sub Pripet. Pentru a explica succesele, căci succese au fost, pe o linie atât de lungă, trebue să se admită: sau că Ruşii nu sunt în descompunere cum s'a spus, sau că Centralii au retras trupe depe frontul lor de Est într'atâta încât întreprinderea rusească, datorită lui Kerensky care se afla pe front, nu a găsit o rezistenţă prea mare.

— Mackensen a plecat în direcţia frontului său, la Lehliu.

— *Volanka* îmi spune că comunicatul rus anunţă 10.000 de prizonieri germani şi austriaci ; Zborow şi Koniuchy sunt pierdute. Acelaş îmi face un raport puţin favorabil asupra Archiducelui Iosef, om care n'are nimic spre a câştiga simpatiile, iar «nevasta lui, o a doua regină Maria, frumuseţea în minus». Cu preci-

---

Russes ont élargi la trouée qu'ils avaient faite à Koniouchy(?) — dans tous les cas sur les hauteurs de la rive Ouest de la Strypa. Les Russes ont attaqué avec force à Riga et à Smorgon (au dessus des marais du Pripet qui interrompent la ligne) et sur la Stochod, sur la ligne Luck-Kowel, sur la Slota-Lipa et dans Galicie, sur les points ci-dessus indiqués au-dessous du Pripet.

Pour expliquer ces succès, car il y en a eu, sur une ligne aussi longue, il faut bien admettre ou que la Russie ne tombe pas en décomposition comme on le dit, ou que les alliés ont tellement dégarni leur front Est que l'entreprise russe, due à Kerenski qui est sur le front, n'a pas trouvé une résistance trop forte.

Mackensen s'est rendu dans la direction de son front, à Lehliu. Volanka me dit que le communiqué russe annonce 10·000 prisonniers allemands et autrichiens. Zborow et Koniouchi sont les deux positions perdues. Du même: rapports peu favorables sur Archiduc Joseph, homme n'ayant rien pour se concilier les sympathies et sa femme était une seconde «Reine-Marie», la beauté en moins. Avec précision il

zie, el afirmă că pentru Germani ca şi pentru Austriaci, dinastia este condamnată.

5 Iulie. — Marius Teodorian a aflat dela un martor că o ciocnire sângeroasă a avut loc în Prahova între Unguri şi Germani. Eram sceptic. Dar având treabă cu poliţia, semi-confidenţele căpitanului Hamelung mi-au confirmat această ştire. Ostilitatea pe toate treptele scărei este cunoscută, dar nu o credeam împinsă atât de departe.

— La Buzău, administratorul meu Iliescu, în prezenţa mea, întrebase pe un căpitan Schultze dela etape ce aveau de gând să facă cu vinul meu dela Valea Scheilor, şi rugase ca să-mi fie îngăduit să iau 400 de decalitri, din cele 8000 aflate acolo, pentru nevoile personale. Astăzi sunt invitat la poliţie şi, într'o formă dealtminterea curtenitoare, mi se comunică că comandantul armatei a 9-a nu-mi poate acorda din vinul meu, având în vedere marile nevoi ale armatei!

Eşind dela poliţia germană, mă întorc cu Tzigara pe care îl întâlnisem acolo. Vorbim de numirea lui Bragadiru; Tzigara o găseşte deplorabilă. Nu trebue acuzat

---

affirme que pour les Allemands comme pour les Autrichiens la dynastie est condamnée.

5 juillet. — Marius Theodorian tient d'un témoin qu'une rixe sanglante a eu lieu dans la Prahova entre Hongrois en nombre et Allemands. J'étais sceptique. Mais ayant eu affaire à la police, les demi-confidences du cap. Hamelung n'ont fait que confirmer la nouvelle. On sent l'hostilité sourde à tous les degrés de l'échelle, mais je ne la croyais pas poussée aussi loin.

A Buzau, Iliescu, moi présent, avait demandé à un capitaine Schultze de l'Etape ce qu'on comptait faire de mon vin de Valea Scheilor et, du même coup, avait prié que sur les 8000 decalitres, il me fut permis d'en prélever 500 pour ma cave. Je suis appelé dans une forme très courtoise, il est vrai, à la police «Zimmer 20» pour qu'il me soit communiqué que le commandant de la IX-e armée ne peut m'accorder «mon» vin, vu les grands besoins de l'armée !

En sortant de la police allemande, je fais route avec Tzigara que j'y avais rencontré. Nous parlons de la nomination de Bragadiru. Tzigara la trouve déplorable. Il ne

Carp, care s'a opus multă vreme, după cum, până în ultimul moment, era să se abţie de a merge la dejunul organizat Duminică de Bragadiru, în onoarea sa. Este opera personală a lui Lupu Kostake şi rezultatul micilor şi neîncetatelor cadouri.

Ne-am dus apoi la casa lui Maiorescu. Am luat cunoştinţă de testamentul lui, scris cu creionul. Am scos câteva caete din jurnalul lui: el voia să facă câteva ştersături. Domnişoara Neumann va face lucrarea, care n'are un caracter politic. Aceste caete vor fi remise succesiunei, după revizuire. Cred că nu conţin decât fapte din viaţa privată.

— Eri mi-a vorbit îndelung Didina Cantacuzino de Ortodoxia sa, căreia guvernul refuză să-i mai servească o subvenţie. Intreb pe Marius Teodorian ce este, în fond cu această instituţie, din care unii preoţi şi-au făcut o influenţă şi care este prezidată de octogenara doamna Asica Filipescu. Teodorian îmi răspunde brutal : «Este o jucărie pentru isteria Didinei».

---

faut en accuser Carp qui s'est longtemps défendu, comme il a aussi, jusqu'à la dernière minute, failli râter le déjeuner qu'on avait organisé pour lui, dimanche, chez Bragadiru. C'est l'oeuvre personnelle de Lupu et le produit des petits cadeaux, constamment renouvelés, et qui ont commencé avec asperges et fini, hier encore, avec les artichauts nouveaux, (textuel).

— Avec Tzigara nous fûmes à la maison de Maiorescu. J'ai pris connaissance de son testament écrit au crayon. Surtout nous avons sorti quelques cahiers de son Journal : il voulait opérer certaines ratures et c'est M-elle Neumann qui fera le travail, qui n'a rien de politique. Ces cahiers seront remis à la succession après révision. Je crois qu'ils ont trait à des faits de la vie privée.

Hier la Princesse Didine Cantacuzène m'a longuement parlé de son «*Orthodoxia*», à laquelle le gouvernement refuse la continuation d'une subvention. Je demande à Marius Theodorian qu'est-ce au fond cette institution dans laquelle certains prêtres se sont taillé de l'influence et que nominalement préside l'octogenaire M-me Assica Filipescu. — Theodorian me répond brutalement : «C'est un joujou pour l'hystérie de Didine».

— Mirbach îmi scrie o scrisoare foarte amabilă, pentru a-mi spune că generalul Tülff ar primi cu plăcere o invitaţie.

6 Iulie. — Moos îmi confirmă că Mareşalul a fost pe front; se miră că am avut cunoştinţă de plecarea lui la Lehliu. El crede că se prepară o ofensivă asupra Moldovei. Această este repetiţia unui pronostic identic al lui Volanka: din partea austriacă, ofensiva este dorită. Ar fi o soluţie pentru actuala noastră situaţie.

— Din gazetele ruseşti, care încep a intra în România, Brănişteanu îmi spune că din toate reese ostilitatea întregei prese ruseşti în contra noastră. Trebue observat că Lloyd George în discursul ce a rostit la Glasgow (acum 4 zile) vorbeşte de Serbia, de Belgia, de Muntenegru, dar nu suflă un cuvânt de România. Astă seară jurnalul dă un extras din «Nowoje-Wremja» din 26 Aprilie, care desminte absolut afirmările generalului Iliescu asupra unui ultimatum Stuermer. Eram sigur că Iliescu a minţit. Jurnalul rusesc afirmă că Brătianu a tratat şi încheiat cu Sassonov, că el dorea să intre în cam

---

— Mirbach m'écrit une lettre charmante pour me dire que le général Tülff accepterait avec plaisir une invitation.

6 juillet. — Moos me confie que le Maréchal a été sur le front; il est très étonné que j'eusse eu connaissance de son départ pour Lehliu. Pour lui, c'est une offensive sur la Moldavie qui se prépare. C'est la répétition d'un pronostic pareil de Volanka: du côté autrichien on la souhaite et on l'espère. Ce serait une solution à notre situation actuelle.....

Lecture faite des journaux russes qui commencent à entrer en Roumanie, Branisteanu me dit que toute la presse russe nous est hostile et malmène la Roumanie. Il fait remarquer que Lloyd George, dans son discours de Glasgow (4 jours) parle de la Serbie, de la Bulgarie, du Monténégro et ne souffle mot de la Roumanie. Ce soir le journal donne un extrait de la «Nowoje Wremja» du 26 avril, qui dément absolument les allégations du général Iliescu au sujet d'un ultimatum Stuermer. J'étais sûr qu'Iliescu mentait. Le journal russe affirme que Bratiano a traité et conclu avec Sassonow, qu'il désirait entrer en campagne le 1-er août, que

panie la 1 August, dar căderea lui Sassanow, tocmai în acel moment, a fost urmată de un moment de ezitare tocmai fiindcă se ignorau intenţiunile lui Stuermer în privinţa României. Ar exista o scrisoare a guvernului englez către Buchanan, publicată după revoluţie, care ar indica nelinişτea pe care o făcea să nască sosirea lui Stuermer.

— Am avut o întrevedere cu *Costică Manu*. El îmi spune că nu mă pot îndoi de sentimentele sale nici în politica străină, nici în politica internă. Dar cum n'a renunţat la carieră şi cum doreşte să reia serviciul, nu vrea să facă pentru un moment nici un act de afirmare de partid.

7 Iulie.—Se vor libera oare ostatecii? Au fost oare aduşi la Bucureşti şi închişi la Cercul Militar: Derussi, Dărăscu, Léautey şi doi sau trei alţii, pentru a se face din ei prizonieri speciali cu scopul de a libera pe ceilalţi? Moos mi-a spus eri că peste vre-o 15 zile se vor libera o mulţime de persoane: M. Antonescu, Taubes, etc. Astăzi Bărbulescu a fost pus în curent de către Băicoianu de chestiunea pusă ostaticilor: ei trebue să declare în

---

la chute de Sassonow juste à ce moment-là a été suivie d'un moment d'hésitation parce que précisement on ignorait les intentions de Stuermer à l'égard de la Roumanie. Il existerait une lettre du gouvernement anglais à Buchanan, publiée après la révolution, qui indiquerait justement les appréhentions que l'arrivée de Stuermer faisait naître.

Entrevue avec Costica Mano. Il me dit que je ne puis douter de ses sentiments ni dans la politique étrangère ni dans la politique intérieure. Mais il n'a pas renoncé à la carrière et en vue de reprendre du service il désire ne faire actuellement aucun acte d'affirmation de parti.

7 juillet. — Va-t-on relâcher les otages ? A-t-on amené à Bucarest et enfermé cercle militaire : Derussi, V. Darescu, Léautey et deux ou trois autres pour en faire des prisonniers spéciaux à seule fin de pouvoir libérer les autres? Moos m'a dit hier que dans une quinzaine on allait licencier un tas de personnes: M. Antonescu, Taubes, etc. Aujourd'hui Barbulescu a été mis au courant par Baycoianu de la question posée aux otages: ils doivent déclarer par écrit, sans

scris şi fără comentarii, prin da sau prin nu, dacă vor să meargă în Moldova. Contraparte ar trebui să însemne: libertatea pentru acei ce vor să rămâe. Eşirea lor s'ar face prin Brăila-Galaţi. Se presupune că deţinuţii austro-germani sosesc prin aceaşi cale.

— Azi de dimineaţă primesc o carte poştală semnată sub-locotenent Nicu Demetrescu, dela Stralsund. Printre altele el scrie: «... ştiţi că a fost aci, în Stralsund, în lagărul ofiţerilor, domnul colonel Sturdza şi a stat câteva zile pentru a lua în România pe toţi ofiţerii ce vor ocupa diferite servicii folositoare. Aşi fi plecat şi eu cu d-nul col. Sturdza...» — Prin lt. de Hertz aflasem că Sturdza era absolut liber în Germania, iar un alt ofiţer, profesor din Târgovişte, unul din primii întorşi, îmi spunea că la Krefeld erau adunaţi vre-o 700 de ofiţeri aleşi de Sturdza şi destinaţi să fie trimişi fără întârziere în România. Fapt care nu s'a realizat încă. Se mai anunţă că doamna Sturdza pleacă la bărbatul ei!

Intre timp vine *Arion* la mine. El a văzut pe Carp. Carp declară că nu mai face politică cu conversaţii de salon (?). Lupu Kostake i-a constituit un minister cu

---

commentaires, par oui ou par non, s'ils veulent aller en Moldavie. La contrepartie devrait signifier libération pour ceux qui veulent rester. C'est par Braila-Galatzi que se ferait la sortie. On suppose que les détenus austro-allemands arrivent par la même voie.

Ce matin une carte postale signée s.-lt. Nicu Demetrescu, de Stralsund, porte entr'autres : «Ştiţi că a fost aci în Stralsund, în lagărul ofiţerilor, d-l colonel Sturdza şi a stat câteva zile pentru a lua în România pe toti ofiţerii ce vor a ocupa diferite servicii folositoare. Aş fi plecat şi eu cu d-l colonel Sturdza....» Par le lieutenent de Hertz j'avais déjà appris que Sturdza avait ses allées et venues tout à fait libres en Allemagne, et un autre officier, professeur à Targoviste et un des premier rentrés, me disait qu'à Crefeld étaient réunis environ 700 officiers *choisis* par Sturdza et destinés à rentrer sans retard en Roumanie. Fait qui ne s'est pas encore réalisé.

On annonce enfin que Madame Sturdza part pour rejoindre son mari! Sur ces entrefaits, Arion. Il a vu Carp. Carp déclare qu'il ne fait plus de politique avec des conversations de salon (?). Lupu lui constitue un ministère avec

Sturdza la război. Arion adaogă: «Carp şi Lupu fac tot posibilul pentru a fi un partid în slujba Germanilor. Sturdza nu este prizonier; el a dezertat. Ar fi spus lui de Hertz că înainte de a trece în liniile germane, ar fi trimis Regelui spada şi decoraţiile sale!» — Frumos lucru ar fi să se pue acest colonel la război pentru a organiza armata!

9 Iulie. — Ofensiva rusească este împinsă pe o scară mare. Garda, corpurile siberiene, trupele din Amur, Tatari. Ea se prelungeşte şi e departe de a fi sfârşită. Dela Stanislau până la Stokzow sunt lupte importante şi continue. Comunicatele germane vorbesc de mari înfrângeri ruse. Ţinuta lor, în orice caz, nu este ţinuta unor oameni grăbiţi să încheie pacea.

— Am avut un dejun de optsprezece tacâmuri în onoarea lui Tülff. Hentsch s'a scuzat: călătorie de serviciu, şi Welzer la fel. Am avut pe guvernatorul, von Goetz, Mirbach, Praschma, Gebsattel, von Böcklin, comandantul Marelui Cartier, Horstmann şi von Enckenwert, aghiotant. Români: C. Arion, Lupu Kostake, Tzi-

---

Sturdza à la guerre. Arion ajoute : Carp-Lupu font tout pour être «une faction au service de l'Allemagne»· Sturdza n'est pas prisonnier ; il a déserté. Il aurait dit à de Hertz qu'avant de se rendre dans les lignes allemandes, il a renvoyé au Roi son épée et ses décorations! *Ce serait du joli que de mettre ce jeune colonel à la guerre pour rénover l'armée!*

9 juillet. — L'offensive russe est très poussée et sur un grand pied. Garde, corps sibériens, troupes de l'Amour, Tartares. Elle se prolonge et est loin d'être épuisée. Depuis Stanislau jusqu'à Ztokzow il y a luttes importantes et continuelles; les communiqués allemands parlent de grande défaite des Russes. Leur tenue, dans tous les cas, n'est pas celle de gens pressés de conclure la paix.

Déjeuner en l'honneur de Tülff. 18 couverts· Bon, très elégant et de tous points réussi. Hentsch s'était excusé: voyage de service. De Welzer aussi. J'ai eu le Gouverneur, von Goetz, Mirbach. Praschma, Gebsattel, von Böcklin, le commandant de l'Oberquartier, Horstmann et von Enekewert, aide de camp, — Roumains: Arion, Lupu, Tzigara, Dobrescu,

gara-Samurcaş, Dobrescu, G. Stirbey, Mehedinţi, Grig. Cantacuzino. S'a vorbit foarte mult. Guvernatorul a spus lui Arion că trebue să schimbăm dinastia şi Praschma m'a întrebat dacă era adevărat că îmi schimbasem părerea şi că voiam să menţiu pe Rege. Mi-a mai spus că cu un program reacţionar nu e nimic de făcut. Eu i-am răspuns că acesta era motivul pentru care nu puteam să colaborez cu domnul Carp. Am profitat de un moment de conversaţie generală pentru a declara că după câte ştiam, nu e exact că România ar fi cerut linia Şumla-Varna şi că acest lucru era o invenţie pentru ca Bulgarii să se justifice cerând toată Dobrogea.

10 Iulie. —Se pare că focul se întinde pe linia de Est. Impresia este că armata din Moldova va ataca şi ea. In Galiţia, între Ciczow şi Zagrozdz, liniile austriace au fost străpunse şi sosirea rezervelor germane a fost necesară pentru a opri progresele Ruşilor.

— Neniţescu a propus lui Arion să aibă o convorbire cu el şi cu mine ; Arion a venit la Crucea-Roşie pentru a mă înştiinţa. Am refuzat net.

Stirbey, Mehedinţi, Gr. Cantacuzène, etc., etc. On a beaucoup causé. Le Gouverneur a dit à Arion qu'il fallait changer de dynastie et Praschma me questionne si c'était vrai que j'avais changé d'avis et que je voulusse le maintien du Roi. Il m'a aussi dit qu'avec un programme réactionnaire, il n'y avait rien à faire. Je lui ai répliqué que c'était la raison pour laquelle je ne pouvais colaborer avec M. Carp. J'ai profité aussi d'un moment de conversation, pour déclarer qu'à ma connaissance il n'était pas exact que la Roumanie eut demandé la ligne Schumla-Varna et que c'est une invention pour justifier les Bulgares à réclamer par retorsion toute la Dobrogea.

10 juillet. — Le feu semble s'étendre sur la ligne Est. On a l'impression que l'armée de Moldavie va aussi attaquer. En Galicie, entre Ciczow et Zagrozdz, les lignes autrichiennes ont été enfoncées et l'arrivée des réserves allemandes a été nécessaire pour arrêter le progrès des Russes.

Neniţescu a proposé à Arion d'avoir avec lui et moi une conversation; Arion est venu à la Croix Rouge pour m'en faire part. J'ai refusé net.

11 Iulie. — Am văzut aseară pe bietul *Rudi Catargi*, care va fi exilat în Bulgaria. El e redus cu o treime. Este de nerecunoscut. Mi-a spus că se poartă foarte aspru cu el, fiindcă este bănuit de spionaj. Găsesc purtarea autorităţilor germane ilegală şi abuzivă. Catargi se află, după cât se pare, în categoria «bănuiţilor de spionaj». Bănuit! Nenorocitul îmi povestea că Poklevsky îi oferise o subvenţiune de 6000 de lei lunar, dacă îi va da copie de pe telegramele cifrate, lucrul cel mai uşor pentru Catargi. «Cifrele se descifrează întotdeauna», spunea Poklevsky. El, Catargi, a refuzat; a fost chiar o răceală între ministru şi el din această cauză. Sărmanul Rudi se jura pentru a atesta spusele lui. Şi îl cred.

Nu există nici o jenă pentru expulzarea din Bucureşti a oricărei persoane care este judecată nedorită: avocatul Călinescu, Vasile Cogălniceanu au şi fost expediaţi la Corabia.

— In Vâlcea nu se poate nimeni lăuda cu autorităţile române. Ştefănescu-Govora îmi spune că totul este în mâinile liberalilor şi că micii funcţionari fură din

---

11 juillet. — Vu hier soir le pauvre Rudi Catargi qu'on exile en Bulgarie. Il est réduit d'un tiers. Il est méconnaissable. Il me dit qu'on agit avec riguer contre lui parce qu'il est soupçonné d'espionnage. — Je trouve illégale et abusive la tenue des autorités allemandes. Catargi est dans la catégorie, paraît-il, des «soupçonnés d'espionnage». Soupçonné! Le pauvre diable me racontait que Poklevski lui avait offert une subvention de 6000 fr. par mois s'il lui donnait copie des télégrammes chiffrés, la chose la plus facile à avoir pour lui, Catargi. Les chiffres se déchiffrent toujours, disait Poklevski. Et lui, Catargi, a refusé; il y a eu même un froid entre le ministre et lui à cause de cela. Le pauvre Rudi faisait des serments pour attester ses dires. Et je le crois volontiers

Je lui ai donné de l'argent et une boite de cigares.

D'ailleurs, on ne se gêne pas pour expulser de Bucarest toute personne qu'on juge indésirable : l'avocat Calinescu, V. Kogalniceanu sont déjà expediés à Corabia.

Dans Valcea on n'a guère à se féliciter des autorités roumaines. Stefanescu-Govora me dit que tout est aux mains de libéraux et que les petits fonctionnaires, maires ruraux et autres volent sur tout, même sur le prix des oeufs réqui-

toate, chiar din preţul ouălor rechiziţionate şi din cei 10 lei acordaţi soţiilor mobilizaţilor.

— Ruşii atacă pretutindeni: Riga, Dunaburg, Galiţia. La Stanislau au forţat prima linie a Austriacilor, cari anunţă că au fost siliţi să-şi retragă trupele pe o altă poziţie. Un colonel austriac, pe care l'am văzut, mi-a spus că poziţia Stanislaului e rea şi că în caz de atac nu e de ţinut. Un atac dublu concentric asupra Lembergului ar fi o operaţie frumoasă şi posibilă, dar Ruşii nu mai au destule rezerve pentru a o întreprinde. El crede că ofensiva se va termina în curând. Semnele de lupte probabile pe frontul Moldovei devin mai numeroase.

12 Iulie. — Comunicatul nu spune nimic bun. El este de un laconism ciudat: «Nimic nou pe toată linia; la Stanislau: retragere pe linia preparată, fără a fi urmăriţi de inamic». Linia pe care au avut loc luptele Zagrodz-Ciczow este cu 22 de km. înapoi de Stanislau (evacuat de mai multe zile, după câte mi s'a spus la Banca Blank) şi linia Lucavika, afluent al Lucawei,

---

sitionnés et sur les 10 lei accordés aux femmes des mobilisés.

Les Russes attaquent partout: Riga, Dunabourg, Galicie. A Stanislau ils ont forcé la première ligne des Autrichiens, qui annoncent qu'ils ont dû retirer leurs troupes sur une autre position. Le colonel autrichien avec lequel je me suis trouvé chez Madame Darvari, me dit que la position de Stanislau était mauvaise et qu'en cas d'attaque elle n'était pas tenable. Une double attaque concentrique sur Lemberg serait une opération de belle envergure et possible, mais les Russes n'ont pas assez de réserves pour l'entreprendre. Pour lui l'offensive finira sous peu.

Les signes de luttes probables sur la frontière de Moldavie deviennent plus nombreux.

12 juillet. — Le communiqué ne me dit rien de bon. Il est d'un laconisme bizarre : «Rien de neuf sur toute la ligne; à Stanislau, retraite sur la ligne préparée sans poursuite de l'ennemi». La ligne sur laquelle on s'est battu, Zagrozds-Ciczow, est à 22 km. en arrière de Stanislau (évacué depuis plusieurs jours, m'a-t-on dit à la Banque Blank) et la ligne Lucavika, affluent de la Lukawa, est encore plus en arrière.

este încă mai înapoi. După harta Statului-Major se vede că în adevăr frontul se găsea sub o coastă şi că acum se află pe înălţimi.

Ştiri şi zvonuri confuze asupra Berlinului. Consiliu de Coroană. Convocarea şefilor de partide. Prinţul Imperial convocat şi el. Mai ales Austriacii se arată îngrijoraţi pentru a atrage, presupun, atenţiunea asupra unor dificultăţi interioare ale Germaniei.

— Dis-de-dimineaţă *Golescu* vine la mine. Carp îl îngrijorează. Lovitura cu Bragadiru le întrece pe toate: un liberal care-şi vinde lemnele cu 320 de lei stânjenul şi care are pentru mai multe milioane bonuri de rechiziţii. El se teme să nu vadă pe Carp sfârşind ca Sturdza. Trebue ca eu să fac maximul de sacrificiu posibil şi să nu-l las singur. Printr'o unire s'ar ajunge, crede el, a se pune o frână exploataţiunei (?) Germanilor. De acest amestec al meu depinde viitorul. In treacăt, Golescu îmi spune că se exploatează în contra mea faptul că aşi fi oferit Austriacilor gurile Dunărei. (Tot aceiaşi campanie de calomnie pe care convorbirea cu Praschma o descoperă şi îi indică sorgintea). Golescu îmi declară la urmă că el îmi rămâne credincios!

Selon la carte de l'Etat-Major, on voit réellement qu'on se trouvait au bas d'un glacis et que maintenant on est sur la hauteur.

Nouvelles et rumeurs confuses sur Berlin. Conseil de Couronne. Convocation de chefs de partis. Le Prince impérial convoqué aussi. Les Autrichiens surtout se montrent préoccupés, pour attirer, je suppose, l'attention sur les difficultés intérieures de l'Allemagne.

Golescu de grand matin. Carp l'inquiète. Le coup de Bragadiru dépasse tout: un libéral qui vend son bois 320 lei la toise, et qui a pour plusieurs millions de bons de réquisition. Il a peur de le voir finir comme Sturdza. Il faut alors que moi je fasse le maximum de sacrifice possible et que je ne le laisse pas seul. Par une union on arriverait — croit-il — à mettre un frein à l'exploitation (?) des Allemands. L'avenir est à ce prix. En passant, il me dit qu'on exploite contre moi le propos que j'aurais offert aux Autrichiens les bouches du Danube. (Toujours la même campagne — de calomnies — que la conversation avec Praschma met à nu et en indique la source). Golescu finit par me déclarer qu'il me reste aussi fidèle que «Bridge» (mon chien).

— Ziua de Sf. Petre şi ziua de naştere a lui Carp. Articole în «Bukarester Tageblatt», notiţe în câteva gazete germane. Prietenii lui Lupu Kostake îngrijesc de presă !

— Marie-Nicole Darvari este acuzată că practică şi a practicat spionajul. Nepoată-mea Touchkette Pherekyde îmi povesteşte: Intr'o zi discuţie foarte vie la Zeta Manu; doamnele foarte francofile. Seara, la Carp, Lupu Kostake întreabă pe Jeanne Carp, sora d-nei Manu: «Aţi făcut politică astăzi ?» — «Da». — «Şi cine se găsea de faţă ?» — Se enumără persoanele, între cari şi Marie-Nicole. Atunci Lupu Kostake spune : «Inţeleg acum cum Comandatura ştie tot ce s'a vorbit».

13 Iulie. — Ofensiva rusească progresează. La sudul Lembergului trupele lor au trecut dincolo de Kalusz şi au trecut Lomnica. Dela nord la sud e linia perpendiculară care ar veni dela Lemberg; este oare această localitate ameninţată? In oraş se zice că de două zile ea ar fi în mâinile Ruşilor. Eu nu o cred, dar ar fi pericol. Volanka îmi spune că Lemberg e foarte greu de atacat pe la sud. Cu toate acestea, acţiunea ar indica că se caută a

---

Jour de la Saint Pierre et jour de naissance de Carp. Articles dans le «Bukarester Tagblatt». Notices dans quelques journaux allemands. Les amis de Lupu soignent la presse.

On accuse Marie-Nicole de pratiquer et d'avoir pratiqué l'espionnage. Touchkette Phérékyde me rapporte: un jour discussion vives chez Zeta Mano; ces dames très francophiles. Le soir chez Carp, Lupu interroge Jeanne Carp, soeur de Zeta: «Vous avez fait de la politique aujourd'hui!» — Parfaitement. — «Et qui se trouvait là-bas ?». — Enumération des personnes, dont Marie-Nicole. Là-dessus, Lupu ajoute: «Je comprends pourquoi la Kommandantur savait déjà ce qui avait été dit».

13 juillet. — L'offensive russe fait des progrès. Au sud de Lemberg leurs troupes ont dépassé Kalusz et passé la Lomnica. C'est, du Nord au Sud, la ligne perpendiculaire qui viendrait de Lemberg. Cette localité est-elle menacée ? En ville on la dit depuis deux jours aux mains des Russes. Je n'en crois rien, mais il y aurait du danger. Volanka me dit que Lemberg est difficile à attaquer par le Sud. Néanmoins, cette action indiquerait qu'on cherche à attaquer le plan,

se ataca planul despre care vorbea colonelul Kontz, adică un marş concentric asupra Lembergului. S'ar putea prea bine să se prepare o ripostă pe frontul românesc. Politiceşte, din punctul de vedere al României, ar fi un câştig. Strategiceşte, ar fi modul cel mai bun de a se degaja Galiţia. De pretutindeni mi se confirmă trecerea a două divizii austriace spre Siret; eri au trecut, îmi spunea Verzea cu certitudine, 18 tunuri de 30.5 care nu se întrebuinţează, mai ales în aşa mare număr, decât când este o lovitură de dat. Kiriacescu a văzut în strada Sf. Ştefan 6 militraliere înhămate, însoţite de trupe, gata de plecare. In fine se rechiziţionează hoteluri pentru a se găzdui ofiţeri, pentru ca să nu fie răspândiţi.

— Mare agitaţie la Berlin, Erzberger a început campania, susţinut de Centru, în favoarea democratizărei instituţiunilor şi pentru ca reformele electorale anunţate la Paşti, de Impărat, să nu rămâe în stare de promisiuni; el a cerut un guvern de coaliţie. Răspunsul pare a fi vestea de azi dimineaţă : Impăratul, prin decret datat dela Cartierul General la 9 Iulie, prescrie reforma

---

dont parlait le colonel Kontz ; savoir une marche concentrique sur Lemberg.

Il se pourrait bien qu'on préparaît une riposte sur le front roumain. Politiquement, au point de vue de la Roumanie, se serait un gain. Stratégiquement, se serait la meilleure façon de dégager la Galicie. De toutes parts on me confirme le passage de 2 divisions autrichiennes vers le Sereth ; hier ont passé, me dit Verzea avec certitude, 18 pièces de 30.5 qu'on n'emploie sortout en si grand nombre que lorsqu'on a un coup à frapper. Kiriacescu a vu rue St. Stefan six mitrailleuses attelées, accompagnées de troupes prêtes à partir. Enfin on réquisitionne des hôtels pour avoir à loger des officiers sans les éparpiller.

On s'est beaucoup agité à Berlin Erzberger a commencé la campagne soutenu par le centre, en faveur de la démocratisation des institutions et pour que les réformes électorales annoncées à Pâques par l'Empereur ne restent pas à l'état de promesse, il a demandé un gouvernement de coalition. La réponse semble être la nouvelle de ce matin : l'Empereur par décret daté du quartier général, le 9 juillet, prescrit la réforme de la loi électorale pour le Landtag prussien, sur la

legei electorale pentru Landtagul prusac pe baza dreptului de vot egal, şi realizarea lui destul de repede, pentru ca viitoarele alegeri să se facă sub acest nou regim.

Prefectul de Teleorman *Polimeride*, îmi comunică că li se trimite din Bulgaria prizonieri români, cari nu mai au înfăţişare omenească. Nenorociţii se ţin patru, cinci împreună, pentru a face un pas, atât sunt de slabi. Mulţi sunt acoperiţi de răni. Se fac subscripţii pentru a-i hrăni. Chiar Germanii se înduioşează şi un ofiţer a dat 20 de lei, pe ascuns, pentru subscripţie.

Am văzut aceasta şi la Bucureşti, când ni s'a adus nenorociţii cari au fost seceraţi la Monastir. S'ar fi crezut atunci că este un caz izolat: acum pare evident că este un sistem!

14 Iulie. — Eri, după citire, la G. Stirbey, a articolului scris la 15 Februarie de Maiorescu, *C. Arion* mi-a povestit că refuzul meu de a sta de vorbă cu Neniţescu îl întăreşte atâta, încât s'a repezit la Călineşti, la Carp, unde se duceau de Sft. Petre Lupu Kostake şi Virgil Arion. Ce a spus omul? Ce nu a spus? Ambiţia personală a lui Marghiloman, surparea lui Carp, etc. Scurt a propus, şi pare-se că s'a primit o petiţionare a cetăţenilor ţărei, aclamând pe Carp ca şef al partidului conservator; un fel de plebiscit. Petre Ciorăneanu a şi dat pilda, trimiţând 300 de iscălituri. Caraghioslâcuri de astea cine nu le poate face... cu administraţia în mână?

---

base du droit de vote égal, et sa réalisation assez rapide, pour que les prochaines élections se fassent sous ce nouveau régime.

Le préfet de Teleorman, *Polymeride, me rapporte qu'on leur envoie par paquets de Bulgarie des prisonniers roumains qui n'ont plus figure humaine.* Les malheureux se tiennent par 4 ou 5 pour faire un pas, tant ils sont faibles. Beaucoup ont des plaies. On fait des souscriptions pour les ravitailler. Les Allemands s'apitoient eux mêmes et un officier a donné secrètement 20 lei pour la souscription.

Nous avons déjà vu cela à Bucarest, quand on nous a amené les malheureux qui avaient été décimés à Monastir. Cela paraissait un cas isolé: cela paraît bien pourtant être un système!

— Azi dimineaţă vine la 9 jum. *Virgil Arion.* Substanţa exortaţiunei sale este, sub o formă cam naivă, ca adresată cuiva pe care îl presupui adversar : «Carp este bătrân; nu trebue lăsat singur, şi pentru că trebue să profite ţara şi partidul de autoritatea lui, şi pentru ca să nu se poată specula în contra lui, ceeace a şi început printre Germani, faptul că este izolat...» Concluzia este, că în interesul superior al ţărei trebue să merg la Carp; dacă ne-ar şti lumea uniţi, am putea obţine tot (?). Dacă nu, Carp cu câţiva prieteni personali care îl înconjoară vor fi siliţi să facă tot pentru a-l apăra. Eu obiectez : «Dar cum să ne asociăm când nu ne putem înţelege asupra unui program de reforme ?» El : «Nimic de felul acesta nu trebue pus înainte, pentru că atunci nu se poate vorbi cu Carp. Carp vrea un guvern reprezentativ, cu puteri mai mari pentru Rege, Camerile neavând să dea sau să scoată miniştri. Deci o lărgire a votului nu încape. Despre chestia agrară, asemenea nu poate fi vre-o discuţiune». Virgil Arion a încheiat cu o frază echivocă, pe care i-am relevat-o pe dată : «Şi ce importanţă are programul intern? O dată ţara restabilită, vei face ce vrei, pentru că d-ta ai partidul, deci puterea». — Am răspuns că nu voiu accepta nici o dată să trag pe sfoară pe Carp după ce odată am început ceva împreună. Am cerut termen de consultare cu amicii mei.

— Imediat după Virgil Arion, a venit *Lupu Kostake.* Neniţescu a avut un fel de mandat dela el şi Virgil, în următoarele circumstanţe: după dejunul dela mine, Tülff, felicitându-l că e în bune relaţiuni cu mine, a insistat asupra necesităţii unei înţelegeri. Se vede că lucrul a fost pus în aşa chip, încât îndată s'a căutat un contact, şi Neniţescu s'a oferit el, ca membru din Comitetul meu (a uitat că s'a retras ? Şi cum ?) spunând că e în bune relaţiuni cu mine, «de oarece i-am şi înapoiat carta, după însănătoşirea mea». Dar lui Costică Arion, când l-a însărcinat să propună convorbirea, nu i-a spus nimic de mandatul ce avea.

Cu Lupu Kostake conversaţia este mai emfatică, mai generală, dar şi mai puţin precisă. Aşa, spre pildă,

imposibil să-l fac să spună dacă se va căuta sau nu să se facă acel fel de plebiscit(?) de care s'a vorbit la Carp şi cu care, străveziu, m'a ameninţat Virgil Arion. — Pentru Lupu Kostake, este luptă vie între Austria, care vrea să ne desmembreze, şi Germania care vrea să ne dea şi Basarabia ; ori ce disidenţă scade încrederea Germanilor în noi. Memoriul dat de Stere a stricat mult, şi din cauza lui nu se dă dela Berlin drum jurnalului lui Stere... Eu : «Există vreun memoriu scris?» — «Da, Carp l'a văzut şi de aceia a rupt cu Stere. Program intern-? Dar Carp va ceda : pe el nu-l ocupă decât chestiunea externă (?). La chestiunea proprietăţii sunt şi eu alături de el : nu trebue dat nimic din proprietatea mare, de oarece cu timpul tot se va împărţi prin moştenire». Concluzie nu a fost : când va fi de discutat, vom discuta cu Carp, zic eu. — Lupu adaugă că Carp nu înţelege să se ducă la Berlin «decât chemat». Eu îi răspund : «Iar dacă eu merg la Berlin, voi culege informaţiuni, dar nu voi lua angajamente».

Tot privitor la acelaşi subiect, la 4 ore vizita lui Artur *Rosemberg*. Lăsând la o parte grandiloquenţa, pretinsa putere ce are de a desfiinţa pe Lupu Kostake într'o oră, accesul ce are şi la miezul nopţii la Hentsch, — Rosenberg îmi desvoltă teza lui Virgil Arion cum că interesul ţării cere orice sacrificiu. Nu s'a hotărât nimic cu România, dar sunt unii Germani prieteni ai României pe cari îi descurajează neînţelegerile din ţară. S'au făcut greşeli, pentru că d. Carp este izolat, dar creditul lui este mare şi în Germania şi în Austria. El oferă serviciile lui pentru negocieri. Mă mărginesc a-i răspunde : «Cei mari ai dv. să facă pe d-l Carp să înţeleagă că cu un program reacţionar nu se poate merge». — Rosenberg spune că Hentsch ar fi zis că «Carp trebue să mai lase din ideile lui de junker — şi înţelegerea se va face lesne». Rosemberg afirmă, dela el, pentru că Virgil Arion spune contrariul, că Carp va ceda asupra programului. El insistă asupra poftelor austriace deşteptate de memoriul Stere şi îmi arată o copie pe care o certifică. Memoriul ar fi fost cerut la Berlin, iar acolo la prezentare,

i s'a spus că ar fi mai nimerit să-l «dea la Viena» (textual). In lunga lui expunere asupra garanţiilor de viitor, Stere, după ce propune o uniune personală prin Impăratul Germaniei sau al Austriei, conchide că o unire cu Austria ar fi mai lesne, fiind dată situaţia geografică a României; ea ar înlesni şi soluţia chestiunei Poloniei. Această uniune ar avea şi avantajul de a «curma orice iridentă a Românilor» faţă de Ungaria.

In afacerea Bragadiru, Rosemberg spune că s'a impus lui Lupu Kostake ca acesta să funcţioneze cel puţin patru săptămâni şi pe urmă se poate retrage: nu este admisibil să se supună iscăliturilor germane numiri cari rămân neîmplinite.

— O telegramă anunţă că Bethmann-Hollweg şi-a dat demisia. Moos îmi spusese eri: «Se vor petrece lucruri grave la noi; cancelarul va pleca sigur; se va face pace, chiar cu mari sacrificii; ar putea să se petreacă ceeace s'a petrecut în Rusia!» — Primul punct se confirmă.

Mitralierele care au fost văzute eri pe strada Sf. Ştefan au defilat astăseară pe calea Victoriei cu muzica în cap. Tot echipamentul de război. Oameni în vârstă. Platformele reparate de curând, lemnul încă nevopsit. Soldaţii împodobiţi cu flori, ca trupe ce merg la foc.

15 Iulie. — Subsecretarul de stat la finanţe, organizatorul distribuţiei alimentare, Dr. Michaelis, este numit cancelar. Este primul burghez care ocupă această demnitate; «dar, zice Witzleben, şi Bethmann-Hollweg nu este nobil decât de 50 de ani!» După acelaş, Michaelis n'ar fi decât un alter ego al lui Ludendorf şi schimbarea nu are nici o influenţă asupra păcei. «Pacea nu va fi ceeace vor partidele, dar ce va voi Hindenburg».

---

15 juillet. — Le sous-secrétaire d'Etat aux Finances, organisateur de la distribution alimentaire, le Dr. Michaelis, est nommé Chancelier. C'est le premier bourgeois qui occupe cette charge, mais, dit Witzleben, «les Bethmann-Hollweg aussi ne sont anoblis que depuis cinquante ans!» D'après le même, ce n'est qu'un «alter-ego» de Ludendorf et le changement n'a aucune influence sur la paix. «La paix sera non pas ce que voudront les partis, mais ce que voudra Hindenburg». Au Parlement, la campagne avait été commencée

In Parlament campania a fost începută de Erzberger şi partidul Germania, în numele centrului, declarase că în afară de chestiunile parlamentare, Bethmann-Hollweg «nu putea să conducă negocieri pentru pace», fiindcă războiul a fost declarat în timpul ministerului lui. Şi partidul naţional-liberal a adăogat că cele mai mari obstacole pentru pace vin dela prezenţa lui Bethmann-Hollweg la guvern. Atunci înţeleg ce sens are reflecţia lui Witzleben.

— *Mirbach* vine să mă vază. El n'are nici o orientare asupra celor petrecute în Germania. Vorbim de politica românească şi îi spun că nu aşi vrea ca tronul românesc să fie un măr de discordie între Germania şi Austria; el îmi răspunde cu drept cuvânt că, chiar dacă ar fi o dinastie austriacă, lucrurile s'ar petrece fără înţelegerea celor două Impărăţii. Intreb apoi dacă, pentru a evita neînţelegerea, nu ar fi chip să fie păstrat cel puţin Prinţul Nicolae, sub regenţa unui unchiu al său. — El: «Nu se va voi la Sigmaringen să se despartă de Prinţul Wilhelm; iar Prinţul Carol-Anton nu a putut ajunge la nici o situaţie, el a părăsit armata în condi-

---

par Erzberger et la «Germania» au nom du centre avait déclaré qu'à part les questions parlementaires, Bethmann-Hollweg ne pouvait conduire des négociations pour la paix, la guerre ayant été déclarée pendant son ministère. Et le parti national-liberal avait ajouté que les plus grands obstacles à la paix venaient de la présence de Mr. de Bethmann-Hollweg aux affaires. Je comprends alors ce que veut dire la reflexion de Witzleben.

Mirbach vient me rendre visite. Aucune orientation sur ce qui s'est passé en Allemagne. Nous causons de la politique roumaine et je lui dis que je ne voulais pas que le trône roumain fût pomme de discorde entre Allemagne et Autriche; il me dit avec raison, que même s'il y avait une dynastie autrichienne, cela se passerait sans entente des deux empires. Là-dessus, je demande si pour éviter le trou, il n'y aurait pas moyen de garder au moins le prince Nicolas sous régence d'un oncle.—*Lui:* On voudra pas se séparer à Sigmaringen du prince Guillaume; quand au prince Carol Anton, il n'a pu arriver à aucune situation, il a quitté l'armée dans de

ţiuni rele, şi soţia lui este Belgiană».—Eu răspund: «Din moment ce e surdă?»—El: «Surdă, dar poate nu inactivă». Intrebat despre călătoria mea, îi spun sincer că este imposibil să trec prin Viena fără să văd pe Czernin şi că deci ar trebui să mă duc şi la Berlin, având în vedere mai ales opoziţiile de vederi relative la tronul României, şi nu ştiu dacă această călătorie ar fi agreabilă d-lui de Bussche sau ministrului. — El promite că va referi: «Cum? altfel aţi renunţa la călătorie?»—Eu: «Da». — El: «Aceasta nu trebue, sănătatea d-tale înainte de toate». — In treacăt am fixat punctul meu de vedere că pentru viitor nu se mai poate gândi nimeni la un program reacţionar.

— *Dobrovici* mi-a spus că se pregăteşte pentru primărie. Aceasta presupune că Bragadiru este ireductibil. El lucrează la buget cu autorităţile. Situaţia este foarte simplă: Se află cu totul 10 milioane la venituri, iar anuitatea datorită este ea singură de 9 milioane! Dar cheltuelile nebune ce se impun comunei nu se micşorează. Exemplu bucătăriile comunale: deficit net 120 mii lei fiecare; se cedează pâinea cu jumătate preţ şi

---

mauvaises conditions et sa femme est Belge. — *Moi,* en riant: Puisqu'elle est sourde? — Lui: Sourde, mais peut-être pas inactive.

Questionné sur mon voyage, je lui dis franchement que passer par Wien sans voir Czernin c'est impossible et dès lors il faudrait aussi que j'allâsse Berlin, étant donnés surtout les oppositions de vue quant au trône roumain, et je ne sais si ce voyage serait agréable à Mr. de Bussche ou au ministre. — Il a promis d'en référer. — *Lui:* Et autrement, vous renonceriez au voyage? — *Moi:* Parfaitement. — *Lui:* Il ne faut pas cela, votre santé avant tout. — En passant j'ai fixé mon point de vue qu'on ne pouvait songer à un programme réactionnaire pour l'avenir.

Dobrovici se prépare pour la mairie. Cela suppose que Bragadiru est irréductible. Il travaille au budget avec les autorités. La situation est très simple: on a en tout 10 millions de revenus et l'annuité due, à elle seule, est de 9 millions! Mais les dépenses folles qu'on impose à la Commune ne ralentissent pas leur train. Exemple les cuisines communales: déficit net, chaque 120.000 lei; on cède le

sunt oameni cari o speculează. Sunt supraveghetoare germane cari au 300 lei lunar, şi de ele nu se poate atinge nimeni. «Hatârul oriental» printre autorităţile germane !

16 Iulie. — Ostilitatea între Germani şi Austriaci s'a întins şi la Unguri. Un ofiţer german a povestit lui Gebsattel că la Budapesta, prin prăvălii, nu voia nimeni să-i răspundă pe nemţeşte. Ungurii se plâng că au fost părăsiţi.

Austriacii fac anchete asupra puterei respective a partidelor. Archiducele Iosef a pus pe un ofiţer să-i trimeată documente asupra României. Netzhammer s'a întors cu impresia că cei de la Viena se ocupă activ de noi.

18 Iulie. — «Bukarester Tageblatt» publică pe nemţeşte (ediţia românească de seară nu reproduce) scrisoarea cu cele 300 de semnături pe cari Cioräneanu a pus pe administraţii lui să o trimeată lui Carp. Ar fi oare începutul plebiscitului anunţat ?

— Am făcut o vizită lui *Netzhammer*, căruia i-am

---

pain à moitié prix et il y a des gens qui spéculent là-dessus. Il y a des surveillantes allemandes qui ont 300 lei par mois et à celles-là, il ne faut pas toucher. «Le hatâr oriental» parmi les autorités allemandes.

16 juillet. — L'hostilité entre Allemands et Autrichiens a gagné aussi les Hongrois. Un officier allemand a raconté à Gebsattel qu'à Budapest dans les magasins on ne voulait pas lui répondre en allemand, et qu'on le lui a marqué. Les Hongrois se plaignent d'avoir été lâchés.

Les Autrichiens font des enquêtes sur la force respective des partis. L'Archiduc Joseph s'est fait envoyer par un officier des documents sur la Roumanie. Netzhammer est revenu avec l'impression qu'on s'occupe à Wien très activement de nous.

18 juillet. — Le «Bukarester Tagblatt» publie en allemand (l'édition roumaine du soir ne réproduit pas) la lettre aux trois cents signatures que Cioräneanu a fait envoyer par ses administrés à Carp. Est-ce le commencement du plébiscite annoncé?

Rendu visite à Netzhammer, à qui j'ai présenté Stirbey.

prezentat pe G. Stirbey. El este foarte impresionat de interesul pe care tânărul Impărat Carol îl ia pentru toate afacerile şi grija ce o are de a fi informat cu deamănuntul despre tot. Episcopul a insistat asupra faptului că, cu tot numărul mare de audienţe, Impăratul l'a reţinut 55 de minute. El este foarte mirat că Impăratul vorbeşte la telefon cu personalităţile politice ; pe când Episcopul aştepta la aghiotant, Impăratul a avut o convorbire telefonică de 10 minute cu Berchtold. Nu numai miniştrii dar şi şefii de secţii sunt în tot momentul chemaţi la Palat. — Czernin urăşte pe Brătianu şi dispreţueşte pe Regele Ferdinand. Chestia românească interesează viu cercurile diriguitoare; dar şi cei din Bavaria se ocupă viu de chestia dinastică: ar fi oare din cauza rudeniei cu Prinţul Wilhelm de Hohenzollern ? Sau din cauza rudeniei cu Arhiducele Iosef, al cărui nume a fost şi el pronunţat ? Czernin, închis, ca un om care îşi are ideia făcută.

20 Iulie. — Dombrovsky se întoarce dela Viena ; Czernin este atotputernic, mâna dreaptă a Impăratului. Arhiducele voieşte tronul românesc ; adevăratul candi-

---

Très impressioné par l'intérêt que le jeune Empereur Carl prend à toutes les affaires et son souci d'information détaillée sur tout. L'Archevêque a insisté sur le fait que, malgré le nombre des audiences, l'Empereur l'a retenu 55 minutes. Très étonné que l'Empereur cause par téléphone avec les personnalités politiques; pendant qu'il attendait chez l'aide de camp, il a eu un entretien téléphonique de 10 minutes avec Berchthold. Non seulement les ministres, mais les chefs de section sont à chaque instant appelés au Palais. Czernin *hait Bratiano;* il méprise le Roi Ferdinand. La question roumaine intéresse vivement les cercles dirigeants; mais en Bavière aussi on s'occupe vivement de la question dynastique: est-ce à cause de la parenté avec le Prince Guillaume de Hohenzollern? est-ce à cause de la parenté avec l'Archiduc Joseph dont le nom a été aussi proposé? Czernin boutonné comme un homme qui a son idée faite.

20 juillet. — Dombrowsi revient de Wien; c'est Czernin qui est le toutpuisant, bras droit de lEmpereur. L'Archiduc désire le trône roumain; le vrai candidat est l'Archiduc Max,

dat este Archiducele Max, fratele Impăratului. Foarte îngrijat să ştie dacă voi susţine pretenţiile lor! Czernin autoriză pe Dombrowsky să declare că «Austria doreşte a garanta integritatea română afară de Cadrilater şi doreşte să i se restitue cele trei judeţe din Basarabia: pe această bază s'ar face lucrarea în comun. Se cere discreţia absolută asupra candidaturei, şi răspândirea ştirei că se păstrează integritatea României». — Eu: «Partida se joacă în trei şi Bavaria se interesează şi ea de afacerile româneşti».—El: «Din cauza candidaturei Archiducelui Francisc, căsătorit cu o Bavareză». (Ea este vară cu Prinţul moştenitor Rupprecht). Aflu mai târziu că Hentsch a vorbit lui Arion de candidatura Prinţului Ioachim (?) (îşi reaminteşte rău numele), care este prezentat ca un prinţ desăvârşit.

Colonelul Hentsch a avut cu *C. Arion* o convorbire pregătită de fratele său Virgil. Inceputa la el, ea a urmat, la 18, la Hentsch (Banca Naţională). Hentsch a vorbit de divergenţa dintre Germani şi Austriaci cu privire la tron; a dat să înţeleagă că eu m'am lăsat, poate, influenţat de Stere. (Stere a îngăduit să se pu-

---

frère de l'Empereur; très soucieux de savoir si je soutiendrais leurs prétentions; Czernin autorise *Dombrowski* à déclarer *que l'Autriche désire garantir intégrité roumaine sauf le Quadrilatère et désire qu'on lui restitue les trois départements de Bessarabie:* c'est sur cette base que se ferait le travail en commun. On demande discrétion absolue sur candidature et diffusion de la nouvelle qu'on respecte l'intégrité de la Roumanie. — *Moi:* Vous êtes à trois de jeu et la Bavière s'intéresse aussi aux affaires roumaines. — *Lui:* C'est à cause de la candidature Archiduc François marié à une Bavaroise (c'est la cousine du Prince héritier Rupprecht). — J'apprends par la suite que Hentsch a parlé à Arion de la candidature du Prince Joachim (?); il se rappele mal le nom, mais qu'on présente comme un Prince accompli.

Col. Hentsch a eu avec Arion une conversation ménagée par son frère Virgile; commencée chez celui-ci, elle s'est continuée le 18 chez Hentsch (Banque Nationale). Hentsch a parlé de la divergence entre Allemagne et Autriche au sujet du trône; il a laissé entendre que je me suis laissé peut-être

blice în «Az-Est» din Budapesta un interview în care își exprimă opiniile din memorandumul lui (acest interview a făcut mult sânge rău și a ucis definitiv gazeta lui «Lumina», care nu va mai vedea lumina zilei). El a povățuit să se trimită la Berlin unul sau doi delegați permanenți (a sugerat numele lui C. Arion și al lui Nenițescu), pentru a apăra interesele țării ; acești delegați ar trebui să fie desemnați în comun de Carp și Marghiloman. Orice altă vizită ar putea să nu aducă decât desiluzii pentru vizitator ; ar trebui să fie înțelegere, lăsând la o parte chestiile interioare. Nu pot nota toate detaliile de opinii transmise de mâna a doua; am notat ce mi s'a părut că mă atinge direct. C. Arion, oarecum influențat, predică în sensul unei înțelegeri sau cel puțin al unei convorbiri cu Carp, lăsând la o parte chestiile de program. — «Nici odată nu voiu lăsa programul la o parte, răspund eu, iar în ceeace privește o convorbire, ea nu avea loc decât când o va cere Carp».

La ora 1, *Mirbach* dejunează la mine cu Th. Rosetti, Mehedinți și Stirbey. Eu îi comunic avizul dat de Hentsch și-l rog să noteze că dacă la Berlin ași fi un

---

influencer par Stere. (Stere a laissé publier dans «Az-Est» de Budapest une interview dans laquelle il exprime les opinions de son mémorandum. Cette interview a fait beaucoup de mauvais sang et a tué définitivement son journal «Lumina» qui ne verra plus le jour). *Il a conseillé d'envoyer à Berlin un ou deux délégués permanents* (il a suggeré le nom d'Arion et de Nenitzescu) pour défendre les intérêts du pays; ces délégués devraient être désignés en commun par Carp et Marghiloman; toute autre visite pourrait n'aboutir qu'à des désillusions pour le visiteur; il faudrait qu'il y eut entente, en laissant de côté les questions intérieures. Je ne puis noter tous les détails d'opinions transmises de seconde main; j'ai noté ce qui m'a paru directement me toucher. Arion, bien entendu influencé, prêche déjà pour une entente, tout au moins une conversation avec Carp, *en laissant de côté les questions de programme.* Jamais je ne laisserai de côté le programme, lui dis-je; quant à une conversation, elle n'aura lieu que lorsque Carp me la demandera.

A 1 h *Mirbach* déjeune chez moi avec Th. Rosetti, Mehedintzi et Stirbey. Je lui fais part de l'avis donné par Hentsch et le prie de prendre note que si à Berlin je devais être un

importun sau dacă s'ar sta de vorbă cu mine numai cu gura pe jumătate, aşi renunţa mai de grabă la orice proect de călătorie. — El : A telegrafiat la Berlin, răspunsul n'a sosit încă, dar va clarifica toate punctele. Imi mulţumeşte că l'am vestit. «Hentsch a propus această delegaţie permanentă la Berlin ? Mie nu mi-a suflat nici un cuvânt despre aceasta». (Tonul avea sensul clar : dar eu la ce servesc ?) «Trebue să înţelegeţi prin acest fapt, de câte diverginţe te izbeşti ; militarii ar trebui să se ocupe de ceeace este meseria lor». — Am cerut încă odată să se definească bine îngrădirea vizitei mele eventuale şi să nu se facă indiscreţii în privinţa tronului, care este mărul de discordie.

G. Stirbey, după dejun, îmi comunică că Lupu Kostake a adunat iscălituri pe un formular litografiat pe care îl duce din oraş în oraş. Pessiacov a venit să ne ceară instrucţii. In plasă au căzut mai mulţi. Am povestit faptul la Jockey Club şi toată lumea a fost de acord a găsi procedarea deplasată în acest moment.

---

importun ou si l'on ne devait causer qu'à mi-voix avec moi, je renoncerais plutôt à tout projet de voyage· — *Lui:* Il a télégraphié à Berlin; la réponse n'est pas venue, mais il élucidera tous les points. Il me remercie de l'avoir averti. «Hentsch a proposé cette délégation permanente à Berlin ? Et il ne m'a touché mot de rien».— (Le ton et les développements voulaient clairement dire : et moi, à quoi est-ce que je sers?) «Vous devez comprendre par là à combien de divergences on se heurte: les militaires devraient s'occuper de ce qui est leur état». Il y a eu aussi une phrase «pour ceux qui veulent outrer leur petite personnalité».

J'ai encore une fois demandé à bien définir les contours de ma visite eventuelle et à ce qu'on ne fit pas des indiscrétions au sujet du Trône, une pomme de discorde.

Stirbey, après déjeuner, me communique que Lupu a rassemblé des signatures sur un formulaire litographié qu'il porte de ville en ville. Pessiacov est venu prendre nos instructions. Dans le panneau sont tombés Pazu, le général Gigartu, le préfet Cernatescu et le vieux Bumbacila! J'ai denoncé le fait au Jockey et réellement on a trouvé le procédé déplorable à l'heure présente.

— Germanii au străpuns frontul rus la vest de Tarnopol, la Zloczow. Mirbach spune că la Statul-Major sunt foarte mulţumiţi.

Cuvântul «străpuns» se află în comunicatul oficial; deci este o operaţie care poate avea efecte mari.

Administratorul meu Iliescu se întoarce dela Fundeni. El a fost silit să plătească 3000 de lei o factură de comande de rufărie de masă şi de serviciu, poate şi de alte articole, pe care ofiţerii dela etapă au făcut-o pentru uzul lor personal!

21 Iulie. — Nu se vorbeşte decât de tentativa de a se «comanda» un partid pentru Carp. Virgil Arion a chemat pe prefectul Tamara la ministerul de interne: «Germanii desemnează, în vederea unor mari evenimente, pe Carp; trebue să fim uniţi într'o manifestaţie asupra persoanei lui, etc». — După ştirile pe cari mi le dă Popescu, dela «Neue Freie Presse», Arthur Rosenberg s'ar fi lăudat că peste 15 zile «partidul d-lui Marghiloman» va fi împărţit. Având în vedere că Rosenberg este omul lui Neniţescu, din partea aceasta porneşte dar toată acţiunea.

Les Alemands ont percé le front russe à l'Ouest de Tarnopol, à Zloczow. Mirbach disait qu'à l'état-major on était très content. Le mot «percé» se trouve dans le communiqué officiel: c'est donc une opération pouvant avoir de gros effets.

— Iliescu (mon administrateur) vient de Fundeni. *On l'a obligé à payer 3000 lei* une facture de commande de linge de table et de service — d'autres articles peut-être encore — que les officiers de l'étape ont faite pour leur usage personnel!

21 juillet. — On ne cause que de la tentative de «commander» un parti pour Carp. Virgil Arion a appelé à l'Intérieur le préfet Tamara : «les Allemands désignent en vue de grands événements Carp; il faut que nous soyons unis dans une manifestation sur sa personne; etc.». D'après les renseignements que me fournit Popescu («Neue Freie Presse»). Arthur Rosemberg se serait vanté que dans 15 jours le parti de Mr. Marghiloman sera divisé. Etant donné que Rosenberg est l'homme de Nenitescu, c'est de ce côté-là que part toute la poussée.

— *Brănişteanu* a avut o conversaţie cu Hentsch, care a fost prevenit de eroarea ce se comite bazând toată politica viitorului pe o persoană, Carp, şi de a nu mai vedea nimic împrejur. — Am prevenit pe Brănişteanu de sânge rău pe care l-a făcut interviewul din «Az Est». Brănişteanu îl blamează, cum blamează şi memorandumul.

22 Iulie. — Am scris eri colonelului *Hentsch,* care mi-a răspuns imediat că astăzi sau mâine la ora 11 îl voi găsi, liber, la biroul lui. I-am expus patru afaceri nepolitice : 1) Starea oribilă a prizonierilor noştri în Bulgaria. El a avut o expresiune de desgust, mai eloquentă decât orice. Dealtminterea, mai târziu, el a tratat pe Bulgari de : «mojicii noştri aliaţi». Am cerut posibilitatea de a trimite pachete întocmai ca prizonierilor din Germania. — El : «Dacă o cer aci, voi fi refuzat net; este mai bine să fac Cartierul General să intervie». — 2) Am cerut punerea în libertate a lui I. Izvoranu, senator liberal. El e arestat, pe când liberalii cari au excitat la intrarea în războí fac parte din consiliul comunal la Craiova. El cunoaşte acest punct şi ia

---

Branisteanu a eu une conversation avec Hentsch, qui a été prévenu par lui de l'erreur qu'on commet en fondant toute la politique de l'avenir sur une personne, Carp, et ne rien voir de plus autour de soi. J'ai prévenu Branişteanu du mauvais sang que l'interview de l'«Az Est» avait fait. Branisteanu le blâme, comme il blâme le mémorandum.

22 juillet. — Hier j'ai écrit au colonel Hentsch, qui m'a aussitôt répondu qu'aujourd'hui ou demain, 11 h., je le trouverai libre à son bureau. Je lui ai exposé quatre affaires non politiques: 1) L'état affreux de nos prisonniers en Bulgarie. Il a fait un visage de dégoût qui en disait plus long que tout. D'ailleurs, plus tard il a traité les Bulgares de «unsere groben Verbündete». J'ai demandé la possibilité d'envoyer des «Liebesgaben», comme en Allemagne. — *Lui:* Si je le leur demande ici, ce sera refusé net: il faut mieux que je fasse intervenir notre Oberquartier; 2) Demandé élargissement de I. Isvoranu, sénateur libéral. On l'arrête alors que des libéraux qui ont excité à la guerre sont dans le conseil communal de Craiova. Il sait ce dernier point aussi. Pris note.

notă.—3) L'am rugat să nu continue deţinerea d-nei Lizon Greceanu şi să nu fie pedepsită decât cu o amendă. El nu cunoştea afacerea.—4) Am remis cererea lui Seceleanu referitoare la moşia ce o are în indiviziune cu fratele său, şi care e pusă sub sequestru. — Apoi vorbim politică. Ii semnalez campania întreprinsă de miniştrii cu scopul de a împărţi partidul conservator, sub protecţia Germaniei şi cu publicitatea lui «Bukarester Tageblatt». — Colonelul îmi răspunde că n'are cunoştinţă de această campanie, dar că de sigur ea nu va avea publicitatea gazetei sale. In politică el înţelege să fie absolut neutru, dar ar fi bucuros dacă s'ar afla la Berlin că suntem uniţi Carp şi cu mine, pentru a susţine politica germană.—Eu: «Sâmbăta trecută au venit la mine, pentru a-mi cere o colaborare cu Carp, ca să nu rămâe izolat; nu este posibil să ne înţelegem pentru a răsturna pe Rege şi dinastia lui; chestiunea aceasta trebue să fie regulată întâi de Germania şi nu este încă grabnică; n'avem nevoe să ne înţelegem pentru o politică: doi ani de lupte indică opiniile mele; deci dacă se vrea o unire, ea nu este necesară decât pentru un program de refor-

---

3) Prié de ne pas continuer la détention de Lison Greceanu et de ne la punir que d'une amende. Il ignorait l'affaire. 4) Remis la demande de Seceleanu au sujet de la terre qu'il a part indivis avec son frère et qui est sous séquestre.

Nous causons ensuite politique. Je lui signale la campagne entreprise par les ministres en vue de diviser le parti conservateur sous le couvert de l'Allemagne et avec la publicité du «Bukarester Tagblatt». *Le Colonel me dit de suite qu'il ignore cette campagne, mais que certainement elle n'aura pas la publicité de son journal.* En politique, il entend être absolument neutre, mais il aurait été heureux si on avait appris à Berlin que nous sommes unis, Carp et moi, pour soutenir la politique allemande. — *Moi:* On est venu samedi dernier me demander une collaboration avec Carp pour qu'il ne reste pas isolé; pas possible de nous entendre pour renverser le Roi et la dynastie: c'est une question à régler d'abord par l'Allemagne et le cas n'est pas encore immédiat; pas besoin de nous entendre pour une politique: deux années de luttes indiquent mes opinions; donc, si on veut une union, elle n'est nécessaire que pour un programme

me; în această privinţă C. Arion şi Lupu Kostake îmi spun : «Nimic de făcut; Carp vrea un guvern neconstituţional; pentru el nu există o chestiune agrară». Cum am declinat o soluţie imediată, s'au grăbit să încerce să constituiască un partid administrativ. «Este copilăresc să vrei să clădeşti ceva cu un partid creat din poruncă superioară, şi mai ales dacă vrei să susţii cu el politica germană, nu este nici o mândrie», am spus eu în germana mea stricată. — Colonelul : «Chestia dinastică este, pentru Germania, o chestie de ordinul al treilea ; ea nu joacă nici un rol în combinaţiile noastre; evident, eu nu admit comediile Austriacilor cari ajung până la propagandă : «Suntem Puterea»; evenimentele din Galiţia au probat-o şi nu admit ca contele Czernin să se dedea aci la o lucrare anti-germană ; însă România va alege pe cine îi place, nu astăzi, dar când va suna acest ceas încă îndepărtat. Evident că noi ţinem la România, fiindcă avem nevoie de ea, nu din sentiment, şi o vrem cât mai mare posibilă...» Eu : «Fac şi eu politică germană, nu din sentiment, dar din motiv politic şi dacă aţi fi fost aliaţii Rusiei, aşi fi fost contra dv.». Colonelul, surâ-

---

de réformes; là-dessus, Arion et Lupu me disent: «Rien à faire; Carp veut un gouvernement non constitutionnel; pour lui il n'existe pas de question agraire». Comme j'ai décliné une solution immédiate, on s'est empressé de chercher à constituer un parti administratif. «Eine Partei beschaffen auf oberen Befehl, wenn man damit etwas gründen will, ist es kindisch, und besonders eine deutsche Politik zum Unterstützen ist er nicht stolz genug», ai je formulé en mon mauvais allemand. — *Le colonel:* La question dynastique est pour l'Allemagne de *troisième ordre;* elle ne joue aucun rôle dans nos combinaisons; évidemment, je n'admets pas que les comédies des Autrichiens aboutissent à une propagande : «Wir sind die Macht» et les événements de Galicie l'ont prouvé et nous n'entendons pas que le comte Czernin fasse ici un travail anti-allemand, mais la Roumanie choisira qui lui plait, pas aujourd'hui, mais quand cette heure lointaine aura sonné. Evidemment nous tenons à la Roumanie, parceque nous en avons besoin; pas par sentiment, et nous la voulons aussi grande que possible.. — *Moi:* Je fais aussi de la politique allemande non par sentiment, mais par raison politique et si vous aviez été les alliés de la Russie, j'aurais été

zând: «Dacă am fi fost aliaţii Rusiei, aceasta ar fi fost mai bine şi pentru dv. şi pentru noi». — (Nota: Caprivi e acela care a rupt alianţa). Colonelul: «Cea mai bună politică pe care o pot face aci este să fac lucrare bună germană. Sunt neutru. D-nii aceia au venit la mine şi mi-au vorbit de necesitatea unei uniri. N'am nici o idee de lucrarea ce se face, şi gazeta mea nu va publica nimic». — Eu: «Dar există precedentul cu telegrama din Ploeşti». — El: «Era într'o zi de sărbătoare şi cu totul ocazional». — De două ori colonelul a dat asigurarea că nu se va publica nimic.

Nota predominantă: mânie în contra Austriacilor, dispreţ pentru Bulgari. Ii place să vorbească; fraza e frumoasă şi curge cu abundenţă. El este foarte mirat să vadă că doi Români nu au aceeaşi părere asupra unei terţe persoane, oricare ar fi ea. Lupu Kostake? Un copil: inima pe limbă; în plin prânz, la Tülff, el i-a spus ceeace îi încredinţase generalul von Zentler cu privire la Basarabia: «L-am făcut să tacă, căci von Zentler ar găsi ciudat să se povestească, în acest mod, spusele sale!» Ce sunt fraţii Arion? — Eu: «Constantin este un om

---

contre vous. — Le colonel souriant: «Cela aurait mieux valu et pour vous et pour nous». (Nota: c'est Caprivi qui a rompu l'alliance). — *Le colonel:* La meilleure politique que je puisse faire *ici, c'est de faire du bon travail allemand.* Je suis neutre. Ces Messieurs sont venus à moi, et ont parlé de la nécessité d'une union. Je n'ai aucune idée du travail qui se fait et mon journal ne publiera rien. — *Moi:* Mais il y a le précedent du télégramme de Ploesti. — *Lui:* C'était pour un jour de fête et tout occasionnel. — Le Colonel par deux fois a donné l'assurance qu'on ne publiera rien.

La note dominante: colère contre l'Autriche; il aime parler; la phrase est jolie et coule d'abondance. Mépris pour les Bulgares. Etonné de voir que deux Roumains n'ont pas la même opinion sur une tierce personne, quelle qu'elle soit. Lupu Kostake? Un enfant: le coeur sur la langue. En plein dîner chez Tülff, il lui a dit ce que le général von Zentler lui avait confié au sujet de la Bessarabie: «je l'ai fait taire et c'est von Zentler qui trouverait drôle qu'on racontât ainsi sa conversation!» — Qu'est-ce que les frères Arion?—*Moi:* Constantin est un garçon fin, somme toute assez fidèle, mais

subţire, credincios. Virgil un om de talent, care are nenorocirea să aibă nevoi, aşa că Take Ionescu, Costinescu Carp şi cu mine l-am avut, pe rând, în slujba noastră !» O observaţie foarte justă a colonelului : «Revoluţia franceză a fost aducerea la putere a burgheziei (tiers état) ; acest război însemnează intrarea pe scenă a celei de a patra pături; este treaba conservatorilor să-i iasă înainte şi să o cârmuiască».

23 Iulie. — Acţiunea în vederea întemeerei partidului carpist este viguroasă. Pessiacov dela Craiova, trimis într'adins, îmi spune că Lupu Kostake a lăsat lui Gârleşteanu formularul de iscălit, pe motivul că Germanii cer o manifestaţie pentru a opri propaganda austriacă. Cicerone Budişteanu află dela generalul Gigârtu că Lupu Kostake ar fi spus : «Austria cere Oltenia, d. Marghiloman este partizanul politicei austriace, etc». Prefecţii au fost convocaţi, dar, după o conferinţă în comun, unele obiecţii fiind prezentate mai ales de Ză-

---

qui dresse l'oreille à tous les vents. Virgile un homme de talent, qui a le malheur d'avoir des besoins; aussi Take Ionescu, Costinescu, moi et Carp l'avons eu à tour de rôle à notre service. — Conversation de 5 quarts d'heure· Une observation très juste: La révolution française a été l'avènement du tiers état; cette guerre marque l'entrée en scène du quatrième état; c'est aux conservateurs à aller au-devant et à le guider.

Très poli et me reconduisant jusque sur le pallier.

Le soir j'ai eu Lupu à dîner et Tzigara, comme si de rien n'était. Pas un mot de politique.

23 juillet. — L'action en vue de la fondation du parti carpiste est vigoureuse. Pessiacow de Craiova, envoyé tout exprès, me dit que Lupu Kostake a laissé le formulaire à signer à Garlesteanu, sous le motif que les Allemands demandent une manifestation pour couper cour à la propagande autrichienne·

Ciceron Budisteanu tient du général Gigârtu que Lupu aurait dit: l'Autriche exige Oltenia; Mr. Marghiloman est partisan de la politique autrichienne, etc., etc.

Les préfets ont été convoqués, mais après conférence en commun, des objections ayant été présentées surtout par Ză-

noagă, nu li s'a remis încă hârtia de semnat : «S'a constituit un comitet (?) care s'a pus în capul acestei mişcări şi care redactează manifestul !»

— La ora 4 *Tzigara*, întovărăşit de Bărbătescu, vrea să mă convingă că dacă m'aşi pune în capul mişcărei şi dacă aş semna cel dintâi, aşi împiedica-o să fie îndreptată în contra mea ! (Naivă mărturisire a adevăratului caracter al manifestaţiei). Ii explic cât de mult această organizare va arunca asupra lui Carp ruşinea nemeritată de a fi agentul german, desemnat sub presiunea baionetelor. Povăţuindu-i să se astâmpere, dacă vor să uit, am spus lui Tzigara : «Să o văd şi pe asta : administraţia lui Tzigara adunând iscălituri politice !» — El a plecat fără să mai sufle un cuvânt, având aerul foarte plictisit !

24 Iulie. — Intâlnind pe Golescu pe stradă, am scuturat cum se cuvine pe acei cari turbură liniştea partidului calomniindu-mă, şi cu atâta vehemenţă încât sigur că şi-a luat şi el partea care i se cuvenea, şi a dus-o caldă lui Lupu Kostake.

— Dombrovsky, la curent cu tot ce se unelteşte, a şi redactat un raport, destul de exact, pe care mi-l ci-

---

noagă, on ne leur a pas encore remis le papier à signer: «un Comité est constitué (?), qui s'est mis à la tête de ce mouvement et qui rédige le manifeste!» A 4 h. Tzigara, flanqué de Barbatescu, veut me convaincre que si je prenais la tête du mouvement et si je signerais le premier — je l'empêcherais d'être dirigé contre moi! ! (Naïf aveu du véritable caractère de la manifestation). Je lui explique combien cette organisation mettra sur Carp l'opprobre immérité d'être l'agent allemand désigné sous la pression des bayonnettes. En les engageant de se tenir tranquilles si on veut que j'oublie, je lui ai dit: «O s'o văd şi pe asta: administraţia lui Tzigara adunând iscălituri politice!» — Il est parti sans mot dire, l'air très embêté!

24 juillet. — Rencontré Golescu dans la rue· Si bien lavé la tête à ceux qui troublent la paix du parti en me calomniant, et avec de tels éclats de voix qu'il en a pris son paquet. Il a dû le porter tout chaud à Lupu.

Dombrowski, au courant de tout ce qui se trame, a déjà rédigé un rapport assez exact qu'il me lit. Il ignore le côté

teşte. El nu cunoaşte partea anti-austriacă a propagandei lui Lupu Kostake şi a lui Virgil Arion. Cum în acest raport se spune că Arthur Rosenberg s'a lăudat că peste 15 zile «s'a isprăvit cu Marghiloman», — îl întreb dacă spusele lui Popescu privitor la aceasta sunt adevărate : Dombrovsky mi-a confirmat faptul. Neniţescu-Rosenberg : aceasta zice multe !

— *Horstmann*, care şi-a pierdut părintele, se reîntoarce dela Frankfurt şi Berlin. El este în curent cu toate aceste intrigi pe care le blamează. Criza Cancelarului, care părea că va fi formidabilă, s'a terminat foarte uşor. Un surâs la dreapta, o promisiune celor din stânga, şi iată liniştea câştigată pentru 6 luni. Militarii cari au propus pe Michaëlis nu-şi vor ajunge scopul ; mai ales că acesta nu va ţine locul cald pentru Ludendorf, cum o cred ei, căci Ludendorf nu va fi Cancelar. Michaëlis e om cu voinţă, iar Impăratul va impune tăcere generalilor, zicându-le : «Voi l'aţi desemnat». Nu se crede ca Zimmerman să rămâe la postul său; ambasadorul din Constantinopol d-l de Kühlmann, e acel care are cele mai mari şanse.

---

anti-autrichien de la propagande de Lupu et de Virgile. Comme dans ce rapport il est dit que Arthur Rosemberg s'est vanté que dans 15 jours «es ist los mit dem Marghiloman», je l'interroge s'il est vrai ce que m'avait rapporté Popescu que Rosemberg s'était vanté de faire sauter en 15 jours mon parti, il m'a confirmé le fait. — Nenitescu-Rosemberg, — cela en dit long.

Horstmann, qui a perdu son père, revient de Francfort, Berlin. Il est déjà au courant de toutes ces intrigues qu'il blâme. La crise du Chancelier, qui semblait formidable, a fini avec une facilité rare. Un sourire à la droite, une promesse à gauche, et voilà pour six mois de tranquillité. Les militaires qui ont proposé Michaëlis n'y trouveront pas leur compte ; il ne tiendra surtout pas chaude la place pour Ludendorf, comme on le croit et qui ne sera pas chancelier. Michaëlis a sa volonté et l'Empereur imposera silence aux généraux en leur disant: c'est vous qui l'avez désigné. On croit pas que Zimmermann reste à son poste; c'est l'Ambassadeur de Constantinople Mr. de Kühlmann qui a les meilleures chances.

Zănoagă îmi spune că s'a anunţat prefecţilor că trebuind a se face oarecare îndreptări manifestului, li se va trimite textul mai târziu. Să fie oare cuminţenie ? Se opun poate Germanii ? Zănoagă îmi spune că îşi va da mai de grabă demisia de cât să se preteze la o astfel de manevră.

25 Iulie. — Astăzi este ziua ambasadelor : totul gravitează împrejurul plebiscitului carpist.

Verzea blamează tot ce se petrece ; el mă roagă să nu mă despart de Stere ; mă povăţuieşte, dacă merg la Viena, să nu văd pe Românii cari au politica lor şi cari se agaţă de formula lui Stere; el se năpusteşte asupra lui Lupu Kostake, a cărui uşurinţă se apropie de inconştienţă. Nu este blând nici pentru Dobrovici.

— *Antipa:* Este primul lui pas politic. El este foarte bine cu Hentsch, care i-a spus : «Nu a eşit nimic : aceşti domni nu se pot înţelege». (Presupun că este vorba de conversaţia mea cu Hentsch). — Antipa i-a răspuns foarte cuminte : «*Afacerea nu este încă coaptă*». — Antipa găseşte această petiţionare nefastă. El ţine cu Carp, dar găseşte şi el că trebue să se renunţe la ideile reac-

---

Zanoaga me dit qu'on a annoncé aux préfets que le manifeste devant subir des retouches, on leur enverra plus tard le texte. Est-ce sagesse? Est-ce les Allemands qui mettent le holà? Zanoaga dit qu'il donnera sa démission plutôt que de se prêter à la manoeuvre.

25 juillet. — C'est la journée aux ambassades : tout gravite autour du plébiscite carpiste.

Verzea : blâme tout ce qui se passe ; me prie de ne pas me séparer de Stere ; si je vais à Wien, de ne pas rechercher les Roumains qui ont leur politique et qui se raccrocheraient à la formule de Stere; fonce sur Lupu Kostake, dont la légereté confine à l'inconscience. N'est pas tendre pour Dobrovici.

Antipa: c'est son premier pas politique. Il est très bien avec Hentsch, qui lui a dit: «Il n'en est rien sorti; ces Messieurs ne peuvent s'entendre». (Je suppose qu'il s'agit de ma conversation avec lui, Hentsch). Antipa lui a répondu sagement: «Die Sache ist noch nicht reif». Antipa trouve le pétitionnement nuisible. Il tient pour Carp, mais trouve aussi qu'il faut rénoncer aux idées réactionnaires. Je lui

ționare. Eu îi spun: «Să se astâmpere: nu voiu face pacea fără Carp, cum nici el nu o poate face fără mine. Am însă un avantaj: eu pot guverna fără Carp, el nu poate guverna fără mine, şi nu voiu uza de acest avantaj».

— *Golescu* vrea să scuze pe Lupu Kostake, care n'ar fi spus niciodată că fac politică austriacă cu cedări de teritorii, etc. — Am replicat liniştit că Lupu Kostake minte. Ii spun modul meu de a gândi şi în privința lui Theodoru pe care vrea să-l apere.

— Dobrovici a fost sondat de *Lupu Kostake*, care nu prea înțelege motivul acestui demers. I-am citit formula pe care am avut-o prin mijlocirea lui Moroianu. «Dar, asta e o formulă de dictatură Carp!» zice el. Imi comunică în acelaş timp demisia lui Vârnav, care n'a putut rămâne liniştit la primărie nici 15 zile.

— *Stere* îmi explică că n'a dat niciun interview la «Az-Est», că memorandul său a fost dus la cartierul general (?), că prin îngăduința guvernului german a putut să-l ducă apoi la Viena, — altfel acest document n'ar fi putut trece frontiera; că, în epoca când l'a scris,

---

dis: qu'on se tienne tranquille, je ne ferais pas la paix sans Carp, comme il ne peut la faire sans moi. J'ai un avantage: je peux gouverner sans Carp, il ne peut gouverner sans moi, et je n'userais pas de cet avantage.

Golescu veut excuser Lupu qui n'aurait jamais dit que je suis de la politique autrichienne avec cession de territoire, etc. Je lui replique que Lupu Kostake ment tranquillement. Je lui dis de Theodoru — qu'il veut défendre — ma façon de penser.

Dobrovici a été tâté par Lupu Kostake. Il ne comprenait pas trop le sens de cette démarche. Je lui lis la formule que j'ai eue par les soins de Moroianu: «Mais c'est une formule de dictature Carp!». Il blâme aussi en fin de compte. Il me communique la plaisante démission de Varnav qui n'a pu rester 15 jours tranquille à la Mairie.

Stere m'explique qu'il n'a pas donné d'interview à l'«Az Est», que son mémorandum a été porté au Quartier Général (?), que c'est par concession du gouvernement allemand qu'il a pu le porter à Wien, autrement l'écrit n'aurait pu passer la frontière; qu'à l'époque où il l'a fait, il s'agissait surtout de trouver des combinaisons pour sauver

era vorba mai cu seamă de a găsi anume combinaţiuni pentru a scăpa Dobrogea; că, pe ce altă parte, Carp, aşa de intransigent azi, concepuse atunci un Stat independent, alcătuit din Dobrogea şi Gurile Dunării, ca o soluţiune-tampon faţă de Bulgaria, şi că în sfârşit, el Stere, ar fi răspuns : «mai bine anexiunea decât să pierdem gurile Dunării». — Dânsul mai adaogă că niciodată nu se gândise la o soluţiune care să nu aibă asentimentul Germaniei.

— Hinna pledează pentru o apropiere. El cere ca să mai vorbesc cu Lupu Kostake, deşi n'are aerul că susţine această manifestaţiune.

— Ruperea frontului rus la Zloczow ia proporţia unei operaţiuni foarte mari. Aliaţii au luat Tarnopol, pe care Ruşii îl ocupau încă dela 1914, iar la sud, Stanislau şi Nadworna. Ruşii se retrag pe un front de 250 km. Cercurile militare cred că faptul acesta le-ar permite să ia Moldova fără mari sacrificii.

26 Iulie. — D-l *Horstmann*, care a dejunat la mine, iese dela Welzer. Amândoi erau de părere că înjghebarea unui partid carpist (sic) acum, ar fi un non-sens şi

---

la Dobrogea ; *que Carp, si entier aujourd'hui, avait imaginé alors un Etat indépendant composé de la Dobrogea et des Bouches de Danube, comme solution-tampon vis-à-vis des Bulgares, et que lui Stere avait répondu :* plutôt l'annexion que de perdre aussi les bouches du Danube. Que jamais il n'avait pensé à une solution qui n'eut pas l'entier agrément de l'Allemagne.

Hinna plaide le rapprochement. Il demande que je cause encore avec Lupu Kostake. Il n'a pas l'air de soutenir la manifestation.

La rupture du front russe à Zloczow prend les proportions d'une opération très grande. Les alliés ont pris Tarnopol que les Russes occupaient depuis 1914 et au sud Stanislau et Nadworna. Les Russes se retirent sur un front de 250 kil. Les cercles militaires croient que cela peut donner la Moldavie sans grands sacrifices.

26 juillet. — *Mr. Horstmann,* qui a déjeuné chez moi, sort de chezWelzer. Ils étaient d'accord que la fondation à cette heure d'un parti Carpiste (sic) était un non sens et quelque chose de ridicule. (Horstmann ne savait pas que Welzer avait été du voyage avec Lupu et il riait de bon coeur au

un lucru ridicul. (Horstmann nu ştia că Welzer călătorise cu Lupu Kostake şi râdea cu poftă aducându-şi aminte de calificativele întrebuinţate pentru a caracteriza această manoperă). El adaogă : «Toate astea vor cădea şi jurnalul nu va publica nimic; dacă aşi fi fost aci, nu s'ar fi publicat scrisoarea dela Piteşti». Am înţeles că ziua de naştere a lui Carp a trebuit să se serbeze cu mare alai pentru că dânsul era supărat de toate laudele făcute de presă cu ocaziunea morţii lui Maiorescu.

— Ura lui Carp e bolnăvicioasă. D-na Didina Cantacuzino mi-a povestit (27 Iulie 1917) că, vorbind cu dânsul despre ortodoxia sa, Carp i-a spus : «Nu voiu mai îngădui să funcţionaţi, dacă nu eliminaţi pe Mehedinţi din comitetul vostru». Mehedinţi fusese numit de Maiorescu în testamentul său pentru publicarea scrierilor sale. Când Ianovici a voit să anunţe lui Carp moartea lui Maiorescu, Carp i-a tăiat vorba şi fără nici o emoţie a răspuns : «Pentru mine Maiorescu era mort de patru ani». (Verzea).

— Horstmann examinează cu mine ipotezele cari ar putea să se prezinte după ocuparea Moldovei ; îmi spune că în definitiv, nu numai că este de acord, dar că

---

souvenir de qualificatifs employés pour caractériser la manoeuvre). Il dit encore : tout ceci tombera et le journal ne publiera rien; si j'avais été ici, on n'aurait pas publié la lettre de Pitesti. J'ai compris que pour le jour de naissance de Carp on avait dû faire du flafla, parcequ'il s'est fâché des honneurs rendus par la presse à Maiorescu mort. La haine de Carp est maladive. Didine Cantacuzène m'a raconté (27 juillet 1917) qu'ayant causé avec Carp de son «Ortodoxie», Carp lui a dit : Je ne vous permettrai pas de fonctionner si vous n'éliminiez pas Mehedinţi de votre Comité. Mehedinti est nommé par Maiorescu dans son testament pour la publication de ses papiers ! — Lorsque Ianovici a voulu annoncer avec ménagements à Carp la mort de Maiorescu, Carp lui a coupé la parole et sans émotion : «Pentru mine Maiorescu era mort de patru ani», (Verzea).

Horstmann examine avec moi les hypothèses qui peuvent se présenter après le nettoyage de la Moldavie; en tout, il me dit être non seulement d'accord, mais avoir eu les

ar fi avut aceleaşi soluţiuni, atunci când a discutat cu Mirbach.

El admite, ca şi mine, că dacă Regele oferă pacea, i s'ar putea cere să fie reprezentat printr'un alt guvern decât Brătianu, dar că nu s'ar putea refuza propunerea de a trata. Mai admite că, dacă Regele abdică, nu se poate refuza să se trateze cu succesorul său. Dacă Regele trece Prutul, admite să se constitue un guvern revoluţionar, — cu toate partidele prietene ale Germaniei şi cu majoritatea bărbaţilor marcanţi. — «Negreşit şi cu d. Stere», zice el. — Evident, îi răspund. Apoi să se convoace un Parlament care să dea acestui guvern sancţiune legală spre a putea trata.

Faptul de a fi de acord n'are pentru mine decât semnificarea că aceste soluţiuni vor fi transmise la Berlin.

Horstmann adaogă: «Suntem fericiţi că mergeţi la «Berlin; acolo veţi aranja toate aceste chestiuni, înţele«sul lor va fi mai uşor şi vă veţi întoarce cu soluţiuni»; apoi, în mod discret: «Ar fi mai bine să nu se spună «nimic lui Czernin, relativ la o pace separată».

27 Iulie. — Textul *moţiunii* de semnat în favoarea

---

mêmes solutions en discutant avec Mirbach. Il admet comme moi que si le Roi offre la paix, on peut exiger qu'il soit représenté par un autre gouvernement que Bratiano, mais qu'on ne peut décliner la proposition de traiter. Il admet encore que si le Roi abdique, on ne peut refuser de traiter avec son successeur. Si le Roi passe le Pruth, il admet qu'on doit constituer un gouvernement révolutionnaire avec tous les partis amis de l'Allemagne et le maximum d'hommes marquants. — *Lui:* «Y compris Mr. Stere». — *Moi:* Evidement... et convoquer un Parlement qui donne à ce gouvernement sanction légale et pouvoir de traiter. (Le fait d'être d'accord n'a pour moi que la signification que ces solutions seront transmises à Berlin). *Horstmann* ajoute, par deux fois : Nous sommes heureux que vous alliez à Berlin; là-bas, vous arrangerez toutes ces questions; on les comprendra plus facilement et vous viendrez avec des solutions, — puis, discrètement: «*Il vaudrait mieux ne rien dire à Czernin au sujet d'une paix séparée*».

27 juillet. — *Le texte de la motion* à signer en faveur

lui Carp este diferit de acela care fusese lăsat în Oltenia. Acolo era un dinte împotriva celor cari, aşa zicând, voiau să sacrifice o parte din teritoriu. In textul definitiv, naţiunea (?), în absenţa Camerelor, acordă depline puteri, fără nici o rezervă (dictatură), lui Carp.

— Verzea vine să-mi comunice, foarte scandalizat, că Neniţescu, deşi ministru, cum pretinde dânsul că este, s'a numit membru în consiliul de administraţie dela «Steaua». Ii anunţ şi eu că s'a introdus de asemenea şi la «Generala»! Colectivişti există în toate partidele...

28 Iulie. — *Virgil Arion*, însoţit de Costică. Vine dela Călineşti. Carp nu admite formula de adeziune grosolană care a circulat: «Ce, am eu nevoe să mă lăudaţi voi pe mine?»...

Ii prezint exemplarul meu; recunoaşte că e conform cu originalul, dar că acest text coprinde erori; astfel «Un Parlament» şi nu «Parlamentul (actual) dacă s'ar... etc.». Carp nu voeşte nici direcţiunea unui partid, nici să aducă vre-o atingere partidului conservator; chestiunile interioare le lasă altora, el fiind prea bătrân pentru

---

de Carp est différent de celui qui avait été laissé en Oltenie. Là-bas il y avait une pointe contre ceux qui soi-disant voulaient sacrifier une partie du territoire. Dans le texte définitif, la nation (?), en l'absence des Chambres, est censée donner pleins pouvoirs, sans aucune réserve (dictature), à Carp!

Verzea vient m'annoncer, très scandalisé, que Nenitzescu, tout ministre qu'il se prétend, s'est fait nommer conseiller d'administration à la «Steaua». Je lui annonce qu'en plus il s'est introduit aussi à la «Generala!» Les collectivistes existent dans tous les partis.

28 juillet. — Virgile Arion, accompagné de Costică. Il vient de Calinesti; Carp n'admet pas la formule d'adhésion grotesque qu'on a fait circuler: «Ce am eu nevoie să mă lăudaţi voi pe mine?» (Je lui présente mon exemplaire; il reconnaît qu'il est conforme à l'original, mais que ce texte contient des erreurs; ainsi «Un Parlament» et non pas «Parlamentul» (actual) dacă s'ar... etc.». Il ne donne pas son appui à ce texte etc...) Carp ne vent pas la direction d'un parti, ni porter atteinte au parti conservateur; les questions intérieures, il les laisse à d'autres, étant trop

a se ocupa de dânsele. Voiu fi foarte bine primit la Călineşti etc.

Din lunga discuţiune, a eşit un acord: voiu merge să văd pe Carp înainte de plecarea mea, dar înţeleg să nu se mai vorbească de vre-o acţiune, nici de adeziuni pentru o formulă, oricare ar fi ea.

Virgil mi-a arătat un text scurt pe care l-am refuzat absolut: nici un angajament, de nici un fel. E condiţia mea formală.

— La 5 ore, *conferinţă* cu Mehedinţi, Dobrescu, Dristorian, Mavrojany, Marius Theodorian, pentru a preveni pe cei din Bucureşti de vre-o surprindere. La restaurant se adună semnături; la Jockey, Beldiman fiul a avut neruşinarea să scoată formula lui şi să ceară lui Strat s'o semneze. Mi se spune că tema actuală este aceasta : s'a întrebat Marghiloman, dacă aprobă interviewul lui Stere, şi Marghiloman, aprobându-l, totul a fost rupt între Carp şi dânsul. Şi oamenii cred, evident, că acest interview e ceva apocaliptic!... Or, acelaş limbaj a fost ţinut şi lui Strat şi lui Krupenski.

---

vieux pour les aborder; j'aurai le meilleur accueil à Calinesti, etc.

Du long plaidoyer, il est sorti un accord: *J'irai voir Carp avant mon départ, mais j'entends qu'on ne parle plus d'une action quelconque ni d'adhésion pour une formule quelle qu'elle soit.*

Virgile m'avait exhibé un texte court que j'ai absolument refusé: aucun racolage d'aucune sorte. C'est ma condition formelle.

A 5 h. conférence avec Mehedinti, Dobrescu, Dristorian, Mavrojany, Marius Theodorian en vue de prévenir les gens de Bucarest qu'on pourrait surprendre. Au restaurant on sort des papiers et on vous les fait signer; au Jockey le petit Beldimano a eu l'impudeur de sortir sa petite formule avec une plume et de demander à Strat sa signature. On me dit que le thème actuel est: on a demandé à Marghiloman s'il approuvait l'interview de Stere et Marghiloman l'ayant approuvé, tout a été rompu entre Carp et lui. Et les gens évidemment croient que cette interview est quelque chose d'apocalyptique. Or, le même langage a été tenu à Strat et

(Dânşii mi-au istorisit-o eri, pe balconul dela club). Deci, cuvânt de ordine general.

29 Iulie. — *Victoria română.* — De trei zile comunicatele spuneau: am cedat teren în valea Putnei, la Soveja şi Negrileşti; apoi retragerea noastră s'a efectuat pe înălţimile munţilor Bereczk; de două ori menţionează: «comunicatul român n'a sosit». Tunul s'a auzit din multe locuri, chiar din Bucureşti. Se află că armata română a întreprins o acţiune strălucită în valea Putnei; a luat şease tunuri de calibru mare, multe mitraliere şi, după cât se spune, numeroşi prizonieri. Această sforţare, chiar de ar rămâne sterilă, căci ea nu poate compensa, nici opri marşul triumfal în Galiţia, are totuşi pentru noi mângâierea că, dacă pacea ar fi apropiată, armata noastră ar înregistra la activul ei o victorie şi o reabilitare.

Dea Dumnezeu ca dânsa să nu facă pe guvern să-şi piardă capul şi să-i dea încă o iluziune asupra dezastrului rus!...

Marşul spre Est al aliaţilor e zdrobitor. Kolomea a fost luată împreună cu nodul cel mare al său de comu-

---

Krupenski (ils me l'ont raconté hier sur le balcon du Club); donc mot d'ordre général.

29 juillet. — *Victoire roumaine.* — Depuis 3 jours les communiqués portaient: Nous avons cédé du terrain dans la vallée de la Putna, à Soveja et Negrilesti; puis notre retraite s'est faite sur les hauteurs des monts Bereczk; deux fois mention: «communiqué roumain pas arrivé». On avait perçu le canon de maints endroits, de Bucarest même.—On apprend que l'armée roumaine a fait une action d'éclat dans la vallée Putna: elle a pris six gros canons (Haubitzen), beaucoup de mitrailleuses et, dit-on, beaucoup de prisonniers. Cet effort—resterait-il stérile, car il ne peut compenser ni arrêter la marche triomphale de Galicie? — a pour nous la douceur que si la paix venait, notre armée resterait sur une victoire et une réhabilitation. Dieu veuille qu'elle ne fasse pas perdre la tête au gouvernement et lui fasse encore illusion sur le désastre russe.

La marche vers l'Est des alliés est écrasante; Kolomea est pris avec son grand noyau de communications; Czerno-

nicaţiuni; Cernăuţi, ocupat — e zvonul general — şi râul Zbrucz, vechiul hotar al Galiţiei, este atins. Bucovina poate fi considerată ca liberată. Colonelul *Hentsch* a spus lui C. Arion că în 15 zile Moldova poate fi socotită ca fiind ocupată de către aliaţi.

— *C. Arion :* Hentsch (l-a văzut ? i-a spus-o ?) e fericit că Carp cedează (?) asupra chestiunilor interioare; trebue grăbit lucrul, căci situaţia se schimbă cu repeziciune. Va trebui, în manifestul pe care guvernul provizoriu îl va adresa ţării, să se atingă în câteva cuvinte chestiunea ţărănească şi lărgirea votului. — E tocmai ceeace am susţinut eu cu statornicie. Numai să înţeleagă Carp !...

30 Iulie.—La dejun *Blome*, care mi-a adus pe d-l Hubert *Bastgen*, profesor la universitatea din Strassbourg, confesorul catolicilor din armata lui Mackensen. Tip interesant, franc, soldat chipeş. Este bun German, dar detestă pe Prusieni: «Wir hassen die Preussen». Dânsul pretinde că 50% din locurile dela partea sedentară, State-Majore, servicii civile etc. se dau numai Prusienilor.

---

witz occupé — c'est le bruit général — et la rivière Zbrucz, ancienne limite de la Galicie, est atteinte. La Bucovine peut être considérée comme libérée. Et le colonel Hentsch a dit à Costica Arion que dans 15 jours la Moldavie pouvait être considérée comme occupée par les alliés!...

C. Arion : Hentsch (l'a-t-il vu ? le lui a-t-il fait dire ?) est heureux que Carp cède (?) sur les questions intérieures; il faut se presser, car la situation mûrit rapidement; *il faudra, dans le manifeste que le gouvernement provisoire adressera au pays, toucher un mot de la question paysanne et de l'élargissement du vote.*

C'est bien ce que j'ai soutenu constamment! Pourvu que Carp le comprenne !

30 juillet. — Oublié de noter: samedi, eu à déjeuner Blome, qui m'a amené Mr. Hubert Bastgen, professeur à l'Université de Strassbourg, confesseur des catholiques, de l'armée Mackensen. Type intéressant, franc de collier, beau militaire, sans armes. Il est bon Allemand, mais déteste les Prussiens: «Wir hassen die Preussen». Il prétend que dans toutes les places de tout repos états-majors, emplois civils, etc. se donnet 50% rien qu'aux Prussiens. Mon interlocuteur

Intrevorbitorul meu era rhenan; sentimentele sale le generaliza ca fiind aceleaşi în tot ţinutul Rhinului.

— La Carp, totul pare că merge spre destindere. Mi se aduce noua formulă de petiţionare, însă petiţionarea în ea însăşi aşa de rău primită, încât o socotesc dela început ca fiind căzută în apă. Prefecţii sunt cei dintâi cari refuză operaţiunea.

— Ofensiva germană. *Comunicatul român.* — Cu toate asigurările ce mi se dau din nou, luarea oraşului Cernăuţi nu e confirmată de buletin; însă, cum Kuty (la sud de Kolomea) e luat şi urmărirea se efectuiază pe văile Sucevei şi Moldovei; şi cum, pe de altă parte, la Nord, aliaţii au depăşit Husiatyn, Cernăuţi rămânând în mijlocul unui arc de cerc, nu mai poate ţine. Nordul Moldovei va cunoaşte în curând năvălirea.

Acţiunea militară strălucită din valea Putnei este dată amănunţit în buletinul român ce publică «Pester Lloyd». Pentru ce s'a ascuns timp de două zile acest buletin ?... După Vollanka, e vorba de o divizie de Landsturm a generalului von Gerock, care a fost surprinsă

était Rhénan. Ses sentiments il les généralisait comme étant ceux de tout le pays du Rhin.

Tout paraît être à la détente chez Carp. On m'apporte la nouvelle formule du pétitionnement, mais le pétitionnement en lui-même est si mal accueilli que je le considère comme tombé à l'eau. Les préfets sont les premiers à décliner l'opération.

Malgré les assurances qu'on me donne à nouveau, la prise de Czernowitz n'est pas confirmée par le bulletin, mais comme Kuty (Sud Kolomea) est pris et que la poursuite se fait vallée Suceava et Moldawa et comme au Nord les allés ont depassé Husiatyn ; Czernowitz, resté au milieu d'un arc de cercle, n'est plus tenable. Le nord de la Moldavie connaîtra bientôt l'envahissement.

Le fait militaire, très brillant, de la vallée de la Putna est tout au long dans le bulletin roumain que publie le «Pester Lloyd». Pourquoi avoir caché deux jours durant ce bulletin ? Selon Vollanka, c'est une division de «landsturm» du général von Gerock qui a été surprise et taillée. Mais il

şi tăiată. Se pare însă că valea Putnei (Mehedinţi şi Verzea) nu conduce la un defileu şi că, în această înfundătură, succesul nu poate duce la nici o desfăşurare strategică ulterioară.

După comunicat, trupele generalului Ragoza şi ale generalului Averescu au luat această ofensivă şi au capturat 19 tunuri. — Comunicatele ruse sunt de plâns. Fiecare dată ele acuză trupele de defecţiune. Comunicatul din 25 Iulie relatează că 1-iul corp de gardă a predat Tarnopol fără rezistenţă ; că diviziile 113, 155 şi 174 la apus de Romanowsk s'au retras de pe câmpul de luptă din propria lor iniţiativă; etc. etc.

1 August. — Eri vizita d-lui Oscar Anschütz, German născut în România, ofiţer în serviciul Turciei. Dânsul cere îmbrăcăminte pentru opt prizonieri români din Smirna, cari sunt într'o stare îngrozitoare. «Dar, adogă el, nu trimiteţi nimic prin poştă, căci n'ar ajunge la destinaţiune. Se fură ca şi în trecut. Unii se îmbogăţesc fără ruşine, alţii mor de foame. Prizonierii nu sunt mai nenorociţi ca populaţia civilă, însă această populaţie

---

semble que la vallée de la Putna (Mehedinti et Verzea) ne conduits pas à un défilé et que dans ce cul-de-sac le succès ne peut conduire à aucun développement stratégique ultérieur. Selon le communiqué, ce sont les troupes du général Ragoza (?) et du général Averescu qui ont pris cette offensive et capturé 19 canons.

Les communiqués russes sont lamentables. Chaque fois ils accusent les troupes de défection. Le communiqué du 25 juillet prétend que le 1-er corps de la garde a rendu Tarnopol sans résistance ; que les divisions 113, 155 et 174 à l'Ouest de Romanowsk se sont retirées du champ de bataille de leur propre initiative ; etc.

1-er août. — Hier visite de Mr. Oscar Anschütz, Allemand né en Roumanie, officier au service de la Turquie. Il sollicite des vêtements pour huit prisonniers roumains de Smyrna qui sont dans un dénûment affreux. «Mais n'envoyez rien par la poste, car cela n'arriverait pas à destination». On vole, comme par le passé. Les uns s'enrichissent outragensement, les autres meurent de faim. Les prisonniers ne sont pas plus malheureux que la population civile, mais cette

piere fiind lipsită de tot şi nimeni nu se îngrijeşte de ea...

D. Anschütz îmi spune că mulţi ofiţeri nu ştiu nici citi, nici scrie. S'a adus trupe otomane pe frontul rus-european unde, fiind bine hrănite şi încadrate, fac minuni.

— *Plebiscitul* e bolnav. La Craiova, Corteanu a găsit toată lumea răsculată şi indignată. Mitiţă Gârleşteanu, încurcat, nu ştia ce formă să dea unei redacţiuni corectate, căci textul înmânat lor coprindea o frază jignitoare care mă privea personal. La Târgu-Jiu, prefectul n'a voit nici să citească ce e scris pe hârtie; refuz categoric. La fratele său, de asemenea, Lupu n'a găsit o primire mai bună. In fine Tzigara îmi spune că mai mulţi prefecţi, între care şi Marian, au înapoiat listele lor albe. Eri. Lupu nici n'a mai insistat pe lângă Frumuşanu şi Polimeride. Fiind convinşi că totul se va aranja între Carp şi mine, e o retragere pe toată linia. Singur prefectul Eitel (?) de Vâlcea a trimis în comune hârtia spre a fi semnată.

---

population crêve par manque de tout et nul ne s'en soucie. Monsieur Anschütz me dit que beaucoup d'officiers ne savent ni lire, ni écrire. On a pris les troupes ottomanes sur le front russe européen, où, bien nourries et encadrées, elles font merveille.

Le plebiscite est malade. A Craiova, Corteanu a trouvé tout le monde sur pied et indigné. Le faiblard Mitică Gârleşteanu, empêtré dans une promesse surprise, ne savait quelle tournure donner à une rédaction corrigée, car le texte à eux remis avait une phrase blessante, me visant personnellement. A Targu-Jiul, le préfet n'avait même pas voulu lire le papier — refus net — et chez son frère, Lupu n'avait pas trouvé meilleur accueil. Enfin Tzigara me dit *que plusieurs préfets* parmi lesquels Marian, ont renvoyé leurs listes blanches. Hier, Lupu n'a même plus fait d'insistance auprès de Frumuşeanu et de Polymeride. — Sous couleur que tout s'arrangera entre Carp et moi, c'est une retraite sur toute la ligne. Seul le préfet Eitel (?) de Valcea a envoyé le papier dans les communes pour être signé.

— Mi se anunţă (Tzigara, Bacalbaşa) că frontul din Moldova a fost străpuns, pe o mare întindere, la Prisăcani şi că nemţii merg direct spre Roman (?!). Tzigara ştie din înalt loc că Sâmbătă începe atacul dinspre sud. Pontoane şi material lemnos trec în mare cantitate dela Turnu-Măgurele, spre est.

— *Stere* a fost chemat de Hentsch. Am văzut la Brănişteanu scrisoarea de convocare. Hentsch a insistat pentru o reconciliare cu Carp. Stere răspunde că deoarece Carp a fost promotorul rupturii, dânsul trebue să manifeste dorinţa de a-l vedea; afară de aceasta, Stere declară că el nu va discuta decât în prezenţa lui Hentsch, condiţiune pe care acesta o primeşte.

Stere, care a venit să mă vadă îmi spune că punctul său de vedere este: pentru pace, colaborarea tutulor, nu dictatură, deci nimic fără Marghiloman. Legile privitoare la chestiunea agrară şi la votul universal *fiind votate* (îi spun că se înşeală), ele sunt legi de Stat şi prin urmare câştigate. Relativ la memorandul său, Stere a spus : «Se prepară în contra mea o cabală, însă când eu am emis părerea ce mi se impută, vă ştiam a-

---

On m'annonce (Tzigara et Bacalbaşa) que le front moldave a été percé sur une grande portion, à Prisăcani, et que les Allemands marchent directement sur Roman (? ?).

Tzigara sait de haut lieu que samedi on commence l'attaque par en bas. Des pontons et du matériel bois a passé en grande quantité de Turnu-Măgurele vers l'Est.

Stere a été appelé par Hentsch. J'ai vu chez Brănisteanu la lettre de convocation. Hentsch a insisté pour une réconciliation avec Carp. Stere répond que c'est Carp qui, ayant rompu, doit manifester le désir de le voir ; Hentsch se portant fort, Stere déclare qu'il ne causera qu'en présence de Hentsch, condition que celui-ci a acceptée. — Stere, qui est venu me voir, me dit que son point de vue est: Pour la paix, collaboration de tous, donc rien sans Marghiloman, mais collaboration, non dictature. Les lois sur la question agraire et le vote universel étant votées — je lui dis qu'il se trompe — elles sont lois d'Etat et par conséquent acquises. Au sujet de son mémorandum, Stere a dit : on fait une cabale contre moi, mais «lorsque j'ai émis l'idée qu'on me reproche,

liaţi ai Austriei iar nu ai lui Lupu Kostake şi ai lui Rosemberg contra Austriei».

Intreb pe Stere: de ce să vorbeşti de pace, când se poate să nu fie pace? Putem noi redeveni neutri şi ţara servind de trecere trupelor aliate? Nu! Atunci va continua starea de război, însă de data aceasta alături de Germania. — El îmi răspunde scurt că tot aşa înţelege şi dânsul. Părerea lui e că ar trebui să ocupăm Basarabia. A pronunţat cuvântul: «extravaganţele lui Carp». I-am spus că una din aceste extravaganţe este dorinţa de a numi pe ginerele său, Sturdza, ministru de război; deşi Sturdza trece în ochii armatei drept un dezertor. Mă roagă să nu ating această chestiune.

2 August. — Am fost la Călineşti cu Tzigara. Cum acesta nu văzuse pe Lupu, care fusese eri la Carp împreună cu Virgil, a trecut un moment pe la dânsul. *Lupu,* foarte rău dispus, n'a voit să se debutoneze, dar mânios a spus lui Tzigara: «Ce cauţi la Carp cu Marghiloman? Uiţi că eşti prefectul de poliţie?» Nerozia lui Lupu nu se desminte în nimica!....

— La *Carp.* Am sosit la 10 ore dimineaţa. Nu era încă îmbrăcat. Conversaţie amicală până la 12 şi jum., când am dejunat împreună cu familia. — «Ce vrei să ştii dela mine? Mai întâi am să rog pe Germani să se pună de acord d-nii miniştri cu militarii. Făcând mereu «politică de partid», d-nii miniştri au adus lucrările

---

je vous savais alliés de l'Autriche, mais non pas alliés de Lupu Kostake et de Rosemberg contre l'Autriche». Je demande carrément à Stere : Pourquoi parler au pays de paix, quand ce ne peut être la paix; pouvons-nous redevenir neutres avec le pays servant au passage des troupes alliées? Non. Alors c'est la continuation de l'état de guerre, mais cette fois-ci à côté de l'Allemagne. Il me répond nettement que c'est ainsi qu'il l'entend. Pour lui nous aurions le devoir d'occuper la Bessarabie. Il avait prononcé le mot «les extravagances de Carp». Je lui dis : Une de ces extravagances c'est le désir de nommer son gendre Sturdza, ministre de la guerre; or, Sturdza est pour l'armée un déserteur. Il me prie de ne pas aborder cette question.

unde sunt... — *Eu :* Politică de partid, la ei, ori la noi ? — *Carp :* Şi la ei şi la noi. Tot vorbindu-mi de partide şi de opinie publică, d. Bussche a lăsat pe Brătianu să facă ce a făcut. (Inţeleg acuma această eşire a lui). Condiţiile mele sunt trei : Să deşerte Moldova, să gonească dinastia şi să-mi dea imediat pe noul Rege. — Asupra primului punct, nici o discuţie. Carp — contra părerii lui Virgil — a spus totdeauna ca şi mine : Românii n'au nimic de făcut, cât timp ţara este tăiată în două. — Asupra punctului 2 : *Eu :* Va să zică, Germanii, nu noi avem să pronunţăm excluderea dinastiei ? — *Carp :* Neapărat ! Aceasta este treaba lor. — *Eu :* Atunci, de ce am fost pisat eu, care spun la fel, şi de Lupu şi de Neniţescu ? — *Carp :* Pentru că Maiorescu a pledat mereu pentru dinastie şi te credeam influenţat de el. — *Eu :* Dar şi Reuss şi Praschma şi Mirbach, cunosc sentimentele mele.... Dar dacă Regele oferă pacea sau abdică în favoarea lui Carol şi Germanii tratează cu ei ? — *Carp :* Mă dau la o parte şi cu mine nu mai au nimic de căutat. Cu oricine din dinastie nu se poate cerca nimic pentru regenerarea ţării ! !

Asupra punctului 3. «Guvernul provizoriu, spune *Carp,* sau comitetul, — ce va fi, — va dura o zi. El se constituie pentru a proclama pe noul Rege. Acesta va da guvernul cui va voi *şi el este care va face pacea. Aceasta este o condiţiune sine qua non pentru mine*». — Carp refuză de a examina orice altă modalitate. — *Eu :* «Dar cine este Regele care va accepta să fie un fel de guvernator poruncit de Germani ?» — «Treaba lor !... Să-l găsească !»... — «Va trebui o Constituţie ?» — «Se va discuta cu el». — «Dar cine va vota o lege administrativă, armata, etc. ?» — «Prin decret, iar Camera să înregistreze». — «Atunci de ce nu o Constituţie decretată ?» — «N'ar avea valoare. (Nu înţeleg de ce organizaţia fundamentală s'ar face prin decret şi Constituţia nu ar avea valoare, dată sub formă de «charte ?»)... — «Un Rege, zic eu, va putea rezista pretenţiilor economice ale Germanilor». — «Nu răspunde *Carp;* de aceea trebue un Rege imediat». — «Dar dacă Germanii indică alte căi

de execuţiune ?» — «Nu pot face nimic cu mine», zice *Carp*. — «Dar dacă se iveşte o candidatură austriacă primită de Germani ?» — «Nu accept şi nu se poate... *Bethmann-Holweg a fost isgonit pentru că a făcut mai multe concesiuni Austriei.* Czernin are să fie şi el, zilele astea, răsturnat şi Tisza îi va lua locul !...» — «Care este, întreb eu, candidatul german, de oarece un prinţ bavarez, cum s'a vorbit, ar avea pentru tine defectul capital de a fi catolic ?» — «Da, răspunde *Carp*, ar trebui să ne dea pe nepotul împăratului, Frederic-Wilhelm, care este subprefect în Polonia; e energic şi bine însurat. (In Gotha se găseşte un nepot, într'adevăr însurat cu o prinţesă de Ratibor şi tată a trei fete)». — Nu acceptă nici o colaborare cu Stere, «domnul care a oferit România Austriei !».

Am pus chestiunea : pace nu se poate încheia în sensul de a fi neutrali, de oarece ţara e străbătută de comunicaţiile frontului german, deci limpede, trecem în partea Puterilor Centrale contra Antantei. — *Carp* răspunde : «Nu. Vom avea de păzit graniţa noastră despre Rusia şi este exclus ca Rusia să atace vreodată acest front». — «Dar asta nu aduce, zic eu, evacuarea teritoriului ?» — «Nu, dar vom avea o administraţie română».

Concluzia ne-a fost : Carp va vedea mâine la Sinaia pe Mackensen. Acesta va telegrafia probabil la Berlin condiţiunile lui; dacă se acceptă, ne vom concerta peste 10—15 zile; dacă nu se acceptă, îmi va da de ştire şi îmi va spune : de aci înainte, fă tu ce vei putea; eu am încheiat activitatea mea.

Incidental, s'a vorbit de circulara pentru care se cere semnături. — «Dă-te la o parte, spune *Carp*, şi lasă să se semneze». — «Nu pot, răspund eu şi nu pot chiar în interesul tău. De ce să cauţi un mandat anonim iscălit prin forţa administrativă şi nu o aclamaţie din partea noastră ?» — «Cine, voi ? Cari fruntaşi ?» — «Aceştia cari suntem în Bucureşti». — «Ar fi o operă de partid (?!) şi nu voesc nimic dela partide ; ele au încetat, iar pe viitor trebue să se facă alte partide».

Evident, n'am mai insistat.

3 August. — D. Popescu (N. F. Pr.) îmi comunică că lui Lupu Kostake i s'a dat peste degete şi că Rosenberg va merge, fără îndoială, pe front. D. Welzer însoţea pe Lupu în drumul acestuia la Craiova şi n'a ştiut nimic de manopera lui Lupu şi de abuzul ce a săvârşit, speculând prezenţa sa. Acesta să fie oare adevăratul motiv al relei dispoziţii a lui Lupu, pe ziua de eri ? Germanii îşi vor deschide ei, în sfârşit, ochii asupra relativităţii forţelor ?...

— Generalul Ghiţescu îmi spune că tânărul Kostake este un foarte rău prefect, autoritar, neglijent. Ghiţescu a ameninţat pe subprefecţii, cari ar îndrăzni să adune semnături pe formularele impuse de prefecţi.

— Azi dimineaţă, Cernăuţii, asaltat din trei părţi, s'a predat şi, în revărsatul zorilor, aliaţii au intrat în oraş.

Mâine operaţiunile încep pe Siret şi Mackensen părăseşte în astă-seară Sinaia pentru a merge pe front.

Cum aliaţii se află şi în faţa Câmpulungului, Moldova va fi luată cu asalt din toate părţile. Se desminte cu toate acestea străpungerea prin Prisăcani. Se spune

---

3 août. — Mr. Popescu (Neue Freie Presse) me communique que Lupu Kostake a reçu sur les doigts et que Rosemberg ira sans doute sur le front. Mr. Welzer accompagnait Lupu pendant le voyage Craiova et il n'a rien su de la manoeuvre de Lupu et de l'abus qu'il a commis en spéculant sa présence. Serait-ce la vraie raison de l'humeur massacrante de Lupu hier toute la journée? Les Allemands ouvriraient-ils enfin les yeux sur la relativité des forces ?

Le général Ghiţescu me dit que le petit Kostake est un très mauvais préfet, autoritaire, dissolu, — Ghiţescu a menacé les sous-prefets qui oseraient faire signer les formulaires imposés par le préfet.

Ce matin. Czernovitz, assailli de trois côtés, s'est rendu et à la pointe du jour les alliés y ont fait leur entrée.

Demain les opérations commencent sur le Sereth et Mackensen quitte ce soir Sinaia pour aller sur le front.

Comme les alliés sont aussi devant Campulung (Bucovine) la Moldavie va être assaillie sur tous les bords. On dément néanmoins la percée par Prisacani. On dit que le

că guvernul se strămută la Chişinău, dar Regele nu părăseşte Moldova (? !).

4 August. — Vizita lui *Virgil Arion*, care e încântat de înţelegerea dintre Carp şi mine, cu toate că din această înţelegere n'a eşit nimic precis. Deocamdată, domnii aceştia desfăşură o activitate covârşitoare pentru subscripţia lor. Prin cafenele, restaurante, circulă o a treia formulă, mai îndulcită privitor la pace, însă mai personală pentru Carp. Prin saloane, de asemenea lumea se ocupă de această circulară. Unii prefecţi, cum este cel de Ilfov, nu refuză adeziunea anonimă a ţăranilor şi mi se afirmă că la Băneasa şi pe proprietatea lui Finkels au fost convocaţi ţăranii, cărora li s'a cerut semnăturile pentru pace.

Le spun tuturor cât de periculoasă consider eu o astfel de propagandă. Pacea cu Germania şi cu aliaţii ei nu e pacea, ci o altă stare de război; aşa dar nu trebue a amăgi pe ţărani.

— *Lupu Kostake*, care de câteva zile poartă lumea pe umerii săi — generalul Ghiţescu îmi spunea că din

---

gouvernement se transporte à Kishinew, mais que le Roi ne quitte pas la Moldavie (? !).

4 août. — Une visite de Virgile Arion, enchanté que «nous nous soyons entendus», Carp et moi, alors que nous nous sommes entendus que pour le quart d'heure, il n'y avait rien à se dire de précis ! En attendant, ces Messieurs développent une activité dévorante pour leur souscription. Dans les cafés, aux restaurants, on fait circuler une troisième formule plus édulcorée quant à la paix, plus personnelle pour Carp ; dans les salons, les femmes s'en occupent; certains préfets, tel celui d'Ilfov, ne dédaigne pas l'adhésion anonyme des ruraux et on m'affirme qu'à Baneasa et sur la propriété de Finkels on a convoqué les paysans, auxquels on a demandé *s'ils voulaient signer pour la paix.*

Je dis à tous combien je considère une telle propagande comme dangereuse: la paix avec l'Allemagne et les alliés n'est pas la paix, mais un état de guerre autre: donc il ne faut pas leurrer les paysans.

Lupu Kostake, qui porte depuis quelques jours le monde sur ses épaules — le général Ghiţescu me disait qu'en cau-

conversaţia ce a avut cu dânsul, punea pe Carp pe al doilea plan ! —, şi care afirmă textual că, în aşteptarea evenimentelor ce se pregătesc, el «adună arme şi muniţiuni», a sfârşit prin a declara că va răspândi un manifest Moldovenilor prin aviatori şi va însoţi pe Mackensen pentru a decide populaţia să nu emigreze.

5 **August.** — George Stirbey se reîntoarce dela Viena. Foarte bine primit de *Czernin,* care i-a declarat că sforţările tutulor tind a păstra României integritatea sa. Românii vor putea să-şi aleagă un Rege, căci, cu nici un preţ nu mai poate rămâne pe tron Regele Ferdinand; de asemenea, nu va putea domni nici prinţul Carol.

Stirbey n'are impresiunea că tot aceeaşi excludere dela tron ar lovi pe prinţul Nicolae cu o Regenţă. Dar, oricare ar fi dinastia, fie ea habsburgică, fie ea germană, «*Austria va avea în România o influenţă mai mare după război şi fiind de acord cu Germania*».

Pentru moment, adaogă Stirbey, comandă militarii şi, după vorbele d-lui de Iankovici-Bézan (ginerele lui St. Kerestyi devenit magnat), generalii austriaci sunt

---

sant avec lui, Carp ne passe qu'en second ordre — et qui dit textuellement qu'en attendant les grands événements qui se préparent, lui «rassemble les armes et les munitions» — a dit ce soir à ma soeur qu'il compte lancer un manifeste aux Moldaves par les aviateurs et accompagner Mackensen pour décider partout la population à ne pas émigrer.

5 **août.** — Stirbey retour de Wien. Très cordialement reçu par Czernin, qui lui déclara que leurs efforts à tous tendent à garder à la Roumanie son intégrité. Les Roumains pourront élire leur roi, car à aucun prix ne peut rester sur le trône le roi Ferdinand et pas même le prince Carol. Stirbey n'a pas l'impression que la même exclusion frapperait aussi Nicolas avec une régence. Mais, que ce soit une dynastie Habsbourgienne ou une dynastie allemande, «c'est l'Autriche qui aura une plus grande part d'influence en Roumanie après la guerre et d'accord avec l'Allemagne». En attendant, dit Stirbey, les militaires commandent et selon Mr. de Iancovici-Bézan (gendre de St. Keresty, devenu magnat), les généraux autrichiens sont nommés et dégommés par les Allemands.

numiţi şi destituiţi de Germani. O notă specială de excludere contra familiei Brătianu, aşa de vie, încât am întrebat dacă Austria ar merge până la exil!

— Pe când stăteam de vorbă, Stirbey şi cu mine, pela 9 ore şi jum., d. de *Mirbach* îmi trimite carta sa de vizită, pe care era scris cu creionul că gravitatea circumstanţelor va scuza ora indiscretă a vizitei sale. — I-am răspuns că sunt fericit de vizita sa, pentru a putea semnala unei autorităţi germane primejdia propagandei printre ţărani.

Imi cere *marele sacrificiu* de a renunţa la călătoria mea, pentru că, *zilele acestea, va fi absolută nevoie* de mine în ţară. (Notez, că trebuia să mi se remită paspoartele încă de eri seară, Sâmbătă, şi în ultimul moment am fost anunţat că nu vor fi gata decât Luni seara. Sunt opt zile de când durează lucrul ăsta...). Colonelul Hentsch mă roagă cu tot dinadinsul. — N'am vorbit, zic eu, politică decât o singură dată cu colonelul. N'am fost pus la curent de dânsul despre nimic şi sunt uimit că vizita mea la Berlin a devenit neplăcută, tocmai când Carp a amânat orice discuţii pentru vre-o

---

Une note spéciale d'exclusion aussi contre la famille Bratiano, si vive, que j'ai demandé s'ils allaient en Autriche jusqu'à l'exil.

Nous étions là de notre conversation lorsque, à 9 h. ½, Mr. de Mirbach me fait passer sa carte avec la note, au crayon, que la gravité des circonstances excusera l'heure indiscrète de sa visite.

Je lui dis que je suis heureux de sa visite pour pouvoir signaler à une autorité allemande le grand danger de la propagande parmi les paysans. Il me dit qu'on va me demander le *grand sacrifice* de renoncer présentement à mon voyage, parce qu'on a ces jours-ci absolument besoin de moi dans le pays (Note: on devait me remettre mes passeports hier soir, samedi, et tout à coup on a annoncé à Théophile (mon maître d'hôtel) qu'ils ne seraient prêts que lundi soir. Il y a huit jours qu'on s'y applique...) Le colonel Hentsch m'en prie expréssement. — *Moi:* Je n'ai causé qu'une fois politique avec le colonel ; je n'ai plus été mis au courant de rien par lui et je suis étonné que ma visite à Berlin soit devenue désagreable juste quand Mr. Carp lui-même a ac-

10 zile. Mirbach a protestat, zicând că sunt de luat măsuri împreună. — «Dacă vizita mea e neplăcută la Berlin sau cuiva de aci — (am insistat asupra creditului lui Nenițescu pe lângă Hentsch, care ar fi putut inspira această sugestiune), n'am decât să mă înclin». — In decursul conversațiunii, dânsul spune: «Stere nu va fi abandonat». — Eu: «Dar Carp mi-a spus-o categoric».— El: «Poate că aveți o părere anticipată, presupunând că d. Carp este excesiv». — Eu: «Cred că-l cunosc mai bine ca d-v!»

Mai notez că am avut prilejul să repet lui Mirbach ceeace spusesem lui Hentsch: nu m'am dat deoparte; am fost dat deoparte, și nu am nici o răspundere pentru greșelile săvârșite.

Mecanismul închipuit de Carp pentru proclamarea Suveranului n'a deșteptat din partea lui Mirbach nici aprobare nici desaprobare. Există oare un acord de principii ?...

— Am eșit din salon. *Costică Arion* mă întâmpină. El a fost convocat de Hentsch la 6 ore pentru a examina cu miniștrii (vom vedea dacă se află și Hinna)

---

cusé un point mort qui devait se prolonger pendant une dizaine de jours. — Il a protesté disant qu'il y avait des mesures à prendre en commun. — *Moi:* Que ma visite soit désagréable à Berlin ou à quelqu'un ici — j'ai insisté sur le crédit de Mr. Nenițescu auprès de Hentsch et qui pourrait avoir inspiré cette suggestion — je n'ai qu'à m'incliner.

Au cours de la conversation: «Stere ne sera pas abandonné». — «Mais Carp me l'a dit expréssement». — «Vous avez peut-être une prévention à supposer que Mr. Carp est excessif». — *Moi:* «Je crois mieux le connaître que vous». Je note encore que j'ai eu l'occasion de répéter à Mirbach ce que j'avais dit à Hentsch: Je ne me suis pas mis de côté, on m'a mis de côté et je n'ai aucune responsabilité pour les fautes commises.

Le mécanisme imaginé par Carp pour la proclamation du Souverain n'a éveillé chez Mirbach ni improbation, ni approbation. Y aurait-il déjà un accord de principe ? Nous sortions du salon; *Costică Arion* faisait les cent pas. *Il est convoqué par Hentsch à six heures* pour examiner avec les ministres (nous verrons si Hinna en est) «les modalités à

«*modalitățile de stabilit*». — Ar fi voit să te roage și pe tine, însă am spus că ești șef de partid și că aceasta nu se poate. — Faci o greșeală să primești, zic eu (Stirbey de față); aceasta va da iar loc să se spue că ai trecut de partea lor. — Protestări. — Eu insist și adaog că Hentsch ar fi putut să vorbească cu mine, dacă se amestecă să pună la cale politica noastră. — «Va veni să te vadă mâine». — «Mi-e indiferent ceeace se face și se vorbește astă seară; toate acestea nu mă leagă în nimic».

— Reflectând asupra unor amănunte din convorbirea mea cu *Mirbach*, observ că, în toate împrejurările în cari am discutat cu ministrul, el a avut grija să-mi reamintească despre o indemnitate de război. Eri, când i-am spus că n'aşi vedea cu ochi buni un Rege nou, discutând aranjamentele economice cari ne vor fi impuse, Mirbach a avut un joc de fizionomie şi un gest cari păreau că spun: «şi cât de aspre!»...

Ministrul a recomandat de asemenea o discrețiune absolută și s'a plâns de toți acei domni cari trăncănesc: Beldiman, Brănișteanu, Spies ș. a... Aceste nume m'au impresionat; dar am explicarea lor.

établir». «On voulait te prier aussi, mais j'ai dit que tu étais chef de parti et que cela ne se pouvait».— *Moi:* Tu as tort d'accepter (Stirbey présent), cela prêtera encore à l'intrigue que tu es gagné à leur cause. — Protestation. — J'insiste et j'ajoute : Mr. Hentsch pouvait causer avec moi s'il se mêle d'arranger notre politique. — *Lui :* Il doit venir te voir demain... — *Moi:* Ça m'est égal ce qui se fait ou se dit ce soir ; cela ne me lie pas.

En refléchissant à certains détails de ma conversation avec Mirbach, je note encore qu'en toutes circonstances, quand j'ai causé avec le ministre, il a eu soin de me rappeler qu'il y aurait une indemnité de guerre; hier, quand je lui ai dit que je voyais mal un Roi tout neuf débattant les arrangements économiques qui nous seront imposés, Mirbach a eu un jeu de physionomie et un geste de la main qui semblaient dire: «Oh! combien dures!» Le ministre a recommandé aussi une discrétion absolue et se plaint de tous ces Messieurs qui jabotent; «le jeune Beldimano, Branisteanu, Spiess». Ces noms m'ont frappé. J'en ai l'explication.

6 August. — Arion îmi istoriseşte conferinţa de eri: să se găsească mijlocul de a se înştiinţa armata ca să se opună de a fi dusă dincolo de Prut. S'a obţinut mai întâi o proclamaţiune semnată de Mitropolit (foarte frumos redactată de Virgil, îmi spune Costică), şi care va fi adusă la cunoştinţa soldaţilor de pe front. S'a emis ideea să se previe şi generalii.

Lupu, care a avut ideea manifestului Mitropolitului Konon, nu voia altceva decât să meargă până la avant-posturi, închipuindu-şi că ele se vor deschide de la sine.

Neniţescu arăta chiar drumurile, cunoscute numai de el singur!...

S'a mai vorbit să se trimită pe front emisari sau ofiţeri deghizaţi... In sfârşit, toate copilăriile imaginabile, la cari Arion a avut bine-înţeles prezenţa de spirit să nu ia parte. Unul a emis de asemenea părerea să se adreseze mie pentru această operaţiune. Arion mi-a precizat bine faptul acesta...

Asupra mai multului sau mai puţinului concurs de găsit, *Hentsch* a făcut aluzie la mine: «dânsul nu împărtăşeşte totdeauna vederile d-lui Carp (capul lui Lupu! zice Arion), înţeleg că fără Marghiloman nu se poate în-

---

6 août.— Arion me raconte la conférence d'hier: trouver le moyen d'avertir l'armée qu'elle ne se laisse pas enmener au delà du Pruth. On a d'abord obtenu une proclamation signée par le Métropolite (très joliment redigée, me dit Costica: elle est faite par Virgile) qu'on fera tenir aux soldats du front; on a ensuite pensé aux généraux à prévenir; Lupu — qui a eu l'idée du manifeste de Konon — ne voulait rien moins que d'aller aux avant-postes, se figurant qu'ils s'ouvriraient d'eux-mêmes. On a parlé d'émissaires à trouver, d'officiers à déguiser: Neniţescu allait jusqu'à tracer des itinéraires de lui seul connus. Tous les enfantillages imaginables, auxquels Arion a eu le bon esprit de ne pas prendre sa part; quelqu'un a émis aussi l'opinion qu'on pourrait s'adresser à moi pour trouver des émissaires à envoyer à l'armée. Arion m'a bien précisé le fait...

Sur le plus au moins de concours à trouver, Hentsch a greffé une question me regardant; il ne partage pas toujours les vues de Mr. Carp (tête de Lupu, dit Arion); je comprends

făptui ceva durabil; însă d. Marghiloman n'a vorbit niciodată politică cu mine» (dar lunga noastră convorbire dela 22 Iulie?..). El lasă să se înţeleagă că ar voi să mă vază şi Costică stărue să merg, — ceeace eu refuz să fac, mai cu seamă după comunicarea de eri dimineaţă. (Colonelul ar vrea să joace rolul politic principal, care nu e de talia sa). Apoi, Hentsch se plânge de indiscreţiuni: Stere ştie tot ce s'a petrecut între d-nii Carp şi Marghiloman. El a raportat convorbirea lui Spies (din nou revine numele acesta). A vorbit apoi de un ofiţer von Osten, care, venind la d. Marghiloman — nu l-am văzut niciodată —, a urmat după asta un raport al poliţiei (N'am înţeles nimic).

Toată lumea ştie că, după întrevederea cu Carp, a fost în secret la Sinaia; de aci observaţiuni dela Tülff, că «îşi riscă poziţiunea lui» etc... In scurt, o agitaţiune pe care nu o explică chiar scurtul termen de 10 zile pe care colonelul îl acordă căderei Moldovei!

Curios de constatat că Hentsch, care se plânge de indiscreţiunile altuia, a raportat lui Lupu K. ceea ce

---

que sans Mr. Marghiloman on ne peut créer quelque chose de durable: mais Mr. Marghiloman n'a jamais causé politique avec moi (et notre long entretien du 22 juillet?). Il laisse entendre qu'il voudrait me voir et Costica m'excite à l'aller voir; c'est ce que je refuse de faire après la communication d'hier matin. (Disert et parleur qui s'écoute, le colonel voudrait jouer le rôle politique principal qui n'est pas à sa taille).

Là-dessus Hentsch se plaint des indiscrétions: Mr. Stere sait tout ce qui s'est passé entre Mrs. Carp et Marghiloman. Et Stere l'a raconté à Spiess (voici le nom qui revient). Il a encore parlé d'un officier von Osten, qui ayant été chez Mr. Marghiloman — je ne l'ai jamais vu, — ceci a été déjà objet de rapport de police (je n'ai rien compris).

Et tout le monde a su qu'il avait été secrètement à Sinaia après son entrevue avec Carp; de là des observations de Tülff; que lui joue sa position. Bref, une agitation qui n'explique même pas la brève échéance de 10 jours que le colonel assigne à la chute de la Moldavie!

Il est très curieux de constater que Hentsch, qui se plaint des indiscrétions d'autrui, a rapporté à Lupu Kostake

spusesem despre uşurinţa lui, tocmai când el, Hentsch, se năpustise asupra lui Lupu. I-a spus chiar că el ştie că Lupu luase masa la mine, deşi îl vorbisem de rău. Extraordinar lucru pentru un negociator!

Faptul mi-a fost comunicat de Hinna şi confirmat chiar azi dimineaţă de Paul Theodoru.

— *D. de Konradsheim* venind să mă vază, aşa zicând pentru hârtiile mele de drum am fost obligat să-i spun că plecarea mea va fi poate amânată indefinit, în urma demersului de eri. Ii mărturisesc că singurii el şi Stirbey au cunoştinţă de asta şi că aşi voi ca contele Czernin să ştie pentru ce lipsesc dela întâlnire.

— Mi se dă în păstrare două acte:—întâi: O ordonanţă a Primăriei din Câmpulung, obligând populaţiunea, sub pedeapsă de amendă, să salute pe ofiţerii aliaţi; al doilea: Un exemplar al circulării Carp, numerotat şi vizat de cenzură.... In sfârşit, tot ce trebuie pentru a-i da pecetea presiunii militare germane.

7 August. — *Vollanka* confirmă ştirea că frontul de la Siret e forţat la Focşani şi că râul a fost trecut în trei puncte.

---

ce que j'avais dit de sa légereté, lui qui a foncé sur Lupu. Il lui a même dit qu'il savait que Lupu avait dîné chez moi alors que, soi-disant, j'avais médit de lui! Extraordinaire pour un négociateur! Le fait m'a été communiqué par Hinna et confirmé immédiatement après par Paul Theodoru, ce matin même.

Mr. de Konradsheim étant venu me voir, soi-disant pour mes papiers de voyage, je suis obligé de lui dire que mon départ était peut-être indéfiniment remis, par suite de la démarche d'hier. Je lui confie que seuls lui et Stirbey la connaissait et que je voudrais que le comte Czernin sache pourquoi je manque au rendez-vous.

On me remet deux actes à conserver: Une ordonnance du Maire de Campulung obligeant la population, sous peine d'amende, à saluer les officiers alliés. Un exemplaire de la formule qu'on fait signer pour Carp — beau papier, numéroté — visé par la censure. Tout ce qu'il faut pour lui donner l'estampille de la pression militaire allemande.

7 août. — Par Vollanka on a la confirmation de la nouvelle que le front du Sereth est forcé à Focsani et que la ri-

Comunicatul de azi nu suflă o vorbă.

— Eşire violentă din partea lui *Vârnav* contra lui Dobrovici, şi tot cu această ocaziune plângere contra lui Lupu şi Carp. Foarte emoţionat, el afirmă că lipsa de combustibil a fost calculată pentru a permite unor speculatori să-şi vândă pădurile lor pe preţuri nebune. Mai vorbeşte de o transacţiune încheiată cu Eftimiu, în sumă de 65.000 lei, foarte secretă şi achitată înainte. Faptul e că Dumitropol, avocatul lui Eftimiu, e unul dintre cei mai zeloşi Carpişti.

— Noua propagandă a lui Lupu Kostake. E vorba de discursul ţinut lui Iorgulescu. In substanţă spune: m'am înţeles cu Carp în totul, dar abia sosit la Bucureşti am aflat că Regele nu părăseşte Moldova şi atunci... mi-am schimbat părerea. — Suntem în plin Byzanţ!...

— Mi se aduc detalii asupra modului de a se culege semnături. Receanu (Ilfov) convoacă pe săteni şi-i pune să iscălească «pentru a obţine pacea». Proprietarilor le arată un al doilea registru, pe care sunt obligaţi să înscrie pe toţi cei cari refuză, «ca astfel

---

vière a été franchie sur trois points. Le communiqué de ce matin n'en souffle mot.

Longue diatribe de Varnav contre Dobrovici; par la même occasion plainte contre Lupu et Carp. Très ému, il affirme que le manque de combustible a été calculé pour permettre à certains spéculateurs d'écouler leurs forêts aux prix fous que nous savons. Il parle aussi d'une transaction conclue avec Eftimiu — 65.000 lei, — très secrète, mais payée comptant: toujours est-il que Dumitropolu, l'avocat d'Eftimiu, fait aujourd'hui un zèle carpiste du meilleur teint.

La nouvelle propagande de Lupu: c'est le discours tenu à Iorgulescu. Je m'étais entendu avec Carp en tout, mais à peine arrivé Bucarest j'ai appris que le Roi ne quittait pas la Moldavie et j'ai tourné casaque.

C'est réellement Byzance!

On revient avec détails sur les façons de prendre des signatures. Raceanu (Ilfov) convoque les paysans et leur demande de signer afin d'obtenir la paix. (Baneasa, chez Finkels; chez les Odobescu, ainsi que Didine Cantacuzène me l'affirme, la propriétaire effrayée étant venue demander con-

Germanii să cunoască pe aceia cari s'au declarat contra lor». (Dobrescu). Şi aceia cari autoriză astfel de manopere, ştiu că starea viitoare a ţării nu va fi pacea. Prefectul de Giurgiu a trimis petiţiuni unora, spunând să facă propagandă, căci numai astfel am putea împiedica pe Austriaci să ne ia Oltenia (Iliescu). In Prahova, preotul Popescu-Mălăeşti a aflat că la sate se smulg iscălituri, promiţându-se Basarabia. In Ilfov, Rachtivan a văzut primari mergând cu jandarmi nemţi să adune iscălituri dela oameni. Aşa dar, la această autoritate va recurge Carp pentru a-şi stabili-o pe a sa!

— Am văzut pe *Stere*. *Hentsch* s'a plâns lui Arion, că am povestit lui Stere convorbirea mea cu Carp în timp ce eu văd pentru prima oară pe Stere acum, după vizita dela Călineşti. Stere a scris lui Horstmann că

---

sell). Aux propriétaires il leur montre un second registre, sur lequel il menace d'inscrire tous ceux qui refusent, «afin que les Allemands connaissent ceux qui se sont déclarés contre eux». (Dimitrie Dobrescu).

L'atmosphère faite est telle que Radu Odobescu a reçu de sa famille le conseil de ne pas protester «ca să nu păţească ceva». Et ceux qui autorisent ces manoeuvres savent que ce n'est pas la paix qui serait l'état futur du pays. Le préfet de Giurgiu a remis des pétitions à Tudor Hodivoianu, bombardé conseiller général, en lui disant de faire la propagande, que c'est de cette façon seulement qu'on empêchera que les Autrichiens nous prennent l'Oltenie. Enfin, en Prahova, le père Popescu-Malaesti a appris par les curés qu'on ramassait des signatures en promettant la Bessarabie. Dans Ilfov, Rahtivan a vu que les maires allaient ramasser avec le gendarme allemand des signatures.

Et c'est à cette autorité que Carp se rapportera pour établir la sienne!

Vu Stere. Hentsch s'est plaint à Arion que j'eusse raconté à Stere mon entretien avec Carp, quand je vois Stere pour la première fois six jours après ma visité à Calinesti.

Stere a écrit à Horstmann sa rénonciation définitive à faire paraître son journal. Dans sa lettre il rappelle que cette autorisation lui a été donnée après la remise de son mémorandum, donc en connaissance de cause. Comme l'apparition de ce journal est désagréable à Carp, il ne veut pas

renunţă definitiv la proiectul apariţiunii ziarului său, motivând că această apariţiune ar fi neplăcută lui Carp. M'a întrebat formal dacă am vorbit cu Carp despre dânsul. A trebuit să-i spun adevărul. De oarece Hentsch afirmă că menţine şi consideră ca ceva îndeplinit înţelegerea Stere-Carp, Stere conchide că, sau Carp nu spune tot adevărul, sau în realitate bate în retragere. Eu cred mai curând că colonelul s'a încurcat în negocierile sale.

8 **August.** — Succesul pe frontul Focşani e anunţat cu multă prudenţă în comunicat şi nu se mai vorbeşte de trecerea Siretului. Cu toate astea se afirmă din nou că râul a fost trecut la Ciuslea.

— Eri seară, Tzigara mi-a spus că Hentsch va veni să mă vază. Ce însemnează această nesocotită manoperă de a se anunţa mereu, ca şi când o astfel de vizită ar fi ceva miraculos ?..

— Aflu dela Paul *Teodoru* că vizita mea la Berlin e rău văzută de grupul Carp. Iată cum explică Teo-

---

que tout entretien ultérieur avec Carp parût influencé par l'octroi eventuel de cette autorisation, et il signifie à Horstmann l'abandon définitif de son projet.

Stere m'a demandé formellement si j'avais parlé avec Carp de lui. J'ai dû lui dire la vérité. Comme, semble-t-il, Hentsch affirme qu'il maintient et considère comme acquis l'entente Stere-Carp, Stere en conclue que, ou bien Carp ne dit pas toute la vérité, ou réellement Carp cherche une retraite.

Je crois plutôt que le colonel s'est embrouillé dans ces négociations.

8 **août.** — Le succès sur le front Focsani est très prudemment annoncé par le communiqué et l'on n'y parle pas du Sereth traversé. On affirme pourtant de nouveau que la rivière a été passée à Ciuslea.

Hier soir Tzigara m'a dit: Hentsch va venir vous voir· Qu'est-ce que cette sotte manoeuvre de se faire constamment annoncer, comme si une pareille visite était quelque chose de prodigieux? En attendant, Paul Theodoru étant venu reprendre contact, j'apprends que ma visite à Berlin était très mal vue du côté Carp, et Paul Theodoru explique ainsi: «Carp se teme ca din conversaţie înţelegându-se că ar putea

doru: «Carp se teme ca din convorbiri înţelegându-se că ar putea încape ceva concesiuni, acest lucru să nu slăbească puterea lui de rezistenţă». Aşa dar, lovitura porneşte de aci şi, evident, Carp are singur monopolul independenţei şi patriotismului. Paul Teodoru blamează «pantahuza», dar o va iscăli, dacă Carp i-o cere. El găseşte pe Lupu copilăros şi orbit de nebunia măririlor.

Şi iată cine dă tonul în politica noastră!...

9 August. — Cu siguranţă, la Focşani, oprire. Comunicatul menţionează că străpungerea s'a lărgit, însă nu spune nimic despre trecerea Siretului. In oraş, circulă svonul că inamicul a fost bătut.

Spre seară, Rujinski a spus lui Stirbey că Românii s'au bătut cu disperare, că pe linia de bătaie se aduceau neîncetat regimente proaspete, dar că frontul începea să se clatine. In vremea aceasta, Carp pune să se iscălească moţiuni!...

10 August. — *Comunicatul* înregistrează lupta vie care se dă la Focşani, precum şi massele de oameni aruncate în foc. Nici o schimbare, — motivul se subînţelege, — pe restul frontului.

încape ceva concesiuni, aceasta să nu slăbească puterea lui de rezistentă». Donc, le coup est venu de là et évidemment Carp a seul le monopole de l'indépendance et du patriotisme. Paul Theodoru blâme la «pantahuza», mais la signera si Carp le lui demande. Il trouve Lupu enfantin et aveuglé par la folie des grandeurs. Ne semble plus être confit à Nenitescu que d'ailleurs Golescu, l'inséparable de Paul Theodoru, traite maintenant d'imbécile... et c'est ça qui donne le ton à notre politique.

9 août. — Il y a certainement arrêt à Focsani. Le communiqué porte qu'on a élargi la percée, mais ne dit pas que le Sereth a été traversé. En ville on colporte le bruit que l'assaillant a reçu une tape. Vers le soir, Ruginski a dit à Stirbey que les Roumains se battaient désespérément, qu'on mettait en ligne constamment des régiments nouveaux, mais que le front commençait à fléchir.

Pendant ce temps-là, Carp fait signer des motions...

10 août. — Le communiqué porte bien les traces de la lutte vive qui se livre à Focsani et des masses qui sont jetées dans la mêlée. Stagnation, probablement pour cause, sur le reste du front.

— *Em. Culoglu* a venit să mă vază. Liberal disident: Brătianu «a violat Constituţia». Nu recunoaşte însă superioritatea lui Stere şi critică cu violenţă pe Simionescu. Şi aici acord perfect!...

— *Popescu* (N. F. Presse) îmi spune că acţiunea austriacă va fi întărită şi că se va trimite altcineva cu mai multă greutate decât Konradsheim. El crede că politica lui Hentsch nu e cunoscută la Berlin şi că însuşi mareşalul nu aprobă modul de a vedea al lui Carp. — Până la ce punct informaţiunile lui sunt exacte?...

— Mă informez la d-na *Lydia Filipescu* despre reîntoarcerea contelui Praschma, care, plecând la Berlin, mi-a scris acum douăsprezece zile: «vă aşteaptă la Berlin».... Am încercat, cunoscând discreţiunea sa, să-i vorbesc de intervenţiunea lui Hentsch de a împiedica călătoria mea. Ii spun că voi vorbi de aceasta cu Praschma, când, peste două zile, voi fi fixat situaţiunile într'o scrisoare pe care o voi trimite lui Mirbach. Săptămâna e aproape trecută şi

---

Em. Culoglu est venu me voir. Il n'est plus avec Bratiano «qui a violé la Constitution». Voilà le plus clair de sa déclaration. Mais il ne reconnaît en rien la supériorité de Stere et maltraite Simionescu. Accord parfait là aussi!

Popescu (N. Fr. Pr.) me dit que l'action autrichienne va être renforcée et qu'on va envoyer quelqu'un ayant plus de poids que Konradsheim. Il croit savoir que la politique suivie par Hentsch n'est pas connue à Berlin et que le maréchal lui-même n'approuve pas la façon de voir de Carp. Jusqu'où les informations sont elles exactes?...

Chez M-me Lydia Philipescu je vais m'informer du retour *du compte Praschma* qui, il y a une douzaine de jours, se rendant à Berlin, m'avait écrit: «*on vous attend à Berlin*, j'en ai parlé il y a huit jours où j'ai dû y aller». (Le comte Praschma a fait trois voyages Berlin lors de la crise chancelier). Je suis amené, connaissant sa discrétion, à lui parler de l'intervention de Hentsch empêchant mon voyage. Je lui dis que j'en parlerai à Praschma quand, dans deux jours, j'aurai fixé les situations dans une lettre que je comptais écrire à Mirbach, — la semaine est presque écoulée et nul ne

nimeni până acum nu mi-a spus cari sunt acele chestiuni grave pentru cari «e nevoie de mine aci».

Seara primesc dela d-na F. biletul următor: «Vineri. Prietenul nostru doreşte mult să vă vază şi va veni îndată ce va fi posibil. Nu faceţi nimic înainte de a-i vorbi. Ştiri bune. Nu-i vorbiţi de aceste cuvinte. Eram nerăbdătoare să vă scriu imediat».

— In aceeaşi seară, primesc următorul bilet dela d-na *Didina Cantacuzino:* «Dragă prietene A. Sturdza a sosit acum cu un mare număr de ofiţeri. Evenimentele se precipită. Fii foarte *atent.* Arde scrisoarea».

— Kiriacescu ştie că manifestul mitropolitului s'a tipărit în 40.000 de exemplare.

11 August. — Telegramele anunţau eri un atac în direcţiunea *Adjud,* ceeace pentru unii însemnează confirmarea luptei depe Siret la Ciuşlea, şi pentru alţii o mişcare de învăluire făcută pentru a captura armata română (?).

Comunicatul anunţă azi că mai multe diviziuni germane au trecut Şuşiţa şi atacă cu succes în direcţiunea Adjudului Nou. Succesul acestei întreprinderi

---

m'a dit quels étaient les sujets graves pour lesquels «on avait besoin de moi ici».

Le soir je reçois de M-me Philipescu le billet ci-dessous: «Vendredi. Notre ami est très désireux de vous voir et ira chez vous aussitôt que possible. Ne faites rien avant de lui avoir causé. Bonnes nouvelles. Ne lui parlez pas de ce mot. J'étais impatiente de vous écrire de suite».

Le soir reçu le petit poulet suivant de *Didine Cantacuzène* : «Mon cher ami, A. Surdza vient de rentrer avec un grand nombre d'officiers tout à l'heure. Les événements se precipitent, soyez très *attentif*. Brûlez ma lettre».

Kiriacescu sait que le manifeste du Métropolite est tiré à 40.000 exemplaires.

11 août. — Les télégrammes privés annonçaient hier une pointe dans la direction *d'Adjud*, ce qui, pour les uns, est la confirmation de la tape sur le Sereth à Ciuslea et pour les autres est un mouvement tournant, pouvant amener la capture de l'armée roumaine (?). *Le communiqué annonce ce matin* que des divisions allemandes ont passé la Susita et attaquent avec succès dans la direction Adjud-Nou. Le suc-

pune în pericol armata lui Averescu, care luptă în regiunea Bacău.

— Au sosit 60 de ofiţeri dela Crefeld. Nu s'a comunicat nimic la Crucea Roşie, care îngrijeşte de prizonieri la Bucureşti. Au fost duşi la hotel Bratu şi azi dimineaţă au fost evacuaţi la Buftea şi Mogoşoaia.

Lupu mi-a promis lista lor. Se lăuda că le-a distribuit cei 2000 lei, «pe cari i-a câştigat eri la Club» !

Ştiu prin Stirbey că, la sosirea ofiţerilor, Lupu le-a ţinut un discurs. Tzigara mi-a confirmat şi dânsul faptul.

Ce au putut ei să semneze ?

— Convorbire cu Lupu *Kostake*, care vine să mă vază, sub pretextul neînsemnat de a-mi da o explicaţie relativ la o mică discuţiune cu Simionescu, la Club. — Il întreb: «Care e situaţia lui Sturdza ? A părăsit frontul ? — «Da, e dezertor ! După ce s'a luptat. şi s'a luptat bine, pentrucă a fost propus pentru gradul de general, i s'a dat ordin să ia un alt comandament, înapoi, pe Prut. Dânsul n'a primit şi împreună cu Wachmann a fugit într'un automobil». (Textual).

---

cès de cette entreprise met en danger l'armée d'Averescu qui lutte dans la région Bacau.

Une soixantaine d'officiers sont arrivés· On n'a rien communiqué à la Croix Rouge, qui a pourtant la garde et la charge des prisonniers à Bucarest. On les a descendu à l'hôtel Bratu, Calea Grivitza, et ce matin on les a évacués sur Buftea et Mogosoia. Lupu m'a promis leur liste. Il s'est vanté de leur avoir distribué les 2000 lei «qu'il a gagné hier au Club!» Je sais par Stirbey qu'à leur arrivée ils ont été harangués par Lupu. Tzigara m'a confirmé le fait du discours. (31 août).

C'est le gratin des officiers en plus grand nombre rassemblés à Crefeld. Que leur a-t-on fait signer?

Conversation avec Lupu, qui vient me voir sous le futile prétexte de me donner une explication au sujet d'une petite altercation, au cercle, avec Simionescu. — Moi: Sturdza, quelle est sa situation? A-t-il quitté le front? — Lui: «Oui. Il est déserteur. Après s'être battu et bien, puisqu'on l'a proposé pour le grade de général, on lui a donné l'ordre de prendre un autre commandement, en arrière, sur le Pruth. Il n'a pas accepté et avec Wachmann il s'est sauvé dans une automobile». (Textuel).

Lupu îmi remite manifestul Mitropolitului. E redactat de Virgil Arion. Se propusese un apel semnat de oameni politici; el Lupu a propus manifestul Mitropolitului. — Lupu mă întreabă: «Tot eşti supărat pe mine?» — «Nu, însă blamez pantahuza».

El îmi explică pe larg că lucrul acesta s'a făcut ca să nu pară Carp prea izolat. Mă căznesc inutil să-i înfăţişez greşala şi actul odios al acestei manopere.

«Mackensen, adaogă el, a dat cele mai bune asigurări. Vorbeşte chiar de întreaga Basarabie; vrea o Românie mare şi tare. In proclamaţia sa, Mackensen va declara că nu primeşte a trata cu dinastia, nici cu guvernul. Pentru ce continui să rămâi deoparte? Armata trebue desfiinţată şi refăcută în număr restrâns, căci nu mai avem ofiţeri. Nici o responsabilitate ministerială, pentru a nu mai îndura de acum înainte tirania electorală a partizanilor. Nu suntem noi oare ultra-democraţi? Palade şi Take Ionescu, miniştri, o dovedesc.... Ţara după Fanarioţi, a fost pervertită, mai cu seamă de intrigile Austriei; iată de ce nu vrem să mai auzim de ea; cunosc sentimentele lor şi «Martha mi-a scris acuma în

---

Lupu me remet le manifeste du Métropolite. Il est rédigé par Virgile Arion. On avait proposé un appel signé par des hommes politiques: c'est lui, Lupu, qui a proposé le manifeste du Métropolite.

Lupu: Vous êtes toujours fâché contre moi?— *Moi:* Non. Mais je blâme la pantahuza. — *Lui* m'explique longuement que c'est pour que Carp *ne paraisse pas isolé.* Je m'ingénie inutilement à lui faire toucher du doigt l'inconvenient et l'odieux de cette manoeuvre. Mackensen a donné les meilleures assurances. Il parle même de toute la Bessarabie. On veut une Roumanie grande et fortifiée. Dans sa proclamation, Mackensen déclarera qu'i n'accepte pas de traiter avec la dynastie, ni avec le gouvernement. Pourquoi continuez-vous de rester de côté? L'armée doit être entièrement licenciée et reformée, mais très restreinte, car il n'y a pas d'officiers. Plus de responsabilité ministérielle pour ne plus avoir à subir la tyrannie électorale des partisans. Est-ce que nous ne sommes pas ultra-démocrates? Pallade et Take Ionescu, ministres, le prouvent Le pays, après les Phanariotes, a été surtout perverti par les intrigues des Autrichiens; voilà pourquoi nous ne voulons rien de l'Autriche; je connais leurs

urmă asupra acestui subiect». (Risum teneatis!...). «Ne trebue un Rege serios, încercat, german...» — «Acestea sunt tot intrigile Austriei, al cărei agent este Netzhammer».

— *Contele Praschma* s'a anunţat pentru ora 5. El îmi declară cu multă insistenţă că n'a văzut nici pe Hentsch, nici pe Mirbach, într'adins, ca să nu aibă nici un contact. Are amabilitatea să-mi spună că *sunt realmente necesar,* însă nu se credea că lucrurile vor merge aşa de încet în Moldova. Impresia lui e că Berlinul nu va desemna imediat pe viitorul Suveran. Şi pentrucă nu împărtăşeşte opinia lui Carp, el îmi spune că nu crede că s'ar putea răsturna Dinastia, de oare ce lucrul acesta ar crea dificultăţi la încheierea păcii. In orice caz Suveranul ar trebui să fie ales, şi el admite toate părerile mele asupra acestui subiect, «numai—adaogă el cu naivitate—dacă Camera votează anexiunea la Austria ?...» (Cine poate să le bage în cap astfel de idei ?) Din desvoltatarea ce caută a da ideei sale, înţeleg că la mijloc e tot Stere care-i ameţeşte.

---

sentiments et «Marthe m'a encore écrit à ce sujet». *(Risum teneatis!...).* Il faut un Roi sérieux, éprouvé, Allemand... — *Moi:* Mais on a parlé d'un prince bavarois? — *Lui:* Ce sont encore les intrigues de l'Autriche, dont Netzhammer est l'agent.

Comte Praschma s'est annoncé pour 5 h. Il me déclare avec trop d'insistance qu'il n'a vu ni Hentsch ni Mirbach pour qu'il n'ait aucun contact. Il a l'amabilité de me dire que je suis réellement nécessaire. *mais qu'on ne pensait pas que cela irait si lentement en Moldavie.* Il n'est pas et ne croit pas que Berlin soit pour la désignation immédiate du futur souverain. Et pour mieux donner le contrepied de l'opinion de Carp, il me dit qu'il ne croit pas qu'on puisse bannir la Dynastie, parceque cela donnerait lieu à des difficultés en plus à la paix. Dans tous les cas, le Souverain devrait être élu et il partage toutes mes opinions à ce sujet. «*Seulement, me dit-il naivement — si cette Chambre vote l'annexion à l'Autriche» ?* — (Qui peut leur fourrer de pareilles idées en tête ?) Des développements qu'il donne à son idée, je comprends que

Praschma îmi mai spune: «Dacă aşi fi guvernul german, aşi ţine cu mult mai mult la România decât la Polonia». Pentru conte — care mi-a declarat că i s'a oferit un loc în guvern, dar pe care a ţinut să şi-l rezerve pentru mai târziu —, pacea se apropie, probabil în Ianuarie. Discursurile lui Lloyd George şi mai cu seamă dificultăţile guvernamentale din Franţa o indică. «In curând vom avea un guvern Clemenceau, deci anunţarea păcii»!

In privinţa aceasta, îi arăt cât ar fi mai eficace a se încheia pacea cu Dinastia noastră decât cu un guvern provizoriu. El îmi răspunde că la Berlin se gândesc la aceasta. — Dar, spun eu, trebue încercat lucrul cu oameni politici, nu cu afişe. — El ezită în faţa dificultăţilor punerei în practică şi convine că singur un om cu greutate poate face încercarea; dar care e acela care s'ar aventura printre ofiţerii franco-englezi ? Regele e oare liber ?—Ii răspund că dacă nu i se dă nici o garanţie, dacă se simte părăsit, e sigur că nu va mai

---

c'est toujours Stere qui les tracasse. Praschma me dit même «si j'étais le gouvernement allemand, je tiendrais bien plus à la Roumanie qu'à la Pologne». Pour le comte — qui m'a dit qu'on lui avait offert une place dans le gouvernement. mais qu'il a tenu à se réserver pour plus tard, — la paix arrive: en janvier probablement; les discours de Lloyd George l'indiquent aussi et surtout les difficultés gouvernementales en France : «Nous en passerons par un gouvernement Clemenceau et c'est l'annonce de la paix». A ce propos je lui fais remarquer comme il serait plus efficace. si on veut ébranler l'Entente, de faire la paix avec notre Dynastie, qu'avec un gouvernement provisoire, et il me dit : «On y compte un peu à Berlin». — Mais, lui fais-je, on amorce par des hommes politiques, non par des affiches. Il entre dans le sujet et reste hésitant devant la difficulté de mise en pratique. Il convient qu'un homme de poids seul pourrait risquer la tentative, mais, quel est celui qui s'aventurera au milieu des officiers français et anglais ? Le Roi est-il libre ? Là-dessus je lui dis que si on ne lui donne aucune garantie, s'il se croit abandonné, il est évident qu'il n'aura aucune force de réagir.

avea putere să reacţioneze. — Nu i-am spus-o, dar m'am gândit destul la răul pe care ni-l face Carp în orbirea lui! Nici nu poţi sugera idei care să cruţe puţin sângele bieţilor noştri Români !

12 August. — *Soldaţii* noştri se bat cu eroism. Eri, Praschma era cu totul uimit de rezistenţa extraordinară pe care armata noastră o desfăşoară în toate punctele. «Dar pentru ce ?» întreba el surprins.

Comunicatul de azi dimineaţă spune că inimicul a fost aruncat în văile Slănic şi Oituz *«der zäh sich wehret»* (care se apără cu turbare) şi, mai jos, vorbeşte de atacurile *disperate,* de şapte ori reînoite. Cu toate acestea, aliaţii au succesul de partea lor, iar trupele cari rezistaseră aşa de bine în văile Caşinului, Oituzului şi Slănicului, sunt acum în retragere. E vorba, probabil, de atacul anunţat de două zile la Şusiţa — direcţiunea Panciu-Adjud. — Trupele Averescu ameninţă să aibă retragerea tăiată.

Austro-Germanii s'ar afla chiar înaintea Târgului-Ocna. —,Lipsurile trecute sunt cu prisosinţă împlinite.

Je ne lui ai pas dit, mais je l'ai assez pensé : voilà le mal que, dans son aveuglement, nous fait Carp! On ne peut même pas suggérer des idées qui épargnent un peu le sang de nos pauvres Roumains !

12 août. — Nos soldats se battent heroïquement. Hier, Praschma était tout étonné de la résistance extraordinaire que notre armée développe sur tous les points. «Mais pourquoi ?» — disait-il, naïvement surpris.

Le communiqué de ce matin dit qu'on a rejeté dans la vallée Slanic et Oituz l'ennemi «der zäh sich wehret» (qui se défend avec rage) — et plus bas on reparle des attaques *désespérées,* sept fois renouvelées..· Néanmoins, les alliés semblent tenir enfin le succès et les troupes, qui avaient fait si bonne contenance dans les vallées de Casinu, Oituz et Slanic, sont maintenant en retraite. C'est problamement l'attaque annoncée depuis deux jours sur la Susiţa — direction Panciu-Adjud-Nou, qui détermine ce recul. Les troupes Averescu menacent d'avoir la retraite coupée. Les Austro-Allemands sont même devant Târgu Ocna. Les défaillances passées sont largement rachetées.

— Colonelul Verzea a aflat că col. *Sturdza*, în discursul ţinut ofiţerilor, s'a rostit astfel: «cine vrea să contribue cu noi a reclădi ţara noastră sub ocrotirea germană, n'are decât să iscălească şi va fi repatriat».

Vorbele acestea au aruncat o teribilă sămânţă de discordie printre prizonieri, cari şi-au asvârlit unul altuia cuvântul de trădător. De asemenea se zice că şi eri, la hotelul Bratu, cuvântarea ţinută celor cincizeci de ofiţeri a mărit nemulţumirea. De notat, că singurul care a fost pus imediat în libertate a fost Pop Şerbănescu, căruia i s'a dat un loc la jandarmii din Bucureşti.

— Eri, *Neniţescu* a fost printre cei dintâi cari s'au dus să vază pe ofiţerii sosiţi. Era de faţă când li se vorbea.

Tot dânsul — după cum am aflat dela d-şoara Neuman — a insinuat unui magistrat că e *pus pe lista neagră*, prin faptul că a refuzat să semneze pantahuza: «Dar cum? D-ta să fii în contra armatei germane?»

— *Lupu* mi-aduce lista ofiţerilor sosiţi şi cari au fost expediaţi la Mogoşoaia şi Buftea. La prânz, a spus în faţa tuturor că-i va trimite la Luca Niculescu sau aiurea «să se înţolească», căci sunt în lipsă de toate.

Le colonel Verzea a appris que le colonel Sturdza avait tenu en masse aux officiers le discours : «Qui veut contribuer avec nous à réedifier notre pays sous l'égide allemande, n'a qu'à signer et sera rapatrié». Cela a jeté une terrible graine de discorde entre prissonniers qui se sont traité de traîtres. Il paraît que hier encore, à l'hôtel Bratu, la harangue qu'on a tenu aux 50 rapatriés a augmenté le mécontentement. A noter que le seul qu'on a mis de suite en liberté est Pop Şerbănescu, libéral s'il en fût, et à qui on avait donné une place de choix dans les gendarmes de Bucarest. Hier, Neniţescu a été des premiers à se rendre auprès des officiers rentrés. Il était présent lorsqu'on les haranguait. Le même — je l'ai appris par M-elle Neumann — a insinué à un magistrat qu'il était sur la liste noire parce qu'il avait refusé de signer la pantahuza. «Da cum? D-ta să fii în contra armatei germane?...»

Lupu m'apporte la liste des officiers arrivés et qu'on a expedié à Mogosoaia et à Buftea. A dîner il a dit devant tout le monde qu'il allait les envoyer se nipper chez Luca Niculescu ou ailleurs, car ils manquaient de tout. Pourquoi

Pentru ce aceste cuvinte, când Sturdza stă ascuns în Bucureşti (s'a încercat să-l ascunză chiar de prefectul de poliţie, mi-a spus Tzigara) şi când ofiţerii au fost imediat expediaţi în camioane afară din Bucureşti?

13 August. — *Bătălia e formidabilă.* Aceasta rezultă şi din comunicatul nemţesc şi din cel românesc. Pe Oituz, Aliaţii au luat Grozeşti şi se pare că obiectivul trupelor cari înaintează pe aci şi acela al trupelor cari se află în faţa Târgului Ocna, este de a atinge Oneşti, nod de comunicaţie. Incăerare generală şi sângeroasă.

— *Mavrojany* îmi raportează: fiul lui Burghelea este prizonier; are grad de plutonier. A fost chemat, acum opt zile, împreună cu alţi şease soldaţi la inspectoratul de prizonieri şi acolo *Virgil Arion* şi *Victor Beldiman au încercat să-l dăscălească şi să-l convingă a trece liniile ca să îndemne pe soldaţi a se preda.* I-au vorbit şi de 30.000 lei... Burghelea a refuzat categoric. Au voit să-i citească manifestul; dânsul a refuzat de asemenea. Rezultatul: şease zile ţinut la Tonola, pentru a împiedica indiscreţiunile. Acum fiind liber, tânărul nu

---

ces paroles quand Sturdza cache sa présence à Bucarest—on a essayé de le dissimuler même aux yeux du préfet de police, m'a dit Tzigara lui-même — et que dans des camions en a de suite expédié hors de Bucarest ces Messieurs?

13 août. — La bataille est formidable. Cela résulte et du communiqué allemand et du communiqué roumain. Sur l'Oituz, les alliés ont pris Grozesti et il semble que l'objectif des troupes qui avancent par là et celui de troupes qui sont devant Targu-Ocna est d'atteindre Onesti, noeud de communications. Mêlée générale et très sanglaute.

Mavrojany rapporte: le fils de Burghele est prisonnier; son grade est plutonier. Il y a huit jours, il a été, avec d'autres six soldats, appelés à l'inspectorat des prisonniers et làbas Virgile Arion et le jeune Victor Beldiman ont essayé de l'endoctriner pour lui faire passer les lignes et aller provoquer les soldats à se rendre. On lui a parlé aussi de 30.000 lei. Il a refusé net. «Mais il ne faisait rien de mal, puisque le Métropolite en donne l'exemple» et on a voulu lui lire le manifeste, dont il a refusé d'entendre le texte: six jours de secret à Tonola pour empêcher les indiscrétions. Maintenant

se fereşte să vorbească, după cât se vede. El a povestit tot lui Mavrojany. Aceasta coincide cu ceeace se pusese la cale în conferinţa ţinută la 5 August.

Se crede că şi pe lângă ceilalţi ofiţeri aduşi alaltăeri, s'a făcut aceleaşi încercări. Şi, cu toate acestea, cei cari fac o astfel de ispravă, nu sunt Germani, ci un ministru şi un alter-ego al lui Lupu Kostake !...

14 August. — Lupta continuă cu furie pe tot frontul dela Siret la Trotuş. Eri se anunţa căderea Panciului, care e una din cele mai tari poziţiuni, şi apropierea din ce în ce mai mult de Târgu Ocna, de oarece se menţionează de ocuparea gărei Saline, pe care buletinul o numeşte greşit gara Slănic.

Volanka mi-a spus că sosirea trupelor de rezervă s'a terminat şi că *opt diviziuni* de pe frontul Galiţiei orientale au fost transportate azi prin Predeal-Ploeşti-Buzău, şi evaluate la 120.000 oameni, fiind siguri a da lovitura de graţie pe frontul moldovean !... Guvernul nostru mobilizează de asemenea. Victor Beldiman pleacă azi la Berlin în calitate de curier de cabinet (compartiment de clasa întâia, rezervat, îmi spune Dombrowski !).

---

libre, le jeune homme ne se cache pas pour en parler, semble-t-il. C'est lui qui a raconté le tout à Mavrojany. Ça cadre avec ce que l'on avait arrêté dans la conférence tenue le 5 août. On croit que les officiers amenés avant-hier pourraient être employés de la même façon. Et ce ne sont pas les Allemands, mais un ministre et *l'alter ego* de Lupu qui font cette besogne.

14 août. — La bataille continue furieuse sur tout le front du Sereth au Trotus. Hier on annonçait la prise de Panciu, qui est une très forte position et l'on approche de plus en plus de Târgu-Ocna, puisqu'on annonce l'occupation de Gare Saline que le bulletin à tort appelle Gara-Slănic.

Volanka m'a dit que l'arrivée des troupes de réserve est déjà terminée et que 8 divisions du front Galicie oriental sont aujourd'hui transportées par Predeal-Ploesti-Buzau, avec leur apport de 120.000 hommes, sûres de terminer le coup de bouclier sur le front Moldave. Notre «gouvernement» mobilise aussi et Victor Beldimano part aujourd'hui pour Berlin comme courrier de cabinet (compartiment de première, réservé, me dit Dombrovski). Il paraît que les nou-

Se pare că ştirile aduse lui Carp nu l-au satisfăcut. (Plecarea amânată pe mâine; anunţată mie direct).

— *Dombrowski* — care vâna adeseori cu al doilea Quartiermeister Boecklin — îmi comunică că dela Viena se va trimite în locul lui Konradsheim o altă persoană, cu mai mare vază, care să poată vorbi mai ferm în numele Austriei.

— *Volanka.* Sâmbătă seara a fost în cercurile militare mare mişcare. S'a crezut, la un moment, că soseşte Hindenburg. (Svonul a circulat şi în oraş). In orice caz, Mackensen e azi în oraş. E vorba să se mute cartierul general la Râmnic.

Mackensen este foarte leal, nicidecum duşman al Austriei şi nu e, desigur, în curent cu instigaţiunile lui Hentsch în contra Austriei. Volanka a întrebat pe un ofiţer din statul-major german dacă Berlinul e în curent cu uneltirile politice ale colonelului şi dânsul i-a răspuns: «gewiss nicht!»; în curând va vorbi Czernin «grob» (wird ganz grob sprechen).

Fapt caracteristic : Volanka îmi spune că printre ofiţeri e mare excitare de oarece nu li se permite să-şi

---

velles apportées à Carp n'ont pas donné satisfaction. (Départ remis à demain, — annoncé à moi directement).

Dombrovski, qui chassait souvent avec le second Quartier-Meister Boecklin, me communique que de Wien on va envoyer à la place de Konradsheim quelqu'un de plus haut grade, qui puisse parler un peu plus ferme au nom de l'Autriche.

Volanka· Samedi il y a eu dans les cercles militaires grand remue-ménage le soir. On a cru à l'arrivée de Hindenbourg. Dans tous les cas, Mackensen est aujourd'hui en ville. Il est question de porter le quartier général à Ramnic.

Mackensen est très loyal, pas ennemi de l'Autriche et n'est certainement pas au courant des instigations de Hentsch contre l'Autriche. Il a demandé à un officier de l'Etat-Major allemand si Berlin est au courant des agissements politiques du colonel et il lui fut répondu : «gewiss nicht!» Bientôt Czernin parlera «grob», — «wird ganz grob sprechen».

Trait caractéristique: Volanka me dit qu'il y a grande excitation parmi les officiers de ce qu'on ne permet pas à

aducă soţiile lor în Bucureşti: «la noi murim de foame, iar aci găsim de toate».

— La căpitanul *Ielkmann* (Zentral-Polizei, Abt. Politik), la care mă aflam pentru afacerea d-nei Lizon Grecianu, condamnată la un an închisoare pentru că a ascuns armele soţului său (generalul Robescu, pentru acelaş lucru, a plătit o amendă de 3000 lei; iar Pop Şerbănescu nimic!) — aflu că se pregătesc noui liste de ostatici. Ziua de 13 era cea din urmă zi acordată guvernului român pentru schimbul între internaţi cu ostatici. Guvernul, la început, a promis, acum însă se face că n'aude.

Germanii sunt decişi a trimite pe ostatici în Bulgaria şi a aresta şi pe alţii. Or, la sfârşitul lui Mai, când am văzut pentru prima oară pe Hentsch, dânsul mi-a spus că nu va mai ordona nici o arestare şi că nu mai vrea să cadă pe capul lui răzbunarea Austriei. Aceasta însă nu se potriveşte deloc cu realitatea.

Prin Kiriacescu, care îmi aduce aceeaşi ştire, îmi dau seamă că e ceva care se ştie de mai mult timp.

---

leurs femmes de les rejoindre à Bucarest: «chez nous, nous mourons de faim et ici on trouve tout».

Chez le capitaine Jelkmann (Zentral-Polizei, Abt. Politik), chez lequel je me trouvais pour l'affaire de M-me Lison Greceanu, condamnée à un an de prison pour avoir fait murer à Brancovan les armes de son mari (Le général Robescu, pour les avoir enterré dans sa cave, a eu 3000 lei amende et le Pop Serbanescu pour le même fait, rien) — j'apprends qu'on dresse de nouvelles listes d'otages.

Le 13 était à échéance le délai accordé au gouvernement roumain pour remise des internés contre libération des otages; le gouvernement avait d'abord promis; maintenant il fait le sourd. Les Allemands ont décidé à envoyer les otages en Bulgarie et à en arrêter d'autres. Or, fin mai, lorsque je vis pour la première fois Hentsch, il m'a dit qu'il ne ferait plus d'arrestations et qu'il en avait assez d'endosser les vengeances des Autrichiens. Cela ne rime plus avec la réalité. Je m'aperçois, par Kiriacescu, qui m'apporte la même nouvelle, que c'est déjà une nouvelle éventée; qu'on la ventile depuis quelque temps déjà.

15 August. — Mari transporturi de trupe pe linia Giurgiu. Trenurile civile nu mai circulă. Se aduc întăriri turce şi bulgare pe frontul din Moldova. Această mare bătălie va lăsa în urmă bătălia naţiunilor din veacul trecut.

— Chestiunea *ofiţerilor* aduşi de Sturdza întărâtă pe toată lumea şi misterul de care e înconjurată deşteaptă toate bănuelile. Sturdza se ascunde. L-am întâlnit, din întâmplare, la hotel Bratu, unde mă dusesem să văd pe locot. Haşigan. Era însoţit de Lupu, care vizitează continuu pe ofiţeri, deşi nu l-am văzut niciodată în vre-un alt lagăr de prizonieri, dela Decembre, de când îi avem în Bucureşti. *Sturdza* se scuză că nu mi-a făcut vizită şi adaogă: «Sper că sunteţi de acord asupra a tot ce se face». — Ii răspund: «Nu ştiu nimic şi nu mi s'a spus nimic». El era în spatele meu aşa că nu ştiu ce cap a făcut!

In oraş, există convingerea că se caută ofiţeri pentru a-i trimite ca emisari pe lângă soldaţii noştri din Moldova, spre a-i decide să se predea.

---

15 août.—Grands transports de troupes sur la ligne Giurgiu aussi. Les trains civils ne circulent plus. On amène des renforts turcs et bulgares sur le front de Moldavie. Cette grande bataille laissera loin derrière la bataille des Nations du siècle dernier.

La question des officiers ramenés par Sturdza excite tout le monde. On l'entoure de tant de mystères que cela éveille tous les soupçons. Sturdza se cache. Rencontré par hasard à l'hôtel Bratu, où j'étais allé voir le lt. Haşiganu, il y était arrivé avec Lupu Kostake. Lupu rend constamment visite aux officiers: on ne l'a jamais vu dans aucun camp de prisonniers, dans aucun, depuis décembre que nous en avons à Bucarest. Le colonel Sturdza s'excuse de ne pas m'avoir fait visite, «dar nu pot să mă arăt câteva zile» et il ajoute: «Sper că eşti de acord asupra a tot ce se face». Je lui réponds: «Nu ştiu nimic şi nu mi s'a spus nimic». Il était dans mon dos et je ne sais quelle impression il a gardé.

On est convaincu en ville que l'on cherche des officiers pour les envoyer comme émissaires auprès de nos soldats de Moldavie pour les décider à se rendre. Pas beaucoup de

Nici-un discernământ: S'a adus căp. Grigorescu Gheorghe, un ofiţer reformat, rău văzut, pentru a-l numi la Poliţie. Căp. Voia dela Escortă râdea el însuşi de zelul germanofil de circumstanţă ce a trebuit să depună pentru a se întoarce mai repede în ţară.

Am notat deja cazul lui Pop Şerbănescu. Wachmann şi Constantinescu Stelian au fost numiţi la «Bukarester Tagblatt», iar Kercea, şef de cabinet al lui Lupu.

— D-l de *Konradsheim* a venit la mine mai mult după ştiri, decât ca să-mi comunice ceva. Dar, a sfârşit conversaţia asupra politicei momentului prin concluzia: «Totul se va sfârşi prin retrimiterea la Regiment a colonelului Hentsch şi a tutulor cari-l înconjoară!»

La o întrebare a mea, mi-a afirmat că a informat pe d. de Czernin asupra cauzei neplecării mele.

16 August. — «Tagblatt» dă un rezumat asupra fazelor prin cari trece *bătălia* dela Siret-Oituz. Am păstrat această istorisire. Ziarul consacră câteva rânduri asupra ţinutei splendide a trupelor noastre. Comunicatul român nu a fost dat. Cu toate acestea a sosit.

---

discernement. On a ramené le capitaine Grigorescu Gheorghe, officier reformé, pour le mettre dans la police. Le capitaine Voia de l'Escorte se moquait lui-même du zèle germanophile de circonstance qu'il a dû jouer pour rentrer plus vite. J'ai noté le cas de Pop Serbanescu. Wachmann et Constantinescu Stelian ont été déjà casés au «Bukarester Tagblatt» et Kercea est devenu chef de cabinet de Lupu.

Mr. de Konradsheim est venu plutôt aux nouvelles qu'ayant quelque chose à me communiquer. Mais, il a fini une conversation sur la politique du moment par la conclusion: «Tout ça finira par le renvoi au régiment du colonel Hentsch et de tout son monde». Sur interpellation, il m'a affirmé avoir informé Mr. de Czernin sur les causes de mon non-départ.

16 août. — Le «Tagblatt» donne un résumé des phases par lesquelles passe la bataille qu'il appele la bataille du Sereth-Oituz. J'ai gardé ce récit. Il consacre la splendide tenue de nos troupes. Le communiqué roumain n'a pas été

Se spune (Corteanu) că e din cauza notei entuziaste: ofiţerii, în cămaşă şi în fruntea unităţilor lor, şarjează cu o furie magistrală. S'a anunţat oficial luarea capului de pod dela Băltăreţu (Siret-linia dreaptă Focşani-Tecuci) şi col. Sturdza a afirmat că Băltăreţu fiind ocupat: cum se află pe malul stâng, aceasta ar însemna că Siretul a fost trecut.

— Comicul unit cu odiosul. *Lupu Kostake* ne istoriseşte liniştit că a fost condamnat la moarte şi averea sa confiscată! Aceasta se petrecea la masa de joc... — Ii reamintesc cu ironie că Constituţia noastră nu prevede confiscarea.

Cu toate că această poveste e de râs, totuşi s'a răspândit în public şi Tudoriţă (Rosetti) a aflat-o într'o Bancă. A muri pentru patrie!... Faptul acesta şi telegrama trimisă Regelui relativ la depozitele din Bănci, —telegramă menită a nu ajunge niciodată la destinaţie—caracteriză pe personagiul nostru, viitor vice-rege, după cum crede!,,,

— *Wachmann*, evident trimis de Sturdza, îmi explică pe larg sensul «acţiunii lor»: Regenerarea României (prin ofiţerimea, în parte dubioasă, din captivitate ?);... latura politică a acestei acţiuni;... politica colonelului Sturdza;... iniţierea prizonierilor;... iată vor-

---

donné. Il est arrivé pourtant. On dit (Corteanu) que c'est à cause de la note enthousiaste: les officiers se mettent en chemise et à la tête de leurs unités chargent avec une furie magistrale. On a annoncé officiellement la prise de la tête de pont de Băltăreţul (Sereth-ligne droite Focşani-Tecuci) et le colonel Sturdza a affirme que Băltăreţul étant occupé; comme c'est sur la rive gauche, cela voudrait dire que le Sereth a été franchi (?!).

Le comique se joint à l'odieux. Lupu nous raconte tranquillement qu'il a été condamné à mort et son avoir à la confiscation. Je lui rappelle ironiquement que notre Constitution défend la confiscation. Malgré cette fable risible, tout le monde en est plein aujourd'hui. Mourir pour la patrie! Ça et la réclame avec le télégramme envoyé au Roi au sujet des dépôts dans les Banques, télégramme voué à ne jamais arriver au destinataire, campent notre personnage, futur Lieutenant royal à l'en croire.

bele cari reveneau mai des. Ba încă, era un căpitan, Teodorescu, citat cu elogii, care voia să reînvieze, ca bază a unui nou partid politic, societatea «Bunul Român», — iar altul, căpitan Savel Popescu, luase la Crefeld chiar iniţiativa unei liste de adeziune la «politica col. Sturdza».

Wachmann a fost ofiţerul de ordonanţă al lui Sturdza, care, pare-se, fusese desemnat să ia comanda diviziei lui Grigorescu Eremia, când acesta a fost numit comandant de corp de armată. Sturdza luase înţelegere cu col. Crăiniceanu, care comanda un regiment de infanterie, şi probabil şi cu alţi ofiţeri asupra cărora Wachmann păstrează tăcere. El trebuia să discute cu Germanii garanţiile sub care ei, în urmă, ar împiedica armata să «treacă Prutul». (Nu era atunci (Dec.—Ian. 1916/17) chestiunea Prutului la nici o ordine de zi).

La 4 Februarie Sturdza împreună cu Wachmann şi cu ordonanţa au trecut liniile în faţa unui «regiment amic», dar care nu fusese înştiinţat de plecarea lui Sturdza. Au început focuri, s'a ripostat şi aprinderea a fost generală. Ordonanţa a fost ucisă. Asupra lui avea memoriile lui Sturdza, în care dânsul nota toate incidentele vieţii, ca şi conversaţiile ţinute, plus 18.000 lei. «A fost o mare imprudenţă din partea noastră».

Wachmann a sosit în linii, o oră înaintea colonelului. S'au obţinut repede dela Viena şi Berlin toate garanţiile: «atâta încredere inspira colonelul!»...

De aci înainte povestea devine confuză. — S'a reîntors Sturdza şi fugit-a din nou?... Crăiniceanu a fost descoperit şi împuşcat; de asemenea mulţi alţi ofiţeri; dar guvernul n'a îndrăznit să meargă mult înainte cu această procedură. Intr'adevăr, un soldat prizonier la Lamsdorf a declarat că făcea parte dintr'un batalion care, împreună cu ofiţerii lui, declarase că nu trec Prutul. Au fost trimişi la front şi nimic alt.

Wachmann mai spune că era de faţă când Regele a venit să decoreze steagurile din divizia Grigorescu. A sosit conducând el însuşi automobilul. Frânt în două, nu a putut aşterne nici zece vorbe în şir pentru a înălţa

«cruciulița ce agăța de bastonul steagului». Lui Sturdza i-ar fi zis pe *nemțește*: «Wie geht es dir, Sturdza?» și acesta ar fi mulțumit în românește..

In orice caz, când Sturdza a apărut în Germania, s'a temut să se arate ofițerilor și, după 15 zile, Wachmann s'a dus ca un simplu prizonier să sondeze terenul la Dänholm...

17 August. — Lupta continuă uriașă, înfiorătoare. Nu se spune că trupele noastre cedează și că se retrag. In toate cazurile, e o retragere bine ordonată, cu contra-atacuri viguroase.

Târgu-Ocna nu e luat. Comunicatul român din 12 (în «Pester Lloyd» sosit azi dimineață) afirmă că noi am reluat fabrica de sticlă. Acest comunicat confirmă că bătălia aceasta a fost cea mai mare din câte s'au dat pe frontul rus.

— *Sturdza* este îngrozit de ce a găsit aici. Indeciziune la Germani: negocierile pentru ofițeri durează de luni de zile; intrigi la Români. El e hotărât să se retragă la Călinești și «să aștepte acolo de va fi nevoe de el».

Relativ la pantahuza Carp, dânsul o judecă «cel puțin inutilă». Ii vine greu să creadă că Petre Carp e la curent și că o aprobă. Ii arăt că se înșeală. Asupra

---

17 août. — *La bataille continue gigantesque, affreuse.* Il n'est pas dit que nos troupes cèdent et se retirent. Dans tous les cas c'est une retraite bien ordonnée avec attaques vigoureuses. Targu-Ocna n'est pas pris; le communiqué roumain du 12 (dans le «Pester Lloyd» arrivé ce matin) affirme que nous avons repris la fabrique de verres. Ce communiqué confirme que c'est la plus grande bataille de celles qui ont été livrées sur le front russe.

Visite du colonel Sturdza. (V. aussi 18 août au bas). — Il est effaré de ce qu'il a trouvé ici. Indécision chez les Allemands: les négociations pour les officiers durent depuis des mois; intrigues chez les Roumains. Il est décidé à se retirer à Calinesti et y «attendre qu'on ait besoin de lui». A propos de la «pantahuza» Carp, *il la juge au moins inutile.* Il a de la peine à croire que Carp soit au courant et approuve. Je le détrompe. Au sujet des projets Carp, il croyait

proectelor Carp, el credea că e vorba numai de un plebiscit al lui Carp pentru alegerea unui rege. N'are nici o încredere în pătrunderea lui Lupu. Credea pe Neniţescu inteligent, nu însă un ambiţios prost.

Trec la acţiunea întreprinsă cu ofiţerii. S'ar fi ajuns la soluţiunea următoare: fiecărui ofiţer repatriat să i se dea locul destinat dinainte. Vorbesc de diferitele soluţiuni posibile de pace. El recunoaşte că pacea cu reprezentantul Regelui, care a declarat războiul, ar fi mai eficace pentru a sfărâma blocul.

O chestiune directă: «Regele, ar putea şi ar fi El liber s'o facă ?» El: «Fără îndoială. Regele n'ar avea decât să hotărască şi armata s'ar supune. Armata va face ceeace s'ar porunci de sus». De altfel, soldaţii şi ofiţerii ar trage cu turbare asupra Ruşilor ! Tot timpul, pe front, sunt goluri: Ruşii ne mai ascultând de nimeni, părăsesc poziţiunile lor. In fiecare moment, trebue aduse rezerve pentru a umplea golurile. Acest fapt i-a fost confirmat de maiorul Chiţescu care a fost făcut prizonier». — «Regele, se crede el legat de Brătianu ?—El:«Cred că se va scăpa de dânsul fără nici o remuşcare».

---

que Carp songeait pour le moins *à un plébiscite pour l'élection d'un roi.* Il n'a aucune confiance dans la clairvoyance de Lupu. Il croyait Neniţescu intelligent, mais pas sottement ambitieux.

Je passe à l'oeuvre entreprise avec les officiers. On se serait arrêté à la solution: trouver pour chaque officier qu'on rapatrie d'avance la place destinée.

Je parle de différentes solutions de paix possible. Il reconnaît que la paix avec représentant du Roi qui a déclaré la guerre, serait plus efficace pour briser le bloc. Question directe: le Roi pourrait-il et serait-il libre de le faire? — Lui: Sans doute. Le Roi n'aurait qu'à décider et l'armée obéirait. L'armée fera *ce que d'en haut on ordonnerait.* D'ailleurs, soldats et officiers tireraient avec rage sur les Russes. Tout le temps sur le front il y a des vides: ce sont les Russes qui, sans crier gare, quittent leurs positions; on doit chaque fois prendre les réserves pour combler les trous. Ceci lui a été confirmé par le major Chiţescu qui vient d'être fait prisonnier. — Le Roi se croirait-il lié à Bratiano ? — Sturdza: Je crois qu'il le lâcherait sans aucun remords,

Am voit să controlez ceeace Haşigan mi-a istorisit despre lagărele de prizonieri. La început prizonierii au fost grozav maltrataţi. Dânşii au suferit de frig şi de foame. Canalele fiind îngheţate, drumurile desfundate, cărbunii şi proviziunile ajungeau cu întârziere, se distribuiau mai întâi populaţiei civile şi numai la urmă prizonierilor. «Marile Puteri au schimbat politeţe între ele şi au căutat să lovească numai în cei mici».

La Lamsdorf, cei din lagăr mor de foame. Dânsul a văzut 1200 morminte de Români. La autopsie, s'a putut constata că stomacurile lor erau atrofiate.

Oamenii, de altfel, soseau epuizaţi, atât cei valizi cât şi cei invalizi.

Schwarmstedt fusese la început un lagăr de represalii. Când a fost lichidat pentru a-l transforma într'un lagăr *aspru* de ofiţeri, i s'a schimbat numele primitiv; până într'atât reputaţia sa era îngrozitoare.

Haşigan mi-a spus că prizonierii aveau perne umplute cu paie putrezite şi că, noaptea, smulgeau paiele de pe paturile lor mizerabile pentru a mesteca ceva !...

Sturdza a fost consultat asupra soartei a trei ofiţeri evadaţi şi închişi la Küstrin şi pe raport a scris :

J'ai voulu contrôler ce que Haşigan n'avait dit des camps de prisonniers· Dans les premiers temps, on avait horriblement maltraité les prisonniers. Ils ont souffert du froid et de la faim. Canaux gelés, routes encombrées, charbon et provisions arrivaient avec retard et l'on servait d'abord la population civile et en dernier lieu les prisonniers. «Puis les grandes puissances se sont fait des politesses; on a tapé sur les petites». A Lamsdorf on est mort de faim. Il a vu 1200 tombes allignées de Roumains morts. A l'autopsie, on a vu des estomacs atrophiés et réduits au quart. Les hommes arrivaient d'ailleurs épuisés: on avait enrégimenté les valides comme les invalides. Schwarmstedt avait été un camp de représailles; quand on l'a liquidé, pour en faire un camp *dur* d'officiers, on lui a changé son nom primitif, à tel point sa réputation était effroyable. Hasigan m'a dit qu'ils avaient des oreillers bourrés de paille pourrie et que la nuit ils arrachaient de la paille de leurs grabats pour mâcher quelque chose!... Sturdza a été consulté sur le sort des trois officiers évadés et qu'on avait enfermés à Küstrin et,

ei nu merită nici-o pedeapsă, căci dacă aşi fi fost şi eu în lagărul din Schwarmstedt, aşi fi făcut exact ca dânşii...

Ni s'a raportat la Crucea Roşie că soldaţii se întindeau pe pântece ca să nu fie văzuţi cum mâncau iarba....

— *Tzigara Samurcaş* vine să-mi anunţe că voeşte să se retragă. «Se vor cere dela dânşii lucruri desagreabile» — presupun că e vorba de campania cu iscăliturile; — afară de asta, toţi se ascund de el, cum de pildă a fost cazul cu manifestul, apoi sosirea lui Sturdza : el preferă să plece curat.

— *Bărbătescu* îmi arată îngrijorarea sa : Tzigara i-a spus că s'a săturat de atâtea plictiseli. Cu un altul i-ar veni greu să servească. Lupu a voit să-i încredinţeze carecari servicii politice; dânsul a refuzat. I-a cerut atunci să-i recruteze patru sau cinci agenţi spre a-i instala pe culori. Bărbătescu i-a prezentat pe Penciulescu şi alţi trei takişti sau liberali deochiaţi. Lupu le-a ţinut un mare (!) discurs : marile evenimente cari se pre-

---

sur le rapport il a pu écrire: «Ils ne méritent aucune punition, car si j'avais été dans le camp de Schwarmstedt, j'aurais fait exactement comme eux...».

On nous avait rapporté à la Croix Rouge que des soldats se mettaient à plat ventre pour qu'on ne s'aperçut pas qu'il broutaient l'herbe...

Tzigara-Samurcas vient m'annoncer qu'il veut se retirer: «On va exiger d'eux des choses désagréables» — je suppose la campagne de signatures, — et puis on se cache de lui, comme cela a été le cas pour le manifeste, l'arrivée de Sturdza: il préfère s'en aller proprement.

Barbatescu me montre son appréhension: Tzigara lui a dit qu'il en avait par dessus la tête; avec un autre il aurait de la peine à servir. Lupu l'a appelé pour appeller à ses services; Barbatescu a obiecté de suite: «comme police je ne puis rendre des services politiques». Lupu alors a demandé qu'on lui recrutât quatre ou cinq agents à installer par couleurs; Barbatescu lui a présenté Penciulescu et trois autres takistes ou libéraux déconfits. Lupu leur a tenu son grand discours: les grands événements qui se préparent, la grande

pară... opera însemnată de adus la îndeplinire... Bărbătescu e înmărmurit de naivitatea lui Lupu, care nu cunoaşte pe nimeni şi nu ştie nimic din organizarea politică.

— Banca Generală geme de ţărani — femei cu deosebire — cari vin să expedieze bani pentru prizonieri. La Crucea Roşie s'a înregistrat un mare număr de pachete individuale predate de ţărani.

18 August. — Intrebuinţarea jandarmilor germani pentru a smulge iscăliturі continuă. Colonelul Hentsch lucrează cu sârguinţă împreună cu Lupu. Beldiman e expediat în grabă la Berlin, iar mie nu mi se dă nici o urmare la comunicarea pe care mi-a făcut-o Mirbach la 5 August. Nu înţeleg ca lucrurile să se petreacă cu uşurinţă şi scriu lui Mirbach. Am trimis scrisoarea la biuroul său şi Mirbach a iscălit pe plic de primire. Singur Stirbey e la curent. Am ţinut să se ştie că am simţit manopera şi am grija să-i reamintesc că «vizita mea fusese agreată la Berlin».

---

oeuvre à accomplir... Barbatescu, stupéfait de la naiveté de Lupu qui ne connaît personne et ne sait rien, rien des organisations politiques.

La Banque Générale est encombrée de paysans, de femmes surtout qui, ces dernières nu-pieds, viennent envoyer de l'argent aux prisonniers. A la Croix Rouge on avait déjà enregistré le grand nombre de paquets individuels remis par les paysans.

18 août. — On continue à employer les gendarmes allemands pour extorquer des signatures; le colonel Hentsch travaille assidûment avec Lupu ; on expédie dare-dare le jeune Beldimano à Berlin — et, à moi, on ne donne aucune suite à la communication que Mirbach m'a faite le 5 août. Je n'entends pas que les choses se passent par dessus la jambe et j'écris à Mirbach.

La copie est au dossier. J'ai envoyé la lettre au bureau officiel de Mirbach et il a signé réception sur l'enveloppe. Stirbey seul est au courant. J'ai tenu qu'on sache que j'ai senti la manoeuvre et j'ai soins de rappeler que ma «visite avait été agrée à Berlin».

— Vizita unui profesor *L. V. Stadeczky* dela Cluj, adus de Dombrowsky, care îmi șoptește să fiu circumspect. N'a vorbit decât de Ungaria și Bulgaria. A mai fost altădată în România.

— *Răniții* curg. A trebuit să punem la dispoziția autorităților germane spitalul nostru dela școala de Poduri și Șosele, precum și cel dela Școala de Comerț.

— Brănișteanu îmi anunță că «Lumina» va apărea. Hentsch s'a răsgândit și li s'a comunicat că ziarul e autorizat să apară și ar fi de dorit ca aceasta să se facă repede... Se pare că cuvântul de ordine este : e indiferent dacă acești domni se înțeleg sau nu. Faptul acesta e o cofirmare a știrii că Berlinul a preferat să nu sufle nimic pentru moment și să lase pe Carp în aer. Imi reamintesc că Sturdza mi-a spus eri : «Nemții socotesc că pot aplica la noi sistemul «divide et impera»!...

— *Vârnav* tratează pe Dobrovici de tâmpit, dedându-se la tot felul de afaceri. Ar fi vândut cu 150.000 lei un vagon de alcool până aproape de front.

Visite d'un professeur L. V. Stadeczky de Koloswar, que Dombrowsky m'avait amené tout en me soufflant dans l'oreille que je devais être circonspect. Nous n'avons parlé que de la Hongrie et de la Bulgarie. Il a déjà été autrefois en Roumanie.

Les blessés affluent. Nous avons déjà dû mettre à la disposition des autorités allemandes notre hôpital de l'Ecole Ponts et Chaussées et de la Scoala de Comerț.

Branisteanu m'annonce que la «Lumina» va paraître. Hentsch s'est ravisé et leur a communiqué que le journal était autorisé; on désirait même que ce fut vite... Il semble que le mot d'ordre est: on ne tient pas du tout à ce que ces Messieurs s'entendent. C'est une confirmation de la nouvelle que Berlin a préféré ne rien dire pour le quart d'heure et laisser Carp en l'air. Je me souviens que Sturdza m'a dit hier: Messieurs les Allemands ont l'air d'appliquer chez nous le système du «divide et impera».

Ch. Varnav. Il traite Dobrovici de crétin, se prêtant à tous les trafics. Il aurait vendu 150.000 lei un wagon d'alcool jusque sur le front. En atten[illegible]nt, Manliu, que son père avait

Deocamdată, Manliu, pe care tatăl său îl expatriase pentru un furt de argintărie, traficheazá cu ori ce-i cade în mână. «Lupu e de o inconştienţă şi de o incapacitate catastrofală».

— Depeşile anunţă că *Papa* a adresat tuturor Puterilor propuneri de pace. Nu se cunosc încă condiţiunile. S'a zis că Papa ar dori ca această manifestare pentru pace să fie concomitentă cu a treia aniversare a sa. Insă data nu coincide nici cu ziua de naştere, nici cu data suirii în Scaunul papal. E oare vre-o legătură cu noua atitudine germană despre o pace sigură pentru Ianuarie ?

19 August. — Azi dimineaţă, nici un comunicat al armatei Mackensen. Comunicatul de pe frontul Archiducelui Iosif, de altă parte, nu dă decât ţifra prizonierilor făcuţi din ziua de 19 Iulie, începutul ofensivei în Răsărit.

Comunicatul român cu data de 18 August vorbeşte de un atac respins al nemţilor, la fabrica de sticlă din Târgu-Ocna. Nimic mai mult. Se pare că s'a ajuns la un punct mort.

— Părerea lui *Spiess*, cu care am dejunat, asupra

---

expatrié pour un vol d'argenterie, trafique de tout. Lupu est d'une «inconscience et d'une incapacité de catastrophe».

Les dépêches annoncent que le Pape a adressé à toutes les Puissances des ouvertures de paix. On n'en connaît pas encore les conditions. Le Pape devait, pour son troisième anniversaire, se manifester, disait-on communément. Or, la date ne coïncide ni avec jour naissance, ni avec date couronnement. Y a-t-il quelque liaison avec la nouvelle attitude allemande d'une paix assurée pour janvier?

19 août. — Ce matin pas de communiqué de l'armée Mackensen. Le communiqué du front de l'archiduc Joseph, de son côté, ne donne que le chiffre des captures faites depuis d'une attaque repoussée des Allemands sur la fabrique de le 19 juillet, commencement de l'offensive dans l'Est·

Le communiqué roumain portant date 18 août parle verres de Târgu-Ocna. Rien de plus. On semble être arrivé à un point mort.

Opinion de Mr. Spiess, avec lequel j'ai déjeuné chez ma

României: «In fond, Berlinul nu ştie ce vrea». — Cu atât mai mult, replic eu, ar trebui să lase lumea în pace şi să nu mai agite politica aceasta. — Perfect de acord.

20 August. — Pe front stagnare complectă. Lupta din Flandra continuă cu înverşunare. Italienii se redeşteaptă şi o mare ofensivă începe şi din partea aceasta. In Moldova aproape nimic. Comunicatul austriac, care vorbea despre urmărirea armatei române în retragere, a devenit mut asupra acestei chestiuni; iar comunicatul român din 19 menţionează că pe frontul de luptă dela Mărăşeşti, de 13 zile, aceasta este prima pauză ce se poate înregistra.

— Vorbe de gazetar: Popescu (N. F. P.) pretinde că e vorba de neînţelegere între Ludendorf şi Hindenburg şi că Michaëlis e de partea acestuia din urmă.

— Defilare de internaţi cari vin să solicite intervenţia mea, când eu nu pot nimic: Motru, Dumitrescu-Câmpina şi Ioachimovici. Dela *Motru* aflu că primul manifest al Universităţii, pe care l-a semnat,—singur—

---

soeur, sur la Roumanie: «Au fond Berlin ne sait pas ce qu'il veut». — Moi: Raison de plus pour laisser les gens tranquilles et ne pas agiter toute cette politique. — Lui: Parfaitement d'accord.

20 août. — Sur le front stagnation complète. La bataille de Flandre continue acharnée; les Italiens se réveillent et une grande offensive commence de ce côté aussi; mais en Moldavie plus rien. Le communiqué autrichien, qui parlait de la poursuite de l'armée roumaine en retraite, est devenu muet sur cette question et le communiqué roumain du 19 porte que sur le front de bataille de Marasesti, depuis 13 jours, c'est la première pause qu'on puisse enregistrer.

Potins de journaliste: M. Popescu (N. F. P.) prétend qu'il y a prise entre Ludendorf et Hindenbourg et que Michaelis est du côté de ce dernier.

Défilé de internés qui viennent solliciter mon intervention, moi qui ne puis rien: Motru, Dumitrescu-Campina et Ioachimovici. De Motru j'apprends que le premier manifeste de l'Université qu'il a signé — le seul — était redigé

era redactat de Onciul, însă acesta s'a ferit să-l iscălească.

21 August. — Nici o ştire importantă de pe frontul nostru. Se face numărătoarea prizonierilor la Mărăşeşti. Aceasta însemnează că nu e nimic de comunicat. Dar, afară de marea ofensivă italiană, un atac formidabil francez a început la Verdun. Afară de Salonic, e o ofensivă înverşunată pe toate fronturile.

Enciclica Papei spune, cu drept cuvânt, că pentru toată lumea onoarea armelor este neştirbită şi că ar fi o nebunie de a mai continua un războiu inutil, pentrucă toţi sunt de acord că nu va fi nici cuceriri, nici îndemnitate, libertatea mărilor, «care sunt comune lumii întregi». De două ori, Papa revine asupra *zădărniciei* continuării războiului.

— D. *Horstmann* invitat la dejun după dorinţa sa: — E un lucru copilăresc a crede pe cancelarul Michaëlis ca fiind omul lui Ludendorf. El este omul care va restabili balanţa între civili şi militari şi cum nu ţine la locul ce ocupă, nu va avea faţă de dânşii slăbiciunile predecesorului său, care ţinea să-l păstreze.

---

par Onciul, mais que celui-ci s'est bien gardé de signer aussi.

21 août. — Aucune nouvelle importante de notre front. On fait un dénombrement de prisonniers à Marasesti: c'est une garniture pour les jours où on a rien de bon à communiquer.

Mais à part la grande nouvelle offensive italienne, il y a aussi une formidable attaque française à Verdun. Sauf Salonique, il y a donc offensive acharnée sur tous les fronts.

L'encyclique du Pape dit justement que pour tout le monde l'honneur des armées est sauf et que se serait folie de continuer une guerre inutile, puisqu'on est d'accord qu'il ne doit y avoir ni conquêtes, ni indemnité, liberté des mers «qui sont communes à tout le monde». A deux reprises le Pape revient sur l'inanité de la continuation de la guerre.

Mr. Horstmann invité à déjeuner sur sa demande: C'est enfantin de croire que le chancelier Michaëlis soit l'homme de Ludendorf; c'est l'homme qui rétablira la balance entre civils et militaires, et comme il ne tient pas à sa place, il n'aura pas vis-à-vis d'eux les faiblesses de son prédécesseur,

D. Kühlmann nu se va lăsa să fie călcat pe picior de către militari. Foarte bogat prin femeea sa care a murit; ajuns la cele mai înalte demnităţi în scurt timp, Bavarezul, ferm până la brutalitate, va reda diplomaţiei rangul ce i se cuvine în hotărârile afacerilor.

Exemplu: a numit pe Bernstorff la Constantinopole, cu toate că militarii voiau ca ambasador pe atotputernicul ataşat militar generalul de Lossow. Trebuie răbdare şi să profiţi de momentul oportun; de două ori, elogii aduse răbdării lui Mirbach. Aşa dar Mirbach aşteaptă ceasul pentru a pune pe Hentsch sau pe ori care alt militar la locul lui.

Regretă că nu m'am dus când mă îndemnase dânsul şi că am aşteptat întoarcerea lui Stirbey. Aşi fi fost acolo (Berlin) în epoca când «toate aceste intrigi se ţeseau aici».—Eu: Ar fi interesant, de pildă, de a examina, dacă o pace cu România oficială—la ceasul acesta—n'ar fi posibilă şi dacă această pace n'ar face altfel de spărtură în Antantă decât o pace separată ce se doreşte cu o Românie ocupată. Mai insinuez că Regele, după spu-

---

qui tenait à la sienne. Mr. de Kühlmann ne se laissera pas marcher sur les pieds par les militaires: très riche par sa femme morte, arrivé au maximum en peu de temps, le Bavarois, ferme jusqu'à la brutalité, il fera reprendre à la diplomatie son rang dans la décision des affaires. Exemple: il a nommé Bernstorff à Constantinople malgré les militaires qui voulaient ambassadeur le tout puissant attaché militaire, le général de Lossow. Il faut de la patience et se trouver là quand le moment opportun est venu: par deux fois éloge de la «patience» de Mirbach. (Donc Mirbach attend son heure pour remettre Hentsch ou tout autre militaire à sa place...) Regrette que je ne sois pas parti quand il m'y poussait et que j'eusse attendu le retour de Stirbey. J'aurais été là-bas (Berlin) à l'époque où «toutes ces intrigues se sont nouées ici». — Moi: Il eut été intéressant, par exemple, de examiner si une paix avec la Roumanie officielle — à cette heure — n'était pas possible et si cette paix-là ne ferait pas autrem nt brêche dans l'Entente que la paix séparée qu'on désire avec la Roumanie occupée. J'insinue que le Roi, au dire de Sturdza, est libre et serait obéi par

sele lui Sturdza, este liber şi că armata îi este supusă. El : In orice caz, aceasta ar fi imposibil din cauza Austriei.

Dânsul îmi vorbeşte apoi de plecarea precipitată a lui Boecklin, comandantul Marelui Cartier, dar nu-mi spune nici o vorbă de plecarea anunţată peste tot a lui Hentsch şi a lui Rosemberg. Mai adaogă că «nimeni nu poate aproba proiectele d-lui Carp. Nu se va răspunde şi, în modul acesta, probabil va înceta criza politică».

Notă desagreabilă : «Care este Regele care ar consimţi să vină atâta timp cât mai e încă o «Militär-Verwaltung» şi cum să renunţi mai de înainte la acest «Militär-Verwaltung» când azi avem nevoie de grânele D-voastră ? Războiul submarin e o prostie care a adus Germaniei duşmănia Americei. Tonajul dispare pentru inamici dar şi pentru noi, şi în viitor nu trebuie să ne mai gândim la închirierea de corăbii pentru transportul grâului ; deci rezervoriul va fi în România». In rezumat : toată politica lui Carp e inadmisibilă.

Dar, nici un angajament şi mai cu seamă nici o explicare sau scuză relativ la călătoria mea interzisă.

---

armée. — Il me répond: En tout cas *ce serait impossible à cause de l'Autriche.*— Il me parle du départ précipité de Boecklin, commandant du Haupt-Quartier, mais ne me dit mot du départ qu'on annonce partout de Hentsch et de Rosemberg. Mais il ajoute que nul ne peut approuver les projets de Mr. Carp: on ne répondra pas et c'est comme cela que probablement cessera cette crise politique. — Note désagréable: «Quel est le Roi qui consentirait à venir alors qu'il y a encore une Militär-Verwaltung, et comment renoncer *de longtemps* à cette Militär-Verwaltung, quand nous avons besoin de vos blés?» — La guerre sous marine est une bêtise qui a valu à l'Allemagne l'inimitié de l'Amérique. Le tonnage disparaît pour les ennemis, mais aussi pour nous et dans l'avenir il ne faut pas songer au prix du fret à transporter du blé; donc, le réservoir sera en Roumanie. — En résumé: toute la politique Carp inadmissible. Mais aucun engagement et surtout aucune explication ou excuse pour la question de mon voyage interdit.

Se confirmă plecarea lui Esterhazy şi numirea lui Weckerle. Horstmann îmi spune că Impăratul a refuzat demisia şi i-a dat un congediu. Incăpăţănarea lui Esterhazy de a se retrage e o notă rea pentru un om tânăr care primise, acum două luni, însărcinarea. E şi o înfrângere pentru Czernin : «A fost mare mirare ca, după şease luni, să i-se acorde unui ministru, care n'avea nici o decoraţie, St. Ştefan şi acum ordinul Toison d'or. Noi a trebuit să-i oferim de asemenea Vulturul Negru. După acestea, n'a mai rămas nimic. Pentru ce toate acestea ?».

La 5 ore văd pe *Dombrowski*, care de Sâmbătă mă urmăreşte continuu pentru a afla motivul de întârziere a plecării mele.

Am aşteptat un semn, dar cum nici Horstmann n'a relevat nimic asupra acestui punct, am vorbit lui Dombrowski despre demersul lui Mirbach în numele lui Hentsch; apoi de scrisoarea mea fără răspuns şi stăruinţa mea ca Berlinul să fie avizat. Am înştiinţat pe Dombrowsky că Românii, afară de Stirbey, nu ştiu nimic despre afacere. «Nu vreau să trec, spun eu, nici în ochii lui Bussche drept o persoană care se dă de o

---

Confirmation du départ de Esterhazy et de la nomination de Weckerlé. Horstmann me dit que l'Empereur a refusé la démission et offert un congé. L'entêtement de Esterhazy de se retirer est une mauvaise note pour un homme jeune qui avait accepté, il y a à peine deux mois, la charge. Echec pour Czernin: là-dessus grand étonnement qu'on ait en six mois donné à un ministre, qui n'avait aucune décoration, le «St. Etienne» et maintenant la «Toison d'Or». Nous avons dû lui donner aussi, du coup, l'«Aigle Noir»: après cela il n'y a plus rien. «Pourquoi faire tout cela?»

A 5 h. je vois Dombrowski, qui depuis samedi me tâtonnait pour savoir ce qui avait retardé mon départ. J'ai attendu un signe et comme même par Horstmann il n'y a pas eu tentative de corriger ou colorer la chose, j'ai dit à Dombrowski la démarche de Mirbach au nom de Hentsch, ma lettre sans réponse et mon insistance à ce que Berlin en fut avisé. Dombrowski est averti que les Roumains sauf Stirbey ne savent rien de l'affaire. «Je ne veux passer, dis-je,

parte pentru că situaţia pe front nu e bună, nici în ochii lui Czernin drept o persoană, căreia îi este frică de a vorbi cu dânsul, pentru că Germanii de aici s'ar supăra».

— Starea prizonierilor noştri din Bulgaria este îngrozitoare. Păstrez o scrisoare a doctorului *Mihail* din care reese adevărul. Ştirbey scrie prinţului de Reuss (O. K. M.) junior, reamintindu-i că toate demersurile noastre au rămas fără efect.

Căpitanul *Ielkmann dela* Poliţia-Centrală îmi confirmă că guvernul român a răspuns în fine propunerii de a se face schimbul între internaţi şi ostatici, însă că nu s'a fixat încă data. Aceasta a supărat din nou pe Nemţi şi se aşteaptă ca dela Berlin să sosească ordinul de trimiterea ostaticilor în Bulgaria.

Afară de aceasta, Germanii refuză de a pune în libertate pe acei cărora le reproşează ceva, ca Dumitrescu-Câmpina, care cinic, în naivitatea lui, spune că n'a primit decât 80.000 lei dela Germani şi că a prevenit «cinstit» pe Hennenvogel că la venirea lui Crăiniceanu la jurnal încetase de a putea aduce vre-un serviciu.

---

ni aux yeux de Bussche d'un Monsieur qui se défile, parceque ça ne va pas bien sur le front, ni aux yeux de Czernin pour un Monsieur qui a peur de causer avec lui parceque les Allemands d'ici ont fait de gros yeux».

L'état de nos prisonniers en Bulgarie est affreux· Je conserve une lettre du Dr. Michail qui le met à nu. Stirbey écrit au Prince de Reuss junior, rappelant que toutes nos démarches sont restées sans effet. Le capitaine Jelkmann de la Police centrale me confirme que le gouvernement roumain a enfin répondu à la proposition de rendre les internés moyennant mise en liberté des otages, mais en déclarant ne pas pouvoir encore fixer une date. Cela a provoqué de nouvelles colères et on s'attend à ce que de Berlin vienne l'ordre d'envoyer les otages en Bulgarie. Aussi refuse-t-on de relâcher des gens auxquels on a quelque chose à reprocher, tel Dumitrescu-Câmpina, qui cyniquement, à force de naïveté, me dit qu'il n'a jamais touché que 80.000 lei des Allemands et qu'il a «honnêtement» prévenu Hennenvogel qu'à l'arrivée au journal de Crainiceanu il avait cessé de pouvoir rendre service..·

22 August. — Pe frontul nostru nimic. Din compararea comunicatelor român şi austro-ungar s'ar deduce că armata austro-germană se află în defensivă. Atacurile Verdun, Champagne, Flandra au influenţat mult frontul oriental.

— D-nul *de Konradsheim* mă vizitează de dimineaţă. Ii comunic sensul scrisorii mele către d-nul de Mirbach. La sfârşit, îmi spune că dacă aşi voi să fac propuneri sau să comunic ceva prin scris contelui Czernin, el stă la dispoziţia mea. (Cred că acesta era şi scopul vizitei sale).

Am declinat oferta, căci o comunicare prin scris n'ar avea acelaş efect ca o conversaţie pentru a examina diferitele faze ale unei chestiuni complexe. I-am spus şi lui dacă, din punctul de vedere central, n'ar fi locul de cercetat spărtura care ar face în Antantă o pace cu România oficială, adică cu Dinastia şi Armata. Ce mare păcat că Hentsch-Carp m'au împiedecat a lucra la Berlin şi Viena în acest sens!

Am mai vorbit despre schimbarea de guvern în

---

22 août. — Toujours rien *sur notre front.* De la comparaison des communiqués roumain et austro-hongrois on dirait que l'armée austro-allemande est plutôt sur la défensive. Les attaques Verdun, Champagne, Flandres ont tout de même agi sur le front oriental.

Mr. de Konradsheim me rend visite de bonne heure, soi-disant pour des nouvelles. Je lui communique aussi le sens de ma lettre à Mr. de Mirbach. Il finit par me dire que si je voulais *faire des propositions ou communiquer quelque chose par écrit au comte Czernin,* il était à ma disposition. (Je crois que c'était là le but de sa visite). Je décline l'offre, car une communication par écrit n'avait pas la souplesse d'une conversation pour examiner les différentes faces d'une question complexe.

A lui aussi j'ai parlé si, au point de vue central, il n'y avait pas à examiner la brêche qui ferait dans l'Entente une paix avec la Roumanie officielle, c'est à dire avec la Dynastie et l'Armée. Combien c'est triste que Carp-Hentsch m'aient empêché de faire à Berlin et Wien le travail nécessaire dans ce sens.

Nous avons parlé aussi du changement de gouvernement

Ungaria. Esterhazy era considerat ca «Strohmann» al lui Andrassy şi dacă Andrassy nu-i urmează, este că, probabil, «se rezervă».

— După amiază, o cartă de vizită de plecare dela d-nul *Arthur Rosemberg*. Merge la Râmnicul-S.; unii zic pe front. A fost înlocuit înainte de a sfărâma «partidul d-lui Marghiloman». Ovreiul pus să controleze ministerul de interne va priva pe Neniţescu de o Egerie menită să-i completeze intelectul.

24 August. — *Dombrowski* vine să se informeze dacă Mirbach a răspuns la scrisoarea mea de Sâmbătă. E uimit că n'a dat semn de viaţă. Căpitanul Pallo a plecat eri şi, de acord cu Konradsheim, va informa Viena despre aceste împrejurări. (Dacă e adevărat, aceşti domni dau mai multă importanţă ca mine lucrurilor neînsemnate de aici).

Volanka, totdeauna bine informat, îmi istoriseşte că plecările lui Boecklin, ale maiorului Dern (pe care nu-l cunoşteam) şi ale altor mai mici, sunt motivate de traficurile din unele biurouri. (Eri, *Matak* îmi spunea că a înştiinţat pe Dern de pungăşiile ajutorului său, Mon-

---

en Hongrie. Esterhazy était considéré comme le Strohmann d'Andrassy et si Andrassy ne lui succède pas, c'est que probablement «il se réserve encore».

Dans l'après midi carte p. p. c. de *Mr. Arthur Rosenberg*. Il va à Râmnic-Sărat; les autres disent sur le front. Il a sauté avant d'avoir brisé le parti «de Monsieur Marghiloman». Le vice-vaguemestre juif préposé au contrôle du Ministère de l'Intérieur privera Mr. Neniţescu d'une Egérie bien faite pour compléter son intellect.

24 août. — Dombrowski vient s'informer si Mirbach a répondu à ma lettre de samedi. Il est étonné qu'il n'ait pas donné signe de vie. Le cap. Pallo est parti hier et d'accord avec Konradsheim il informera Wien des circonstances. (Si c'est vrai, ces Messieurs attachent plus d'importance que moi aux petits faits d'ici).

Volanka, toujours bien informé, me raconte que les départs de Boecklin, du major Dern (que j'ignorais) et d'autres plus petits sont motivés par les trafics de certains bureaux. Hier Matac me disait qu'il avait averti Dern des tripotages de son adjoint Monske avec les vins. Matac citait des faits.

ske, cu vinuri. Matak cita fapte.) Volanka certifică că cunoaşte cazul unui ausweis pentru ţuică, care a costat 15.000 lei.

Volanka istoriseşte cu o vie satisfacţie că informaţiile culese din ţări neutre, ca Elveţia mai cu seamă, consideră pe Czernin ca omul care s'a revelat în timpurile din urmă şi care singur e în stare de a face pace. In vizita sa la Berlin, s'a ocupat mai cu seamă de chestiunea poloneză care a dat greş. Polonezii voesc să fie un Stat, însă nimeni nu se gândeşte a se înscrie în armată. S'au chemat voluntari şi Varşovia n'a dat de cât o sută, din care jumătate evrei. Toţi ar voi să se scape de această chestiune, cu riscul de a fi reluată de Rusia. Nimic de făcut cu Polonezii, cari se găsesc foarte bine, unii la Viena, alţii la Berlin şi restul în Rusia.

(Şi Horstmann şi Praschma mi-au spus că afacerea poloneză n'a dat nimic bun şi a costat prea scump!)

E bizar că Stirbey a primit o scrisoare dela Martha Bibescu în care spunea : «Francezii nu vorbesc cum scriu. Fac curte Austriei. Czernin e omul zilei şi în el

---

Volanka certifie qu'il connaît le cas d'un «ausweis» pour de la tzuica qui a coûté 15.000 lei! Volanka raconte avec vive satisfaction que des renseignements de pays neutres, de Suisse surtout, accréditent Czernin comme l'homme que ces derniers temps ont révélé et qui seul est en état de faire la paix. Dans sa visite à Berlin, il s'est occupé surtout de la question polonaise, qui a été un four. Les Polonais veulent être un Etat, mais personne ne songe à s'inscrire dans l'armée; on a appelé les volontaires et Varsovie en a donné un centaine, dont la moitié des Juifs. On voudrait à tout prix être débarassé de cette question, quitte à ce que la Russie la reprenne. Rien à faire avec les Polonais, qui se trouvent très bien les uns à Wien, les autres à Berlin, le reste en Russie. (Et Horstmann et Praschma m'avaient dit que l'affaire polonaise n'avait rien donné de bon et avait coûté très cher).

Il est bizarre que Stirbey ait reçu une lettre de Marthe Bibesco lui disant: Les Français ne parlent pas comme ils écrivent; on fait la cour à l'Autriche; Czernin est l'homme du jour et sur lui se fondent les espérances de paix· C'est

se pun speranţele de pace». Poate că tot din aceeaşi sursă pornesc şi informaţiile lui Volanka!

— *J. Duca* îmi repetă o vorbă a lui Paul Teodoru, care e curată inconştienţă : «Noi am cerut lui Mackensen să atace Moldova!..»

— O notă care zugrăveşte bine regimul Carp. D-nul *Cernătescu* îmi spunea eri că e prefect, curator la Madona (Craiova) şi inspector agricol. Lupu nu cunoaşte altă persoană la Craiova.

Astăzi, la direcţiunea Băncilor Populare, şi-a făcut apariţiunea — fiind numit de Virgil Arion—cumnatul său *Crivăţ*, ex-takist, ghiftuit de Take şi actualmente bombardat membru în comitetul permanent al Instr. Publice şi în Consiliul de Adm. al Băncilor. E adevărat că, în interval a scris la «Moldova» şi că «Bukarester Tagblatt» i-a refuzat un articol în contra mea. Tot în acelaş timp, V. Arion a mai numit într'un post pe un oarecare Pandele Ionescu, un bătrân alcoolic, fără domiciliu, care doarme prin cârciumi sau prin hale. Mare scandal. Căpitanul Martin, delegat german, a trebuit să roage pe Crivătz să părăsească şedinţa. Şi

---

peut-être de même source que viennent les informations de Volanka!

Jean Duca me raporte une parole de Paul Theodoru, qui est de la pure inconscience: «Noi am cerut lui Mackensen să atace Moldova!»

Une notice qui dépeint bien le régime Carp: le Dr. Cernatescu me disait hier qu'il était préfet, curateur de Madona et inspecteur agricole. Lupu ne connaît pas une seconde personne à Craiova. Aujourd'hui, à la direction des Banques Populaires, fait son apparition, nommé par Virgile Arion, le nommé Crivetz, — son beau-frère — ex-takiste gavé par Take, actuellement déjà bombardé membre du comité permanent Instruction Publique et certainement membre du Conseil d'Administration des banques. Il est vrai que dans l'intervalle il a écrit à la «Moldova» et que le «Bukarester Tagblatt» a dû lui refuser un article contre moi. Du même coup, et toujours à une place non-vacante, Virgile Arion a nommé encore un certain Pandele Ionescu, un vieil ivrogne, sans domicile, qui dort dans les cabarets ou les Halles... Grand scandale. Le cap. Martin, délégué allemand, a dû prier

aceştia sunt oameni, pe cari nenorocirile timpului i-au scos la suprafaţă şi cari lucrează, cel mai sigur, la reabilitarea liberalilor !...

25 August. — Nimic pe frontul nostru. Mareşalul îşi prelungeşte şederea la Bucureşti. Statul său Major, de asemenea, e vorba să se reîntoarcă. Operaţiunile sunt deci virtual oprite. Relativ la proiectele afişate de către neîndemănatecii prieteni români, acestea au dat greş complect.

— *De Kühlmann* a rostit primul său discurs în faţa comisiunii permanente a Reichstagului. El a spus: «Am intrat în anul cel din urmă al războiului....» O fi ştiind ceva!...

— Ajutorul de primar liberal *Donescu* a avut un congediu, a cărei prelungire a solicitat-o în zadar, ca şi ceilalţi internaţi cari s'au izbit de un refuz formal. Insă nu s'a mai reîntors la Săveni. Neniţescu l-a însărcinat cu o lucrare la Ministerul de Finanţe şi, pentru a termina această lucrare importantă, a trebuit să ceară oficial o păsuire. Şi tot acelaş Neniţescu mă învinuia

---

Crivetz de quitter la séance. Et c'est ce monde que les malheurs du temps ont fait surgir, qui travaille le plus sûrement à la réhabilitation des libéraux..

25 août. — Rien sur notre front. Le maréchal prolonge son séjour à Bucarest. Son état-major aussi semble rentrer. Les opérations sont donc virtuellement arrêtées, — c'est, raport aux projets affichés par les amis maladroits roumains, un réel échec.

Mr. de Kühlmann a prononcé son premier discours devant la Commission permanente du Reichstag. Il y a dit: «Nous sommes entrés dans la dernière année de cette guerre...» O fi ştiind ceva!

L'adjoint au maire libéral, Donescu, a eu un congé dont il a vainement sollicité le renouvellement, tout comme les autres otages qui se sont heurtés à un refus formel. Il n'est pourtant pas retourné à Saveni. *Mr. Neniţescu l'a chargé d'un travail* au ministère des Finances et, pour terminer ce travail important, il a bien fallu demander officiellement un sursis.. Et c'est le même Neniţescu qui m'accablait de re-

că n'am exilat chiar de pe acum pe Brătieni şi pe liberali!

27 August. — *Tristă aniversare a Consiliului de Coroană* şi a declarărei războiului!

Pe frontul nostru nimic. S'a luat contact cu prizonierii luaţi pe Siret: fiul generalului Benone Anastasiu, maiorul Ruşeaveţianu, etc. Ei desmint că în Moldova a fost foamete şi mizerie.

— Straniul prizonier, găzduit cu aghiotantul său, lt. Mateescu, într'o casă particulară, maiorul sau loc.-colonelul *Chiţescu,* şi care ruga continuu pe Dobrescu (prin note scrise, păstrate de Dobrescu după dorinţa mea), a venit azi dimineaţă la mine. Era în civil. Are un ausweis pentru a circula *liber* în oraş. *Asupra armatei:* e bine organizată, cu puşti-mitraliere, tunuri grele şi mitraliere în mare număr. Companiile a 4-a formează regimente de marş; rezerve în oameni pentru goluri. Generalii cari comandă: Averescu, la Bacău; Cristescu, la Tecuci; Popovici, Epure, corpuri de armată. Un ofiţer

---

proches de ce que je n'exilais pas d'ores et déjà les Bratiano et les libéraux!

27 août. — Triste anniversaire du Conseil de Couronne et de la déclaration de guerre.

Sur notre front rien. On a pris contact avec des prisonniers pris sur le Sereth: le fils du général Benone Anastasiu, le major Ruşaveteanu, etc., à Ploeşti. Ils démentent qu'en Moldavie il y eut disette et misère.

L'étrange prisonnier qu'on a logé avec son adjoint, le lt. Mateescu, dans une maison particulière, le major ou lt.-col. Chitescu et qui demandait tout le temps à Dobrescu (par notes écrites que j'ai prié Dobrescu de conserver) s'est amené ce matin chez moi. Il était en civil. Il a un «ausweis» pour circuler *libre en ville..*

Sur l'armée: elle est bien organisée avec des fusils mitrailleuses, des canons lourds, des mitrailleuses en grand nombre. Les 4-es compagnies ont constitué des régiments de marche, réserves stratégiques et réserves en hommes pour les vides. Les généraux qui commandent: Averescu, à Bacau; Chiritzescu, à Tecuci; Popovici, Epure, corps d'ar-

francez de batalion; ofiţeri francezi la regiment şi la marile unităţi câte unul din unitate. Organizarea franceză a dat rezultate minunate. Regele şi prinţul Carol pretutindeni pe front. Berthelot se ocupă mai cu seamă a dirijea instrucţia artileriei grele. Pressan este şeful marelui Cartier. La întrebarea mea : «Regele este El liber în mişcările Sale ?» Chiţescu răspunde : «Perfect liber»; de altfel, e Marele Cartier şi Regele ; ministerul nu figurează decât ca legătură pentru muniţiuni.

Chiţescu mă face atent asupra felului curios de a dispune de dânsul. Aşa, la hotelul Bratu—mai înainte de a fi instalat într'un apartament particular — a fost vizitat de Lupu Costake şi de col. Sturdza, cari i-au vorbit de o misiune. Apoi i s'a specificat de a remite scrisori lui Christescu şi Averescu. El ar fi obiectat că, presupunând că ar putea traversa liniile, îşi închipuie cineva că îndărătul frontului i se va permite să meargă dela un cartier general la altul ? «Nu sunt la doui kilometri unul de altul !».

---

mée. Un officier français par bataillon; des officiers français au régiment et aux grandes unités, par un par unité. Organisation française ayant donné des résultats merveilleux. Le Roi et le Prince Carol partout sur le front. Berthelot est toujours à l'armée; il semble surtout diriger l'instruction de la grosse artillerie. Prezan est chef du Grand Quartier.

Sur ma question: «le Roi est-il libre de ses mouvements?», Chitescu: Parfaitement libre; d'ailleurs il y a le Grand Quartier et le Roi; le ministère ne figure que comme liaison pour les munitions.

Le major Chitescu me saisit ensuite de l'étrange façon dont on veut disposer de lui. A l'hôtel Bratu — avant qu'il ne fut logé en appartement particulier — il a eu la visite de Lupu Kostake et du colonel Sturdza, qui lui ont parlé d'une mission. Puis on lui a spécifié de remettre à Christescu et à Averescu deux lettres. Il aurait objecté qu'à supposer qu'il puisse traverser les lignes, est-ce qu'on se figure que derrière le front on lui permettra d'aller d'un quartier général à l'autre? «Nu sunt la doui kilometri unul de altul.»

Sturdza ar fi răspuns: «Când e bunăvoinţă, se poate tot»!

Chiţescu adaogă că desiluzia sa e adâncă, căci avea pentru Sturdza mare stimă. In acelaş timp, el confirmă că col. Crăiniceanu, care complotase cu Sturdza, a fost împuşcat. Tatăl său a cerut revizuirea (?). Noua sentinţă a fost executată, *propriul său frate* comandând plutonul (?!!). Socec, degradat la Copou, ar fi închis la Galata. Condamnarea ar fi motivată de atitudinea sa în lupta dela Argeş.

Odată transferat, din partea lui Lupu Kostake i se aduce de Kercea, noul şef de cabinet, 400 lei cheltueli de drum (mi-a arătat un plic cu bilete şi cu menţiunea: 400 lei.) Două scrisori ale acelui Kercea indică că e un început de executare. Maiorul, înmărmurit sau şiret, vine să-mi ceară sfatul meu : unde-l trimite ? ce vrea dela dânsul ? Conştiinţa lui îl opreşte a se învoi la o trădare.

Mi-e aşa de greu să dau crezământ unei manopere atât de stupidă a lui Lupu, încât, dacă n'ar fi scrisorile

---

— Sturdza aurait répondu: Quand il y a bonne volonté, on peut tout!

Le major ajoute que sa désillusion est profonde, car il tenait Sturdza en haute estime· A ce sujet il confirme que le colonel Crainiceanu, qui avait comploté avec Sturdza, a été fusillé; il avait été condamné aux travaux forcés; *son père a exigé* la révision (?); la nouvelle sentence a été exécutée, le *propre frère* commandant le peloton (?). Socec, degradé, à Copou, serait enfermé à Galata. Sa condamnation serait motivée par son attitude à la bataille sur l'Arges.

Une fois transféré, de la part de Lupu Kostake, le nouveau chef de cabinet, Kercea, lui a apporté 400 frcs. pour frais de voyage, il m'a montré un pli avec des billets et mention au crayon sur l'enveloppe: 400 lei. Deux lettres de Kercea — au dossier — indiquent qu'il y a commencement d'exécution. Le major, ahuri ou malin, vient me demander conseil: où l'envoie-t-on? que veut-on de lui? Sa conscience lui défend de se prêter à une trahison...

J'ai tant de peine à croire à une si stupide manoeuvre de Lupu, que n'étaient les lettres de Kercea, je croirais à un

lui Kercea, aşi crede că e vorba de un roman. Dar Lupu mi-a afirmat de atâtea ori că el e depozitarul gândurilor scrise ale lui Averescu, — încât îl socotesc capabil de toate smintelile.

Chiţescu trebuie să-l vadă azi pentru instrucţiuni definitive. Cere voia să revină apoi la mine.

Dau, după mai multe cereri repetate, avizul următor: «Nu cred că d-nul Lupu Kostake vă însărcinează cu scrisorile de cari îmi vorbiţi; e o întreprindere care vă expune şi vă compromite fără nici un rezultat practic. Cel dintâi lucru ce-l va face orice general căruia îi veţi înmâna propunerile de a depune armele — după cum pretindeţi — va fi să vă aresteze. Dacă în realitate sunteţi importunat, n'aveţi decât să cereţi comandantului militar să vă trimită într'un lagăr de prizonieri».

Fiindcă Corteanu îmi spune că el cunoaşte pe acest pelerin, că e puţin detracat, nu cred că a fost făcut prizonier, sau atunci, prin vorbe nesăbuite, a dat să se înţeleagă că ar putea servi ca spion.

28 August. — La dejun *Horstmann*. Lupta dela Siret a fost o înfrângere: «N'avem destule trupe, din mo-

---

roman. Mais Lupu m'a si souvent affirmé qu'il était dépositaire des pensées secrètes d'Averescu, que je le crois capable de toutes les insanités. Le major doit le voir pour instructions définitives aujourd'hui. Il demande la permission de revenir chez moi ensuite.

Je donne, après sollicitations reitérées, l'avis suivant: «Je ne crois pas que Mr. Lupu Kostache vous charge des lettres dont vous me parlez; c'est une entreprise qui vous expose et vous compromet sans portée pratique; la première chose que fera tout général à qui vous porterez des propositions de mettre bas les armes — ainsi que vous le prétendez — sera de vous faire arrêter. Si réellement on vous importune, demandez au commandant militaire de vous envoyer dans un camp de prisonniers».

Comme Corteanu me dit qu'il connaît le pélerin, qu'il est un peu détraqué, je ne crois pas qu'il ait été fait prisonnier, — ou bien alors, par des propos inconsidérés, il peut bien avoir laissé penser qu'il pourrait servir d'espion.

28 août. — *La Sainte-Marie!* — Horstmann a déjeuner, La bataille au Sereth a été une défaite. «Nous n'avons pas

ment ce suntem atât de puternic angajaţi la Verdun: nu se mai conta pe o nouă ofensivă la Verdun. Nota Papei trebuie să aibă la bază câteva convorbiri preliminare, undeva, poate chiar în Englitera. In Rusia, Kerenski ia în mâinile sale toată autoritatea; (cu admiraţie): e un mare om! Vedeţi cum evoluiază cu uşurinţă! Cine ştie dacă nu visează Coroana?».

Horstmann văzuse înainte pe Mirbach. Nici o vorbă despre nota ce i-am trimis la 25 relativ la închiderea arbitrară a brutăriei cooperative «Viaţa». Germanii au un curios sistem de a-şi crea amiciţii într'o ţară.

— Ziarele reproduc discursul Cancelarului cu prilejul constituirii unei comisiuni parlamentare. Este vorba de un comitet de şapte parlamentari cari, reuniţi cu şapte delegaţi din Bundesrath, va îndeplini pe lângă Cancelar rolul de comitet consultativ permanent. Centrul şi socialiştii dau câte doi delegaţi, printre cari Scheidemann şi Erzberger, pe când conservatorii, unul singur, contele Westarp. Ce schimbare! Acest co-

---

assez de troupes», du moment qu'on est si fortement engagé à Verdun: on ne comptait plus sur une offensive Verdun. La note du Pape doit reposer sur quelques pourparlers préliminaires, quelque part, peut-être en Angleterre même. En Russie, Kerenski va prendre toute l'autorité en mains (avec admiration): c'est un grand homme. Voyez comme il évolue avec facilité. Qui sait s'il ne rêve pas de se faire couronner?

Horstmann venait de voir Mirbach et pas un mot de ma lettre du 18 août, pas un mot non plus de la note que je lui ai envoyée le 25 au sujet de la fermeture abusive de la Boulangerie Cooperative la «Viaţa». Je laisse passer, mais je note. Les Allemands ont une drôle de façon de se créer des amitiés dans un pays....

Les journaux donnent le speech du Chancelier à l'occasion de la constitution d'une commission parlementaire. Il s'agit d'un comité de 7 parlamentaires qui, réunis à 7 délégués du Bundesrat, servira au Chancelier de Comité Consultatif permanent. Les partis centre et socialistes donnent par deux délégués, parmi lesquels Scheidemann et Erzberger, tandis que les conservateurs un seul, le comte Westarp!

mitet va intra în funcţiune cu ocazia răspunsului la nota Papei. «Cum nu poate fi vorba de schimbarea Constituţiei în timp de război», această comisiune va fi o încercare leală. Cancelarul a precizat că fiecare membru trebue să hotărască fără «referendum» partidului său. E un minister parlamentar care se întrevede alături de guvernul oficial.

— Maiorul Chiţescu a fost expediat azi dimineaţă. Se pare că eri seara, la orele 9, a căutat să mă revadă, însă Bărbulescu l-a consiliat să nu o facă. Corteanu susţine că e un om de nimic, un escroc, care poate mânca banii lui Lupu, cum a înghiţit averea soţiei sale. Faptul singur al plecării interesează. Lucrul acesta s'a hotărât îmi închipui. după vizita lui Lupu.

Seara, de pe terasa mea, din toate părţile se auzea muzica. Cele două Casinouri de ofiţeri din Str. Clemenţei ne trimiteau ecourile pianelor. viorelor şi lăutarilor. De zece zile tăcere desăvârşită. Pierderile pe Siret au trebuit să fie teribile.

Mavrojani îmi spunea că la Cotroceni feldwebelii

Quel changement! Le comité entrera en fonctions à l'occasion de la réponse à la note du Pape. «Comme il ne peut être question du changement de la Constitution en temps de guerre», cette commission sera un essai loyal. Le Chancelier a précisé que chaque membre devait décider sans referendum à son parti. C'est un ministère parlementaire qui se dessine à côté de l'autre gouvernement officiel.

Le major Chitescu a été expédié ce matin. Il paraît qu'à 9 h. du soir, hier, il a cherché à me revoir, mais que Barbulescu lui a conseillé de n'en rien faire. Corteanu soutient que c'est un propre à rien, un escroc qui peut manger l'argent de Lupu comme il a avalé la fortune de sa femme. (Voir notes 30 août). Le fait seul du départ intéresse. Ce fut décidé, je suppose, après la visite à Lupu.

Le soir, sur ma terrase, on était entouré de musique. Les deux Casinos d'officiers de la Str. Clemenţei nous envoyaient les échos des pianos, des violons, des voix des chanteurs, des lăutari. Depuis 10 jours silence complet, les pertes sur le Sereth ont dû être terribles...

Mavrojany me disait qu'à Cotroceni des feldwebels alle-

germani anunţau *că la Focşani a fost şi mai greu ca la Verdun.*

29 August. — Căldura continuă a fi îngrozitoare. De trei zile chiar serile nu sunt mai răcoroase.

Comunicatul austriac de azi dim. anunţă că Românii au recucerit posiţiunile la nord de Soveja, în valea Suşiţei. Comunicatul vorbeşte *de superioritatea numerică a forţelor române.* Din contră, în Bucovina, trupele aliate, după un mare atac, au luat Boianul, iar Ruşii au fost aruncaţi dincolo de Rakitna. Cum această poziţiune se află la nord de Dorohoi-Herţa, acţiunea în contra Moldovei s'ar relua ea oare prin acel punct ?

— Vizita *căpitanului Voia,* unul din cei 44. A refuzat o funcţiune, pe când Lupu a comunicat eri numirile la 12 din ei : şefi de poliţie, sub-prefecţi, directori de prefectură, etc.

La Bucureşti nimic, Tzigara a rezistat. Insă *zece au fost trimişi pe front, cu alte cuvinte în Statele Majore ale diviziunilor pentru a se întreţine cu prizonierii şi a-i hotărî să se reîntoarcă în linii pentru a face propagandă de dezertare.*

Pentru a preciza mai bine însemnătatea vorbelor

---

mands proclamaient *qu'à Focşani c'était encore plus dur qu'à Verdun...*

29 août. — La chaleur continue à être effrayante. Depuis trois jours les soirées elles-mêmes ne sont plus fraîches.

Le communiqué autrichien de ce matin porte que les Roumains ont reconquis les positions au nord de Soveja, dans la vallée de la Suşiţa; le communiqué parle de la supériorité numérique des forces roumaines. Par contre, en Bucovine, des troupes alliées, après un combat dur, ont pris Boian et les Russes ont été rejetés au-delà de la Rakitna. Comme c'est juste au-dessus de Dorohoi-Hertza, l'entreprise contre la Moldavie reprendrait-elle par en haut ?

Visite de capitaine Voia, l'un des 44. Il a refusé une fonction tandis que hier Lupu a communiqué leurs nominations à une douzaine: chefs de police sous-préfets, directeurs de préfectures, etc., etc. (Rien à Bucarest. Tzigara a tenu bon). *Mais dix ont été envoyés sur le front soi-disant dans les états-majors, des divisions, pour causer avec les prisonniers et les decider à retourner dans les lignes faire de la propagande.* Pour bien préciser la portée de ce que

lui Voia, îi spun: «Atunci, vor fi imediat împuşcaţi dacă trec». «E şi părerea mea», adaogă dânsul. Aşa dar, Lupu continuă planul său!

— «Mă simt vinovat că am primit să viu» şi apoi el continuă a spune că dacă tatăl său n'ar fi murit pe când dânsul se afla la Crefeld, ar fi refuzat în ultimul moment. Noi trăiam acolo liniştiţi şi moralmente fericiţi înainte de sosirea lui Sturdza; din momentul acela, ne-am divizat, ne-am bănuit, ne-am acuzat. La Crefeld, ne administram noi înşine, iar col. Sturdza comanda lagărul. Maiorul Negrutzi era aghiotantul lui; acesta a încurcat lucrurile mai mult. Am fost recomandaţi «pentru întinerirea Munteniei ocupate». In lotul sosit, sunt zece ofiţeri — aproape toţi căpitani — din armata activă. Mi-e ruşine să mă arăt, pentru toţi suntem suspecţi.

Comentar asupra spuselor lui Voia. Eri, la spitalul Ortodoxiei (No. 113), doi ofiţeri răniţi: Deculescu — citat prin ordin de zi — şi Drăghiceanu s'au bătut cu un camarad care luase apărarea unuia din cei 44. Ei au refuzat să mai locuiască sub acelaş acoperământ cu ceilalţi.

---

disait Voia avec embarras, je lui dis: Ils seront simplement fussillés s'ils passent. — Lui: Cest mon avis. Donc Lupu continue son entreprise! Voia me dit: «Mă simt vinovat că am primit să viu»; et il ajoute que si son père n'était pas mort pendant qu'il était à Krefeld, il aurait, au dernier moment, refusé. Lui: Nous vivions tranquilles et moralement heureux avant l'arrivée de Sturdza; depuis lors on s'est divisé, on s'est soupçonné, on s'est accusé. A Crefeld nous nous administrions nous-mêmes et c'est le colonel Sturdza qui commandait le camp; le major Negruţi était son adjoint; c'est lui qui a le plus embrouillé les choses. On nous a chapitré «pentru întinerirea Munteniei ocupate». Dans le lot arrivé il y a 10 officiers — presque tous capitaines — de l'armée active. J'ai honte de me montrer: nous sommes pour tous des suspects.

Commentaire de ce que disait Voia: Hier, à l'hôpital de l'Ortodoxie, deux officiers blessés, Deculescu — citations à l'ordre du jour — et Draghiceanu se sont battus avec un camarade qui avait pris la défense d'un des 44. Ils ont refusé de rester sous le même toit que les autres...

30 August. — Numitul Chiţescu a plecat Marţi dim. A trimis lui Dobrescu un bilet, relatându-i convorbirea cu Lupu. Dacă e adevărată, Lupu crede că misterul planează asupra manoperii sale; or, maiorul a fost Luni seară la ing. Brătescu, unde, faţă de martori, a povestit toată afacerea sa. Bărbulescu era de faţă. Brătescu mi-a istorisit faptul.

— Ofensiva contra Moldovei a reînceput. Armata Mackensen a luat Muncelu, la Nord de Panciu. Aceasta taie din ce în ce mai mult estuarul din valea Suşiţa. Una mie prizonieri şi câteva tunuri.

— Opinia lui Witzleben: Nota Papei nu va aduce nimic: «E o glumă». Nodul chestiunei rezidă în Belgia: noi nu putem primi o libertate pentru Belgia, ca apoi să facă din ea o bază de operaţiuni a Engliterei pentru un apropiat război. Nu putem libera aşa mulţi prizonieri: n'avem destule trupe pentru a-i păzi şi cum se bat Românii acum şi de ce spirit sunt ei însufleţiţi, trebue să luăm precauţiuni suficiente.—A fost pentru Dv. o înfrângere, — zic eu. — Witzleben, mirat: In-

---

30 août. — Le nommé Chiţescu est bel et bien parti mardi matin. Il a envoyé à Dobrescu un billet, lui revelant sa conversation avec Lupu. Si elle est vraie, Lupu pense que le mystère plane sur sa manoeuvre; or, le major a été lundi soir chez l'ing. Bratescu, où, devant témoins, il a raconté toute son affaire. Barbulescu était présent et c'est Bratescu qui me rapporte le fait.

L'offensive contre Moldavie a recommencée. L'armée Mackensen a pris Muncelu, au nord de Panciu. Cela coupe de plus en plus l'estuaire de la vallée Suşiţa. 1000 prisonniers et quelques canons.

Opinion de Witzleben. La note du Pape ne donnera rien. «C'est une vaste blague». Le noeud de la question réside en Belgique: nous ne pouvons accepter une liberté pour la Belgique qui en fasse une base d'opération de l'Angleterre pour sa prochaine guerre. On ne peut beaucoup relâcher de prisonniers — on n'a pas assez de troupes pour les garder, et quand on voit *comment se battent les Roumains maintenant et de quel esprit ils sont animés*, on ne saurait prendre assez de précautions.— Moi: «Ça a été une défaite pour vous». —

frângere nu... Am străpuns linia, dar căldura era aşa de copleşitoare, încât trupele nu se mai puteau mişca (sic).

— Notă bună pentru Neniţescu. El a refuzat să numească pe Wachmann — fiind dezertor — ca director la Băncile Populare. Deşi ca şi instalat de Nemţi, Neniţescu a fost dârz. El a comunicat în scris refuzul său Direcţiunei, — mi-a spus Corteanu. (De altfel, am aflat aceasta, prin anticipaţiune, chiar de eri dela V. Maltezianu). Neniţescu nu e de loc amestecat în afacerea ofiţerilor ; s'a ţinut de o parte de dânşii şi dinadins a lipsit din Bucureşti.

— De Mirbach mi-a trimis eri seară, târziu, o scrisoare, cu data de 29 August, prin care mă înştiinţează că «ideile pentru realizarea cărora cooperarea D-voastră ne-ar fi fost, nu numai preţioasă, dar de cea mai mare importanţă, găsindu-se pentru un moment trecute pe cel din urmă plan, nimic nu s'ar mai opune acum la executarea proectelor dv. de călătorie». Restul, formule de politeţă. — Nu voi răspunde îndată. Nu mă voi mişca decât dacă sunt formal invitat să plec la Berlin şi dacă mi se cere avizul.

Witzleben, estomaqué: «Défaite non, nous avions percé la ligne, mais la chaleur était si accablante que les troupes ne pouvaient plus remuer» *(sic).*

Bonne note pour Neniţescu. Il a refusé de nommer Wachmann — parce que déserteur — comme directeur des Banques Populaires. Wachmann quasiment installé par les Allemands, Neniţescu a eu de la crânerie. Par écrit il a communiqué son refus à la direction, — m'a dit Corteanu. D'ailleurs, V. Maltezeanu me l'avait dit hier par anticipation. Neniţescu n'est en rien mêlé à l'affaire des officiers et s'est tenu loin d'eux et volontairement absent de Bucarest.

Mr. de Mirbach m'a envoyé hier soir, tard, une lettre, datée du 29 août, par laquelle on m'annonce que «les idées pour la réalisation desquelles votre coopération nous eut été non seulement précieuse, mais de toute première importance, se trouvant pour le moment releguées à l'arrière-plan, rien ne s'oppose plus, à l'heure qu'il est, à l'exécution de vos projets de voyage». — Le reste formules de politesse. Je ne répondrai pas de suite. Je ne bougerai plus que si je suis formelement invité à me rendre à Berlin; que si on recherche mon avis.

31 August. — Comunicatul anunţă un nou succes la Ireşti, luat după o luptă aprigă cu toată diversiunea violentă a Românilor la Muncel. Ireşti e la sud-vest de Muncel. E vorba aşa dar de o lărgire a câmpului de bătaie. Se va relua ofensiva? E numai o succesiune de acţiuni locale pentru a restabili un front?.. Un ofiţer bavarez, prieten cu Maimarolu, l'a asigurat formal că nu se va mai relua acţiunea pe frontul român.

Scrisoarea lui Mirbach pare că e în acelaş spirit.

— Pe Isonzo, a 11-a bătălie care durează de 10 zile, e formidabilă. Italienii au câştigat teren între Goez şi Dolman. Drumul spre Triest, după cum afirmă jurnalele, e barat. Aci se dă acum lupta cea mai vie, cea mai aprinsă din toate fronturile.

— *Tzigara,* foarte nemulţumit, pune din nou demisia la dispoziţia lui Lupu. Regretă că a fost dus la ofiţeri, când Lupu le-a ţinut o cuvântare şi, de acord cu şeful poliţiei germane, a refuzat să introducă pe ofiţeri în poliţie.

Hinna de asemenea se plânge de pretenţiunile lui

---

31 août. — Le communiqué annonce un nouveau succès à Ireşti, enlevé de haute lutte, malgré diversion violente des Roumains sur Muncelul. Iresti est au sud-ouest de Muncelul : c'est donc un élargissement du champ de bataille. Reprend-t-on l'offensive? Est-ce seulement une succesion d'actions locales pour établir un front? Un officier bavarois, ami de Maimarolu, lui a donné assurance formelle qu'on ne reprendrait plus l'action sur front roumain. La lettre de Mirbach semble être dans le même esprit...

En attendant, la 11-me battaille de l'Isonzo, qui dure depuis 10 jours, est formidable. Il y a gain de terrain entre Goez et Dolman. Mais — affirment les journaux — la route de Trieste est barrée. C'est le point le plus chaud de tous les fronts sur lesquels on est engagé à cette heure.

Tzigara, très mécontent, vient de mettre de nouveau sa démission à disposition de Lupu. Il regrette d'avoir été une fois entraîné chez les officiers, lorsque Lupu leur a tenu un discours et, d'accord avec le Polizeimeister allemand, il a refusé d'introduire les officiers dans la Police.

Hinna aussi se plaint des prétentions de Lupu, qui tient

Lupu, care vrea să aibă pe primul «său» procuror, în vederea «evenimentelor politice» cari se prepară!... (E vorba de Pop-Şerbănescu). El devine maniac.

— Eri, *Mavrojany* a găsit sub o călimară, la Crucea Roşie, un nou exemplar al protestului anonim contra pantahuzei Carp. E o ediţie corectată, din care s'a scos numele lui Carp şi care e îndreptată contra aliaţilor. După amănuntele ce cuprinde,— hârtia fiind găsită după o şedinţă a comitetului prizonierilor, — Mavrojany crede că autorul ar fi d-na Alex. Cantacuzino sau că dânsa ar avea cunoştinţă de acest act.

1 Septembre. — Poliţia germană a făcut o descindere la *spitalul Ortodoxiei*, unde a făcut o minuţioasă percheziţie. Presupun că era vorba să se dea de urmele manifestului căruia i se dă atâta importanţă. Nu s'a găsit nimic suspect. Sunt încântat şi pentru d-na Cantacuzino şi pentru Crucea Roşie.

Apariţia «Luminei». Ca ziar, ceeace poate fi un ziar în ţară ocupată: searbăd. Apelul către cititori ar fi bine venit dacă ar fi fost mai scurt. Se spune că Stere e deja plictisit de rigorile censurei.

---

avoir son premier procureur, en vue des événements politiques qui se préparent! (Il s'agit de Pop Serbanescu). Il devient maniaque. Hier Mavrojany a trouvé sous un encrier à la Croix Rouge un nouvel exemplaire de la protestation anonyme contre la «pantahuza» Carp. C'est une édition corrigée, dont on a enlevé le nom de Carp et qui est plus spécialement tournée contre les alliés. D'après les détails, le papier ayant été trouvé après une séance du comité de prisonniers, Mavrojany croit que Didine Cantacuzène pourrait en être l'auteur ou en avoir connaissance.

1-er septembre. — La police allemande a fait une descente à l'hôpital de l'Ortodoxie et a consciencieusement perquisitionné: on cherchait, je suppose, des traces du petit manifeste auquel on a l'enfantillage de donner de l'importance. On n'a rien trouvé de suspect. J'en suis enchanté pour Didine et aussi pour la Croix Rouge.

Apparition de la «Lumina». Le journal est ce que peut être un journal en pays occupé: terne. L'appel aux lecteurs serait de bonne venue s'il était plus court. On dit Stere déjà excédé par les rigueurs de la censure.

— In comunicat, nimic pe frontul nostru.

— Am răspuns d-lui Mirbach că nu mai primesc libertatea de a călători ce mi s'a dat, în sfârşit. Nu vreau să fac un voiaj de *amator*.

3 Septembre. — Bărbătescu mi-a comunicat că eri s'a prins, la eşirea din biserică, un băiat care împărţia acele manifeste, de cari s'a făcut atâta vorbă. E fiul maiorului Ionescu-Păleaţă, un imbecil protejat de Paul Teodoru. Tatăl său a venit la mine azi dimineaţă. Acest om blând, supus, era peste măsură de mişcat. N'are nimic de zis contra arestării fiului său, 16 ani, în clasa IV-a de liceu; acest lucru îl va face să reflecteze; dar fierbând de mânie, ca un cazan sub presiune, în contra plebiscitului Carp, care a pricinuit reacţiunea care zgudue întreaga tinerime. După dânsul, agenţii liberali şi takişti fac să intre în mâinile tinerilor un model cu menţiunea «copiaţi şi răspândiţi foarte discret». Şi tinerimea se înflăcărează.

Poate că versiunea este adevărată. In orice caz, această manifestaţie Carp s'a întors contra Germanilor.

Am sub ochi exemplarul din Calafat. La început

Rien sur notre front dans le communiqué.

J'ai répondu à Mr. de Mirbach que je n'acceptais plus la liberté de voyager, qui m'est enfin laissée. Je ne veux pas faire un voyage d'amateur.

3 septembre.— Barbatescu m'a communiqué qu'on a pincé hier, à la sortie de l'église, un jeune homme qui distribuait de ces manifestes dont il a tant été question. C'est le fils du major Ionescu-Păleată, le bon imbécile que protège Paul Theodoru. Le père est venu me voir ce matin. Cet homme doux, soumis, était tout vibrant. Il n'a rien à dire contre l'arrestation de son fils, 16 ans, 4-me classe lycée; ça lui mettra du plomb dans la tête. Mais monté comme une chaudière sous pression contre le plébiscite Carp, qui a produit la réaction, qui secoue toute la jeunesse. Selon lui, les agents libéraux et takistes qui font parvenir aux jeunes gens un modèle avec mention: «copiez et répondez très discrètement»— et la jeunesse saute dessus.

C'est peut-être une version vraie. Dans tous les cas, cette manifestation Carp a tourné contre les Allemands.

J'ai sous les yeux l'exemplaire de Calafat. En tête les

semnăturile: Petre Oprescu, primar; Ion Cernătescu, prefect; apoi, cu calităţile lor, *mai desluşit scrise* ca numele: ajutorul de primar, patru consilieri comunali, judecătorul de pace, inginerul oraşului, poliţaiul, comisarul, secretarul primăriei, casierul comunal, registratorul; apoi patru agenţi de percepţie. Toţi aceştia pe prima coloană. In urmă, o serie lungă cu: Farchy, Eskenazy, Levy, Samuel, Gerson, Alcalay, etc. Şase alte coloane de nume scrise cu aceiaşi scriitură greoaie şi stângace de câţiva «agenţi încasatori». Imi pare rău că n'am putut fotografia documentul ca amintire a acestor fapte de necrezut!

— *Nimic important pe nici un front.* O oboseală generală. Pe «frontul de fier», — aşa l-a poreclit un ofiţer german—al Moldovei, armata Mackensen se afla în proporţia de 1 contra 3. Deci lipsă de trupe pe frontul oriental şi enormele rezerve de cari s'a vorbit atât, poate că nici nu există.

— *Mehedinţi* a primit eri pe Haşigan. El confirmă că s'a cerut ofiţerilor români să iscălească, obligân-

---

signatures Petre Oprescu, primar; Ion Cernatescu, préfet; puis, avec leurs qualités plus lisiblement écrites que les noms: l'adjoint au maire, quatre conseillers communaux, le juge de paix, l'ingénieur de la ville, le poliţai, le commissaire, le secrétaire de la mairie, le caissier communal, le régistrateur, puis quatre agents de la perception, etc. C'est la première colonne; puis une longue série de Farchys, Eschenazi, Levy, Samuel, Gerson, Alcalay, etc. et six autres colonnes de noms tracés de la même écriture lourde et gauche de quelques «agenti încasatori». C'est dommage que je ne puisse photographier le document comme souvenir de ces faits incroyables.

Rien d'important sur aucun front. On sent la courbature générale. Sur le «front de fer» — c'est un officier allemand qui l'appelle ainsi — de Moldavie, l'armée Mackensen était, dit-on, dans la proportion de un contre trois. Donc, manque de troupes sur le front oriental et les énormes réserves dont on a tant parlé n'existent peut-être pas.

Mehedinţi a reçu hier Haşiganu. Haşiganu confirme qu'on a exigé des officiers ramenés une signature les obli-

du-i a merge pe front, nu pentru a combate, dar pentru a dăscăli pe prizonieri, spre a face propagandă printre soldaţi ca să depună armele. Ca Sturdza şi Lupu Kostake să se dedea la o astfel de manoperă, iată un lucru grozav de închipuit. Cinci ofiţeri ar fi refuzat.

— Lovitură de teatru. Comunicatul dela 6 ore, seara, anunţă cu data de 2 Septembre că corpuri de armată germane au trecut Duna şi că Ruşii încep a evacua capul de pod «la Vest» de fluviu. E o ştire importantă. — Comunicatul precedent cu «întreprinderi de patrule, fericite» pentru armata lui Leopold de Bavaria, nu lăsa nimic de bănuit.

4 Septembre. — Comunicatul de eri dim: La 1-iu Septembre, armata a trecut Duna la Uxküll. Ruşii în retragere, au părăsit, probabil, Riga, căci o telegramă anunţă că, în ziua de 3 Septembre, oraşul a fost ocupat. Impăratul ordonă pavoazarea. Cum s'a obţinut acest succes imens ? Se aflau puţine trupe pe frontiera de nord ? Predare ? Trădare militară ? Mare victorie ?

Amănuntele vor fi foarte interesante. Trei încercări ale lui Hindenburg au rămas infructuoase şi din

---

geant à aller sur le front, non pour combattre mais pour endoctriner les prisonniers à retourner dans les rangs et faire de la propagande, afin que les soldats se rendent. Que le colonel Sturdza et Lupu Kostake se livrent à cette monoeuvre, c'est affreux à concevoir. Cinq officiers auraient refusé.

Coup de théâtre. Le communiqué du soir, 6 h., annonce (date 2 sept.) que des corps d'armée allemands ont traversé la Douna et que les Russes commencent à évacuer la tête de pont «à l'Ouest» du fleuve. C'est une grosse nouvelle. Le communiqué précédent, avec ces «entreprises de patrouilles heureuses» pour l'armée Leopold de Bavière, ne laissait pas soupçonner.

4 septembre. — Le communiqué de ce matin: le premier septembre l'armée a passé la Douna à Uxküll. Les Russes en retraite ont abandonné probablement Riga, car un télégramme annonce que le 3 sept. la ville a été occupée. L'Empereur ordonne que le 4 septembre on pavoise.

Commet ce succès immense a-t-il été obtenu? Il y avait peu de troupes sur la frontière du nord? Reddition? Trahison militaire? Grande victoire? Les détails seront très intéressants. Trois essais de Hindenbourg étaient restés infruc-

Septembre 1915 o linişte aproape absolută domnea pe acest front.

— D-nul de Mirbach a plecat, fiind subit chemat, .a Berlin. *Horstmann,* care dejunase la mine, îmi spune că Mirbach va informa cu exactitate asupra situaţiei de aci. Din convorbirea noastră rezultă că el, ca şi Mirbach, desaprobă tot ce se unelteşte cu ofiţerii noştri. El recunoaşte că Sturdza e dezertor şi se miră că P. Carp nu înţelege că ceeace face Sturdza este blamabil şi vatămă propria lui cauză. «Toată viaţa lor, ei — Sturdza şi Wachmann, — vor purta greutatea faptei lor».

5 Septembre. — Comunicatul dă unele amănunte asupra cuceririi oraşului Riga şi vorbeşte de lupte îndârjite, însă cu trupele cari acoperă retragerea. Riga a fost atacată prin vest şi sud-vest. Dar ceeace e mai important e comunicatul din astă-seară care anunţă că Ruşii au evacuat Dunamund. Acest litoral trebuia să aibă o linie considerabilă de forturi. Această ocupare a portului, fără nici o rezistenţă. este foarte importantă şi semnificativă. Urmărirea trebue să fi fost fantastică, pentru că s'a spus că Ruşii sunt aruncaţi dincolo de Aa, care e la o mare depărtare N. E. de Riga.

---

tueux et depuis septembre 1915 un silence presque absolu regnait sur ce front.

Mr. de Mirbach est parti, appelé subitement, pour Berlin. Horstmann, qui déjeune chez moi, me dit qu'il informera exactément sur la situation d'ici.

De notre causerie il résulte que, tout comme Mirbach, il désapprouve ce qui se fait avec les officiers; il reconnaît que Sturdza est déserteur et s'étonne que Carp ne comprenne pas que ce que Sturdza fait est repréhensible et nuit à sa cause. «Toute leur vie, ils — Sturdza, Wachmann — porteront le poids de ce qu'ils ont fait».

5 septembre. — Le communiqué donne quelques détails sur la prise de Riga et parle de luttes acharnées, mais avec les troupes qui couvrent la retraite. Riga était attaquée par l'ouest et le sud-ouest. Mais, ce qui est plus important, c'est le communiqué de ce soir qui annonce que les Russes ont évacué Dunamunde. Ce littoral devait avoir une ligne considérable de forts. Cette occupation du port sans coup ferir est très importante et significative. La poursuite doit être fantastique, puisqu'il est dit que les Russes sont rejetés au-delà de l'Aa, qui est à une forte distance nord-ouest de Riga.

— La o conferinţă dela Crucea Roşie cu binevoitorul şi inteligentul maior *Schwabe*, inspectorul lagărelor de prizonieri, am aflat că toţi prizonierii români de origină bulgară au fost predaţi Bulgariei pentru a fi încorporaţi în armata bulgară! — La rugămintea noastră de a nu mai da Bulgariei contingente de prizonieri, maiorul ne-a răspuns că a trebuit să fie expediaţi acolo, ca pedeapsă, 300 de inşi din lagărele unde nici o o disciplină nu putea să-i înfrâneze. In acest moment, se află în România 38.000 prizonieri, împărţiţi în numeroase grupe.

— Am întâlnit la Banca Agricolă pe d. *Mărăscu*, prizonier pe cuvânt, dar care până acum nu e definitiv liberat. In lagărul dela Cotroceni, el regretă curăţenia, băile lumina electrică, aerul sănătos din lagărul dela Şopronyek, în Ungaria.

— O telegramă din Copenhaga transmite ştirea din Petrograd că Stuermer a murit de uremie. Când l-am văzut încărcat de toate păcatele lui Israel şi acuzat chiar de Iliescu şi Brătianu, mi-am zis că acest om nu va mai vedea lumina zilei (note 9 Aprilie.)

Dans une conférence Croix Rouge avec le très bienveillant et intelligent major Schwabe, inspecteur des camps de prisonniers, nous avons appris que tous les prisonniers roumains d'origine bulgare étaient livrés à la Bulgarie pour être incorporés dans l'armée bulgare! Sur nos prières, de ne plus donner à la Bulgarie des contingents de prisonniers, le Major nous a répondu qu'il a bien fallu y expédier comme punition 300 mauvais garçons des camps, dont aucune discipline ne venait à bout. Il y a 38.000 prisonniers en ce moment en Roumanie, divisés en de nombreux dépôts.

Rencontré Banque Agricole M. Mărăscu, prisonnier sur parole, mais encore pas définitivement libéré. Au camp de Cotroceni, il regrétte la propreté, les bains, la lumière électrique, le bon air du camp d'internement de Sopronnyek, en Hongrie.

Une dépêche de Copenhague transmet la nouvelle de Petersbourg que Stuermer y est mort d'urémie. Quant je l'ai vu chargé de tous les pêchés d'Israël et accusé même par Iliescu et par Bratianu, je me suis bien dit que cet homme ne verrait plus la lumière du jour (Notes 9 avril).

— Contele Praschma, la dejun. Reproşuri amicale că nu mai plec la Berlin. I-am răspuns explicit: «S'a zis că călătoria aceasta nu s'ar putea face în momentul unei crize, când aşi putea da un aviz interesant. Eu o socotesc ca un semn de neîncredere aproape insultător. Cum de atunci n'am văzut nici un semn de colaborare politică şi de vreme ce continuă sistemul de a se aşeza centrul întregii politici într'un singur om în loc de a înnoda relaţiuni cu un partid, n'aşi face în astfel de condiţiuni, de cât un voiaj de reporter politic. Dacă d. de Kühlmann doreşte să mă vadă, n'are decât să mi-o spună. — El: «O invitare de felul acesta ar fi prea oficială; însă cred că sistemul se va schimba». Acesta a fost singurul punct caracteristic al convorbirii noastre.

Relativ la Riga : Acţiunea a fost bine pregătită ; în afară de alte avantagii—cred că s'au găsit destule lucruri bune — vom avea acolo o nouă bună bază pentru submarinele noastre.

— *Carp* e în oraş, însă numai în trecere. Ne-am întâlnit la Golescu, Banca Agricolă. I se cere să ia în mână chestiunea preţului recoltei, care în regiunea militară

Comte Praschma à déjeuner. Reproches amicaux de ce que je ne vais plus à Berlin; je lui dis explicitement: «On n'a pas voulu que je voyageasse au moment d'une crise, quand je pouvais donner un avis intéressant; c'est une marque de méfiance presque insultante. Comme depuis aucun signe d'une collaboration politique n'est venue et qu'on continue le système de placer le centre de toute la politique sur un seul homme, au lieu de lier partie avec un parti, je ne ferais dans ces conditions qu'un voyage de reporter politique. Si Mr. de Kühlmann désire me voir, il saura me le faire dire». — Lui: «Une invitation de ce genre serait trop officielle, mais je crois que le système va changer». — C'est le seul saillant de notre conversation. Au sujet de Riga: Ça a été très bien préparé; en plus des autres avantages — je crois qu'on a trouvé beaucoup de bonnes choses —, nous aurons une nouvelle bonne base pour nos sousmarins.

Carp est en ville, mais de passage. Nous nous sommes rencontrés chez Golescu, Banque Agricole. On lui demande de prendre en mains la question des prix de la récolte

e altul decât cel dela Militär-Verwaltung. — «Ştiţi, răspunde dânsul, că nu am cerut şi că nu cer nimic Germanilor!» — N'a crezut de cuviinţă să-mi spună un cuvânt asupra urmărei pe care o comporta conversaţia noastră dela Călineşti.

6—7 Septembre. — Bătălia e în toiul ei pe Isonzo. E a 19-a zi! Pe Dvina retragere precipitată a armatei a XII-a ruse. Comandantul ei se plânge de indisciplină şi de soldaţi cari refuză să se bată.

— Am văzut pe d. *Dombrowski*. Ii comunic motivele refuzului meu de a călători. Privitor la aceasta dânsul îmi mărturiseşte că lt. *Kersandt*, care se află acum în capul poliţiei politice, i-a anunţat, acum opt zile, acordul complect între Carp şi mine: «Din moment ce d. Carp are direcţiunea politicei străine, el concede d-lui Marghiloman o oarecare libertate pentru politica interioară». D. Kersandt nici nu mă cunoaşte!... Aceşti domni sunt, hotărât, bine informaţi...

— Câteva minute în urmă am văzut pe d. de *Konradsheim*, care pleacă la Viena. Lui de asemenea i-am explicat motivele de demnitate cari îmi impun obligaţiunea de a sta nemişcat.

---

qui sont autres dans la région militaire que dans la Militär-Verwaltung: «Ştiti că nu am cerut şi că nu cer nimic Germanilor». Il n'a pas jugé à propos de me dire un mot concernant la suite que comportait notre conversation de Calineşti.

6 et 7 septembre. — La bataille fait rage à l'Isonzo. Le 19-me jour! Sur la Dwina, retraite précipitée de la 12-me armée russe. Son chef se plaint de l'indiscipline et des soldats qui refusent de se battre.

Vu Mr. de Dombrowski. Je lui communique les motifs de mon refus de voyager. A ce sujet il me raconte que le lieutenant Kersandt, qui est maintenant à la tête de la police politique, lui a annoncé, il y a 8 jours, l'accord complet entre Carp et moi: du moment que Mr. Carp a la direction de la politique étrangère, il concède à Mr. Marghiloman une «certaine liberté» pour la politique intérieure. Mr. Kersandt ne me connaît même pas. Ces Messieurs sont décidemment bien informés....

Vu quelques minutes après Mr. de Konradsheim, qui part pour Wien. A lui aussi j'ai dû expliquer les raisons de dignité qui me font une obligation de me tenir tranquille.

— Agenţiile anunţă că guvernul provizoriu rus a dat «în numele Rusiei revoluţionare» adeziunea sa la convenţia din Londra din 5 Septembre 1914. — Cu alte cuvinte, nici o pace separată. La Londra au fost temeri în privinţa aceasta. Deci, se admite că legăturile stabilite cu Rusia ţaristă au nevoie de confirmare.

Divulgările generalului *Ianuskievici,* ex-şef al Statului Major rus, în procesul Suchomlinow, au permis cancelarului *Michaëlis* de a fixa încă odată punctul că nu Germania a deslănţuit războiul. Telegraful dă seama de comunicările făcute de cancelar agenţiei Wolff. In ziua de 27 Iulie, Suchomlinow dădea asigurări pacifice. La 29 Januskievici le confirma pe cuvântul său de onoare dat ataşatului militar german, *pe când el avea în buzunar ordinul de mobilizare generală.* La 30 Iulie, Impăratul, căruia ministrul şi şeful Statului Major *nu i-au dat formal nici o ascultare,* telegrafia la orele 1 şi 30 m. Impăratului Wilhelm că mobilizarea, *care era generală,* nu se făcea decât contra Austro-Ungariei (Vineri).

— S'a perchezitionat la familia Berindey tot în

Les agences annoncent que le gouvernement provisoire russe a donné «au nom de la Russie révolutionnaire» son adhésion à la convention de Londres du 5 septembre 1914. C'est à dire pas de paix séparée. Donc on l'a craint à Londres. Donc on admet que les liens établis avec la Russie tzariste ont besoin de confirmation.

Les divulgations du général Ianuskiewitch, ex-chef de l'Etat Major russe, dans le procès Suchomlinow, ont permis au chancelier Michaëlis de fixer encore une fois le point que ce n'est pas l'Allemagne qui a déclanché la guerre. Le télégraphe rend compte des communications faites par le chancelier à l'agence Wolff. Le 27 juillet, Suchomlinow donnait des assurances pacifiques. Le 29, Ianuskiewitch les confirmait sur sa parole d'honneur donnée à l'attaché militaire allemand, tandis qu'il avait en poche l'ordre de mobilisation générale, et le 30 juillet l'Empereur, auquel ministres et chefs d'Etat Major ont formellement désobéi, télégraphiait à 1 h. ½ à l'Empereur Guillaume que la mobilisation qui était générale ne se faisait que contre l'Autriche-Hongrie. (Vendredi).

On a perquisitionné chez les Berendei, toujours dans la

neghioaba afacere a manifestului clandestin. Sunt convins că, fără absurda încăpățânare a autorităților române, poliția germană nu și-ar fi luat asupră-și o afacere așa de copilărească.

8 Septembre. — Eri, la orele 12 și jumătate, *Scarlat Vârnav* a fost chemat la Comandatură; n'am mai avut nici o știre de atunci. M'am pus în mișcare; Teodor Rosetti de asemenea. In fine, prin Tzigara, aflu că a fost predat Bulgariei, care a cerut arestarea lui pentru fapte din timpul când era prefect la Constanța. Prea din cale afară !

— Pe Isonzo, lupta continuă cu înverșunare. — Obiectivul tutulor atacurilor este muntele St. Gabriel. Italienii se bat cum n'ași fi crezut niciodată, iar trupele austriace se disting prin multă tenacitate.

— O notiță care confirmă în totul ceeace-mi spusese maiorul Chițescu, adică că pe frontul Moldovei Rușii își părăseau adeseaori sectorul lor și fugiau fără a se mai opri. De multe ori trupele noastre au trebuit să facă sforțări eroice pentru a pune stavilă acestor dezerțiuni.

---

sotte affaire du contre-manifeste clandestin. Je suis persuadé que, sans l'absurde entêtement des autorités roumaines, la police allemande ne se serait pas mis à dos une affaire qui donne du relief à des gamins.

8 septembre. — Hier a midi ½ on a appelé Ch. Varnav à la Kommandantur; plus eu de ses nouvelles depuis. Je me suis mis en mouvement; le père Th. Rosetti aussi. Enfin, par Tzigara, nous apprenons qu'on l'a livré à la Bulgarie, qui a demandé son arrestation pour faits remontant à l'époque où il était préfet de Constantza. Neuf ans je crois! C'est tout de même excessif....

Toujours la bataille qui fait rage à l'Isonzo. C'est le mont St. Gabriel qui est l'objet de toutes les attaques et qui est pris et perdu à tour de rôle. Les Italiens se battent comme je ne l'aurais jamais cru, et les troupes autrichiennes sont d'une tenacité dont à tort on ne les croyait pas capables.

Une notice qui confirme en tous points ce que le major Chitzescu m'avait dit, à savoir que sur le front Moldavie les Russes quittaient souvent leur secteur et s'en allaient sans crier gare. Souvent nos troupes ont eu des efforts heroïques à faire pour parer à ces désertions. Le fait vient d'être à

Faptul acesta e confirmat din nou de lt. Teodorescu, fiul preotului dela Biserica Amzei, cu ocazia transportărei lui la Slatina. Intocmai ca şi Chiţescu, el afirmă că moralul soldaţilor noştri este foarte ridicat. Epidemiile au bântuit însă mai cu seamă în populaţia civilă. Ruşii se bat rău sau aproape de loc.

— Un avocat, Tănăsescu-Govora, mi-aduce pe protopopul de Vâlcea, care stăruie să pună în libertate pe Episcop, care e închis la schitul Ialomicioara (Dâmboviţa). Cu ocazia aceasta aflu că *judeţul e dat pe mâna speculatorilor*, şi mai cu seamă a prefectului Eitel şi a primarului Kiriakide. Ei speculează prin interpuşi alcoolul, vinul, alimentele şi prin teroare închid gura oricui ar îndrăzni să vorbească. Din contra, pantahuza a fost primită cu căldură.

9 Septembre. — Iliescu, întors dela Buzău, a fost (excepţional) autorizat să călătorească cu tren militar direct Focşani-Berlin. Un tren enorm, ticsit, — ceeace probează că, oricari ar fi circumstanţele, congediile nu sunt niciodată suspendate. Ofiţerii şi trupa au tot timpul

---

nouveau confirmé par le lt. Theodorescu, fils du curé de l'église Amza. Le père a pu voir son fils en gare de Bucarest pendant son transfert à Slatina. Tout comme Chitescu il affirme que le moral de nos soldats este très élevé. Les épidémies ont sévi, mais surtout dans la population civile. Les Russes se battent mal ou pas du tout.

Un avocat, Tanasescu Govora, m'amène le protopope de Valcea, qui cherche à faire mettre en liberté l'Evêque qui est sous clé à Ialomicioara, petit monastère de Dambovitza. A ce sujet j'apprends que le département est livré au monopole et aux spéculations du préfet Eitel et du maire Kiriakide: ils sont en sous-mains soumissionnaires de l'alcool, du vin, des aliments et que par la terreur ils ferment le bec à qui ose l'ouvrir. Par contre, la «pantahuza» a été accueillie avec ferveur.

9 septembre. — Iliescu (mon administrateur) revenu de Buzau a exceptionnellement été autorisé à voyager train militaire — un «Urlaubszug» direct de Focsani-Berlin. Train énorme, bondé — ce qui prouve que quelque soient les circonstances, les congés ne sont jamais suspendus. Les hom-

permisiuni pentru a se duce să se odihnească. In tren, militarii istoriseau că toată campania din România nu i-a costat atâtea pierderi ca cele avute la Focşani.

— Demisia lui Ribot.

— La 31 Aug. *Hinna* îmi spusese că îmi va comunica cât de curând unele chestiuni cari mă privesc personal. Astă-seară, după prânz, dânsul îmi spune că Lupu i-a încredinţat că: «se pusese la cale să fiu luat şi dus în Bulgaria. Aceasta trebuia să se petreacă pe când Neniţescu era la vie, ca să nu aibă aerul că a fost amestecat în ceva». Motivul: Sunt acuzat că am distribuit bani pentru a întreţine o propagandă anti-germană!... — Răspund lui Hinna că nu dau nici o importanţă la toate aceste glume. Incă unul din metodele de a lucra ale unora contra altora; dar de data aceasta, Lupu lucrează contra lui Neniţescu. Hinna posedă dovezi de grave neînţelegeri între dânşii.

10 Septembre. — Nimic de remarcat pe toate fronturile; totuşi, pretutindeni lupta e generală şi violentă. Pe frontul de Vest, nici un moment de linişte. Pe Ison-

---

mes et les officiers ont tout le temps des permissions pour aller se retremper les nerfs. Dans le train, les militaires racontaient que toute la campagne de Roumanie n'avait pas coûté les pertes qu'on avait essuyées à Focsani.

— Démission de *Ribot.*

— Le 31 août *Hinna* m'avait dit qu'il chercherait le plus vite possible à me communiquer certaines questions me concernant. Ce soir, après dîner, chez moi, il me dit que Lupu lui avait confié «că se pusese la cale să fiu luat şi dus în Bulgaria». Aceasta trebuia să se petreacă pe când Neniţescu era la vie, ca să nu aibă aerul că a fost în ceva amestecat». — Motif: je suis accusé de distribuer de l'argent pour entretenir une propagande anti-allemande! Je dis à Hinna que je n'attache aucune importance à ces balivernes. C'est encore une des jolies façons d'agir les uns contre les autres. Cette fois-ci c'est Lupu contre Nenitescu — et rien d'autre. Hinna aussi a surpris des preuves de graves dissentiments entre les deux.

10 septembre. — Rien de saillant sur tous les fronts, sauf qu'on s'y bat partout avec violence. Sur le front Ouest, pas une heure d'accalmie. Sur l'Isonzo rage. La prise du mont St.

zo luptă furioasă. Ocuparea muntelui Sf. Gabriel ar fi importantă pentru stăpânirea munţilor Hermada care astupă trecerea către Triest. — Pe frontul nostru, oare care activitate şi, cum trenurile spre Buzău sunt din nou întrerupte, se aşteaptă o reluare a luptei.

— Convorbire cu *Brănişteanu*. El continuă să se mire de puţinul spirit de orientare al Nemţilor, cari încă până azi nu sunt fixaţi cu obiectivitate asupra oamenilor politici. El atribue o parte din această confuziune uneltirilor amicilor lui Carp. Nici Stere nu mai inspiră încredere ! Mai departe, Brănişteanu îmi istoriseşte că colonelul Hentsch i-a spus că a făcut serioase mustrări lui Lupu pentru imprudenţele sale anti-austriace : «Cum îşi permite să vorbească, aci, în contra aliaţilor noştri !» Eu surâd, aducându-mi aminte de ceeace ştiu (Note, 22 Iulie).

— *Sc. Vârnav*, pus în libertate Sâmbătă seara, îmi spune că Bulgarii protestă cu energie şi că niciodată dânşii n'au cerut arestarea sa. De altă parte, la Ielkmann, Stirbey a aflat că arestarea s'a făcut în urma cererii directe dela Sofia.

Gabriel serait importante pour la domination des monts Hermada qui bouchent le passage vers Trieste. Sur notre front certaine activité, et comme les trains sur Buzau sont de nouveau interrompus, on s'attend à une reprise de la bataille.

Conversation avec Branisteanu. Il n'en revient pas sur le peu d'orientation des Allemands, qui encore aujourd'hui ne sont pas fixés objectivement sur le compte des hommes politiques. Il atribue aux agissements des amis de Carp une partie de cette confusion. Stere lui-même n'inspire plus confiance! — Plus loin, Branisteanu me raconte que le colonel Hentsch lui avait dit qu'il avait soigneusement lavé la tête à Lupu pour ses imprudences anti-autrichiennes. «Mais comment se permet-on de parler, ici, contre nos alliés»! — Je souris au souvenir de ce que je sais. (Notes 22 juillet).

Charles Varnav, remis samedi soir en liberté, me dit que les Bulgares protestent avec énergie et que jamais ils n'ont demandé son arrestation. D'autre part, chez Ielkmann, Stirbey a appris que sur lettres de Sofia s'était faite cette arrestation....

11 Septembre. — Duelul Kerenski-Kornilow ia proporţiuni epice. Kornilow, candidat al lui «Times» şi «Echo de Paris» (Barrès-Poincaré), a reclamat, în numele membrilor Dumei, depline puteri civile şi militare. Kerenski i-a replicat, destituindu-l : «Ordon ca generalul Kornilow să remită însărcinarea sa generalului Klembowsky. Proclam starea de asediu la Petrograd». Probabil mâine, replica lui Kornilow.

12 Septembre. — St. Alexandru. O zi caldă de început de toamnă. Multe cărţi de vizită şi scrisori. Profuziune de flori.

Pe front, în Bucovina, Ruşii ocupă la Solka poziţiunile aliaţilor. Auzisem totdeauna spunându-se că mari forţe ruse sunt grupate în Nordul Moldovei — Hotin.

13 Septembre. — Moartea Reginei Eleonora a Bulgariei. De mult timp bolnavă de cancer. Sfârşitul său era aşteptat pentru Octombre. Regina Elisabeta o stima mult şi, prin ruda sa, tânărul prinţ de Reuss, care era la Statului Major al lui Mackensen, am fi avut cui să ne adresăm pentru a se interesa de soarta prizonierilor noştri.

---

11 septembre. — Le duel Kerensky-Kornilow prend des proportions épiques. Kornilow, candidat du «Times» et de l'«Echo de Paris» (Barrès-Poincaré), avait réclamé au nom de membres de la Duma pleins pouvoirs civils et militaires; Kerensky lui a repliqué en le destituant. «J'ordonne que le général Kornilow remette sa charge au général Klembowsky. Je proclame l'état de siège à Petrograd et le district de Petro». Probablement demain replique de Kornilow.

12 septembre. — La St. Alexandre. Il fait une chaude journée d'automne. Beaucoup de cartes et de lettres; on m'envoie énormement de fleurs.

Sur le front, en Bucovine, les Russes occupent à Solka des positions des alliés. J'avais toujours entendu dire que de grandes forces russes sont groupées nord Moldavie-Hotin.

13 septembre. — Mort de la Reine Eléonore de Bulgarie. Depuis longtemps malade du cancer. Sa fin était attendue pour octobre. La Reine Elisabeth l'estimait beaucoup et, par son parent, le jeune Prince de Reuss, qui était à l'Etat-Major Mackensen, nous comptions l'intéresser effectivement au sort de nos prisonniers.

— *Blome* în drum spre Sofia și *Gebsattel*, întors dela Carlsbad, amândoi la dejun. Blome, după plecarea lui Gebsattel: Czernin știe că Germanii au împiedicat voiajul meu. La Viena se întreba *dacă merg numai în acest oraș, căci în acest caz Germanii ar fi avut brutalitatea să împiedice reîntoarcerea mea.* (Notez: 1) Ce ideie își face cineva despre politica germană la Viena, ca să-și pună această chestiune; 2) pentru ce să-și închipuiască cineva că ar putea găsi în mine un fel de complice ?). Impăratul nu iubește pe Germani. Când merge pe un front, se întreține mai mult de o jumătate de oră cu soldații, mai mult de sfertul de oră acordat cu ofițerii combatanți și când vine rândul ofițerilor germani, abia a întins mâna unuia, că îndată muzica dă semnalul de defilare. Lucrul acesta se repetă prea des ca să nu fie programatic. Czernin nutrește aceleași idei.

Uniunea personală este visul lui Blome — «ce botniță pentru Unguri !» — cu un vice-rege care ar fi probabil archiducele Carol Albert, fiul archiducelui Karl Stephan. De altfel, Carol Albert ar fi și candidatul său

---

Blome, en route pour Sofia, et Gebsattel, retour de Karlsbad, à déjeuner.

Blome, après le départ de Gebsattel: Czernin sait que les Allemands ont empêché mon voyage. On se demandait à Wien *si j'allais à Wien seulement les Allemands auraient la brutalité d'empêcher mon retour.* (Je note: 1) Quelle idée se fait-on de la politique allemande à Wien pour qu'on se soit posé cette question; 2) Pourquoi s'imaginer trouver en moi une espèce de complice?) — L'Empereur n'aime pas les Allemands. Quand il se rend sur un front, il dépasse la demi-heure d'entretien avec les soldats, il dépasse le quart d'heure accordé aux officiers combattants et quand c'est le tour des officiers allemands, à peine a-t-il donné la main à l'un que la musique joue la fanfare du défilé. Cela se répète trop souvent pour que ce ne soit pas programmatique. Czernin est dans les mêmes idées. L'union personnelle est le rêve de Blome. — «Quelle muselière pour les Hongrois»! — avec un vice-roi, qui serait probablement l'archiduc Charles-Albert, fils de l'archiduc Karl-Stephan. Au demeurant, Charles-Albert serait son candidat aussi au trône: bien fait, courageux

la tron: bine făcut, curagios, inteligent. Opozițiunea la uniunea personală ar veni mai cu seamă din partea Țarului Ferdinand. — Noul Președinte al Consiliului, *von Seidler,* nu înseamnează nimic; e provizoriu. Esterhazy, care s'a eclipsat așa de repede, greu bolnav de congestie. E greșeala lui Czernin că a lucrat să cadă Tisza. — Printre Germanii cari lucrează la petrol, el a auzit că ar fi vorba de o ocupare de terenuri pentru o durată de timp ce nici nu se poate spune.

Ducesa de Coburg, aflată în Elveția dela căderea Țarului, și-a pierdut proprietățile ei de văduvă! Nu mai are nici strictul necesar. A vândut un castel în Bavaria și acum e nevoită să se adreseze nepotului său, care nici el nu e bogat, spre a o ajuta. Ea vede des pe d-na Gebsattel.

15 Septembre. — Nimic pe toate fronturile. Pe Isonzo liniște. Acțiunea a fost aici teribilă și Austriacii recunosc că au fost în pericol.

— De când prizonierii au anunțat familiile lor, prin

---

intelligent. L'opposition de l'union personnelle viendrait surtout du Tzar Ferdinand.

Le nouveau président du conseil, von Seidler, c'est rien: du provisoire. Esterhazy, qui a si vite lâché la rampe, est syphilitique; il a eu des transports au cerveau: c'est la faute de Czernin d'avoir fait tomber Tisza. — Parmi les Allemands qui travaillent au pétrole, il a entendu énoncer des idées d'occupation des terrains pour des durées qu'on ne peut même répéter.

La duchesse de Cobourg, en Suisse, depuis la chute du Tzar, n'a plus son douaire. Elle n'a presque pas le nécessaire. Elle a vendu un château en Bavière et doit s'adresser à la bourse de son neveu qui n'est pas riche. Elle voit souvent M-me Gebsattel.

15 septembre. — Rien sur tous les fronts qui ait un caractère d'action mordante. Sur l'Isonzo, calme. L'action y a été terrible et les Autrichiens reconnaissent qu'il y a eu du danger.

Depuis que des cartes ont annoncé aux familles la récep-

cărţi poştale, de primirea coletelor ce li s'a trimis şi că am înştiinţat că în curând vor fi expediate alte două vagoane, e o îmbulzeală de nedescris la Crucea-Roşie. Ţărani, femei, oameni nevoiaşi aduc grămezi de pachete, al căror conţinut ne arată spiritul de economie al acestor oameni. Aşa, găseşti ciocolată, cutii de sardele, unt, conserve de carne, untură, toate lucrurile, în fine, rare sau dispărute cu totul. E ceva înviorător. Şi cu ce repeziciune ţăranii au priceput mecanismul!

— Lupta Kornilow-Kerensky pare că a devenit epică, după ştirile agenţiilor, fără a putea însă descurca ceva; atât sunt de contradictorii diferitele depeşi. Războiul civil se pare că e foarte apropiat.

16 Septembre. — Czernin a plecat din nou la Berlin. S'a spus îndată că chestiunea poloneză se află din nou în discuţiune. Astăzi a apărut în jurnal diploma acordată Polonezilor. Actul cel mai caracteristic este instituirea unei Regenţe care va guverna «până când puterea supremă va fi luată de un Rege sau un Regent». Deci cele două Imperii au convenit de a nu hotărî nimic în chestiunea tronului. Aviz lui Carp şi proiectelor sale.

---

tion par les prisonniers des colis qu'on leur a envoyés et que nous avons donné avis de 2 nouveaux wagons à expédier. c'est une cohue folle à la Croix Rouge. Des paysans, des femmes nu-pieds, du petit monde apportent des monceaux de paquets dont le contenu revèle l'esprit d'économie de nos gens. On y trouve du chocolat en masse, des boites de sardines, du beurre, toutes les choses enfin rares ou entièrement disparues. C'est très réconfortant. Et, avec quelle rapidité nos paysans ont saisi le mécanisme!

La lutte Kornilow-Kerensky semble être devenue épique, selon les nouvelles des agences, sans qu'on puisse y demêler quelque chose, tant sont contradictoires les différentes dépêches. La guerre civile semble toute prête.

16 septembre. — Czernin était allé de nouveau à Berlin. On a de suite dit que la question polonaise était de nouveau sur le tapis. Aujourd'hui a paru dans le journal la patente accordée aux Polonais. Le plus clair en est l'institution d'une Régence qui gouvernera «jusqu'à ce que le pouvoir suprême soit pris par un Roi ou un Régent». Donc les deux empires sont convenus de ne rien trancher dans la question du trône. Avis à Carp et à ses projets tranchants.

17 Septembre. — Venind la Crucea-Roşie, aflu că medicul general von Goetz a anunţat pe d-na Săvescu că ni se va lua administraţia spitalului Ortodoxiei «aus politischen Gründen». Cer imediat o întrevedere cu colonelul Hentsch, căci faptul acesta însemnează un semn de neîncredere în Crucea-Roşie şi prefer a mă retrage decât a înghiţi asemenea măsuri. Stirbey e de părerea mea. De altfel d-na Alex. Cantacuzino, care aleargă în toate părţile, a văzut pe Lupu Kostake şi pe V. Arion. Amândoi cunoşteau deja măsura luată. Virgil a adăogat chiar, că lovitura nu era îndreptată contra d-nei Cantacuzino, ci contra lui Marghiloman şi Stirbey. (D-na C. mi-a repetat aceasta la orele 2 şi jum.).

— Brănişteanu îmi raportează că o telegramă anunţă că Sovietul votând încheierea unei păci democratice fără a ţine seamă de tratatele secrete şi abrogarea pedepsei cu moarte, guvernul provizoriu, fără a mai aştepta Constituanta, a proclamat republica. E de sigur în actul acesta o posibilitate de pace.

— In «Pester-Lloyd» din 8 Septembre o notiţă asupra pretinsului voiaj al lui P. Carp şi al lui Marghilo-

---

17 septembre. — En arrivant Croix Rouge, j'apprends que le General-Arzt von Goetz a annoncé à M-me Savescu qu'on allait nous prendre l'administration de l'hôpital de l'Ortodoxie «aus politischen Gründen». Je demande de suite une entrevue au colonel Hentsch, car c'est une marque de méfiance dans la Croix Rouge et que je préfère me retirer que d'avaler de pareilles mesures. Stirbey est de mon avis. D'ailleurs, Didine, qui court de droite, de gauche, a vu Lupu Kostake et Virgile Arion : les deux connaissaient déjà la mesure arrêtée. Virgile a même ajouté que le coup n'était pas dirigé contre elle, mais contre Marghiloman-Stirbey. (Elle me l'a répété à 2½ h.).

Brănisteanu me rapporte qu'un télégramme annonce que le Soviet ayant voté la conclusion d'une paix démocratique, sans tenir compte des traités secrets, et l'abrogation de la peine capitale, le gouvernement provisoire, sans plus attendre la Constituante, a proclamé la république.

C'est certainement une possibilité de paix.

Dans le «Pester Lloyd» du 8 sept., une notice sur le prétendu voyage de Carp et de Marghiloman à Berlin. Ce voyage

man la Berlin. Acest voiaj n'are vre-o raţiune politică, însă vizează necesitatea de a obţine îndulcirea rigorilor în exportaţiunea recoltelor.—Am fost asigurat că, de curând, un număr din «Neue Freie Presse», care n'a fost vândut la Bucureşti, conţinea o lungă critică contra administraţiei militare în teritoriul român ocupat. Notiţa din «Pester Lloyd» are în cazul acesta o semnificare reală.

— 5 ore, vizita colonelului *Hentsch*, care aduce mari laude Crucii-Roşii; nici vorbă nu e de motive politice, şi că dânsul a fost rău înţeles. Are numai nevoe «pentru motive militare, asupra cărora nu poate a se întinde mai mult» de un spital mare; ni se va elibera chitanţă de tot ce se va lua de ei; că medicul general va avea ordinul să aranjeze totul «cu lealitate». Comunic acest răspuns lui Stirbey, care spune: «ca de obicei, ei au făcut iar o boroboaţă şi nu ştiu cum s'o repare».

— Dela generalul *Tantiloff* scot o mulţime de concesiuni pentru prizonierii noştri. Insă aflu că la sfârşitul lunei, ostaticii vor fi trimişi în Bulgaria.

18 Septembre. — Azi dimineaţă, Dr. Goëtz a fost la Ortodoxie. A ţinut un discurs în franţuzeşte, aducând

---

n'a pas de raisons politiques, mais la nécessité d'obtenir l'adoucissement des rigueurs dans l'exportation des récoltes. On m'a assuré que récemment un numéro de la «N. F. Presse», qui n'a pas été vendu à Bucarest, contenait une longue critique contre l'administration militaire en territoire roumain occupé. La notice du «Pester Lloyd», dans le même sens de critique, a alors une signification réelle.

5 h. Vu le col. Hentsch qui se confond en éloges pour la Croix Rouge; qu'il n'y a pas trace de raisons politiques et qu'il a été mal compris; qu'il a besoin «pour raisons militaires, sur lesquelles il ne peut s'étendre plus longuement» d'un nouveau grand hôpital, qu'on nous donnera quittance de tout ce que est pris par eux, que le General-Arzt aura l'ordre de tout arranger «loyalement». Je communique ces réponses à Stirbey; lui: «comme d'habitude, ils ont commis une gaffe et ne savent comment la réparer».

Du général Tantiloff je tire une foule de concessions pour nos prisonniers. Mais j'apprends qu'à la fin du mois on va envoyer en Bulgarie les otages.

18 septembre. — Ce matin Goetz a été à l'Ortodoxie; il a fait un discours en français, couvrant de fleurs la Croix

elogii Crucii-Roşii. A rugat pe doamne să rămână la posturile lor, în lazaretul devenit acum german. E una din modalităţile găsite probabil de Hentsch.

De altfel, la Crucea-Roşie, Stirbey şi Mavrojany îmi spun că în acel spital se află peste 100 de pretinşi răniţi, cari ar fi trebuit evacuaţi de mult; că ofiţerii primesc vizite la orice oră şi că ies noapeta. La 14/27 a fost petrecere cu băuturi, discursuri, certuri şi că multe doamne şi domnişoare dela Ortodoxia îngrijau «partea morală» a răniţilor, etc. In definitiv, n'am avut decât ceeace a căutat d-na Cantacuzino!

— *Horstmann :* organizarea Poloniei. Nu s'ar putea aplica oare aceiaşi întocmire şi în România ? *Horstmann*, în toate convorbirile noastre, revine asupra ideei că armata germană n'ar putea părăsi, de azi pe mâine, ţara; că *va trebui o ocupaţiune pentru a asigura ordinea.* Acelaş sistem va fi şi în Belgia. — Ii opun vecinic : La noi, ordinea e asigurată; dacă guvernez, iau asupră-mi răspunderea, deci ocupaţiunea ar fi inutilă. Exemplul Poloniei nu trebue urmat : era o ţară neorganizată ca Stat.

Rouge. Il a prié les Dames des rester à leurs postes dans le lazaret devenu allemand. C'est une des modalités trouvées probablement par Hentsch. D'ailleurs, à la Croix Rouge, Stirbey et Mavrojany me disent qu'il y a plus de cent prétendus blessés qui auraient dû être évacués depuis longtemps ; que les officiers recevaient des visites à toutes les heures et sortaient la nuit; le 14/27 août il y a eu parastas, suivi de boisson, de discours et de rire; que trop de Dames et Demoiselles de l'Ortodoxie soignaient le «côté moral» des blessés, etc. Somme toute, nous n'avons eu que ce que Didine a cherché!

Horstmann: organisation de la Pologne. Ne serait-ce pas le modèle de ce qu'on pourrait faire pour la Roumanie ? Horstmann, dans tous nos entretiens, revient sur l'idée que l'armée allemande ne pourrait quitter du jour au lendemain le pays; qu'il faudra une occupation pour assurer l'ordre; qu'il en sera de même pour la Belgique. — J'oppose constamment: l'ordre est assuré chez nous; si je gouverne, j'en prends la responsabilité et une occupation serait inutile; l'exemple de la Pologne n'est pas à suivre: c'était un pays non orga-

România este un Stat, care are organe pe cari n'ai decât să le pui în funcţiune.

— Din toate părţile ai impresiunea că mergem spre pace. Lumea germană şi austriacă e convinsă de acest lucru. Victoria lui Kerensky, dacă e reală, poate s'o zorească.

19 Septembre. — J. Kintescu soseşte din Craiova, cu o doamnă Aurel Mircea, profesoară la şcoala normală: «d. Lupu Kostake a fost la noi pentru revizuirea listelor acelor cari trebuesc să fie arestaţi sau menţinuţi, precum şi a acelora cari trebuesc liberaţi...». (Mircea se află la Tismana). — D. dr. Taubes îmi spune acelaş lucru.

Soseşte *St. Frumuşeanu,* prefectul de Mehedinţi: Cele dintâi vorbe ale lui Lupu, îmi spune el, au fost ca să-l întrebe dacă s'a ocupat de această chestiune. Există deci organe oficiale române cari aprovizionează cu prizonieri lagărele; prizonieri cari în curând vor fi transportaţi în Bulgaria. — E în adevăr ceva fantastic!

Dar s'a mai adăogat şi un şantaj relativ la revizuirea listelor: şi la Craiova şi la Severin s'a făcut uz de el, spre a se aduna semnături pentru Carp. Senatorul li-

---

nisé comme état; la Roumanie est un état, qui a des organes qu'on n'a qu'à mettre en fonction.

De toutes parts on a l'impression qu'on marche vers la paix. Tout le monde allemand et autrichien en est persuadé. La victoire de Kerensky, si elle est réelle, peut la précipiter.

19 septembre. — Jean Kintescu arrive de Craiova avec une dame Aurel Mircea, professeur de Normale: «Mr. Lupu a été chez nous pour la révision des listes de ceux qui doivent être arrêtés ou maintenus et de ceux qui doivent être relâchés....» (Mircea est à Tismana).

Puis Mr. Ar. Taubes me dit la même chose. Arrive St. Frumuseanu, le préfet de Mehedintzi: les premières paroles de Lupu ont été de lui demander s'il s'est occupé de cette question. Il y a donc des organes officiels roumains qui sont les pourvoyeurs des camps d'otages qui bientôt vont être transplantés en Bulgarie. C'est vraiement fantastique!

Un chantage aussi s'est greffé sur cette révision des listes. Et à Craiova, et à Severin on a cherché à s'en servir pour recueillir des signatures pour Carp. Le sénateur libéral

beral Isvoranu este vizat în particular, după ce fusese liberat în urma insistenţelor mele. La Craiova, Lupu a fost pentru a constitui un nou consiliu comunal cu conservatorii noştri, dar, în prealabil, el a voit a-i pune să semneze plebiscitul în favoarea lui Carp, însă ei au refuzat.

— De câteva zile, «Bukarester Tagblatt» nu scrie nimic despre incidentul germano-argentin de care numai ediţiunea germană vorbise. «Pester Lloyd» conţine elementele complecte ale afacerii. Suedia concedase Germaniei uzul cifrului său. Timp de 2 ani şi jumătate nu s'a ivit nici o încurcătură. Insă Statele-Unite avusese acelaşi privilegiu şi presupun că cunoaşterea acestui secret le-a impus să caute cheia depeşilor suedeze. Horstmann spune că e o copilărie a crede că un cifru ar putea rămâne inviolabil.

Americanii au avut, prin urmare, textul acestor telegrame şi nu l-au divulgat decât în momentul alegerilor suedeze, pentru ca astfel să poată ajuta sforţările antantistului Branting. In două depeşi, ministrul german, Contele Luxbourg, la Buenos-Ayres, tratează pe

---

Isvoranu est tout particulièrement visé, après avoir été libéré sur mes instances. A Craiova, Lupu a été pour constituer un nouveau conseil communal avec nos conservateurs, mais, au préalable, il a voulu leur faire signer le plébiscite en faveur de Carp et ils ont refusé.

Depuis quelques jours, le «Bukarester Tagblatt» ne dit mot de l'incident germano-argentin, dont l'édition allemande seule avait parlé. Le «Pester Lloyd» contient les éléments complets de l'affaire. La Suède avait concédé l'usage de son chiffre à l'Allemagne. Cela avait marché sans encombre depuis deux ans et demi. Mais les Etats-Unis avaient eu le même privilège et je suppose que la connaissance de ce secret les a poussés à chercher la clé des dépêches suédoises.

Horstmann dit que c'est un enfantillage de croire qu'un chiffre puisse rester inviolable. Les Américains ont eu par conséquent le texte de ces télégrammes et ils ne les ont divulgués qu'au moment des élections suédoises, pour évidemment arriver à seconder les efforts de l'ententiste Branting. Dans deux dépêches le ministre allemand, comte Luxbourg, à Buenos Ayres, traite le ministre argentin «d'âne notoire»

ministrul argentinian de «măgar recunoscut», şi sfătueşte guvernul: «sau să lase vasele argentine libere, sau dacă le scufundă, să le scufunde *fără a lăsa vre-o urmă*». — Mare spaimă în Argentina. Mare excitare americană. Toată orchestra agenţiilor telegrafice în mişcare. Guvernul german a rechemat îndată pe Luxbourg — un om discalificat, foarte inteligent, însă arogant — şi a pus să se publice că această notă personală nu era consecinţa instrucţiunilor primite, şi că de altminterea n'a influenţat de fapt nici un act al guvernului.

20 Septembre. — De două zile, puternice atacuri române contra Muncelului şi Varniţei şi în valea Oituzului. Comunicatul adaogă că trupele române au pătruns un moment în liniile dela Grozeşti; mari pierderi, se spune, din partea năvălitorilor !...

Comunicatul român lipseşte dela reînceperea acestei acţiuni. De altfel, lupte pe toate fronturile, afară de cel rusesc: în Flandra, St. Quentin, Lens, Meuse (luptă mare) şi o acţiune austriacă pe frontul italian din Tirol, de care nu se mai vorbea de mult timp. Italia închizând

---

et conseille au gouvernement «ou bien de laisser les navires argentins libres ou, lorsqu'on les coule, de les couler sans laisser de traces». Grand émoi en Argentine. Grande excitation américaine. Tout l'orchestre des agences télégraphiques. Le gouvernement allemand a de suite rappelé Luxbourg, — un homme coulé; très intelligent, mais arrogant —, et a fait publier que cette note personne'le n'était pas la conséquence d'instructions reçues, et que d'ailleurs elle n'avait, de fait, influencé aucun acte du gouvernement.

20 septembre. — Depuis deux jours fortes attaques roumaines contre Muncelu et Varniţa et dans la vallée de l'Oituz; le communiqué ajoute que les troupes roumaines ont pénétré à un moment dans les lignes de Grozesti, — grosses pertes de l'assaillant, nous dit-on!.. Le communiqué roumain manque depuis la reprise de cette activité. D'ailleurs, luttes sur tous les fronts, sauf le front russe: Flandres, St. Quentin, Meuse (grand combat) et même une action autrichienne sur le front italien du Tyrol, dont on ne parlait plus depuis

granițele sale de trei zile, rămâne de văzut dacă e vre-o legătură cu această afacere.

— Contele *Eugeniu Ledebur* la dejun. Ii spun : Afacerea poloneză pare a fi socotită drept o afacere austriacă. — «Tot astfel mi se pare și mie și e supărător lucrul acesta; vina este a administrației germane care a reușit rău. Ideia lui Ludendorf era ca Polonia să dea un mare număr de soldați și ea n'a dat nimic. Mi-ar plăcea mai bine ca Polonia să treacă la Germania». — E curios cum nimeni nu vrea de această Polonie !... Apoi, se pare că și Polonezii — cărora li s'a promis atât de mult la începutul războiului, scontând șansele unei revoluțiuni care n'a sosit, — cred că universul întreg se bate numai pentru ei.

21 Septembre. — Un om de treabă, d. *Oscar Cisek*, liberat din lagărul de prizonieri din Austria, mi-aduce știri despre aproape 50 grupe de țărani din Șarul Dornei cari sunt internați la Katzenau (inutil a căuta acest nume în atlas : e un nume născocit de Italienii aflați în lagăr și acuzați că mănâncă «Katzen !»).

---

longtemps. L'Italie ayant fermé ses frontières depuis trois jours, il restera à voir s'il y a relation avec cette affaire.

Le comte Eugène Ledebur déjeune. Je lui dis: «L'affaire polonaise semble s'emmancher comme l'affaire autrichienne». — Lui: «Cela me paraît aussi et c'est fâcheux; c'est la faute à l'administration allemande qui a mal réussi. L'idée de Ludendorf était que la Pologne donnerait un grand nombre de soldats et elle n'a rienfourni. J'aimerais mieux qu'on laissât la Pologne à l'Allemagne». C'est curieux comme personne n'en veut de cette Pologne. Il semble aussi que les Polonais — à qui on a trop promis au début de la guerre, escomptant les chances d'une révolution, qui n'est pas venue, — les Polonais paraissent croire que l'univers se bat rien que pour eux.

21 septembre. — Un brave libéré des camps d'internement en Autriche, Mr. Oscar Cisek (Viitorului 65), m'apporte des nouvelles de 50 couples environ de paysans de Șarul-Dornei qui sont internés à Katzenau (inutile de chercher ce nom dans les atlas: c'est un nom inventé pour les Italiens habitants en majeure partie du camp et accusés de manger les

Aceşti nenorociţi, despre a căror existenţă şi loc de detenţiune nu se ştia nimic, sunt într'o stare de mizerie îngrozitoare. Mulţi au murit! Cisek i-a auzit spunând că adeseori au înghiţit oţet «ca să le mai strângă stomacul». — O pâine de contrabandă costă 8 coroane. Sunt şi evrei români internaţi acolo; dar din Viena, de pretutindeni, au fost ajutaţi şi adeseori puşi în libertate.

Alerg la Crucea-Roşie. Trimitem o mie de coroane şi cutii cu pesmeţi.

— *Nebunia plebiscitară* a lui Lupu îşi produce efectele. Cernătescu ameninţă pe magistraţi cu transferarea. La Piteşti, şeful poliţiei a spus generalului Ghiţescu să bage de seamă, căci face o politică «contrarie» Germaniei. Generalul a răspuns: «Urmez politica şefului meu!»

— Prinţesa Martha (Bibescu) a scris lui G. Stirbey. Ea a aflat prin *Comşa* lucruri interesante. Ştiam că Comşa era «în misiune» la Berna : Take nu uită prietenii; iar banii, pentru misiuni de genul acesta, nu lipsesc. Regele a avut momente de ezitare. — Brătianu, prin Stirbey, l'a ameninţat cu abdicarea. Stelian a fost

---

«Katzen»!). Ces malheureux, dont on ne soupçonnait ni l'existence, ni le lieu de détention, souffrent de misère affreuse. Beaucoup sont morts! Cisek leur a entendu dire qu'ils ont souvent avalé du vinaigre pour «resserrer leur estomac». Un pain de contrebande, 8 kronen. Il y a des Juifs roumains internés aussi là-bas. De Wien, de partout on les a secourus et souvent mis en liberté. Je cours à la Croix Rouge : nous envoyons mille couronnes et des caisses de galettes.

La folie plébiscitaire de Lupu produit ses effets. Cernatescu menace les magistrats de les faire déplacer. A Pitesti, le chef de police a dit au général Ghiţescu de faire bien attention à lui, car il suit une politique «contraire» à l'Allemagne. Le général a répondu: «Je suis la politique de mon chef!»

La princesse Marthe a écrit à G. Stirbey. Elle a appris par Comşa des choses intéressantes. Je savais que Comşa était «en mission» à Berne: Take n'oublie pas ses amis et l'argent pour les missions de ce genre ne manque pas. Le Roi a eu des moments d'hésitation; Bratiano «par Stirbey» l'a menacé de l'abdiquer!

numit ministru în Italia : aşa se explică telegrama că Ghika va continua să locuiască la Roma.

— Azi dimineață Maimarolu şi Ciocârdia îmi spun: Impăratul e în România şi a fost eri la Curtea de Argeş. Nu credeam nimic. Astă-seară, întâlnesc la d-na Lydia Filipescu pe colonelul Sturdza, care nu-ți face nici o plăcere să-l întâlneşti undeva. El îmi confirmă că Impăratul a fost la Curtea de Argeş şi a petrecut noaptea în vagonul său, în apropiere de gara de Nord, venind de pe frontul din Transilvania. Pleacă la Sofia ? Linia Giurgiu foarte păzită. Şi Lupu Kostake nu l'a văzut! Niciodată nu se va consola de aceasta...

22 Septembre. — Jurnalul confirmă că Impăratul a fost alaltăeri la Curtea de Argeş; un ofițer, d. Kleinschmidt, l-a văzut la Giurgiu.

— *Mehedinți* îmi comunică o ştire care, ori cât de necrezut ar părea cadrează foarte bine cu atmosfera locală : *un ofițer de poliție german i-a perchiziționat alaltăeri casa!...* Nu i s'au perchiziționat hârtiile, nici nu i s'au pus chestiuni... Mai de mult Carp ceruse lui Mehedinți să scrie o carte *contra* Regelui Carol. Refuz.

Stelian a été nommé ministre en Italie: cela explique la dépêche que Ghika continuera de résider à Rome.

Ce matin Maimarolu, Ciocardia me disent: l'Empereur est en Roumanie et a été hier à Curtea de Arges. Je n'en croyais rien. Ce soir je rencontre chez Lydie Philipescu le colonel Sturdza, qu'on n'a pas de plaisir à trouver quelque part. Il me confirme que l'Empereur a été à Curtea de Arges et a passé la nuit dans son train dans les environs de la gare du Nord, venant du front de Transylvanie. Se rend-t-il à Sofia ? La ligne Giurgiu était très gardée. Et Lupu ne l'a pas vu! Jamais il ne s'en consolera....

22 septembre. — Le journal confirme que l'Empereur a été avant hier à Curtea de Arges et un officier. Mr. Kleinschmidt, l'a vu à Giurgiu.

Mehedinți me communique une nouvelle qui, pour paraître invraisemblable, ne cadre pas moins avec l'atmosphère locale: un officier de police allemand a fouillé avant-hier sa maison! On n'a pas perquisitionné ses papiers, ni posé des questions.... Dans le temps, Carp avait demandé à Mehedinți écrire livre contre Roi Carol. Refus.

— Pe frontul de Vest, mare luptă (a treia în Flandra) pe un front de 12 km. Buletinul ne spune că succesul primei zile a fost de partea Germaniei.

— In România e aşteptat şi Impăratul Carol. Călătorie în aceleaşi condiţiuni ca pentru Impăratul Wilhelm.

— Horstmann îmi trimite «Norddeutsche Allgem. Zeitung», care reproduce textul adevărat al *răspunsului lui Wilson* la nota Papei şi versiunea cu neruşinare falşificată a Agenţiei Havas. Am trimis câteva fructe d-nei Lisette Greceanu. Ea îmi răspunde pe o carte de vizită «Madame Paul Greceanu, geboren Prinzessin Ghika»; şi când îmi aduc aminte că Paul, foarte francofil, refuzase orice colaborare politică din cauza politicei mele germanofile!

23 Septembre. — Comunicatul anunţă *ruperea frontului rus la Iacobstadt* (la nord de Frederickstadt pe Dvina), ocuparea acestui însemnat cap de pod precum şi a oraşului. Fluviul n'a fost încă trecut, ceeace dă de presupus că va fi menţinut ca delimitare a noului front.

Sur le front Ouest, grande bataille (la 3-e de Flandre) sur un front de 12 km. Le bulletin tient que le succès de ce premier jour a été du côté allemand.

On attend en Roumanie aussi l'Empereur Charles. Voyage dans les mêmes conditions que pour l'Empereur Guillaume.

Horstmann m'envoit la «Norddeutsche Allg. Zeitung» qui donne le texte véritable de la réponse de Wilson à la note du Pape et la version impudemment falfifiée par l'agence Havas.

Envoyé quelques fruits à Lisette Greceanu. Elle me répond sur une carte de visite libellée «Madame Paul Greceanu, geboren Prinzessin Ghika». Et je me rappelle que tout en restant bon conservateur, Paul, très francophile, avait refusé toute collaboration politique à cause de ma politique fidèle aux Puissances Centrales!

23 septembre. — Le communiqué annonce la rupture du front russe à Iakobstadt, la prise de cette importante tête de pont et l'occupation de la ville. Le fleuve n'est pas franchi, ce qui laisse à supposer qu'il sera maintenu comme délimitation du nouveau front.

— Nota Impăratului Carol ca răspuns la aceea a Papei este bine venită. Ca latură politică ea pune, pe cât se pare, pe primul plan desarmarea reciprocă şi succesivă, libertatea mărilor şi arbitragiul şi, pe aceste baze, căutând a găsi soluţiunea chestiunilor pendinte şi ridicate de acest războiu.

24 Septembre. — *Impăratul Wilhelm* a părăsit eri România, după ce a vizitat Sinaia. Sosind din Riga prin Vârciorova, a fost la Curtea de Argeş; a petrecut noaptea de Joi spre Vineri în trenul său, gara de Nord; a trecut apoi la Giurgiu; pe Dunăre până la Cernavoda, unde a văzut podul; în urmă pe frontul Siret şi de aci la Sinaia.

Singurul Român pe care l-a văzut a fost Tzigara, care l-a primit la Curtea-de-Argeş. Lupu Kostake n'a ştiut nimic şi, după părerea lui, vizita «în astfel de condiţiuni» n'a adus nici un bine, Impăratul «nepromiţând nimic». Dânsul era foarte umilit. Niciodată nu va ierta lui Tzigara faptul că Mareşalul, recomandând cea mai absolută discreţiune, Tzigara a observat-o chiar faţă de el.

Tzigara spune că Impăratul e persoana cea mai amabilă din câte a întâlnit. N'ai crede că ai în faţă o

---

La note de l'Empereur Carl en réponse au Pape est de belle venue. Comme politique elle semble mettre au premier plan le désarmement réciproque et successif, la liberté des mers et l'arbitrage; et, sur ces bases, trouver la solution des questions pendantes et soulevées par cette guerre.

24 septembre. — L'Empereur Guillaume a quitté hier la Roumanie après visite à Sinaia. Arrivant de Riga par Vârciorova, a été à Curtea de Arges; passé la nuit de jeudi à vendredi dans son train Gare du Nord; passé par Giurgiu; fait le Danube jusque Cernavoda; vu le pont; été sur le front Sereth; puis Sinaia.

Le seul Roumain qu'il ait vu est Tzigara, qui a fait les honneurs de Curtea de Arges; Lupu Kostake n'a rien su; aussi, à son avis, la visite «dans de pareilles conditions» a nui (?), l'Empereur «n'ayant rien promis». Il était très mortifié. Il ne pardonnera pas à Tzigara que le maréchal ayant recommandé la plus absolue discrétion, Tzigara l'ait observé même vis-à-vis de lui. Tzigara dit: Empereur est l'homme le plus aimable qu'il ait rencontré; en rien on ne sent le jeu de

«Majestate». E documentat, familiar, cu priviri generale asupra tutulor chestiunilor. Admiră pe ţăranul român. In orice lucru, convins de superioritatea poporului nostru asupra poporului bulgar. Ţara i s'a părut foarte frumoasă; poziţia Curţii-de-Argeş, cu totul occidentală; nimic asemănător cu Orientul. Dunărea nu poate rămâne fluviul pe malurile căruia un călător nu poate poposi fără să primească un glonţ de puşcă; el trebuie să devină un al doilea Mississipi. Ce însemnează aci Dunărea bulgară, dincolo Dunărea sârbă, mai departe română sau ungară? Comisiunea dunăreană poate sau trebuie să rămână, însă de ce să nu se deschidă o cale peste lacurile de pe ţărmul drept? Adresându-se Feldmareşalului: «Ar trebui să faceţi această lucrare». Mackensen: «Majestatea Voastră să-mi dea prizonieri şi o fac». De două ori spune: «Cum a putut Regele vostru să facă ce a făcut? Lipsă de caracter sau mare prostie?» «Natură influenţabilă şi anturaj rău», răspunde Tzigara. Mackensen a încercat să aducă laude lui Carp. Impăratul (făcând gestul monoclului): «Il cunosc bine, dar... prea bătrân!»

—Vizita neaşteptată a lui *Konradsheim*, care se re-

---

la «Majesté» ; documenté, aperçus sur toutes les questions, familier. Il admire le paysan roumain. En toutes choses convaincu de la supériorité de notre peuple sur le peuple bulgare. Le pays lui a semblé très beau ; le site de Curtea de Arges bien occidental, rien de l'Orient. Le Danube ne peut rester le fleuve sur les bords duquel un voyageur ne peut aborder sans recevoir un coup de fusil; il doit devenir le Mississipi; que signifie ici Danube bulgare, là Danube serbe, ailleurs roumain ou hongrois? La commission danubienne peut ou doit rester, mais pourquoi ne pas ouvrir une voie à travers les lacs de la rive droite? Au Feldmaréchal : «Vous deviez faire ce travail». — Mackensen: «Que Votre Majesté me donne des prisonniers et je le fais!» — Par deux fois : «Comment votre Roi a-t-il pu faire ce qu'il a fait? Absence de caractère ou grande bêtise?» — Tzigara: «Nature influençable et mauvais entourage». — Mackensen a essayé de faire éloge Carp. L'Empereur: «Je le connais bien (il a fait le geste du monocle), mais trop vieux!»

Visite inattendue de Konradsheim, qui revient de Wien,

întoarce dela Viena, unde n'a petrecut: «Trebuie să mărturisesc că mi-a fost foame tot timpul». (Din aceste crâmpeie de vorbe îşi poate cineva da seama cât de mult dorinţa de a face pace stăpâneşte pe cei de acolo!) Contele Czernin l-a însărcinat să-mi exprime complimentele sale şi să-mi spună cât ar dori să vorbească cu mine. N'aţi voi să reluaţi chestiunea acelei nenorocite călătorii întrerupte? Cât timp nu se repară greşeala la Berlin, nu mă voiu clinti din loc. Konradsheim revine în cursul conversaţiunii şi-i spun «a merge numai la Viena, ar însemna o accentuare pe care doresc s'o evit şi de altminteri, sunt convins că nu mi s'ar elibera paşapoarte». — Păcat! repetă el.

— Am uitat să notez eri: *Praschma*, plecând azi pentru sesiunea Reichstagului, am fost eri la biuroul său spre a-i comunica informaţiile culese dela Comşa asupra şovăirilor Regelui. I-am desvoltat din nou teza mea, care a fost bine primită de el: «A face pace cu şi prin dinastia noastră. Această pace cu România oficială este singura care ar putea pricinui o spărtură în Antantă».

---

où il ne s'est pas amusé: «Je dois avouer que j'ai eu faim tout le temps» (Par ces petits aperçus on se rend compte combien le désir de faire la paix domine les gens!). Le compte Czernin l'a chargé de ses compliments pour moi et de me dire combien il aimerait causer avec moi. — Konradsheim: «Est-ce que malheureux voyage interrompu, vous ne voudriez pas le reprendre?» — Je lui réponds: «A moins que de Berlin on ne répare la maladresse, je ne bougerai pas». — Konradsheim revient dans le cours de la conversation et je lui dis «aller rien qu'à Wien, ce serait marquer une accentuation que je désire éviter et, d'ailleurs, je suis persuadé que je n'aurrais pas de passeports». — Lui encore une fois: «C'est dommage.....»

Oublié de noter hier: Praschma partant pour la session de Reichstag aujourd'hui, j'ai été hier à son bureau lui communiquer le renseignement qu'on avait eu par Comsa sur les hésitations du Roi. Je lui ai de nouveau développé ma thèse qui trouve chez lui bon accueil: «faire la paix avec et par notre dynastie. Cette paix avec la Roumanie officielle est la seule qui puisse faire brêche dans l'Entente».

— Am remis lui Horstmann o notiţă asupra compoziţiei liberale a principalelor organe administrative, care dă destul de limpede publicului impresiunea durabilităţii şi forţei liberalilor în toate timpurile.

25 Septembre. — Dare de seamă oficială despre călătoria Impăratului în ziarele de azi dimineaţă.

In oraş, lumea e neliniştită de prezenţa Ţarului Bulgariei şi celor doi fii ai săi, sosiţi la Cernavoda pentru a saluta pe Impăratul. Această vizită e socotită ca o manifestaţiune a pretenţiunilor Bulgariei faţă de România.

Impăratul a pronunţat la Focşani, înaintea trupelor, cuvinte aspre pentru «Hohenzollernul necredincios, care, urmând unui mare Domnitor înzestrat cu calităţi nobile, n'a voit să-i cunoască tradiţiunile de fidelitate».

Cred totuşi că va fi posibilă o înţelegere cu dinastia noastră.

Se cunoaşte textul autentic al răspunsului Germaniei către Papa. Răspunsul e dat de Cancelar, iar nu de Impărat, ca în Austria. Fondul, în ceeace priveşte desarmarea, arbitragiul, libertatea mărilor, este acelaş; însă se mai adaogă două afirmaţiuni: 1) Impăratul până

Remis à Horstmann notice sur la composition libérale de nos principaux organes administratifs, ce qui donne trop clairement au public l'impression de la pérennité et de la force des libéraux par tous les temps..

25 septembre. — Compte-rendu officiel du voyage de l'Empereur dans les journaux de ce matin.

En ville on est inquiet de la présence du Tzar de Bulgarie et des deux fils venus pour le saluer à Cernavoda, et on veut y voir une manifestation affirmant les prétentions bulgares sur la Roumanie. L'Empereur a prononcé à Focşani, devant les troupes, des paroles dures pour «le Hohenzollern infidèle qui, succédant à un grand Prince aux nobles pensées, n'en a pas connu les traditions de fidélité».

Je crois dans le troisième dessous toute possibilité d'accommodement avec notre dynastie !..

On a le texte authentique de la réponse de l'Allemagne au Pape. Ce n'est pas l'Empereur comme en Autriche, c'est le chancelier qui répond. Le fond, quant au désarmement, arbitrage, liberté des mers, est le même. Mais il y a en plus

în cel din urmă moment a sperat că va putea menţine pacea; 2) Impăratul are tot poporul cu dânsul în dorinţa efectivă de pace şi el răspunde de acord cu Parlamentul său (in engster Fühlung mit der Vertretung des deutschen Volkes).

E răspunsul la nota americană, care voeşte să stabilească o distincţiune între poporul german şi dinastie.

— D. *de Below*, fost ministru la Sofia, dejunează la mine fiind adus de Horstmann. El reprezintă, cred, Crucea-Roşie pe lângă «Militär-Verwaltung». Vorbeşte perfect franţuzeşte; în 1913 a fost în treacăt la Sinaia; pe timpul lui Leyden a făcut vremelnic parte din legaţiune. Vorbim de o mulţime de persoane cunoscute de amândoi. Are straşnică ideie de *Lady* Beatrix Barclay, de drăgăstoasă amintire. Când erau mai tineri, Barclay a suferit mult de poznele soţiei sale. Au părăsit repede Madridul şi în condiţiuni supărătoare pentru ea.

In 1898, Drummond Wolff era ambasador în Spania. Primind într'o dimineaţă mai multe depeşi urgente, se coboară în cancelarie să caute cifrul. Tablou : Ameri-

---

deux affirmations: 1) L'Empereur jusqu'à la dernière minute a espéré garder la paix; 2) l'Empereur a tout son peuple derrière lui, dans le désir effectif de paix, et l'Empereur répond d'accord avec son Parlement (in engster Fühlung mit der Vertretung des deutsches Volkes).

C'est la réponse à la note américaine qui veut toujours établir une distinction entre le peuple allemand et la Dynastie.

Mr. de Below, ancien ministre à Sofia, déjeune avec moi, amené par Horstmann. Il a les insignes de la Croix Rouge et la représente, je crois, à la Militär-Verwaltung.

Parle parfaitement le français ; a été en 1913, un instant, à Sinaia ; a passagèrement fait partie de la légation du temps de Leyden. Nous parlons de foule de gens connus en commun. Il a une terrible idée de Lady Beatrix Barclay d'amoureuse mémoire. Lorsqu'ils étaient plus jeunes, Barclay a beaucoup souffert des frasques de sa femme. Les Barclay ont quitté Madrid rapidement et dans des conditions fâcheuses pour la dame. En 1898, Drumond Wolff était ambassadeur en Espagne; recevant de grand matin des dépêches urgentes, il descend, en pantoufles, à la chancellerie, chercher le chiffre;

cana, întrebuinţând chei falşe, copia rapoartele engleze pentru a le trimite la Washington. Şi, adaogă Below: «Fericitul bărbat al unei astfel de femei a continuat să rămână în carieră».

— Mavrojany află dela Neniţescu că o nouă ofensivă se pregăteşte contra Moldovei. Dealtfel, trenurile obişnuite în direcţiunea Buzău nu sunt restabilite.

27 Septembre. — Obişnuiţi cu marile evenimente militare, comunicatele celor din urmă două zile ne par neînsemnate, cu tot atacul reînnoit cu tărie al Englezilor în Flandra. Tunurile lor par'că se perfecţionează din zi în zi mai mult. Ostanda a fost bombardată şi de pe uscat şi de pe mare.

— Impăratul a admirat mult minele dela Slănic. A ţinut o cuvântare pentru a lăuda munca ce se depune acolo. Horstmann mi-a spus ce impresie mare a făcut Slănicul.

Impresiuni asupra voiajului Impăratului. In lagărul carpist mare consternare. Cei exageraţi, ca Golescu, exclamă: «Semn rău de tot pentru ţară! Impăratul a

---

tableau : l'Americaine, ayant de fausses clés, copiait les rapports anglais pour les envoyer à Washington. Et, ajoute Below : on a gardé dans la carrière l'heureux mari d'une pareille femme.

Mavrojany tient de Neniţescu (par Maltezeanu) qu'une nouvelle offensive se prépare contre la Moldavie. D'ailleurs, les trains habituels dans la direction Buzau ne sont pas rétablis.

27 septembre. — Habitués aux gros événements militaires, les communiqués des deux derniers jours nous paraissent quelconques, malgré l'attaque fermement renouvélée des Anglais en Flandre. Leurs canons semblent se perfectionner chaque jour davantage. Ostende ayant été bombardé de terre et de sur mer.

L'Empereur a beaucoup admiré les mines de Slănic. Il y a tenu un speech pour louer la besogne qui s'y accomplit. Horstmann m'a dit combien Slanic avait fait impression.

Impressions sur le voyage de l'Empereur. — Dans le camp carpiste, grande mortification. Les exagérés comme Golescu: «Semn rău de tot pentru ţară; Impăratul a fost la

fost la Slănic, la Câmpina și n'a chemat pe Carp!» Lupu este plouat. El nu poate erta lui Tzigara discrețiunea observată față de dânsul. Mulți sunt neliniștiți de prezența lui Ferdinand al Bulgariei la Cernavoda. De ce n'a salutat pe Impărat la Rusciuk, ci tocmai în mijlocul Dobrogei? (V. 5 Oct.). Discursul dela Focșani e interpretat în sensul că niciodată dinastia nu va fi iertată. Și cu toate acestea încep a deveni numeroși acei cari găsesc Regelui Ferdinand scuza că, fiind Rege constituțional, nu putea să facă altfel.

— *Prințul August Wilhelm* al Prusiei, care a reprezentat pe Impăratul la înmormântarea Reginei Eleonora, se află în București. Tzigara va fi primit azi. Eri, Feldmareșalul a vizitat cu dânsul orașul.

— S'a găsit o broșură din 1914 a lui Crivăț. *Audaces fortuna juvat!* Acest domn, care terorizează astăzi pe profesori, era în Sept. 1914 un acționist fervent care găsea că: «România ar face o crimă față de neamul românesc dacă n'ar grăbi intrarea sa în acțiune». Dar a găsit, cu Virgil Arion, drumul său spre Damasc!

Slănic, la Câmpina și n'a chemat pe Carp» — Lupu est penaud. Il ne peut pardonner à Tzigara la discrétion observée vis-à-vis de lui. Beaucoup sont inquiets de la présence de Ferdinand de Bulgarie à Cernavoda. Pourquoi n'a-t-il pas salué l'Empereur à Rusciuk, mais en pleine Dobrogea? (V. 5 oct.).

Le discours de Focșani est interpreté comme l'afirmation qu'on ne pardonnera jamais à la dynastie. Et pourtant, commencent à être nombreux ceux qui trouvent au Roi Ferdinand l'excuse que, comme Roi constitutionnel, il ne pouvait pas faire autrement.

Le Prince Auguste-Guillaume de Prusse, qui avait représenté l'Empereur aux funérailles de la Reine Eléonore, est à Bucarest. Tzigara sera reçu aujourd'hui. Hier, le Feldmaréchal l'a promené dans son auto en ville.

On vient de découvrir une brochure de 1914 du nommé Crivetz. *Audaces fortuna juvat.* Le Monsieur qui terrorise aujourd'hui les professeurs, grâce à son beau-frère Virgile, était en septembre 1914 un pur actionniste qui trouvait que: «România ar face o crimă față de neamul românesc dacă n'ar grăbi intrarea sa în acțiune». Il a trouvé, avec Virgile, son chemin de Damas!

29 Septembre. — La dejun, *Spiess și maiorul Heitz*, care conduce Primăria din București, cu Stirbey și Verzea, care dorea să cunoască pe Spiess.

Vorbind despre bătălia dela Marna, — după care și Francezii și Germanii se retrăgeau fără a fi urmăriți, Francezii revenind cei dintâi din eroarea lor, — Heitz, care era împreună cu Falkenhayn, ne spune: Trupele germane nu mai aveau nici o coeziune și marele Stat-Major a transmis prin colonelul Hentsch două ordine: retragere sau continuarea ofensivei. Hentsch, judecând situația rea, din cauza pierderii oricărei legături între armate, a remis ordinul de retragere. Acesta e motivul pentru care Impăratul i-a acordat, în România, ordinul: «Pour le Mérite», singura distincțiune relevată de ziare printre decorațiile acordate în România.

— *Stauss*, care a venit cu prilejul vizitei imperiale la Câmpina crede că singurele obstacole sunt: chestiuni personale ale lui Lloyd George în Anglia și Poincaré în Franța; apoi, temere din partea oricărui guvern rus de a licenția armata, — soldații-țărani deveniți liberi și gata în orice moment a cotropi proprietățile particulare.

---

29 septembre. — Eu à déjeuner Spiess et major Heitz, qui dirige notre Mairie de Bucarest, avec Stirbey et Verzea qui désirait connaître Spiess. En causant de la bataille de la Marne, après laquelle Français et Allemands se retiraient sans poursuite, les Français revenant les premiers de leur erreur, Heitz, qui était avec Falkenhayn, nous dit: Les troupes allemands n'avaient plus aucune cohésion et le grand Etat Major a dépêché le colonel Hentsch porteur de deux ordres: retraite ou continuation de l'offensive, Hentsch, jugeant la situation mauvaise, à cause de la perte de toute liaison entre les armées. a remis l'ordre de retraite. C'est la raison pour laquelle l'Empereur lui a remis en Roumanie l'ordre «Pour le Mérite», la seule distinction que le journal ait relevée parmi les décorations accordées en Roumanie. Je donne l'explication pour ce qu'elle vaut.

— Stauss qui est venu un instant pour accompagner la visite impériale a Campina, croit que les seuls obstacles sont: questions personnelles de Lloyd George en Angleterre et de Poincaré en France, dont carrière brisée, vie en danger, — et crainte de tout gouvernement russe de licencier l'armée, les soldats-paysans devenus libres étant toujours prêts à se ruer sur propriétés particulières.

Tot prin Stauss (Brănişteanu-Verzea) s'a avut impresia că Impăratul este ferm hotărât a nu ierta nici Regelui nostru, nici dinastiei. De altminteri, Arion afirmă că în textul german al cuvântării Impăratului la Focşani, Regele Ferdinand este arătat ca : «cel din urmă Hohenzollern care a domnit !...» N'am controlat.

1 Octombre. — La Club, Bărbulescu îmi comunică cu indignare şi alţii îmi confirmă (Dobrescu), că Wachmann (ofiţer dezertor), a fost numit director la Banca Naţională, iar mica can... de Barnowski, director la Băncile Populare. Veşnic sistemul colectiviştilor... «Moldova» (gazeta) este pepiniera care a produs roadele cele mai frumoase !...

—*Baronul de Witzleben* şi un director dela «Dresdener Bank» îmi fac o lungă vizită, în cursul căreia aflu că operaţiunea proiectată a bonurilor ce voia să emită Banca Naţională nu e încă hotărâtă, şi că cercurile financiare sunt neliniştite în ceea ce priveşte emisiunea, — dacă ar lua o extensiune mai mare, — a biletelor Băncei Generale.

Toujours par Stauss (Branisteanu-Verzea) on a eu l'impression que l'Empereur est fermement décidé à ne pas pardonner à notre Roi ni à sa dynastie. Arion, d'ailleurs, affirme que dans le texte allemand du discours de l'Empereur à Focsani, le Roi Ferdinand est désigné «le dernier Hohenzollern qui a regné...» Je n'ai pas contrôlé.

1-er octobre. — Au club c'est avec indignation que Barbulescu me communique et d'autres me confirment (Dobrescu qui le tient de Maltezeanu) qu'on a nommé Wachmann (officier déserteur) directeur à la Banque Nationale et la petite can... de Barnovski directeur des Banques Populaires. C'est toujours la système des collectivistes... La «Moldova» est la pépinière qui a produit encore les fruits les plus plantureux!

Le Baron de Witzleben et un directeur de la Dresdner Bank me font une longue visite, au cours de laquelle j'apprends que l'opération projetée des bons que voulait émettre la Banque Nationale n'est pas encore décidée et que les cercles financiers sont inquiets au sujet de l'émission — si elle s'étendait encore — des billets de la Banque Géuérale.

2 Octombre. — *Tzigara* vine să-mi ceară lista celor cari au fost la dejunul meu; Tülff, guvernatorul, voind a-mi întoarce invitaţiunea, deşi a mea nu era decât o replică. El se războeşte din ce în ce mai mult cu *Lupu.* Lupu «ganz verschnupft» : n'a văzut încă pe Mackensen, cu toate că i-a cerut să-l primească, şi apoi vizita aceasta a Impăratului, la care dânsul n'a luat parte... Tzigara mai adaogă : poliţia germană afirmă că discursul Impăratului trebuie să ne apropie, pe Carp şi pe mine, din moment ce soarta dinastiei e pecetluită.

— *Horstmann* şi *Below* la dejun. Nimic particular; afară de faptul că venind vorba de d-na Sturdza, Horstmann a spus: «nu e mama faimosului colonel?» Desgustul ce a arătat dânsul, pronunţând termenul acesta «faimos», nu se poate reproduce. Horstmann mi-aduce un extract din «Gazette de Lausanne» relativ la reformele agrare (?) dela Iaşi.

— Maiorul *Herwarth von Bittenfeld* dela O. K. M. vine să mă consulte în mod discret. Dânsul, de asemenea, admiră ţara şi doreşte să se fixeze aici: ar voi să ştie dela mine, dacă trebuie să primească oferta făcută de «Deutsche Bank» — după terminarea războiului —

---

2 octobre. — Tzigara vient me demander la liste de ceux qui ont été à mon déjeuner Tülff, le gouverneur voulant me rendre la politesse, alors que mon invitation n'était qu'une replique. — Il est de plus en plus en petite guerre latente avec Lupu. Lupu, «ganz verschnupft»—il n'a pas encore vu Mackensen, malgré qu'il lui a fait demander de le recevoir, — et puis cette visite de l'Empereur dont il n'a pas été...— Du même: la police allemande affirme que le discours de l'Empereur doit nous rapprocher, Carp et moi, du moment que le sort de la dynastie est scellé.

Horstmann et von Below à déjeuner. Rien de particulier, sinon que parlant de M-me Sturza, Horstmann a dit : «N'est-ce pas la mère du fameux colonel»? Le dédain qu'il avait dans ce «fameux» n'est pas à reproduire. — Mr. Horstmann m'apporte un extrait de la «Gazette de Lausanne» avec les réformes agraires (?) de Iassy.—Le major Herwarth von Bittenfeld de l'O. K. M. vient me consulter discrètement. Lui aussi admire le pays et veut se fixer ici. Il voudrait savoir de moi s'il doit accepter les offres de la «Deutsche Bank» — pour

sau aceea făcută de «Disconto», rivala sa. Are haz, însă e caracteristic.

5 Octombre. — Alaltăeri, *Ledebur* a spus lui Stirbey — această ştire din sursă austriacă pare a nu fi o simplă vorbă de complezenţă — că Impăratul nu se aştepta de loc să întâ nească la Cernavoda pe Regele Ferdinand al Bulgariei şi că această întâlnire afară din program l-a plictisit.

Astăzi *Tzigara* îmi confirmă că Impăratul, care trebuia să vadă săpăturile archeologice din Dobrogea, aflând că Ţarul îl aştepta—şi încă cu un dejun, în timpul căruia ar fi toastat «pe pământul Dobrogei liberate» —s'a grăbit să se oprească în mijlocul Dunărei şi să nu sosească la Cernavoda decât pentru a schimba un salut şi a trece repede înainte pentru a nu eşi din program. «Şi adaogă Tzigara, Impăratul a dejunat în trenul său la Feteşti, iar celălalt şi-a înghiţit singur dejunul». De altfel *Moos*, în congediu pentru 48 ore, îmi spune că Ferdinand a vizitat Constanţa, dându-se drept suveran al acestui ţinut însă, adaogă Moos : «Aceşti murdari

---

après la guerre — ou de la «Disconto», sa rivale. C'est amusant, mais caractéristique.

5 octobre. — Avant-hier Ledebur a dit à Stirbey — cette source autrichienne garantit que c'est pas un propos de complaisance — que l'Empereur ne s'attendait pas du tout à voir à Cernavoda le Roi de Bulgarie et que cette rencontre, qui n'était pas dans le programme, l'a ennuyé. — Aujourd'hui, Tzigara me confirme que l'Empereur, qui devait voir les fouilles archéologiques de Dobrogea, ayant appris que le Tzar l'attendait — et encore avec un déjeuner au cours duquel il aurait toasté «sur le sol de la Dobrogea délivrée», s'est empressé de s'arrêter en plein Danube et de n'arriver à Cernavoda que pour échanger un salut et filer pour ne pas déranger le programme. Et, ajoute Tzigara, l'Empereur a déjeuné dans son train à Fetesti et l'autre a avalé seul son déjeuner. D'ailleurs Moos, en congé pour 48 h., me dit que Ferdinand a visité Constantza et s'y est montré en souverain du pays, mais, ajoute Moos : «Ces sales sauvages n'auront ja-

sălbatici nu vor avea niciodată Dobrogea. Chiar de curând, a avut loc schimb de focuri între Germani şi Bulgari în Dobrogea.

Cari sunt proiectele militare? Unii cred, că se prepară atacul în contra Moldovei. Moos îmi spune că acest atac s'ar face prin partea de jos a Dunării, unde, mă încredinţează dânsul, două corpuri de armată germane au sosit. De altminteri, se observă tipuri de militari proaspeţi, şi dela Ploeşti mi se anunţă că acolo de asemenea e o mişcare continuă de soldaţi. Moos adaogă: «Pe Siret s'a pierdut 30.000 oameni. Generalul ucis era Wurtembergez».

— Ostaticii, aleşi cu îngrijire, cu discernământul (?) care se ştie, au fost înştiinţaţi că în ziua de 20 Oct. vor fi expediaţi în Moldova. In ordinul trimis lui Pake se menţiona ca ei să aibă proviziuni pentru 5 zile—plăcut voiaj!—bani şi îmbrăcăminte de iarnă. Printre cei dintâi deportaţi, Băicoianu dela Banca Naţională. — Oscar Kiriacescu întrebând pe Neniţescu asupra numirii lui Wachmann, i-a răspuns: «Am apucat să promit lui Carp că-i voiu da delegaţie să gireze în locul lui Băicoianu, cât timp va fi împiedicat dela serviciu». Şi, pentru ca

---

mais la Dobrogea. Encore récemment il y a eu coups de fusils entre Allemands et Bulgares en Dobrogea».

Quels sont les projets militaires? Les uns pensent que l'attaque sur la Moldavie se prépare; Moos me dit que ce serait alors par le bas Danube, où, me confie-t-il, deux corps d'armée allemands sont arrivés. D'ailleurs, il y a des types militaires nouveaux et de Ploesti on m'annonce que là aussi il y a grand va-et-vient de soldats. — Du même: on a perdu 30.000 hommes sur le Sereth. Le général tué était wurtembergeois.

Les otages, triès sur le volet, avec le discernement (?) que l'on sait, ont été avertis que le 20 octobre on les expédiait en Moldavie. Sur l'ordre envoyé à Pake, il était dit qu'il fallait emporter les provisions pour 5 jours — agréable voyage — et se munir d'argent et de vêtements d'hiver. Parmi les premiers déportés, Baicoyanu de la Banque Nationale. Or, Kiriacescu Oscar ayant interrogé Neniţescu au sujet de la nomination de Wachmann, Nenitescu lui a dit: «am apucat să promit lui Carp că-i voi da delegaţie să gireze

delegaţia să fie mai lungă, se expediază Băicoianu în Bulgaria! E ruşinos! Pe de altă parte, Lupu se laudă că a obţinut ca Emil Petrescu să rămână la Bucureşti; pe când Băicoianu, care e mai puţin periculos, este exilat!

— La dejun, Austriacii: Col. v. Kontz, Konradsheim şi Czurczin. Toţi foarte încântaţi de succesul lui Czernin.

Czernin a vorbit Miercuri la Budapesta la prânzul oferit de Weckerle, preşedintele consiliului. El a desvoltat cu dibăcie teza de răspuns Papei, însă fraza finală este cea mai bună: «Noi întindem mâna, dar ea nu va rămâne mult timp în aer; anul viitor, vom fi şi mai tari şi atunci condiţiunile noastre vor fi schimbate».

— N'am avut «Pester Lloyd» dela 1 Oct. Ciorăneanu îmi spune că Appony a pronunţat la Cluj un discurs, în care ar fi spus că niciodată Ungaria nu va admite o alianţă a României cu Austria şi că dânsa va reclama o rectificare de frontiere ca să fie la adăpost de vreo altă invaziune.

6 Octombre. — Atacul englez a trebuit să fie foarte

în locul lui Băicoianu cât timp va fi împedicat de la serviciu» — et pour que la délégation soit plus longue, on expédie Baicoyanu en Bulgarie. C'est ignoble ! D'ailleurs Lupu se vante d'avoir obtenu qu'Emile Petrescu restât à Bucarest, tandis que Baicoyanu, qui est de moins bonne prise, est exilé!

Eu à déjeuner les Autrichiens: Col. von Kontz, Konradsheim et Czurczin. Tous très heureux du succès de Czernin.

Czernin a parlé mercredi à Budapest au dîner offert par Weckerlé, le président du conseil. Il a développé adroitement la thèse de la réponse au Pape, mais la phrase finale est la meilleure: «Nous tendons la main, mais elle ne restera pas longtemps en l'air; l'année prochaine nous serons plus forts encore et alors nos conditions changeront».

Nous n'avons pas eu le «Pester Lloyd» du 1-er octobre. Ciorăneanu me dit qu'Appony a prononcé à Koloswar un discours dans lequel il aurait dit que jamais la Hongrie ne souffrira une alliance de la Roumanie avec l'Autriche et qu'elle réclamera une rectification de frontières pour être à l'abri d'une autre invasion. (V. notes 7 oct.).

6 octobre. — L'attaque anglaise doit avoir été très vio-

violent; 11 diviziuni angajate. A fost însă respins şi comunicatul de astăzi dă rezultatul ca o victorie serioasă.

— Stoian pretinde că Lupu Kostake ar fi cerut ca fraţii Noica să verse 200.000 lei «pentru săraci» dacă voesc să scape de deportarea în Bulgaria. In cele din urmă, tariful ar fi scăzut la o sută de mii. Fraţii Noica au istorisit acest şantaj lui Goëtz, care aşteaptă întoarcerea lui Hentsch pentru a face scandal. Aceste indiscreţiuni au fost date la lumină de d-na B... dela Piatra. La Crucea Roşie, d-na Sevescu ne spune că, într'adevăr, această doamnă are atâta influenţă asupra medicului general, încât el se gândeşte, după războiu, să se fixeze în România.

Din unele vorbe schimbate la Club, apoi din câteva rânduri ale lui Stirbey care se plânge de atitudinea dubioasă a lui Lupu vis-a-vis de Ştefan Plessia, — e clar pentru mine că Lupu ia o parte activă la internarea unor persoane ca ostatici.

7 Octombre. — Deşi zi de sărbătoare, *Dobrovici* a venit dis de dimineaţă. Afacerea ostaticilor a pus în mişcare pe toată lumea.

Se ştie că Lupu e vârât până în gât şi se cere in-

---

lente, 11 divisions engagées. Elle a échoué et le bulletin de ce matin donne ce résultat comme une victoire sérieuse.

Stoian prétend que Lupu Kostake aurait exigé que les frères Noica donnent 200.000 lei «pour les pauvres» s'ils veulent échapper à la transportation en Bulgarie. On aurait fini par baisser le tarif à cent mille. Les Noica ont raconté ce chantage à Goetz, qui attend le retour de Hentsch pour faire du scandale. Ces indiscrétions ont été commises par M-me Blancfort de Piatra. A la Croix Rouge, M-me Sevescu nous dit qu'effectivement cette dame règne à tel point sur le coeur du brave General-Arzt, qu'il songe, après la guerre, à prendre sa retraite et à se fixer en Roumanie.

Des propos tenus ce soir au Club (Lupu a dit qu'il avait sauvé Simionescu et Christof !) et un billet de Stirbey qui a à se plaindre de l'attitude douteuse de Lupu vis-à-vis de St. Plessia, il est clair pour moi que Lupu prend une part active à l'internement de certaines personnes comme otages!

7 octobre. — Quoique ce fut jour de fête, Dobrovici est venu de grand matin. L'affaire des otages excite tout le

terventia mea. Explic lui Dobrovici, cum sunt lăsat de o parte şi în imposibilitate de a da o părere sau de a obţine un rezultat. Cu această ocaziune, Dobrovici îmi spune cât de mult l-a uimit ostilitatea ce manifestă Lupu faţă de tot ce mă atinge. Astfel: în afacerea «Viaţa», el a lucrat cu totul contrariu de ceea ce aşi fi voit să fac, pentru că: «d. Marghiloman vrea să-şi pună oamenii lui». A avut chiar îndrăsneala să spuie îanintea lui Dobrovici, ofiţerului german dela interne: «d. Marghiloman vrea să facă politică chiar cu pâinea!»

— Din «l'Echo de Bulgarie» poţi avea o ideie mai exactă de ce s'a petrecut la Cluj (v. 5 Oct.).

Şedinţa comitetului Transilvaniei sub preşedinţia contelui Bethlen. Au vorbit miniştrii Apponyi şi Boeldis. In darea de seamă se găsesc rezoluţiile votate: 1) Nici o legătură între Austria şi România; 2) Rectificarea frontierei; 3) Popularea zonei-frontiere cu Secuii grăniceri.

Administraţia germană confiscând jurnalele cari

---

monde; on sait que Lupu Kostake y est fourré jusqu'au cou et l'on réclame mon intervention. J'explique à Dobrovici combien je suis battu en brêche et dans l'impossibilité de donner un avis ou d'obtenir un résultat. Là-dessus Dobrovici me dit combien il a été étonné de rencontrer de l'hostilité chez Lupu, contre tout ce qui me touche. Dans l'affaire de la «Viata», il a pris le contrepied de ce que je veux faire, parce que «Domnul Marghiloman vrea să-şi pue oamenii lui». Il a eu même le toupet de dire devant Dobrovici à l'officier allemand qui est à l'Intérieur: «Mr. Marghiloman veut faire de la politique même avec le pain».

Par l'«Echo de Bulgarie» on a une idée plus exacte de ce qui s'est passé à Cluj (V. 5 oct.). Séance du comité de la Transylvanie sous la présidence du comte Bethlen; ont parlé les ministres Appony et Boeldis. Dans la forme enveloppée du compte-rendu on retrouve encore le fond des résolutions votées: 1) Pas de lien entre l'Autriche et la Roumanie par la forme du gouvernement; 2) Rectification frontière; 3) Peuplement de la zone-frontière par la population de Szekely — «les graniceri».

L'administration allemande ayant confisqué les journaux

publicau darea de seamă exactă, dovedeşte ea că nu împărtăşeşte aceste vederi ?

Tot dela Dobrovici ştiu că s'a încercat să numească pe *Donescu* în consiliul municipal.

— Războinicul *Brancovan* se află la Evian, bravând — după cum scrie Stirbey — submarinele din lacul Geneva ! E născut în 1875. In toate ţările aflate în război, oamenii de 42 de ani sunt pe front. Singuri înflăcăraţii noştri naţionalişti sunt în vilegiatură în Elveţia !

8 Octombre. — Tragedia cu ostaticii continuă.—Consilierul Antoniade, care se recunoaşte culpabil numai de a fi publicat un studiu «filosofic» în contra exclusivismului ştiinţei germane, n'a găsit la Lupu Kostake decât minciună şi făţărnicie. Este un ţipăt general. Tzigara îmi spune că Lupu răspândeşte svonul că listele au fost făcute de el (Tzigara). Prefectul alergase la Ielkmann pentru Bogdan-Duică, Motru şi Antoniade. Era convenit că Tzigara va fi convocat la conferinţă pentru apărarea acestor trei : plecând, imediat Lupu a încheiat lista «en tête-à-tête» cu colonelul şi nu a scos din ea decât pe Emil Petrescu.

— Altă comedie desgustătoare cu catedrele la facultatea de medicină. D-rul Antoniu îmi povesteşte cum, chemat de Crivătz(!!), care a început prin a-i aşterne că Senat, Cameră şi guvern sunt înlocuite prin consiliul permanent (Sihleanu, Onciu, Crivătz) şi că ce fac ei, este definitiv făcut pentru regenerarea Universităţii; iar pe urmă i-a spus că de catedra de neurologie nu este de vorbit, «pentru că este poruncă !» iar dacă vrea să-şi aleagă, îi pune la dispoziţie ori o clinică infantilă, ori o

---

donnant le compte-rendu exact, prouve-t-elle qu'elle ne partage pas ces vues? Toujours par Dobrovici je sais qu'on a voulu lui fourrer Donescu dans le conseil municipal !

Le guerrier Brancovan est à Evian, bravant, comme l'écrit G. Stirbey, les sous-marins du lac de Genève !

Brancovan est né en 1875: dans tous les pays en guerre, les hommes de 42 ans sont sur le front, seuls nos fougueux nationalistes font de la villégiature en Suisse !

catedră de terapeutică, ori cursul de anatomie... totul în fine, afară de specialitatea lui: «Chasse Gardée» pentru Zaplatka !...

9 Octombre. — Peste tot se vorbeşte că, în acest moment, nu se mai întreprinde nimic contra Moldovei. Tzigara pretinde că Mackensen însuşi a declarat aceasta, Sâmbătă, lui Lupu. — De altă parte, *Volanka* îmi confirmă că, foarte probabil, va începe o ofensivă cu forţe mari în Italia : e singura ţară care n'a fost pedepsită pentru defecţiunea ei şi apoi, o victorie austro-germană ar provoca, ca în Rusia, o revoluţiune generală. Incidentele din Nordul Italiei dovedesc că terenul este preparat.

— Dela Bellow şi Horstmann aflu — căci «Pester Lloyd» a fost oprit, — că în Reichstag, la Berlin, au avut loc scene penibile. Vice-cancelarul Helfferich a părăsit banca în mijlocul unui discurs şi ministrul de război a fost adus să bată în retragere pentru un lapsus... «poporul meu» ce ar fi pronunţat. De Bellow şi Horstmann au găsit vrednică de milă atitudinea lui Helfferich şi d. de Bellow, când a fost ultima dată la Berlin, l-a regăsit nervos, obosit şi în adevăr «Kaput». (v. 10 Octombre).

---

9 octobre. — De toutes parts il revient qu'on n'entreprendra rien en ce moment contre la Moldavie ; Tzigara prétend que Mackensen l'a même dit, samedi, à Lupu Kostake, lorsqu'il l'a reçu. D'autre part Volanka me confirme que très probablement on attaquera en forces l'Italie ; c'est le pays seul qui n'a pas été puni de sa défection et puis une victoire austro-allemande provoquerait, comme en Russie, la révolution générale. Les incidents du nord de l'Italie prouvent que le terrain est tout préparé.

Par Bellow et Horstmann j'apprends — car le «Pester Lloyd» a été empêché — qu'il y a eu au Reichstag à Berlin des scènes pénibles. Le vice-chancelier Helfferich a quitté son banc au milieu d'un discours et le ministre de la guerre s'est fortement fait ramasser pour un lapsus... «mon peuple» aurait-il dit. Ces Messieurs trouvaient piteuse l'attitude de Helfferich et Mr. de Bellow, à sa dernière visite Berlin, l'avait retrouvé nerveux, fatigué, vraiment «kaput». (V. 10 octobre.

10 Octombre. — Neniţescu şi d-ra Sekulici emisese prin presă ideia unui pelerinaj la Curtea-de-Argeş. Lupu Kostake le-a furat această ideie şi a organizat un parastas oficial, pentru care s'a trimis invitaţiuni la toate corpurile constituite, finanţe, etc. Lupu spunea la club că a cheltuit peste 10.000 lei cu preparativele. Feldmareşalul se va duce în cursul zilei la Curtea-de-Argeş, spre a depune o coroană.

Am pus să se oficieze pentru Crucea Roşie un parastas la Domniţa Bălaşa. Hotărârea fiind luată în ultimul moment (4 ore), abia am avut timp a face câteva comunicări ; însă întreaga societate era acolo. Austriacii au făcut o manifestaţie spontanee care trebuie să aibă un înţeles : Sosind, văd la intrare un grup de vre'o 12 ofiţeri austriaci în ţinută, cu col. von Kontz în cap. Mergând să-l salut, îl întreb, fiindcă nu făcusem nici o invitaţie şi nota în jurnale apăruse abia azi dimineaţă : «Ce ocaziune vă reuneşte aici ?» — «Crucea Roşie dispunând a se face un parastas, am crezut de a

---

10 octobre. — Jour anniversaire de la mort du Roi Carol. Neniţescu et M-elle Sekulici avaient pris date par la presse pour leur idée favorite du pélérinage à Curtea de Argeş ; Lupu Kostake la leur a chippée et c'est lui qui a organisé un parastas officiel, pour lequel on a lancé des invitations à tous les corps constitués, finances, etc. Lupu disait au Club avoir déjà dépensé 10.000 fr. en préparatifs. Le Feldmaréchal doit au cours de la journée se rendre à Curtea de Argeş et y déposer une couronne.

J'ai fait officier pour la Croix Rouge un parastas à Doamna Balasa; décidé hier en dernier minute (4 h.), j'ai à peine eu le temps de faire quelques communications. Mais toute la société était là.

Les Autrichiens se sont livrés à une manifestation spontannée qui doit avoir des dessous. En arrivant, je trouve devant la grille une douzaine d'officiers autrichiens, en tenue, avec le colonel von Kontz en tête. En allant le saluer, je lui demande, naturellement, n'ayant fait aucune invitation et la note dans les journaux ayant paru à peine ce matin : «Quelle occasion vous réunit ici ? — Lui : «La Croix Rouge faisant célébrer une messe, nous nous faisons un devoir d'y

noastră datorie de a asista şi aşteptăm şi pe general». Câteva minute în urmă a sosit şi generalul von Sentler; şi cu toţii în procesiune au luat apoi loc în biserică lângă noi. — Ştiu că Lupu a invitat pe maiorul Heitz şi poate şi pe alţii. Probabil că grupul austriac a ţinut să facă o manifestare care a fost foarte simpatică, pe cât a fost de spontanee. Insă sunt sigur că lucrul acesta va face puţin sgomot în public. Generalul, foarte politicos, făcând cunoştinţă cu mine, a avut grija să mă anunţe că mi-a acordat liberarea lui Turbure, prizonier la Plau. Intrebarea mea lui Kontz putea să pară naivă, dacă biserica n'ar fi fost cuprinsă azi într'un mare lazaret german.

— Căpitanul *Grigorescu,* ofiţer din prima grupă dela Crefeld, a fost numit şef de birou la primărie; dându-şi demisia, a fost imediat arestat şi transportat în lagărul de prizonieri. Intre timp i-am furnizat îmbrăcăminte de la Crucea-Roşie şi cu ocaziunea aceasta mi-a spus că se întorcea de pe front — frontul german —, că dânsul şi camarazii săi aveau 20 lei pe zi şi că făceau «popotă deosebit», căci «aşa a fost recomandaţia col. Sturdza».

---

assister et nous attendons le général». Quelques instants après, le général von Sentler étant arrivé, ces Messieurs sont entrés en procession et ont pris place dans le choeur à côté de nous. — Je sais que Lupu a invité le major Heitz, d'autres aussi peut-être. Probablement que le groupe autrichien a tenu à faire une manifestation. Elle est très aimable, étant donné sa spontaneité, mais je suis sûr qu'il y aura du bruit dans Landerneau. Le général, très courtois, en faisant ma connaissance, a eu soin de m'annoncer qu'il m'avait accordé la libération de Turbure, prissonier à Plau.

Ma question à Kontz devait paraître naïve si l'église n'était englobée aujourd'hui dans un grand lazaret allemand.

Le capitaine Grigorescu, officier de la première fournée de Crefeld, avait été nommé chef de Bureau à la Mairie ; ayant donné sa démission, on l'a de suite arrêté et conduit au camp de prisonniers. Entre temps je l'avais nippé à la Croix Rouge et à cette occasion il m'avait dit qu'il revenait du front (front allemand), que lui et ses camarades avaient eu 20 lei par jour et qu'ils faisaient «popote à part» — car «telle avait été la récommandation du colonel Sturdza». —

Am înţeles că Germanii refuzase să-i primească la popota lor. Acest ofiţer, adresându-se lui Mavrojany, i-a spus că fusese trimis pe front pentru a spiona împreună cu alţi nouă ofiţeri desemnaţi de Sturdza. Ei au format două echipe : una la Focşani şi alta la Nămoloasa. După ce şi-au terminat însărcinarea, acum îşi bat joc de ei... Dânsul a părăsit slujba pentru că gradul său de maior «avansat pe câmpul de luptă» — şi el ca şi Chiţescu ! — i-ar da drept la un tratament superior şi acum d. Lupu Kostake pune să-l aresteze ? !.. Va reclama la Komandatură şi roagă pe Mavrojany să transmită... Mavrojany refuză să se amestece în asemenea chestiuni. Această organizare de dezerţiune militară şi participarea la alcătuirea listei ostaticilor va apăsa greu asupra numelui lui Lupu Kostake !

— In «Neue Freie Presse» dare de seamă amănunţită despre şedinţa Parlamentului din Berlin. Prin Cancelar se interpela Tirpitz «întemeetorul lui «Vaterland-Partei» şi marele agitator de război în vederea cuceririlor şi măririi teritoriului. Interpelarea era privitoare

---

J'avais compris que les Allemands avaient refusé de les recevoir à leurs tables. Ce capitaine a interpellé vivement Mavrojany: il avait été envoyé sur le front pour espionner avec les neufs autres officiers désignés par lui; ils avaient formé deux équipes, l'une à Focsani, l'autre à Nomoloasa; après avoir terminé leur besogne, on se moque maintenant d'eux; il a lâché son emploi parceque son grade de major «avancé sur le champ de bataille» — (lui aussi comme Chitescu) lui donnait droit à un traitement supérieur et maintenant Mr. Lupu Kostake le fait arrêter (? !) — Il va réclamer auprès de la Kommandantur et il prie Mavrojany de transmettre... Mavrojany décline proprement de se mêler en quoi que ce soit.

Cette organisation de désertion militaire et la participation à la constitution de la liste des otages pesera lourd sur le nom de Lupu Kostake.

— Dans la «Neue Freie Presse» compte-rendu détaillé de la séance du Parlement Berlin. A travers le chancelier on interpellait Tirpitz, le fondateur du «Vaterland-Partei» et le grand agitateur de la guerre en vue de conquêtes et d'agrandissements. Du même coup interpellation sur l'agitation con-

la agitaţiunea contra scopurilor pacifice ale Reichstagului, întreţinută în armată prin cuvântările ţinute soldaţilor sub pretext de «Aufklärung in der Armee», ceeace explică prezenţa la tribună a neîndemânatecului general von Stein. In fond, cancelarul e atacat pentrucă, în răspunsul său către Papa, a dat adeziunea sa la moţiunea pacifistă a Parlamentului, votată chiar dela redeschiderea Reichstagului. Landsberg, care luase iniţiativa, a fost foarte mult susţinut de cei din stânga. A doua zi, prin intervenţia cancelarului şi a lui von Kühlmann, incidentul a fost aplanat (v. 13 Oct.).

— Poftit la prânz la colonelul von *Kontz*, d-na de Kontz fiind în trecere la Bucureşti. Printre invitaţi, generalul Sentler.

11 Octombre. — La dejun, Tzigara, căpitan *Volkmann* (14 ani în Africa la Kamerun), ajutor-comandant al cetăţii Bucureşti, şi căpitanul de cavalerie *Rümelin,* care e însărcinat cu serviciul de aprovizionare la Bucureşti. Când aceşti ofiţeri vorbesc între ei, se poate vedea cât de mult au a lupta împotriva ramolismentului unor ofiţeri superiori ca generalul Koch, căruia i se dă

---

tre les buts pacifiques du Reichstag, entretenue dans l'armée par les prêches qu'on tient aux soldats, sous le prétexte de «Aufklärung in der Armee», — ce qui explique la présence à la tribune du maladroit général von Stein. Au fond, le Chancelier est attaqué parceque dans sa réponse au Pape il a marqué son adhésion à la motion pacifiste du Parlement votée dès la rentrée du Reichstag.

Landsberg, qui a attaché le grelot, a été très soutenu par les gauches. Le lendemain, sur intervention du Chancelier et de von Kühlmann, l'incident a été aplané (V. 13 oct.).

Dîné, sur invitation, chez le colonel von Kontz, Madame de Kontz étant de passage à Bucarest. Le général Sentler parmi les invités.

11 octobre. — Eu à déjeuner, avec Tzigara, le cap. Volkmann (14 ans d'Afrique au Kameroun), deuxième commandant de la «Festung-Bucarest» et le Rittmeister Rümelin, qui est chargé du service d'approvisionnement de Bucarest. Quand ces officiers causent, en confiance, on voit chez eux combien ils ont à lutter contre le gagaïsme de certains supérieurs, comme le général Koch, à qui on fait signer ce que

să iscălească tot ce vor cei dimprejurul lui; şi cum ei ar dori să facă să cadă toate piedicile militare pentru a aduce servicii populaţiunii. Volkmann a confirmat întârzierea impusă pe Dunăre călătoriei Impăratului pentru a evita o întâlnire cu Ţarul Ferdinand la Cernavodă.

Căpitanul austriac *Francke,* care comandă flotila Dunării şi în acelaş timp şi yachtul, m'a asigurat cu toate acestea că, după intinerariul său, ar fi trebuit să sosească la 4 ore şi nu la 2 ore, după cum credea mareşalul, dar că a survenit un accident la puntea de trecere cu piciorul, care a motivat astfel o oprire de 35—45 minute. Francke ne mai spune că ţarul Ferdinand, păşind pe punte, ar fi zis : «Iată ce au cucerit copiii mei». Impăratul ar fi rectificat: «Nu, aceasta se datoreşte flotilei austriace şi soldaţilor mei».

Vorbim despre aceste incidente cu Volkmann, care n'a tăgăduit că muzica germană a intonat mai întâi imnul bulgar, ceeace însemna că Ţarul era oaspetele Germaniei şi apoi ne spune: — «Pot să vă asigur de un lucru: voim o Românie puternică la Dunăre».

---

l'entourage veut, et combien ils sout désireux de faire tomber les barrières militaires, pour rendre service à la population.

Volkmann a confirmé le retard imposé sur le Danube au voyage de l'Empereur pour éviter un étalage du Tzar Ferdinand à Cernavoda. Le cap. autrichien Francke, qui a la flotille du Danube et qui commandait le yacht, m'a assuré pourtant que selon son intinéraire, on devait arriver à 4 h. et non pas à 2 h., comme le maréchal le croyait, mais qu'il avait eu un accident de passerelle qui avait motivé 35 à 40 minutes de stopage.

Du même Francke, le Tzar Ferdinand montrant le pont aurait dit: «Voilà ce que mes enfants ont conquis». L'Empereur aurait rectifié: «Non pas, c'est la flotille autrichienne et mes soldats».

Nous causons de ces incidents avec Volkmann, qui n'a pas nié que la musique allemande a joué d'abord l'hymne bulgare, ce qui voulait dire que c'est le Tzar qui était l'hôte de l'Allemagne, et il nous dit: «Je puis vous assurer d'une seule chose, nous voulons une Roumanie forte sur le Danube!»

Volkmann nu este îngăduitor pentru colonelul von Stoltzenberg, care «oprea cu brutalitate pe ofiţeri de a frequenta femeile române, atunci când dânsul mergea în toate serile să ia ceaiul la d-na Bibescu». Dar citează următorul fapt, care îi face cinste lui Stoltzenberg: dela început găsind pe Nicu L. Kostake şi pe Victor Beldiman instalaţi la minister, întrebă: «Dar cum se face că nu sunteţi pe front?» Unul răspunde: «N'am putut să-mi găsesc regimentul». Iar celălalt: «Sosind din străinătate, n'am putut găsi pe nimeni la ministerul de războiu!...» La aceste vorbe, colonelul: «La noi, asta se chiamă altfel!».

12 Octombre. — O tristă ştire: Comunicatul anunţă că Ruşii au bombardat Brăila şi că bateriile germane au luat Galaţii sub focul lor! Biata ţară!...

— Jurnalele dau pe larg darea de seamă a ceremoniei dela Curtea-de-Argeş, reproducând discursul rostit la dejun de Lupu Kostake. Censura a suprimat fraza finală «România va trăi la gurile Dunării». Or, e inadmisibil ca Lupu să fi vorbit şi să fi cerut d-lui Dragomir Dumitrescu să ţină un discurs fără autoriza-

---

Volkmann n'est pas tendre pour le colonel von Stoltzenberg qui «défendait brutalement aux officiers de fréquenter les femmes roumaines, alors que lui allait tous les soirs prendre son thé chez la Princesse Marthe Bibesco», — mais il cite le trait suivant à son honneur: dès les premiers instants, il trouve Nicu L. Kostake et Victor Beldimano installés au Ministère. «Mais comment n'êtes vous pas au front?» leur demande-t-il. L'un répond: Je n'ai pas pu réjoindre mon régiment; l'autre: Arrivé de l'étranger, je n'ai plus trouvé personne au Ministère de la Guerre. Sur ce, le colonel: «Chez nous, cela s'appelle d'un autre nom».

12 octobre. — Triste nouvelle. Le communiqué annonce que les Russes ont bombardé Braila et que les batteries allemandes ont pris Galatz sous leur feu. Pauvre pays!...

Les journaux donnent le compte-rendu de la cérémonie de Curtea de Arges, en reproduisant le discours prononcé à déjeuner par Lupu Kostake; la censure a supprimé la phrase finale: «România va trăi la gurile Dunărei». — Or, il est inadmissible que Lupu ait parlé, qu'il ait demandé la veille à Dragomir Dumitrescu de tenir un discours, sans autorisa-

rea autorităţilor, fără aprobarea censurii. A scoate din discurs singura frază cu caracter politic, când o sută de persoane au auzit-o, e cu mult mai grav decât dacă n'ar fi spus nimic.

Mareşalul, — deşi oarecum neinvitat — a apărut în ţinută, cu cască şi cu bastonul de mareşal în mână. Austriacii fiind omişi — atunci când Heitz şi ofiţerii «de legătură» în minister erau formal invitaţi —, se înţelege de ce au manifestat la Domniţa Bălaşa.

— Am văzut pe un biet domn Sotir, cardiac şi diabetic care, fără să fi făcut politică, nici închis ca ostatic, este pus deodată pe listă de a fi trimis în Dobrogea. Şi el şi J. Pessiacov mi-afirmă că şeful de poliţie din Craiova le-a spus că el nu face altceva decât să execute ce s'a hotărât de comisiunea prezidată de prefectul Cernătescu. Aceasta e încă o dovadă de serviciul oribil îndeplinit de autorităţile noastre de a desemna pe acei cari trebue arestaţi şi transportaţi. Stirbey, din convorbirea cu Lupu, a rămas cu impresia că Cernătescu şi Lupu au scris pe listă pe cei doi Plessea: 68 şi 70 ani.

---

tion des autorités, sans approbation de la censure. Retrancher du speech la seule phrase à portée politique, quand cent personnes l'ont entendue, c'est plus grave que de n'avoir rien dit du tout.

Le Maréchal, quoi que soi-disant pas invité, a paru en tenue, casque et le bâton de Maréchal à la main.

Les Autrichiens ayant été omis, — alors que tout au moins Heitz et les officiers «de liaison» dans les Ministères étaient formellement conviés, — on comprend qu'ils aient manifesté à Doamna Balaşa.

Vu un pauvre Monsieur Sotir, cardiaque et diabétique qui, sans jamais avoir fait de politique ni arrêté comme otage, est subitement désigné pour le voyage en Dobrogea. Et lui, et J. Pessiacov m'affirment que le chef de police de Craiova leur a dit qu'il ne fait qu'exécuter ce qui a été décidé par une commission présidée par le préfet Cernatescu. C'est encore une preuve de la besogne atroce accomplie par nos autorités : de pourvoir elles à la désignation de ceux qu'on arrête et qu'on transporte. Stirbey, de sa conversation avec Lupu, est revenu avec la persuassion que c'est Cernatescu et Lupu qui ont désigné les deux Plessia,—68 et 70 ans.

13 Octombre. — Avem textul exact al discursului ministrului afacerilor străine pronunțat la 9 Octombre. — Foarte concis, foarte mușcător, potolit în precizările sale, acest discurs a făcut o lumină complectă. Este singurul discurs politic care s'a ținut dela schimbarea regimului în Germania. Impreună cu discursul lui Czernin, pe care d. de Kühlmann a avut bunul gând de a-l lăuda, aceste două discursuri alcătuesc un program din care nu prea lasă mult câmp pentru Antanta. Pentru mine rezultă, din suma de idei emise, că Germania nu ridică pretențiuni asupra Belgiei și că Alsacia-Lorena, lăsată ca singurul punct determinant al războiului, nu mai poate fi, desigur, suficient pentru a justifica războiul în ochii Englezilor. Fraza politică, «politica streină nu poate da rezultate decât dacă e de acord cu sentimentul întregului popor german», este fără îndoială consacrarea înfrângerii partidului Alt-Deutsch sau Vaterland.

Un glumeț Român spunea eri: Dar partidul lui Carp e bătut la Berlin!

— Incidentul dela Curtea-de-Argeș e subiectul ge-

---

13 octobre. — Nous avons le texte exact du discours du Ministre des Affaires Etrangères prononcé le 9 octobre. Très concis, très mordant, calme dans ses précisions, ce discours a fait lumière complète. Il est le seul discours politique qu'on ait prononcé depuis le changement de régime en Allemagne. Avec le discours de Czernin, que Mr. de Kühlmann a eu le bon esprit de louer, cela fait un couple de programmes qui ne laissent pas beaucoup de champ à l'Entente. Il résulte, pour moi, de l'ensamble de ce qui été dit, que l'Allemagne. n'élève pas de prétention sur la Belgique ; et l'Alsace-Lorraine, laissée comme seul enjeu de la guerre, ne peut certainement plus suffire pour justifier la guerre aux yeux des Anglais. La phrase politique «la politique étrangère ne peut donner des résultats que si elle est d'accord avec le sentiment des grandes masses du peuple allemand» — est certainement la consécration de la déroute du parti Alt-Deutsch ou du Vaterland.

Un humoriste roumain a même dit hier: Mais le parti de Mr. Carp est battu à Berlin!

La gaffe de Curtea de Arges, tel est le sujet général de

neral de conversaţie. Feldmareşalul era invitat; la mijlocul slujbei, când trebuia să înceapă parastasul, Lupu Kostake a eşit cu capul gol înaintea Mareşalului care se afla în Palatul Episcopal, unde aştepta momentul să intre. Austriacii nici nu fuseseră avizaţi. După spusele lui Ledebur, Germanii sunt furioşi de stângăcia lui Lupu, stângăcie care are aerul unei manifestaţiuni contra Austriei.

T. Nica, de loc binevoitor pentru Lupu: mentalitate de subprefect... minciună moldovenească, etc. — îmi spune că ceeace s'a petrecut a fost un scandal şi că vecinul său a plâns când a auzit pe Episcop rugându-se, la parastasul Regelui Carol, pentru sănătatea autorităţilor germane.

14 Octombre. — Impăratul este la Sofia împreună cu ministrul afacerilor străine. Pentru cercurile de aci, — după întrevederea recentă dela Cernavoda — aceasta este o mare surpriză. Recepţiune entuziastă. Discursuri călduroase. Pentru noi, se pare că s'a insistat prea mult asupra «unităţii tutulor Bulgarilor». Cei doi suverani pleacă împreună pe front (evident balcanic).

---

la conversation. Le Feldmaréchal a été invité; au milieu du service, quand devait commencer le parastas, Lupu Kostake est sorti nue tête au devant du Maréchal qu'on est allé chercher dans le Palais Episcopal où il attendait la minute de son entrée. Et les Autrichiens n'en ont même pas été avisés. Au dire de Ledebur, les Allemands sont furieux de la maladresse de Lupu qui ressemble bien à une manifestation contre l'Autriche.

Th. Nica pas tendre pour Lupu, — «mentalitate de subprefect, minciună moldovenească, etc.», — me dit que tout a été un scandale, et que son voisin a pleuré quand il a entendu l'Evêque porter, au parastas du Roi Carol, la santé des autorités allemandes.

14 octobre. — L'Empereur est à Sofia avec son ministre des affaires étrangères. Pour les cercles d'ici, — après l'entrevue si récente de Cernavoda —, c'est une grosse surprise. Réception enthousiaste. Discours très chauds. Pour nous il semble qu'on a un peu trop insisté sur «l'unité de tous les Bulgares».

Les deux Souverains partent ensemble sur le front (évidemment balkanique).

— Prânz mare la Athénée Palace oferit de Feldmareşal funcţionarilor români. Cele două state-majore ale mareşalului şi ale generalului von Tülff. Tzigara găseşte bizar ca nişte băeţandri ca Chercea, Caragiale, etc. să fie invitaţi. Lupu la dreapta mareşalului, V. Arion la stânga. Hinna aşezat la dreapta lui Tülff. Neniţescu s'a scuzat în ultimul moment pentru motiv de sănătate (?!). El petrece tot timpul la vie. Stă continuu îmbufnat.

15 Octombre. — Comunicatul anunţă luarea insulei Oesel şi Dagö la Nord. La Dagö n'a fost decât o lovitură simulată. Golful Riga e ocupat în întregime. Forţele germane au astfel drumul deschis spre Helsingfors în Finlanda, care, în orice moment, se va putea revolta. Depeşile ruseşti spun că bateriile de coastă dela Oesel au fost reduse la tăcere de vasele de războí germane. Dar flota rusă ?..

— *Th. Rosetti* — pentru prima oară dela războí — foarte indignat contra incuriei şi incapacităţii administraţiei noastre. Se fură pretutindeni şi e lipsă de toate.

Grand dîner à l'Athénée-Palace offert par le Feldmaréchal aux fonctionnaires roumains. Les deux états-majors du Maréchal et du général von Tülff. Tzigara trouve bizarre que les blanc-becs comme Caragiali, Chercea, etc. aient été invités.

Lupu droite du Feldmaréchal, V. Arion gauche; Hinna n'avait que la droite de Tülff. Nenitescu s'était excusé en dernier instant pour raison de santé (?); il passe tout son temps à la vigne. Il boude dans les grands prix.

15 octobre. — Communiqué annonce la prise de l'île d'Oesel et Dagö au Nord. Sur Dagö on n'avait fait qu'une feinte. C'est l'occupation en grand du golfe de Riga. Les forces allemandes sont ainsi à mi-chemin de Helsingfors et de la Finlande. Cette dernière pourra se révolter définitivement quand cela lui chantera. La dépêche russe dit que les batteries cotières d'Oesel ont été réduites au silence par les vaisseaux de guerre allemands. Et la flotte russe?

Theodor Rosetti — pour la première fois depuis la guerre — très indigné contre l'incurie et l'incapacité de notre administration. On vole partout et on manque de tout. Si Carp

Dacă Carp s'a însărcinat să guverneze, atunci s'o facă. Parodia aceasta de guvern nu mai poate continua.

— D. *Horstmann* a venit să-mi ceară o invitare pentru doi ofiţeri: contele Hermersberg şi căpitanul Hasperg. Vorbind despre incidentele dela Curtea-de-Argeş, îmi spune că fraza lui Lupu asupra României la gurile Dunării nu figura în textul supus censurii. Dacă notez faptul acesta, e că Horstmann a adăogat: «nu e momentul acum de a se creia noui dificultăţi cu Bulgaria». Impăratul a adus pe d. de Kühlmann pentru că «sunt chestiuni foarte delicate».

Pentru a-l stimula la vorbă, spun: «Germania nu poate, dând Bulgariei Constanţa, să-i concesioneze şi monopolul drumului spre Constantinopol».—El îmi răspunde: «In orice caz, portul Constanţa şi calea Cernavoda-Constanţa vor fi neutralizate». Nu prea mi-a plăcut acest mod de a vedea.

16 Octombre. — 4 ore. Comitet pentru a decide ca să mă duc la Hentsch spre a cere să nu se deporteze ostaticii în Bulgaria. Am întrebat pe cei din comitet, dacă nu cred: 1) că populaţia nu e de loc apărată —

---

s'est chargé de gouverner, qu'il le fasse. La parodie du gouvernement ne peut plus continuer.

Mr. Horstmann est venu me demander une invitation pour deux officiers: le comte Hermersberg et le cap. Hasperg. En causant des incidents de Curtea de Argeş, il me dit que la phrase de Lupu sur la Roumanie aux bouches du Danube, ne se trouvait pas dans le texte soumis à la censure. Si je note le fait, c'est que Horstmann a ajouté: «Ce n'est pas en ce moment qu'on va se créer de nouvelles difficultés avec la Bulgarie». L'Empereur a amené Mr. de Kühlmann parce qu'il y a «des questions très délicates». Pour le pousser, je dis: «L'Allemagne ne peut, en donnant Constantza à la Bulgarie, lui concéder le monopole des routes menant à Constantinople». — Il me répond: «Dans tous les cas, le pont de Constantza et la route Cernavoda—Constantza seraient neutralisés». (J'ai peu goûté cette façon de voir).

16 octobre. — 4 h. Comité pour décider que j'irai chez Hentsch pour demander qu'on ne déporte pas en Bulgarie les otages. J'ai demandé à ces Messieurs s'ils ne croyaient pas: 1) que la population n'était pas du tout défendue — à tous les

în toate privinţele — de guvernanţii noştri; 2) că e de datoria partidului conservator să intervie. — Răspuns unanim afirmativ asupra primului punct. Asupra celui d'al doilea, Arion găseşte că n'ar trebui să facem nimic fără a vorbi şi cu Lupu... (refuz scurt) şi că n'ar trebui să vorbesc în numele unui partid,... şi alte nerozii. Veşnic cu frica în sân !...

Am scris, seara, în franţuzeşte, colonelului pentru a-i cere o întrevedere. De dimineaţă, vorbisem cu Horstmann despre această chestiune şi l-am întrebat dacă trebuie să văd pe Tülff sau pe Mackensen; m'a sfătuit să vorbesc lui Hentsch.

Ziarele austriace raportează o declaraţiune a partidului Vaterland, ca răspuns la declaraţiunile lui Kühlmann, relativ la revendicarea Belgiei. Marele amiral Tirpitz nu se ţine bătut de Reichstag.

17 Octombre. — Mare nelinişte în public. Discursul dela Sofia este considerat ca implicând din partea Germaniei cedarea Dobrogei Bulgarilor. De foarte mult timp «l'Echo de Bulgarie» duce o campanie activă cu scopul de a stabili drepturile Bulgariei asupra Dobro-

---

égards — par nos gouvernants; 2) qu'il était du devoir du parti conservateur d'intervenir. Réponse unanime affirmative sur 1-er point. Sur le second, Arion trouve qu'il ne faudrait rien faire sans en parler aussi à Lupu Kostake (je refuse net) et que je ne devrais pas parler au nom d'un parti; que les Allemands ne connaissent pas des partis... et autres sottises. Toujours drapeau dans la poche !

J'ai écrit le soir en français au Colonel pour lui demander une entrevue. Dans la matinée j'avais parlé à Horstmann de la question et je lui avais demandé s'il fallait voir Tülff ou Mackensen et c'est lui qui avait conseillé Hentsch.

Les journaux autrichiens rapportent une déclaration du parti de la Vaterland, en réponse aux déclarations de Kühlmann, revendiquant la Belgique. Le grand-amiral Tirpitz ne se tient pas pour battu par le Reichstag.

17 octobre. — Grande inquiétude dans le public. On considère les discours de Sophia comme impliquant de la part des Allemands concession de la Dobrogea aux Bulgares. Depuis longtemps, très longtemps, l'«Echo de Bulgarie» mène une campagne active pour établir les droits de la Bulgarie

gei. — Generalul Toşef, în mai multe articole, voeşte de asemenea să dovedească că armata bulgară a cucerit Turtucaia şi că la acest asediu n'a luat parte decât un batalion german. In fine, de câteva zile, comunicatul bulgar nu mai vorbeşte de frontul român ; el enunţă un front «dobrogean», opus unui front «macedonean».

Brănişteanu îmi transmite aceste ştiri neliniştitoare pe cari le-am întâlnit în toate straturile societăţii.

— *Antoniade*, consilier la Curtea de Apel, vine să mă vază. El e dintre cei cari trebue să plece în Bulgaria. Tzigara i-a spus că geranţii ministerelor noastre, reunindu-se în conferinţă la Hentsch, Luni (toţi aceştia au plecat dela Club la 6 ore pentru a se duce la administraţia militară şi, cu toate aerele lor misterioase, se ştia unde mergeau), şi Hinna discutând chestiunea, Hentsch le-a răspuns că *«el e mirat de obiecţiunile lor de principii, când lista a fost alcătuită cu d. Lupu Kostake!»*.

— Pe la 3 ore, *Horstmann* vine din partea lui Hentsch, care l-a întrebat despre scopul vizitei mele. El ţine să mă previe că, din nenorocire, nu se mai putea re-

---

sur la Dobrogea. Le général Tochef écrit aussi des articles pour prouver que c'est l'armée bulgare qui a conquis Turtucaia, un seul bataillon allemand ayant pris part à ce siège. Enfin, depuis quelques jours, le communiqué bulgare ne parle plus de front roumain; il énonce un front «Dobrogea» opposé à un front «macédonien». — Branisteanu se fait l'écho de ces inquiétudes, que j'ai trouvées dans tous les rangs de la société.

Le conseiller Antoniade revient me voir. Il est de ceux qui doivent se rendre en Bulgarie. Tzigara lui a dit que les gérants de nos ministères s'étant réunis en conférence chez Hentsch, lundi (ces Messieurs sont partis du cercle à 6 h. pour se rendre à la Militär-Verwaltung et malgré leurs airs mystérieux on savait où ils allaient) — et Hinna ayant discuté la question, Hentsch leur a dit qu'il «était étonné de leurs objections de principe quand la liste avait été arrêtée avec M. Lupu Kostake!»

Vers 3 h., Horstmann vient me trouver de la part de Hentsch qui l'avait interrogé sur le but de ma visite. Il tenait à me prévenir que malheureusement il n'y avait pas à

veni asupra unei deciziuni pe cale de executare aşa în cât refuzul să nu mi se pară personal. Cu toate acestea aşi face bine să expun încă odată în numele partidului conservator (O, Arion! de ce nu eşti de faţă!) motivele cari pledează în favoarea revocării acestei măsuri susceptibilă numai de o execuţie trecătoare. Il întreb atunci dacă vorbele atribuite lui Hentsch sunt adevărate şi el mi-a confirmat tot ceeace mi-a spus Antoniade. In două rânduri stăruie ca să văd mai des pe Hentsch. Ii răspund cu tărie că nu eu, ci colonelul n'a voit să întreţină relaţiuni politice mai regulate. Horstmann încearcă să-l scuze şi insistă.

Pe când intra la mine, s'a încrucişat cu *Stere*. El se plângea de cenzură, «care n'are priceperea de ce se poate spune într'un jurnal adresat numai publicului românesc». — Horstmann ezită, apoi revine asupra subiectului, după ce am rămas singuri. El îmi spune: «Stere e supărat pentru că am şters un pasaj privitor la părăsirea Belgiei; însă dânsul nici nu bănueşte ce discuţiuni sunt în Germania asupra acestui subiect. Militarii şi conservatorii duc un război crâncen cu politicianii şi cu di-

---

revenir sur une décision en voie d'exécution, de façon à ce que le refus ne me parut pas personnel. Que néanmoins je ferais bien d'exposer encore une fois au nom du parti conservateur — O! Arion! que n'es-tu là! — les raisons militant en faveur de la révocation de cette mesure qui était susceptible de n'avoir qu'une exécution passagère. Je demande alors si le propos attribué à Hentsch était vrai et il m'a confirmé tout ce que m'avait dit Antoniade. Il insiste par deux fois que je devrais voir plus souvent Hentsch, — et je lui dis très ferme que c'est le colonel qui ne s'est pas prêté à des rélations politiques plus suivies. Horstmann essaye de l'excuser et insiste. Il avait croisé Stere en entrant. Stere se plaint de sa censure «qui n'a pas la compréhension de ce qui peut être dit dans un journal qui ne s'adresse qu'au public roumain». Horstmann regimbe et revient sur ce sujet, une fois seuls lui et moi. Il me dit: «Stere est fâché de ce que j'ai effacé un passage insistant sur l'abandon de la Belgique; mais il ne se doute pas quel sujet de dissensions c'est en Allemagne. Les militaires et les conservateurs font une guerre à mort aux

plomaţii în această chestiune. Tülff nu vrea ca astfel de lucruri să se tipărească. Credeţi că el primeşte declaraţiunile ministrului? Războiul nu se va termina decât când «Reventlowii», conservatorii şi «Carpii» vor fi învinşi! Şi pentru că mareşalul declară acestor domni un lucru sau altul, îşi închipue cineva că Mackensen ştie ceva?»

Lupta dela Berlin continuă, fără îndoială, pe toate fronturile.

18 Octombre. — Impăratul a sosit la Constantinopol în dimineaţa zilei de 15 cor. Se vorbise de o călătorie împreună cu Impăratul Carol. Ştirea nu era exactă. La Constantinopol, Impăratul a aflat despre ocuparea insulei Oesel.

— O scrisoare dela Bilciurescu îmi vesteşte pierderea scumpei noastre Anna (d-na dr. Dinu Brătianu), la Odessa, pe la mijlocul lui August. Aştept avizul d-rului pentru a şti dacă pot spune sorei mele groaznicul adevăr.

— *Moos* a însoţit pe Ţarul Ferdinand când acesta a venit să întâmpine pe Impărat la Cernavoda. Ţarul a vi-

---

politiques et aux diplomates sur cette question; Tülff ne veut pas que de pareilles choses s'impriment. Vous croyez qu'il accepte les déclarations du ministre? La guerre ne finira que lorsque les Reventlow, les conservateurs et «les Carp» seront vaincus!»

Et ici, parceque le Maréchal déclare à ces Messieurs telle ou telle chose, est-ce qu'on se figure que Mackensen sait quelque chose? La lutte de Berlin continue décidemment sur tous les fronts....

18 octobre. — L'Empereur est arrivé le 15 au matin à Constantinople. On avait parlé d'un voyage en commun avec l'Empereur Charles. La nouvelle n'était pas exacte. C'est en arrivant à Constantinople que l'Empereur a eu communication de l'occupation d'Oesel.

Une lettre de Bilciurescu m'apprend la perte de notre pauvre chère Anna (Dr. Bratiano), morte à la mi-août à Odessa. J'attends l'avis du docteur pour savoir si je puis dire l'affreuse vérité à Linica (ma soeur).

Moos a accompagné le Tzar Ferdinand, quand il est venu au-devant de l'Empereur à Cernavoda. Il a visité Medjidie et

zitat Medgidia și Constanța. La Constanța, orașul a fost pavoazat, fără ca autoritățile germane să știe — îmi spune el. Agenți secreți sosiseră în vederea pregătirilor.

«Das werden wir wohl halten», ar fi spus Regele, fiilor săi.

— Au trecut 48 de ore de când am scris colonelului Hentsch; nici un răspuns. El crede probabil că vizita de eri a lui Horstmann este suficientă. Suveranii au obiceiul de a răspunde; «regii neîncoronați» se dispensează de acest lucru.

19 Octombre. — Serviciul de *prizonieri* dela Crucea-Roșie îmi comunică că, după examinarea listelor ce ni s'au trimis, numărul prizonierilor români morți în Germania și Austria se ridică la 18.859. Și cum majoritatea deceselor au fost în Martie—Mai, va trebui să conchidem că toată această tinerime anemiată a murit de istovire.

Și care trebue să fie țifra morților în Bulgaria !...

— George *Stirbey* îmi destăinuește în secret — și aceasta pentru a nu pricinui neplăceri lui *Ledebur* — ceeace i-a încredințat lui. Pe când se discuta fixarea prețului cerealelor, Hentsch a consultat pe Lupu Kos-

---

Constantza. A Constantza, la ville a été pavoisée sans que les autorités allemandes l'aient su, — me dit-il. Des agents secrets étaient venus pour faire les préparatifs. «Das werden wir wohl halten», aurait dit le Roi à ses fils.

Il y a 48 h. que j'ai écrit au colonel Hentsch; pas de réponse. Il croit probablement que la visite, hier, de Horstmann, tient lieu de tout. *Les Souverains ont l'habitude de répondre; les «Rois non couronnés» s'en dispensent.*

19 octobre. — Le service des prisonniers de la Croix Rouge me communique que, d'après le relevé fait sur les listes qui nous sont communiquées, il est mort en Allemagne et en Autriche le chiffre fantastique de 18.859 prisonniers roumains, et comme la majorité des décès se placent mars-mai, il faut en conclure que toute cette jeunesse anémiée est morte d'épuisement.

Et quel doit être le chiffre des décédés en Bulgarie?!

Stirbey me confie très secrètement, pour ne pas causer d'ennuis à Ledebur, ce que celui-ci lui a confié: lorsqu'on s'agitait pour la fixation des prix des céréales, Hentsch a

take, *care i-a certificat că preţurile oferite de Germani erau suficiente !...* Astăzi, la Wirtschaftsstab e nelinişte pentru că proprietarii fiind descurajaţi, nu mai voesc să însămânţeze moşiile lor...

— Am scris eri primarului că, din cauza lipsei de mijloace, închid cantinele la 25 c. şi azi am prevenit pe Lupu, rugându-l să convoace o comisiune spre a lua măsuri.

— Ducele Brunswick-Lunebourg (Ernst-August), ginerele Impăratului, împreună cu cumnatul său marele duce de Mecklembourg-Schwerin, au trecut eri prin Bucureşti. Azi sunt la Sinaia cu mareşalul. Ducele de Brunswick foarte bine, după spusele lui Tzigara; marele duce de Mecklembourg-Schwerin foarte «schwach» şi palid.

21 Octombre. — Comunicatul anunţă ocuparea insulei Dagö. Sunt temeri pentru Petrograd: insula Oesel şi Dagö ar fi o bază excelentă spre a ataca capitala cu Zeppelinurile şi cu avioanele.

— Nenorociţii de *ostatici* au plecat eri. Trebuia să-i expedieze mâine; însă cum o echipă fusese internată la hotel Bratu şi locul acesta devenise obiect de peleri-

---

consulté Lupu Kostake, qui lui a certifié que les prix offerts par les Allemands étaient suffisants. Aujourd'hui, au «Wirtschaftsstab» on est très inquiet parce que les propriétaires découragés ne cherchent pas à ensemencer leurs terres.

Ecrit hier au Maire, lui disant que, faute de moyens, je ferme le 25 les cantines et aujourd'hui prévenu Lupu aussi, lui demandant de convoquer une commission pour aviser.

Le duc de Brunswick-Lunebourg (Ernst-Auguste), gendre de l'Empereur, et son beau-frère, le grand duc de Mecklenbourg-Schwerin, ont passé hier par Bucarest. Aujourd'hui Sinaia avec le Feldmaréchal. Le duc de Brunswick très bien, au dire de Tzigara ; le grand duc de Mecklembourg très «schwach» et pâle.

21 octobre. — Le communiqué annonce l'occupation de l'île Dagö. On marque des appréhension pour Petersbourg : Les îles Oesel et Dagö seraient une base excellente pour attaquer la capitale avec des zeppelins et des avions.

Les malheureux otages sont partis hier. On devait les expédier demain, mais comme une équipe avait été parquée à l'hôtel Bratu et que l'endroit était devenu objet de pélé-

naj, plânsete şi leşinuri, s'a grăbit expedierea. Bietul Morandini îmi scrie că n'are decât 17 lei în buzunar! Autorităţile publică un comunicat prin care explică necesitatea în care s'au găsit de a proceda astfel, în urma atitudinii guvernului român. Comunicatul are grijă de a arăta că geranţii ministerelor au făcut un demers colectiv în favoarea ostaticilor. Nu acest certificat de bună purtare va şterge responsabilitatea lui Lupu Kostake şi a unora din agenţii lui.

— După 5 zile, în sfârşit o scrisoare dela căpitanul Soldan, anunţându-mi că pot găsi în toate zilele pe colonelul Hentsch la anume oră... Dar prizonierii au plecat din ajun! Procedeele colonelului nu prea poartă pecetea delicateţei. Nici nu mă gândesc să răspund.

— Aflu dela Lupu că 88 de ostatici au plecat în Bulgaria. El îmi înşiră cu atâta bunăvoinţă toate măsurile luate pentru bunul trai al deportaţilor, încât Troian nu e departe să treacă drept o încântătoare vilegiatură.

22 Octombre. — Brănişteanu ar voi ca, în calitate de

---

rinage, pleurs et évanouissements, ont a brusqué l'expédition. Le pauvre Morandini m'écrit qu'il a 17 lei dans sa poche. Les autorités publient un communiqué expliquant la nécessité où elles ont été de procéder ainsi par suite de l'attitude du gouvernement roumain; le communiqué a soin d'indiquer que les gérants des ministères ont fait une démarche collective en faveur des otages. Ce n'est pas ce certificat de bonne conduite qui effacera la responsabilité de Lupu et de certains de ses agents.

Je reçois — au bout de 5 jours — une lettre du capitaine Soldan m'annonçant que je puis trouver tous les jours le colonel Hentsch de telle heure à telle heure... Mais les prisonniers sont partis depuis la veille. Les procédés du colonel sont marqués au coin de la délicatesse. Je ne compte pas même répondre.

Par Lupu j'apprends que 88 otages sont partis pour la Bulgarie. Lupu s'étend si complaisamment sur toutes les mesures prises pour le confort et le bien-être des déportés, que «*Troian*» n'est pas loin de passer pour une charmante villégiature....

22 octobre. — Branisteanu voudrait que, comme chef du

şef al partidului conservator, să fac o protestare scrisă Feldmareşalului, pentru a rămâne o urmă.

— Vizita unei persoane ciudate, *S. Zoldester*, care a locuit mult timp în ţară, vorbeşte româneşte, îşi zice maior german. Face comerţ cu cărbuni. Soseşte dela Berlin cu soţia şi cu fiica sa. A lucrat cu Bilciurescu, dar a avut neînţelegeri cu Derussi. E în curent cu scrisorile pe cari le-am primit, cu acelea pe cari le-am trimis, de banii pe cari i-am expediat, etc... A văzut pe toţi cari au trecut prin Statele scandinave. Dela dânsul aflu ştiri de felul acesta: Când generalul Iliescu a trecut prin Stockholm pentru a se duce la Paris, n'a avizat pe ministru. Era însoţit de tânărul Cantuniari (din armata activă), de fiul intendantului Panteli şi de două cocote. Colonelul Caretaş, în loc de a fi pe front, face serviciul de curier pentru Londra, unde d-na B. îl cere. O mulţime de Români, în stare de a purta arma, sunt la Copenhaga, Stockholm sau străbat aceste oraşe. Tot acolo e şi Chrissovelony (?). Mille a călătorit de asemenea ca curier.

---

parti conservateur, je fisse une protestation écrite, adressée au Feldmaréchal, pour qu'il en reste des traces...

Visite d'un Monsieur bizarre, S. Zoldester, qui a longtemps habité le pays et qui en parle la langue, qui se dit major allemand, mais faisant le commerce du charbon et qui vient d'arriver de Berlin avec la femme et sa fille. Il a travaillé avec Bilciurescu, mais eu des démêlés avec Derussi. Il est au courant des lettres que j'ai reçues, de celles que j'ai envoyées, de l'argent expedié. Il a vu tout le monde qui a passé par les Etats scandinaves. De lui des nouvelles du genre suivant: lorsque Iliescu a passé par Stockholm, pour se rendre à Paris, il n'en a pas avisé le ministre; il était accompagné du jeune Cantuniari (de l'active), du fils de l'intendant Panteli et de deux cocottes.

Le colonel Caretaş — au lieu d'être au front — fait le service du courrier pour Londres, où Bessie le demande. Une foule de Roumains en état de porter les armes sont à Copenhague, à Stockholm, ou traversent ces villes. Chrissovelony est là-bas aussi. Mille a voyagé aussi comme courrier.

23 Octombre. — *Horstmann* îmi aduce condiţiunile de pace ale Sovietului, care a însărcinat pe Skobelev să le susţină la conferinţa dela Paris. Această conferinţă se va ţine ori nu ?... Adevărul e că Alexiew refuză să facă parte din delegaţia rusă, iar jurnalele scriu că România nu va fi convocată. Pentru România, Sovietul propune reintegrarea în frontierele sale, însă România va acorda drepturi politice Evreilor, iar Dobrogea va fi declarată autonomă. In ceeace priveşte marea, Sovietul propune neutralizarea canalelor Suez şi Panama. Asta va face plăcere Englezilor şi Americanilor ! In scurt, Horstmann părea încântat şi declara că pentru Germania totul e acceptabil.

In ceeace priveşte pe Hentsch, i-am spus că nu voi răspunde comunicării lui Soldan, iar Horstmann a replicat : «Aveţi dreptate !».

24 Octombre. — Vizită la Crucea-Roşie a bătrânului colonel *Oehme* din ministerul de război dela Berlin, venit mai cu seamă spre a mulţumi pentru Liebesgaben ce Crucea-Roşie trimite prizonierilor în Germania. Din căldura explicaţiunilor sale, din tonul mulţumirilor, se

---

23 octobre. — Mr. Horstmann m'apporte les conditions de paix que le soviet a chargé Skobelew de défendre à la conférence de Paris. Cette conférence aura-t-elle, n'aura-t-elle pas lieu? Toujours est-il qu'Alexiew refuse de faire partie de la délégation russe et les journaux rapportent que la Roumanie n'y est pas convoquée. Pour la Roumanie, le soviet propose la reintégration dans ses frontières, mais la Roumanie donnera des droits politiques aux Juifs et la Dobrogea sera déclarée autonome. Pour la Mer, le soviet propose la neutralisation de Suez et de Panama. Ça fera plaisir aux Anglais et aux Américains ! Bref, Horstmann se trouvait ravi et déclarait que tout était acceptable par l'Allemagne.

A propos de Hentsch, je lui ai dit que je ne répondrai même pas à la communication de Soldan, et lui a repliqué : «Vous avez raison!»

24 octobre. — Visite, à la Croix Rouge, du vieux colonel Oehme du ministère de la guerre de Berlin, venu surtout remercier pour les «Liebesgaben» que la Croix Rouge envoie aux prisonniers en Allemagne. A la chaleur des explications, au ton des remerciements, on comprend qu'on a

înțelege cât de mari au fost greutățile pentru a nutri pe prizonieri și acum înțeleg din ce în ce mai bine pentru ce au murit atâția! Ce războiu nelegiuit din partea noastră!...

— Bărbulescu mi-a comunicat eri că numirea lui Wachmann la Banca Națională a căzut în apă, în urma intervenției comisarului austriac Schwalbe. Wachmann va fi numit funcționar la Bancă, fără a avea însă dreptul de a semna.

25 Octombre. — Armata Kronprințului primește o lovitură serioasă între Vauxaillon și Bray și pierde teren pe canalul Oise-Aisne. Comunicatul recunoaște că a trebuit să părăsească sau să facă să sară în aer baterii întregi și că luarea satelor Allemant și Chavignon a impus o retragere. Comunicatul mai adaogă că urmărirea franceză a fost foarte viguroasă.

Seara, postul T. F. F. Eiffel anunță captura a 8000 de Germani, 160 ofițeri, statele-majoare dela trei regimente împreună cu colonelii, 62 tunuri etc. Atacul francez a fost general. Acest atac nu e o surpriză. Corespondentul lui «Pester Lloyd», Scheuermann, în telegrama din 22

---

eu de grosses difficultés pour nourrir les prisonniers et je comprends de mieux en mieux pourquoi il en est mort tant. Quelle guerre impie de notre part!

Barbulescu m'a communiqué hier que la nomination de Wachman à la Banque Nationale était tombée à l'eau sur l'intervention du commissaire autrichien Schwalbe, qu'il avait fait intervenir. Le remuant Wachmann sera nommé fonctionnaire de la Banque, sans avoir le droit de signer.

25 octobre. — Offensive française. L'armée du Kronprinz attrape une tape sérieuse entre Vauxaillon et Bray et perd le terrain sur le canal Oise-Aisne. Le communiqué reconnaît qu'on a dû abandonner ou faire sauter des batteries et que la prise des villages de Allemant et Chavignon a imposé une retraite. Le communiqué reconnaît que la poursuite française a été très vigoureuse.

Le soir, le Funkspruch Eiffel annonce capture de 8000 Allemands, 160 officiers, les état-majors de 3 régiments y compris leurs colonels, 62 canons etc. D'ailleurs on a attaqué partout sur le front français. Cette attaque n'est pas une surprise. Le correspondent du «Pester Lloyd», Scheuermann,

Octombre, îl anunţa, după preparativele făcute în timp de şease zile pentru punerea în practică a tuturor invenţiunilor din timpurile din urmă. Automobilele blindate şi gazele au jucat un mare rol. In acelaş timp, comunicatul anunţă că Germanii au intrat în linie şi pe frontul italian, în Tyrol şi pe Isonzo. După amiază, vine ştirea despre ruperea frontului italian pe o distanţă de 10 km. pe Isonzo, între Flitsch şi Dolmein. S'a capturat 1000 de prizonieri. Ofensiva contra Italiei, despre care se vorbea atât de mult, începe.

— Primesc o invitare dela Lupu Kostake pentru o serată ce dă dânsul mâine. Se crede obligat să facă cheltueli. Nota hazlie: ţinuta smocking, redingotă sau jachetă ; deci numai în cămaşă nu se poate. O vorbă a d-nei Valentina Lahovary : «L'occupation allemande ? L'âge d'or de la famille Kostake !»

26 Octombre. — Vizita unui deputat ungur, *von Muzsa*. El are rude în România. Recunoaşte greşelile trecutului. Aparţine grupului Apponyi. Cu toate astea, o notă nouă : e partizan al unei uniuni personale cu Ro-

---

dans son télégramme du 22 octobre l'annonçait d'après les préparatifs qui depuis 6 jours indiquaient la mise en oeuvre de toutes les inventions des derniers temps. Les autos blindées et les gaz ont joué un grand rôle.

Offensive contre Italie. En même temps, le communiqué annonce que les Allemands sont aussi entrés en ligne sur le front italien, aussi bien au Tyrol que sur L'Isonzo. L'après-midi on annonce la rupture du front italien sur 10 km., sur L'Isonzo, entre Flitsch et Dolmein; capture de 10.000 prisonniers. C'est l'offensive contre l'Italie, dont on avait tant parlé, qui commence.

Reçois une invitation de Lupu Kostake pour une soirée qu'il offre demain: il se croit obligé de faire des frais. Note amusante: tenue : smocking, redingote ou jaquette; donc le bras de chemise est exclu. Mot de M-me Valentine Lahovary : «L'occupation allemande ? L'âge d'or de la famille Kostake».

26 octobre. — Visite d'un député hongrois von Muzsa. Il a des parents en Roumanie. Reconnaît les erreurs du passé. Appartient au groupe Apponyi. Néanmoins, note nouvelle, il

mânia. Despre aceasta, voiu afla mai mult mâine. L-am invitat la masă.

— Comunicatul de dimineaţă confirmă *succesul pe Isonzo:* a 12-a bătălie: iar cel de seară *continuarea retragerii pe frontul francez.*

27 Octombre. — Comunicatul : în Flandra, bătălia ia mari proporţii. Pe frontul francez, Francezii n'au putut depăşi canalul Aisne-Oise. — In Italia, înaintarea aliaţilor continuă cu succes : 30.000 de prizonieri (Dombrowski pretinde că ar fi 50.000) şi 300 tunuri.

—*Kiriacescu* a aflat că Kersant şi Neumann pleacă în Bulgaria, ca să facă o anchetă printre ostatici pentru a şti dacă s'a cerut bani de către Lupu Kostake în vederea liberărilor. Dombrowski susţine că ancheta e foarte serioasă. E câtva timp de când tot el a afirmat că Lupu Kostake trebuia să fie înlocuit. Despre petrecerea de diseară, spune : «Dar ce ? vreme de suarele este acuma ?»

---

est partisan d'une union personnelle avec la Roumanie. J'en saurai plus long demain: je l'ai prié à déjeuner.

Le communiqué du matin confirme le succès sur l'Isonzo: douzième bataille, et celui du soir la continuation de la retraite sur le front français.

27 octobre. — Communiqué: En Flandre, la bataille prend de grandes proportions; sur le front français, les Français n'ont pu dépasser le canal Aisne-Oise; en Italie, la marche en avant des alliés continue avec succès: 30.000 prisonniers (Dombrowsky prétend savoir qu'il y a déjà 50.000) et 300 cannons.

Kiriacescu a appris que Kersant et Neumann partent pour la Bulgarie faire une enquête parmi les otages, pour savoir s'il y a eu de l'argent demandé par Lupu Kostake en vue de libérations. Dombrowsky prétend même qu'il y a enquête très sérieuse. Il y a quelque temps que le même personnage avait affirmé que Lupu Kostake devait sauter. A propos du tralala de ce soir, il dit: «Dar ce? vreme de suarele este acuma?»

— *Corteanu* stărue în favoarea acţiunii ce ar trebui să încerc pe lângă Rege, pentru a face pace cu România oficială. — Ii răspund că încercările mele din trecut au avut un slab răsunet. — *Mehedinţi,* protivnic oricărui demers pe lângă Mackensen în afacerea ostaticilor, ar voi ca eu să solicit repatrierea soldaţilor prizonieri.

— D. de *Czurczin,* care soseşte dela Viena a ţinut să-mi raporteze de urgenţă că la Viena lumea politică se interesează acum de afacerile din România şi că Czernin a exprimat speranţa de a mă vedea în cursul lui Noembre. «Cum şi cu ce ocaziune — adaogă Czurczin — nu ştiu!»

— D. *de Muzsa* vorbeşte mult despre afacerile noastre comune. El e guvernamental şi va transmite lui Wekerlé observaţiile sale. (E delegat la jocurile olimpice şi a păstrat relaţiuni în Franţa cu baronul de Coubertin şi marchisul de Polignac). — Imi povesteşte că cu ocazia congresului olympic din Paris — 1914 — un Francez, al cărui nume nu vrea să-l spună, a prevenit pe delegaţi că la recepţia soţiei unui personagiu «să i se dea

---

Corteanu prêche en faveur de l'action que je devrais tenter auprès du Roi pour amener la paix avec la Roumanie officielle, — je lui dis le peu d'écho que nos ouvertures ont trouvé dans le passé. Mehedinţi, très contraire à toute démarche à faire auprès de Mackensen, dans l'affaire des otages, voudrait que je sollicite le rapatriement des soldats prisonniers.

Mr. de Czurczin, qui rentre de Wien, a tenu à me rapporter d'urgence qu'à Wien on s'intéressait maintenant aux affaires roumaines, et que Czernin avait exprimé l'espoir de me voir dans le courant de novembre. «Comment et à quelle occasion? — ajoute Czurczin — je ne le sais pas».

Mr. de Muzsa cause longuement de nos affaires communes. Il est du parti au pouvoir et va transmettre à Weckerlé ses observations. (Il est délégué des Jeux olympiques et a gardé ses relations avec le baron de Coubertin et le marquis de Polignac en France). Il me raconte que lors du congrès olympique de Paris—1914—un Français, dont il tait le nom, a prévenu les délégués qu'à la réception par la femme d'un personnage «il fallait toucher la main, mais pas la baiser».

mâna, dar să nu i se sărute mâna». — Cerându-se explicaţiuni, acelaş Francez generos a dat un răspuns, citând un fapt care nu poate fi controlat şi pe care e deci inutil să-l reproduc. Muzsa găseşte excelentă soluţia pe care am indicat-o eri în treacăt: dinastia trebue să continuă, dacă nu, cel puţin cu Nicolae şi regenţa unui membru al familiei Hohenzollern. In timpul minorităţii, este timp de a prepara tot pentru a reface o administraţie şi o organizaţiune în vederea majorităţii. O notă foarte vie în contra Cehilor. Graţia acordată lui Kramarcz şi lui Koflacz a fost o greşeală. Aceşti oameni au început iar să agite contra integrităţii Regatului. Regimentul din Praga No. 28 a trecut cu arme şi bagaje la Ruşi (Lucz) şi a fost şters din numărul regimentelor monarchiei. S'a refăcut cu Români şi câţiva Unguri cari s'au bătut ca nişte lei (reg. 51 şi 52), iar după ce aceştia au salvat onoarea, i s'a restituit numărul. Toată convorbirea a fost expresiunea dorinţii de a aduce pace şi amiciţie între Ungaria şi România.

Ayant demandé des explications, le même Français généreux a répondu par la citation d'un fait incontrôlable et qu'il est donc inutile de reproduire.

Musza trouve excellente la solution que j'avais indiquée, hier, en passant: la dynastie doit continuer, si non, au moins avec Nicolas et la Régence. Pendant la minorité on a le temps de tout préparer pour refaire une administration et lui donner à sa majorité maison nette.

Note tout particulièrement vive contre les Tchèques. La grâce accordée à Kramarcz et à Koflacz a été une faute; ces hommes ont déjà commencé à agiter contre l'intégrité du Royaume.

Le régiment de Prague Nro. 28 a passé avec armes et bagages aux Russes (Lucz) et a été rayé du nombre des régiments de la Monarchie; on l'a refait avec des Roumains et quelques Hongrois qui se sont battus comme des lions (rég. 51 et 52) et quand ceux-ci ont sauvé son honneur, on lui a restitué son numéro. Toute la conversation a été ensuite l'expression du désir d'amener paix et amitié entre la Hongrie et la Roumanie.

28 Octombre. — Cele din urmă zile au trebuit să fie foarte sângeroase; pe frontul francez ofensiva n'a putut depăşi canalul Aisne-Oise; în Flandra, după o luptă violentă, Germanii au menţinut poziţiile lor. In Italia, acţiunea ia proporţiile unei mari victorii. Cele două comunicate, german şi austro-ungar, vorbesc pentru prima oară de «Oberleitung» al Impăratului Carol. Aşa dar e vorba de un succes. Au fost 60.000 de prizonieri şi s'a capturat 450 tunuri. Aproape întreg frontul e pe teritoriul italian şi astfel fructul celor 11 bătălii precedente, în curs de 2 ani de războiu, pe Isonzo, a fost perdut dintr'o singură lovitură. Guvernul Boselli a fost răsturnat cu o foarte mare majoritate contra lui. Toate aceste lucruri aduc puţină odihnă pe frontul nostru din Moldova şi, dacă pacea e apropiată, ea nu va fi datorită zdrobirii bietei noastre armate!

29 Octombre. — Am înştiinţat din nou pe Crăsnaru, Lupu şi Dobrovici că închid cantinele. Dacă se întâmplă ceva, nu vreau să iau asupră-mi nici o răspundere.

---

28 octobre. — Les dernières journées ont du être très sanglantes; sur le front français l'offensive n'a pas pu dépasser le canal Aisne-Oise; en Flandre, après violente bataille, les Allemands ont maintenu leurs positions. En Italie, cela prend les proportions d'une grande victoire; les deux communiqués, allemand et austro-hongrois, parlent pour la première fois de «l'Oberleitung» de l'Empereur Carl: c'est donc le succès. Il y a 60.000 prisonniers et capture de 450 canons. Un peu sur tout le front on est sur territoire italien et le fruit des 11 batailles précedentes au cours de deux ans de guerre sur l'Isonzo a été perdu d'un seul coup.

Le gouvernement Boselli a été jeté bas, séance tenante, à une forte majorité contre lui.

Tout ceci donne heureusement du repos à notre front Moldave et si la paix vient, elle ne sera pas due à l'écrasement de notre pauvre armée.

29 octobre. — Averti de nouveau par lettres Crasnaru, Lupu et Dobrovici que je fermais les cantines. S'il y a un accident, je ne veux encourir aucune responsabilité.

— D. *Hans Herzog* se întoarce din Berna. Elveţian, stabilit în România, urmăreşte negocierile cu Elveţia pentru administraţia militară. Comerţul între Austria şi Elveţia e aproape neexistent azi din cauza căderii grozave a coroanei : ea valorează 43 cent. argint elveţian. Dela 80 milioane, comerţul e redus numai la câteva milioane. Germania nu mai poate da ferul şi cărbunii, pe care îl procura, aşa încât comisiunea de reparaţiuni elveţiană nu mai funcţionează şi lasă fiecărui industriaş grija să şi le procure. In Elveţia, se crede că războiul va mai dura şi anul viitor. Elveţia e furnizată cu tot ce trebue de către Antantă pentru a veni în ajutorul prizonierilor. Se fac sforţări ne mai auzite ca s'o atragă în război, dar în cazul acesta ar fi un război civil între cantoanele germane şi cele franceze.

— La dejun, Dombrowski cu căpitanul *von der Osten* dela O. K. M. Azi dimineaţă, d-na Mariutza Pilat a spus Tuchketei Pherekyde, sub cel mai mare secret, că dânsa ştie, din izvor sigur, că Anna Brătianu n'a murit. Am întrebat privitor la aceasta, dacă s'ar putea avea o

---

Mr. Hans Herzog revient de Berne. Suisse, établi en Roumanie, il poursuit des négociations avec la Suisse pour le «Wirtschaftstab». Le commerce entre Autriche et Suisse presque inexistant aujourd'hui à cause de la chute effroyable de la couronne: elle vaut 43 cent. argent suisse. De 80 millions, il est réduit à quelques millions. L'Allemagne ne peut plus donner le fer et le charbon qu'elle procurait, en sorte que la commission de répartition suisse ne fonctionne plus et laisse à chaque industriel le soin de se pourvoir. En Suisse on pense que la guerre durera encore toute l'année prochaine. La Suisse est pourvue de tout par l'Entente pour avoir de quoi envoyer aux prisonniers. On fait des efforts inouïs pour l'attirer dans la guerre, mais ce serait d'abord une guerre civile entre cantons allemands et cantons français.

A déjeuner, Dombrowsky avec le cap. von der Osten de l'O. K. M. Dans la matinée, Mariutza Pilat avait fait dire à Touchkette (Phérékyde), sous le sceau du plus grand secret, que de bonne source elle pouvait l'assurer qu'Anna n'était pas morte. J'ai demandé, en pensant à cela, si on pouvait a-

comunicaţie secretă cu Moldova. De Osten îmi răspunde că ei au crezut totdeauna că familia Brătianu corespunde şi că au cercetat şi continuă să cerceteze. S'a crezut un moment că conducta de petrol de curând instalată ar putea servi. Se cercetează şi acum, de astădată în direcţia Brăila-Măcin.

30 Octombre. — In Italia, victoria este foarte mare. A doua şi a treia armată sunt bătute şi tot frontul dela Flitsch la Mare e zguduit. Peste 100.000 de prizonieri şi 700 tunuri. Buletinul italian strigă: trădare! şi acuză trupele de laşitate.

— D. *Popescu* («Neue Freie Presse») spune că din conversaţiile sale cu Horstmann şi cu maiorul Beer, a căpătat convingerea că Germanii se gândesc la o lungă ocupaţiune a României, după încheierea păcii. — Aceeaşi impresiune mi-a lăsat şi mie o observaţiune făcută de Horstmann, săptămâna trecută. De aceeaşi părere e şi Stirbey şi, din nenorocire, acest mod de a vedea va găsi o încurajare şi la Carp şi la Lupu. De câteori n'a repetat Carp că Germania ar trebui să ne ocupe zece ani

---

voir une communication secrète avec la Moldavie. Von den Osten me répond qu'ils ont toujours cru que la famille Bratiano correspondait et qu'ils ont cherché et qu'ils cherchent. On a cru un moment que la conduite de pétrole nouvellement installée pouvait servir. On cherche encore, cette fois-ci du côté de Braila-Macin!

30 octobre. — La victoire en Italie est très grande; la 2-e et la 3-e armées sont battues et tout le front de Flitsch à la mer est ébranlé. Plus de 100.000 prisoniers et 700 canons. Le bulletin italien crie à la trahison et accuse les troupes de lâcheté.

Mr. Popescu (Neue Fr. Presse): De ses conversations avec Horstmann et le major Beer il a acquis la conviction que les Allemands rêvent d'une longue occupation de la Roumanie après la paix. C'est l'impression que m'a laissée aussi une observation faite par Horstmann la semaine dernière. C'est aussi l'avis de Stirbey et malheureusement cette façon de voir doit trouver un encouragement chez Carp et chez Lupu. Combien de fois Carp n'a-t-il pas répété que les Allemands devaient nous occuper dix ans «ca să ne facă oameni!»

«ca să ne facă oameni!» — Popescu mai adaogă că e vorba de a trimite pe prinţul de Fürstenberg (Egon) la Bucureşti pentru ca Austro-Ungaria să fie reprezentată cu mai multă greutate aici.

— *Horstmann* şi de *Bellow*, înapoiaţi din Dobrogea, vin la dejun. Impresiunea lui Bellow: Dobrogea e un ţinut frumos, dar trist, drumul dela Măcin-Babadag, superb; vederea spre Galaţi şi Reni, în albastrul orizontului, un lucru minunat; Lipovenii dela Jurilofca, toţi alcoolici.

Demisia lui Michaëlis este un fapt împlinit. Curtea face sforţări pentru a salva pe Helfferich. Succesorul va fi contele de Hertling, preşedintele Consiliului în Bavaria, care a cerut câteva zile de gândire. In etate de 70 ani; parlamentar fin.

Se pare că neinvitarea Austriacilor la Lupu formează din nou un subiect de observaţiuni neplăcute şi că Horstmann regretă mult că a lăsat să apară în jurnale darea de seamă.

31 Octombre. — Asupra animozităţii constante care

Du même: il est question d'envoyer le Prince de Fürstenberg (Egon) à Bucarest, pour donner du poids à la représentation de l'Autriche-Hongrie.

Horstmann et de Bellow, retour de la Dobrogea, à déjeuner. D'abord impression de Bellow: la Dobrogea joli pays, mais triste; route de Macin-Babadag superbe; la vue sur Galatz et Reni dans le bleu de l'horizon une jolie chose; les Lipoveni de Jurilofka tous des ivrognes.

La démission de Michaëlis est un fait accompli; la Cour fait des efforts pour sauver Helfferich; le successeur sera le comte de Hertling, président du conseil en Bavière, qui a demandé quelques jours de réflexion; néanmoins, 70 ans, fin parlementaire.

Il paraît que la non-invitation des Autrichiens chez Lupu est de nouveau sujet d'observations désagréables, et combien Horstmann regrette d'en avoir laissé passer les compte-rendus dans les journaux!

31 octobre. — Au sujet de l'animosité constante qui se

se observă între Germani şi Austriaci, Carada îmi raportează următorul fapt ce-l ştie dela Nicu Filipescu: La întoarcerea sa dela Weissenhirsch în 1914, Nicu Filipescu, oprindu-se la Berlin, a fost primit de Zimmermann, pe atunci ministru, care, luându-l pentru ceeace părea că este la acea epocă, adică un amic al politicei germane, i-ar fi zis: «Şi acum, *atacaţi Basarabia, mergeţi la Odessa şi în 15 ani împărţim Austria*».

1 Noembre. — Dezastrul italian ia proporţiuni epice. Şaizeci de mii de oameni din a 3-a armată au depus armele la Tagliamento. Numărul total al prizonierilor trece peste 180.000; tunuri pierdute 1500 piese.

— In sfârşit, Primăria deşteptată îmi trimite 15.000 lei pentru cantine, fără vre-o altă explicare...

— Imi cade în mână o listă de persoanele *suspecte* Germanilor. Printre cei puşi sub supraveghiere e şi Panaitescu, care însă e departe... Insă, ca bănuită de spionaj se găseşte de asemenea şi Marie-Nicole Darvari cu menţiunea: «are multe relaţiuni cu ofiţerii germani şi

---

fait voir entre Allemands et Autrichiens, Carada me rapporte qu'il tient de Nicu Filipescu le propos suivant: A son retour de Weissenhirsch, en 1914, et passant par Berlin, Nicu Filipescu avait été reçu par Zimmermann, alors ministre, qui, le prenant pour ce qu'il paraissait être à cette époque: un ami de la politique allemande, lui aurait dit: «Et maintenant attaquez la Bessarabie, allez à Odessa et dans quinze ans nous partagerons l'Autriche!»

1-er novembre. — Le désastre italien prend des proportions épiques. Soixante mille hommes de la 3-e armée pressés contre le bas Tagliamento (au-dessus de Latisanas) ont mis bas les armes. Le nombre total des prisonniers dépasse 180.000 hommes et celui des canons perdus 1.500 pièces.

La Mairie, en fin réveillée, m'envoie 15.000 lei pour les cantines, sans autre explication...

Un répertoire des personnes suspectes aux Allemands me tombe entre les mains. Cela a l'air d'hier et d'aujourd'hui, sans ordre chronologique; parmi ceux à surveiller se trouve aussi Panaitescu qui est loin... Mais, en bonne place, soupçonnée d'espionnage se trouve aussi Marie-Nicole avec la mention: «A beaucoup de relations avec des officiers al-

bulgari». — Ceeace e mai rău e că aceste liste sunt rău făcute şi conţin în genere oameni din clasa de jos.

2 Noembre.—Vizita lui Al. Beldiman, sosit alaltăeri seară. N'are aerul încântat de Carp, nici de Lupu Kostake. A fost obligat să rămână mult timp la Viena ca să restabilească raporturi mai binevoitoare, de oarece cercurile vieneze erau foarte montate «de ce se petrecea aici la noi». (El n'a voit să fie mai explicit, dar se pare că apropie aceste dispoziţiuni ostile atitudinii răuvoitoare a guvernanţilor noştri). Va colabora la «Lumina», însă voeşte să oblige pe Stere să dea pe faţă tot ce ştie de Brătianu, al cărui nume nu e niciodată pus înainte. Aşa, îmi spune el, într'un articol al său trimis din Berlin, scrisese : «urmaşul *nevrednic* al unui nume mare» şi fraza a fost schimbată de Stere... Află cu surpriză că Stere a fost asimiliat colonel la Statul-Major până în ceasul din urmă. D-na Sturdza a poreclit «Lumina» : «steroscopul». Beldiman doreşte să lucreze ca să pună unitate în sforţările ce sunt de făcut. De această lipsă de unitate Berlinul se plânge, iar Viena o subliniază. Nu

---

lemands et bulgares» — C'est d'autant plus désagréable que c'est mal fait et ne contient que la toute petite classe!

2 novembre. — Visite d'A. Beldimano, arrivé avant-hier soir. Il n'a pas l'air enchanté de Carp, ni de Lupu. A été obligé de rester longtemps à Wien pour y rétablir des rapports bienveillants, car on y était fort monté «de ce qui se passait ici». (Il n'a pas voulu être plus explicite, mais il semblait bien rattacher ces dispositions hostiles à l'attitude malveillante de nos gouvernants). Il collaborera à la «Lumina», mais il veut obliger Stere à mettre au clair tout spécialement Bratiano, dont le nom n'est jamais mis en avant. Ainsi, me dit-il, dans son article envoyé de Berlin, il avait dit «urmaşul nevrednic al unui nume mare» et la phrase a été changée par Stere. Il apprend avec surprise que Stere a été colonel à l'Etat-Major jusqu'à la dernière heure presque. M-me Sturdza a appelé la «Lumina» : le stéroscope. Il veut travailler à mettre de l'Unité dans l'Effort à faire; de cette absence d'Unité on s'en plaint à Berlin, on la souligne à Wien. Il ne croit pas que les Allemands souhaitent une lon-

crede că Germanii doresc o ocupaţiune îndelungată a României; el o blamează ca şi noi toţi. Ca încheiere, nu cred că Beldiman are o orientare; i se pare numai că Germania împinge Austria către Polonia şi îşi rezervă sfera sa de acţiune în România.

3 Noembre. — Dela serata Lupu: *T. Rosetti* s'a scuzat şi mi-a spus: «Cum ?, să mă duc să beau bere cu Nemţii ?...»

— O depeşă din Viena anunţă că aliaţii au trecut Tagliamento în mai multe locuri.

— *Generalul Tülff* pleacă azi în congediu în Germania. Am verificat plângerile continue cari vin din teritoriul etapelor, mai cu seamă dela faimoasa etapă a 15-a, von Madelung, care se bucură de o reputaţie feroce. Acolo e un căpitan Schultz, care e pe lângă general şi care conduce tot şi care e puţin binevoitor pentru toată lumea: Germani sau Români.

Lt. Schubert, care e la Mizil, a asigurat pe administratorul meu Iliescu că nu se va lăsa producătorilor

---

gue occupation de la Roumanie; il la blâme tout comme nous. Somme toute je ne crois pas que Beldimano ait une orientation; il lui semble seulement que l'Allemagne pousse l'Autriche vers la Pologne et se réserve sa sphère d'action en Roumanie.

3 novembre. — Echo de la soirée Lupu. Th. Rosetti s'est excusé et me dit: «Ce ? Să mă duc să beau bere cu Nemţii ?»

Une dépêche de Wien annonce que les alliés ont traversé le Tagliamento en plusieurs endroits.

Le général Tülff part aujourd'hui en congé pour l'Allemagne. J'ai fait vérifier par Iliescu (mon administrateur) des plaintes continuelles qui viennent du territoire des Etapes, surtout de la fameuse 15-ème Etape, von Madelung, qui jouit d'une réputation féroce. Il y a là un Hauptmann Schultz qui est auprès du général qui conduit tout et qui est peu bienveillant pour tout le monde, Allemands comme Roumains. — Le lt. Schubert, qui gouverne à Mizil, a certifié à Iliescu qu'on ne laissera pas aux producteurs le quart

sfertul recoltei lor de vin, orice s'ar spune la Bucureşti; că nu se va plăti grâul după tariful administraţiei militare; deci, cel mult 1600 la 2000 lei. Mai mult, se rechiziţionează dela toţi alambicurile şi se ia tescovina cu 8 lei mia de Kgr., când preţul exact e de 10 ori mai mare. Tot administraţia militară va fabrica şi tescovina.

— Lupu îmi spune că *Mareşalul* va lipsi până la 21 Noembre, din cauză de doliu. Acest motiv e fals, îmi spune maiorul Herwath dela O. K. M., care a venit să mă vadă după amiază. Această plecare simultană a guvernatorului şi a mareşalului are vreo semnificare? Adevărul e că generalul von *Sentler pleacă* de asemenea la Berlin, «pentru conferinţă» mi-a spus Popescu dela N. F. P. (fals, vezi 7 Nov.).

— Brătianu se pare că e la discreţia lui Take Ionescu. — După misiunea lui Comşa la Berna, favorurile acordate lui Caretaş, numirea lui Căpităneanu într'o comisiune de odihnă — (interesele Românilor din teritoriul ocupat! — două numiri extraordinare comunicate de Brănişteanu: Xenopol e numit ministru la To-

---

de leur récolte de vin, quoiqu'on ait dit ou fait à Bucarest, qu'on ne paiera pas les blés au tarif de la Militär-Verwaltung, — donc maximum 1600 à 2000 lei. Bien plus, on prend à tout le monde les alambics et on enlève la «tescovina» à raison de 8 lei les 1000 k., ce qui vaut juste dix fois plus. C'est l'administration militaire qui va fabriquer l'eau de vie de marc.

Lupu me dit que le Maréchal est absent jusqu'au 21 novembre pour cause de deuil. Cette raison est fausse, me dit le major Herwath de l'O. K. M., qui vient me voir dans l'après-midi. Ce départ simultané du gouverneur et du Feldmaréchal a-t-il une signification? Toujours est-il que le général von Sentler se rend aussi à Berlin «pentru conferinţă», — m'a dit Popescu de la «N. F. Presse».

Bratiano semble être à la merci de Take. Après la mission de Comşa à Berne, les faveurs accordées à Caretaş, la nomination de Capitaneanu dans une commission de tout repos (intérêts des Roumains du territoire occupé! !), deux nominations extraordinaires que me communique Brănisteanu: Xenopol est nommé ministre à Tokio et Victor Io-

kio şi Victor Ionescu la Lisabona. Era greu să sfârşească mai trist fiul lui Brătianu ! Dela acelaş : Se pare că Take Ionescu afirmă în public că eu am primit trei milioane dela Germani, iar Mille, convins, repetă calomnia în «Journal» din Paris. E cu putinţă ca aceşti nenorociţi să cadă aşa de jos !

4 Noembre. — Noul cancelar Hertling ia ca vicecancelar pe un parlamentar (deci partidul Curţii n'a putut să menţină pe Helfferich), iar vice-preşedintele Reichstagului, Dove, e numit la un departament. Ziarele accentuiază revoluţia pacifică ce s'a săvârşit : parlamentarismul biruind biurocraţia. In fond, politica a ajuns să aibă întâetate asupra acţiunii militare.

— Comunicatul *oficial nu confirmă* trecerea râului Tagliamento, anunţată de o depeşă din Viena.

— *Czernin* pleacă de asemenea la Berlin. Se înţelege voiajul lui Sentler şi «conferinţa» despre care s'a vorbit.

— Un parastas a fost oficiat la Cotroceni, la 10 şi jumătate, pentru Prinţul Mircea. Convocarea este sem-

---

nescu à Lisbonne. Il était difficile de finir plus tristement : le fils de Bratianu !

Du même : Il paraît que Take Ionescu affirme publiquement que j'ai reçu trois millions des Allemands et Mille, fort de cette «paternité», répète la calomnie dans «le Journal» de Paris. Faut-il que ces malheureux soient tombés bas!

4 novembre. — Le nouveau Chancelier, Hertling, prend un parlementaire comme vice-chancelier (donc le parti de la Cour n'a pu maintenir Helfferich) et le vice-président du Reichstag Dove est nommé à un département. Les journaux accentuent la révolution pacifique qui s'est opérée, le parlementarisme évinçant la bureaucratie. Au fond c'est la politique qui prend le dessus sur l'emprise militaire.

Le communiqué officiel ne confirme pas le passage du Tagliamento qu'une dépêche de Wien avait annoncé.

Czernin se rend aussi à Berlin. On comprend le voyage de Sentler et la «conferinţa» dont on avait parlé.

Un parastas a été célébré à Cotroceni, à 10 h. ½, pour le Prince Mircea ; la convocation est signée par Tzigara-

nată de Tzigara, «reprezentant al Casei Regale». Lupu Kostake, care nu ştie decât să înjure Dinastia, s'a crezut obligat să asiste. Eu m'am abţinut. Multă lume din societate.

5 **Noembre.** — Cenzura a remis lui Stirbey o scrisoare din 9 Septembre, trimisă de Nicu Ghika din Odessa. — Parlamentul a fost o parodie: toţi deputaţii îndârjiţi contra lui Brătianu şi Take Ionescu cari sunt urâţi, dar totuşi votând cu guvernul. (E şi nota lui Comşa transmisă din Elveţia de Martha Bibescu). Ca să-i ţină în mână, spune Ghika, se întrebuinţează trei mijloace de presiune : Banca Naţională, aprovizionarea şi legea marţială. Regele, pentru a se menţine, se dedă la o demagogie care sperie chiar pe Brătianu. Iorga îşi petrece timpul la Brătianu, la Curte sau la Stirbey. Acesta urmează înainte cu manoperile lui subterane. Mavrocordat scapă dela Curte, fericit că ia cu dânsul la Salonic familia sa. La ţară, lipsă de vite şi satele depopulate.

Samurcaş «reprezentant al Caselor Regale». Lupu Kostake, qui n'a que des injures pour la dynastie, s'est cru obligé d'y assister. Je me suis abstenu. Beaucoup de monde de la société.

5 **novembre.** — La censure a remis à Stirbey une lettre du 9 septembre que lui envoie Nicolas Ghika d'Odessa. Le Parlement a été une parodie; tous les députés exaspérés contre Bratiano et Take Ionescu qui sont haïs, mais votant tout de même avec le gouvernement. (C'est la note de Comşa aussi, transmise de Suisse par Marthe Bibesco). Pour les faire marcher, dit Ghika, on emploie trois moyens de pression: La Banque Nationale, les approvisionnements et la loi martiale.

Le Roi, pour se maintenir, se livre à une démagogie qui effraie Bratiano lui-même. Iorga passe son temps chez Bratiano, à la Cour, ou chez Stirbey. Celui-ci continue ses manoeuvres souterraines. Mavrocordat s'évade de la Cour, heureux d'amener à Salonique sa femme, sa fille... et son gendre Luca Sturdza. Dans la campagne, manque des bestiaux et villages dépeuplés.

— Vizita col. *Sturdza*. Se plânge că nu este întrebuinţat şi autorităţile (citiţi: Internele) îi dau mai puţin concurs decât Germanii. Nu poate obţine măcar o cameră pentru lucru, pe câtă vreme maiorul Schwalbe i-a oferit un birou şi tot personalul, — ofertă pe care dânsul a refuzat-o.

— Am comunicat personal medicului general von *Schumborg* toate infamiile pe cari Rămureanu mi le-a denunţat ca petrecându-se la dispensarul femeilor din Mizil. Tot prin scris, am înştiinţat şi pe Lupu Kostake de refuzul etapelor de a lăsa 25% din recolta de vin producătorilor. Vom vedea, dacă, afară de vorbe, va mai eşi ceva.

— Sculptorul Cristescu, maior aviator, a căzut azi dimineaţă cu avionul său aproape de Siret, după ce sburase în timpul nopţii d'asupra Bucureştilor. A scris la mai multe persoane, cu învoirea Austriacilor, în rândurile cărora căzuse. Intr'o scrisoare adresată lui Galitza, spune textual că *ei* au venit pentru a «vă (locuitorii din Bucureşti) aduce scrisori». Să fie oare mijlocul de a corespunde al familiei Brătianu ?

Visite du colonel Sturdza : il se plaint de ne pas être employé et les autorités (lisez : Intérieur) lui donnent moins de concours que les Allemands. Il ne peut même obtenir une chambre pour son travail, alors que le major Schwalbe lui a offert un bureau et tout le personnel, offre qu'il a dû décliner.

J'ai communiqué personnellement au General-Arzt von Schumborg toutes les infamies que Rămureanu m'a denoncées comme se passant au dispensaire des femmes de Mizil. Par écrit j'ai saisi aussi Lupu Kostake du refus que les étapes opposaient à l'abandon du 25% de la récolte du vin aux producteurs. Nous verrons s'il en sort autre chose que des paroles.

Le sculpteur Christescu, major aviateur, est tombé ce matin avec son avion tout près du Sereth, après une randonnée dans la nuit sur Bucarest. Il a écrit à beaucoup de personnes : les Autrichiens, qui l'ont pris, le lui ont permis. Il dit textuellement dans sa lettre à Galitza qu'ils étaient venus pour «vous (les habitants de Bucarest) apporter des lettres», Serait-ce là le moyen de correspondre de la famille Bratiano ?

— D-na *Berindey* (70 ani) şi fiica sa Maria (27 ani) primesc notificarea că li s'a fixat să locuiască la Baia de Aramă. In urma unei percheziţiuni s'a confiscat jurnalul (memorii) d-nei gen. Berindey. Presupun că tonul nu era tocmai amical pentru Germani.

6 Noembre. — Generalul de Sentler n'a plecat la Berlin, îmi spune *Volanka.* Informaţia lui Popescu era inexactă. Insă, prin faptul că Czernin se duce acolo cu ambasadorul Morey, cu şefii de secţiune şi cu baronul von Mittag, care are în atribuţiunile sale afacerile Peninsulei balcanice, fără îndoială că va fi vorba şi de România. — Intreb pe Volanka, care îmi răspunde: «In Austro-Ungaria nimeni nu mai voeşte să urmeze rătăcirile cari consistau în a spune: că armata ne dă victorii iar politica vine pe urmă». Czernin înţelege ca fiecare succes militar să fie de asemenea şi un pas înainte al politicei şi el doreşte să fixeze avantagiile cari trebue să decurgă din victoria în Italia. — (Aşi putea să stabilesc o legătură cu întâlnirea în principiu fixată de Czernin?) (27 Octombre). Foarte curioasă

Madame Berindey (70 ans) et sa fille Marie (27 ans) viennent de recevoir notification d'aller prendre résidence forcée à Baia de Arama! Une perquisition avait été pratiquée lors de la manifestation gamine contre la «pantahuza» Carp, et chez la générale on avait saisi ses mémoires. Il paraît que depuis 1914 elle tenait son journal et je suppose que le ton n'en était pas amical pour les Allemands.

6 novembre. — Le général de Sentler n'est pas parti pour Berlin, me dit Volanka. Le renseignement de Popescu était inexact. Mais comme Czernin s'y rend avec l'ambassadeur Morey, des chefs de section et du baron von Mittag, qui a dans ses attributions les affaires de la Peninsule Balkanique, il va sans doute être question de la Roumanie. J'ai interrogé Volanka. qui me répond: On ne veut plus en Autriche-Hongrie suivre les errements qui consistaient à dire que «l'armée nous donne des victoires et la politique viendra ensuite». Czernin entend que chaque succès militaire soit aussi un pas en avant de la politique et il désire fixer les avantages qui doivent découler de la victoire en Italie. (Puis-je établir une liaison avec le quasi-rendez-vous en principe fixé par Czernin?) (27 oct.).

de urmărit gândirea austriacă față de un reporter conștiincios ca Volanka. «Victoria în Italia este pur austriacă, cu toate că în primele trei zile s'a încercat s'o treacă pe seama Germanilor. Germanii nu au decât șase divizii. Avem aci atât de mulți oameni, încât nu se mai vorbește de armata Boroevics, trimisă probabil pe frontul Trentinului».

— Bulgarii mârâie și dânșii. Arion a vorbit cu *Stancioff* (avansat general), care deodată a devenit pesimist în ceeace privește rezultatele finale și foarte pornit împotriva Germanilor.. Un mic fapt : Stere, în articolele sale «Pro domo», a cărei serie a început-o, a citat un fapt privitor la Radeff, spre cinstea acestuia, dar protivnic lui Brătianu. Tantiloff s'a opus. El n'admite modul de a vedea al Germanilor : Românii sunt învinși și ocupați și nu primește dela ei nici dojană, nici elogii. — Trebue notat că unul din Buxton a interpelat în Camera Comunelor asupra vederilor ce guvernul englez nutrește față de Bulgaria, și Lord Balfour a

---

Très curieuse à suivre la pensée autrichienne à travers un reporter consciencieux comme Volanka. «La victoire en Italie est purement autrichienne, malgré que dans les trois premiers jours on ait essayé de la faire passer ici comme allemande. Les Allemands n'ont que six divisions. Nous y avons tant de monde qu'on ne parle déjà plus de l'armée Boroevics, probablement déjà embarquée pour aller sur le front du Trentin».

Les Bulgares grognent aussi. Arion a causé avec Stancioff (avancé général) et qui subitement est devenu pessimiste quant aux résultats finaux et très grognon vis-à-vis des Allemands. Un petit fait : Stere, dans ses articles «Pro Domo» dont il a commencé la série, a cité un fait concernant Radeff, tout à l'honneur de celui-ci et à la charge de Bratiano. Tantiloff s'est opposé. Il n'admet pas la façon d'être des Allemands : Les Roumains sont vaincus et occupés et il n'accepte d'eux ni blâme, ni éloge. — Il faut noter que l'un des Buxton a interpellé à la Chambre des Communes sur les vues que le gouvernement anglais a sur la Bulgarie et Lord Balfour a répondu que quoique les Bulgares fussent en lutte avec l'Entente, il était à souhaiter que leur

răspuns că, deşi Bulgarii sunt în luptă cu Antanta, e de dorit ca ţara lor să nu fie cu nimic micşorată!

Radoslavoff declară de asemenea că, pentru ca România să nu mai poată în viitor ataca Bulgaria, «vom reclama şi *vom obţine garanţii*». Se pretinde că între Turci şi Bulgari există o mare animozitate din cauza oraşului Adrianopole şi că s'a făcut uz de arme.

Tagliamento, cu toată creşterea apelor, a fost trecut de către aliaţi. E o întreprindere formidabilă, care a reuşit repede.

7 Noembre. — Intreg frontul italian, şi la câmp, şi din munţii — Dolomiţii — pe o distanţă de 150 km. pe linia Tirolului, e în retragere. Printre şefii cari urmăresc pe Italieni, se citează Konrad de Hoetzendorf, a cărui armată e în apropiere de Sugano. Se ştie astăzi care era gruparea forţelor aliate, în ordine, începând dela Adriatica spre Flitsch şi Tolmein şi continuând spre vest dealungul Tirolului: Armata lui Boroewics (aceea care a bătut armata 3-a italiană); a IX-a armată

---

pays ne fut en rien amoindri! Radoslawoff vient aussi de déclarer que pour que la Roumanie ne puisse plus à l'avenir attaquer la Bulgarie, «nous réclamerons et nous obtiendrons des garanties».

On prétend — c'est le général Mustata qui tient ce potin de l'ami d'un officier bulgare — qu'entre Turcs et Bulgares il y a une grande animosité à cause d'Andrinople et qu'on s'y est battu à coup de fusils.

Le Tagliamento, malgré la crue des eaux, a été franchi par les alliés. C'est une formidable entreprise qui a vite réussi.

7 novembre. — Tout le front italien, celui de la plaine, comme celui des montagnes Dolomites — sur 150 k. rien que sur la ligne du Tyrol — est en retraite. On donne jusqu'au nom de Konrad de Hoetzendorf, dont l'armée est du côté de la Sugano, parmi les chefs qui sont à la poursuite des Italiens.

On sait aujourd'hui quel était le groupement des forces alliées, dans l'ordre, en remontant de l'Adriatique vers le Flitsch et Tolmein et en continuant vers l'Ouest le long du Tyrol: Armée Boroewics (c'est elle qui a battu la 3-me armée italienne) — IX armée de Bellow (c'est elle qui a enfoncé

a lui Bellow (aceea care a înfruntat unghiul eşind italian şi a dat peste cap a II-a armată italiană) ; grupul archiducelui Eugen, adică: armata Krauss şi armata Krobatin ; în fine armata Konrad.

— D-na *Berindey* va avea o comutare de pedeapsă şi va putea pleca la Sinaia în loc de Baia de Aramă. Aceasta datorită lui Horstmann, care s'a ocupat cu tot interesul. — Horstmann mi-a spus că, în jurnalul său, bătrâna d-nă acuză pe Germani de furturi şi violuri (?!), iar tonul este aşa de duşmănos încât prezenţa sa a fost socotită ca indezirabilă. Afară de aceasta, un mare număr de copii din manifest, ceeace face să se crează în existenţa unei oficine.

La toate acestea Lupu adăogă că dânsa ar fi dat şi bani ofiţerilor evadaţi pentru a se reîntoarce pe front. Horstmann nu mi-a vorbit de acest fapt şi cele două doamne tăgăduesc absolut.

8 Noembre. — S-tul Dumitru. Efectele legilor excepţionale : nimeni nu se mută ; nici un camion pe stradă.

— Italienii bat în retragere pe Piave. — Englezii atacă cu furie şi fără întrerupere în Flandra. E singurul mijloc, după dânşii, de a veni în ajutorul Italiei.

---

l'angle sortant italien et a culbuté la 2-e armée italienne) — le groupe archiduc Eugène, c. à d. armée Krauss et armée Krobatin, — enfin armée Konrad.

Madame Berindey aura une commutation de peine et pourra aller à Sinaia au lieu de Baia de Arama. C'est Horstmann qui s'est beaucoup et généreusement employé. Horstmann m'avait dit que dans son journal, la vieille dame accuse les Allemands de vols et de viols (?) et le ton est si haineux qu'on a le droit de considérer sa présence comme indésirable. De plus, nombre de copies du petit manifeste, ce qui fait croire à l'existence d'une officine. A cela. Lupu ajoute qu'elle aurait donné argent à des officiers évadés pour retourner sur le front. Horstmann ne m'a pas articulé ce fait et les Dames nient absolument.

8 novembre. — La St. Demètre. Effet des lois d'exception : personne ne déménage ; pas de chariots dans la rue.

Les Italiens battent en retraite sur la Piave.

Les Anglais attaquent furieusement et continuellement en Flandres. C'est la seule façon dont ils comptent se porter

Din contra, Lloyd George şi Painlevé au plecat cu technicienii în Italia pentru a conferi cu guvernul italian.

— Când am vorbit cu Praschma despre necesitatea de a căuta o pace separată cu România oficială, el mi-a răspuns că la Berlin ar fi vorba de aşa ceva. Or, eri, Stere a spus lui Stirbey că «Vorwaerts» înregistra o declaraţie a lui Kerenski relativ la pacea separată care a fost propusă «unui aliat» şi care n'a fost primită. Jurnalele oficioase germane n'au desminţit ştirea din «Vorwaerts». — Astăzi «Lumina» dă, după «Ruskoe Slowo» din 3/16 Oct., un interview al d-lui de *St. Aulaire*, acordat la Odessa, în care, între altele spune: «Pericolul unei păci separate a României cu Puterile centrale a dispărut cu desăvârşire». A se adăoga la acestea şi declaraţiile furibunde ale lui Take Ionescu, reproduse deunăzi, revoltat la ideia că s'ar putea rosti cuvântul de pace. Toate aceste indicii sunt de reţinut. Berlinul vede probabil mai uşor lucrurile cum le înţeleg eu decât în modul cum le înţelege Carp.

---

au secours de l'Italie. Par contre Lloyd George et Painlevé se sont rendus, avec leurs techniciens, en Italie pour conférer avec le gouvernement italien. Lorsque j'avais parlé à Praschma de la nécessité de chercher une paix séparée avec la Roumaine officielle, il m'avait dit qu'il croyait qu'on y songerait un peu à Berlin. Or, hier, Stere a dit à Stirbey que le «Vorwaerts» enregistrait une déclaration de Kerensky au sujet de la paix séparée, qui avait été proposée «à un allié» et qui n'avait pas été accueillie. Les journaux officieux allemands n'ont pas démenti la nouvelle du «Vorwaerts». Aujourd'hui la «Lumina» donne d'après de «Ruskoje Slowo» du 3/16 octobre une interview de Mr. de St. Aulaire accordée à Odessa: «Le danger d'une paix séparée de la Roumanie avec les puissances centrales a complétement disparu». A joindre les déclarations furibondes de Take Ionescu, réproduites, l'autre jour, révolté à l'idée qu'on pouvait prononcer le mot de paix.

Tous ces indices sont à recueillir. Berlin probablement voit plus facilement les choses comme je les comprends, que de la façon dont Carp les entend.

— Beldiman a venit eri să mă vadă. Dânsul voia să înceapă cu Radu Rosetti o publicare de documente, pentru a prepara dosarul Brătianu. I-a scăpat o frază: «Carp! dar Carp nu vede decât un lucru: Carp-Mackensen şi Mackensen-Carp!» O notă bună: nu părăseşte pe Stere.

— *Gebsattel* îmi face propuneri pentru o serbare şi o vânzare care s'ar face în comun pentru toate societăţile Crucei-Roşii. Am rezervat răspunsul până voiu consulta câteva doamne, fără participarea cărora nu e nimic de făcut.

9 Noembre. — Ştirile de azi sunt senzaţionale. Aliaţii au împins pe Italieni până la Livenza, la jumătatea drumului dela Tagliamento la Piave, şi au curăţit centrele de rezistenţă, care în munţi, în spatele frontului austro-german, se apărau încă. Rezultat: 17.000 prizonieri noi, un general şi 80 tunuri. Cifra totală: 250.000 oameni şi 2300 tunuri. Pedeapsă dreaptă a politicei care a făcut să cază orice frâu moral şi pentru oamenii noştri politici!..

Guvernul Kerenski e la pământ şi maximaliştii au

Beldimano est venu hier me voir. Il veut commencer avec Radu Rosetti une publication de documents pour préparer le dossier de Bratiano. Il lui a échappé une phrase: «Carp! mais Carp ne voit qu'une chose: Carp-Mackensen et Mackensen-Carp!». Bonne note: il ne lâche pas Stere.

Gebsattel me fait des ouvertures pour une fête et une vente qui auraient lieu en commun pour toutes les Croix Rouges; je réserve la réponse jusqu'à ce que j'ais consulté quelques Dames, sans la participation desquelles il n'y a rien à faire.

9 novembre. — Les nouvelles de ce matin sont sensationnelles. Les alliés ont poussé les Italiens jusqu'à la Livenza, à mi-chemin du Tagliamento à la Piave, et on nettoye les centres de résistance qui, dans les montagnes, en arrière du front austro-allemand, se défendaient encore: de ce chef 17.000 nouveaux prisonniers, un général, 80 canons.

Le chiffre total des captures: 250.000 hommes et 2300 canons. Juste châtiment de la politique qui a fait tomber tout frein morale pour nos hommes politiques aussi.

Le gouvernement Kerensky est par terre et les maxi-

pus mâna pe putere. Program : pace imediată şi democratică ; împărţirea pământurilor la ţărani. Afară de o contra-revoluţie, greu de admis acum, cauza păcii a făcut un pas imens. Având în vedere repercursiunea ce aceste ştiri ar putea să aibă asupra afacerilor române. Berlinul ar trebui să sondeze acum România oficială.

— Brănişteanu : O telegramă dela Korrespondenz-Bureau, deci oficială, dar care nu s'a reprodus pentrucă lipseşte confirmarea germană, anunţă că la Berlin s'a rezolvat chestiunea poloneză. Galiţia va fi unită cu Polonia, care obţine de asemenea câteva măriri de teritoriu în Lituania. Libertatea navigaţiunei pe Vistula. O flotilă. Regatul va avea ca suveran pe Impăratul Austriei ; deci, o a doua uniune personală. (Aşa dar România va fi abandonată în sfera politicei germane).

— *Martha Bibescu* a scris lui G. Stirbey. Dânsa menţionează de o scrisoare primită dela Nadège Stirbey în care se vorbeşte despre tot felul de privaţiuni ce trebuie să-şi impună toţi. E o nouă confirmare a foametei ce bântuie în Moldova. St. Aulaire a spus în inter-

---

malistes se sont emparés du pouvoir. Programme : paix immédiate et démocratique ; partage des terres aux paysans. Sauf contre-révolution, difficile à admettre quant à présent, la cause de la paix a fait un pas immense.

Avec la répercussion que ces nouvelles doivent avoir sur les affaires roumaines, c'est maintenant que Berlin devrait tâter la Roumanie officielle.

Branisteanu: Un télégramme du «Kor. Bureau», donc officiel, mais qu'on n'a pas reproduit parcequ'il manque la confirmation allemande, annonce qu'à Berlin on a résolu la question polonaise. La Galicie sera réunie à la Pologne, qui obtient aussi quelques augmentations en Lithuanie. Liberté de la navigation sur la Vistule. Une flotille. Le Royaume aura pour Souverain l'Empereur d'Autriche : seconde union personnelle. (Donc la Roumanie sera abandonnée à la sphère politique allemande).

Marthe Bibesco a écrit à Georges Stirbey. Elle fait mention d'une lettre de Nadège Stirbey, qui parle des privations de toutes sortes qu'il faut s'imposer. C'est une nouvelle confirmation de la disette qui sévit en Moldavie. St. Aulaire

view-ul menţionat eri, că, dacă într'o lună (vorbea în Octombre) nu se va regula chestiunea transporturilor pentru Moldova, ţara aceasta va fi amenințată de foame. Martha mai istoriseşte că Brancovan, retras la Evian din Decembre, a declarat că a votat legile lui Brătianu pentru că «cum lucrurile merg rău, el ştie bine că va veni un alt guvern care nu le va aplica». Atavismul, numai el singur, nu e suficient pentru a explica acest bizantinism. Iată oamenii cari au pornit acest război!

10 Noembre. — Centralii au trecut pe tot frontul Livenza şi e puţin probabil ca Italienii să poată rezista pe Piave.

Se vorbeşte cu discreţiune despre încheierea unui armistiţiu pe frontul rus. Poate că e vorba de concluzia precipitată ce se trage din confirmarea căderii lui Kerenski şi din reuşita loviturii maximaliştilor. Lenin conduce toată acţiunea.

Telegrama asupra *Poloniei* nu e încă confirmată. «Pester Lloyd» din 8 conţine o telegramă din Viena care este aproape reproducerea textuală a ştirii de eri. — De altfel, acelaş jurnal înregistrează o depeşă din Ber-

---

disait dans son interview mentionnée hier, que si dans un mois (il parlait en octobre) on ne réglait pas la question des transports pour la Moldavie, ce pays était menacé de la faim.

Marthe raconte que Brancovan — retiré à Evian depuis décembre — a déclaré qu'il a voté les lois de Bratiano parce que «comme les choses vont mal, il sait bien qu'il viendra un autre gouvernement qui ne les appliquera pas». L'atavisme à lui seul ne suffit pas pour expliquer ce byzantinisme. Voilà les gens qui nous ont valu cette guerre.

10 novembre. — Les Centraux ont sur tout le front franchi la Livenza et il est peu probable que les Italiens puissent tenir sur la Piave.

On parle discrètement de la conclusion d'un armistice sur le front russe. C'est peut-être la conclusion précipitée qu'on tire de la confirmation de la chute de Kerensky et de la réussite du coup des maximalistes. C'est Lenin qui est au pinacle.

La dépêche sur la Pologne n'est toujours pas confirmée. Le «Pester Lloyd» du 8 novembre contient un télégramme de Wien, qui est à peu près la reproduction textuelle de la nouvelle donnée hier. D'ailleurs, le même journal contient

lin anunțând că «convorbirile pentru soluțiunea poloneză continuă și că tot ce au publicat ziarele nu se rezema decât pe simple combinațiuni». Să fie oare Berlinul care n'a voit să i-se forțeze mâna? Convorbirile «continuă», însă în ziua de 7 Czernin a părăsit Berlinul. După jurnalele austriace, în Parlament începea discuțiunea acestei chestiuni și, după spusele lui «Pester Lloyd», Ucrainienii declaraseră deja că, prin toate mijloacele ei vor combate alipirea la Polonia a unor teritorii lituaniene. E adevărat că știrea sosită eri nu încântă câtuși de puțin pe Unguri.

— Konradsheim, pe care l-am văzut azi dimineață, îmi spune că el crede că Germanii își rezervă de asemenea crearea unui stat Curlandez—Estonian în uniune personală cu Impăratul Germaniei. Se înțelege că indiscrețiunile sunt primejdioase la această oră.

— Am aflat dela d-rul *Rămureanu* că la Mizil s'a instalat, într'o cazarmă, un fel de Saint-Lazare pentru femeile adunate din orașele aparținând armatei a IX-a. Sunt femei fără nici o vină, cari sunt reținute aci și

---

une dépêche de Berlin annonçant que «les pourparlers pour la solution polonaise continuent et que ce que les journaux ont publié répose sur de simples combinaisons». (Est-ce Berlin qui n'a pas voulu se laisser forcer la main?) Les pourparlers «continuent», mais le 7 novembre au soir Czernin a quitté Berlin. D'après les journaux autrichiens, au Parlement on prenait déjà position sur la question, et au dire du «Pester Lloyd» les Ukrainiens avaient déjà déclaré que par tous les moyens ils combattraient le rattachement à la Pologne de certains territoires lythuaniens. Il est vrai que la nouvelle venue hier n'enchante pas les Hongrois. Konradsheim, que j'ai vu ce matin, me dit «qu'il croit» que les Allemands se réservent aussi la création d'un Etat Courlandais-Esthonien avec union personnelle avec l'Empereur d'Allemagne. On comprend que les indiscrétions soient dangereuses à cette heure-ci encore.

J'avais appris par Dr. Ramureanu qu'à Mizil on avait installé, dans une caserne, une espèce de St. Lazare pour les femmes ramassées des villes de la 9-e armée. Il y a des femmes innocentes qui y sont retenues et qu'on fait

cari sunt trimise să lucreze la câmp pe moşia d-nei Hariton. Administratorul meu Iliescu a văzut pe aceste nenorocite, slabe, în zdrenţe, inspirând milă. Am reclamat generalului medic von *Schumborg*. El a făcut o anchetă şi, foarte politicos, mi-a răspuns că într'adevăr sunt acolo femei sănătoase, reţinute până când familiile lor vin să le reclame, — însă nu se poate circula nici corespunde în teritoriul armatei a IX-a; că nu se plăteşte decât 30 de bani munca acestor nenorocite; că tot ce câştigă, e pus deoparte, pentru a le servi la eşire (?); că n'au ce pune pe dânsele şi e rugată Crucea-Roşie a le veni în ajutor. N'aşi fi crezut niciodată că e cu putinţă un astfel de lucru!.. Adaog că Rămureanu mi-a spus că, în timpul raziilor, s'au luat şi femei cari nu erau de loc prostituate. (v. 15 Noembre).

— Depeşile de seară anunţă că Aziago este reluat şi că prin urmare latura extremă a liniilor austro-germane avansează de asemenea. Italienii nu vor putea prin urmare ţine linia Piave. Pe câmpul acesta de luptă, la Viego, Austriacii au luat încă 10.000 prizonieri şi 94 tunuri.

---

travailler aux champs sur la propriété de M-me Hariton. Mon administrateur a vu ces malheureuses maigres et peu vêtues, à faire pitié. J'ai réclamé auprès du General-Arzt von Schumborg. Il a fait une enquête et très aimablement il m'écrit que réellement il y a des femmes saines qu'on retient jusqu'à ce que leurs familles les réclament, — or, on ne peut circuler ni correspondre dans le territoire de la 9-e armée—; qu'on ne paie que 30 cts. le travail de ces malheureuses ; que le tout est mis de côté pour leur servir de pécule à la sortie (?); — que ces femmes n'ont plus rien à se mettre sur le corps... et l'on prie la Croix Rouge de leur venir en aide. Je n'aurais jamais cru possible une chose pareille. J'ajoute que Rămureanu m'a dit que dans les rafles on avait parfaitement pris aussi des femmes qui n'ont rien à voir avec la prostitution.

Les dépêches du soir annoncent qu'Aziago est repris et que par conséquent la pointe extrême des lignes austro-allemandes avance aussi. Les Italiens ne pourront par conséquent pas tenir la ligne de la Piave. Sur ce champ de bataille, à Viego, les Autrichiens ont pris de nouveau 10.000 hommes et 94 canons.

11 Noembre. — Succesul trupelor mareşalului Konrad la Şapte Comune şi luarea punctului Aziago n'au fost obţinute decât după un interval de zece zile de grele lupte. Faptul acesta probează cât de mare e pericolul pentru armata italiană din partea aceasta.

Retragerea lui Helfferich este în fine confirmată şi, după cum s'a anunţat, succesorul este deputatul Payer. Un alt deputat dr. Friedberg e ales vice-preşedinte al ministerului prusian. Partidele salută marele eveniment şi Erzberger declară că Imperiul are cel mai tare guvern dintre toate ţările în război, pentru că se sprijină pe 4/5 din membrii Reichstagului. Progresiştii şi socialiştii au făcut, ca şi naţionalii-liberali, declaraţiuni favorabile. Impăratul a dovedit că este, în toată această criză, un foarte subţire om politic.

12 Noembre. — D-nul Roselius, consul general la Sofia. Merge la Berlin. Nu înţelege nimic despre politica care se urmează la Bucureşti : «Cum ? Vă ştie în Bucureşti şi nu vă întrebuinţează pentru a face pace ?». Eri a văzut pe Carp şi din ce în ce mai mult el nu-l în-

---

11 novembre. — Le succès des troupes du maréchal Konrad au Sept-Communes et la prise d'Aziago n'ont été obtenus qu'au bout de dix jours de durs combats. Ce qui prouve combien grand est pour l'armée italienne le danger qui vient de ce côté-là.

La retraite de Helfferich est enfin confirmée et, comme, on l'avait annoncé, c'est le député von Payer qui lui succède. Un autre député, Dr. Friedberg, devient vice-président du ministère prussien. Les partis saluent le grand événement et Erzberger déclare que l'Empire à le plus fort gouvernement de tous les pays en guerre, parce qu'il s'appuie sur les 4/5 des voix du Reichstag. Les progressistes et les socialistes ont fait, ainsi que les nationaux-libéraux, des déclarations très favorables. L'Empereur s'est montré un très fin politique dans toute cette crise.

12 novembre. — Mr. Roselius, consul général de Bulgarie à Sofia, se rend à Berlin. Ne comprend rien à la politique qu'on suit à Bucarest. «Comment, on vous a à Bucarest et on ne vous enploie pas pour faire la paix?» Il a vu hier Carp et de plus en plus il ne le comprend pas. Quand

ţelege. Când toată lumea se democratizează, singur d. Carp mai predică regimul forţei...

D-nul de Bussche n'a făcut decât greşeli şi, dacă în Februarie ar fi voit să răstoarne pe Brătianu, dânsul ar fi putut şi n'aţi mai fi început războiul... Nu trebuie, sub niciun cuvânt, să alungaţi dinastia, iar pacea trebuie căutată cu dânsa: trebuie să se accepte unul din fiii Regelui pentru a se continua tradiţia pe care dânsul o vede pretutindeni în România. Chestiunea Dobrogei e foarte grea: Bulgarii o doresc, însă nu trebuie slăbită mult România, căci *Germania va avea nevoie de o contra-greutate faţă de Austria.*

Restul conversaţiunii destul de confuz: poate într'o zi s'ar putea concepe un imperiu Nord-German; un imperiu centru-austriac sau mai bine slav şi un imperiu la Sud: n'a îndrăsnit să spună cu Ţarul Ferdinand, dar vorba i-a stat pe buze. Roselius, venind din Bulgaria, faptul acesta arată că Ţarul Ferdinand continuă să viseze iar o coroană imperială ca şi în 1913.

— Am căutat să văd pe *Ledebur*, care, trebuind să plece mâine la vânătoare, nu prea are mult timp. Pus

---

tout le monde se démocratise, seul Mr. Carp prône encore le régime de la force. — Mr. Bussche n'a fait que des fautes et si en février il avait voulu faire tomber Bratiano, il le pouvait et vous n'auriez pas eu la guerre. On ne doit à aucun prix chasser la dynastie et la paix doit être cherchée avec elle: on doit accepter un fils du Roi pour continuer la tradition qu'il voit partout en Roumanie. La question de la Dobrogea très difficile: les Bulgares la souhaitent, mais il ne faut pas trop affaiblir la Roumanie, car l'Allemagne aura besoin d'un contre-poids vis-à-vis de l'Autriche. Le reste de la conversation assez confus: peut être un jour y aurait-il à concevoir un empire du Nord-Allemand; un empire du centre —autrichien ou plutôt slave — et un empire du Sud: il n'a pas osé dire avec le Tzar Ferdinand, mais il l'a eu sur les lèvres. Ceci venant de Bulgarie, indique que le Tzar Ferdinand continue de rêver d'une couronne impériale comme en 1913.

Cherché à voir Ledebur qui, devant partir demain pour la chasse, n'a pas trop de temps devant lui. Mis au courant

în curent de George Stirbey, care mi l-a adus, el se însărcinează «ca prieten al lui Czernin şi fără a implica o acţiune pentru care n'are nici o calitate», să-i transmită următoarele: Cred pacea cu România oficială posibilă; în orice caz, trebuie o încercare; tratativele însă pe front, nu la Iaşi unde Regele n'ar fi liber. Să se accepte continuarea dinastiei cel puţin cu Nicolae sub regenţa unui membru din familie, fixând la 21 ani majoritatea suveranului. Ledebur îmi spune că e în totul de acord cu mine. Restul îl va privi pe Czernin. — Mă întreabă dacă n'aşi fi dispus să merg la Viena? Da, îi răspund, dacă cei de acolo vor să se întreţină cu mine, dar ar trebui să pot merge şi la Berlin. Dânsul crede de asemenea că una fără alta nu merge.

— Ştirile din Italia continuă a fi foarte rele pentru Italieni. Ei luptă cu disperare la sud de Aziago, probabil pentru a permite retragerea din sectorul Şapte-Comune — Piave. S'a mai luat încă 10.000 prizonieri şi un general la Longarone, la nord de Bellune, iar forţele cari au trecut Piave se apropie acum de Feltre.

13 Noembre. — *Horstmann,* înaintat consilier de le-

---

par Georges Stirbey qui me l'amène, il se charge «à titre d'ami de Czernin et sans impliquer une action pour laquelle il n'a aucune qualité» de lui transmettre la commission suivante: je crois la paix avec la Roumanie officielle possible; dans tous les cas il faut la tenter; mais traiter sur le front, pas à Iassy où le Roi ne serait pas libre. Accepter la continuation de la dynastie au moins avec Nicolas, sous la régence d'un membre de la famille, en poussant à 21 ans la majorité du Souverain. Ledebur me dit néanmoins qu'il est en tout d'accord avec moi. Le reste sera l'affaire de Czernin. Il me demande si je n'accepterais pas de me rendre à Wien. «Oui, je réponds, si on veut causer, mais il faudrait que je puisse aller aussi à Berlin». Il croit aussi que l'un ne va pas sans l'autre.

Les nouvelles d'Italie continuent à être très mauvaises pour les Italiens. Ils luttent désespérament sous Aziago, probablement pour permettre la retraite du secteur Sept Communes-Piave. On leur a encore pris 10.000 hommes et un général à Langarone, au-dessus de Bellune, et les forces qui ont franchi la Piave se rapprochent déjà de Feltre.

13 novembre. — Horstmann, premier conseiller de léga-

gaţiune şi şef al direcţiunii politice, dejunează cu Bellow la mine. Dânsul îmi spune că nu s'a publicat propunerile de armistiţiu făcute de Bolşevicii cari deţin puterea actualmente la Petrograd, pentru că, în plin succes italian şi chiar pe frontul francez, nu se poate primi un armistiţiu de trei luni pe toate fronturile. Nu crede că Franţa şi Englitera ar manifesta de asemenea vre-o grabă. Dar, adaogă Horstmann, se va ajunge la un armistiţiu separat cu Rusia. Care va fi atunci soarta României ?

Profit pentru a-i spune opiniunea mea întreagă asupra păcii separate, posibilă cu România oficială, însă fără să se extirpeze toată dinastia. Horstmann cere să-i explic modalitatea: un guvern de generali înlocuind, în vederea armistiţiului, guvernul civil până la constituirea acestuia din urmă. Toată combinaţiunea surâde, afară de un punct: Regele, — Niculae în cazul de faţă — devenind major peste 7 ani. Horstmann mai vorbeşte şi de necesitatea de a avea Basarabia. Profit de ştirea despre sosirea Ţarului Ferdinand pe frontul ita-

---

tion et chef de la «Politische Abteilung», déjeune avec Bellow, comme les autres mardis, chez moi. Il me dit qu'on n'a pas publié les propositions d'armistice faites par les Bolcheviki qui détiennent le pouvoir actuellement à Petrograd, parce que en plein succès italien et même sur le front français, on ne peut accepter un armistice de trois mois sur tous les fronts. Il ne croit pas que la France et l'Angleterre puissent non plus montrer de l'empressement. Mais, ajoute Horstmann, on arrivera à un armistice séparé avec la Russie. Quel sera alors le sort de la Roumanie? J'en profite pour lui conter toute mon opinion sur la paix séparée possible avec la Roumanie officielle, pourvu qu'on n'en veuille extirper toute la Dynastie. Horstmann se fait expliquer le mécanisme à proposer: le gouvernement de généraux remplaçant, en vue de l'armistice, le gouvernement civil jusqu'à la constitution du gouvernement civil. Toute la combinaison sourit, sauf en ce point: le Roi, Nicolas dans l'espèce, devenant dans 7 ans majeur. Horstmann venait encore de parler de la nécessité d'avoir la Bessarabie. Je profite de ce qu'on annonce l'arrivée du Tzar Ferdinand sur le front italien pour lui dire: «Je

lian, pentru a-i spune: «Nu-mi place această întrevedere a trei suverani în Italia. Bulgarii n'au trupe acolo; de sigur că se va vorbi tot de biata noastră Dobroge». — Horstmann îmi răspunde: «Dar ceeace poate rosti Impăratul, nu va putea lega diplomaţia noastră».

Bellow nu intră în vorbă decât ca să declare că candidatura Prinţului Frederic-Wilhelm, scumpă lui Carp, e rea.

14 Noembre. — Vremea frumoasă continuă. După o ploaie bună şi caldă în timpul nopţii, cerul ne surâde din nou şi temperatura este plăcută. Ce ţară! Iată refrenul streinilor pe cari îi întâlneşti.

— *Beldiman.* Vorbim de Dobrogea. El a remis lui Kühlmann un memoriu, înainte de plecarea lui la Constantinopole. Insă cel mai bun aliat al nostru este Turcia, care nu voeşte să auză vorbindu-se de Constanţa în mâinile Bulgarilor. Nizamy-Paşa, pe care Beldiman îl vede adeseori, i-a dat asigurări formale.

15 Noembre. — O scrisoare complimentară a *prof. dr. General von Schumborg* rectifică prima sa comuni-

---

n'aime pas beaucoup cette entrevue des trois Souverains en Italie; les Bulgares n'y ont pas de troupes; c'est donc encore de notre pauvre Dobrogea qu'on parlera!». Horstmann me répond: «Mais ce que peut dire l'Empereur, ce n'est pas cela qui liera notre diplomatie».

Bellow n'est intervenu dans la conversation que pour déclarer que la candidature du Prince Frédéric-Guillaume, chère à Carp, était mauvaise.

14 novembre. — Le beaux temps doux continue. Après une nuit de bonne pluie d'été, le ciel est de nouveau radieux et la température infiniment douce. Quel pays! Voilà le refrain des étrangers qu'on voit.

Beldimano. Nous parlons de la Dobrogea. Il avait remis à Kühlmann un mémoire avant son départ pour Constantinople. Mais notre meilleur allié est la Turquie, qui ne veut pas entendre parler de Constantza aux mains des Bulgares. Nizamy-Pascha, que Beldiman voit souvent, lui a donné des assurances formelles.

15 novembre. — Une lettre complémentaire du prof. General-Arzt von Schumborg rectifie sa première communica-

care: cei 30 bani, alocaţi femeilor pe o zi de lucru, n'au fost strânşi pentru a le constitui un mic fond de rezervă, ci au servit a ameliora (?) masa lor zilnică, însă de acum înainte li se va bonifica 2/3 din salariul lor. Scrisoarea recunoaşte că au fost închise femei sănătoase, cari sunt şi acum reţinute. Ni se cere să încurajăm — cum ? — familiile să reclame femeile cărora li se poate asigura o existenţă cinstită şi să dăm acestor nenorocite îmbrăcăminte !... (v. 10 Nov.).

— Facultatea de medicină, tip V. Arion, s'a înjghebat; ea trebuie să înceapă a funcţiona la 3 Dec. Dar, pentru a face loc lui Zalplachta, bătăuşul liberal, care e amnestiat de când s'a cufundat în Iordanul dela «Moldova», şi tânărului Şuţu, s'a imaginat următoarele (textual) : 1. profesorului de psychiatrie A. Obregia şi lui Măldărescu, le este interzisă reluarea activităţii didactice : 2. dr. Zalplachta, doctor primar provizoriu la Institul Mărcuţa (serviciu creat pentru el din ordinul lui Carp) şi dr. Şuţu sunt *«numiţi în comun»* la catedra de clinica boalelor de nervi şi electroterapie. Urlăţeanu şi Chiriac, doi liberali pe cari nici un titlu nu-i recomandă.

---

tion : les 30 bani alloués aux femmes par journée de travail n'ont pas été accumulés pour leur constituer un pécule, mais ont servi à améliorer (?) leur ordinaire; mais, dorénavant, on leur bonifiera les 2/3 de leur salaire. La lettre reconnaît qu'on a enfermé des femmes bien portantes qu'on retient encore. On nous demande d'encourager — comment ? — les familles à réclamer les femmes, dont on peut assurer une existence honnête et nous prie de vêtir rapidement ces malheureuses ! (v. 10 nov.).

La faculté de médecine, type Virgil Arion, est constituée: elle doit commencer à fonctionner le 3 décembre. Mais pour caser Zalplachta, le «bătăuş» libéral, qui est amnistié depuis qu'il s'est plongé dans le Jourdain de la «Moldova», et le jeune Soutzo, on a imaginé : 1) (textuel) Profesorului de psihiatrie A. Obregia şi lui Măldărescu le este interzisă reluarea activitătii didactice; 2) Dr. Zalplachta, doctor primar provizoriu la Inst. Mărcuţa (serviciu creat pentru el din ordinul lui Carp) şi Dr. Sutzu sunt numiţi în comun la catedra de clinica boalelor de nervi şi electroterapie. Urlateanu (?) et Chiriac — deux libéraux qu'aucun titre ne

sunt numiţi profesori. Restul la fel. Şi toată această fantasmagorie a fost înmânată spre semnare bunului general Koch, al cărui nume te miră în această împrejurare.

— Neniţescu a plecat Sâmbătă, 10 Noembre, la Berlin. A luat cu dânsul pe prietenul şi secretarul său Maltezeanu. Beldiman, care e la curent, îmi spunea că nu e sigur că va fi primit la Cartierul General. Prietenii lui răspândesc svonul că el se duce la Berlin pentru «a scăpa Dobrogea». Fapt sigur : duce cu el statisticele (Beldiman). Duşmanii lui afirmă că s'a dus să-şi asigure ratificarea numeroaselor Consilii de administraţiune în care e cooptat. Krupenski îmi spune că Petersen dela Banca Generală era plictisit şi neliniştit de această călătorie misterioasă.

16 Noembre. — Budişteanu dela Craiova îmi povesteşte că în provincie, şi mai cu seamă la Craiova, ştirea falşă despre armistiţiul cu Rusia (propunerea maximaliştilor) a stârnit o emoţie enormă: s'a prânzit în comun, s'a băut, s'a cântat, s'a manifestat cu muzici până la 3

---

recommandait, sont nommés professeurs ; — le reste à l'avenant. Et l'on fait signer toute cette fantasmagorie au bon général Koch, dont le nom étonne en pareille occurence.

Nenitescu est parti samedi, le 10 novembre, pour Berlin. Il a emmené son ami et secrétaire général Maltezeanu. Beldimano, au courant, me disait qu'il n'était pas sûr qu'on le reçut au Quartier Général; ses amis répandent le bruit qu'il s'y rend pour «sauver la Dobrogea» ; fait certain, il emporte des statistiques (Beldim.). Ses ennemis affirment qu'il est allé s'assurer la ratification de nombreux conseils d'administration dans lesquels il s'est fait coopter. Krupensky me dit que Petersen de la Banque Générale était ennuyé et inquiet de ce voyage mystérieux.

16 novembre. — Mr. Budisteanu de Craiova me raconte qu'en province, à Craiova surtout, la fausse nouvelle de l'armistice avec la Russie (proposition des Maximalistes) avait suscité une émotion énorme ; on a dîné en commun, bu, chanté, manifesté avec les musiques jusqu'à 3 h. du matin.

ore dim. Şeful poliţiei însărcinase pe fiul lui Budişteanu să meargă să deştepte pe părinţii săi spre a le anunţa noutatea aceasta. Se vede că lumea a răbdat destul, încât nu se mai poate stăpâni. Şi cu toate astea, oamenii noştri vor urma să se bată fără răgaz.

— Confirmarea unui fapt de care n'aveam decât o simplă bănuială: în lagărul *Carp,* Mirbach era urât; acum e rândul lui Horstmann. «Nişte nedestoinici, cari n'aduc decât confuziune; nişte răuvoitori, cari urăsc ţara». Propriile cuvinte ale lui Carp. Urmarea pornirii lui obicinuite: «Cuvântul îl au militarii; ei trebuie să hotărască, nu miniştrii cari încurcă toate, cu preocupările lor de partide politice!». Teză pe care mi-a desvoltat-o, când m'am dus să-l văd la Călineşti.

— *Beldiman,* descurajat, îmi spune că va pleca peste 15 zile şi că se va ocupa cu publicaţiile la cari lucrează. Imi mai vorbeşte de o convocare ce ar voi să facă la Fundaţia Carol pentru o schimbare de vederi...

El crede că va putea astfel reacţiona contra unor idei greşite, de felul următor şi pe cari le aude mereu

---

Le chef de police avait chargé le fils Budisteanu d'aller reveiller ses parents pour leur annoncer la bonne nouvelle. Faut-il qu'on en ait assez pour qu'on se soit ainsi emballé! Et pourtant nos hommes continueront à se battre sans sourciller...

Confirmation d'un fait dont je n'avais que le soupçon. On détestait Mirbach et on déteste Horstmann dans le camp Carp. «Des brouillons qui n'amènent que dans la confusion, des malveillants qui détestent le pays». Propres paroles de Carp prononcées devant Zoe Soutzo. C'est la continuation de son parti pris: la parole est aux militaires, c'est à eux de décider, non aux ministres qui embrouillent tout avec leurs préoccupations de partis politiques! Thèse qu'il m'a développée quand j'ai été le voir à Calinesti.

Beldimano découragé; il parle de repartir dans une quinzaine de jours et de se livrer aux publications qu'il médite. Il m'a parlé d'une convocation qu'il voudrait faire à la salle de la Fondation Carol pour échange de vues... Il compte bien aussi réagir contre des partis-pris du genre suivant et

repetându-se: «Marghiloman, austriac; Beldiman, prusac, etc.».

— La *D-na Lydia Filipescu* aflu — o ştire secretă — că archiepiscopul Netzhammer, care ne e aşa de binevoitor, e greu bolnav şi că se şi discută succesiunea sa. Vladimir Ghica e la Roma, unde se sbuciumă mult. Acreditat acolo de Regele Ferdinand? Mai este şi un episcop din Transilvania (?) care se agită în vederea succesiunii. Praschma a plecat din nou la Berlin; totdeauna bine cu Curtea; pe lângă aceasta, deşi nu poate suferi pe col. Hentsch, în ultimul timp i-a făcut avansuri, ceea ce dovedeşte că colonelul se bucură de toată favoarea la Curte. Şi, din partea aceasta, d-na F. a aflat că eu n'aşi fi prietenul Germanilor şi că lucrările au ajuns la punctul «unde trebuie să se pronunţe» (fiind vorba de mine). Nu s'ar crede niciodată că intriga ar putea juca un rol aşa de mare în sferele acestea militare. Aceasta provine, îmi spune d-na F., dela nemăsurata neîncredere a Germanului.

17 Noembre. — In zilele din urmă, din nou vine lumea să-mi ceară protecţiune: se prepară liste noui de

---

qu'il n'entend que trop souvent répéter: «Marghiloman, austriac; Beldimano, prusiac... etc.».

Chez M-me Lydia Philipescu j'apprends — nouvelle très secrète — que l'Archevêque Netzhammer, qui nous est si favorable, est mortellement atteint et qu'on s'occupe déjà de sa succession. Wladimir Ghika est à Rome, où il se demène beaucoup: est-ce le Roi Ferdinand qui l'a accredité? Il y a aussi un évêque transylvain (?) qui s'agite en vue de la succession. Praschma est reparti pour Berlin, toujours bien en Cour; malgré cela et quoiqu'il ne puisse sentir le col. Hentsch, il lui a fait dans ces derniers temps des avances, ce qui indique que le colonel est très en faveur. C'est de ce côté qu'est venu aussi aux oreilles de M-me Philipescu que je n'étais pas l'ami des Allemands et qu'on est au point «où il faut montrer ses couleurs». On ne croirait jamais que l'intrigue pût jouer un si grand rôle dans ces sphères militaires. Ça vient, me dit M-me Philipescu, de l'incoercible méfiance de l'Allemand.

17 novembre. — Tous ces jours derniers on est venu demander protection: on prépare de nouvelles listes d'arres-

arestări. Obreja se crede unul din cei dintâi înscriși; ex-senatorul Cornea dela Severin a primit o înştiinţare serioasă; Budişteanu dela Craiova se plângea că mai mulţi Români figurează în comitetul care dă informaţiuni în acel oraş.—Nu credeam că din nou vor începe aceste procedee neîndemânatice!—Cu toate astea, Ielkmann, reîntors dela Troian, a confirmat lui Kiriacescu aceste planuri supărătoare. El va încerca să convingă autorităţile superioare pentru a reveni asupra lor. Se pare că cei 70 km. de drum între Plevna şi Troian au fost un calvar pentru nenorociţii deportaţi cu concursul autorităţilor noastre superioare.

— In Italia se înaintează încet, dar sigur. Ocuparea punctului Cismon (sud-v. de Feltre) se pare că a închis drumul pentru restul trupelor italiene de pe frontiera Nord. Alte trupe, se zice, operează «în lagunele» (sic) Veneţiei.

18 Noembre. — Dela *Tzigara* aflu că se *ia infanteria de pe frontul român* şi se înlocueşte cu cavalerie. Oare Italia reclamă aceste mişcări? De altă parte, se certifică că un corp de armată rus a părăsit frontul român şi s'a retras în Rusia.

---

tation. Obreja se croit un des premiers inscrits; l'ex-sénateur Cornea de Severin avait reçu un avis sérieux; M-me Budişteanu de Craiova se plaignait que des Roumains figurassent dans le Comité qui, à Craiova, donne des renseignements. Je ne croyais pas qu'on voulut recommencer ces maladresses. Or, Ielkmann, retour de Troian, a confirmé à Kiriacescu ces fâcheux projets. Il va essayer d'en dissuader les autorités supérieures. Il paraît que les 70 km. de route entre Plevna et Troian ont été un calvaire pour les malheureux qu'on a déporté avec le concours de notre administration supérieure.

En Italie on progresse lentement, comme de juste, mais sûrement. La prise de Cismon (Sud-Ouest de Feltre) semble avoir fermé la bouche pour tout ce que peut être resté de troupes italiennes sur la frontière Nord. Des troupes opèrent déjà dans «les lagunes» (sic) de Venise.

18 novembre. — Par Tzigara: on enlève de l'infanterie du front roumain et on remplace par de la cavalerie. Est-ce l'Italie qui exige ces mouvements? D'autre part on certifie qu'un corps d'armée russe a abandonné le front roumain et s'est retiré en Russie.

Lupu Kostake confirmă că se vorbeşte de alte noi arestări de ostateci: i s'a spus 300. Insă, ceeace Lupu nu spune: care sunt sforţările pe care le fac Carp şi dânsul pentru a împiedeca aceste măsuri, luate ca răspuns la acţiunile rele ale lui Brătianu?

19 Noembre. — Pe frontul italian, nimic mai de seamă decât că în munţi, între Piave şi Brenta, o rezistenţă puternică; în Rusia misterul continuă; se pare totuşi că maximaliştii au triumfat la Petrograd contra lui Kerenski şi a celor războinici.

— *Zoldester*, un tip curios care se vâră peste tot şi se laudă că e în corespondenţă cu Ludendorf, mi-a spus cu toate astea două lucruri care mi-au atras atenţia: spionagiul e teribil şi doamne din societate pot, dintr'o zi în alta, să fie arestate şi că — în cercul său se spune—: «d. Marghiloman le acoperă». (Trebuie să fie vorba tot de aceleaşi cancanuri asupra Crucii-Roşii). România se va transforma cu totul «după zece ani de ocupaţie germană». Acest leit-motiv, scump lui Carp, se potriveşte cu unele cuvinte ale lui Horstmann—şi cred că

Lupu Kostake confirme qu'on cherche à faire de nouvelles arrestations d'otages, — 300 lui a-t-on dit. Mais ce que Lupu n'a pas dit: quels sont les efforts que fait Carp et lui pour empêcher cette retorsion impolitique des mauvaises actions de Bratiano?

19 novembre. — Rien de saillant: sur le front italien on se heurte à une résistance opiniâtre dans les montagnes entre la Piave et la Brenta; en Russie le mystère plane toujours; il semble pourtant que les Maximalistes ont triomphé à Petersbourg de Kerensky et des guerriers.

Mr. Zoldester, le type curieux qui se fourre partout et qui aujourd'hui s'est donné les gants de se dire en correspondance avec Ludendorf, m'a dit pourtant deux choses sur lesquelles j'ai tiqué: L'espionnage est terrible et des dames très haut placées peuvent être d'un jour à l'autre pincées et, dit-on dans les cercles de ce Monsieur: «Mr. Marghiloman les couvre». (Ce doit être encore les mêmes potins sur la Croix Rouge). — La Roumanie changera du tout au tout aprés «dix ans d'occupation allemande». Ce leit-motiv, cher à Carp, cadre avec certains propos de Horstmann, et je crois

cercurile germane se gândesc serios la lucrul acesta. Tot de la el: în cercurile germane se crede că eu «am un pact cu familia regală şi că m'am angajat să salvez dinastia».

— *Generalul Sentler* îmi trimite o scrisoare şi, ca semn de amintire, un album luxos apărut de curând: «Oesterreich-Ungarns Wehrmacht im Weltkriege».

20 Noembre. — Dela Brănişteanu aflu că acum două zile a sosit o telegramă din Berlin, că Brătianu acceptă darea înapoi a internaţilor la frontieră. Depeşa a văzut-o la Ielkmann. Primul semn de capitulare al guvernului. Este vorba să se libereze oamenii sub 17 şi peste 45 ani, femeile, toţi medicii şi toţi preoţii. Toată chestiunea se reduce acum la fixarea unei date; în telegramă, acest punct e lăsat în suspensiune.

— *Beldiman* a dat un memoriu cancelarului şi lui Czernin la 29 Ian. 1917. Notez un pasaj: In Oct. 1914, Beldiman a vestit pe Brătianu de intrarea Turciei în război. Brătianu a răspuns că nu dă nici o importanţă lucrului pentru că, după propriile lui informaţii, Turcia este sleită ca putere militară şi el se aşteaptă la o revoluţiune în Constantinopole. Constat că, nici după evacuarea lui Galipoli, Brătianu nu a învăţat să se ferească de «informaţiunile lui proprii»!

— Se împarte în public un *manuscris poligrafiat*, apel către muncitori în care se slăveşte revoluţia rusă, care, pentru «pace, pâine, pământ şi puterea poporului», nu a cruţat nici o jertfă. Am vorbit de aceasta la dejun, şi Bellow a întrebat: — Cum fac astfel de lucruri? — Adresându-mă către Horstmann: Dumnealor trebuie să ştie ceva. — Imi pare că, exact ca în primele zile ale ocupaţiei, când a circulat alt apel agrar, poliţia germană nu a fost streină.

---

que les cercles allemands y songent sérieusement. — Du même: dans les cercles allemands on est convaincu que j'ai «un pacte» avec la famille royale et que je me suis engagé à sauver la dynastie.

Le général Sentler m'envoie, avec une lettre gracieuse, à titre de souvenir, un album de luxe paru récemment: «Oestr.-Ungarns Wehrmacht im Weltkriege».

Horstmann îmi confirmă că Brătianu oferă acum de a face schimbul de internaţi pe front. Timp nedeterminat. «Aceasta, zice H., dă dreptate acelora cari au crezut că deportaţiunea în Bulgaria ar avea vreun efect asupra lui Brătianu». «Eroare, răspund; aceasta dovedeşte numai că Brătianu începe a avea frică». — «Poate că e adevărat !...»

21 Noembre. — Vorbesc cu Carada de sănătatea archiepiscopului. Nu mai are mult. Işi aduce aminte că de 11 săptămâni e la pat. Se va duce îndată la Kuschka, prelatul care se spune că ar fi un succesor acceptabil.

Episcopul din Transilvania de care mi-a făcut menţiune d-na Lydia Philipescu, trebuie să fie contele Majlath, foarte rău şi pornit contra Românilor. S'ar teme, în caz de succesiune, ca Vladimir Ghica să nu lucreze pentru vreun Francez sau alt propagandist.

— *Baronul de Bornemisza* îmi anunţă că îşi aşteaptă soţia şi copiii; deci se instalează aci. Nu crede să existe vre-o soluţiune hotărâtă pentru România. Era vorba ca în cursul lui Noembre Czernin să facă un drum la Bucureşti; e convins că Czernin nu are timp azi să se ocupe «nici măcar un sfert de oră pe săptămână de afacerile române» (textual). — Ii expun liniştit, cum cred că s'ar putea face pace cu România oficială şi ascultă fără obiecţiuni soluţiunea cu Principele Nicolae. Imi spune că afacerile ungare nu iau înfăţişare bună; greutatea cea mare e *Wekerlé*, *«cel mai mare mincinos ce-a produs vreo ţară»*. Constată că a găsit aici un haos absolut şi că cei ce guvernă, din partea Germanilor, sunt rău orientaţi.

— La 4 ore, *Al. Kiriacescu* reîntoarce de pe scară pe Tzigara, care pleacă şi povesteşte că a fost chemat la poliţie spre a fi ascultat de Ielkmann şi Neumann, cari, întorşi din Bulgaria, au început o anchetă în privinţa denunţărilor că, cu ocazia luării internaţilor, s'au cerut şi s'au luat bani dela aceştia.

Eri a fost arestat Sever Moscuna, presupun după plângerea lui Dumitrescu-Câmpina, pe care l'a pompat. Ielkmann afirmă că, pentru voiajul lui Moscuna în Ger-

mania şi pentru corespondenţele ce căuta să trimită el, a primit dela Germani 200.000 lei!

Kiriacescu a fost chestionat asupra acestuia, dar în principal asupra punctului următor: Un d. Kiriacescu ştie că Lupu Kostake a cerut în numele lui şi al col. Hentsch 200.000 lei dela fraţii Noica *în favoarea săracilor*, pentru a fi puşi în libertate...

— Asta ştiu şi eu, spune Tzigara... Kiriacescu a răspuns că lui niciodată nu i s'a propus aşa ceva, dar n'a adăogat că fratele lui, Oscar, este cel vizat. — Magistraţii ştiu că sora lui Noica a cerut povaţă lui Goetz şi că acesta i-a spus să nu dea nimic, fiind la mijloc o excrocherie. — De afacerea aceasta mi-a vorbit în timp şi Stoian, foarte în curent prin o doamnă Blancfort de tot ce se zice sau se face la Goetz. Este de văzut până unde se vor împinge lucrurile de Germani...

— Numitul Chiţescu (v. 30 Aug.) a răsărit din nou în Germania. Se află la Bad-Stuer, de unde îmi scrie, cerând ajutoare.

22 Noembre. — Mare luptă la Cambrai. Englezii au atacat în două direcţiuni Bapaume-Cambrai şi Peronne-Cambrai. — Graicourt şi Marcoing, la jumătatea drumului dintre front şi Cambrai, au rămas în mâinile lor. Se vorbeşte de pierderi de artilerie fără însă a se da numărul. Mai la sud, la Craonne, Francezii au atacat de asemenea, însă cu mai puţin succes.

In Italia, muntele Tomba, cel din urmă drum înainte de a eşi la câmp, rezistă încă. Totul se concentrează asupra acestui punct, între Brenta şi partea de sud a râului Piave.

— Discursul-program al lui Clemenceau. Programul omului cu mâna tare. Fraze scurte, tăioase. Război fără întrerupere; justiţie militară aplicată la toţi, fără consideraţiuni de persoane; tăcere pentru propaganda pacifistă; uitarea greşelilor din trecut, etc... Pentru cât timp?

Tot oraşul vorbeşte despre o misiune, în vederea păcii, care ar fi încredinţată lui Mişu Pherekyde.

23 Noembre. — Comunicatul anunţă că Englezii n'au putut să exploateze succesul lor din ajun şi că au fost opriţi pe loc.

Din cercurile militare: armistiţiul cu Ruşii pe punctul de a fi încheiat.

— Mai multe scrisori din Moldova aruncate din aeroplan au fost trimise la destinaţie de către poliţie. Se primeşte răspunsul, îmi spune Bărbătescu, tot pe aceeaşi cale (!). Cer o informaţie mai precisă.

24 Noembre. — Ofensiva engleză a fost oprită; poziţiunile lor cele noui formează un vârf de unghiu în frontul german, la 6 sau 7 km. de punctul de plecare. Sunt 9000 prizonieri, 300 mitraliere. Un succes venit la timp pentru a ridica moralul Antantei.

— Căpitanul *Ielkmann,* care se ocupă în special de chestiunea internaţilor, mă pune în curent cu tot ce priveşte pe deportaţii din Bulgaria. Viaţa acolo e scumpă. S'a luat dispoziţiuni ca Statul să trimită pentru fiecare câte 300 lei pe lună. Prima sumă lunară le-a fost expediată la 1 Decembre.

Banca bulgară reclamând un agio fantastic, expe-

---

23 novembre. — Le communiqué annonce que les Anglais n'ont pu exploiter leur succès de la veille et qu'ils sont arrêtés sur place.

Des cercles militaires: armistice avec les Russes sur le point d'être conclu.

Les lettres de Moldavie jetées d'aéroplane sont remises à leur adresse par la police. On accepte, me dit Barbatescu, réponse par la même voie. (?) Je demande plus ample informé....

24 novembre. — L'offensive anglaise est arrêtée; leur nouvelles positions figurent un coin dans le front allemand et dont la pointe est à 6 ou 7 km. du point du départ. Il y a 9000 prisonniers, 300 mitrailleuses. Un succès venu à point pour relever le moral de l'Entente.

Le cap. Ielkmann, qui s'occupe tout spécialement de la question des internés, me met au courant de tout ce qui regarde les déportés en Bulgarie. La vie y est chère. Aussi a-t-on pris des dispositions pour que l'Etat envoie pour chacun 300 lei par mois. La première mensualité leur est expédiée la 1-er décembre. La Banque Bulgare ayant exigé un

dierea se face prin Banca Generală din Bucureşti şi Credit Mobiliar Sofia. Trebuia să se aresteze şi să se transporte un însemnat număr de persoane bogate, mai cu seamă rude de ale lui Brătianu, însă măsura a fost oprită în urma telegramei lui Ludendorf, care a comunicat că guvernul român consimte la schimb. In caz de amânare, se va proceda cu tărie.

Emil Petrescu, lăsat la ţară, va fi de asemeni expediat în Bulgaria. Costică Poenaru a scăpat de internare, spune Ielkmann, pentrucă a servit în administraţie mai mult de nouă luni. Lupu Kostake a cerut să se ia în consideraţie lucrul acesta, căci ar fi indelicat să se aresteze un om de care s'a servit. Deci, a fi un provocator de război, nu e nimic; chestiunea e să ştii să te strecori în vre-un serviciu oarecare. — Sever Moscuna va pleca tot în Bulgaria; se pare că a stors bine pe Dumitrescu-Câmpina, sub pretext de împărţire de bacşişuri. Max Rosetti a estorcat şi el 6000 lei lui Câmpina.— Mai e unul Max Goldenberg care i-a luat 10.000 lei, sub pretext de a împărţi la diferiţi agenţi secreţi şi apoi îl

---

agio fantastique, l'envoi se fait Banque Générale Bucarest — Credit Mobilier Sophia. On devait encore arrêter et transporter un grand nombre de personnes riches, surtout les parents de Bratiano, mais on s'est arrêté au vu du télégramme de Ludendorf, communiquant que le gouvernement roumain consent à l'échange sur le front; s'il y a atermoiement, on procédera ferme. Emile Petrescu, laissé à la campagne, va être aussi expedié en Bulgarie. Or, me dit Ielkmann, c'est par suite de collaboration administrative de plus de neuf mois que Costică Poenaru a été sauvé de l'internement: c'est Lupu Kostake qui a fait prévaloir la considération qu'il serait inconvenant d'arrêter un homme, dont on s'est servi. Comme cela, avoir été un des provocateurs à la guerre, n'est rien, pourvu qu'on ait eu l'adresse de se faufiler dans un emploi! Le Sever Moschuna ira en Bulgarie aussi; il paraît qu'il a tapé gros Dumitrescu-Campina sous pretexte de pots-de-vin à donner; Max Rosetti a aussi extorqué six mille à Campina. Il y a aussi un Max Goldenberg qui lui a pris 10.000, soi-disant pour des agents de la police secrète; puis on

terorizau, îmi spune Ielkmann, pe acest biet nenorocit că va fi împuşcat dacă va spune ceva!

— *Bărdescu* îmi dă câteva lămuriri asupra numirilor dela facultatea de medicină. S'a menţinut pentru o sută până la două sute de studenţi toate catedrele ce erau pentru 1800 până la 2000 de studenţi obicinuiţi. S'au creat altele nouă, ca de ex. catedra de ginecologie, care nu există în legea noastră.

Pentru Şuţu, fără nici o cultură, s'a creat un loc «pentru că n'a iscălit memoriul universitarilor».

25 Noembre. — E primul comunicat, de trei zile, care e afirmativ relativ la ofensiva engleză din faţa oraşului Cambrai.

Germanii anunţă că ea s'a prăbuşit cu mari pierderi pentru asaltatori.

— In Italia, Italienii atacă fără întrerupere în munţi.

— Intr'o conferinţă pe care am avut-o cu Lupu, Dobrovici şi Dristorian, am interpelat cu vioiciune pe Lupu şi i-am arătat datoria absolută ce are: 1) De a constitui o comisiune pentru a opri şi a supraveghia

---

terrorisait, me dit Ielkmann, ce pauvre diable en le ménaçant, s'il parle, de pouvoir être fusillé.

Bardescu me donne quelques détails sur les nominations Faculté de médecine. On a maintenu pour cent à deux cents élèves toutes les chaires qu'on avait pour les 1800 à 2000 étudiants habituels. On en a créé de nouvelles, comme la chaire de gynécologie qui n'existe pas dans notre loi. Pour Soutzo, ignorant, on a créé une place «pentru că el n'a iscălit memoriul Universitarilor».

25 novembre. — C'est le premier communiqué depuis trois jours qui soit affirmatif au sujet de l'offensive anglaise devant Cambrai. Les Allemands annoncent qu'elle s'est ecroulée avec de grosses pertes pour l'assaillant.

En Italie, ce sont les Italiens qui attaquent sans cesse dans les montagnes.

Dans une conférence que j'ai eue avec Lupu, Dobrovici, Dristorian, j'ai vivement interpellé Lupu et lui ai mis en avant le devoir absolu qu'il a : 1) de constituer une commission pour arrêter et surveiller les moyens de combattre la

mijloacele de combatere a tifoidei, care zilnic face ravagii; 2) De a constitui *un fond de pensiuni* pentru cei amputaţi. Aceşti nenorociţi au cel puţin dreptul de a nu muri de foame. — Promisiuni...

26 Noembre. — Din nou lupte pe tot frontul francez, la Ypres, Cambrai, Craonne. In Italia, situaţie staţionară. Italienii atacă continuu.

— *Culcer*, dela Târgu-Jiu. Şi acolo, ca şi aiurea, elementele ocupante se strică. Ţuica are farmec şi micile venituri ilicite se înmulţesc din ce în ce. El e chiar uimit de repeziciunea propagării răului.

27 Noembre. — Englezii continuă să atace la Ypres şi la Cambrai, iar Francezii de asemenea pe frontul lor. Se pare că ei au fixat pe loc toate forţele nemţeşti. In Italia, nici o schimbare.

— *Horstmann* îmi confirmă că pe tot frontul rus, — afară bineînţeles de frontul din Moldova foarte strict păzit, — *este de fapt armistiţiu.* Pretutindeni se fraternizează şi muzicile militare cântă în toate părţile.

Ne bucurăm de o vreme minunată şi se continuă

---

typhoïde, dont les ravages s'étendent journellemet ; 2) de constituer un fond de pensions pour les amputés : ces malheureux ont bien le droit de ne pas mourir de faim. Promesses...

26 novembre. — De nouveau très chaud sur tout le front français, à Ypres, à Cambrai, à Craonne. En Italie situation stationnaire. Les Italiens attaquent toujours.

Culcer, de Târgul Jiul: Là, comme ailleurs, les éléments occupants se gâtent. La tzuica a du charme et les petits bénéfices illicites gagnent de proche en proche. Il est même étonné de la rapidité de propagation du mal.

27 novembre. — Les Anglais continuent d'attaquer et à Ypres et sur Cambrai, les Français de même sur leur propre front. Ils semblent surtout fixer sur place toutes les forces allemandes.

En Italie aucun changement.

Horstmann me confie que sur tout le front russe, — sauf bien entendu le front moldave, très sévèrement gardé — il y a armistice de fait. Partout on fraternise et les meilleurs musiques militaires jouent de chaque côté. Nous jouissons

cu semănatul ogoarelor întârziate din cauza secetei de toamnă.

28 Noembre. — Nici o schimbare pe front. Contele Praschma îmi spune că în Tyrol, zăpada e de 1 m.; că s'a înaintat cu 70 km., nefiind decât două drumuri strimte ce trebue lărgite, şi că în curând se va relua ofensiva în Italia. S'a găsit aprovizionări imense, între altele mari cantităţi de stofe.

Am avut la dejun pe contele Praschma pentru a vorbi cu el, după cum îi spusesem la d-na L. F. — Ar trebui acum ca Iaşii să facă propuneri de pace... — E tocmai subiectul pe care voiam să-l ating, răspund eu. Pacea e posibilă, cred, dacă Germania a renunţat la intenţia sa de a goni dinastia. — Dar, cine a spus aceasta? Când s'a evidenţiat în Germania această intenţie? — Pe aceste premise, convorbirea noastră a fost uşoară. Am explicat sistemul meu, adăogând că nu e de nici un interes să se verse mult sânge pentru a se reduce Moldova.

Praschma îmi spune: «Ideia dv. îşi face drum; o găsesc bună. Pot mai cu seamă să vă spun că s'a reve-

---

d'un temps merveilleux et on continue d'ensemencer les champs mis en retard par la sécheresse de l'automne.

28 novembre. — Rien de changé sur le front. Le comte Praschma m'explique qu'il y a un mètre de neige dans le Tyrol, qu'on a avancé 70 km. n'ayant que deux routes étroites qu'il faut élargir, mais que sous peu on reprendra l'offensive en Italie. On a trouvé des approvisonnements immenses et entr'autres de grandes quantités d'étoffes.

J'ai eu le comte Praschma à dejeuner pour causer, ainsi que je lui avais dit chez M-me Lydia Philipescu. *Lui:* Il faudrait maintenant que Iassy fixe des ouvertures de paix... *Moi :* C'est juste le sujet que je voulais toucher. La paix est possible, je crois, si l'Allemagne a renoncé à son intention de bannir la dynastie. — *Lui:* Mais qui a dit cela? Quand est-ce qu'en Allemagne on a affiché cette intention?

Sur ces prémisses notre conversation a été aisée. J'ai expliqué mon système, en ajoutant qu'il n'y a aucun intérêt de verser beaucoup de sang pour réduire la Moldavie. Praschma me dit : «Votre idée fait son chemin ; je la trouve bonne. Je puis surtout vous dire qu'on a beaucoup changé

nit mult şi se recunoaşte acum greşeala în direcţiunea luată în România». Cu tot limbagiul, aşa zis diplomatic, Praschma era clar ostil sistemului Carp-Kostake. Din nenorocire Praschma îmi pune chestiunea: Ruşii nu v'au oferit niciodată nimic în Basarabia?

— Ii răspund neted: nu, şi repet declaraţia pe care mi-a făcut-o Poklevski asupra acestui punct. — Dar Rusia actuală nu ar da nimic? — Din cauza Dobrogei? — Da: sunt mari dificultăţi. — Un cuvânt mai mult pentru a încheia o pace repede. Nu se poate plăti destul de scump marele rezultat de a se face o spărtură în rândurile Antantei şi Bulgarii vor înţelege că trebue să sacrifice din pretenţiunile lor.

Mai departe, Praschma vorbeşte şi de *o oarecare ocupaţie* — doi ani, îmi pare că a spus, — căci trebue supraveghiată întrebuinţarea recoltei: «Avem nevoe de produsele dv.»—Replic că vor fi suficiente comisiunile cari să supravegheze importul şi exportul. Am promis lui Praschma un mic rezumat deşi spune el: «ceeace îmi relataţi se va grava în memoria mea». Contele re-

---

et qu'on reconnaît qu'on s'est trompé dans la direction qu'on a prise en Roumanie». Malgré son langage soi-disant diplomatique, Praschma était clairement hostile au système Carp-Kostake.

Malheuresement, Praschma me pose la question: «Les Russes ne vous ont-ils jamais rien offert en Bessarabie?» Je dis carrément non et je repète la déclaration que Poklevsky m'avait faite à ce sujet. «Et la Russie actuelle ne donnerait-elle rien?». — C'est à cause de la Dobrogea, — *Lui:* Oui, il y a des grandes difficultés. — *Moi:* Raison de plus de conclure une paix rapide. On ne peut payer assez cher le grand résultat de faire brêche dans l'Entente, et les Bulgares comprendront qu'on est obligé de sacrifier leurs prétentions.

Plus loin Praschma parle aussi d'une certaine occupation — deux ans, me semble-t-il qu'il a dit, — car on doit surveiller l'emploi de la récolte: «Nous avons besoin de vos produits». — Je réplique que des commissions surveillant l'importation et l'exportation seront suffisantes. J'ai promis à Praschma un petit aide-mémoire, quoique dit-il: «Ce que vous me dites, sera gravé dans ma mémoire». Le

petă că în curând, şi foarte iute, se va lua o hotărâre privind România.

— A circulat svonul că *M. Pherekyde* a sosit cu propuneri de pace. Volanka a venit să mă întrebe şi a trebuit să stărui mult ca să-l asigur că nu ştiu nimic.

29 Noembre. — O scrisoare dela Horstmann mă înştiinţează că colonelul Hentsch este în totul de acord pentru serbarea Crucii-Roşii şi pentru comitetul de organizare. In vederea unei fraternizări căutate, Gebsattel mi-a propus oficial o serbare cu vânzare de obiecte româneşti de către doamnele din societate în profitul tutulor Crucilor-Roşii.

Graţie tactului lui Horstmann, am convenit ca serbarea să n'aibă loc decât pentru Crucea-Roşie română; vor veni şi ofiţeri germani; apoi Germanii vor da un concert, la care vor asista la rândul lor şi doamnele române.

— Pe frontul englez sforţări vizibile de a nu se da nici un minut răgaz Germanilor.

30 Noembre. — Cancelarul — anunţă o depeşă — a

---

comte repète que bientôt, très vite, on sera obligé de prendre une décision concernant la Roumanie.

Le bruit a couru que M. Pherekyde était venu porteur de proposition de paix. Volanka est venu m'interviewer et c'est avec instance qu'il a fallu lui donner l'assurance que je ne l'avais pas vu !

29 novembre.— Lettre de Horstmann qui me prévient que le colonel Hentsch est en tout d'accord pour la fête à donner pour la Croix Rouge et Comité de Dames afin d'organisation. En vue d'une fraternisation recherchée, Gebsattel m'avait officiellement proposé une fête avec vente d'objets roumains par les Dames de la société au profit de toutes les Croix Rouges. Grâce au tact de Horstmann, nous sommes convenus que la fête serait rien que pour la Croix Rouge roumaine ; les officiers allemands y viendraient ; puis les Allemands donneraient un concert auquel les Dames assisteraient à leur tour.

Temps idéalement beau.

Sur le front anglais, visibles efforts de ne pas donner une minute de répit aux Allemands.

30 novembre. — Le chancelier — annonce une dépêche —

primit o radiogramă dela Tzarskoe-Selo, iscălită Trotzki şi Lenin, propunându-i peste puţin timp începutul negocierilor în vederea armistiţiului şi a păcii. Cancelarul declară că, în propunerile până în prezent cunoscute ale guvernului rus, există o bază de negocieri. El aşteaptă numirea de delegaţi în speranţa de a ajunge repede la pace.

1 Decembre. — Reluarea violentă a activităţii pe tot frontul de Vest; centrul tot în faţa oraşului Cambrai.

Armistiţiul există de fapt cu Ruşii şi toate ştirile, chiar cele din isvor antantist, concordă pentru a recunoaşte că regimul maximalist câştigă din ce în ce mai multă autoritate.

— Conversaţie cu *Stere:* el recunoaşte că Dobrogea e în pericol; admite că nu mai poate fi chestiune de o uniune personală cu Austria. Dacă guvernul Brătianu oferă pacea, nu crede ca Germania să poată refuza ca să trateze — «soluţie grozavă pentru România»; — dacă Brătianu, vecinic orb, nu se mişcă, atunci se va retrage probabil cu Regele în Rusia şi va lăsa armata să capituleze, «soluţiune cu mult mai preferabilă».

---

a reçu un radiogramme de Tzarskoe-Szelo, signé Trotzki et Lenin, lui proposant le commencement à bref délai des négociations en vue de l'armistice et de la paix. Le chancelier déclare que dans les propositions, jusqu'à présent connues, du gouvernement russe, il y a la base d'une négociation. Il attend la nomination de délégués dans l'espoir d'aboutir rapidement à une paix.

1-er décembre. — Reprise violente de l'activité sur tout le front Ouest, le centre toujours devant Cambrai.

L'armistice existe de fait avec les Russes et toutes les nouvelles, même de sources ententistes, concordent pour reconnaître que le régime maximaliste prend de plus en plus de l'autorité.

Conversation avec Stere: il reconnaît que la Dobrogea est en danger; il admet qu'il ne peut plus être question d'une union personnelle avec Autriche; si le gouvernement Bratiano offre la paix, il ne croit pas que l'Allemagne puisse refuser de traiter — «solution affreuse pour la Roumanie»—; si Bratiano toujours aveugle ne bouge pas, il se retirera probablement avec le Roi en Russie et laissera l'armée capituler: «solution de beaucoup préférable».

— Lupu aduce la 7 ore dela Hentsch, ştirea dată de «Djen» că mulţimea a manifestat la Iaşi pentru pace şi a voit să se dedea la manifestaţiuni ostile faţă de Rege, de Brătianu şi de Take Ionescu (?)

Probabil, tot atât de serioasă ştirea adusă de Enric Isvoranu, că Neiu Ciorăneanu, secretarul lui Take Ionescu, pe care-l ştiam de mult în Elveţia, ar fi sosit azi într'un automilitar, cu toate înlesnirile procurate de autorităţile austriace.

2 Decembre. — O ştire însemnată este scrisoarea lordului Lansdowne, şeful conservatorilor din Camera Lorzilor : Trebue să se pună capăt repede războiului, dacă voim a evita o catastrofă mondială... Noi nu avem intenţia să contestăm Germaniei locul ei printre marile puteri comerciale... Nu ne gândim să impunem Germaniei o altă formă de guvernământ decât aceea pe care o doreşte ea... etc. (Tocmai contrariul de ceeace spunea Lloyd George). Scrisoarea e bine primită de o parte din presă. A fost publicată de «Daily Telegraph».

La Cambrai un bun succes german. Ocuparea lui

Lupu rapporte à 7 h. de chez Hentsch la nouvelle donnée par le «Djen» que la foule à Iassy a manifesté pour la paix et a voulu se livrer à des voies de fait sur le Roi, Bratiano et Take Ionescu (?). Probablement de même valeur la nouvelle apportée par Henri Isvoranu que Neiu Ciorăneanu, secrétaire de Take Ionescu, que je savais depuis longtemps en Suisse, serait arrivé aujourd'hui en auto militaire, avec toutes facilités procurées par les autorités autrichiennes.

2 décembre. — La grande nouvelle est la lettre de Lord Lansdowne, le chef des conservateurs de la Chambre Haute. Il faut mettre rapidement fin à la guerre si on veut éviter une catastrophe mondiale... Nous ne comptons pas contester à l'Allemagne sa place parmi les grandes puissances commerciales... Nous ne pouvons pas imposer à l'Allemagne une autre forme de gouvernement que celle qu'elle désire elle-même... etc. (Tout juste le contre-pied de ce que disait constamment Lloyd George). La lettre est bien accueillie même par une partie de la presse. C'est le «Daily Telegraph» qui l'a publiée.

A Cambrai bon succès. Prise de Graincourt (que les An-

Graincourt (pe care îl cucerise Englezii; comunic. din 22 Noembre), Anneux şi Sautaing: 4000 de prizonieri şi mai multe baterii.

— «Lumina» publică un interview pe care generalul *Iliescu* l-ar fi dat lui «Petit Journal» din 25 Noembre. Aşi fi crezut că e vorba de o fantezie, dacă Horstmann nu mi-ar fi certificat că a fost dat prin telegrafia fără fir. E o nebunie curată! Iată creerul care a condus pe Brătianu de mână şi care a pregătit planul de campanie care se cunoaşte.

— *Beldiman* trebuia să ţină conferinţa sa la 2 ore şi jumătate. Era totul regulat cu Carp, care trebuia să dejuneze de vreme la Lupu. Eri seară, în urma nu ştiu cărei intrigi, mi-a făcut cunoscut că nu mai vine; de asemenea se abţine şi Lupu. Inţeleg că Beldiman vrea să se asigure de prezenţa mea şi a amicilor mei. Intre timp Maimarolu îmi comunică că delegaţii au sosit şi că prefectul tăgădueşte că i-a făcut să vie!

Soseşte tocmai Horstmann care comunică lui Beldiman că totul e regulat: că Carp să facă ce va voi, dar Lupu va merge la conferinţă. Apoi încetul cu încetul:

---

glais avaient conquis, — communiqué du 22 nov.). Anneux et Sautaing: capture de 4000 prisonniers et plusieurs batteries.

La «Lumina» donne une interview que le général Iliescu aurait donnée au «Petit Journal» le 25 novembre. J'aurais cru à une fantaisie si Horstmann ne m'avait pas certifié que c'est la télégraphie sans fil qui l'a donnée. C'est la démence pure. Et voilà le cerveau qui a conduit Bratiano par la main et qui nous a prépare le plan de campagne que l'on sait.

Beldimano doit faire sa conférence à 2½ h. Il s'amène de grand matin: tout était réglé avec Carp, qui devait déjeuner de bonne heure chez Lupu afin d'avoir le temps de faire sa sieste; hier soir, par suite de je ne sais quelle intrigue, il m'a fait dire qu'il ne venait plus et Lupu du même coup s'abstient. Je comprends que Beldimano veut s'assurer de ma présence et de celle de mes amis. Entre temps Maimarolu m'apprend que des délégués sont arrivés et que le préfet se défend de les avoir fait venir. Arrive justement Horstmann, qui communique à Beldimano que tout est réglé; que Carp fasse ce qu'il voudra, mais Lupu ira à la conférence. Puis

Lupu convocase pe prefecţi la o altă conferinţă, pentru a-i împiedica să meargă, însă cum Welzer a convocat pe delegaţi, «d. Lupu Kostake nu are permisiunea de a face altceva decât ceeace autorităţile au hotărât, şi tot aşa se va întâmpla şi în viitor!»

Beldiman roşeşte (îmi spune dânsul) ca un căpitan german «să vie ca să pună ordine între noi», şi îmi fac ciudate reflexiuni asupra «spontaneităţii» mişcării politice ce-şi propunea Beldiman.

Conferinţa în sine a fost o bună pagină de istorie: politica tratatului nostru din 1883 n'a fost politica personală a Regelui Carol, dar aceea pe care ţara o indicase încă în 1853. Cercetată din punctul de vedere al ambianţei, conferinţa a fost o decepţiune. In ceasul acesta se aşteaptă propuneri, soluţiuni; o dizertaţiune nu răspunde aspiraţiunilor fiecăruia.

— Tzigara soseşte la prânz furios. Fără să vrea îmi spune că trebue să vie rar la mine, pentru că e suspect. Am ajuns aici! Refuzând să dea şease sergenţi de oraş pentru a face serviciu de garderobieri la facultatea

---

petit à petit: Lupu avait convoqué les préfets à une autre conférence pour les empêcher d'aller, mais comme c'est Welzer qui a fait venir les délégués, «Mr. Lupu n'a pas la permission de faire autrement que ce que la Verwaltung a décidé et ce sera, en tout, comme cela à l'avenir».

Beldimano rougit (me dit-il) que ce soit le capitaine allemand «qui vienne mettre de l'ordre parmi nous», — et je me fais de singulières réflexions sur la spontanéité du branle politique que se proposait Beldimano.

La conférence prise en elle-même a été bonne. Page d'histoire: la politique de notre traité de 1883 n'a pas été la politique personnelle du Roi Carol, mais celle que le pays avait indiquée déjà en 1853. Examinée au point de vue de l'ambiance, la conférence a été une déception; à cette heure on attend des solutions, des propositions; une dissertation ne répond pas aux aspirations de chacun.

Tzigara-Samurcas arrive à dîner, furieux. Il lui échappe de dire qu'il doit venir rarement chez moi parcequ'il est suspect. Nous en sommes là! Ayant refusé de donner six sergents de ville pour le vestiaire (pour faire office de garde-

de medicină, pentru inaugurarea de mâine, Caragiale, şeful de cabinet al lui Virgil Arion, după sfatul acestuia, s'a dus să se plângă colonelului Hentsch! Ce trebue să gândească acesta!

3 Decembre. — Nou succes la Cambrai, după o luptă înverşunată.

— Am cerut 48 ore de congediu pentru d-na Sabina Cantacuzino, care, se pare, e suferindă. Horstmann îmi scrie că i s'a acordat.

— Ministrul *Kühlmann* a fost întrebat asupra punctului de a se şti, dacă negocierile cu Rusia ar coprinde şi România. Ministrul a răspuns că n'are nici o propunere a României; dar dacă guvernul român ar face vreuna, ea ar forma obiectul unei negocieri aparte. — Deci, Germania n'ar refuza să trateze cu Regele Ferdinand sau cu guvernul său. Aceasta ar dărâma tot ceeace Lupu şi Carp se lăudau că proclamă în numele Germaniei!

— *Corteanu* mi-a spus, acum câteva zile, că Wachmann a afirmat înaintea lui că «proectul lor» era să formeze o armată pentru a ataca frontul moldovean.

---

robiers) à la faculté de médecine, en vue de l'inauguration de demain, Mr. Caragiale, chef de cabinet de Virgile Arion, sur le conseil de ce dernier est allé se plaindre au colonel Hentsch! Que doit en penser le colonel?

3 décembre. — Nouveau succès allemand devant Cambrai, après une bataille acharnée. J'ai demandé 48 h. de congé pour Sabine Cantacuzène qui, paraît-il, souffre des dents, Horstmann m'écrit qu'il est accordé.

Le ministre Kühlmann a été interrogé sur le point de savoir si les négociations avec la Russie comprendraient aussi la Roumanie. Le ministre a répondu qu'il n'avait aucune proposition de la Roumanie, mais que si le gouvernement roumain en faisait une, elle formerait l'objet d'une négociation à part. Donc l'Allemagne ne refuserait pas de traiter avec le Roi Ferdinand ou avec son gouvernement. Cela démolit tout ce que Carp et Lupu se vantaient de proclamer au nom de l'Allemagne.

Corteanu m'a dit, il y a quelques jours, que Wachmann avait affirmé devant lui que «leur» projet avait été de former une armée pour attaquer le front moldave. Je n'avais

N'am crezut o astfel de monstruozitate. Dar *Mihăileanu* îmi spune că Sturdza, la Piteşti, vorbind ofiţerilor, le-ar fi repetat că trebue să creeze o armată pentru a merge să cucerească Moldova şi în urmă Basarabia!

Ce vânt de nebunie! — Cum *Carp pleacă la Berlin*, — ştire adusă eri de C. Arion, — ia cu dânsul şi pe Sturdza «pentru a regula chestiunile militare!» (Tzigara).

— Armistiţiul cu Rusia poate fi socotit ca încheiat. O depeşă comunicată la Club, la 7 ore seara, dă ştirea ca pozitivă.

4 Decembre. — Dombrowski îmi comunică că a auzit dela von Osten, deci din sursă germană, că la Iaşi Brătianu şi-a dat demisia şi că M. Pherekyde a format un guvern cu Morţun şi Missir. (Nu ştiam că V. Missir se găseşte în Moldova). Dacă ştirea este adevărată, guvernul român se va gândi să facă propuneri de pace. De altă parte, Horstmann îmi spune că Parisul încurajează Moldova să reziste, promiţându-i, după război, cel mai larg concurs financiar!

— Pe frontul englez un nou succes; se reia câte pu-

---

pas cru à cette monstruosité. Or, Mihaileanu me dit que Sturdza, à Piteşti, haranguant des officiers, leur aurait répété qu'il fallait créer une armée pour aller conquérir la Moldavie et ensuite la Bessarabie! Vent de folie. Et comme Carp se rend à Berlin, nouvelle apportée hier par C. Arion, il emmène le colonel avec lui pour «règlement des questions militaires»! (Tzigara).

Il faut considérer l'armistice avec la Russie comme conclu. Une dépêche communiquée au Club à 7 h. du soir, donne la nouvelle positive.

4 décembre. — Dombrowsky me communique qu'il tient de von Osten, donc de source allemande, qu'à Iassy Bratiano a donné sa démission et que M. Phérékyde a constitué un gouvernement avec Mortzun et Missir. (J'ignorais que V. Missir se trouvât en Moldavie). Si la nouvelle est vraie, le gouvernement roumain songera à faire des propositions de paix. D'autre part Horstmann me dit que de Paris on a encouragé la Moldavie à tenir bon, en lui promettant pour après le concours financier le plus large!

Sur le front anglais, nouveau succès; on reprend en dé-

ţin tot ce s'a pierdut la Cambrai. S'a capturat 100 tunuri şi 6000 prizonieri. Se pare că primul succes englez era datorit lipsei de oameni. Prinţul Rupprecht avea înaintea lui 3 contra 1. In urmă i s'a trimis neîntrerupt întăriri şi Horstmann spune că se va trimite un milion de oameni pe acest front pentru a-l străpunge şi a bate pe Englezi. Obiectiv Calais. Tot ce e disponibil de pe frontul rus e transportat pe frontul de Vest.

— Aflu dela *Horstmann* că voiajul lui Carp a fost hotărât după conversaţia cu Hentsch: «în conversaţia sa cu Hentsch, zice Horstmann, el s'a arătat cu totul diferit de ce credeam noi».—Tot cu privire la acest subiect Beldiman îmi spunea azi dimineaţă: «Că autoritatea lui, trebuia să fie luat ca să se reclădească România, dar evident că el nu mai poate guverna». Horstmann va pleca şi el; mi-a spus aceasta în modul următor: «Eram neliniştit asupra felului adoptat de Carp de a înţelege lucrurile; din fericire, îl însoţesc».—Eu desaprob faptul că Sturdza face şi el parte din călătorie: «Ce voiţi? Ginerele! El însă nu va juca nici un rol, nici

---

tail ce qu'on avait perdu devant Cambrai. Prise de 100 canons et de 6000 prisonniers. Il paraît que le premier succès anglais était dû au manque d'hommes; le Prince Rupprecht avait devant lui 3 contre 1. Depuis on lui envoie constamment des renforts et Horstmann raconte qu'on va masser un million d'hommes sur ce front pour le percer et battre les Anglais. Objectif Calais. Tout ce qui devient disponible du front russe, s'en va sur ce front.

J'apprends par Horstmann que le voyage de Carp a été décidé après conversation avec Hentsch, du moins il a dit: «Dans sa conversation avec Hentsch, il s'est montré tout différent de ce que nous pensions». Beldimano, à ce sujet, ce matin même, me disait: «Cu autoritatea lui trebuia să fie luat ca să se reclădească România, dar evident că el nu mai poate guverna».

Horstmann est du voyage; il me l'a même dit de la façon suivante: «J'exprimais des inquiétudes au sujet de la façon de comprendre les choses que Carp a adoptée; heureusement que je l'accompagne». Je marque désapprobation de ce que le colonel Sturdza est du voyage: «Que voulez vous? le gendre! Mais il ne jouera aucun rôle, ni là-bas, ni après!»

acolo, nici după aceasta!» — Horstmann mai are o îndoială: «Păcat că această călătorie se face aşa târziu, ar fi trebuit să aibă loc acum 15 zile. Dumnezeu ştie ce vom găsi acolo; hotărâri poate chiar luate!» (Ceeace dovedeşte că Carp n'a fost chemat de Berlin, ci expediat de cei d'aici).

Horstmann, în chestiunea Dobrogei, caută totdeauna compensaţiuni eventuale în Basarabia. Trebue să menajăm pe Bulgari. «Dacă li s'a promis, trebue să ne ţinem de cuvânt»... Ar trebui, afară de aceasta, construit un canal dela Galaţi la mare! E şi aici un punct negru. In fine Horstmann vorbeşte iar de unirea tutulor. Ar trebui să se formeze un guvern *naţional* cu d-voastră, C. Arion, Stere, Beldiman.. Lucrul ciudat e chestiunea: se va putea lăsa la Bucureşti familia lui Brătianu când Brătienii vor fi în exil? Ii răspund în faţa lui Below că pericolul liberal nu va veni niciodată dela câteva femei, cari nu pot altceva decât să vorbească, ci dela menţinerea vecinic în funcţiune a liberalilor Crăsnaru, Dobrovici, C. Poenaru. Aprobare din partea lui.

— «Lumina» publică raportul generalului Poliva-

Horstmann exprime encore ce doute: Dommage que ce voyage se fasse si tard; il aurait dû avoir lieu il y a 15 jours. Dieu sait ce que nous allons trouver la-bas, des décisions peut-être déja prises (ce qui indique que Carp n'est pas appelé de Berlin, mais expedié par ceux d'ici).

Horstmann, dans la question Dobrogea, cherche toujours des compensations eventuelles en Bessarabie. Il faut ménager les Bulgares; «si on leur a promis, il faut tenir...» Il y a aussi un canal qu'on peut faire de Galatzi à la mer! C'est toujours le point très noir. Enfin Horstmann parle toujours de l'union de tous. Il faudra faire un gouvernement national avec vous, C. Arion, Stere, Beldimano. Le plus bizarre, c'est la question: pourra-t-on laisser à Bucarest la famille Bratiano, quand les Bratiano seront en exil? Je lui réponds devant Bellow que le danger libéral ne viendra jamais de quelques femmes qui peuvent jaser, mais de la pérénnité dans les fonctions des libéraux Crăsnaru, Dobrovici, C. Poenaru. Acquiescement.

«Lumina» publie le rapport du général Polivanov qui, en

nov, care, în calitate de ministru de război, stabilea în Noembre 1916 că ceeace i se acordase României era invers proporţional cu importanţa sa militară; că crearea unei Românii Mari ar fi contrarie intereselor Rusiei şi propunea eventual revizuirea tratatului încheiat cu România în August 1916. Aceasta după 3 luni dela intrarea noastră în război! (Acest raport face parte din documentele secrete ce publică Trotzki).

— Vorbeam cu *Dombrowski* despre Dobrogea. Mi-a afirmat că 3 până la 4000 Bulgari dobrogeni au iscălit o cerere pentru ca Dobrogea să treacă sub administraţia militară bulgară şi că Germanii au refuzat de a examina cererea lor. Dânsul interpretă acest fapt ca o manifestare contrarie pretenţiunilor bulgare asupra Dobrogei.

— Eri a avut loc inaugurarea (redeschiderea) facultăţii de medicină. Am asistat cu Arion şi Beldiman. Pompă: feldmareşalul cu suita, guvernatorul şi statul său major, mulţi medici şi profesori români şi nemţi. Cuvâtarea elegantă şi foarte binevoitoare pentru România a generalului von Tülff. Rectorul Bogdan a citit dis-

---

qualité de ministre de la guerre, établissait en novembre 1916 que ce qu'on avait accordé à la Roumanie était hors de proportion avec son importance militaire, que la création d'une grande Roumanie était contraire aux intérêts de la Russie et proposait éventuellement la révision du traité conclu avec la Roumanie en août 1916! Ceci, 3 mois seulement après notre entrée en guerre! (Ce rapport fait partie des documents secrets que publie Trotzki).

Je cause avec Dombrowsky de la Dobrogea. Il m'a affirmé que 3 à 4000 Bulgares de Dobrogea avaient signé une demande pour que la Dobrogea passât sous l'administration militaire bulgare et que les Allemands avaient refusé d'examiner la demande. Il interprétait ce fait comme manifestation contraire aux prétentions bulgares sur la Dobrogea.

Hier a eu lieu l'inauguration (réouverture) de la Faculté de médecine. J'y ai assisté avec Arion et Beldimano. Pompe: le Feldmaréchal et sa suite, le Gouverneur et son Etat Major, beaucoup de médecins et de professeurs roumains et allemands. Speech élégant et très aimable pour la Roumanie du général von Tülff. Le recteur Bogdan a lu son discours

cursul său mai întâi în nemţeşte, apoi în româneşte. V. Arion a procedat la fel; decanul *Petrini-Galaţi*, numai în româneşte.

Dar, — şi acest lucru se întâmplă cam des de câtva timp — s'a uitat să se invite Sentler, Tantiloff şi reprezentantul turc. S'a dat vina pe un căpitan Mueller şi, pentru a potoli susceptibilităţile, nu s'a semnalat în nici un ziar prezenţa Mareşalului. Ziarul nemţesc spune numai, într'un lung reportaj, că facultatea a fost deschisă «în prezenţa guvernatorului militar». Un punct.

5 Decembre. — Călătoria lui Carp, în împrejurările misterioase ce o înconjoară, deşteaptă susceptibilităţi. Brănişteanu, inspirat de Stere, a spus-o verde lui Horstmann: nu se iau hotărâri fără a le comunica persoanelor cari au o responsabilitate politică. E chiar straniu ca eu să aflu ce se pune la cale, în chipul acesta. Faptul că îl însoţeşte oficial pe Carp pentru a-i da mai multă greutate, este o agravare a acestei inconsecinţe. — Convoc Comitetul pentru mâine şi, cum H. m'a asigurat că va veni să mă vază înainte de plecare, voiu şti exact până unde pot merge cu rezervele mele.

---

d'abord en allemand et ensuite en roumain. Virgile Arion en a fait de même; le doyen Petrini-Galatz en roumain seulement. Mais, — cela arrive seulement depuis quelques temps— on a oublié d'inviter Sentler, Tantiloff et le fondé de pouvoirs turc. On a rejeté la faute sur un cap. Mueller et, pour calmer les susceptibilités, on n'a signalé dans aucun journal la présence du Maréchal. Le journal allemand dit simplement dans un long compte-rendu que la faculté a été ouverte «en présence du gouverneur militaire». Un point.

5 décembre. — Le voyage de Carp dans les circonstances mystérieuses qui l'entourent éveille des susceptibilités. Branisteanu, inspiré par Stere, l'a dit vertement à Horstmann : on ne prend pas des décisions sans les communiquer aux personnes qui ont une responsabilité politique. Il est même étrange que je l'apprenne par raccroc. Le fait que Horstmann accompagne officiellement, pour donner à Carp plus de poids, est une aggravation de cette inconséquence.

Je convoque le Comité pour demain et comme Horstmann m'a donné l'assurance qu'il viendrait me revoir avant son départ, je saurai exactement jusqu'où je puis aller dans mes réserves.

— Prefectul *Răceanu:* Comedia de Duminica trecută l'a scos din răbdări. I se impune să facă invitații, apoi Sâmbătă seară i se spune să nu se mai ducă la conferință! In fine, tot se duce... Dar îmi vorbește mai cu seamă de cei 100.000 lei, depuși de ministerul de război pe numele său pentru trebuințele de asistență militară și din cari Lupu pompează cât poate. I-a cerut și restul de 25.000 lei «pentru a-i depune la Banca Agricolă!» Răceanu socotește că responsabilitatea sa personală e foarte angajată dacă cedează. Imi cere protecția ca să scape acești bani.

— 4 ore și jum.: *Horstmann* și puțin timp după dânsul, Arion: Carp nu mai pleacă la Berlin. Berlinul a răspuns că venirea lui nu e oportună! Pentru a îndulci lucrul: «48 ore de drum, când evenimentele merg cu atâta repeziciune; apoi, prin telegraf se poate înțelege cu mult mai bine, de oarece lucrurile se pot conveni prin scris... Afară de asta, a fost rău închegată această călătorie a d-lui Carp singur»... (Berlinul este, hotărât, mai înțelept decât cei din jurul lui Hentsch).

Horstmann îmi mai comunică următoarea știre în-

Le préfet Raceanu: La comédie du dimanche dernier l'a mis hors de lui. On lui impose de faire des invitations, puis le samedi soir on lui dit qu'il ne doit plus aller à la conférence! Enfin, il y va tout de même sur un mot de Kercea.... Mais surtout il me parle de 100 000 frcs. que le ministère de la guerre a déposés à son nom pour les besoins d'assistance aux militaires et que Lupu pompe tant qu'il peut. Il vient de lui réclamer le solde d'environ 25 000 lei «pour les déposer à la Banque Agricole», et Raceanu croit sa responsabilité personnelle fortement engagée, s'il cède. Il demande ma protection pour sauver cet argent.

4½ h. Mr. Horstmann et peu de temps après Arion: Carp ne part plus pour Berlin; Berlin a répondu que le voyage n'était pas opportun. Pour dorer la pillule: «48 h. de voyage quand les événements marchent si vite; et puis par télégraphe on s'entend encore mieux parce que les choses sont mises par écrit». — «Et puis c'était si mal emmanché ce voyage de Monsieur Carp, seul» (Berlin est décidemment plus sage que ces Messieurs du cercle Hentsch).

Puis Horstmann me donne la grande nouvelle: le général

semnată: Generalul (n'a reţinut numele), care a fost ataşat militar la Berlin, — să fie Mircescu?—*s'a prezentat la Focşani pentru a trata în privinţa unui armistiţiu în numele armatei române.*

Colonelul Hentsch pleacă astă-seară cu Kremnitz ca interpret, şi a rugat pe Virgil Arion să-l asiste ca reprezentant al guvernului actual, iar pe C. Arion ca reprezentant al meu.

— Primesc pe Arion.—Horstmann: Mulţumesc că aţi primit. — Dacă aceasta intră în vederile şefului meu; e de faţă, n'are decât să vorbească. — Vorbesc îndată cu Arion. Ştiu că Germanii nu voesc un armistiţiu; ei cer o capitulare a armatei; trebue în acest caz ca Arion să ceară şi să lucreze aşa încât să se încheie pacea imediat. Cu cine? Se va vedea din propunerile cu cari e însărcinat Mircescu. E adevărat, după ştirea care s'a răspândit, că Regele şi guvernul au părăsit ţara şi s'au refugiat la Chişinău? Atunci, guvern provizoriu care să încheie pacea. Dar, în cazul când Regele rămâne, se va trata despre pace cu Dânsul sau cu succesorul său. — Evenimentele se precipită.

(il n'a pas retenu le nom) qui a été attaché militaire à Berlin — est-ce Mircescu? — s'est présenté à Focsani pour traiter d'un armistice au nom de l'armée roumaine. Le col. Hentsch part ce soir avec Kremnitz comme interprète, et il a prié Virgile Arion, comme représentant de l'actuel gouvernement, et Costică Arion, comme mon représentant, de l'assister.

Je fais entrer Arion. Horstmann merci d'accepter. Arion: «Si c'est dans les vues de mon chef; il est présent; il n'a qu'à parler». Je cause aussitôt avec Arion. Je sais que les Allemands ne veulent pas d'un armistice; ils demandent une capitulation de l'armée; il faut alors que Arion demande et travaille afin qu'on conclue la paix immédiate. Avec qui? On le verra par les pouvoirs de Mircescu. Est-il vrai, selon la nouvelle qui s'est répandue, que le Roi et le gouvernement ont quitté le pays et se sont refugiés à Kichenew? Alors gouvernement provisoire qui, lui, conclût la paix. Mais si le Roi est resté, c'est avec le Roi ou son sucesseur qu'on doit arrêter la paix.

Les événements se précipitent.

Horstmann mi-a repetat că nu crede că s'ar putea păstra dinastia. *Ii replic că totdeauna am considerat menţinerea dinastiei ca o posibilitate de a încheia repede o pace legală, şi menţin opiniunea mea, căci încheind această pace, am putea salva Dobrogea.*

Revin la conversaţia cu Horstmann. Mi-a manifestat satisfacţiunea sa că nu s'a desemnat niciunul dela O. K. M.: col. Hass (?) sau un altul care nu cunoaşte nimic din împrejurările politice ale ţării.

6 Decembre. — Aniversarea ocupării Bucureştilor. Zi oficială de sărbătoare. Autorităţile nu lucrează; chiar Primăria. E de asemenea aniversarea zilei lui Mackensen.

— *Beldiman*, care tratează mereu pe Carp de «moaşte», de om cu care lucrul e imposibil, vine de dimineaţă pentru a menţine legătura între guvernul său actual şi mine. El îmi aduce un proect de proclamaţiune care a fost citit deja «în micul nostru comitet» şi aprobat. Beldiman îmi spune că în August la Berlin, modalităţile au fost examinate cu el; că a reuşit a-i determina

---

Horstmann m'a répété qu'il ne croit pas qu'on puisse garder la dynastie. Je lui réplique que j'ai toujours envisagé le maintien de la dynastie comme possibilité de conclure vite une paix légale et je maintiens mon opinion, car en concluant cette paix-là, on peut sauver la Dobrogea.

Je reviens sur la conversation avec Horstmann. Il m'a marqué sa satisfaction qu'on n'ait pas désigné quelqu'un de l'O. K. M., le colonel Hass (?) ou un autre, qui ne connaît rien des circonstances politiques du pays.

6 décembre. — Anniversaire de l'occupation de Bucarest. Jour officiellement férié. Les autorités ne travaillent pas, même la Mairie. C'est aussi le jour anniversaire de Mackensen. Beldimano, tout en traitant Carp de «moaşte», d'homme avec lequel le travail est impossible, vient de bonne heure pour maintenir la liaison entre son gouvernement actuel et moi. Il m'apporte un projet de proclamation qui a été déjà lu «dans notre conventicule» et approuvé. Beldimano me dit qu'en août à Berlin les modalités ont été examinées avec lui; qu'il a réussi à leur faire abandonner le projet de régence

să abandoneze proiectul de regenţă ca în Polonia şi că această ciornă de proclamaţiune a fost de asemenea admisă în principiu. Cu propunerile de armistiţiu se află pe front generalul Răşcanu, iar nu Mircescu. Beldiman crede că totul va merge repede şi că trebue să fim gata.

— Soseşte *Stere*. Eşire violentă în contra lui Carp. Ideile acestuia au adus pe Germani să crează că orice acţiune trebue să se petreacă în afară de Români. Cu logică el spune: A refuza Românilor armistiţiul şi a cere desarmarea lor, când dânşii sunt singura ţară din Antantă care a aderat la demersul Rusiei? E o imposibilitate pe care Ruşii cei dintâi nu o pot admite. Şi, dacă se desarmează armata, ce presiune se mai poate exercita pentru a se salva Dobrogea?... Ţara, fără Dobrogea, redevine o proletară, care nu mai are mijloace de a se cultiva şi de a se ridica prin cultură. Eşire tot aşa de vie contra lui Hentsch, care vrea să dirijeze politica unei ţări pe care nici nu o cunoaşte.

— *Şeteanu:* D. Neniţescu a exprimat faţă de el şi de Kiriacescu următoarele două aforisme: Ne trebue

---

comme en Pologne et que ce brouillon de proclamation a été aussi admis comme principe.

C'est Rascanu, non Mircescu, qui est sur le front avec proposition d'armistice.

Beldimano estime que tout va aller grand train et qu'il faut être prêt.

Survient Stere. Sortie violente contre Carp. Ce sont les idées de Mr. Carp qui ont amené les Allemands à croire que tout doit se passer en dehors des Roumains. Avec logique Stere dit: Refuser l'armistice aux Roumains et demander leur désarmement quand ils sont le seul pays de l'Entente ayant adhéré à la démarche de la Russie? C'est une impossibilité que les Russes, tout les premiers, ne peuvent admettre. Et si on désarme l'armée, quelle pression peut-on encore exercer pour sauver la Dobrogea? Le pays sans la Dobrogea redevient un prolétaire qui n'a plus les moyens de se cultiver et de s'élever par la culture. Sortie tout aussi vive contre Hentsch qui veut diriger la politique d'un pays qu'il ne connaît même pas.

Şeteanu: Mr. Nenitzescu a exprimé devant lui et Kiriacescu les deux aphorismes suivants: il faut cinq ans d'occu-

cinci ani de ocupaţie germană; era partidelor politice a trecut; acum e rândul individualităţilor să guverneze !...

— La 3 ore şi jum. am întrunit pe Stirbey, Hârjeu, Dobrescu, Cantacuzino, Bardescu, Mehedinţi, Corteanu şi Paul Greceanu, care vine pentru prima oară după 18 luni. T. Rosetti singurul absent; le-am comunicat tot ce am făcut în ordinea dinastică, precum şi directivele date lui Arion.

7 Decembre. — Ştiri sensaţionale: suspendare de arme cu Rusia până la 17 Decembre pentru a continua discuţiunile privitoare la armistiţiu; victorie însemnată germană la Cambrai, unde armata prinţului Rupprecht a recucerit un front de 10 km. pe 4 de adâncime, 9000 prizonieri şi 170 tunuri; armata lui Konrad de Hentzendorf a sfărâmat rezistenţa italiană în munţi, luând 11.000 de prizonieri.

— Toată lumea găseşte ruşinos interviewul lui Lupu Kostake, apărut în «Gazeta Bucureştilor» de eri: viaţa privată a lui Brătianu, a Reginei, a lui B. Stirbey, Astor, sunt elementele principale ale acestei proze desgustătoare.

8 Decembre. — Armistiţiul român. — Cu toate in-

---

pation allemande; l'ère des partis politiques a passé; maintenant c'est aux individualités à gouverner.

A 3½ réunis Stirbey, Harjeu, Dobrescu, Cantacuzène, Bardescu, Mehedinţi, Corteanu, Paul Greceanu, revenu la première fois depuis 18 mois. Th. Rosetti seul absent. Je leur ai communiqué tout ce que j'ai fait dans l'ordre dynastique et les directives données à Arion.

7 décembre. — Brelan de grandes nouvelles: suspension d'armes avec la Russie jusqu'au 17 déc. pour continuer les pourparlers de l'armistice; bonne victoire devant Cambrai où l'armée du Prince Rupprecht a repris un front de 10 k. sur 4 de profondeur, 9000 prisonniers et 170 canons; l'armée Konrad de Hetzendorf a brisé la résistance italienne dans les montagnes en prenant 11.000 prisonniers.

Tout le monde trouve ignoble l'interview de Lupu Kostake paru dans la «Gazeta Bucureştilor» d'hier: la vie privée de Bratiano, de la Reine, de B. Stirbey, d'Astor sont les éléments principaux de cette nauséabonde prose.

8 décembre. — Malgré les intentions du colonel Hentsch,

ienţiunile colonelului Hentsch, cel puţin astfel cum le-a exprimat Horstmann, s'a acordat armatei române acelaş tratament ca şi armatei ruseşti ; cel puţin, aşa rezultă din comunicatul român, — reprodus de presa română, deci aprobat de cenzură : «Iaşi, 7 Dec. Comandantul suprem rus a propus inimicului şi trupelor române, cari ocupă frontul împreună cu trupele ruseşti, de a încheia un armistiţiu. S'a hotărît ca trupele române să ia parte la armistiţiu. In consecinţă, ostilităţile au fost întrerupte pe tot frontul la 8 ore». —De aci reese că armata română este coprinsă în suspendarea de arme până la 17 Dec. Asupra acestui punct, Ledebur a spus lui Stirbey că colonelul Hentsch a plecat ca simplu consilier pentru tot ce ar putea atinge teritoriul administraţiei militare, dar că o comisiune dela O. K. M. e însărcinată cu negocierile. Cu atât mai bine. A trebuit să se petreacă ceva între ceasul când Horstmann a venit Miercuri să mă vadă şi plecare, de oarece Horstmann a fost foarte afirmativ asupra faptului că O. K. M., spre marea mea mirare, a fost lăsat la o parte în această împrejurare.

---

au moins telles que les avait exprimées Horstmann, on a accordé à l'armée roumaine le même traitement qu'à l'armée russe; c'est du moins ce qu'il résulte du communiqué roumain — reproduit par la presse roumaine, donc approuvé par la censure: «Iassy, 7 décembre. Le commandement suprême russe a proposé à l'ennemi et aux troupes roumaines, qui occupent le front mêlés aux troupes russes, de conclure un armistice. Il a été décidé que les troupes roumaines prendraient part à l'armistice. En conséquence, les hostilités ont été interrompues sur tout le front à 8 heures».

Tout ceci doit vouloir dire que l'armée roumaine est comprise dans la suspension d'armes jusqu'au 17 décembre.

A ce sujet Ledebour a dit à Stirbey que le colonel Hentsch est parti comme simple conseiller pour tout ce qui pourrait toucher au territoire de la Verwaltung, mais que c'est une commission d'officiers de l'O. K. M. qui est chargé des négociations. C'est tant mieux. Il a dû se passer certaines choses entre l'heure où Horstmann est venu mercredi me voir et le départ, car Horstmann avait été très affirmatif sur le fait que l'O. K. M. avait, à ma grande surprise, été mis de côté dans la circonstance.

— Succesul german în Italia continuă. Tot sistemul de fortificaţiuni de pe muntele Sisemol e luat şi numărul prizonierilor, dela 4 la 7 Decembre, s'a ridicat la 15.000. De asemenea marşul înainte pe frontul Cambrai continuă cu succes.

— Lt. *Hamelung* vine să-şi ia rămas bun, fiind rechemat. E o manie, în poliţia germană, a-i schimba, de îndată ce şi-au învăţat meseria. Şi dânsul voieşte să revie în România şi mi-a cerut recomandaţie pentru băncile din Berlin. O vorbă a ofiţerului: «La dv. totul se poate încerca, aci e libertate» !

— *Ledebur* îmi confirmă ceeace-mi spusese Stirbey: Ofiţeri dela O. K. M. tratează armistiţiul, el crede că generalul Helm, şeful Statului-Major în persoană. Austriacii sunt reprezentaţi prin gen. Hranilovici, fost ataşat militar la Bucureşti, şi căpitan Steffoer. Hentsch este consilier pentru Verwaltung sau mai bine pentru a încerca o apropiere între cele două partide române, aducând pe reprezentanţii lor. Czernin a dat ordin lui Konradsheim, care a plecat la ora 1, să meargă la Foc-

---

Le succès en Italie continue. Tout le système des fortifications du mont Sisemol est pris, et le nombre des prisonniers, du 4 au 7 décembre, est monté à 15.000.

De même la marche en avant sur le front de Cambrai continue avec succès.

Le lieutenant Hamelung est venu prendre congé. Il est rappelé. On a la manie de les changer dans la police allemande dès qu'ils ont apris leur métier et bien reconnu leur terrain. Lui aussi veut revenir en Roumanie et m'a demandé des recomandations pour les banques de Berlin. Un mot du lieutenant: «chez vous on peut tout essayer; il y a la liberté».

Confirmation par Ledebur de ce que m'avait dit Stirbey. Des officiers de l'O. K. M. traitent l'armistice; c'est, croit-il, le général Helm, le chef de l'Etat-Major en personne; les Autrichiens sont représentés par le général Hranilovici, ancien attaché militaire à Bucarest, et le cap. Steffoer, Hentsch est comme conseil pour la Verwaltung ou plus tôt «pour essayer un rapprochement entre les deux partis roumains en emmenant leurs représentants. Czernin vient de donner l'ordre à Konradsheim, qui est parti à 1 h., de se rendre aussi à

șani ca simplu auditor, fără a-i da nici o instrucțiune politică, — dar însărcinat să-i raporteze tot ce se va petrece.

In fine, Ledebur repetă că combinațiunea cu prințul Nicolae este cea mai bună și pentru țară și pentru aliați. Regentul, care n'are trebuință să fie popular, pentru că este vremelnic, constitue cea mai bună garanție a executărei angajamentelor economice.

9 Decembre. — Frig și timp frumos; zece grade sub zero.

— «Pester Lloyd» de eri a fost confiscat. Explicare: un articol de o extremă violență contra României, pe care mi-l trimite Lupu Kostake (No. 300 din 6 Decembre 1917). De altfel, discursul lui Czernin către Delegațiuni n'a fost nici el mai blând.

— Arion s'a întors la ora 5. Costică n'a dat semn de viață. Prefectul de poliție a aflat numai «că este bine». (Eroare, v. 11 Dec.).

10 Decembre. — Jurnalele reproduc știrile engleze cari recunosc că Englezii au suferit la Cambrai o înfrângere foarte mare. «Daily Cronicle» o explică prin

---

Focșani comme simple auditeur — sans lui donner aucune instruction politique — avec ordre de lui rapporter tout ce qui se passe. Enfin Ledebur repète que la combinaison avec le Prince Nicolas est la meilleure pour le pays aussi bien que pour les alliés; le régent, qui n'a pas besoin d'être populaire puisqu'il est temporaire, est la meilleure garantie de l'exécution des engagements économiques.

9 décembre. — Froid et beau temps, 10 degrés froid.

Le «Pester Lloyd» d'hier a été confisque. Explication: un article d'une extrême violence contre la Roumanie, que m'envoie Lupu Kostake. (N. 300 du 6 décembre 1917). D'ailleurs, le discours de Czernin aux Délégations n'a pas été tendre non plus.

Les Arion sont rentrés à 5 h. Costica pas donné signe de vie. Le préfet de police a appris seulement «că este bine» (erreur, v. 11 déc.)

10 décembre. — Les journaux reproduisens les feuiles anglaises qui reconnaissent que les Anglais ont attrapé à Cambrai une tape formidabile. Le «Daily Chronicle» explique

inferioritatea numărului: a trebuit să se ia trupe de pe front pentru a le trimite în Italia. Reiese de aci importanţa loviturii teribile din Italia.

11 Decembre. — In sfârşit Arion s'a reîntors. Informaţia falsă, care ne-o dăduse Tzigara, Duminecă, pornea dela d-na Sturdza. Generalul von Morgen a tratat în numele Germanilor. Hentsch a lăsat lui V. şi C. Arion să creadă că are misiunea să aleagă între Morgen şi Emden şi că, după ce a examinat (?) bine pe Morgen, i-a dat puteri să trateze. Din partea Românilor erau: generalul Lupescu, colonelul Răşcanu, colonelul Condeescu, colonelul Manolescu şi un maior Dumitrescu, ex-ataşat militar la Belgrad. Toată conferinţa era dusă de Ruşi, cari trimisese generali şi coloneli, apoi doi soldaţi şi un caporal, a căror singură grijă era să se arate nerespectoşi faţă de şefii lor. Adevăratul comisar «al poporului» era un căpitan, cu părul lung, romantic, un baron curlandez, numit Tiffenhaus, după cât îşi reaminteşte Arion. El este acela care, după o întrerupere de 36 ore de negocieri, a şters articolul (sugerat de Englezi, s'a spus formal), după care tru-

---

que c'est par suite d'infériorité du nombre: on a dù prendre du front des troupes pour les envoyer en Italie; on juge par là de l'importance du coup asséné en Italie.

11 décembre. — Arion est enfin rentré. Le faux renseignement que nous avait donné Tzigara dimanche était dû à M-me Sturdza. Le général von Morgen a traité au nom des Allemands; Hentsch a laissé croire aux Arion qu'il avait mis soin de choisir entre Morgen et Emden et qu'après avoir bien examiné (?) Morgen, il lui a donné les pouvoirs. Les Roumains étaient général Lupescu, col. Răşcanu, col. Condeescu, col. Manolescu et un major Dumitrescu, ex-attaché militaire à Belgrad. Toute la conférence était menée par les Russes qui avaient envoyé des généraux et des colonels, mais aussi deux soldats et un caporal dont le souci était de se montrer surtout irrévérencieux vis-à-vis des chefs. Le vrai commissaire «du peuple» était un capitaine à longs cheveux romantiques, baron courlandais, du nom de Tiffenhaus autant que se le rappele Arion. C'est lui qui, après rupture de 36 h. des négociations, a fait effacer l'article suggéré par les Anglais — a-t-on dit formellement — selon lequel les troupes devaient

pele trebuiau să fie imobilizate pe poziţiunile lor respective.

Germanii cari cereau să aibă libertatea de a mişca 8 până la 10 diviziuni, au dobândit, graţie lui, libertatea absolută a mişcărilor lor.

Plenipotenţiarii noştri aveau puteri iscălite de generalul Presan. Regele, a doua zi de revoluţie, s'a demis din comandamentul său. Se pare că comandantul şef este Cerbatcef. (Acest «se pare» este raportat de Arion).

Am intrat într'un *armistiţiu* fără termen, trei zile de denunţare, şi care începe dela Siretul de sus până la Marea Neagră. Pentru restul frontului, nici un armistiţiu încă; simplă suspendare de arme. Dificultatea a provenit din aceea că Ruşii au stăruit să ceară părăsirea insulei Oesel.

Mare greutate pentru civili de a se înţelege cu delegaţii români. Lupescu, chiar în urma sugestiunei lui Morgen, a declarat lămurit că el nu poate vorbi decât cu persoane oficiale. Când, a treia zi dela sosirea lor, la miezul nopţii, şi într'o sală publică, Arion s'a întâlnit cu Lupescu, acesta a avut aerul unui animal săl-

---

être immobilisées sur leurs fronts respectifs. Les Allemands, qui demandaient d'avoir la liberté de bouger 8 à 10 divisions, ont conquis, grâce à lui, la liberté absolue de leurs mouvements.

Nos plénipotentiaires avaient des pouvoirs signés par Prezan. Le Roi, le lendemain de la révolution, s'est démis de son commandement. Il semble que c'est Tscherbatschef qui commande en chef (ce «il semble» est rapporté par Arion). Nous sommes entrés dans un armistice sans terme, trois jours de dénonciation et qui va du Sereth supérieur à la Mer Noire. Pour le reste du front, pas d'armistice encore; simple suspension d'armes. La difficulté est venue de ce que les Russes ont exigé l'abandon des îles d'Oesel.

Grande difficulté pour les civils de s'aboucher avec les délégués roumains. Lupescu même, sur la suggestion de von Morgen, avait déclaré net qu'il ne pouvait causer qu'avec des personnes officielles. Quand, le surlendemain de leur arrivée, à minuit, et dans une salle publique, Arion s'est rencontré avec Lupescu, il a eu l'air d'une bête traquée, qui

batic gonit, care caută o vizuină să se ascundă. Răşcanu a fost mai civilizat şi a dat mai multe ştiri: Ruşii se poartă foarte rău şi, în starea lor de descompunere, el, Răşcanu ar fi în stare cu cele 15 diviziuni româneşti, să gonească cele 40 de diviziuni ruseşti. Privitor la aceasta, Arion îmi spune că i-a ţinut următorul limbagiu extraordinar: «Păstraţi armata şi, dacă puteţi, ocupaţi Basarabia!». Regele, popular; Regina, care s'a devotat mult, foarte iubită. Armata îşi face o datorie de onoare de a apăra dinastia.

Impresie generală formulată de colonel Hentsch: «armata duşmănoasă cu Ruşii, credincioasă Regelui». De altfel s'a simţit imediat că generalii ţin armata în mână.

La reîntoarcere, *Hentsch* a spus lui Arion: «Fără dinastie, România poate fi menţinută şi mărită; cu dinastia nu!» Ar trebui să se ştie până la ce punct el este autorizat să vorbească astfel.

— *Horstmann* dejunează la mine. Vorbim despre perspectivele de pace: La Berlin se cunosc toate opiniunile, a mea, ca şi aceea a lui Carp şi a lui Stere, aşa

---

cherche un trou pour se cacher. Răşcanu a été plus civilisé. Il a donné des nouvelles. Les Russes se conduisent fort mal et dans leur état de décomposition, il se faisait fort, lui, Raşcanu, avec les 15 divisions roumaines, de chasser les 40 divisions russes. Là-dessus Arion me dit lui avoir tenu le langage extraordinaire suivant: «Păstraţi armata şi dacă puteţi, ocupaţi Basarabia!» — Le Roi populaire; la Reine, qui s'est beaucoup devouée, très aimée. L'armée se fait un devoir d'honneur de protéger la dynastie.

Impression générale formulée par le col. Hentsch: «*l'armée feindlich den Russen, treu dem Koenig*».

D'ailleurs on a senti que les généraux avaient l'armée en mains. Au retour Hentsch a dit à Arion: «Sans la dynastie la Roumanie peut être maintenue et agrandie; avec la dynastie, non». Faudrait encore savoir jusqu'à quel point il est autorisé à parler ainsi.

Horstmann, comme tous les mardis d'ailleurs, déjeune chez moi. Nous causons des perspectives de paix: A Berlin on connaît tous les opinions, la mienne comme celle de Carp

încât Kühlmann este orientat ca şi când ar fi vorbit el însuşi. Pentru a vorbi pe faţă: «dacă se face pace cu Rusia, se va goni şi dinastia şi guvernul; *dacă nu* se face pace cu Rusia, vom înghiţi dinastia şi se va face pacea cu dânsa!» Păcat că Czernin a căzut bolnav (în ajun se anunţase plecarea lui la Berlin însoţit de d-nul Wiesner, care este, se pare, specialist în afacerile române); s'ar fi tratat toate chestiunile privitoare la noi. Nimic nu se va face decât de comun acord cu Austria.

Am făcut reproşuri că gazeta a înserat interviewul lui Lupu Kostake. — O adevărată explozie: trei săptămâni l'au martirizat; din oficiu a şters un atac la adresa lui Stere. Anturajul lui Carp şi, afirmă dânsul, însuşi Carp a făcut o astfel de presiune, încât l-a denunţat lui Hentsch «că e un agent al Austriei şi că apără pe Brătianu» (textual).

— Primesc pe d-rul *Albert Haas*, gazetar, redactor şef la «Transocean», creatorul Funk-Spruch-ului, care comunică ştirile cele din urmă din lumea întreagă. Vorbeşte bine franţuzeşte şi îmi ia un fel de interview.

---

et de Stere et Mr. Kühlmann est orienté comme s'il avait causé lui-même. Pour parler franchement, si on fait la paix avec la Russie, on chassera tout, dynastie et gouvernement; si on ne fait pas la paix avec la Russie, on avalera la dynastie et on fera la paix avec elle. C'est dommage que Czernin soit tombé malade (la veille même on avait annoncé son départ pour Berlin accompagné de Mr. de Wiesner qui est, paraît-il, le spécialiste pour les affaires roumaines). Rien ne se fera que de commun accord avec l'Autriche.

J'ai fait des reproches de ce que le journal avait inséré l'interview de Lupu Kostake. Véritable explosion: trois semaines on l'a martyrisé; il a effacé d'office une attaque à l'adresse de Stere; l'entourage de Carp et, affirme-t-il, Carp lui-même ont fait une telle pression qu'on l'a denoncé à Hentsch «d'être un agent de l'Autriche-Hongrie et de protéger Bratiano (textuel)».

Je reçois Mr. le Dr. Albert Haas, chef-rédacteur du Transocean, créateur du Funk-Spruck, qui donne les nouvelles dernières du monde entier. Il parle bien le français et me prend une sorte d'interview qu'il me prie ensuite de me soumettre en temps et lieu.

12 Decembre. — *Czernin* a scris lui Ledebur relativ la comunicarea ce i-a făcut. El afirmă că nu s'a făcut nici o încercare, vara aceasta, de a se începe negocieri pentru o pace separată cu România.

De asemenea, în momentul de faţă, nu se mai caută a se lua contact cu Iaşii. Ceeace va urma, va depinde de circumstanţe şi de rezultatul convorbirilor dela Focşani. Pentru Czernin, nu mai e nici un motiv acum de a se trata mai de aproape chestiunea dinastică; ea va fi la timp regulată de acord cu Berlinul. Deci nimic hotărît; lucru de care se plânge Carp cu mare sgomot. Şi totuşi, nimic nu se va face decât în plin acord cu Viena şi Berlinul.

13 Decembre.—D-na Lydia Filipescu, totdeauna bine informată, îmi recomandă atenţiuni pentru Hentsch; mi-a făcut un avans, luând pe C. Arion, ca să fiu reprezintat; ar trebui să răspund. Rezerv hotărârea mea.

— Conversaţie lungă cu *Beldiman*, care pleacă Miercuri la Craiova şi de aci la Berlin. Foarte amărât contra lui Carp, are totuşi un fel de fetişism pentru «marea sa autoritate». Ii arăt punctele programului nostru; e pe deplin de acord; merge chiar mai departe

---

12 décembre. — Czernin a écrit à Ledebur au sujet de la communication qu'il lui a faite. Czernin affirme qu'aucun essai n'a été tenté cet été de lier de négociations pour une paix séparée avec la Roumanie. De même à l'heure actuelle, on ne cherche pas à prendre contact avec Iassy. Ce qui suivra dépendra des circonstances et des résultats des pourparlers de Focsani. Il n'y a pour Czernin aucune raison, à l'heure présente, de traiter de plus près la question dynastique; à son temps elle devra être réglée d'accord avec Berlin. Donc, rien de décidé. C'est ce dont se plaint bruyamment Carp. Et rien ne se fera que de plein accord entre Wien et Berlin.

13 décembre. — M-me Lydie Philipescu, toujours bien orientée, recommande des attentions pour Hentsch; il m'a fait une avance en prenant C. Arion afin que je sois réprésenté; il faut y répondre. Je réserve ma décision.

Longue conversation avec Beldiman qui part mercredi pour Craiova-Berlin. Très aigri contre Carp, il a néanmoins une espèce de fétichisme pour sa «grande autorité». Je lui trace les points de notre programme; en plein d'accord; il

în chestia ţărănească: prima proclamaţie a guvernului viitor va fi pentru ţărani, anunţându-le soluţiunile cari se vor propune pentru dânşii.

14 Decembre. — Ledebur pleacă mâine la Viena. Ii remit prin Stirbey un memoriu asupra chestiunii păcii în legătură cu chestiunea dinastică.

— Preparative mari pentru serbarea Crucii-Roşii de mâine. Germanii dau un puternic concurs; Wirtschaftsstabul a donat zahăr, făină, marmeladă, care se vor vinde. Sunt poftiţi şi ofiţerii. Toate autorităţile s'au grăbit să ceară locuri.

16 Decembre. — La Brest-Litowsk, armistiţiul pentru frontul rusesc a fost semnat la 15 Decembre. El este de 29 de zile şi ţine până la 14 Ianuarie 1918 (noul an rus). Dacă nu e denunţat cu şapte zile înainte, continuă de plin drept. Conform art. 9, negocierile pentru pace trebue să înceapă îndată. Ştirea a fost răspândită prin foi volante la 2 ore. — Serbarea Crucii-Roşii strălucită. Tot înaltul personal ocupant asistă la concert. Feldmareşalul, cu întreg statul-major, — în

---

renchérit même sur la question paysanne ; la première proclamation du gouvernement à venir sera pour les paysans, en leur annonçant les solutions qu'on propose pour eux.

14 décembre. — Ledebour part pour Wien demain. Je lui fais remettre par Stirbey un court aide-mémoire sur le question de la paix liée à la question dynastique.

15 décembre. — Préparatiffs intenses pour la fête de la Croix Rouge de demain. Les Allemands donnent un puissant concours : le Wirtschaftstab a donné du sucre, de la farine, de la marmelade, qu'on vendra et, au rapport, on a invité les officiers à prendre part. Toutes les autorités ont réclamé à qui mieux mieux des loges et des places.

16 décembre. — A Brest-Litowsk l'armistice pour le front russe a été signé le 15 décembre. Il est de 28 jours et va jusqu'au 14 janvier 1918 (le nouvel an russe). S'il n'est pas dénoncé 7 jours d'avance, il continue de plein droit. Conformément à l'article 9, les négociations pour la paix doivent commencer de Suite.

La nouvelle a été répandue par feuilles volantes à 2 h.

La fête de la Croix Rouge très brillante. Tout le haut personnel occupant est présent au concert. Le Feldmaréchal

loja regală, ceeace a făcut să scrâşnească mulţi dinţi. Celelalte personagii, afară de Koch şi Tantiloff, au vizitat vânzarea, au fost la bufet, etc. Succes mare. Reţetă bruto de 40.000 lei.

— Seara prânz obişnuit cu prietenii din fiecare Duminecă. Notă specială: Lupu Kostake obosit de Germani; îi cer ca prefecţi pe Caragiale, fost şef de cabinet al lui Bădărău şi bănuit de el ca spion al lor pe timpul guvernului Maiorescu, şi un oarecare Moisescu pe care refuză să-l numească. Tzigara n'are nicio autoritate «pentru că a făcut totdeauna chefurile Nemţilor». Doreşte să-i vadă părăsind ţara cât mai curând; protestează energic că Carp a susţinut vreodată că o ocupaţie germană ar fi necesară după pace! In fine, păreri cu totul noui!

— Tzigara: cei d'aici pot fi contra dinastiei; cancelarul Hertling însă nu e de loc partizan al îndepărtării ei.

17 Decembre. — *Stere* duce campanie pe tema că Regele Ferdinand ar trebui să urmeze în retragerea sa

---

a assisté avec tout son état major dans la loge royale. Ce qui a fait grincer bien des dents! Les autres gros bonnets, sauf Koch et Tantiloff, ont visité la vente, été au bufet, etc.

Gros succès. Recette bruto de 40.000 lei.

Le soir dîner habituel des amis du dimanche. Note spéciale: Lupu est fatigué des Allemands; ils lui demandent comme préfets Caragiale (ancien chef de cabinet de Badarau) qu'il soupçonne tranquillement d'avoir été leur espion du temps du gouvernement Maiorescu, et un certain Moisescu, qu'il refuse de nommer. Tzigara n'a aucune autorité «pentru că a făcut totdeauna chefurile Nemţilor...» Il désire les voir quitter au plus vite le pays; il proteste énergiquement que Carp ait jamais soutenu qu'une occupation allemande était nécessaire après la paix. Enfin des notes toutes nouvelles.

De Tzigara: Ceux d'ici peuvent être contre la dynastie; le chancelier Hertling n'est pas du tout partisan de son éloignement.

17 décembre. — Stere mène campagne sur le thème que le Roi Ferdinand devrait suivre dans sa retraite le gouver-

guvernul Brătianu, a cărui demisie se anunţă şi că dânsul nu poate trata pacea cu Puterile Centrale.

Azi articolul lui spunea : «Chiar şi în ceasul acesta, Carp şi Marghiloman nu pot ei oare să se înţeleagă ?» De fapt, articolul vorbeşte de «fruntaşii» desemnaţi de opinia publică, însă a şters cele două nume, fiindu-i teamă de cenzură.

— D-rul *Haas* îmi supune notele ce vrea să publice despre convorbirea noastră de Marţia trecută. Ii fac îndreptările. Dânsul vorbeşte de asemenea de chestiunea dinastică ca de o problemă încă neregulată, dar crede că nimeni în Germania nu va primi ca favorabilă prezenţa în România a Regelui şi Reginei.

— De trei zile s'a anunţat, după «Djen», demisia lui Brătianu. Azi se vorbeşte în oraş de Matei Cantacuzino, însărcinat cu formarea unui guvern. De înregistrat ca simplu svon. Nici o depeşă oficială n'a confirmat încă informaţia jurnalului rus.

— Au sosit din Craiova, chemaţi pentru conferinţa

---

nement Bratiano, dont on annonce la démission et qu'il ne peut traiter la paix avec les Puissances Centrales. Pour aujourd'hui, son article s'écriait: «Même à cette heure, Carp et Marghiloman ne peuvent-ils pas s'entendre ?». Il m'a prevenu qu'il avait fait usage de mon nom, mais qu'il craignait la censure. De fait l'article parle de «fruntaşii» que désigne l'opinion publique, mais a effacé les deux noms.

Monsieur le Dr. Haas me soumet les notes qu'il veut publier sur notre entretien de mardi dernier. J'indique des corrections. Lui aussi parle de la question dynastique comme d'un problème pas encore résolu, mais il croit que personne en Allemange n'acceptera la présence en Roumanie du Roi et de la Reine.

Depuis trois jours on a annoncé d'après le «Djen» la démission de Bratiano. Aujourd'hui on parle en ville de Mathieu Cantacuzène chargé de constituer un gouvernement. A enregistrer comme simple canard. Aucune dépêche officielle n'a encore confirmé l'information du journal russe.

Venus de Craiova, appelés en vue de la conférence de

lui Beldiman, în ziua de Miercuri, prefectul Cernătescu, care s'a reîntors imediat, D-zeu ştie cu ce instrucţiuni dela Lupu, şi Titu Frumuşeanu, care în faţa lui Beldiman şi-a manifestat credinţa sa către dinastie şi a pledat uitarea greşelilor lui Brătianu. Au mai sosit de asemenea şi amicii noştri, pe cari i-am mai numit Ion Pessiacov şi Cantuniari. Amândoi au insistat ca să nu ne arătăm antidinastici, căci la Craiova ar fi o notă foarte rea. Pessiacov a repetat o frază pe care o aud adesea: «Regele a fost cavaler; a sacrificat totul pentru o ideie !»

18 Decembre. — D. de Kühlmann se duce la Brest-Litowsk unde trebue să urmeze, după armistiţiu, convorbirile pentru pace. Este dar serios. Asupra ministrului, Horstmann îmi spune că s'a ridicat deasupra elementului militar: «puţin brutal şi grosolan cu ei», are ce trebue ca să vorbească. Pentru a treia oară Horstmann îmi spune că nu se va face nimic cu dinastia. — Discurs de o rară violenţă al lui Lloyd George contra Germanilor.

Se dă textul armistiţiului, un tratat în regulă, sti-

Beldimano à tenir mercredi, le préfet Cernatescu qui est reparti de suite avec Dieu sait quelles instructions de Lupu, et Titu Frumuşeanu, qui devant Beldimano a étalé sa fidélité à la dynastie et a plaidé l'oubli des fautes de Bratiano. Arrivés aussi nos amis dont j'avais donné les noms : Pessiacof Jean et Cantuniari. Les deux ont surtout insisté pour qu'on ne se montrât pas anti-dynastique, car à Craiova ce serait une fort mauvaise note. Pessiacof a répété une phrase que j'entends souvent redire : «Regele a fost cavaler; a sacrificat totul pentru o idee».

18 décembre. — Mr. de Kühlmann se rend à Brest-Litowsk où doivent se continuer, après l'armistice, les pourparlers pour la paix. C'est donc sérieux. Sur le ministre, Horstmann me dit qu'il a pris le dessus sur l'élément militaire; «un peu brutal et grossier comme eux», il a ce qu'il faut pour leur parler. Pour la troisième fois Horstmann me dit qu'on ne fera jamais rien avec la dynastie.

Discours d'une rare violence de Lloyd George contre les Allemands. On donne le texte de l'armistice, un traité en

pulând clauzele pentru comerţ, poştă, «consolidarea legăturilor de amiciţie» cari ies din cadrul unui armistiţiu după formulele tradiţionale.

19 Decembre. — Horstmann îmi explică mecanismul imaginat «după lungi conferinţe cu Hentsch». (Eri mi-a spus faţă de Bellow că personalitatea atât de simpatică a guvernatorului era zdrobită de prezenţa lui Mackensen şi a lui Hentsch). Ei gândesc că atunci când Ruşii vor propune pacea şi pentru România, d. de Kühlmann va declara că nu se tratează nici cu Regele, nici cu actualul guvern; mai mult, ei cred că bolşevicii nu vor rupe tratativele de dragul României: sunt prea grăbiţi să închee pacea. Regele şi guvernul vor părăsi ţara şi atunci M. Pherekyde sau un altul va trata desarmarea oştirei (ştiu că această desarmare e ideia scumpă lui Hentsch), afară dacă armata nu se retrage dincolo de Prut ceeace ar fi bine, căci ar ocupa Basarabia. — Eu: Cum vreţi să ocupaţi cu armele o parte a ţării cu care se face pace? (Această copilărie a fost spusă de Arion colonelului Răşcanu). — Legăturile astfel rupte, se va

---

règle, stipulant des clauses pour le commerce, la poste, «la consolidation des relations d'amitiés» qui sortent du cadre d'un armistice, selon la formule traditionnelle.

19 décembre. — Horstmann m'explique le mécanisme qu'il a imaginé «après longues conférences avec Hentsch». (Hier il m'avait dit devant Bellow que la personnalité si sympatique du gouverneur était ecrasée par la présence de Mackensen et de Hentsch). Ces Messieurs pensent que lorsque les Russes proposeront la paix aussi pour la Roumanie, Mr. de Kühlmann déclarera que l'on ne traite ni avec le Roi, ni avec le gouvernement actuel; de plus, ils estiment que les Bolcheviki ne rompront pas pour les beaux yeux de la Roumanie: ils sont trop pressés de faire la paix. Le Roi et le gouvernement quitteront le pays et alors Mr. Phérékyde ou un autre traitera du désarmement de l'armée, (je sais que ce désarmement est l'idée favorite de Hentsch) à moins que l'armée ne se retire au delà du Pruth, ce qui serait bien, car elle occuperait la Bessarabie. — Moi: Comment voulez-vous occuper par les armes une partie d'un pays avec lequel on fait la paix? (Cet enfantillage a été dit par Arion au colonel Rașcanu. Je sais maintenant qui en a la paternité).—Les liens

proclama o *regenţă*, compusă din Carp, dv. şi un al treilea... — Eu: Dar Regenţa, în caz de vacanţă la Tron, e desemnată de Cameră... — Horstmann: Se va convoca Senatul şi Camera şi apoi se vor lăsa până în Mai Camerile în vacanţă şi se vor face alte alegeri la expirarea mandatului. Această Regenţă va guverna până la sfârşitul războiului mondial, va face legi, va modifica Constituţia şi la pace va alege pe noul Rege, care va găsi toată treaba făcută. Şi dacă dinastia trebue reluată, se va gândi atunci la Principele Nicolae. (A goni dinastia, a declara tronul vacant fără de care nu poate fi regenţă şi apoi a reluat dinastia !). Această regenţă ar trebui să guverneze cel puţin doi ani; va fi recunoscută desigur şi de neutri. Se vor regula raporturile cu noi, căci Wirtschaftsstab trebue să rămâie aici; O. K. M. va fi disolvat. căci nu mai e campanie, — dar două corpuri de armată trebue să rămâe. — Eu: Dar Dobrogea, căci fără Dobrogea ţara nu poate să trăiască? — Horstmann: «Ne vom înţelege». Şi după aceasta. ceva foarte încurcat, ca neutralizarea liniei Constanţa...

Iată ideile colonelului Hentsch. Şi. zice Horstmann,

---

ainsi rompus, on proclame une Régence composée de Carp, vous et un troisième.—Moi: Mais c'est les Chambres qui désignent la régence en cas de vacance du trône.... — Horstmann: On convoquera le Sénat et la Chambre et après on laissera jusqu'en mai les Chambres en vacance, et on fera d'autres élections à l'expiration de leur mandat. Cette régence gouvernera jusqu'à la fin de la guerre mondiale, fera les lois, modifiera la Constitution et à la paix on élira le nouveau Roi qui trouvera toute la besogne faite; on pourra alors songer au Prince Nicolas. (Chasser la Dynastie, déclarer le trône vacant, sans quoi pas de régence et ensuite reprendre la dynastie!) Cette régence doit gouverner deux ans au moins; elle sera reconnue certainement par les neutres aussi. On règlera ses rapports avec nous, car le Wirtschaftstab doit rester; l'O. K. M. se dissoudra, car il n'y a plus de campagne, mais deux corps d'armée doivent rester.—Moi: Et la Dobrogea? car sans Dobrogea le pays ne vaut pas la peine de vivre? — Hentsch: «On s'arrangera». Et là-dessus quelque chose de très embrouillé comme la neutralisation de la ligne Constantza. Voilà les idées du colonel Hentsch. Et, me dit Horst-

colonelul exercită o influenţă serioasă asupra lui Carp. Planul acesta e aprobat în totul de Neniţescu şi de Virgil Arion. — Răspund: Băgaţi de seamă, Neniţescu are două-trei persoane pe cari le reprezintă, dar V. Arion n'are un al doilea în numele căruia poate vorbi.

— D. de Hertling cu Kühlmann s'au dus la Cartierul general înainte ca ministrul să plece la Brest-Litowsk. Horstmann, care îmi dă această veste, adaogă: «de sigur se va trata de asemenea chestiunea română».

— Dr. Haas îmi supune textul unui interview ce a făcut din convorbirea mea cu el. Censura a oprit fraza: «Regele în interesul ţării Sale şi spre a-şi salva dinastia», poate fi adus să se retragă. Se primeşte cu braţele deschise ideia de abdicare, dar nimic în interesul dinastiei.

In timpul convorbirei, d. Haas, care e un colaborator permanent al autorităţilor, îmi spune în două rânduri: Nu mai avem interes să facem repede pacea în occident.

— Foarte semnificativ, dar foarte demn discursul Cancelarului, răspunzând lui Lloyd George, care numise pe Germani bandiţi şi criminali.

---

mann, le colonel exerce déjà une influence sérieuse sur Carp. *Ce plan a tout l'agrément de Nenitzescu et de Virgil Arion.*

Je riposte: Faites attention. Nenitzescu a peut-être deux ou trois personnes qu'il répresente, mais Virgile Arion n'a pas un second être, au nom duquel il puisse parler.

Mr. de Hertling avec Kühlmann se sont rendus au Quartier Général avant que le Ministre ne parte pour Brest-Litowsk. Horstmann, qui me donne la nouvelle, ajoute: «Pour sûr on va traiter aussi la question roumaine».

Le Docteur Haas a fait une interview de ma conversation avec lui. Il m'en soumet le texte. La censure n'a pas voulu laisser passer la phrase que le Roi «dans l'intérêt de son pays et pour sauver sa dynastie» — puisse être amené à se retirer. On accepte à bras ouverts l'idée d'abdication, mais rien dans l'intérêt de la «dynastie». Au cours de la conversation, Mr. Haas, qui est un collaborateur de chaque instant des autorités, me dit à deux reprises: Nous n'avons plus d'intérêt à faire rapidement la paix avec l'Occident.

Très significatif, mais très digne, le discours du Chancelier en réponse à Lloyd George, qui avait appelé les Allemands des bandits et des criminels. Le chancelier riposte:

Cancelarul răspunde: «Pentru noi e exclusă orice posibilitate de a trata când-va cu oameni cari au astfel de mentalitate». Aceasta se împreună cu ceeace îmi spune d-rul Haas. — Războiul de cuceriri va lua locul formulei «Războiu fără cuceriri».

— Cel dintâi convoi de internaţi, înapoiat de guvernul Brătianu, a sosit. Ei au declarat, spune Horstmann, că au fost bine trataţi. Regele ar avea o poziţie foarte grea şi 53 deputaţi s'ar fi declarat contra lui Brătianu. Ştiu că căpitanul Hoyer însărcinat cu instalarea internaţilor, s'a mirat de starea lor bună.

20 Decembre. — Czernin, cu o numeroasă suită, se duce şi el la Brest-Litowsk. Ia şi pe ministrul Wiesner, care ar avea, mi s'a spus, o mare competinţă în afacerile româneşti. E sigur că se va hotărî o linie de conduită privitor la România.

— Carp lăudase calităţile principelui Frederic-Wilhelm, candidatul său. Am întrebat eri pe Horstmann de unde a pornit candidatura acestui principe. El mi-a răspuns: «Noi, la masă, vorbind cu colonelul Hentsch despre posibilităţile pentru tron, am găsi-t! Dar, a-

---

«Pour nous est exclue toute possibilité de jamais traiter avec des gens ayant cette mentalité». Cela se relie à ce que me dit Mr. Haas. La guerre de conquêtes va prendre la place de la formule «guerre sans conquêtes!».

Le premier convoi d'internés rendus par le gouvernement Bratiano est arrivé. Ils ont déclaré, dit Horstmann, avoir été bien traités. Le Roi aurait une position très difficile et 53 députés se seraient déclarés contre Bratiano. Je sais que le cap. Hoyer, chargé de l'installation des internés, sais étonné de leur bon état.

20 décembre. — Czernin avec suite nombreuse se rend aussi à Brest-Litowsk. Il enmène le ministre Wiesner qui aurait, m'a-t-on répété, grande compétence dans les affaires roumaines. Il est certain qu'on arrêtera une ligne de conduite concernant la Roumanie.

Carp m'avait vanté les qualités du Prince Frédéric-Wilhelm, son candidat. J'ai demandé hier à Horstmann d'où était partie la candidature de ce Prince. Il me répond: «C'est nous, à déjeuner, en causant des possibilités pour le trône avec le colonel Hentsch, qui l'avons trouvé!.... Mais, ajoute-t-il, il

daogă el, *nu e bun*, ca şi ceilalţi fii ai Impăratului: prea proşti ca să domnească!»

Şi iată pe ce s'a îmbarcat Carp. — La club, i se dau depeşile ce se aduc seara lui Lupu Kostake: Carp anunţă o mare victorie austriacă care le dă Bassano, 8000 prizonieri, etc. Or, azi dimineaţă, se vede comunicatul: Austriacii au respins un atac al Italienilor pe muntele Petrica şi armata Krauss a luat dela 11 Decembre 8000 oameni: una din acele totalizări cari se repetă când veştile importante lipsesc. Şi, în toate, e totdeauna aşa cu el.

21 Decembre. — G. Stirbey se întoarce bolnav dela Craiova. Beldiman şi-a ţinut conferinţa în faţa unei săli pline, citind ca rezumat o moţiune ce pregătise. Ai noştri în păr. Liberalii lipsă: C. Poenaru şi-a făcut drum la Bucureşti; Frumuşeanu ascuns într'un colţ; ceilalţi, chiar oficiali, dispăruţi. Craiova toată e dinastică, îmi spune Stirbey, şi Beldiman a trebuit s'o înţeleagă. Pare că Beldiman repeta că cu Carp nu e nimic de făcut.

Nota Austriacilor cu cari iei contact: Dacă pierdeţi Dobrogea, o datoriţi Germanilor. De altfel Po-

---

n'est pas bon, pas plus que les fils de l'Empereur: trop bêtes pour régner!» Et voilà sur quoi Carp est parti. Au cercle on lui passe les dépêches que le soir on apporte à Lupu. Carp annonce une grande victoire autrichienne qui livre Bassano, 8000 prisonniers, etc. Or, ce matin on voit le communiqué: les Autrichiens ont repoussée une attaque des Italiens sur le mont Pertica et l'armée Krauss a pris depuis le 11 décembre 8000 hommes: une de ces totalisations qu'on aime redonner quand les nouvelles importantes font défaut.

Et, en tout, c'est ainsi avec lui.

21 décembre. — Stirbey rentre malade de Craiova. Beldiman a fait sa conférence devant salle comble et a lu comme résumé une motion qu'il avait préparée. Les nôtres au complet. Les libéraux absents: Costica Poenaru s'est arrangé pour être Bucarest; Frumuşanu dissimulé dans un coin; les autres évaporés, même les officiels. Tout Craiova est dynastique, me rapporte Stirbey et Beldimano a dû le comprendre. Il paraît que Beldimano répète qu'avec Carp il n'y a rien à faire.

— *Note des Autrichiens avec lesquels on entre en contact: si vous perdez la Dobrogea, c'est aux Allemands que*

pescu («Neue Freie Presse»), întors dela Viena și Budapesta, spune că impresiunea lui e că Germanii se desinteresează de afacerile românești.

22 Decembre. — Azi a început conferința pentru pace dela Brest-Litowsk. Principele Leopold al Bavariei a pronunțat discursul de deschidere. — Guvernul român care, printr'un comunicat, declarase că aderase la convenția de armistițiu, nu e reprezintat, deși această convenție stipulase formal că conferința va începe îndată. Făcut-am propuneri? Nu cred. In orice caz ceeace spun cercurile germane de aici pare a dovedi contrarul.

Bărbătescu mi-anunță că Virgil Arion s'a întors la Focșani fără știrea lui Lupu și că plecarea lui a fost comunicată lui Carp în urmă. Lupu Kostake surprins și plictisit.

23 Decembre. — Baronul Bornemisza se întoarce dela Focșani. A văzut pe Arion, care a avut convorbiri cu Tabacovici, unul din delegații români pentru internați. Se confirmă că aceștia sunt în bună stare. Unii și-au arătat pe față mulțumirea lor căpitanului Vernescu dela

---

vous le devez. D'ailleurs Popescu «Neue Fr. Presse» qui revient de Wien et Budapest dit que son impression est que Czernin se désinteresse des affaires roumaines.

22 décembre. — C'est aujourd'hui qu'ont commencé les conférences pour la paix à Brest-Litowsk. Le Prince Leopold de Bavière a prononcé le discours de bienvenue.

Le gouvernement roumain qui, dans un communiqué, avait déclaré qu'il avait adhéré à la convention d'armistice, n'est pas représenté, quoique cette convention stipulât formellement que les conférences allaient commencer de suite. Avons-nous fait des ouvertures? Je ne le pense pas. Dans tous les cas, ce que disent les cercles allemands d'ici semblerait prouver le contraire.

Bărbătescu m'annonce que Virgil Arion est retourné à Focsani à l'insu de Lupu et que son départ a été communiqué à Carp après seulement. Lupu surpris et ennuyé.

23 décembre. — Le baron de Bornemisza revient de Focsani. Il y a vu Arion, lequel a eu des conférences avec Tabacovici, l'un des délégués roumains pour les internés. Il se confirme que ces internés sont en bon état. Les uns ont ostensiblement marqué leur gratitude au capitaine Adrien Ver-

Buzău, care comanda tabăra. In prima zi, delegaţii — colonelul Samsonovici, Lascar Catargi, etc., — foarte superiori şi vorbind de sus: le trebuia Transilvania. A doua zi, după convorbiri şi citirea gazetelor, schimbare la faţă. Nota dominantă: pare că nu ştiu ce se petrece în Europa şi că sunt înşelaţi asupra stării ţării ocupate.

24 Decembre. — V. Arion aduce o veste care trebue să fie greşită. Nu e de înţeles ca ameţeala nebuniei să domnească încă la Iaşi. Un Consiliu de Coroană ţinut şi cu generalii, ar fi hotărât ca armata română să ia parte la revoluţia rusească şi să ajute pe Kaledin şi pe Ucrainieni în acţiunea lor contra maximaliştilor. Comanda acestei expediţiuni ar avea-o Cerbatcev. Aflu acest lucru nebunesc dela Costică Arion, care mă asigură că fratele său l'a încredinţat pe Carp că e adevărat. Carp, bolnav nu a reacţionat şi i-a spus: «Mişcaţi-vă şi voi!» — Costică mă roagă să iau iniţiativa. Iniţiativa de ce? — cât timp nici un semn nu vine dela Viena sau dela Berlin! Convine cu mine că nu e nimic de făcut cât timp nu suntem fixaţi asupra intenţiunilor ce-

---

nescu (de Buzău) qui commandait leur camp. Le premier jour les délégués col. Samsonovici, Lascar Catargi, etc. très supérieurs et parlant de haut: il leur fallait la Transylvanie. Le second jour, après conversations et lectures des journaux, tous retournés. Note dominante: ils semblent ignorer ce qui se passe en Europe et induits en erreur sur l'état du pays occupé.

24 décembre. — Virgil Arion apporte une nouvelle qui doit être erronée. On ne pourrait comprendre que le vertige de la folie dure toujours à Iassy. Un Conseil de Couronne, tenu avec les généraux en plus, aurait décidé que *l'armée roumaine prendrait part à la révolution russe* et aiderait Kaledin et les Ukrainiens dans leur action contre les Maximalistes. C'est Tcherbatcheff qui aurait le commandement de cette expédition. C'est Costică Arion qui me rapporte ce propos insensé et m'assure que Virgile en a donné l'assurance à Carp.

Carp, souffrant, n'a pas réagi et lui a dit «Mişcaţi-vă şi voi!» — Costică me prie de prendre l'initiative. L'initiative de quoi, tant qu'aucun signe ne vient ni de Wien ni de Berlin? Il convient avec moi que rien à faire tant qu'on n'est pas fixé

lor două împărăţii. Probabil, ecou al convorbirilor lui cu Virgil, C. Arion îmi mai spune că Germanii de aici sunt sătui de Carp şi că şi-au pierdut iluziile de Neniţescu.

— Un ofiţer român spunând la Focşani că se ştie la Galaţi tot ce se petrece la Brăila şi având prostia criminală să adaoge că aceasta mulţumită unui fost ofiţer de poliţie, — au fost ridicaţi dela Brăila şi răspândiţi prin toate rezidenţele forţate 70 foşti funcţionari, printre cari moşnegi. Apostolu a venit să intervie pentru unul din ei, Warlam, funcţionar din 1888 !

25 Decembre. — Crăciunul catolic şi protestant. Pomi de Crăciun în toate cazinourile, la Eforie, la guvernator, etc... Vremea dulce, puţină zăpadă.

Jurnalele anunţă eliberarea ostaticilor noştri din Bulgaria. Bulgarii voiau să-i mai reţie, pe comptul lor propriu, în schimbul Bulgarilor pe cari ei îi reclamă vecinic, deşi ceeace s'a deportat în Moldova e populaţie supusă română. Germanii însă au stăruit şi Bulgarii au cedat. Horstmann spunea că li s'ar fi spus ceva care i-a cam pus pe gânduri : arestaţi în Dobrogea, pe care o admi-

---

sur l'intention des deux Empires. Probablement, reflet des conversations avec Virgile, Costică me dit que même les Allemands d'ici sont excédés de Carp et que Nenitzescu les a défrisés.

Un officier roumain ayant dit à Focsani qu'on savait à Galatzi tout ce qui se passait à Braila et ayant eu la sottise criminelle d'ajouter que c'était grâce à un ancien officier de police, on a enlevé de Braila et dispersé aux quatres vents des residences forcées 70 anciens fonctionnaires, parmi lesquels des viellards. A. Apostolu est venu intercéder pour un certain Warlam, fonctionnaire en 1888!

25 décembre. — Noël catholique et protestant. Arbres de Noël dans tous les casinos, à l'Ephorie, chez le Gouverneur, etc. Temps assez doux. Très legère couche de neige.

Les journaux annoncent la libération de nos otages retenus en Bulgarie. Les Bulgares avaient fait mine de les garder pour leur propre compte en échange des Bulgares qu'ils réclament toujours, quoique ce qu'on a déporté en Moldavie fut de la population sujette roumaine. Les Allemands ont tenu bon et les Bulgares ont cédé. Horstmann disait qu'on leur a tenu un propos inquiétant: «arrêtez en Dobrogea que

nistraţi, pe cine doriţi. Cu toate acestea, se pare că li se cedează din ce în ce mai mult teritoriu de administrat...

Interviewul meu apare în româneşte şi nemţeşte. Prietenii sunt în ceruri: Bărbulescu, Hinna, Bărdescu, Dobrescu, Carada... Se pare că şi Carp aprobă. «In fine se ştie ce vrea Şeful». Toţi încântaţi de pasagiile privitoare la armată şi la politica de făcut cu partidele, nu cu persoanele.

Succes nou în Italia, 6000 prizonieri, dar tot nu se poate eşi în câmpie.

Ca de obicei. Horstmann şi Bellow la dejun. Discutăm noutatea adusă eri de Virgil Arion şi pe care eu o tratez de neserioasă. Horstmann încearcă să o confirme şi îşi sprijină părerea pe te'egramele fără fir militare ruseşti. «Şi ar fi cu atât mai bine pentru noi, — adaogă el, — căci astfel armata s'ar retrage din Moldova şi nu am mai fi obligaţi să o desarmăm». (Vecinic această idee scumpă lor de desarmare!) Bellow e de partea mea şi nu admite ca guvernul să comită un asemenea act. Horstmann insistă: «Ei vor face ce va vrea Antanta şi ea susţine reacţiunea». Acelaşi ne dă despre Brest-Li-

---

vous administrez ceux que vous désirez». Or, il semble qu'on leur cède de plus en plus du territoire à administrer.

Mon interview paraît en roumain et en allemand. Les amis aux anges: Bărbulescu, Hinna, Bărdescu, Dobrescu, Carada, etc. Il paraît que Carp approuve aussi. «Enfin on sait ce que veut le chef». Tous enchantés des passages touchant l'armée et la politique à faire avec les partis, non avec les personnes. Nouveau succès en Italie: 6000 prisonniers; mais on ne débouche toujours pas en plaine.

Comme d'habitude Horstmann et Bellow à déjeuner. Nous discutons la nouvelle apportée hier par Virgile et je la traite d'insanité; Horstmann essaie de la confirmer et appuie son opinion sur les télégrammes sans fil militaires russes. «Et se serait tant mieux pour nous—ajoute-t-il—car ainsi l'armée se retirerait de Moldavie, et on ne serait pas obligé de la désarmer». (Toujours cette idée chère du désarmement). Bellow est de mon côté et n'admet pas que le gouvernement commette un acte pareil! Horstmann insiste: «Ils feront ce que voudra l'Entente et l'Entente soutient la réaction». Horstmann donne

towsk date amuzante. Cei dintâi delegaţi cari s'au prezintat erau o femeie, un marinar şi un soldat. Doamna nu avea nici un bagaj şi după 8 zile era în aceeaşi stare sumară. La primul prânz, D-na era aşezată în faţa Prinţului Bavariei şi când Prinţul sfârşise toastul său, D-na a spus numai atât: «Toate astea sunt vorbe; ne trebue acuma acte». Şi pentru a-şi fixa mai bine personalitatea, delegata a mărturisit asistenţei că ea asasinase.— «Mesele în comun, spune grav Horstmann, nu mai sunt posibile!»

26 Decembre. — Arion vine la mine cu lucruri noi. S'a făcut sondaje pe lângă el şi mi se va face propuneri. El a promis să ţie secretul asupra acestui lucru, dar lasă să se întrevadă că este vorba de Hentsch. Prima mare noutate: Czernin a căzut de acord cu Kühlmann asupra punctului că trebue expulzată întreaga dinastie. (In ce mă priveşte, aştept confirmarea). A doua ştire: Mackensen a primit instrucţiuni şi atunci mi se propune: noi vom declara în scris că orice legătură cu dinastia este ruptă şi în urmă ni se va face cunoscută deciziunea

---

de Brest-Litowsk des notes savoureuses. Les premiers délégués qui se sont présentés étaient une femme, un matelot et un soldat. La Dame n'avait pas des bagages et au bout de huit jours elle en était au même point sommaire. Au premier dîner, la Dame était assise en face du Prince de Bavière et lorsque le Prince eût fini son speech, la Dame a simplement dit: «Tout ça se sont des paroles; il nous faut maintenant des actes». Et pour mieux poser sa personnalité, la déléguée a confié à l'assistance qu'elle avait assassiné. «Les dîners en commun — ajoute gravement Horstmann — ne sont plus possibles...».

26 décembre. — Pas de journaux aujourd'hui.

— Arion m'arrive avec du nouveau. On a fait des sondages auprès de lui et on me fera des ouvertures. Il a promis le secret, mais il laisse entrevoir que c'est de Hentsch qu'il s'agit. La première grande nouvelle: Czernin est tombé d'accord avec Kühlmann sur le point qu'il faut expulser toute la dynastie. (Quant à moi, j'attends confirmation). Seconde nouvelle: Mackensen a reçu des instructions. On nous propose alors: nous déclarerons par écrit que tout lien est rompu avec la dynastie et ensuite on nous fera connaître la dé-

de mai sus a Puterilor. Arion pretinde că el a obiectat imediat că ar fi mai natural ca oamenii politici să nu facă o astfel de declarație decât numai dacă Germania declară ea cea dintâi că pacea nu poate fi cu niciun chip încheiată cu dinastia. In urmă Regența care guvernează un an sau doi... în scurt, proectul expus de către Horstmann. «Foarte bine, a spus Arion, dar trebue mai întâi să se cunoască condițiunile de pace și soarta Constanței; Marghiloman mi-a declarat eri că nu ar accepta nimic fără Dobrogea». Asupra acestui punct nimic precis, căci se teme ca «Czernin să nu se fi angajat prea mult cu Bulgarii». Austriacii aruncă vina pe Germani; Germanii pe Austriaci. Chestiunea este din ce în ce mai puțin clară: și cu toate astea s'a redijat proectele de neutralizarea liniei; al Canalului la mare; al Chiliei; al ocupării Basarabiei; pe scurt tot ce nu are nici un reazăm serios.

Am înștiințat pe Arion că Virgil, fratele său, era socotit ca admițând aceste idei. Arion a fost să vadă pe Carp, care i-a arătat intențiunea sa de a răspunde cu un refuz net. De altfel este foarte pornit contra Germanilor și s'a exprimat despre ei foarte aspru față de Arion.

---

cision ci-dessus des Puissances. Arion prétend que tout de suite il a objecté qu'il était plus naturel que les hommes politiques ne fassent une pareille déclaration que si l'Allemagne déclare elle, la première, que la paix ne peut être à aucun prix conclue avec la dynastie. Ensuite Régence qui gouverne un an ou deux... (bref le projet exposé par Horstmann). Parfait, dit Arion, mais il faut au préalable connaître les conditions de paix et le sort de Constantza; Marghiloman m'a déclaré hier qu'il n'acceptait rien sans la Dobrogea! — Là dessus plus rien de précis, car on a peur «que Czernin ne se soit fortement engagé avec les Bulgares!» — Les Autrichiens jetent la faute sur les Allemands; les Allemands sur les Autrichiens. L'affaire est de moins en moins claire: et on a réédité les projets de neutralisation de la ligne; de canal à la mer; de Kilia; de Bessarabie à occuper, bref tout ce qui ne tient pas debout! J'ai averti Arion que son frère passait pour avoir admis ces idées. Arion avait été voir Carp qui a indiqué son intention de répondre par un refus net. D'ailleurs Carp est très monté contre les Allemands et s'est exprimé très durement vis-à-vis d'Arion.

27 Decembre. — După dejun îşi face apariţia Horstmann : «Am să vă vorbesc lucruri serioase; trebue de făcut aci repede tot necesarul pentru a realiza pacea, evenimentele se precipită. Dacă pacea se semnează la Brest-Litowsk, eu cunosc spiritul lor, fumurile li se vor sui la cap şi se va trata România ca o cantitate neglijabilă: şi Austriacii, cu pretenţiunile lor asupra munţilor şi Bulgarii de partea cealaltă... Iată ceeace noi, cari trăim aci cu D-voastră, Mareşalul, Hentsch şi cu mine, voim să evităm. Deci, repede la lucru. O pace cu Bucureşti este imposibilă, evident trebue tratat cu Iaşi, excluzând pe Rege şi pe Brătianu, deci cu armata. Dacă Mareşalul are o declaraţie a notabililor politici cari să pronunţe decăderea dinastiei, el va căuta să ia contact cu Prezan şi să-i notifice nevoia de a sfătui abdicarea Regelui, pentru a trata. Dacă Regele abdică, o Regenţă va face pacea şi va guverna câtva timp. Ceeace vrea d. Carp, alegerea imediată a unui Rege, este imposibil. Dacă se încăpăţânează, se va lucra numai cu d-ta. Acceptaţi ?» — «Recunosc că o Regenţă ar fi provizoriu ne-

---

27 décembre. — Après déjeuner apparaît Horstmann : «J'ai à vous parler de choses sérieuses. Il faut vite faire ici le nécessaire pour amener la paix. L'heure presse. Si la paix est signée à Brest-Litowsk, je connais «leur» esprit, les fumées leur monteront à la tête et on traitera la Roumanie en quantité négligeable; et les Autrichiens avec leurs prétentions sur les montagnes et les Bulgares de leur côté.... C'est ce que nous voulons éviter, nous qui vivons ici avec vous, le Maréchal, Hentsch et moi. Donc vite agir. Une paix avec Bucarest impossible, évidemment. Il faut traiter avec Iassy, en excluant le Roi et Bratiano, donc avec l'armée. Si le Maréchal a une déclaration des notables politiques prononçant la géchéance de la dynastie, c'est lui qui s'abouchera avec Prezan et lui notifiera la nécessité de conseiller l'abdication du Roi pour pouvoir traiter. Si le Roi abdique, une Régence fera la paix et gouvernera pendant quelque temps. Ce que veut Mr. Carp. à savoir l'élection immédiate d'un Roi, est impossible. S'il s'entête, on agira rien qu'avec vous. Acceptez-vous?»—Je reconnais qu'une Régence est intérimairement nécessaire, mais

cesară, dar înainte de a spune ceva, vă întreb : care sunt condiţiunile păcei ?» — *Horstmann :* «Veţi avea tot concursul nostru chiar dacă Austriacii sprijină pe Bulgari». — Eu : «Aţi înţeles că chestiunea Dobrogei este punctul capital» ! — Horstmann: «Dar trebueşte forţat lucrurile pentru a putea să o impui». — Eu : «Dacă este greu, înseamnă că este promisiune».— Horstmann: «Da, dar este foarte secret. Impăratul, în primul moment de mânie, a promis lui Radoslavow. Constituţionaliceşte, aceasta nu are nici o valoare ; dar încearcă să dezici cuvântul Impăratului! Din această cauză nu a fost lăsat Impăratul singur când a venit aci (?). El este impulziv şi promite uşor». (Horstmann îmi spusese deja că fiii Impăratului sunt incapabili de a domni). — Eu : «Totdeauna am bănuit aceasta şi iată pentru ce totdeauna v'am vorbit de Constanţa. Fără Dobrogea noi toţi vom cere alipirea la un Imperiu vecin». — Horstmann : «Dar atunci s'ar putea să fie împărţeala României». — Eu : «Nu mă tem, este imposibil». — Horstmann cedând imediat : «Da, cred că este imposibil». — Eu : «Dacă Mareşalul reuşeşte cu Prezan, ar fi un lucru minunat, şi în

---

avant de rien dire, je demande quelles sont les conditions de la paix? — Horstmann: Vous aurez tout notre concours, même si les Autrichiens appuyent les Bulgares. — Moi: Vous avez compris que la question de la Dobrogea est le point capital! — Horstmann: Mais il faut forcer les choses pour pouvoir l'imposer. — Moi: Si c'est difficile, c'est qu'il y a promesse. — Horstmann: Oui. Mais c'est très secret. L'Empereur, dans le premier moment de colère, a promis à Radoslavow. Constitutionnellement cela n'a aucune valeur. Mais allez dénier la parole de l'Empereur! C'est pour cela qu'on n'a pas laissé seul l'Empereur quand il est venu ici (?). Il est impulsif et promet facilement. (Horstmann m'avait déjà dit que les fils de l'Empereur sont incapables de régner..). Moi: J'ai supposé tout cela et voilà pourquoi je vous ai toujours parlé de Constantza. Sans la Dobrogea, tous nous demanderons l'annexion à un empire voisin.—Horstmann: Mais il peut y avoir alors partage de la Roumanie.—Moi: Je ne le crains pas. C'est impossible. — Horstmann cédant de suite: «Oui, je crois que c'est impossible». — Moi: Si le Maréchal réussit avec Prezan, ce sera un prodige. C'est moi qui vous

ce mă priveşte dau declaraţia, dacă cunosc condiţiunile de pace». — Horstmann : «Dacă Mackensen nu reuşeşte, denunţăm armistiţiul şi atacăm». — Eu : «Voiţi ca un om politic să meargă să vorbească cu cineva din guvern ?» — Horstmann : «Aţi merge D-voastră ?» — Eu: «De ce nu? Nu refuz să vorbesc cu Brătianu». — Horstmann : «Nu ar fi mai bine ca D-voastră să întovărăşiţi pe Mareşal ? De vorbit cu Brătianu ? Şi da şi nu, fiindcă nu vor să trateze cu el». — Eu : «Şi dacă unii dintre noi ar merge la Brest-Litowsk să stea de vorbă cu cei doi miniştrii şi să examineze toate soluţiunile ?» (Aceasta nu-i surâde).

Il întreb dacă nu ar trebui să am şi avizul lui Carp. Horstmann va vorbi în această privinţă cu Hentsch şi îmi va comunica răspunsul. La ora 7 îmi scrie să nu fac nimic privitor la Carp până mâine la amiază, când va merge să-l vadă.

«Neue Freie Presse» dă compunerea personalului care tratează la Brest-Litowsk. Doamna asasină, Vizenko, este dată în al treilea rând. Bellow, de modă veche, făcea să se remarce că nu s'a luat aproape nimic

---

dis et, quant à moi, je donne la déclaration *si je connais les conditions de la paix.*— Horstmann: Si Mackensen ne réussit pas, nous dénonçons l'armistice et nous attaquons. — Moi: Voulez-vous qu'un homme politique aille causer avec quelqu'un de la part du gouvernement?—Horstmann: Irez-vous?— Moi: Pourquoi pas? Je ne refuse pas de parler avec Bratiano. — Horstmann: Ne vaudrait-il pas mieux que vous accompagniez le Maréchal? Causer avec Bratiano? Il y a du pour et du contre, puisqu'on ne veut pas traiter avec lui. — Moi: et si les uns parmi nous allaient à Brest-Litowsk causer avec les deux ministres, examiner toutes les solutions? (Cela ne sourit pas).

Je demande si je ne devrais pas avoir aussi l'avis de Carp. Horstmann causera à ce sujet avec Hentsch et me fera tenir sa réponse.

A 7 h. il m'écrit de ne rien faire, concernant Carp, avant demain midi, quand il ira le voir.

La «Neue Freie Presse» donne la composition du personnel qui traite à Brest-Litowsk. La Dame assassine, Madame Vizenko, est nommée en troisième! Bellow, vieux style, faisait remarquer combien on n'avait presque rien

din cariera diplomatică ca nume. Numai Czernin a adus pe Coloredo. Insuşi Kühlmann trece în ochii lui de cineva de mică importanţă.

28 Decembre. — Jurnalele dau primul protocol. S'a admis bazele păcei : nu se recunoaşte de loc dreptul la anexiune şi la indemnitate de război şi se acordă un termen de 10 zile (4 Ianuarie) acelora cari nu s'au asociat preliminărilor de pace, pentru a se familiariza cu principiile bazei stabilite. Şi după aceasta negocierile vor continua, oricare ar fi condiţiunile.

Ii atrag atenţia lui Horstmann, care vine la 12 la Crucea-Roşie, că chestiunea aceasta tranşează chestiunea Dobrogei. — Horstmann : «Dar ce se spune la Brest-Litowsk, sunt fleacuri». Totuşi Horstmann mă roagă să văd pe Carp, pe care Hentsch l'a vizitat azi dimineaţă. Cu toate vecinicele sale ironii şi absolutismul său, Carp a făgăduit de a se face reprezentat pe lângă Mareşal când el va merge să vorbească cu generalii români. Horstmann adaugă : «Şi Carp ţine esenţialmente la Dobrogea, dar noi credem, Hentsch şi cu mine, că acum o să putem să vă dăm satisfacţie».

---

pris dans la carrière, rien que des «Geheimräte» ; aucun nom. Seul Czernin a amené Coloredo. Kühlmann lui-même, à ses yeux, est un petit seigneur...

28 décembre. — Les journaux donnent le premier protole. On a admis les bases communes de la paix: on y renie formellement le droit à l'annexion et à l'indemnité de guerre et on accorde un délai de 10 jours (4 janvier) à ceux qui ne se sont pas associés aux pourparlers de paix, pour se familiariser avec les principes-bases établies. Après quoi les négociations continueront dans n'importe quelles conditions. Je fais observer à Horstmann, qui vient à midi, à la Croix Rouge, que cela tranche la question de la Dobrogea: «Mais ce qu'on dit à Brest-Litowsk, *c'est de la blague!*» Néanmoins, Horstmann me prie de voir Carp à qui Hentsch a rendu visite dans la matinée. Malgré ses éternelles ironies et son absolutisme, Carp a promis de se faire représenter auprès du Maréchal quand il ira causer avec les généraux roumains. Horstmann ajoute: Carp aussi tient essentiellement au point Dobrogea, *mais nous croyons, Hentsch et moi, qu'on pourra maintenant vous donner satisfaction.*

La ora 4 la Carp. Carp a spus lui Hentsch: «Când vrei să ştii ceeace vreau sau ceeace gândesc, nu trebue să vorbeşti decât cu mine». Carp îşi menţine directivele sale cunoscute: 1) Mareşalul va declara armatei că Germania nu tratează nici cu Regele nici cu guvernul; el, Mareşalul, în numele Germaniei, va crea faptul nou faţă de dinastie; declaraţiile noastre vor veni după aceea; Carp va da depline puteri pentru a fi reprezentat. Această declaraţie n'are a face nimica cu consimţimântul prealabil asupra condiţiunilor de pace. — *Eu:* «De ce să exerciţi o presiune în necunoscut? Este o şansă pe care o pierdem din mână». — Carp: «De oarece tot se va lua o măsură pentru unificarea ţărei... — 2) Nu procedez la niciun act înainte ca Germania să-mi desemneze pe Suveran şi, pentru ca să constitui un guvern, îmi trebue condiţiunile de pace şi Suveranul. 3) Plebiscit sau Constituantă, puţin importă: va merge repede, este revoluţia şi faptul legal care trebue să urmeze va fi ori unul ori altul». Carp îmi povesteşte că Mitilineu a spus generalului von Morgen că erau siguri de victorie şi că armata japoneză era deja în marş asu-

---

4 h. chez Carp. Carp a dit à Hentsch: Quand vous voulez savoir ce que je veux ou je pense, il ne faut causer qu'avec moi. Carp se tient à ses directives connues: 1) Le Maréchal déclarera à l'armée que l'Allemagne ne traitera ni avec le Roi ni avec le gouvernement; c'est lui, au nom de l'Allemagne, qui créera le fait nouveau vis-à-vis de la dynastie: nos déclarations suivront ensuite. Carp donnera pleins pouvoirs pour le représenter. Cette déclaration ne dépend pas de l'accord sur les conditions de la paix.—Moi: Pourquoi exercer une pression dans l'inconnu? C'est un atout que nous nous enlevons de la main. — Carp: Puisqu'une mesure sera toujours prise pour unifier le pays... 2) Je ne procède à aucun acte avant que l'Allemagne me désigne le Souverain et, pour que je constitue un gouvernement, il me faut les conditions de la paix et le Souverain. 3) Plébiscite ou Constituante, peu importe: on ira vite; c'est la révolution et le fait légal qui doit suivre sera ou l'un ou l'autre. Carp me raconte que Mitilineu a dit au général von Morgen qu'on était sûr de la victoire et que l'armée japonaise était déja en marche

pra Europei şi că von Morgen i-ar fi răspuns: «Dar, Domnul meu, sunteţi un halucinat». Imi este foarte greu să cred în autenticitatea acestei anecdote.

Tzigara îmi spune că Germanii sunt desgustaţi de desordinea care domneşte la Instrucţiunea Publică; că o mare discuţie a avut loc între Lupu, Virgil şi Neniţescu; că de partea Germanilor se constată golul ce este în jurul lui Carp, că acţiunile lui «Cuconul Alecu» se ridică mult, etc. etc. — De pus în legătură cu svonul: Lupu vrea să se retragă, Virgil Arion la Interne, Tzigara la Instrucţia Publică, etc. — Tzigara adaugă că nu se poate deschide Şcoala Superioară de Comerţ din cauza numirilor scandaloase ca ale lui Barnoski, Crivăţ, etc.

29 Decembre. — Comunic lui Horstmann, care vine la mine să mă vadă la 2½, că sunt de acord cu Carp asupra punctului că Mareşalul este acela care va comunica că nu se tratează cu dinastia şi că trebue să aşteptăm 4 Ianuarie, după cum nimeni nu poate da un guvern înainte de a cunoaşte condiţiunile de pace. — El: «Dar nu se poate fixa aci prin anticipaţie toate punctele pă-

---

sur l'Europe; et que Morgen lui aurait répondu: «Mais vous êtes un halluciné, Monsieur!» J'ai peine à croire à l'authenticité de l'anecdote.

— Tzigara me dit que les Allemands sont dégoûtés du désordre qu'il y a à l'Instruction Publique; qu'une grosse discussion a eu lieu entre Lupu, Virgile et Nenitzescu; que du côté allemand on constate le désert qu'il y a autour de Carp, que les actions de «Cuconu Alecu» montent beaucoup, etc.

A rapprocher du bruit: Lupu veut se retirer; Virgile à l'Intérieur; Tzigara à l'Instruction, etc.

Tzigara ajoute qu'on ne peut ouvrir l'Ecole Supérieure de Commerce à cause des nomination scandaleuses comme Barnovski, Crivetz, etc.

29 décembre. — Je communique à Horstmann qui vient me voir à 2½ h., que je suis d'accord avec Carp sur le point que c'est le Maréchal qui fera la signification qu'on ne traite pas avec la dynastie et qu'il faut attendre le 4 janvier, et que nul ne peut donner un gouvernement avant de connaître les conditions de la paix.— Lui: Mais, on ne peut

cei ? — Eu : «Dar va trebui să fim fixaţi cel puţin asupra Dobrogei»... — El : «Cu dinastia nu veţi avea Dobrogea şi nici mai mult dacă trebue să reducem Moldova prin arme; altfel cred că aşi putea afirma că România va avea Constanţa». — Revin asupra aceluiaşi cântec, cu cât ar fi mai uşoară combinaţia cu un membru al familiei pentru a produce abdicarea. «Dar, adaug, dacă Iaşii are buna idee de a accepta protocolul dela Brest-Litowsk şi de a intra în convorbiri de pace?» — El: «M'am asigurat că nu se va primi; l'am întrebat pe Kühlmann, căci pe când se tratează aci nu trebue să ni se dea o lovitură de cuţit pe la spate, şi el ne-a dat această asigurare». (Deci această proscripţie a dinastiei este mai ales o opiniune din Bucureşti). Din tot restul convorbirei reiese că se prepară voiajul Mareşalului. Se pare că tot ceeace Ruşii ridică de pe frontul de Moldova merge să întărească Kievul şi reacţiunea pe care Goutchkow vrea s'o conducă. Se va semnala armatei române că se va denunţa armistiţiul pentru a putea astfel să se imobilizeze cât mai multă lume pe frontul de Moldova.

---

ici, par anticipation, fixer tous les points de la paix... — Moi: Mais il faudra être fixé au moins sur la Dobrogea.—Lui: Avec la dynastie vous n'aurez pas Constantza et pas davantage s'il faut réduire la Moldavie par les armes; autrement, je crois que je puis affirmer que la Roumanie aura Constanţa.

Je reviens à mon «dada», combien plus facile est la combinaison avec un rejeton de la famille pour amener l'abdication. «Mais, fais-je, si Iassy a le bon esprit d'accepter le protocole de Brest-Litowsk, et d'entrer en pouparlers de paix?» — Horstmann : Je me suis assuré qu'on n'acceptera pas; je l'ai demandé à Kühlmann, car pendant que je traite ici, il ne faut pas qu'on me donne un coup de poignard dans le dos (sic) et Kühlmann nous a donné cette assurance. (Donc cette proscription de la dynastie est surtout une opinion de Bucarest!) De tout le reste de notre conversation il appert qu'on prépare le voyage du Maréchal. Il semble que tout ce que les Russes enlèvent du front moldave s'en va renforcer Kiew et la réaction que Goutchkow semble diriger. On signifiera à l'armée roumaine qu'on va dénoncer l'armistice pour fixer le plus du monde sur le front moldave.

Am convingerea că dacă s'ar putea vorbi cu Berlin sau Viena, s'ar avea o situaţie mai uşoară.

Pe când Horstmann era la mine, un brigadir austriac, trimis de Sobotka, mi-aduce o scrisoare pentru bietul Georges Stirbey, aşa de grav bolnav că nici nu poate să ia cunoştinţă de dânsa şi mă roagă să o citesc eu. Este o scrisoare dela Ledebur, care dela început desminte aserţiunea făcută de Horstmann în numele lui Hentsch, lui Arion, la 26 Decembre, şi anume: că Czernin şi Kühlmann erau de acord pentru a refuza orice contact cu Regele. Ledebur scrie că «este autorizat de către Czernin să-mi declare că nu are nici o obiecţiune de făcut contra planului lui Marghiloman în ceeace priveşte pacea românească şi chestiunea dinastică». Ledebur are chiar impresia că Czernin ar sprijini această soluţiune. «Drumul cel mai scurt ar fi o propunere făcută de Rege: D-ta să găseşti drumul la Rege. Dacă o propunere de pace ar veni din partea Regelui, Czernin ar accepta de a negocia. Dar o condiţie esenţială ar fi retragerea guvernului Brătianu-Ionescu».

30 Decembre. — S'a găsit la Brest-Litowsk mijlocul

J'ai la conviction que si l'on pouvait causer avec Berlin ou Wien, on aurait une situation plus facile.

Pendant que Horstmann était chez moi, un brigadier autrichien, envoyé par Sobotka, m'apporte une lettre pour le pauvre Georges Stirbey, si gravement malade qu'il n'en peut prendre connaissance et me prie de la lire.

C'est une lettre de Ledebur, qui du premier coup dément l'assertion faite par Horstmann au nom de Hentsch à Arion, le 26 décembre, que Czernin et Kühlmann étaient d'accord pour refuser tout contact avec le Roi! Ledebur écrit «qu'il est autorisé par Czernin à me déclarer qu'il n'a aucune objection à faire contre le plan de Marghiloman en ce qui regarde la paix roumaine et la question dynastique. Il a même l'impression que Czernin appuyerait cette solution. Le chemin le plus direct serait une ouverture à faire par le Roi: c'est à vous de trouver le chemin chez le Roi. Si une proposition de paix venait de la part du Roi, Czernin accepterait de négocier. Mais une condition essentielle serait la retraite du gouvernement Bratiano-Ionescu...».

30 décembre. — L'on a trouvé le moyen à Brest-Litowsk

de a continua să se trateze, continuându-se totuşi a se ocupa Curlanda şi o parte din Lituania şi din Estonia. Horstmann este uimit de acest lucru.

Nu comunic nimănui conţinutul misivei lui Czernin.

31 Decembre. — Sărmanul şi scumpul meu Georges Stirbey a murit în a 14-a zi de tifoidă. Nici 35 de ani! Câte speranţe înşelate şi ce pierdere! Simpatii unanime. Cu toată lipsa oricărui mijloc de comunicaţie, multă lume l-a întovărăşit până la cimitir, unde corpul său a fost depus în capelă. Inmormântarea Mercuri. Nici un Stirbey n'a rezistat vre-unei boli grave; de aceea din prima zi le era frică de o nenorocire. Pentru mine, scumpul meu copil, el nu se poate înlocui!

D-l Băicoianu, director la Banca Naţională, întors din Bulgaria, ostatic liberat, pleacă mâine la Iaşi. A voit să mă vadă. Il rog să vorbească la Iaşi şi să le deschidă ochii asupra necesităţei de a face pace imediat: se va scăpa astfel Dobrogea şi s'ar putea scăpa şi dinastia. Pacea rusă se va face şi dacă ea n'ar dura decât şease

---

de continuer de causer de la paix tout en continuant d'occuper la Courlande et une partie de la Lithuanie et de l'Esthonie! Horstmann est émerveillé du tour de main

Je ne communique à personne le contenu de la missive Czernin.

31 décembre. Le pauvre et très cher Georges Stirbey a succombé le 14-e jour de sa typhöide. Pas encore 35 ans! Que d'espérances déchues et quelle perte...

Sympathies unanimes. Malgré l'absence de tout moyen de communiquer, on était très nombreux pour l'accompagner jusqu'au cimitière où son corps est déposé dans la chapelle. Funérailles mercredi. Pas un Stirbey n'a pu résister à une maladie grave et du premier jour on craignait un malheur. Pour moi, pauvre cher enfant, il n'est pas remplaçable.

Mr. Baicoianu, directeur Banque Nationale, retour de Bulgarie, otage libéré, part pour Iassy demain. Il a tenu à me voir. Je le prie de causer à Iassy et de leur ouvrir les yeux sur la nécessité de faire la paix de suite: on sauvera ainsi la Dobrogea et on peut sauver aussi la dynastie. La paix russe se fera et, ne durerait-elle que six mois, si le ré-

luni, dacă regimul reacţionar ar reuşi, şi încă ar fi suficient pentru a ruina Moldova şi a decima armata, căci Germania va denunţa armistiţiul şi o pace impusă ar fi atunci cu pierderea Dobrogei şi exilarea dinastiei. Regele să se grăbească să facă propuneri, — va fi susţinut de către Austria, — este tot ce pot să destăinuesc din scrisoarea lui Ledebur, însă condiţie esenţială: nu cu un guvern Brătianu-Ionescu. Ca o dovadă că pacea se face, îi dau ştirea că Mirbach cu doi coloneli şi un întreg stat-major a sosit la Petersburg pentru a relua relaţiile.

---

gime réactionnaire arrivait à réussir, qu'encore ce serait suffisant pour ruiner la Moldavie et décimer l'armée, car l'Allemagne dénoncera l'armistice et une paix imposée serait alors avec perte de la Dobrogea et exil de la dynastie.

Que le Roi se hâte de faire des ouvertures—il sera soutenu par l'Autriche, c'est tout ce que je puis dévoiler de la lettre Ledebur, mais, condition essentielle, il ne faut pas que ce soit avec un gouvernement Bratiano-Take Ionescu. Comme preuve que la paix se fait, je lui donne la nouvelle que Mirbach avec deux colonels et tout un état-major est déjà arrivé à Petersbourg pour reprendre les relations.

1918.

1 Ianuarie. — Convorbirile de la Brest-Litowsk sunt întrerupte pentru câteva zile; miniştrii s'au întors la Viena şi Berlin; dar de la 28 Dec. misiuni germane şi austriace au sosit la Petrograd pentru restabilirea relaţiilor comerciale şi eventual politice.

— Făcut vizita de anul nou arhiepiscopului *Netzhammer*. Palatul Episcopului nu este încălzit în întregime din lipsă de combustibil; arhiepiscopul doarme în cabinetul său de lucru, singura odae încălzită. Din lunga noastră convorbire am reţinut că Czernin, şi el, îşi îndreapta oamenii spre Carp, «singurul care a avut curagiu». — «Ce curagiu? a răspuns Netzhammer. E foarte simplu, n'are pe nimeni în spatele lui. Şi-a împrumutat numele unei gazete şi Dv. aţi plătit».

Mackensen a spus arhiepiscopului: «că singură *neutralitatea convenea acestei ţări;* dacă ar fi intrat în

---

1-er janvier.—Les pourparlers à Brest-Litowsk sont interrompus pour quelques jours ; les ministres sont rentrés Wien et Berlin, *mais dès le 28 décembre des missions allemande et autrichienne sont arrivées à Pétrograd* pour rétablir les relations commerciales et éventuellement les relations politiques.

— *Fait visite de Nouvel An à l'Archevêque Netzhammer.* Tout le Palais n'est pas chauffé par manque de combustible ; et l'Archevêque a sa couchette dans son cabinet de travail, la seule pièce chauffée. De notre longue conversation j'ai retenu que Czernin, lui aussi, dirigeait leur monde vers Carp: «le seul qui ait eu du courage». — «Quel courage? a repliqué Netzhammer; c'est simple, il n'y a personne derrière lui. Il a prêté son nom à un journal et c'est vous qui avez payé», *Mackensen a dit à l'Archevêque : que la neutralité seule convenait à ce pays*; s'il était entré en guerre «à nos côtés, la

război alături de noi, s'ar fi întâmplat acelaşi lucru, numai că ar fi fost ocupată de Ruşi».

— Prânz de gală la Guvernator (Gen. Tülff). 36 tacâmuri. Simplu, dar bine făcut. Flori pe masă: florile de negăsit în acest moment, toate serele fiind îngheţate. Eram în dreapta lui *Tülff;* Arion la stânga lui. In faţă *Feldmareşalul Mackensen* cu Osman Nizami Paşa în dreapta, Tantiloff la stânga. — S'a decomandat muzica în semn de doliu pentru Stirbey. Când am mulţumit guvernatorului pentru această atenţiune, el mi-a spus pe franţuzeşte: «C'est le coeur qui m'a dicté cela» (am făcut-o din inimă). O chestiune de decoraţii a agitat mult protocolul reprezintat prin Duday, dela Cartierul general, şi Horstmann. — Guvernatorul ar fi dorit să fie purtate: pusesem ca condiţie ca să fie decoraţiile româneşti: s'a admis cu plăcere. In ultimul moment Carp, care s'a scuzat fiind bolnav, deşi el părăsise casa de 3 zile pentru a-şi face partida la club, a obligat pe ai săi a nu le pune. Tzigara m'a anunţat, n'am vrut atunci ca cu ai mei să mă deosebesc de ei. D'abia eşiţi de la masă,

---

même chose serait arrivée», sauf que c'est les Russes qui l'auraient occupée.

Dîner de gala chez le gouverneur. Trente six couverts, simple, mais de bonne facture. Il y avait des fleurs sur la table : les fleurs, introuvables en ce moment, toutes les serres ayant gelé. Tülff m'avait mis à droite ; Arion à sa gauche. En face le Feld-Maréchal avec Ossman Nyzami-Pacha à droite, Tantiloff à gauche. La musique avait été décommandée en signe de deuil pour Stirbey. Quand j'ai présenté mes remerciements pour cette attention, le gouverneur m'a dit en français: «C'est le coeur qui m'a dicté cela».— Une question de décorations ridicule avait agité le protocole représenté par Duday, du quartier général, et Horstmann. Le gouverneur aurait désiré qu'on les portât : j'avais mis comme condition que ce serait les décorations roumaines : accordé de bonne grâce. Au dernier moment Carp, qui s'est excusé pour cause de maladie, quoiqu'il sorte depuis trois jours pour faire sa partie au cercle, a obligé les siens à ne pas les arborer. Tzigara est venu m'en informer et je n'ai pas voulu, avec mes amis, me différencier d'eux.

Feldmareşalul se retrage într'un colţ al intrării, de o parte, şi mă ia cu dânsul. Vorbim o oră, el cu multă vioiciune. Nu se poate să nu fii isbit de cât de mult acest om respiră onestitatea. Când vorbeşte de Dumnezeu, se simte că e un credincios. Când spune «der Deutsche ist treu», o spune fiindcă minciuna, înşelăciunea sunt crime în ochii lui. Pentru el, marea vină a Regelui Ferdinand e de a fi ascuns adevărul.

Imi spune : «Noi voim o România tare şi care să-şi păstreze integritatea». — Subliniez cuvântul «integritate» şi mulţumesc. — El adaogă : E însă marea cerere a Bulgariei.... — Dar, zic eu, ei au prea mult. — Mareşalul: Din cale-afară de mult, şi dacă n'o să aveţi Constanţa, trebue să aveţi gurile Dunărei şi cel puţin vechile judeţe din Basarabia. Mareşalul speră însă că din partea aceasta România poate avea compensaţii însemnate. Ele s'ar putea întemeia pe constituţia revoluţionară a unei Basarabii independente, care nu poate exista între România şi Ucraina.

Crede de asemenea în constituirea unei Ucraini cu

A peine sortis de table, le Général-Feldmaréchal se retire dans un coin de l'entrée, à l'écart, et me fait signe de le réjoindre. Nous causons une heure, lui avec beaucoup d'animation. On ne peut pas ne pas être frappé combien cet homme respire l'honnêteté. Quand il parle de Dieu, on sent que c'est un croyant. Quand il vous dit «der Deutsche ist treu», il le dit parce que le mensonge, la tromperie sont des crimes à ses yeux. Pour lui la grande tare du Roi Ferdinand c'est d'avoir menti.

Il me dit : «*Nous voulons une Roumanie forte et ayant gardé son intégrité*». — Je souligne le mot *intégrité* et remercie. Il ajoute : «Il y a la grande compétition des Bulgares. — «Mais — fais-je — ils ont trop» — Le Maréchal: «Beaucoup trop et si vous n'avez pas Constanta, il faut que vous ayez les bouches du Danube et au moins les anciens départements de la Bessarabie». Le Maréchal espère toujours que de ce côté-là il peut y avoir de larges compensations pour la Roumanie. Ça paraît se baser sur cette constitution révolutionnaire d'une Bessarabie indépendante qui ne peut exister entre la Roumanie et l'Ukraine. Il croit aussi à la constitution d'une Ukraine, malgré mes objections que je crois sim-

toate obiecţiunile mele că eu cred numai într'o *coaliţie* a câtorva guvernăminte într'un sens reacţionar. — Părere înaltă asupra capacităţilor Ţarului Ferdinand, care totuşi n'a prins rădăcini în ţara lui; contrariu lui Boris, care e un capodoperă de educaţiune părintească şi care e gata pentru domnie în ori-ce moment. Lui îi dedea Mareşalul ordinele pentru ca *să facă să le înţeleagă* generalii şi să fie răspunzător de execuţiunea lor, căci generalii bulgari....?, — un gest mare în spaţiu şi un hohot de râs.

Mareşalul ştie că Bulgarii nu sunt în număr decât la Tulcea şi că ei sunt, din acest punct de vedere, tot atât de autorizaţi să reclame Basarabia, unde se găsesc insule compacte de Bulgari.

După declaraţia privitoare la integritate, vine o alta: Chestiunea Dinastiei e o chestiune care priveşte numai pe ţară! Nu Regelui german i-e dat să gonească pe Regele României. In ceiace mă priveşte, am gândit-o în totdeauna. — Cred că în acest moment al convorbirei Mareşalul a adăogat fraza: Chiar acum de curând am scris aceasta Impăratului. — Mareşalul îşi constru-

---

plement à une *coalition* de quelques gouvernements dans un sens réactionnaire. — Haute idée des capacités du Tzar Ferdinand, qui pourtant n'a pas pris racine dans son pays ; c'est le contraire de Boris, qui est un chef-d'oeuvre d'éducation paternelle et qui est tout prêt peur régner à n'importe quel moment. C'est à lui que le Maréchal donnait les ordres «pourqu'il les *fasse comprendre* par les généraux et qu'il soit responsable de leur exécution, car les généraux bulgares?!» — Un grand geste dans l'espace et un grand rire. Le Maréchal sait que les Bulgares ne se trouvaient en nombre qu'à Tulcea et qu'ils sont, à ce compte, aussi autorisés à réclamer la Bessarabie où se trouvent des îlots compacts.

Après la déclaration concernant l'intégrité, est venue une seconde: la question de la Dynastie est une question qui ne regarde que le pays! Ce n'est pas au Roi allemand à chasser le Roi de Roumanie ! Pour moi, je l'ai toujours pensé. (Je crois que c'est à ce moment de la conversation que le Maréchal a ajouté: je l'ai encore tout récemment écrit à l'Empereur). Le Maréchal construit ainsi son plan: Le Roi Fer-

eşte astfel planul: Regele Ferdinand ar trebui, el, să constitue o regenţă care să facă pacea şi să lase poporului său grija ca să decidă de soarta dinastiei. — Ii expun îndată sistemul meu, care poate face negocierile foarte abordabile. Mareşalul convine, adăogând însă că Prinţul Carol a lăsat amintiri rele în regiment, la Potsdam. Pun atunci înainte combinaţiunea cu Nicolae.... Enumerând regenţii posibili, Mareşalul adaogă: ducele de Mecklemburg (Albrecht) e un om înţelept şi deştept.

O observaţie: Cum Regele nu s'a ocupat «de cei zece mii» — clasa diriguitoare, — nu mai mult de zece mii,— spre a avea o pepinieră şi partide serioase?

Tot restul convorbirei, apel foarte stăruitor la mine. Trebue găsită calea. Vom avea tot concursul lui. Ar fi o nenorocire să se mai verse sânge. Soldaţii români s'au bătut foarte bine. Şi după o pauză: «Unde am fi astăzi dacă nu s'ar fi făcut actul de nebunie să ne atacaţi! Un pays si beau, et béni de Dieu!» (O ţară atât de frumoasă şi binecuvântată de Dumnezeu!)

La sfârşit: trebue luat şi d-l Carp. E prea absolut,

---

dinand devrait, lui, constituer une régence qui fasse la paix et remettre à son peuple le soin de décider sur le sort de la Dynastie.

J'expose de suite mon système qui peut rendre les négociations plus abordables. Le Maréchal accepte, seulement Carol a laissé des mauvais souvenirs au régiment à Potsdam. Je pousse alors la combinaisons avec Nicolas. Quand j'énumère les Régents possibles, le Maréchal ajoute: «Le Duc de Mecklembourg (Albrecht) un homme sage et intelligent». Un reproche: Comment le Roi ne s'est pas occupé «des dix mille», la classe dirigeante, — pas plus de dix mille — pour avoir une pépinière et des partis sérieux? Tout le reste de la conversation appel très instant à moi. Il faut trouver la voie. On aura tout son concours, ce serait malheureux de verser encore du sang. Les soldats roumains se sont très bien battus. — Et après une pause: «Où seriez-vous aujourd'hui si on n'avait pas commis l'acte de folie de nous attaquer? Un pays si beau et béni de Dieu».

A la fin: il faut aussi prendre Mr. Carp. Il est trop ab-

dar va ceda, trebue să cedeze; câte nu ştie omul acesta: «il est plein comme une noix!».

Mai târziu Arion luându-mă deoparte, mă anunţă că Ion Mitilineu îl cheamă la frontieră şi că Hentsch şi Horstmann îl roagă să plece chiar mâine dimineaţă. Ii se anexează Neniţescu pentru ca întrevederea să nu fie «unilaterală». Căpitanul Soldan îi va duce mâine cu automobilul.

Venim la mine ca să vorbim. Pentru Arion, Mitilineu e sub influenţa Reginei şi se adresează lui, înrudirea autorizând confidenţa. Cădem de acord asupra nevoei de pace spre a scăpa Dobrogea şi asupra nevoei de a se schimba guvernul pentru a se putea discuta pacea; chestiunea dinastică nu va fi atinsă.

2 Ianuarie. — Inmormântarea lui George Stirbey. Capela prea mică. Lisbeth (soţia sa) nu era de faţă. Horstmann prezintă condoleanţele lui Bussche, care a telegrafiat, şi ale lui Hentsch. Foarte mulţi ofiţeri austriaci şi germani. Intr'adevăr regretele sunt generale.

3 Ianuarie. — Contele *Ledebur:* a văzut pe Czernin şi îmi confirmă scrisoarea lui. E înainte de călăto-

---

solu, mais il cédera: il doit céder; tout ce que sait cet homme: «il est plein comme une noix».

Vers les dix heures Arion me prend de côté pour m'annoncer que Jean Mitilineu le demande à la frontière et que ces Messieurs (Hentsch et Horstmann) le prient de s'y rendre dès demain matin. On lui adjoint Nenitescu pour que cela ne se passe pas «unilatéralement». Le capitaine Soldan les prendra demain matin avec l'automobile.

Nous nous rendons chez moi pour causer. Pour Arion, Mitilineu est dans les jupons de la Reine et il s'adresse à lui, la parenté autorisant la confidence. Nous tombons d'accord sur la nécessité de la paix pour sauver la Dobrogea et sur la nécéssité de changer de gouvernement pour pouvoir causer de paix; la question dynastique ne sera pas effleurée.

2 janvier. — *Funérailles de Georges Stirbey.* La chapelle trop petite. Lisbeth n'a pas assisté. Beaucoup de couronnes. Horstmann a présenté les condoléances de Bussche, qui a télégraphié et de Hentsch. Enormément d'officiers autrichiens et allemands. Réellement ce sont d'unanimes regrets.

3 janvier. — Le comte Ledebur: a vu Czernin et me confirme sa lettre. C'est antérieur au voyage de Brest-Litowsk et

ria la Brest-Litowsk, astfel că nu ştie dacă contactul cu d. von Kühlmann a adus vre-o schimbare în ideile sale. De când s'a întors, constată o modificare în ideile Germanilor; nu mai e absolutul în toate şi nici guvernul militar în întregime, deci mai puţină pornire contra dinastiei.

— *Stere* îmi expune cu căldură un proect de alianţă personală cu Impăratul Wilhelm. Am avea aici un vice-Rege şi am avea avantagiul unei guvernări căreia Australia şi Canada i-au apreciat binefacerile. O Românie tare nu se poate concepe cu o monarhie care tremură în faţa partidelor. Dinastia nu are la noi puterea tradiţiilor. Trebue dar să-şi ia puterile din afară: o alianţă personală poate singură să dea această putere. Avantagii pentru noi: 1) Lui Wilhelm, Bulgarii nu-i pot disputa Dobrogea. 2) Când procesul de desfacere al Austriei devenită monarhie slavă, se va produce, Germania va avea o raţiune ca să dea Transilvania României. 3) E cea mai bună garanţie ce se poate da Germaniei.

— *Eu:* Şi Germania primeşte? — *Stere:* I s'a spus să vorbească cu Mareşalul şi, cum vorbeşte rău

---

ne saurait dire si le contact avec Mr. de Kühlmann a amené un changement dans ses idées. Depuis son retour il constate une modification dans les idées des Allemands; ce n'est plus l'absolu en toutes choses, ni le gouvernement militaire subsistant en entier; donc moins de parti-pris contre la Dynastie.

— Stere m'expose avec chaleur un projet d'alliance personnelle avec l'Empereur Guillaume. Il y aurait un vice-Roi et ce serait les avantages du gouvernement dont l'Australie, le Canada ont pu apprécier les bienfaits. Une Roumanie forte ne peut se concevoir avec une monarchie qui tremble devant les partis. La Dynastie n'a pas chez nous la force de la tradition. Il faut donc qu'elle puise sa force ailleurs: une alliance personnelle peut seule donner cette force. Avantages de cette combinaison: 1) à Guillaume, la Bulgarie ne peut disputer la Dobrogea; 2) lorsque le procès de disassociation avec l'Autriche, devenue monarchie slave, se produira, l'Allemagne aura une raison pour donner la Transylvanie à la Roumanie; 3) c'est la meilleure garantie qu'on puisse donner à l'Allemagne. — Moi: Et l'Allemagne accepte? — Stere: On lui a suggéré d'en parler au Maréchal et comme il parle mal l'alle-

nemţeşte, a dat un memoriu. Mareşalul i-a spus, la prânz alaltăeri, că memoriul îl interesase şi Hentsch i-a recomandat să păstreze combinaţiunea secretă până la momentul oportun. — *Eu:* Nu se pot urmări două idei în acelaş timp, şi nu părăsesc proectul meu fără siguranţa unei aprobări a cercurilor competente. — *El:* Mergeţi la Berlin. — *Eu:* Aşi merge dacă mi se propune, căci oferisem înainte să merg le Brest-Litowsk.— Mâine va aduce un răspuns (?).

— *Arion* întors dela Focşani. *Mitilineu* a fost trimis de Rege. A şovăit mult înainte de a primi. Pentru Rege o generală idolatrie: Mărăşeşti, Oituz, încercări suferite în comun cu soldaţii, etc. i-au făcut o aureolă. Atmosferă ostilă lui Marghiloman din cauza interviewului său: Marghiloman a făgăduit Regelui ajutorul său când va fi în nenorocire şi acum îl părăseşte. De ce n'aţi venit cu noi? Nu mai avem pe nimeni! Cui să ne adresăm acum? Apoi au început sondagiile: 1. Ce faceţi cu integritatea ţării? — 2. Ce soartă va avea dinastia? — 3. Ce tratament este rezervat armatei? —

---

mand, il a donné un mémoire. Le Maréchal lui a dit, à dîner, avant hier, que le mémoire l'avait intéressé et Hentsch lui a recommandé de garder la combinaison secrète pour le temps opportun. — Moi: On ne peut poursuivre deux idées à la fois et je n'abandonne pas mon projet sans la certitude d'un acquiescement des cercles compétents. — Lui: Allez à Berlin. — Moi: J'irais volontiers si on me le propose, car j'avais déjà offert d'aller à Brest-Litowsk.—Il apportera demain une réponse (?).

— *Arion retour de Focşani.* Mitilineu a été envoyé par le Roi. Il a beaucoup hésité à accepter. Pour commencer il a voulu crâner. Tout était pour lui à l'idôlatrie envers le Roi. Mărăşeşti, Oituz, épreuves subies en commun avec les soldats, etc., lui ont fait une auréole. Atmosphère hostile à Marghiloman à cause de son interview. Marghiloman a promis au Roi son concours quand il serait dans le malheur et maintenant il le lâche. Pourquoi n'êtes-vous pas venus avec nous? On n'a plus personne à qui s'adresser maintenant. Ensuite a commencé le travail de sondage: 1) Ce faceţi cu integritatea ţării? 2) Ce soartă va avea dinastia? 3) Ce trata-

Arion a rezumat astfel răspunsurile sale: Se poate salva Dobrogea dacă se lucrează repede, dar nu cu guvernul acesta; soarta dinastiei depinde de condiţiuni şi mai ales de iuţeala păcei. Dacă silim Germania să atace Moldova, nu mai e nimic de vorbit. Armatei se rezervă cel mai bun tratament. — Inutil de a-i mai spune că pacea se va încheia în orice caz, aceasta fiind şi pentru Mitilineu un fapt sigur.

Armata rusă din Moldova în plină descompunere, afară de regimentele dela Sud unde Ucranienii sunt în majoritate. Ofiţerii şi-au părăsit gradele şi unităţile, chiar simplele companii au un soviet în frunte. Toţi se duc să ia în stăpânire pământurile. In sate depun armele în mâna primarilor români, contra chitanţă. Fac aceasta şi cu tunurile după ce au vândut caii: «jucării cari îngreuiază».

Impresiunea lui Arion e că le e frică celor dela Iaşi. Pentru el e semn bun că au căutat să ia contact cu noi.

4 Ianuarie. — Stere aduce răspunsul, care era de

---

ment este rezervat armatei? — Arion a résumé ainsi ses réponses: on peut sauver la Dobrogea si on fait vite, mais pas avec ce gouvernement; le sort de la Dynastie dépend des conditions et surtout de la rapidité de la paix. Si on oblige l'Allemagne à attaquer la Moldavie, il n'y a plus à en parler. On réserve à l'armée le meilleur traitement.

Pas eu besoin d'appuyer sur la chanterelle que la paix se concluera sans faute, parce que c'était aussi pour Mitilineu un fait acquis.

L'armée russe de Moldavie en pleine décomposition, sauf les régiments du sud où les Ukrainiens sont en majorité. Les officiers ont abandonné leurs grades et les unités ; les simples compagnies même ont leur soviet en tête. Tout ce monde s'en va prendre possession des terres. Au premier village ils déposent leurs armes entre les mains des maires roumains dont ils exigent des reçus (Zapisk). Il le font même avec des canons après avoir vendu les chevaux: «Ce sont des joujoux encombrants», a dit un officier tenté de français.

L'impression d'Arion est qu'ils ont déjà peur à Iassy. Pour lui c'est un bon signe qu'ils aient cherché à prendre contact.

4 janvier. — Stere rapporte la réponse prévue: comment

aşteptat: cum să călătorească d. Marghiloman, când călătoria Carp n'a avut loc ?

După «l'Echo de Bulgarie» dela 29 Decembrie, pacea cu Bulgaria s'a şi încheiat: «D. Radoslavoff, prezidentul consiliului, a citit eri în Sobranie următoarea depeşă: «Delegaţiunea rusă a făcut la 27 Decembre delegaţiilor puterilor centrale propunerea următoare: 1) Războiul între Bulgaria şi Rusia e sfârşit; 2) Statu-quo ante-bellum, adică tratatele de comerţ, convenţiile consulare şi altele, e restabilit. 3) Privitor la chestiunea Dunărei se va decide mâine în adunarea generală că Bulgaria va avea un reprezentant în Comisia Dunărei. Am primit toate aceste principii importante şi ne-am felicitat mutual».

Când s'a întâmplat ruptura, toate acestea au fost negate de Bulgari. Dar Calafeteanu, deţinut atunci la Şumla, mi-a spus că pacea a fost anunţată cu tobe şi a doua zi a avut loc paradă militară (23 Febr.).

De altfel o comisiune de 21 persoane (aliaţii) merg la Odessa pentru reorganizarea serviciului vapoarelor

---

faire voyager Mr. Marghiloman quand le voyage Carp n'a pas encore eu lieu?

Mr. Radoslawoff, président du Conseil, a lu hier au Sobranié la dépêche suivante:

«*La délégation russe a fait, le 27 décembre, aux délégations des puissances centrales, la proposition suivante: 1) la guerre entre la Bulgarie et la Russie est terminée; 2) le statu-quo ante-bellum, c'est-à-dire les traités de commerce, les conventions consulaires et autres, est rétabli; 3) au sujet de la question Danubienne, il sera décidé demain dans la réunion plénière de toutes les délégations que la Bulgarie aura un représentant dans la commission du Danube. Nous avons accepté tous ces principes importants et nous nous sommes félicités mutuellement*».

Tout ceci a été nié par les Bulgares lorsque la rupture est venue. Mais Calafeteanu, détenu alors à Sumla, m'a dit que la paix a été annoncée à sons de tambour et que le lendemain il y a eu parade militaire... (23 février).

D'ailleurs, une commission de 21 personnes (les alliés) se rend à Odessa pour organiser les services de bateaux et rentrer

şi reintrarea în stăpânire a vaselor confiscate de Rusia în Marea Neagră. Privitor la aceasta, d. Frankfurter, care reprezintă Lloydul Austro-Ungar, povestea că toate ş.epurile, pontoanele şi vase.e austro-ungare, luate de România la începutul războiului, Bulgarii vor să le opească ca prize făcute dela Români. Adorabili aliaţi!

5 Ianuarie. — Contele Ledebur vine dis-de-dimineaţă să mă întrebe dacă, după cum i s'a asigurat, mi s'a oferit să formez aici un guvern pentru încheerea păcei. Denegare formală din partea mea. — El: Dar d-l Carp? — Exact acelaş lucru. De acum un an am stabilit lămurit că pacea nu putea fi încheiată decât cu România oficială sau cel puţin unificată. — Dar, în treacăt, Ledebur îmi spune: «Pacea la Brest-Litowsk nu e *încă* făcută, nici *uşor* de făcut».

Mai târziu, Tzigara îmi spune: lipsa de veşti nu înseamnă nimic bun. Se pare că Stockholm intervine. Pentru mine, faptul că de două zile nu mai e presiune

---

en possession des navires saisis par la Russie dans la Mer Noire. A ce sujet, le Hofrat Frankfurter, qui représente le Lloyd austro-hongrois, racontait qu tous les sleeps, pontons, bateaux austro-hongrois, que la Roumanie avait saisis au début de la guerre, les Bulgares entendent les garder comme prise faite sur les Roumains.

Des alliés charmants!

5 janvier. — Le comte Ledebur vient me demander, de très bonne heure, s'il est vrai, comme on lui en a donné l'assurance, qu'on m'a offert de former ici un gouvernement pour conclure la paix. Dénégation absolue. — Lui: Et Mr. Carp?— Exactement la même chose. Il y à un an déjà que nous avons clairement établi que la paix ne pouvait être conclue qu'avec la Roumanie officielle ou, tout au moins, unifiée. Mais en passant Ledebur me dit: «*La paix à Brest-Litowsk n'est pas encore faite, ni facile à faire*».

Plus tard, Tzigara me dit: cette absence de nouvelles ne dit rien de bon. *Il paraît que Stockholm s'en mêle.*

Dans ma pensée, le fait que depuis deux jours il n'y a

din partea Germanilor şi că vizita lui Mitilineu nu e urmată de nimic, înseamnă că e încurcătură.

Funkspruchul de astăseară dă câteva note iritate ale Presei. — «Berliner Tagblatt» zice: «Dacă bolşevicii pun ca condiţie pentru continuarea negocierilor schimbarea de loc, trebue să recunoaştem că e un pretext spre a nu se negocia pe baza propunerilor germane din 28 Decembre». — «Vossische Zeitung» afirmă că ruperea negocierilor e dinainte anunţată de gazetele engleze, ceea ce indică strânsa legătură între cele două guverne, englez şi rus.

6 Ianuarie. — Gazetele aduc detalii asupra incidentelor dela negocieri. Delegaţii ruşi au propus schimbarea oraşului, Stockholm în loc de Brest-Litowsk, declarând că nu pot accepta formula germană pentru Curlanda, Lituania, Estonia şi Polonia. Aceasta a provocat o declaraţie energică a Cancelarului: «Putem aştepta în linişte soluţia incidentului : noi ne rezemăm pe puterea pe lealitatea şi pe bunul nostru drept». — In lumea aus

---

plus de pression allemande ici et que la visite de Mitilineu n'est suivie de rien, indiquent qu'il y a un cheveu.

Le Funkspruch de ce soir donne des aperçus irrités de la presse. Le «Berliner Tageblatt» dit: «Si les Boltschéviques mettent comme condition pour la continuation des négociations le changement du lieu, il faut reconnaître que c'est un prétexte pour ne pas négocier sur la base des propositions allemandes du 28 décembre». La «Vossische Zeitung» affirme que la rupture des négociations est par avance annoncée par les journaux anglais, ce qui indique l'étroite liaison entre les deux gouvernements, anglais et russe.

6 janvier. — Les journaux apportent des détails sur *les incidents des négociations.* Le 3 janvier les délégués russes ont proposé par télégramme le changement de ville, Stockholm au lieu de Brest-Litowsk, et déclaré qu'ils ne pouvaient accepter les formules allemandes pour la Courlande, la Lithuanie, l'Estonie et la Pologne. C'est ce qui a provoqué une déclaration énergique du Chancelier: «Nous pouvons attendre tranquilles la solution de l'incident; nous nous appuyons sur notre force, notre loyauté et notre bon droit».

Dans le monde austro-allemand il y a de la désillusion,

tro-germană e desamăgire, dar la unii aproape dorința de a vedea întrerupându-se tratativele.

— Arion mi-aduce ecoul nemulțumirei colonelului Hentsch de faptul că «*D-l Marghiloman a întors pe Feldmareșal în chestiunea dinastică*».

Aducând vorba de ceeace îmi vorbise eri Ledebur, aflu dela Arion, nu fără mirare, că s'a vorbit de un guvern fabricat la București. Arion pronunță numele lui Beldiman ca unul din cele puse înainte. Guvernator sau șef al guvernului: nu mai poate preciza. Se întâmplă că dimineață, prin fiul său, *Beldiman* mi-a trimis o scrisoare în care spune lucruri nemai auzite: încercare de a câștiga armata, instituirea unui guvern provizor la București, care ar aduce (?) plecarea Regelui și a guvernului. Toate acestea ar fi rezultatul întrevederilor lui cu Hindenburg și cu Ludendorff. Adaogă că guvernul, de acord cu generalisimul, nici nu vrea să mai admită ca să se discute chestiunea dinastică, dinastia fiind nedemnă de orice încredere! — Dar, mai departe, Beldiman reduce chestiunea la singurul punct că in-

---

mais chez certains presque désir de voir interrompre les pourparlers.

— Arion m'apporte l'écho du mécontentement du colonel Hentsch de ce que «Mr. Marghiloman a retourné le Feld-Maréchal dans la question dynastique».

Sous l'influence de ce que m'avait demandé hier Ledebur, j'amène la conversation sur le sujet et, non sans étonnement, j'apprends d'Arion qu'on a agité aussi l'idée d'un gouvernement à fabriquer à Bucarest. Arion prononce le nom de Beldiman comme l'un de ceux qui ont été mis en avant. Gouverneur ou chef de gouvernement: il ne le sait plus au juste. Il se trouve que dans la matinée, le fils aîné Alecu m'a remis une lettre de son père, dans laquelle Beldiman m'écrit des choses inouïes: *Tâcher de gagner l'armée, instituer un gouvernement provisoire à Bucarest*, ce qui amènerait (?) le départ du Roi et du gouvernement. Tout ceci serait le résultat de ses conférences avec Hindenburg et Ludendorff. Il ajoute que le gouvernement, d'accord avec le généralissime, ne veut même plus admettre qu'on discute la question dynastique, la dynastie étant indigne de toute confiance! Mais, plus bas, Beldiman réduit la question au seul point que l'influence de

fluenţa Reginei Maria nu trebue să se mai poată exercita. Mi se pare că pentru aceasta nu e nevoe de a răsturna totul ! Beldiman adaogă o frază à la Prudhomme şi o subliniază : «Ni se cere cu stăruinţă să ne afirmăm cât mai curând, bineînţeles în condiţiuni care să ne garanteze succesul».

Că Beldiman poate visa asemenea enormităţi, nu e de mirare; dar ca autorităţile germane să le primească, — dacă e adevărat, — aceasta nu o pot pricepe.

8 Ianuarie. — Vorbesc cu *Mehedinţi* despre proectele lui Beldiman, fără să-l numesc, şi aflu că colonelul Sturdza se laudă că a trimis pe Beldiman la Berlin. Mehedinţi ştie aceasta dela un ofiţer internat dela Krefeld. E dar uşor de găsit origina ideilor lui Beldiman.

— *Horstmann,* după masă, la o parte : Se spun o mulţime de vorbe asupra chestiunei dinastice; dacă într'adevăr Mareşalul a zis că ar fi putinţă să se admită dinastia, atunci «şi-a depăşit instrucţiunile».

Am răspuns ceeace e adevărat : că nu am repetat nimănui convorbirea mea cu el. In ce mă priveşte, a

---

la Reine Marie ne doive plus pouvoir s'exercer. Il me semble que pour cela il n'y a pas à faire maison nette! — Beldiman ajoute une phrase prudhommesque, et la souligne: «Ni se cere cu stăruinţă să ne afirmăm cât mai curând, bine-înţeles în condiţiuni care să ne garanteze succesul !»

Que Beldiman rêve de pareilles énormités, ce n'est pas étonnant; mais que les autorités allemandes les acceptent, si c'est vrai, cela dépasse mon entendement.

8 janvier. — Je cause avec Mehedinţi des projets de Beldiman, sans le nommer, et j'apprends *que le colonel Sturdza se vante d'avoir envoyé Beldiman à Berlin.*

C'est un interné, officier de Crefeld, qu'il l'a répété à Mehedinti. Il est facile alors de retrouver la genèse des idées de Beldiman.

— *Horstmann*, après déjeuner et nous isolant de Bellow: «On dit un tas de choses et on fait une série de racontars sur la question dynastique; si réellement *le Maréchal* a dit qu'il y aurait possibilité d'admettre la dynastie, *il a outrepassé ses instructions*».

J'ai répondu, ce qui est vrai, que je n'ai répété à personne ma conversation. A part moi, mettre en tutelle le Maréchal,

pune sub tutelă pe Mareşal, mi se pare prea din cale afară.

Pun de-a dreptul chestiunea alianţei personale cu Impăratul.— Horstmann : E o idee scumpă d-lui Stere, dar de sigur că ar fi un lucru bun, sau alianţa personală cu *un altul din principii federaţi.* Dar nu se poate face nimic înainte ca chestiunea polonă să fie lămurită cu Austria. Şi Horstmann adaogă: «Trebue să spunem Austriacilor că nu vrem să facem nimic înainte de a consulta pe Czernin».

Horstmann insistă asupra timpului preţios ce se pierde; ca şi când s'ar putea să nu se piardă timp, când nu s'a fixat un plan, cum e cazul de faţă pentru Aliaţii centrali.

Ministrul Rizow dela Berlin publică un studiu asupra drepturilor istorice ale Bulgariei asupra Dobrogei. Insărcinez pe Mehedinţi să adune material asupra chestiunei. D-l Rizow pretinde : 1) încă o concesiune pe Maritza faţă de Turci; 2) Macedonia; 3) o parte din Albania centrală, pentru ca Macedonia să aibă un «coridor» de eşire la Adriatica; 4) toată Dobrogea; 5) valea Timocului, pretinsă bulgărească (!), spre a avea o *legătură* de fruntarie cu Ungaria.

---

me paraît un peu fort. Je pose nettement la question de l'alliance personnelle avec l'Empereur. Horstmann: C'est une idée chère à Mr. Stere, mais évidemment ce serait une bonne chose, ou l'alliance personnelle *avec un autre des princes fédérés.* Mais il n'y a rien à agiter avant que la question polonaise ne soit élucidée avec l'Autriche. Et Horstmann ajoute: «Il faut dire aux Autrichiens que nous ne voulons rien faire sans avoir consulté Czernin»! — Horstmann a insisté sur le temps précieux qu'on perdait comme s'il y avait moyen de ne pas perdre du temps quand on ne s'est pas fixé un plan, comme c'est le cas pour les alliés dans l'espèce.

— *Le ministre Rizow* de Berlin publie une étude sur les droits historiques de la Bulgarie sur la Dobrogea. Je charge Mehedinţi de rassembler du matériel sur la question. Mr. Rizow réclame: 1) encore une concession sur la Maritza vis-à-vis des Turcs; 2) la Macédoine; 3) une partie de l'Albanie centrale pour que la Macédoine ait un «corridor» de sortie à la mer Adriatique; 4) toute la Dobrogea; 5) la vallée du Timoc soi-disant bulgare (!) pour avoir une *liaison de frontière avec l'Hongrie.*

Noi, noi trebue să pierdem eşirea la mare, dar Bulgaria trebue să aibă eşire pe trei mări şi mai mult: alta spre Ungaria, motivată în mod cinic pe nevoile comerţului ei exterior.

9 Ianuarie. — Cum contele Ledebur a venit iar azi dimineaţă să-mi vorbească de vorbele care-l miraseră, îi spun ceeace Beldiman mi-a scris. Găseşte şi el propunerea ciudată. Cu privire la aceasta îmi spune cât de mult îi displace fiul lui Beldiman: cum se poate ca un Român să zică că viaţa nu-i de suportat decât în Germania şi că se găseşte străin în România ?—Vorbind de unii domni, ca tânărul Lupu Kostake, Beldiman, etc. cari şi-au aruncat uniforma şi s'au lăsat prinşi : un ofiţer, zice el, nu le poate întinde mâna !

10 Ianuarie. — Nici-o veste dela Brest-Litowsk. T. F. F. e redus la o pagină. Pare că lucrurile merg prost acolo.

11 Ianuarie. — Mesagiul lui Wilson, foarte potrivit pentru politica generală are o înţepătură politică pentru Germani. El zice limpede : Cu cine se vorbeşte ? Cu

---

Nous, nous devons perdre la sortie à la mer, mais la Bulgarie doit avoir sortie sur *trois* mers et en plus un couloir sur la Hongrie, cyniquement motivée par les convenances de son commerce extérieur!

9 janvier. — Comme le comte *Ledebur* revient, ce matin, me parler des propos qui l'avaient déjà étonné je lui dis ce que Beldiman m'a écrit. Il trouve la proposition étrange. A ce sujet il me dit combien le fils Beldiman lui déplait: comment un Roumain peut-il dire que la vie n'est supportable qu'en Allemagne et qu'il se trouve dépaysé en Roumanie? — En parlant de quelques messieurs comme le jeune Lupu Kostache, Beldiman etc., qui ont déposé leur uniforme et se sont fait prendre: un officier — dit il — ne peut leur donner la main!

10 janvier. — Aucune nouvelle de Brest-Litowsk. Le Funkspruch est réduit à une page. Ça doit aller très mal là-bas.

11 janvier. — Le message de Wilson, au congrès, très accommodant comme tenue générale, a une pointe politique très incommode pour l'Allemagne. Le président dit très clairement: Avec qui cause-t-on? avec la majorité du Parlement

majoritatea Parlamentului, care la 19 Iulie a votat că nu se caută cuceriri, sau cu minoritatea războinică care vrea să ţie teritoriile ocupate ale Rusiei?

Intr'adevăr, propunerile germane dela Brest-Litowsk nu se potrivesc deloc cu programul «ohne Eroberung». — Dobrogea noastră e foarte interesată la limpezirea acestui punct de program.

— Mitilineu spusese lui Arion la Focşani, la 2 Ianuarie, că Parlamentul se deschisese numai pentru o zi pentru citirea Mesagiului şi a doua zi nu mai era în număr. Azi «Lumina» dă o depeşă din «Le Temps», anunţând că Parlamentul român nu poate funcţiona nefiind în număr. Face să ai deputaţi în pensiune cu câte 100 lei pe zi, şi, când sunt la Kerson, cu câte 100 ruble *). (Ceeace spusese colonelul Răşcanu lui Arion, la Focşani).

E de observat că discursul tronului nu face nici-o menţiune de armistiţiu!

---

qui le 19 juillet a voté qu'on ne voulait pas de conquêtes, ou avec la minorité belliqueuse qui veut garder les territoires occupés de la Russie?

Le fait est que les propositions allemandes à Brest-Litowsk ne cadrent guerre avec le programme «ohne Eroberung»! Notre Dobrogea est très intéressée à la clarification de ce point programmatique.

— *Mitilineu* avait dit à Arion, le 2 janvier, à Focsani, que le Parlement avait pu siéger juste un jour pour lecture du message et que le lendemain il n'avait plus été en nombre.

Aujourd'hui, la «Lumina» donne la dépêche du «Temps» annonçant que le Parlement roumain ne peut siéger faute de Quorum C'est bien la peine d'avoir les députés en pension à raison de cent lei par jour et, lorsque on les tient à Kerson, à raison de cent roubles. (C'est ce que le colonel Raşcanu a dit a Arion à Focşani).

Il est à remarquer que le discours du Trône ne fait aucune mention de l'armistice!

---

*) *Notă.* — Autorul notelor nu ştia atunci că cea mai mare parte din aceştia se plimbau sau trăiau confortabil cu familia, pe socoteala ţării, în ţările din apus, în Suedia, în Finlanda, în Japonia... — V. Anexe, No. . . lista acestor deputaţi. — L.

12 Ianuarie. — *Ledebur* crede că divergînţele constatate la conducătorii din Bucureşti cu privire la România, vin dela faptul că, într'adevăr, Germania nu şi-a fixat încă ideile şi că nu se va hotărî decât când chestiunea polonă va fi regulată. Fac apel la el pentru ca Czernin să ia în mână afacerile noastre. In mine însumi cred că, neputând avea tronul român din cauza Poloniei, Czernin va fi mai dispus ca un altul să nu schimbe dinastia.

— In oraş reîncepe speranţa în reluarea negocierilor. Se află de altfel că d. Frankfurter şi comisiunea de navigaţiune au fost reţinuţi în ultimul moment şi că ei cred să plece peste două zile la Odessa. Semn bun.

— Un manifest socialist-maximalist e împărţit în oraş. De necrezut! Dar cum se poate publica orice în vremurile acestea de cenzură?

— Ceai pentru Tülff la *Arion*. Guvernatorul crede în pace, dar găseşte foarte periculos pentru vecinătate starea de lucruri din Rusia. — C. Arion îmi povesteşte că Carp e radios; a văzut pe Mackensen, care i-a spus

---

12 janvier. — Le comte Ledebur croit que les divergences qu'on constate chez les dirigeants de Bucarest au sujet de la Roumanie, viennent de ce que réellement l'Allemagne n'a pas encore fixé ses idées et qu'elle ne les fixera que lorsque la question polonaise aura été réglée. Je fais appel à lui pour que Czernin prenne nos affaires en main. Dans mon for intérieur je crois que, ne pouvant pas avoir le Trône roumain à cause de la Pologne, Czernin sera plus porté qu'un autre à ne plus chasser la dynastie.

— En ville on se reprend à l'espérance et *on croit à une reprise sérieuse des négociations.*

On apprend d'ailleurs que Mr. Frankfurter et la commission de navigation ont été retenus à la dernière minute et qu'ils pensent partir dans deux jours pour Odessa. Bon signe !

— Un manifeste socialiste-maximaliste est distribué en ville. Outrancier! Mais comment, par ces temps de censure, peut-on publier ce qu'on veut?

— Thé pour Tülff chez Arion. Le Gouverneur croit à la paix, mais trouve très dangereux pour le voisinage l'état des choses russes. C. Arion me raconte que Carp est radieux: il a vu Mackensen et Mackensen lui a promis que, sitôt la

că îndată după facerea păcei cu Rusia, Moldova va fi atacată. Trist subiect de satisfacţie.

13 Ianuarie. — Schenker se întoarce dela Viena. Imi comunică că Czernin a spus următoarele: *Nu suntem nebuni să mai omorâm oameni ca să luăm Moldova* (Imi reamintesc că Mareşalul a spus la 1 Ianuarie că e totdeauna gata pentru un atac, dar n'a afirmat că va ataca şi desigur nu singur poate să decidă de o astfel de acţiune), — *şi gonirea Regelui şi a familiei sale nu e atât de uşor cât se spune.* A goni o dinastie şi încă o dinastie Hohenzollern!

— La Brest-Litowsk convorbirile au reînceput. Trotzki e un jucător tare. S'a căzut de acord de a nu se schimba locul conferinţei. — Ni se dă textul desbaterilor dela 10 Ianuarie, zi când Ucraina a fost recunoscută de toţi ca Stat independent şi admisă în parte la conferinţă.

14 Ianuarie. — Anul nou al nostru. Afară de familii şi în vizite, nu ţi-ai da seama că e zi de sărbătoare. Multe prăvălii deschise. Câţiva băeţi cu sorcove şi în a-

---

paix faite avec les Russes, on attaquerait la Moldavie. Triste sujet de satisfaction!

13 janvier. — *Schenker* revient de Wien. Il me fait dire que *Czernin* a tenu les propos suivants: *Nous ne sommes pas fous de faire tuer du monde pour prendre la Moldavie.* — (Je me souviens que le Maréchal m'a dit le premier janvier qu'il était toujours prêt pour une attaque, mais n'a pas affirmé qu'il attaquerait et certainement il n'est pas seul à décider d'une action pareille)—*et chasser le Roi de Roumanie et sa famille n'est pas si facile qu'on le dit.* Chasser une dynastie et une dynastie Hohenzollern....!

A Brest-Litowsk les pourparlers ont repris. Trotzki est un remarquable ganteur; on est tombé d'accord de ne pas déplacer le lieu de la conférence. On nous donne le texte des débats du *dix janvier, jour où l'Ukraine a été reconnue,* par tous. Etat indépendant et a été admise comme partie à la Conférence.

14 janvier. — Notre jour de l'An. Sauf dans les familles et les visites, on ne se douterait pas que c'est jour de fête Beaucoup de magasins ouverts. Quelques petits bonshommes avec des «Sorcove» et la veille vers les dix heurs du soir, un

jun pe la 10 ore un cor. Nimic din celelalte. Şi într'adevăr e mai bine aşa. Nici o floare.

Se pare că s'a mai slăbit mâna, căci multe scrisori au sosit zilele acestea depe frontul român.

— Tzigara îmi comunică că se retrage. In diferendul său cu Brociner, acesta a obţinut prin O. K. M. reformarea unei decizii a lui Militär-Verwaltung, care punea pe acest domn la locul lui. El părăseşte Palatul şi aceasta micşorând autoritatea sa, el părăseşte şi prefectura. El ţine să se ştie că face toate acestea din cauza unui ovrei!

15 Ianuarie. — Eri la dejun la Tülff s'a anunţat demisia lui Kühlmann şi toţi se bucurau la guvernator. Aflu aceasta dela *Horstmann,* care pleacă mâine la Berlin. Candidatul războinicilor este d. von Hintze, până acum ministru în China. După Bellow şi Horstmann, e un intrigant, urât de toţi. — Se pare că vestea e falsă; Horstmann se bucură, căci se teme de un om nou pentru afacerile româneşti. Pentru prima dată, Horstmann îmi spune: Mă duc la Berlin ca să ştiu în sfârşit *ce se vrea*

---

choeur. Rien des autres exhibitions et quémandages. Et c'était franchement mieux ainsi. Pas une fleur.

Il semble qu'on ait rendu un peu la main, car beaucoup de lettres sont arrivées ces jours-ci du front roumain.

Tzigara me communique qu'il se retire. Dans son différend avec Brociner, celui-ci a pu faire réformer à l'O. K. M. une décision de la Militär-Verwaltung qui mettait le Monsieur à sa place. Il quitte le Palais et ce fait diminuant son autorité, il quitte aussi la préfecture. Il tient à ce qu'on sache que c'est un Juif qui le fait déguerpir.

15 janvier. — Hier, au déjeuner de Tülff, on annonçait la démission de Kühlmann et c'était de la jubilation chez le gouverneur. C'est ce que nous raconte Horstmann, qui part demain pour Berlin. Le candidat des guerriers est Mr. de Hintze, ci-devant ministre en Chine. Pour Bellow et Horstmann, c'est un intrigant, que tout le monde déteste. Il paraît que la nouvelle est fausse. Horstmann s'en réjouissait, car il redoute un homme nouveau pour les affaires roumaines.

Pour la première fois *Horstmann* me dit: Je me rends à Berlin pour savoir enfin *ce qu'on veut* concernant la Rouma-

privitor la România. Nu se mai poate urma pe tonul sibilin. Voi întreba lămurit ce se crede de dinastie şi de Dobrogea. (Până aci, aceşti domni afirmau că au directive precise : ce bine am făcut să rezist !).

Am avut azi o convorbire privitor la cele ce-l rog să transmită la Berlin. Horstmann recunoaşte că e o imposibilitate de a se ajunge la pace sau la abdicare prin armată. «Eu renunţ, e cu adevărat imposibil». (Tot sistemul Beldiman e din fericire la pământ).

— Lt. austriac Fuchs dela O. K. M. merge la graniţă pentru schimbul de mutilaţi. A văzut pe Mitilineu, care l'ar fi rugat să mă vadă şi să-i aducă veşti. Il rog să transmită că pacea cu Rusia se încheie şi că dacă Regele vrea să-şi salveze dinastia şi Dobrogea, nu trebue să piardă un moment pentru a oferi pacea.

Se anunţă oficial demisia lui Tzigara.

— Raportul dela Brest-Litowsk foarte interesant. S'a desbătut chestiunea aprinsă a teritoriilor ruse ocupate. Duel neîntrerupt între Kühlmann şi Trozki, şi a-

---

nie. On ne peut continuer sur le ton sybillin. Et je demanderai clairement ce qu'on pense de la dynastie et de la Dobrogea (jusqu'à présent ces Messieurs affirmaient avoir des directives précises: comme j'ai bien fait de toujours tenir bon!)

J'ai eu aujourd'hui une conversation au sujet de ce que je le prie de transmettre à Berlin.

Horstmann reconnaît que c'est une impossibilité d'amener la paix ou l'abdication par l'armée: «j'y rennonce: c'est réellement impossible!» (Tout le système Beldiman est heureusement par terre).

— L'Oberleutenant *autrichien Fuchs* de l'O. K. M. se rend sur la frontière pour conclure l'échange des estropiés. Il a vu Mitilineu qui l'aurait prié de me voir et de lui rapporter des nouvelles. Je le prie de transmettre que la paix avec la Russie se conclue et que si le Roi veut sauver sa dynastie et la Dobrogea, il ne doit pas perdre une minute pour offrir la paix.

— On annonce officiellement la démission de Tzigara.

— *Le rapport de Brest-Litowsk* est très intéressant. On a débattu la question ardente de territoires russes occupés. Joute continuelle entre Kühlmann et Trotzki et c'est ce der-

ăsta din urmă are dreptate în tot ce spune, ca drept public şi ca principiu de libertate. Dar generalul Hoffmann nu s'a sfiit să amintească Ruşilor că se găsesc în raporturi dela învingători la învinşi. Chestiune foarte delicată: într'un războiu, care e momentul când o parte dintr'o ţară, voind să se desfacă, capătă calitatea de Stat independent? — Pentru Germani deciziunile a nu ştiu cărei Diete locale, Camere de comerţ, corporaţii, ar fi constituit voturi suficiente ca să atragă separaţiunea ţărilor în cauză şi ca să prejudece asupra anexării lor la Germania. Cu socoteala asta, cei 400 de Bulgari cari s'au întrunit la Babadag, ar fi putut hotărî chestiunea Dobrogei.

17 Ianuarie. — Nimic dela Brest-Litowsk. — Insă în «Berliner Tagblatt» se află o notă oficioasă: Cancelarul menţine punctul său de vedere că trebue tăiat scurt încercărilor ruseşti de a lungi discuţiunea şi că nu e vorba de evacuare sau de dreptul de a se pronunţa asupra teritoriilor ruseşti ocupate, înainte de pacea generală. Situaţiunea e ameninţătoare. Comisiile care trebuiau să

---

nier qui a raison, dans tout ce qu'il dit comme droit public et comme principe de liberté. Mais le général Hoffmann ne s'est pas gêné de rappeler aux Russes qu'on se trouvait dans des rapports de vainqueurs à vaincus.—Question très délicate: pendant une guerre, quel est le moment où une portion d'un pays, voulant se détacher, celle-ci acquiert la qualité d'Etat indépendant? Pour les Allemands, les décisions de je ne sais plus quelles diètes locales, de chambres de commerce, de corporations de marchands auraient constitué des votes suffisants pour entraîner la séparation des pays en litige et pour préjudicier de leur annexion à l'Allemagne. *A ce compte les 400 Bulgares, qui se sont réunis à Babadag, auraient pu trancher la question de la Dobrogea.*

17 janvier. — Rien n'est venu de Brest-Litowsk. Mais il y a dans le «Berliner Tageblatt» une note officieuse: *le Chancelier maintient* son point de vue qu'il faut couper court aux essais des Russes de traîner en longueur la discussion et qu'il n'y a pas à parler d'évacuation ou de droit de se prononcer pour les territoires russes occupés, *avant la paix générale.*

La situation est menaçante.

De plus, les fameuses commissions qui devaient se rendre

meargă la Odessa şi a căror plecare se anunţase din nou, sunt iarăşi amânate pentru 8—10 zile. Jurnalul german anunţă demisia lui Tzigara. Deci, fapt împlinit! Azi dimineaţă surpriză neplăcută. Feldmareşalul trimite lui Prezan o telegramă cu privire la răul tratament ce ar fi suferi. prizonierii germani la Şipote. Mareşalul cere dreptul de a vizita taberele de prizonieri şi garanţii. Faptele denunţate, dacă sunt adevărate, sunt oribile. Din partea unui regim Brătianu totul e posibil. Chiar înainte de război, Şipote avea o reputaţie de speriat. Dar când ştim ce au suferit unii Români la Lamsdorf şi când s'a văzut în ce stare se aflau prizonierii întorşi dela Monastir!...

Ameninţarea de represalii e grozavă. Căci acum în urmă pentru asemenea cazuri, Germanii au anunţat că, în represalii contra Franţei, s'au transportat 800 Francezi din părţile ocupate în împrejurimile oraşului Kovno, în toiul ernii.

— O depeşă din Berlin anunţă că guvernul rus a arestat pe Diamandi şi l'a închis în fortăreaţa Sf. Pe-

---

à Odessa et dont on avait annoncé à nouveau le départ, sont remises à huit ou dix jours.

— Le journal allemand enregistre la démission de Tzigara. Donc fait accompli.

— Ce matin, surprise désagréable, Le Feld-Maréchal envoie à Prezan un télégramme au sujet du mauvais traitement qui aurait été infligé à des prisonniers allemands à Şipote. *Le Maréchal* réclame le droit de faire visiter les camps et des garanties. Les faits dénoncés sont horribles, s'ils sont vrais. De la part d'un régime Bratiano tout est possible. Même avant la guerre, Şipote a eu une réputation affreuse. Mais quand on sait ce qu'ont souffert certains Roumains à Lamsdorf et quand on a vu dans quel état se trouvaient les prisonniers revenus de Monastir!...

La menace de représailles est terrible. Car tout récemment, pour des cas similaires, les Allemands ont annoncé que par représailles contre la France on a transporté 800 Français des départements occupés dans les environs de Kowno! En plein hiver!

— Une dépêche de Berlin annonce que le gouvernement russe *a arrêté Diamandy* et l'a enfermé à la forteresse Saint-

tru şi Paul. Ca drept al ginţilor şi respect al imunităţilor diplomatice e ceva nou — foarte vechi.

18 Ianuarie. — Negocierile au luat o formă foarte strânsă. Germano-Austriacii au declarat de neprimit formulele ruse relative la teritoriile ocupate. Germanii spun lămurit că până la pacea generală nu vor evacua. Am impresia că Ruşii vor ceda.

O depeşă a lui Bussche, pe care mi-o comunică *Praschma*, anunţă că în urma unui demers insistent al întregului corp diplomatic, Diamandi a fost liberat. Dar Ruşii au trimis guvernului român un ultimatum, prin care cer liberarea oamenilor arestaţi în Moldova, garanţii că faptul nu se va mai reînoi, şi pedepsirea vinovaţilor, sub ameninţarea de a lua contra României măsurile militare cele mai grave!... Depeşa e trimisă din Petrograd de către Mirbach!

După o depeşă Wolff, — tot prin Praschma— Ruşii ar fi sequestrat pe Rege şi ar fi proclamat revoluţia (?). Prima depeşă ajunge...

Situaţia noastră se înrăutăţeşte mereu, şi Praschma mi-a dat să o înţeleg : fiece oră pierdută micşorează

Pierre et Saint-Paul. Comme droit des gens et respect de l'immunité diplomatique, c'est du nouveau — très vieux.

18 janvier. — *Les négociations* ont pris une forme serrée. Les alliés ont déclaré inacceptables les formules russes au sujet des territoires occupés. Les Allemands disent clairement que jusqu'à la paix générale ils n'évacueront pas. J'ai l'impression que les Russes cèderont.

— Une dépêche de Bussche, que me communique Praschma, annonce que sur une démarche pressante de tout le corps diplomatique, Diamandy a été relâché. Mais les Russes ont envoyé au gouvernement roumain un ultimatum aux termes duquel ils exigent la mise en liberté des gens arrêtés en Moldavie, des garanties que le fait ne se renouvellera pas et la punition des coupables, sous menace de prendre contre la Roumanie les mesures militaires les plus graves! La dépêche est envoyée de Petersbourg par Mirbach!

Aux termes d'une dépêche Wolff — toujours par Praschma — *les Russes auraient séquestré le Roi et proclamé la Révolution (?)*. La première dépêche suffit à elle seule.

Notre situation empire de plus en plus et Praschma me l'a fait sentir: chaque heure perdue diminue nos chances,

şansele noastre, cu atât mai mult cu cât contactul pe frontieră nu le-a dovedit decât animozitate din partea Romanilor. — Praschma adaogă : Regele a avut o ocaziune rară, pacea tărăgănind, ca să nu profite de ea spre a veni cel dintâi să facă pacea : nu va mai putea să se salveze. — Am găsit pe contele Praschma dăscălit în sensul Hentsch-Horstmann : abdicare, regenţă, etc. Aceşti nebuni îngreuiază din ce în ce soluţiunea...

19 Ianuarie. — *Gebsattel,* care înlocueşte pe Horstmann, îmi comunică o telegramă de la Mirbach din Petrograd, care anunţă că Ruşii au ridicat pe Rege, care e pe drum spre a fi dus şi închis în fortăreaţa Petre şi Pavel. E atât de extraordinar, încât întreb pe Gebsattel dacă crede o astfel de veste ? — El crede în exactitatea faptului relatat de jurnalele de eri, adică că Ruşii au făcut să sară în aer arsenalul de la Iaşi; sunt dar stăpâni şi lovitura de care e vorba devine plausibilă.

De altfel aflai motivul ultimatului lui Trotzki. După agenţia din Petrograd, comitetul comisarilor po-

---

d'autant plus que le contact sur la frontière ne leur a prouvé que de l'animosité du côté roumain. Praschma ajoute: le Roi a eu une occasion rare, la paix ayant traîne en longueur, de ne pas saisir la balle au bond pour arriver le premier à faire la paix: il ne se sauvera plus. J'ai trouvé le comte endoctriné dans le sens Hentsch-Horstmann: abdication, régence, etc.

Ces fous aggravent de plus en plus la solution...

19 janvier. — Bobotează. Temps merveilleux. Journée de printemps.

— Gebsattel, qui tient la place de Horstmann, me communique un télégramme de Mirbach qui, de Petrograd, annonce que les Russes ont enlevé le Roi; que le Roi est en route pour être écroué à la forteresse Saint-Pierre et Paul.

C'est tellement stupéfiant que je demande à Gebsattel s'il croit à cette nouvelle?

Pour lui, il croit à l'exactitude du fait donné par les journaux d'hier, à savoir que les Russes ont fait sauter l'arsénal de Iassy; ils sont donc les maîtres de Iassy et leur coup devient plausible.

D'ailleurs, on a le mot de l'ultimatum de Trotzki. Selon l'Agence télégraphique de Pétersbourg, le comité des commissaires du peuple accuse les autorités roumaines

porului acuză autoritățile române de a fi interceptat hrana trimisă diviziei 43 ruse și de a fi desarmat al 194-lea reg. din divizia 49 și arestat apoi comitetul reg. 195.

După gazetele din Berlin, Diamandi n'ar fi fost arestat în noap.ea de 14—15, decât după ce guvernul român ar fi refuzat să pue în libertate pe maximaliștii arestați.

«Djen» anunță iarăși că s'au confiscat vasele noastre — 16 — la Odessa. Numai două au putut să scape.

Dacă un sfert din toate acestea e adevărat, ce pedeapsă pentru Rege și pentru m'niștrii săi!

— Se pub'ică la Petrograd câte-va din documentele secrete: schimb de depeși între Pok'evsky și Min. Af. streine. La 12 Martie 1916 Poklevsky cere autorizarea, care i-e dată, ca să remi'ă 350.000 fr. lui Take Ionescu pen ru presă. Aprobarea e din 17 Martie.

Când te gândești că aceasta se petrecea în Martie 1916 poți judeca câți bani a trebuit să treacă prin mâna lui Take Ionescu înainte de această dată! Toată lumea o spunea: iată dovada. Ledebur este din ce în ce mai

---

d'avoir intercepté les aliments envoyés à la 43-me division russe et d'avoir désarmé le 194-me régiment de la 49-me division et arrêté ensuite le comité du régiment 195.

Selon les journaux de Berlin, Diamandy n'aurait été arrêté dans la nuit du 14 au 15 janvier qu'après que le gouvernement roumain eût refusé de mettre en liberté les maximalistes arrêtés.

Le «Djen» annonce aussi qu'on s'est saisi de tous nos bateaux — au nombre de seize — à Odessa. Seuls deux navires sont parvenus à se sauver.

Si le quart de tout cela est vrai, quelle punition pour le Roi et pour ses ministres!

— On publie à Petersbourg quelques-uns des documents secrets: Echange de télégrammes entre Poklevsky et le ministre Affaires Etrangères. Par une *dépêche du douze mars 1916*, Poklevsky demande l'autorisation, qui lui est accordée, de remettre 350.000 francs à Take Ionescu pour la presse. L'approbation est du 17 mars.

Quand on pense que ceci est de mars 1916, on juge combien d'argent a dû passer par les mains de Take, antérieurement à cette date. Tout le monde le disait: voilà la preuve.

— *Ledebur* est de moins en moins enchanté de l'attribu-

puţin încântat de atribuţia Poloniei în sfera austriacă. — Polonia va fi centrul de atracţie al Polonezilor din Posen; ea va voi eşire la mare: două puncte de discordie cu Germania. — Polonia va da precădere elementului slab din Austria: nelinişte pentru Imperiul austriac. De mult el a scris şi a insistat ca Polonia să fie dată în sfera Germaniei şi România celei austriace; — lucru foarte natural.

Pentru el indiferenţa Moldovei pentru pace ridică Dinastiei orice şansă de a fi menţinută. — Un oarecare Lidji-Lidschiew, jurnalist care s'a dat drept corespondent al lui «Deutsche Balkan-Zeitung» şi care de fapt reprezintă pe «Utro şi Dnewnik» a alcătuit cu părţi din două conversaţiuni avute cu mine un interview, pe care nu mi l'a comunicat şi în care mă face să spun enormităţi. Brănişteanu m'a prevenit; am scris generalului Tantiloff care se eschivează; am pus pe Kiriacescu să-i scrie că-l voiu desminţi; în fine Gebsattel a avut gentileţea de a telefona la Sofia pentru a preveni a nu se da nici o importanţă acestei publicaţiuni. Cad totdeauna în cursă; las uşa mea prea deschisă.

---

tion de la Pologne à la sphère autrichienne. La Pologne sera le centre d'attraction pour les Polonais de Posen; elle voudra la sortie à la mer: deux sujets de discorde avec l'Allemagne. La Pologne donnera de la prépondérance aux éléments slaves de l'Autriche: source de soucis pour l'Empire.

Depuis longtemps il a écrit et insisté pour que la Pologne fût laissée à la sphère allemande et la Roumanie à la sphère autrichienne, ce qui était tout naturel.

Pour Ledebur, l'indifférence de la Moldavie à chercher la paix enlève à la dynastie toute chance d'être maintenue. — *Un sale petit journaliste*, qui s'est donné pour correspondant de la «Deutsche Balkan-Zeitung» de Sofia et qui réellement représente l'«Outro» et le «Dnewnik», a construit avec les bribes de deux conversations qu'il a eues avec moi, une interview, qu'il ne m'a pas communiquée et dans laquelle il me fait dire des énormités. Branişteanu m'a averti; j'ai écrit au général Tantiloff qui se défile; je lui ai fait écrire par Kiriacescu que je le démentirai; enfin Gebsattel m'ayant prévenu, il a eu la gentillesse de téléphoner à Sofia pour prévenir qu'on n'eût pas à faire cette publication

Je tombe toujours dans le panneau et je laisse ma porte trop ouverte! Mon youpin s'appelle *Lidschiew (Lidji)*.

20 Ianuare. — Lt. Fuchs a adus scrisori de la graniță unde s'au întâlnit din nou pentru schimb de prizonieri. Dintr'o scrisoare a D-nei Lahovary către D-na Z. Soutzo, din ajunul anului nou, seară pe care Curtea a petrecut-o la D-na M. Cantacuzino, rezultă că cercurile Curței judecă situația «dramatică».

Vești oficiale anunță expulzarea, — e vorba, cred, de remiterea pasportului — lui Diamandi; confiscarea valorilor depuse de Statul nostru la Banca Imperiului și trimiterea de regimente credincioase de artilerie pe frontul Moldovei.

21 Ianuare. — Toată lumea, afară de gazete, a aflat de marile greve din Austria, de turburările din Gratz și de o revoluție la Praga. Aflu acestea de la Aberkorn.

Vorbind cu baronul Welzer de aceste fapte, el exclamă : «Ach, diese Tschechen !»

Apariția Bavariei la preliminările dela Brest-Litowsk e judecată aci ca întărirea elementului civil față de cel militar.

— George Ionescu, fostul primar al Ploeștilor, îmi confirmă că în ajunul intrării Germanilor la Ploești

---

20 janvier.—L'Oberleutenant Fuchs a rapporté des lettres de la frontière roumaine où l'on s'est de nouveau rencontré pour échange de prisonniers invalides. D'une lettre de *Simki* à Zoé Soutzo, veille de l'An, soirée que la Cour a passée chez Marusca Cantacuzène, il résulte que les cercles de la Cour jugent la situation *«dramatique»*.

Mais des nouvelles officielles annoncent l'expulsion — il s'agit, je suppose, de la remise des passeports — de Diamandy; la confiscation des valeurs déposées par notre Etat à la Banque de l'Empire et l'envoi de régiments d'artillerie fidèles sur le front de Moldavie.

21 janvier. — Tout le monde, sauf les journaux, *ont la nouvelle de grandes grèves en Autriche, de troubles à Gratz et d'une révolution à Prague.* C'est Aberkorn qui a donné ce renseignement. En causant avec le baron Welzer de ces faits, il fait: «Ach, diese Tschechen!»

L'apparition de la *Bavière* aux préliminaires de Brest-Litowsk est jugée ici comme le renforcement de l'élément civil vis-à-vis du militarisme.

—*Georges Ionescu*, ex-maire de Ploeşti, me confirme que la veille de l'entrée des Allemands à Ploeşti, le «généralissime»

«generalisimul» Iliescu, împreună cu locot. Cireşeanu şi cu femei au făcut chef «cu taraf de lăutari». — De dimineaţă, Marţi, a plecat cu tovarăşii în automobil, spre Buzău; Mercuri Germanii ocupau Ploeştii. — Povestire textuală.

22 Ianuarie. — Constituanta rusă a ţinut abia câteva ceasuri. La 19 trebuia să se întrunească; maximaliştii în minoritate. S'a început prin mitraliarea unei manifestaţii pro-constituantă şi după alegerea lui Cernow ca prezident, Trotzki-Lenin au disolvat-o. Oamenii aceia nu se încurcă în scrupule....

Toate atenţiunile plenipotenţiarilor sunt pentru Ucraina. Austriacii par cei mai încântaţi; Ledebur mi-a mărturisit-o şi e foarte firesc. In faţa unei delegaţiuni de lucrători, primul ministru von Seydler a declarat că «negocierile cu Ucraina sunt foarte înaintate şi lasă să se întrevadă o soluţie satisfăcătoare apropiată».

— Ca urmare la nota de la 19 se dă după documentele ruseşti publicate, o listă de subvenţiile acordate

---

Iliescu a fait la noce avec le lieutenant Cireşeanu (ex-inspecteur agricole—dit-il) et des femmes «cu taraf de lăutari». Dès le mardi matin, 7 heures, il est reparti avec sa compagnie, en auto, pour Buzău. Le mercredi les Allemands occupaient Ploeşti. Récit textuel.

22 janvier. — *La Constituante russe* a duré juste quelques heures. Le 19 elle devait se réunir; les maximalistes en minorité. On a commencé par mitrailler une manifestation pro-constituante et, après élection de Czernow comme président, Trotzki-Lénine l'ont dissoute. Les scrupules n'embarrassent pas ces gens-là.

— Toutes les attentions des plénipotentiaires sont *pour l'Ukraine.* Les Autrichiens en paraissent le plus enchantés; Ledebur me l'a avoué et c'est très naturel. Devant une délégation des ouvriers, le premier ministre von Seydler a fait à Wien un exposé: «Relativement aux négociations avec la république Ukrainienne, le gouvernement impérial et royal est dans l'agréable situation de pouvoir communiquer que ces pourparlers sont fort avancés et laissent entrevoir une *solution satisfaisante rapprochée*».

— En continuation de la note rapportée le 19 janvier, on donne, d'après les documents russes publiés, une liste des

unor ziare româneşti. La 13 Iunie 1916, Poklevsky cere printre altele 50.000 ruble pentru «La Roumanie», gazeta personală a lui Take Ionescu. *). Ceeace nu împedică — după câte spune d. Hornick, de curând înapoiat din Moldova — că acest ticălos, prin scrisoare deschisă publicată în «Evenimentul» dela Iaşi — Mai 1917 — m'a acuzat de a fi primit două milioane de lei dela Germani şi că ar fi şi o chitanţă a mea în dosarul Günther. Lascar Antoniu a răspuns cu violenţă prin presă şi a somat pe Take Ionescu să producă piesa. — Acesta s'a derobat şi afacerea a rămas înmormântată.

— D-l Hornick mi-a semnalat într'o lungă expunere, purtarea nedemnă a unui lt. Mamulea, care a excrocat sume însemnate internaţilor. Trimis judecăţei în faţa unei curţi marţiale, sentinţa s'a amânat până se vor putea asculta martorii refugiaţi în România! Zelul inchisitorial al consilierului Eftimie Antonescu şi Teodorescu, prezident la Piteşti, sicari ai lui Vintilă Brătianu! — Tribunalele de la Huşi şi de la Botoşani au pronun-

---

subventions accordées à certains journaux roumains. Le 13 juin 1916 Poklevsky demande, entre autres, 50 000 roubles pour «la Roumanie», *journal personnel* de Take Ionescu. Ce qui n'empêche, à ce que me rapporte Mr. Hornick, récemment rapatrié de Moldavie, que ce forban, par lettre ouverte insérée dans l'«Evenimentul» de Iassy, en mai 1917, m'a accusé d'avoir reçu deux millions lei de l'Allemagne et qu'il existait une quittance de ma main trouvée dans les papiers de Günther. Lascar Antoniu a répondu avec vivacité dans la presse et a sommé Take Ionescu de produire un cliché de la pièce. Celui-ci a répondu par un dilatoire. Et l'affaire est restée enterrée.

Mr. Hornick, dans un long exposé, m'a signalé la conduite ignoble d'un lieutenant *Mamulea,* qui a extorqué des sommes considérables aux internés; — mis sous jugement devant une cour martiale, la sentence a été remise jusqu'à ce qu'on puisse entendre des témoins réfugiés en Roumanie! Le zèle inquisitorial du conseiller *Eftimie Antonescu* et du président de Piteşti, *Teodorescu,* sicaires de Vintilă Bratiano! Les tribunaux de *Huşi* et de *Botoşani* ont aussi

---

*) V. Anexe, No.

țat de asemenea condamnări pentru spionaj, dar atât de scandaloase încât Curtea de la Iași le-a reformat «de plano».

— Seara, ora 9.— *Arion* a fost tot timpul întreprins de fratele său (Virgil), în numele lui Hentsch. Se cere o acțiune în sensul de a se provoca o propunere de pace și, lucru caracteristic nu mai e vorba de a se goni dinastia.

La primirea vestei cu arestarea Regelui, s'ar fi spus: «Trebue să se protesteze contra unui asemenea atentat.» — Pare sigur că nu se mai ține seamă de pacea cu bolșevicii. S'ar dori să intrăm în vorbă cu Moldova și chiar cu guvernul; ceillați zic: cu guvernul și cu armata. Arion mă înștiințează că mi se va vorbi poate zilele acestea.... — Carp ostil ori-cărei propuneri, dar, Arionii cred, nu ireductibil

23 Ianuarie. — De două zile jurnalele austriace lipsesc. Mișcările din Boemia ar putea fi o explicație a faptului. Popescu (N. Fr. Pr.) crede că între Unguri și Austriaci coarda este foarte întinsă. Același lucru între Unguri și Germani. Germania este atacată chiar în Parlament. Popescu pretinde că Boecklin von Boecklinsau,

---

prononcé des condamnations pour espionnage à tel point scandaleuses que la Cour de Iassy les a réformés de plano.

— Le soir, 9 heures. *Arion* a été constamment poussé par son frère au nom de Hentsch. On demande une action dans le sens de provoquer une proposition de paix et, *chose remarquable, il n'est plus question de chasser la Dynastie.*

Lors de la nouvelle de l'arrestation du Roi, on aurait dit: «Il faudra protester contre un pareil attentat». Il semble certain qu'on ne compte plus sur la paix avec les boltschéviques. On voudrait que nous prissions langue avec la Moldavie — et même *avec le gouvernement;* les autres disent: avec le gouvernement et l'armée. Arion m'avertit qu'on me parlera peut-être ces jours-ci... Carp, hostile à toutes ces propositions, mais pas irréductible, croient les Arion.

23 janvier. — *Les journaux autrichiens* font depuis deux jours défaut. Les émeutes de Bohème pourraient bien expliquer le fait Popescu (Neue Freie Presse) croit qu'entre Hongrois et Autrichiens la corde est très tendue. De même entre Hongrois et Allemands. L'Allemagne est attaquée dans le Parlement même. Popescu prétend que *Boecklin von Boeklin-*

care este plenipotenţiar militar la Budapesta, a fost complect devastat; ofiţeri germani au fost loviţi şi poliţia a sosit totdeauna prea târziu. (Ştirile lui Popescu trebuesc totdeauna primite sub beneficiu de inventar.

De fapt Weckerle a primit o delegaţie de muncitori cari au cerut în mod imperativ ca să se dea plenipotenţiarilor Monarhiei instrucţiuni «pace fără anexiuni». Aviz Germaniei.

Arion revine să mă vadă la Crucea Roşie. El trebue să vadă pe Hentsch în compania lui Lupu şi a lui Virgil. I-am spus că aşi fi preferat să fie singur. I-am recomandat să nu se angajeze cu nimic; că în toate cazurile nu aşi accepta să caut a vorbi cu armata peste capul Regelui şi al guvernului.

Se pare că s'au rupt tratativele de pace între Ruşi şi Ukranieni. Schwalbe îmi spunea de Marţea trecută că la Galaţi Ruşii se băteau cu Românii. In cele din urmă se află că 3200 de Ruşi s'au retras spre frontul german şi s'au lăsat desarmaţi. Au predat armele, 20 de tunuri şi 1200 de cai. Iarca îmi povesteşte că Germanii au tre-

---

sau, qui est plénipotentiaire militaire à Budapest, a tout eu dévasté chez lui; des officiers allemands ont été frappés et la police est venue trop tard. Les nouvelles de Popescu sont toujours sujettes à caution. De fait, Weckerlé a reçu une délégation des ouvriers qui ont impérativement demandé qu'on donnât aux plénipotentiaires de la Monarchie des instructions: «Paix sans annexion». — Avis à l'Allemagne!

— Arion repasse me voir Croix-Rouge. Il voit Hentsch en compagnie de Lupu et de Virgil. Je lui ai dit que j'aurais préféré qu'il fût seul. Je lui ai recommandé de ne s'engager à rien; que dans tous les cas je n'acceptais pas de chercher à causer avec l'armée par-dessus la tête du Roi et du gouvernement.

— Il semble qu'il y ait rupture entre Russes et Ukrainiens pour les pourparlers de paix.

— Mardi, déjà, Schwalbe me disait qu'on se battait à Galaţi entre Russes et Roumains. On finit par apprendre qu'après lutte, 3200 Russes se sont retirés vers le front allemand et se sont fait désarmer par ceux-ci. Ils ont livré des armes, des canons (20) et des chevaux (1200). Iarca me raconte que les Allemands ont dû recueillir les blessés russes;

buit să ridice răniţi ruşi; Carp adaogă că Ruşii au adus cu ei şi Români — 1000 — pe cari Germanii i-au pus imediat în libertate. Faptul a fost confirmat de către «Gazeta Bucureştilor» din 26 Ianuarie.

24 Ianuarie. — Iarca dela Buzău: Au fost conferinţe politice la Stere. Sunt stăpâniţi tot de aceeaşi temă, a unei acţiuni. Ar voi să aibă părerea mea. Răspund că atât timp cât nu voi avea o precisiune privitor la Dobrogea, nu mă leg la nimic. Iarca e de aceiaşi părere. Sfătuesc să se aştepte întoarcerea lui Horstmann.

Arion a vorbit mult timp cu Hentsch, în prezenţa lui Lupu şi a lui Virgil Arion. Lupu Kostake a bătut câmpii şi mai ales a atacat cu tărie pe liberali, — afară de chestiune, bine înţeles. (Pe de altă parte ştiu de la el că proprietatea lui de la Bârlad e păzită şi că i s'a plătit recolta în Moldova cu 3200 lei vagonul!)

Schimbare complectă în chestiunea dinastică: «în interesul superior al principiului monarchic ameninţat de Ruşi, nu mai poate fi vorba de a se detrona o dinastie». — Arion face să se observe că totdeauna afirmarea a-

---

Carp ajoute que les Russes avaient amené aussi des Roumains — 1000 —, que les Allemands les ont aussitôt mis en liberté (le fait confirmé par la «Gazeta Bucureştilor» du 26 janvier).

24 janvier. — Iarca de Buzău. Il y a eu conférences politiques chez Stere: C'est toujours le thème d'une action qui les agite. Ils veulent avoir mon avis. Je réponds que tant que je n'aurais pas une précision au sujet de la Dobrogea, je ne m'engage à rien. Iarca partage cet avis. Je conseille attendre retour de Horstmann.

— *Arion* a longuement causé avec *Hentsch* en présence de Virgil et de Lupu. Lupu a divagué et surtout a chargé à fond de train sur les libéraux, — hors de propos bien entendu. (En attendant, je tiens de lui que sa propriété de Bârlad est protégée et qu'on lui a payé sa récolte en Moldavie sur le pied de trois mille deux cent lei le wagon!).

Changement à vue complet dans la question dynastique. «Dans l'intérêt supérieur du principe monarchique menacé par les Russes, *il ne peut plus être question de détrôner une Dynastie*». Arion a fait remarquer de suite que c'est du côté

cestei excluderi ca condiţie esenţială, venea din partea lui Hentsch... — Răspuns : Această condiţiune era pusă în interesul Românilor (?). Deci s'ar putea lua contact cu Regele sau la nevoe cu Regele şi guvernul său. Hentsch propunea o scrisoare către Rege, pe care ar semna-o notabilii, sau Carp şi Marghiloman.

A doua condiţie ridicată de Arion : Integritatea «probabilă» a teritoriului. Berlinul ar decide de aceasta; dar e aproape sigur, Germania având nevoe de o Românie tare. De altfel Czernin cu programul său de pace fără anexiuni, ar fi prins în propria lui plasă şi ar fi ţinut să ajute România contra Bulgariei. Au vorbit de asemenea de posibilitatea de a lua Basarabia. Ocaziune foarte ademenitoare. Ajutorul german pe cât e cu putinţă nu ar lipsi. Nu poate garanta concursul Austriei care vrea pacea, nici al Bulgariei care pretinde a fi încheiat «pacea ei» si care se face că nu mai mişcă. In sfârşit Hentsch crede că Regele e confiscat de Brătianu. De aci avantajul care ar fi de a vorbi şi cu Regele şi cu ministrul său, de odată, spre a-i da curaj.

Hentsch que venait toujours l'affirmation de cette exclusion comme une condition essentielle... Réponse: C'est dans l'intérêt des Roumains qu'on posait cette condition (?!). Donc c'est avec le Roi et au besoin avec le Roi et son gouvernement qu'on pourrait prendre contact. Hentsch proposait une lettre au Roi que signeraient les notables, ou Carp et Marghiloman. Seconde condition soulevée par Arion: *Intégrité probable du territoire*. C'est Berlin qui déciderait. Mais c'est à peu près sûr, l'Allemagne ayant besoin d'une Roumanie forte. D'ailleurs, Czernin avec ses programmes de paix sans annexions serait pris dans ses propres filets et serait tenu d'aider la Roumanie contre la Bulgarie. Ils ont parlé aussi de la possibilité de prendre la Bessarabie. Occasion très tentante. L'aide des Allemands, «autant que faire se pourrait». ne manquerait pas. Il ne peut garantir le concours de l'Autriche qui veut la paix, ni de la Bulgarie qui prétend avoir conclu «sa paix» et qui fait mine de ne plus bouger.

Enfin Hentsch croit que le Roi est confisqué par Bratiano. De là, l'avantage qu'il y aurait à causer avec le Roi conjointement avec son ministre pour lui donner du courage.

Rapoartele secrete adaogă că pretutindeni bandele rusești sunt în conflict cu armata română care vrea să-i dezarmeze.

Intreb pe Arion: Dar Carp? — Chestiunea a fost pusă. Lupu K. s'a grăbit să spună că Carp va primi fiindcă va erta pe Rege în interesul superior al luărei Basarabiei; Virgil Arion s'a arătat mai sceptic.

Hentsch a mai exprimat dorința ca această operă să se facă și cu liberalii și Arion chiar, pentru a-i prinde, a citat numele lui Poenaru-Bordea dr. Stoicescu etc. La aceasta, opunere strașnică a lui Lupu, care vedea deja apărând numele lui Stere. — Astăzi la 11 Lupu Kostake trebuia să aducă răspunsul lui Carp.

Am întâlnit pe *Carp* la 12. Il întreb dacă Lupu i-a făcut comunicarea. Carp: «Răspunsul meu a fost hotărât negativ. Eu nu pot face pacea în numele acestui guvern: deci n'am de ce să stau de vorbă cu el. Și dacă e de tratat cu Regele sau cu armata, aceasta s'o facă Germania». — Eu: Dar chestiunea dinastică? — Carp: «Ei nu vor avea dinastia (cari «ei»?), după cum Bulgaria nu va avea Dobrogea; aceasta o garantez. Tu vei face

---

Les rapports secrets ajoutent que partout les bandes russes sont en conflit avec l'armée roumaine, qui veut les désarmer. Moi à Arion: Et Carp? — La question a été posée. Lupu s'est empressé de dire que Carp acceptera, parce qu'il pardonnera au Roi dans l'intérêt supérieur de prendre la Bessarabie; Virgil s'est montré plus sceptique. Hentsch a encore exprimé le désir que cette oeuvre se fasse aussi avec les libéraux et Arion a même, pour amorcer, cité Poenaru-Bordea, le docteur Stoicescu etc. Là-dessus, opposition furibonde de Lupu qui voyait déjà joindre le nom de Stere.

Aujourd'hui, 11 heures, Lupu devait porter la réponse de Carp.

— Rencontré *Carp* à midi. Je lui demande si Lupu lui a fait la communication. Carp: «Ma réponse a été nettement négative; moi je ne puis faire la paix au nom de ce gouvernement; donc je n'ai pas à causer avec lui. Et s'il s'agit de traiter avec le Roi ou l'armée, c'est à l'Allemagne à le faire». — Moi: Mais la question dynastique? — Carp: «Ils n'auront pas la dynastie—(qui «ils»?)—de même que la Bulgarie n'aura pas la Dobrogea: ça, je le garantis. Toi, tu feras ce que tu

ce vrei. Cu mine e inutil să se mai vorbească, cu atât mai mult cu cât Hentsch a pretins mereu că nu exprimă decât opinia lui personală, cu care n'am ce face».

Rămâne de văzut acum cum va face Hentsch raportul său la Berlin, căci totdeauna a fost vorba în conferinta de eri că Berlinul trebuie să ratifice.

25 Ianuarie. — Timp umed, dar dulce. Eri a fost minunat. Biata lume a avut 10—12 zile bune. Criza încălzitului e ori cum mai mică ca anul trecut.

— C. Arion e în curent cu refuzul lui Carp. Virgil Arion era mirat şi furios. Costică Arion a spus că desigur eu voi merge înainte, dacă mă pot înţelege cu Berlinul.

— Declaraţiile lui Czernin, delegaţiunilor, foarte accentuate pe tema: nici cuceriri, nici despăgubiri. E o frază pe care nu o pricep de loc: «Dacă Ruşii ne cer cesiuni de teritoriu...» războiul va continua. Nimeni nu ştie despre cereri de acest fel. Ori se consideră teritoriile ocupate ca achiziţiuni făcute? Trebue de văzut textul exact peste două zile. Delegaţiunile fuseseră convocate

---

veux. Avec moi, inutile de causer, d'autant que Hentsch a constamment prétendu qu'il n'exprimait que son opinion personnelle et je n'ai qu'en faire».

— *Reste à savoir maintenant comment fera Hentsch son rapport à Berlin, car, toujours, il a été question dans la conférence d'hier que Berlin devait ratifier.*

25 janvier. — Temps humide, mais doux. Hier il fût merveilleux. Le pauvre monde a eu dix à douze jours de répit. La crise du chauffage est tout de même de beaucoup moindre que l'an dernier.

— Costică Arion. au courant du refus de Carp. *Virgil en était estomaqué et furieux.* Costică a dit que certainement moi j'irai de l'avant si je me puis entendre avec Berlin.

Les déclarations de Czernin, aux délégations. ultra-accentuées sur le thème *pas de conquêtes*, ni indemnité. Il y a une phrase que je ne comprends guère: «Si les Russes nous demandent *des cessions* de territoire....» la guerre continuera. On n'a pas connaissance de demandes de ce genre. Considère-t-on les territoires occupés comme des acquisitions déjà faites? Il faudra voir le texte exact dans deux jours. Les délégations (la commission des Affaires Etrangères) avaient été convoquées ad-hoc pour hier, 24 janvier.

ad-hoc pentru eri. — Noui greutăţi pentru pace: ruptură între maximalişti şi Ucranieni.

Depeşi din Praga anunţă încetarea grevei (a se ceti: turburări) şi reluarea lucrului.

— C. Iarca a venit să-mi declare că se pune cu totul la dispoziţia mea. Stere nu-i zice nimic: îl crede incapabil să formeze un partid. Iarca are o notă personală violentă contra lui Brătianu.

26 Ianuarie.—Avem textul discursurilor Cancelarului şi al lui Czernin. Amândoi răspund lui Lloyd George şi mai ales lui Wilson; cu ei se mai discută; Franţa e ignorată şi Italia nu e citată decât ca să i se dea un avertisment. Decadenţa latină!

Cancelarul refuză să se pronunţe în chestiunea belgiană cât timp Antanta nu va fi declarat că integritatea teritoriilor aliaţilor centrali nu mai e pusă în discuţie. In acelaş subiect, Czernin, tot atât de categoric, a avut chiar o frază fericită: nu vrea, luând obligaţiuni unilaterale, să servească de societate de asigurare pentru acei cari se rezervă să continue războiul, relativ,

---

— Nouvelles difficultés pour la paix: *rupture entre maximalistes et Ukrainiens.*

— Des dépêches de Prague annoncent la cessation de la grève (lire: troubles) et la reprise du travail.

— *C. Iarca* est venu faire sa déclaration qu'il se mettait absolument à ma disposition. C. Stere ne lui dit rien: il le croit incapable de former un parti. Iarca a une note personnelle violente contre Bratiano.

26 janvier. — On a le texte des discours du Chancelier et de Czernin Les deux répondent à Lloyd George et surtout à Wilson; c'est avec eux qu'on discute; on ignore la France, et l'Italie n'est citée que pour lui donner un avertissement. C'est la décadence latine!

Le Chancelier refuse de se prononcer sur la question belge tant que l'Entente n'aura pas déclaré que *l'intégrité* des territoires des alliés n'est plus mise en discussion. Sur le même sujet, Czernin a été tout aussi catégorique; il a même eu une phrase heureuse: il ne veut pas, en prenant des engagements unilatéraux, servir de société d'assurances pour ceux qui se réservent de continuer la guerre relativement sans risques.

fără riscuri. Foarte comentat apelul către Wilson: «Austria şi Statele Unite sunt cele două puteri ale căror interese sunt cele mai puţin în conflict. Această stare sugerează chestiunea dacă un schimb de vederi între aceste două State n'ar putea fi punctul de plecare al unei discuţii împăciuitoare între acele din celelalte State, care n'au intrat încă în vorbă asupra păcei». — Discursul sfârşeşte cu priviri asupra situaţiei interne, care dovedesc că a fost foarte serios turburată.

A doua zi Kühlmann (25) a vorbit la rândul lui. Un pasagiu ne priveşte direct: «Pacea cu Ucraina va pune pe masă problema românească. După pace şi după retragerea din Moldova a trupelor ucraniene, România nu va mai putea rămâne izolată faţă de voinţa de a face pace arătată de Puterile centrale».

27 Ianuarie. — Ziua Impăratului: paradă pe piaţa Cercului Militar. Mareşalul a ţinut o cuvântare, auzită din toate părţile pieţei. Mulţime mare.

28 Ianuarie. — Vizita d-rului Guillermin, delegat elveţian pentru vizitarea prizonierilor germani în Ro-

---

Très commenté l'appel adressé à Wilson: l'Autriche-Hongrie et les Etats-Unis sont, dans les groupes des Etats en guerre, les deux Puissances dont les intérêts arrivent le moins en conflit. Cet état suggère la question si un échange de vues entre ces deux Etats ne pourrait pas être le point de départ d'une discussion conciliante entre ceux des autres Etats, qui ne sont pas encore entrés en discussion relativement à la paix.

Le discours finit pas des considérations sur la situation intérieure qui prouvent qu'elle a été très sérieusement troublée. Le lendemain (25), Kühlmann a parlé à son tour. Un passage nous concerne directement: «La paix avec l'Ukraine mettra sur le tapis le proulème roumain. Après la paix et après la retraite de Moldavie des troupes ukrainiennes, la Roumanie ne pourra plus rester isolée vis-à-vis de la volonté de faire la paix que marquent les puissances centrales».

27 janvier. — Jour de fête de l'Empereur. Parade place du Cercle Militaire. Le Maréchal a fait une allocution qu'on entendait de tous les coins de la place. Foule considérable.

28 janvier. — Visite de Mr. le Dr. Guillermin, délégué suisse pour la visite des prisonniers allemands en Rouma-

mânia. Recunoaşte că pretutindeni convenţiile dela Haga au fost violate şi că prizonierii au fost maltrataţi. In Elveţia viaţa foarte grea. Bucureştii i s'a părut mai animat decât Viena. Deşi «oaspete» al Ministerului de război la Berlin, n'a mâncat niciodată aşa de bine şi după pofta sa, ca la Bucureşti.

— Vizita generalului *Hranilovici:* Chiar cu o pace rusă războiul nu va fi sfârşit. Generalul crede că se doreşte Veneţia şi teritoriul până la Brenta. Brigada rusă care s'a predat la Galaţi era foarte frumoasă şi în bună ordine: nicidecum o bandă desordonată cum îşi închipuie cineva trupele maximaliste.

Circulă svonul că trupele române au ocupat, cu luptă, Chişinăul.

29 Ianuarie. — Lascar Antoniu îmi trimite prin d-l Juster corecturile unui articol de răspuns la calomniile lui Take Ionescu pe socoteala mea. Censura lui Duca a refuzat apariţia gazetei ad-hoc ce voia să publice. Prin trimisul său îmi spune că adresându-se lui Buzdugan, prezidentul comisiei de magistraţi, la cari

---

nie. Il reconnaît que partout les conventions de la Haye ont été violées et que les prisonniers ont été maltraités. En Suisse la vie est devenu très difficile: on a 270 gr. de pain par jour. Bucarest lui a semblé plus animé que Vienne. Quoique «Gast» du Ministère de la Guerre à Berlin, il n'a jamais mangé bien et à sa faim comme à Bucarest.

— Visite du général Hranilovici. Même avec une paix russe, la guerre ne finit pas; le général croit qu'on désire Venise et le territoire jusqu'à la Brenta. La brigade russe qui s'est hitrée à Galatz était très belle et en bon ordre; pas du tout une bande désordonnée, comme on se figure les troupes maximalistes.

— Le bruit circule que les troupes roumaines ont occupé, après luttes, Kichinew.

29 janvier. — *Lascar Antoniu* m'envoit par un Mr. Moritz Juster les épreuves d'un article de réponse aux calomnies de Take Ionescu sur mon compte. La censure de Duca a refusé l'apparition du journal ad-hoc qu'il voulait publier. De vive voix il me fait dire que s'étant adressé à Busdugan, le président de la commission des magistrats, aux-

se referă Take şi Brătianu, Buzdugan l'a asigurat că totul era fals în ceeace mă priveşte.

— Tülff, prin adjutantul său, în cască, depune carta de vizită. Generalul Koch pe a sa, în persoană. — Gebsattel, la dejun, nu crede că se va reuşi la Brest-Litowsk, unde au plecat Czernin şi Küh mann.

30 Ianuarie. — Jurnalele dau textul discursului lui Pichon dela 10 Ianuarie. In ce ne priveşte el zice: «Avem înţelegere cu Italia Serbia şi România şi pentru nimic în lume nu le vom rupe». Insă, Lloyd George, înainte de Pichon, n'a vorbit decât de «reconstituirea României», zicând că «disolvarea Austro-Ungariei nu face parte din ţelurile de războ britanice». Fraza ambiguă a lui Pichon spune oare mai mult? Nu se poate crede, deoarece Antanta a proclamat în mod solemn, Wilson a repetat-o, că nu se aspiră (Alsacia-Lorena exceptându-se — desanexiune) la nici-o cucerire teritorială.

— Depeşile de azi vorbesc de ocuparea de către armata noastră a mai multor sate din Basarabia, pe malul stâng al Prutului, pentru stabilirea de capete de pod,

---

quels se rapportent Take et Bratianu, Busdugan lui aurait certifié que tout était faux en ce qui me regarde.

Tülff fait remettre sa carte: le lieutenant, aide de camp, en casque. Le général Koch apporte lui-même la sienne.

Gebsattel, qui déjeune, ne croit pas qu'on réussira à Brest-Litowsk, où se sont rendus Czernin et Kühlmann.

30 janvier. — Les journaux donnent le texte du discours de Pichon prononcé le 10 janvier. En ce qui nous regarde il dit: «Nous avons des accords avec l'Italie, la Serbie et la Roumanie; et pour rien au monde nous ne les romprons». Or Lloyd George, avant Pichon, n'a parlé que de la «réconstitution de la Roumanie». «Disolvarea Austro-Ungariei nu face parte din ţelurile de răsboi britanice» — dit Lloyd George. La phrase ambigüe de Pichon dit-elle plus? Il est inadmissible de le croire, lorsque solennellement l'Entente a proclamé, Wilson l'a répété, qu'on n'aspire (Alsace-Lorraine à part, désannexion à aucune conquête territoriale.

Les dépêches du matin et du soir parlent de l'occupation par l'armée roumaine de plusieurs villages de Bessarabie, sur la rive gauche du Prut, pour se constituer des têtes de pont,

şi de asediul Chişinăului înconjurat de trupele române. Ocuparea Unghenilor s'a făcut cu concursul cazacilor ucranieni şi la Galaţi divizia siberiană care s'a predat Germanilor a avut de a face cu a 10-a divizie rusă şi cu Românii ceeace înseamnă că participăm la războiul civil rusesc şi că suntem în război cu Rusia dela Petrograd ! Frumoasă situaţie !

— Am avut la masă pe *Petersen* cu cei doi delegaţi elveţieni, Dr. Guillermin şi căpitan de Stockar. După plecarea acestora, Petersen mi-a spus că ar trebui un mare împrumut României sub forma de unificare a Datoriei şi că pentru cumpărările de grâu şi de petrol s'a propus a se urma cu emisiunea băncei sale pentru a nu fi la discreţia Băncei Naţionale. El preţueşte la 150 de milioane perderile portofoliului, plin de hârtiile micilor bănci liberale care nu mai valorează nimic.

—Inginerul *Fritz Keberling* dela Moreni, pe rând mobilizat român, apoi internat german, întors din Moldova îmi certifică că din clasele 1919 şi 1920 (bine înţeles printre tinerii constataţi prezenţi) se numără 60 la

---

et du siège Kischinew entouré par les troupes roumaines. Mais l'occupation de Ungheni s'est fait avec le concours des Cosaques Ucrainiens et à Galatzi la division sibérienne, qui s'est rendue en partie aux Allemands, a eu affaire à la 10-e div. russe et aux Roumains, ce qui veut dire que nous *sommes participants à la guerre civile russe* et en guerre régulière avec la Russie de Petersbourg! Jolie situation!

— Eu à déjeuner *Petersen* avec les deux délégués suisses *Dr. Guillermin* et capitaine de *Stockar.*

Après le départ de ceux-ci, Petersen m'a dit qu'il fallait un grand emprunt à la Roumanie sous forme d'unification de la Dette et que pour les achats de blé, de pétrole, on songeait à continuer l'émission de sa banque pour ne pas être à la discrétion de la Banque Nationale. Il estime à 150 millions les pertes du portefeuille bourré de papiers des petites banques libérales, qui ne valent plus rien.

L'ingénieur Fritz Keberling de Moreni, tour à tour mobilisé roumain, puis interné allemand, retour de Moldavie, me certifie que sur les classes 1919 et 1920 (bien entendu sur les jeunes gens constatés présents) on compte 60% de morts

sută morţi de boli. In armată, ca şi printre internaţi, cei suspecţi de contaminare erau închişi, amestecaţi cu bolnavii de tifos exantematic şi cu muribunzii, şi supravieţuia cine putea ! — Privitor la propaganda slavă, încă din Decembre-Ianuarie, după indicaţiile unui ofiţer polonez, se puneau în libertate Rutenii, Cehii şi Polonii, cu toate paspoartele lor austriace.

31 Ianuarie. — Cea dintâi zi întunecată şi umedă, după multă vreme.

Citit raportul ce mi-a împrumutat Dr. Guillermin, de d-nii Ferrière, Micheli şi de Watteville, asupra lagărelor de prizonieri în Bulgaria. Citind printre rânduri se descoperă tot ce bieţii prizonieri au trebuit să sufere. Despre Români o notă generală : sunt văzuţi puţin, de oarece sunt întrebuinţaţi în spatele frontului din Macedonia.

Pretutindeni dorm pe pământ, şi ofiţerii de asemenea. Lipsă generală de apă. La Hascovo, lagăr de ofiţeri, copiez : «Latrinele : şanţ descoperit, fără nici un fel de instalaţie (ofiţeri internaţi de mai multe luni !). Am insistat... In afară de aceasta, putinţa de că-

---

par suite de maladies. Dans l'armée tout comme parmi les internés les suspects de contamination étaient enfermés, pêle-mêle, avec les malades de typhus exanthémateux et les mourants; et survivait qui pouvait!

En fait de propagande slave, dès les mois de décembre-janvier, sur les indications d'un officier polonais, on mettait en liberté les Ruthènes, les Tchèques et le Polonais malgré leurs passeports austro-hongrois.

31 janvier.— La première journée sombre et humide, depuis bien longtemps.

— Lu le rapport que m'a prêté le Dr. Giullermin, de MM. Ferrier, Micheli et de Wattville sur *les camps des prisonniers bulgares*. En lisant entre les lignes, on y découvre tout ce que les pauvres prisonniers ont dû souffrir. Pour les Roumains une note générale : on les voit peu parce qu'ils sont «employés» derrière le front de Macédoine. Partout couchage par terre y compris les officiers. Manque générale d'eau. A Hascovo, camp d'officiers, je copie: «cabinets, fossé à ciel ouvert, sans aucune espèce d'installation. (Des officiers internés depuis plusieurs mois!) Nous avons insisté... En ou-

deri într'o groapă adâncă· noaptea sau pe vreme rea nu ne pare de loc exclusă pentru prizonierii slăbiţi de o lungă captivitate!» — Comisiunea cere desfiinţarea pedepselor corporale. S'a mai constatat că una din pedepsele aplicate era lipsa de hrană, — la ofiţeri ca şi la soldaţi. *).

1 Februarie. — In raportul citat eri găsesc confirmarea faptelor de cari se auzise vorbindu-se vag. O răscoală însemnată a avut loc în Martie 1917 în teritoriul sârbesc ocupat de armata bulgară, mai ales în regiunea Niş. Alte revolte parţiale nu erau încă stinse în Mai, şi în urma acestor mişcări satele au fost incendiate şi «nenorocite populaţiuni întregi — bătrâni, femei, copii — au fost transportaţi în Bulgaria». — La Filipopoli anchetatorii au găsit printre internaţi un copil de şase zile născut acolo şi o femee de 90 ani cari îşi sfârşea acolo trista ei existenţă.

Nimic pozitiv dela Brest-Litowsk.

Toată lumea a sosit acolo bine înţeles şi Radoslavof,

---

tre, la possibilité des chûtes dans un fossé profond, la nuit ou par le mauvais temps, ne nous semble nullement exclue pour les prisonniers affaiblis par une longue captivité!» La commission demande l'abolition des peines corporelles. Il est constaté aussi que l'une des punitions qu'on applique était aussi la privation de nourriture, — aux officiers comme aux soldats.

1-er février.—Dans le rapport cité hier je trouve la confirmation de faits qu'on avait vaguement appris. Une insurrection importante a eu lieu en mars 1917 dans le territoire serbe occupé par l'armée bulgare, spécialement dans la région de Nisch. Des révoltes partielles n'étaient pas encore apaisées en mai. A la suite de ces mouvements, les villages ont été incendiés et «de malheureuses populations entières: vieillards, femmes, enfants ont été transportés en Bulgarie». A Filipopoli, les enquêteurs ont trouvé, parmi les internés civils, un enfant de six jours qui venaint d'y naître et une vieille femme de 90 ans qui y achevait sa triste existence.

Rien de positif de Brest-Litowsk. Tout le monde y est arrivé, y compris Radoslawoff qui s'y rend pour la première

---

*) Ca exemplu de tratamentul ce soldaţii au impus prizonierilor, vezi descrierea dela Anexe, No. . .

care vine pentru prima oară. — La 30 trebuia să înceapă desbaterile, însă Trotzki a cerut o zi de amânare pentru a se sfătui cu delegaţiunea rusă.

Tonul telegramelor — deodată agresiv faţă de maximalişti — nu e de pace!

— La 30 urma să se întrunească la Paris congresul şefilor de guvern. Germanii au bombardat cât au putut Parisul, locul de întrunire, «ca represalii pentru bombardarea oraşelor deschise germane, şi ca prim avertisment.» Comunicatul oficial spune că în noaptea de 30/31 Ianuarie s'au aruncat asupra oraşului 14.000 kgr. de bombe.

— In oraş toată lumea anunţă «că d-l Marghiloman tratează pacea!»

— De relevat telegrama următoare din «Berliner Lokalanzeiger»: — Se semnalează convorbiri între Kiew şi România în vedere de a se lupta în comun contra maximaliştilor şi de a face să participe guvernul român la negocierile dela Brest-Litowsk. — De notat vorba că Regele Ferdinand ar fi făcut propuneri prin mijlocirea fratelui său.

---

fois. Le 30 devaient recommencer les pourparlers et Trotzky a demandé un jour de sursis pour se concerter avec la délégation russe. Le ton des télégrammes, subitement agressif pour les maximalistes, n'est pas à la paix.

Le 30 devait se réunir à Paris le congrès des chefs de gouvernement. Les Allemands ont copieusement bombardé Paris, lieu de leur réunion, «à titre de représaille pour le bombardement de villes ouvertes allemandes» et comme premier avertissement. Le communiqué officiel porte que dans la nuit de 30/31 janvier 14000 kg. de bombes ont été jetés sur la ville.

— En ville tout le monde annonce «că Domnul Marghiloman tratează pacea»!!

— A relever le télégramme suivant du «Berliner Lokalanzeiger»: On signale des pourparlers entre Kiew et la Roumanie en vue de combattre en commun les maximalistes *et de faire participer le gouvernement de Iassy aux négociations de paix de Brest-Litowsk.* — A noter le propos que le Roi Ferdinand ***aurait fait des ouvertures*** par l'intermédiaire de son frère.

— Aici, după conversaţiunea lui Hentsch (24 Ianuarie) nimic nu a mai mişcat. Horstmann stă absent mai mult decât se credea.

2 Februarie. — Diferitele proclamaţii ale lui Trotzki în stilul care îi este propriu ; plecarea lui Diamandi, pe care notele ruseşti o numesc o expulzare; ocuparea Renilor de armata română, de sigur în vedere ca să menţie o comunicaţie cu Odessa, — totul arată că e stare de război între România şi Rusia de Nord. E imposibil de avut o orientare în sensul acţiunei guvernului. Cu toate acestea, ocuparea Basarabiei e simpatică Germaniei : e soluţiunea Dobrogei, soluţiune visată de cercurile de aci şi pe care Horstmann încerca totdeauna să mi-o insinueze : schimbul Dobrogei pentru Basarabia, pe care am cuceri-o cu ajutorul lor !

In aşteptare, înainte de a pleca pentru Brest-Litowsk, Radoslavoff, în aplauzele tuturor partidelor, a declarat că Bulgaria cere Dobrogea !

— Arion îmi spune în secret că, după fratele său, Prezan ar fi făcut oarecari propuneri. Se va vorbi cu

---

Ici, depuis la conversation de Hentsch (24 janvier), plus rien n'a bougé. Horstmann a aussi prolongé son absence au-delà de ce qu'on croyait qu'elle durerait.

2 février. — Les différentes proclamations de Trotzky dans le style qui lui est propre; le départ de Diamandi, que les notes russes appellent une expulsion : l'occupation de Reni par l'armée roumaine, évidemment en vue de maintenir une communication avec Odessa; tout indique qu'il y a guerre entre la Roumanie et la Russie du Nord. Il est impossible d'avoir une orientation sur le sens de l'action du gouvernement. Cependant, l'occupation de la Bessarabie est sympathique à l'Allemagne; c'est la solution du problème de la Dobrogea, solution rêvée par les cercles d'ici et que Horstmann essayait toujours de me glisser: troc de la Dobrogea contre la Bessarabie à conquérir avec leur aide.

— En attendant, avant de partir pour Brest-Litowsk, Radoslavoff, aux applaudissements de tous les partis, a déclaré que la Bulgarie réclamait la Dobrogea.

— Arion me confie — secret absolu — que, selon son frère, Prezan aura fait certaines ouvertures. On va causer avec Carp et lui poser une sorte d'ultimatum. Hentsch at-

Carp şi i se va pune un fel de ultimatum. Hentsch aşteaptă să vadă ce va aduce Horstmann.

Horstmann s'a întors eri; dar nu şi-a făcut încă apariţia. Această lipsă de grabă indică oare că situaţia rămâne tot atât de puţin definită ca în trecut?...

— Strigăt general privitor la numirea lui Cioră neanu ca prefect de poliţie, — numire anunţată, dar încă nepublicată.

3 Februarie. — Tzigara îmi spune că căpitanul Kremnitz a plecat pe neaşteptate, fiind trimis la Focşani. Pe el îl întrebuinţează ca interpret de câte ori este vorba de a se trata chestiuni secrete. Deci pe frontieră se tratează.

Singura notă de relevat între ştirile din Moldova este că în Octombre s'a deschis un credit de 6.100.000 lei pentru îndemnizaţia deputaţilor şi a senatorilor.

4 Februarie. — Gazeta dă după foile din Moldova textul exact al notelor schimbate între maximalişti şi guvernul dela Iaşi.

— *Horstmann* întors dela Berlin. N'a văzut decât pe Carp, căruia i-a spus aceleaşi lucruri ca şi mie şi

---

tend de savoir ce que rapporte Horstmann dans son sac pour aller de l'avant.

— Horstmann est rentré hier. Il n'a pas encore fait son apparition. Ce manque d'empressement indiquerait-il que la situation reste aussi peu définie que par le passé?

— Haro général au sujet de la nomination de Cioraneanu comme préfet de police. — Nomination annoncée, mais non encore publiée.

3 février. — Tzigara me dit que le capitaine Kremnitz est subitement parti, envoyé à Focsani. C'est lui qu'on emploit comme interprète chaque fois qu'il y a des questions secrètes à traaiter. *Donc on cause sur la frontière.*

— La seule note à cueillir dans les nouvelles de Moldavie c'est qu'en octobre il a été ouvert un crédit de 6 millions 100.000 lei pour l'indemnisation des députés et des sénateurs.

4 février. — Le jounal donne d'après les feuilles de Moldavie le texte exacte des notes échangées entre maximalistes et le gouvernement de Iassy.

— Horstmann retour de Berlin. Il n'a vu que Carp, auquel il a tenu les mêmes propos qu'à moi et sur lesquelles il

asupra cărora cere secretul. Afacerile Ucrainei merg iarăş bine; maximaliştii învinşi iar generalul lor şi Cartierul — Krilenko, — prinşi la Mohilew. Şeful delegaţiunei de pace, Holubovici, a fost numit prezident al Republicei. Poate să fie începutul sfârşitului pentru Trotzki.— «Din nefericire, adaogă Horstmann, acest lucru convine şi celor dela Iaşi, cari vor visa iarăşi cine ştie ce. Trebuia să tratăm acum zece zile când Trotzki ameninţa. Nu se poate lăsa astfel armata română să înainteze până la Odessa» — căci ei înaintează pe două coloane, dintre care una merge spre Odessa.—Eu: Cum? Şi ce este între ele? — Horstmann: Probabil puţină populaţie şi mai ales locuitori prietenoşi cari au primit bine armata. Dacă nu se tratează... Eu: Am auzit că sunt propuneri din partea lui Prezan... — Horstmann: Se vorbeşte din când în când la graniţă şi Mitilineu a venit de mai multe ori. Dacă nu se ajunge la o încheere, se va denunţa armistiţiul şi se va sfârşi aşa. In Germania va merge greu cu chestiunea Regelui; soluţiunea bună ar fi ca Regele să constitue singur Regenţa şi să

---

demande le secret. — Les affaires de l'Ukraine vont de nouveau bien; maximalistes battus et le général en chef et son quartier — Krilenko — pris à Mohiliew. Le chef de la délégation de paix, Holubovici, a été nommé président de la République. Ça peut être le commencement de la fin pour Trotzki. «Malheureusement — ajoute avec abandon Horstmann — ça arrange aussi les affaires des gens de Iassy qui vont de nouveau rêver, Dieu sait quoi!».

On aurait dû traiter déjà il y a dix jours, lorsque les menaces de Trotzki se sont produites. On ne peut pas laisser aussi l'armée roumaine s'avancer ainsi jusqu'à Odessa — car ils marchent sur deux colonnes, dont l'une va à Odessa... Moi: Comment? et qu'est ce qu'il y a entre? — Horstmann: Probablement peu de population et surtout un habitant amical qui a bien reçu l'armée. Si on ne traite pas... Moi: J'ai appris qu'il y avait eu des ouvertures de Presan... Horstmann: On cause toujours un peu sur la frontière et Mitilineu est venu plusieurs fois. Si on ne conclut pas, *on dénoncera l'armistice* et on finira de la sorte. En Allemagne on s'arrangera difficilement avec le Roi et la solution bonne serait que le Roi constitue *lui la Régence et se retire en congé;* train de luxe

se retragă în concediu : tren de lux pentru Elveţia, cu familia în siguranţă şi departe de plictiselile Ruşilor. — Eu : In lipsa Regelui guvernează consiliul de miniştri.— Horstmann : Şi mai bine. România până la Siret va rămâne cu armata de ocupaţie şi dela Siret la Nistru cu armata română, care ar avea câţiva ofiţeri germani pe lângă ea. S'ar demobiliza contingentele mai în vârstă pentru a se încadra puţin câte puţin prizonierii. Şi vă vom ajuta, — la nevoe chiar cu trupe, — să luaţi Basarabia şi să vă apăraţi contra maximaliştilor. Guvernul ar sta la Bucureşti şi ar avea o delegaţie, — un ministru sau doi — la Iaşi. Trebue ca aceşti d-ni, Brătianu, Take Ionescu şi alţii să plece. Puterile Centrale ar putea chiar să se lege, până la pacea generală, să nu facă nimic contra Regelui. Va putea chiar să se întoarcă pe tron dacă Românii o doresc. (Aici a fost spusă o frază care punea pe împăratul Wilhelm în joc, ceva ca : şi până atunci Impăratul va uita).

Eu : Ştiţi că colonel Hentsch spusese că chestiunea Regelui nu era un obstacol. — Horstmann: Ştiu. — Colo-

---

pour la Suisse, avec la famille en sûreté et loin des ennuis russes — Moi: En l'absence du Roi, c'est le Conseil des ministres qui gouverne. — Horstmann: Encore mieux. La Roumanie jusqu'au Sereth resterait avec de l'armée d'occupation et du Sereth au Dniester (Moldavie-Bessarabie) avec l'armée roumaine qui aurait quelques officiers allemands auprès d'elle. — On démobiliserait les classes âgées pour encadrer petit à petit les prisonniers. Et nous vous aiderions — au besoin même avec des troupes — à acquérir la Bessarabie et à vous protéger contre les maximalistes. Le gouvernement siégerait à Bucarest et aurait une délégation — un ou deux ministres — à Iassy.— Il faut que ces Messieurs Bratianu, Take Ionescu et autres s'en aillent. Et les puissances centrales pourraient même s'engager jusqu'à la paix générale de ne rien entreprendre contre le Roi. Il pourra même retourner sur son trône si les Roumains le désirent. (Ici il a été dit une phrase qui mettait l'Empereur Guillaume en scène, quelque chose comme: et d'ici là, l'Empereur oubliera). — Moi : Vous savez que le colonel Hentsch avait dit que la question du Roi n'était plus un obstacle. — Horstmann: Je sais. — Le

nelul, cu toată inteligența lui, vorbește de lucruri din care nu înțelege mult.

(Cum Horstmann îmi spune că Kühlmann domină situația; că, în două discursuri, a biruit pe acei cari înainte de întoarcerea lui voiau să-l distrugă și a transformat pe detractori în admiratori — tonul diferit în ce privește pe Hentsch mă face să cred că balanța se pleacă de partea elementului civil contra celui militar).

5 Februarie. — Iată în ce termeni comunicatul român din 16/29 anunță intrarea trupelor românești în Chișinău, fapt cunoscut la București de 3 zile: «Trupele noastre, *chemate* de Comandamentul rus și de Sfatul Țărei Republicei moldovenești, au intrat la 13 Ianuarie, 6 ore, în mijlocul aclamațiunilor populațiunei, în Chișinău».

La Brest-Litowsk, în urma protestărei delegatului ucrainian Lubynski împotriva desaprobărei lui Trotzki și a expunerei violențelor maximaliștilor, cari au voit să înființeze la Charkov un guvern rival, Czernin, în numele aliaților, a declarat că nu e nici o rațiune să infirme declarațiunile dela 12 Ianuarie, care au recunos-

---

colonel, malgré son intelligence, parle de choses auxquelles il ne comprend pas grande chose. (Comme Horstmann me dit que Kühlmann domine la situation; que en deux discours il a maté ceux qui, avant son retour, voulaient le détruire et transformé ses detracteurs en admirateurs, le ton différent en ce qui regarde Hentsch me fait penser que la balance penche du côté de l'élément civil contre les militaires).

5 février.—Voici en quels termes le communiqué roumain du 16/29 janvier annonce l'entrée des troupes roumaines à Kichinew, fait connu à Bucarest depuis trois jours: «Trupele noastre, *chemate de comandamentul rus* și de *Sfatul țărei Republicei Moldovenești*, au intrat la 13 (26) Ianuarie 6 ore p. m., în mijlocul aclamațiunilor populațiunei, în Chișinău».

A Brest-Litowsk, sur la protestation du délégué ukrainien Lubynsky contre désaveu de Trotzky et l'exposé des violences maximalistes qui ont voulu établir à Charkow un gouvernement rival, Czernin au nom des alliés a déclaré qu'il n'y avait aucune raison d'infirmer les déclarations du 12 janvier qui ont reconnu la délégation ukrainienne comme

cut delegaţia ucrainiană ca independentă şi reprezentând poporul ucrainian şi că aliaţii erau dispuşi să recunoască Ucraina ca stat liber şi suveran, în stare să încheie singur acorduri internaţionale. — (Aceasta aruncă încă lumină asupra cuvintelor lui Horstmann, de eri).

6 Februarie. — O depeşă Wolffbureau, dată de «Gazeta Bucureştilor» de azi, confirmă cele spuse Luni de Horstmann despre victoria Kievului asupra maximaliştilor. Sunt dar veşti sigure.

«Neamul Românesc» al lui Iorga din 27 Ianuarie conţine două constatări : Rusia ţaristă nu se conducea cu noi ca o aliată, dar ca o putere protectoare; Rusia revoluţionară a vrut să aprindă Moldova dintr'un cap la altul. — La această constatare agenţia Reuter adaogă alta : trupele ruseşti în plină descompunere dezertează în massă şi, în retragerea lor spre graniţă, distrug oraşele şi satele româneşti.

«Se vorbeşte» fără îndoială pe front. Şeful de Stat-Major Hell a plecat şi el la Focşani.

---

délégation indépendante et représentant le peuple ukrainien et que les alliés étaient disposés à reconnaître *l'Ukraine comme Etat libre et souverain en état de conclure des accords internationaux indépendants.* (Ceci jette de la lumière encore sur les paroles de Horstmann d'hier).

6 février. — Une dépêche du Wolff-Bureau que donne la «Gazeta Bucureştilor» de cette après-midi, confirme tout ce que m'avait dit lundi Horstmann sur la victoire de Kiew sur les maximalistes. C'est donc après vérification des nouvelles certaines.

Le «Neamul Românesc» de Iorga du 27 janvier contient deux constatations: la Russie tzariste ne se conduisait pas en alliée, mais en puissance protectrice ; la Russie révolutionnaire a voulu incendier la Moldavie d'un bout à l'autre. A cette constatation, l'agence Reuter ajoute une seconde : les troupes russes en pleine décomposition désertent en masses et dans leur retraite vers les frontières roumaines *elles détruisent les villes et les villages roumains.* (Dépêche de Rotterdam).

— «On cause» décidément sur le front. Le chef d'Etat-Major Hell est aussi parti pour Focsani.

— Ce se petrece în grupul Carp? După spusa lui Brănişteanu, sunt foarte desorientaţi, iar cei mai grăbiţi ar vrea «să ia acţiuni în guvernul Marghiloman».

— La Berlin cu toate aerele libere ale lui Horstmann se pare că manifestările populare au fost grave. Agenţi răniţi şi un ofiţer de poliţie omorât. Impăratul n'a aşteptat ca palatul să fie înconjurat şi a părăsit Berlinul. (Tzigara are aceste ştiri din izvor bun).

De altfel Horstmann spusese că se cheltuiau bani pentru a se provoca greutăţi şi că prin agenţi neutri se agitau lucrătorii şi se căuta a-i aţâţa.

7 Februarie. — Focşanii atrage privirile. Generalul Hell s'a întors, — se pare că ofiţerii români au avut o atitudine deosebită şi plină de curtenie — şi pleacă iar. Witzleben, care a venit să mă vadă la Crucea Roşie, mi-a spus: «dar Focşani?» Denunţarea armistiţiului e în aer, în cazul când pacea ar întârzia.

In documentele ruse publicate în gazeta de azi după «Iswestia», e o telegramă a lui Iswolski, confirmând pe

---

Que se passe-t-il *dans le clan Carp?* Au dire de Branisteanu, on est très décontenancé et les plus pressés voudraient prendre des actions «dans le gouvernement Marghiloman».

— A Berlin, malgré les airs détachés de Horstmann, il semble que les manifestations populaires ont été fort graves. Des agents blessés et un officier de police tué. L'Empereur n'a pas attendu que le Palais fut cerné et a quitté Berlin en automobile: Tzigara, entre autres, tient ses renseignements de bonne source.

D'ailleurs Horstmann avait dit *qu'on dépensait* de l'argent pour susciter des embarras et que par des *agents neutres* on agitait les ouvriers et l'on cherchait à les ameuter.

7 février. — Focsani est le point de mire général. Le général Hell est revenu — il paraît que les officiers roumains ont eu une attitude toute différente et pleine de courtoisie — et repart. Witzleben, qui est venu me voir à la Croix Rouge, m'a dit, comme premier mot: «Et Focsani?» La dénonciation de l'armistice est en l'air pour le cas où la paix traînerait.

— Dans les documents secrets russes, que publie la «Gazeta» de ce soir d'après l'«Iswestia», il y a un télégramme

deplin vederile mele cum că faimosul ultimatum al lui Stuermer n'a existat niciodată.

Numirea lui Ciorăneanu e confirmată. Koch avea un raport contrariu pe care a trebuit să-l retragă, Welzer făcându-i cunoscut că nu se mai poate reveni. Privitor la aceasta, Jeikmann îmi spune că niciodată nu s'a făcut o numire fără avizul poliției politice, dar în acest caz s'a trecut peste el ; după informațiile lui, ar fi un om care se poate conrupe. Frumos prestigiu ! De altminterea ceeace ni se dă ca personal diriguitor trebue să fie marfă de export. Astfel Tzigara îmi spune că s'a numit un oarecare Sergiu Manolescu prefect de Ialomița, fără a fi propus, ci numai fiindcă e «l'amant de coeur» a unei Doamne P..., care la rându-i stăpânește «inima» baronului Welzer.

8 **Februarie.** — Beldiman intră un moment. E foarte neliniștit în ce privește Dobrogea. Confirmarea afirmărilor lui Horstmann că la Berlin dinastia noastră n'a fost iertată, orice ar spune Hentsch.

Consiliul comunal din Craiova e reînoit cu Pen-

---

de Iswolski confirmant pleinement ma façon de voir que le fameux ultimatum de Stuermer n'a jamais existé.

— La nomination de Cioraneanu est confirmée. Koch avait un rapport accablant qu'il a dû retirer, de Welzer lui ayant signifié qu'il n'y a pas à revenir. A ce sujet, Ielkmann me dit que jamais on n'a fait une nomination d'employé sans prendre l'avis de la police politique et, dans ce cas-ci, on s'en est passé; or, d'après ses renseignements, c'est un homme qu'ont peut corrompre («man kann ihn bestechen»). Joli prestige. D'ailleurs, ce qu'on nous envoie comme personnel dirigeant doit être du personnel d'exportation. Ainsi Tzigara me dit qu'on a nommé un foutriquet, du nom de Sergiu Manolescu, préfet de Ialomitza sans qu'il fut proposé, mais ce jeune homme est l'amant du coeur d'une dame P...., qui règne sur le coeur du baron Welzer!

8 **février.** — Beldiman entre un instant. Il est très inquiet au sujet de la Dobrogea. Confirmation de l'affirmation de Horstmann qu'à Berlin notre dynastie n'a pas trouvé grâce, quoique en ait dit Hentsch.

— Le conseil communal de Craiova est renouvelé. C'est Pencioiu, libéral nationaliste, qui est mis à la tête. Crasnaru

cioiu, liberal naţionalist, în cap. Crăsnaru nu uită pe amicii lui Brătianu, căci imbecilul de Lupu nu şte nimic, nu cunoaşte pe nimeni. Prea mulţumit ca Crăsnaru să-i facă treaba lui...

9 Februarie. — Primit următoarele cuvinte dela Ledebur: «Un Marconi dela Iaşi, sosit de o oră, anunţă că guvernul Brătianu a demisionat». (10 dimineaţa).

E vre-o legătură de făcut cu un articol de fond din «Bukarester Tagblatt» care zice: România poate obţine pace sub condiţiile care sunt cunoscute guvernului dela Iaşi? — Dar jurnalul adaogă o frază:

«Condiţiuni... care trebue să fie un inel din lanţul noilor situaţii teritoriale din Balcani, devenite necesare în urma decursului războiului».

Fac să se observe această notă lui Ledebur, când vine la Crucea Roşie să-mi confirme vestea demisiunei şi să-mi spue că pacea cu Ucraina se consideră câştigată.— Imi face atunci declaraţia următoare: Pentru Dobrogea cred că pot să afirm că soluţia chestiunei va fi amânată până la încheerea păcei generale şi că atunci Puterile Centrale se leagă să facă «cauza lor» apărarea intereselor

---

n'oublie pas les amis de Bratianu, car l'imbécile de Lupu ne sait rien, ne connaît personne. Trop heureux que Crasnaru fasse sa besogne...

9 février. — Reçois le petit mot suivant de Ledebur. «Un Marconi de Iassy, arrivé il y a une heure, annonce que le gouvernement Bratianu a démissionné». (Dix heures matin).

Y a-t-il une liaison a établir avec un article de fond du «Bukarester Tagblatt» qui dit: «La Roumanie peut obtenir la paix sous les conditions *qui sont connues par le gouvernement de Iassy*»? Mais le journal ajoute une phrase: «Bedingungen... welche ein Glied der durch den Verlauf des Krieges notwendig gewordenen territorialen Neuordnungen auf dem Balkan sein müssen». — Je fais remarquer cette note à Ledebur, lorsqu'il vient à midi, à la Croix Rouge, me confirmer la nouvelle de la démission et me dire qu'on considérait comme acquise la paix avec l'Ukraine. Il me fait alors la déclaration suivante: «*Pour la Dobrogea je crois pouvoir affirmer que la solution de la question sera remise à la conclusion de la paix générale et qu'alors les puissances centrales s'engagent à faire chose leure la défense des in-*

românești. In chestiunea dinastică, cred că s'a decis adoptarea soluțiunei pe care ați indicat-o.

E curios de constatat că Mehedinți, care are legături cu profesorii germani, mi-a spus chiar azi dimineață : Vei vedea, au să propună amânarea până la pacea generală.

La 6 ore ediții speciale confirmă vestea cunoscută că pacea cu Ucraina a fost semnată azi noapte. Telegrama oficială a retragerei guvernului Brătianu e și ea comunicată. Lupu Kostake adaogă că un ultimatum a fost trimis României. Presupun că vrea să spună că armistițiul a fost denunțat. Adaogă că toți ofițerii au și fost trimiși pe front.

E ziua mea de naștere. — 64 ani !

10 Februarie. — Una din cele mai frumoase diminețe ale acestei ierni extraordinare.

11 ore. Horstmann îmi comunică că Averescu e însărcinat să formeze guvernul cu Bădărău și Orleanu. Cere lămuriri pentru a le comunica lui Bussche. El con-

---

térêts roumains. Dans la question dynastique, je crois qu'on est décidé à adopter la solution que vous avez indiqué».

Il est curieux de constater que Mehedinți, qui a des rélations du côté professeurs allemands, m'a rapporté ce matin même : «Vei vedea : au să propună amânarea până la pacea generală».

— A six heures les éditions spéciales confirment la nouvelle déja connue que la paix avec l'Ukraine a été signée ce matin à deux heures de la nuit.

Le télégramme officiel de la retraite du gouvernement Bratianu est aussi communiqué.

Lupu Kostake ajoute qu'un ultimatum a été envoyé à la Roumanie. Je suppose qu'il veut dire que l'armistice est dénoncé. Il ajoute : «Toți ofițerii au și fost trimiși pe front».

— C'est mon jour de naissance. 64 ans !

10 février. — Une des plus belles matinées de cet hiver extraordinaire.

— 11 heures. Horstmann me comunique : *Averescu est chargé de former le gouvernement avec Badarau et Orleanu.* Il demande des tuyaux pour les communiquer à Bussche. Il

sideră guvernul Averescu ca prefață a guvernului definitiv care va face pacea.

Vizita la sanatoriul Gerota, pentru a lua veşti dela colonelul Hentsch, care a fost operat de calcul la ficat şi care nu merge bine. Horstmann îl regretă, căci Hentsch cel puțin cunoştea țara. — El : Frumoasă inteligență ! — Eu : Puțin cam «brouillon». — El, surâzând: Da. — Fără îndoială diplomația o ia înaintea militarilor...

Horstmann revine la 5 cu o nouă listă : Averescu, Mişu Cantacuzino, Argetoianu, Luca Niculescu (cred Elefterescu). Moneda unui guvern Filipescu, mai puțin Filipescu.

Aflu mai târziu (prin Arion) că Culcer, M. Săulescu şi generalul Iancovescu vor complecta această societate.

11 Februarie. — Ledebur îmi comunică că Trotzki a rupt tratativele eri. A venit să declare că nu se mai consideră în stare de război cu Puterile Centrale, că ar vrea să demobilizeze armata, că aştepta ca Germania să

---

considère le général Averescu comme préface du gouvernement définitif qui fera la paix.

— Visite au sanatorium Gerota pour prendre nouvelles colonel Hentsch, qui s'est fait opérer — calcul au foie, 15, dont un trés gros — et qui ne va pas bien. Horstmann le regrettait, car Hentsch du moins connaissait le pays. — Lui : Belle intelligence. — Moi: Un peu brouillon, — Lui, avec sourire: Oui. — C'est décidément la diplomatie qui prend le dessus sur les militaires.

— Cinq heures. Horstmann revient avec nouvelle liste : Averescu, Michel Cantacuzène (Aff. Etr.), Argetoyanu (Int.), Luca Niculescu (je suppose que c'est Luca Elefterescu. Industrie). La monnaie d'un gouvernement feu Filipescu, moins Filipescu.

— J'apprends plus tard que Kulcer, Michel Saulescu et le général Iancovescu compléteraient cette société. (Par. C. Arion).

11 février — Ledebur me communique que Trotzki a rompu subitement hier. Il est venu déclarer qu'il ne se considérait plus en état de guerre avec les puissances centrales, qu'il allait démobiliser l'armée, qu'il attendait que l'Allemag-

facă la fel, dar că nu putea face pace. — Nici n'a așteptat să i-se răspundă și s'a retras.

Ledebur crede că e o mișelie dibace; așa că, dacă se reiau ostilitățile, Germania va avea în fața democrației toată răspunderea. Sentimentul meu este că această ruptură, venind din partea rusească, va întări acțiunea guvernului în Germania.

— *Blome* vine să mă vadă împreună cu foarte interesantul Dr. Bastgen, preot catolic care mi-aduce, cu o frumoasă dedicație, cartea lui asupra chestiunei românești. — Ar dori să mă duc Joi la Voila să iau masa cu Arhiepiscopul de München von Faulhaber, care vine dela Sofia, unde Țarul l'a primit cu mari onoruri. (Arhiepiscopul a venit la 14 Februarie să mă viziteze împreună cu Mgr. Netzhammer. Am scăpat această vizită).

— Primit pe baronul de *Remach,* membru al Landtagului alsacian; vorbește mai mult franțuzește; e rudă cu Pourtalès. Critică măsura luată de guvern ca să lichideze în Alsacia proprietățile Francezilor. După război trebue schimbată forma acestui Stat imperial. Ca și Heitz, preferă să devie provincie.

---

ne en fît autant, mais qu'il ne pouvait pas faire la paix. Il n'a même pas attendu qu'on lui répondit et s'est retiré. Ledebur estime que c'est une canaillerie adroite; comme cela, s'il y a reprise d'hostilités, c'est l'Allemagne qui en a, aux yeux de la démocratie, la responsabilité. Mon sentiment est que cette rupture venant du côté russe affermera l'action gouvernementale en Allemagne.

— Blome vient me rendre visite avec le très intéressant Docteur *Bastgen,* prêtre catholique, que m'apporte, avec une jolie dédicace, son livre sur la question roumaine. Il voudrait que j'allasse jeudi à Voila déjeuner avec l'archevêque de Munich, von Faulhaber, qui arrive de Sofia où le Tzar l'a reçu avec grands honneurs. (Dr. M. von Faulhaber, Erzbischof von München, Feldpost der bayrischen Armée est venu le 14 février me faire visite avec Mr. Netzhammer. J'ai manqué cette visite).

Reçu le baron de Remach, membre du Landtag alsacien. Parle surtout le français. Est parent de Pourtalès. Critique la mesure prise par le gouvernement de liquider en Alsace-Lorraine les propriétés des Français. Après la guerre il faudra changer la forme de cet Etat d'Empire qu'une vaut rien. Comme Heitz, il préfère qu'on devient province.

— *Beldiman*, ca şi Virgil Arion, care eri faţă de martor (Nicu Ioanid) a tratat pe Carp de «copil îmbătrânit», s'a săturat şi el de Carp şi de Lupu. Propunerea lui: Dacă se denunţă armistiţiul, — deci un fapt concret. — trebue să adresăm o proclamaţie armatei pentru ca să nu se mai lase să fie omorâtă de geaba. Mă mulţumesc să-i spun că ar fi platonic ca rezultat, şi desigur rău ca precedent.

Vorbind despre Dobrogea, Beldiman îmi spune: Cum vrei ca Germania să vorbească în acest moment şi, în plină criză, să jignească pe Bulgari? Ea nu poate să-şi spue *secretul*. Oare Carp n'a făcut destul rău repetând tuturor că Mackensen i-a dat asigurări? Bulgarii au aflat aceasta şi iată cauza poate a nouilor insistenţe bulgăreşti. — Eu: Germanii să aleagă pe cine vor, D-ta, Neniţescu, pe mine, pe cine cred capabil să restaureze ţara, şi să-i încredinţeze secretul: va şti, dacă face pacea asupra celorlalte puncte, că Dobrogea nu-i pierdută şi va avea puterea să înfrunte furtuna. — Beldiman, fără să răspundă direct: Le-am spus că nimeni nu vrea să-şi taie singur gâtul.

— Beldiman, comme Virgil Arion qui, hier, devant témoin (Nicu Ioanid) a traité Carp de «copil îmbătrânit», il en a par-dessus l'occiput de Carp et de Lupu.

Sa proposition: *s'il y a dénonciation de l'armistice, donc un fait concret, il faut que nous adressions une proclamation à l'armée pour qu'elle ne se fasse plus tuer pour rien.* — Je me contente de dire: «Ce serait platonique comme résultat, et certainement mauvais comme précedent». Nous causons Dobrogea. Beldiman me dit: «Comment voulez-vous que l'Allemagne parle en ce moment, et en pleine crise blesse les Bulgares? *Son secret* elle ne peut le confier. Est-ce que Carp n'a pas fait assez de mal en répétant à tout le monde que Mackensen lui a donné des assurances? Ceci a été appris par les Bulgares et c'est peut-être la cause des insistances nouvelles des Bulgares». — Moi: «Que les Allemands choisissent leur homme, vous, Neniţescu, moi, qui ils croient capable de restaurer le pays, et lui confie le secret: il saura, s'il fait la paix sur les autres points, que la Dobrogea n'est pas perdue et aura la force d'affronter l'orage». — Beldiman, sans répondre directement: «Je leur si dit que personne ne veut se couper

Asupra chestiunei dinastice, aflu dela el că Ţarul Ferdinand e contra detronărei Regelui nostru, că Impăratul Carol deasemenea şi că a convertit pe Czernin; că Kaiserul l'a consultat dacă putea lua iniţiativa să-l expulzeze El, un Hohenzollern, şi că el Beldiman nu a avut curajul să sfătuiască aceasta. Dar atunci?

12 Februarie. — Preliminările unei conferinţe la Focşani sunt sigure. In principiu Germanii primesc să stea de vorbă cu guvernul, oricare ar fi, şi cu Regele Ferdinand. Aceasta e stabilit şi Horstmann o confirmă, adăogând că nu ştie din cine se compune guvernul (?).

Brănişteanu îmi spusese: In naivitatea lor, Nemţii sunt atât de ahtiaţi de pace, că nu-şi dau seama de cei cu cari au să stea de vorbă.

In aceiaşi ordine de idei, *Horstmann* îmi spune: «Stere e ca o bombă; gata să explodeze». Şi, în cursul convorbirei, ca şi când ar fi mers înaintea unei obiecţiuni pe care nu mă gândeam să o fac: «Trebue să avem răbdare». — Ripostez: «Dacă e vorba de o pace strâmbă, e mai bine să o facă ei, nu eu».

---

soi-même le cou». — Sur la question dynastique, j'apprends de lui que le Tzar Ferdinand est contre le détrônement de notre Roi, que l'Empereur Charles aussi et qu'il a converti Czernin; que le Kaiser l'a consulté s'il pouvait prendre l'initiative de l'expulser, lui, un Hohenzollern, et que lui, Beldiman, n'a pas eu le courage de le lui conseiller. — Mais alors?

12 février. — Les préliminaires d'une conférence à Focşani sont certaines. En principe les Allemands acceptent de causer avec le gouvernement, *quel qu'il soit et avec le Roi Ferdinand.* C'est convenu et Horstmann me le confirme en ajoutant: «qu'il ne sait pas qui compose le gouvernement»?

Branisteanu m'avait dit: «In prostia lor, Nemţii sunt atât de ahtiaţi de pace, că nu-şi dau seama de cei cu cari au să stea de vorbă».

Dans le même ordre d'idées, Horstmann dit: «Stere est comme une bombe; tout prêt à éclater!». Et au cours de la conversation, comme s'il allait au devant d'une objection que je ne comptais pas faire: «Il faut avoir de la patience». Je riposte: «S'il s'agit d'une paix boiteuse, j'aime autant que ce soit eux qui la fassent, pas moi».

Din mărturisirile lui Horstmann rezultă că: Prezan a telegrafiat Mareşalului că mâine, 13, delegaţii români vor fi la frontieră (în trecere se spune că termenul, — deci se fixase unul — a fost prelungit cu o zi, guvernul nefiind stabilit). Dar din partea Puterilor Centrale nu se va putea trimite cineva la Focşani înainte de Joi sau Vineri. Horstmann şi Richthofen sunt reprezentanţii Germaniei cu generalul Hell. — Horstmann foarte mulţumit de a avea pe Richthofen, care, nefiind sub ordinele autorităţilor militare, are mai multă libertate de vorbă. Baronul Mittag şi Czaki vor reprezenta Austro-Ungaria. Dacă primele convorbiri ajung la ceva, se poate ca Czernin şi Kühlmann să vie în persoană.

Dela început se va pune chestiunea: Familia regală trebue să stea deoparte, cu Brătienii şi cu Take Ionescu.

Pentru Dobrogea, o administraţie în patru: ocupanţii de azi până la pacea generală. «Germania ar vrea mai bine să păstreze Constanţa, decât să o lase Bulgarilor». Dar Richthofen, mai dăscălit, venind din Bulgaria, încearcă să pledeze că se poate face un port la Ackerman sau aiurea.

Des confidences de Horstmann il résulte que: Presan a télégraphié au Maréchal que demain, 13, des délégués roumains seraient à la frontière. (En passant, il est dit que le délai — donc on en avait assigné un — a été prolongé d'un jour, le gouvernement n'étant pas arrangé). Mais du côté des puissances centrales on ne pourra pas être à Focsani avant jeudi ou vendredi. Horstmann et Richthofen sont les représentants de l'Allemagne avec le général Hell. Horstmann très content d'avoir Richthofen qui, n'étant pas sous les ordres des autorités militaires d'ici, a plus de liberté de parole. Le baron Mittag et Csaki représenteront l'Autriche-Hongrie. Si les premières conversations aboutissent, il s'y pourrait que Czernin et Kühlmann vinssent en personne.

Du premier coup on posera la question: la famille royale doit s'écarter avec Bratianu et Take Ionescu. Pour la Dobrogea, une administration à quatre: les occupants jusqu'à la paix générale. «L'Allemagne aimerait mieux garder Constantza que la laisser aux Bulgares». Mais Richthofen, plus endoctriné, venant de Bulgarie, essaye de plaider qu'on peut faire un port à Ackerman ou ailleurs.

Horstmann mărturiseşte că nu ştie cum se vor întoarce lucrurile după plecarea Regelui (?) — pentru a urma tratările de pace. Sunt îngrozit de lipsa de orice directivă şi de claritate, în toate desbaterile care se vor deschide! — Nuanţă ciudată: «cred că punând îndată, dela început, toate condiţiunile ne vom scăpa de pretenţiunile asupra trecătorilor munţilor». Inţepătură pentru Austria! Imediat după aceia văd pe Lebedur pentru a aranja o întâlnire cu Mittag şi îi schiţez o parte din programul ce se propune privitor la dinastie: «Dar cine poate da asemenea idei? De sigur că dela Berlin!» Inţepătură Germaniei!

— «Lumina» publică două telegrame, pe cari cenzura le-a lăsat să treacă, ceeace le fixează însemnătatea:

1) Antanta autoriză România să trateze. Dar baza va trebui să fie examinată de Antantă înainte de a fi primită.

2) Din Viena. Ucrainienii nu ar fi contra trecerei Basarabiei la România, dar sub rezerva rectificărei de fruntarie, — după indicaţiile etnografice ale Ucrainei.

Horstmann avoue ne pas savoir comment les choses peuvent s'aranger après le départ (?) du Roi pour continuer les pourparlers de paix. Je suis térrifié de l'absence de toute directive, de toute clarté dans les débats qui vont s'ouvrir!

Nuance singulière: «Je crois qu'en posant de suite, du premier coup, toutes les conditions, on se débarrassera des prétentions sur les défilés des montagnes». Pointe contre Autriche.

— Je vois de suite après Ledebur pour arranger une entrevue avec Mittag, et je lui trace une partie du programme qu'on se propose concernant la dynastie: «Qui peut donner ces idées? Cela vient pour sûr de Berlin». Pointe contre l'Allemagne!

— La «Lumina» publie deux télégrammes *que la censure a laissé passer — ce qui en fixe la portée:*

1) *L'Entente autorise la Roumanie à traiter. Mais la base devra être examinée par l'Entente avant d'être acceptée.*

2) De Vienne. Les Ukrainiens ne désapprouveraient pas le passage de la Bessarabie à la Roumanie, mais sous réserve de rectifications de frontières, selon les indications ethnographiques de l'Ukraine.

Sfârşitul neprevăzut al conferinţei cu Trotzki e considerat în Germania ca o foarte bună soluţie. Trotzki n'a voit să semneze un act contrariu opiniilor sale asupra dreptului popoarelor de a-şi hotărî soarta, dar stabileşte de fapt starea de pace. Ca rezultat militar e acelaşi lucru şi va fi înţeles în curând în Franţa şi aiurea.

— Seara, *Tzigara*, puţin timp după Verzea, vine să mă pună în curent de o întrunire la Stere: Beldiman, Coandă-Piteşti, general L. Iarca, Pătrăşcanu, Simionescu-Râmniceanu şi ei doi. Beldiman lasă să se înţeleagă că e inspirat de Berlin: S'ar voi plecarea dinastiei, dar nu se vrea a se lua o iniţiativă şi s'ar mulţumi României ca să o ia. Deci o moţiune anti-dinastică. Stere leagă de aceasta, chestiunea integrităţei naţionale: Dobrogea. Cu toată opoziţiunea lui Beldiman, se prezintă o redactare semnată de Neniţescu. — Refuză pentru diferite motive moţiunea antidinastică Iarca, Verzea şi Tzigara, şi sfătuesc să nu se facă nimic fără aprobarea lui Carp şi a lui Marghiloman.

13 Februarie. — Horstmann, 9 jum. «Nu mai vin la

— La fin non prévue des conférences avec Trotzky est considerée en Allemagne comme une solution très avantageuse. Trotzky n'a pas voulu signer un acte contraire à ses opinions sur le droit des peuples de fixer leur sort, mais il établit de fait l'état de paix. Comme résultat militaire, c'est exactement la même chose et on le comprendra bientôt en France et ailleurs aussi.

— Le soir, Tzigara, quelques instants après Verzea, vient me mettre au courant d'une réunion chez Stere: Beldiman, Coanda-Pitesti, général Leonida Iarca, Patrascanu, Simionescu-Ramniceanu et eux deux. Beldiman laisse entendre qu'il est inspiré par Berlin: on voudrait se débarrasser de la dynastie, on peut pas en prendre l'initiative et on serait gré à la Roumanie de prendre les devants. Donc une motion anti-dynastique. Stere y rattache la question de l'intégrité nationale : la Dobrogea. — Malgré opposition de Beldiman, on produit une rédaction déjà signée par Neniţescu. Refusent pour différents motifs la motion anti-dynastique Iarca, Verzea et Tzigara, qui conseillent de rien faire sans l'assentiment de Carp et de Marghiloman.

13 février. — 9 heures et demie. Horstmann: «Ils ne vien-

Focşani, ministrul Papiniu şi colonelul Ressel vor veni ei la Bucureşti. Probabil au un mesagiu de predat». — Horstmann vrea să aibă informaţii asupra lor; i le dau: bune asupra lui Papiniu; foarte bune asupra lui Ressel.— El: Unde să-i găzduim? (vor dar să-i aibă sub pază). Cum aşi dori ca să vorbească cu dv.! — Eu: Mă voi ţine la dispoziţia lor, dacă o cer.

Vorbesc de acţiunea lui Stere. Inţeleg că cunoaşte directivele, căci îmi spune: «Mai ales Beldiman e acel care ţine la această moţiune anti-dinastică».—Eu: Da, dar îşi dă aerul de a fi inspirat de Berlin. — El, după oarecare tăcere: «De fapt toată lumea o doreşte la Berlin, Bussche o voeşte, Ludendorf de asemenea. Austria nu o mai doreşte, şi chiar *nici nu o voeşte poate în acest moment;* şi lumea politică la Berlin, în faţa acestui vânt de anarhie, îi e de asemenea defavorabilă. — (Textual).

Horstmann revine asupra plecărei în concediu a întregei familii regale şi îmi pune chestiunea precisă: Eşti d-ta de părere că, cu Brătianu şi Take Ionescu de faţă, nu se va putea face un lucru bun?

---

nent plus à Focsani; *c'est le ministre Papiniu et le colonel Ressel qui arrivent à Bucarest.* Probablement ils ont un message à remettre». — Horstmann veut avoir des renseignements sur leur compte. Je les donne bons sur Papiniu, très bons sur Ressel.—Lui: Où va-t-on les loger? (On compte donc les avoir sous garde). Comme je voudrais qu'ils causent avec vous! — Moi: Je me tiendrai à leur disposition, s'ils le demandent.

Je parle de l'action de Stere. Je comprends qu'il en sait les directives, car il me dit: «C'est surtout Beldiman qui tient à cette motion anti-dynastique».—Moi: «Oui, mais il se donne l'air d'être inspiré par Berlin». — Lui, après certain silence: «Au fond, tout le monde le désire à Berlin, Bussche le veut, Ludendorf aussi. L'Autriche ne le désire plus; *ne le veut peut-être même plus en ce moment*; et le monde politique à Berlin, devant ce vent d'anarchie, est aussi défavorable». (Textuel).

Horstmann se rabat sur le départ en congé de toute la famille royale et me pose la question précise: «Vous êtes aussi d'avis qu'avec Bratiano et Take Ionesca présents on ne pourra pas faire de bon travail?» — Je lui réponds que c'est

Ii răspund că este convingerea mea. (Cum nu pot fi exilaţi, bănuesc că întrebarea vrea să ridice ultimele scrupule *dacă se poate trata cu ei).*

— *Stere :* Mizerabilii dela Iaşi sunt la ultima extremitate. Scăparea Regelui şi a persoanelor lor trebue să fie singura lor preocupare. Vor semna orice, sacrificând chiar Dobrogea. E de datoria noastră, chiar dacă e prea târziu, să încercăm ceva. Ar trebui ca actualii si foştii parlamentari şi toate persoanele de seamă să se întrunească spre a declara că tot ce se va face de către partea cea mai mică a României nu va fi recunoscut de noi şi că nu admitem ca Regele să vorbească în numele nostru. — Ar fi sub o altă formă ceeace Verzea şi Tzigara raportaseră.

N'am discutat, dar cum cred că raţionamentul greşeşte dela început, având în vedere unele fapte care pot să se producă, trebuie să amân orice urmare pe Vineri dimineaţa.

— Găsesc la Crucea-Roşie o comunicare, falsă ca motive, inexactă ca fapte, prin care maiorul von Welzer rechiziţionează cantinele. Ofiţerului care s'a prezen-

---

ma conviction. (Comme on ne peut les exiler, je suppose que la question veut lever les derniers scrupules si *ont peut traiter avec eux).*

— Stere: Les misérables de Iassy sont à toute extrémité. Sauver le Roi et leurs personnes doit être leur unique préoccupation. Ils signeront n'importe quoi, en sacrifiant même la Dobrogea. Il est de notre devoir, même s'il est trop tard, de tenter quelque chose. Il faudrait que les actuels et les précédents parlementaires et toutes les personnes de marque se réunissent pour déclarer *que tout ce qui se fera par la partie, la moindre, de la Roumanie, ne sera pas reconnu par nous et que nous n'admettons plus que le Roi parle en notre nom.* C'est sous une autre forme ce que Verzea-Tzigara avaient rapporté. — Je n'ai pas discuté, mais comme j'estime que le raisonnement pêche par le commencement, vu certains faits qui peuvent se produire, il faut remettre toute continuation à vendredi matin.

— Je trouve à la Croix Rouge une communication, fausse comme raisons, inexacte comme faits, par laquelle le major ineffable von Welzer réquisitionne les cantines. A l'officier

tat, i-am spus verde modul meu de a gândi şi am scris lui Horstmann pentru a protesta contra acestei jigniri. In fond e o afacere de pricopseală: Personalul nostru voluntar şi gratuit va fi înlocuit de o bandă de guvernante şi de amploiaţi înfometaţi, cari trebuie să trăiască pe socoteala comunei.

— Cu tren special au sosit Papiniu, Mitilineu şi Ressel. Sunt la Athénée-Palace. N'au prânzit cu Germanii, ci în salonul lor rezervat.

— La 10 ore *Horstmann*, care îmi dă aceste detalii. îmi spune că ei au venit «cum aţi ghicit», ca să câştige timp. Ei propun lucrul imposibil de a mai căpăta un termen de 20 zile, dorind să se formeze un guvern numai de diplomaţi, şi pentru aceia e nevoe de Mişu dela Londra! S'au rezervat orele dela 12—2 ca să putem să-i vedem. — Horstmann mă roagă să le vorbesc foarte serios: sau un guvern serios, sau plenipotenţiari de primul ordin şi atunci Czernin şi Kühlmann vor veni în persoană. Dar, condiţie esenţială, trebue ca Brătianu şi Take Ionescu să părăsească ţara până la încheerea păcei. —

---

qui s'est présenté, j'ai vivement dit ma façon de penser et j'ai écrit à Horstmann pour protester contre cet affront. Au fond c'est une affaire de «pricopseală», notre personnel volontaire et gratuit sera remplacé par une bande de gouvernantes et d'employés faméliques qu'on fait vivre aux frais de la commune.

— Sont arrivés par train spécial Papiniu, Mitilineu et Ressel. Ils sont à l'Athénée Palace. Ils n'ont pas dîné avec les Allemands, mais dans leur salon réservé. A 10 h. Horstmann, qui me donne ces détails, me dit: que ces messieurs sont venus, «comme vous l'aviez deviné», chercher à gagner du temps; ils proposent la chose impossible d'avoir encore un délai de 20 jours, désirant *ne former qu'un gouvernement de diplomates* et pour cela on a besoin de Mişu de Londres! On a ménagé les heures de 12 à 2 pour que nous puissions aller les voir. Horstmann me prie de leur parler très sérieusement: ou un gouvernement sérieux ou des plénipotentiaires de premier ordre et alors Czernin et Kühlmann viendront en personne. Mais, condition essentielle, il faut que Bratiano et Take Ionescu quittent le pays jusqu'à la paix. Horstmann

Horstmann vrea să cer şi plecarea Regelui şi atunci chestia dinastică nu va fi pusă, «căci Regele nu poate să stea într'o ţară ocupată de o armată străină». — Eu: Cum ocupată, dacă se face pace? — El: Dar avem nevoe de grâul d-voastră şi nevoie ca câmpul să fie lucrat. — Eu: Dar garanţia voastră este în guvern şi în interesul nostru. — El: In fine, totul se va împăca; numai să se trateze în mod serios.

— Colonelul Hentsch a murit.

14 Februarie. — *Ledebur* pleacă la Viena. A văzut pe Mittag un moment: nu vrea să spună nimic, pretextând că n'are decât o simplă misiune militară. De altfel Mittag «este o creatură a lui Czernin» şi i-e frică să spună o vorbă fără învoirea ministrului său. — Ledebur crede într'o schimbare de sferă de influenţă, şi că indeciziunea mai ales în privinţa Poloniei produce aceste oscilaţiuni. (Credeam că citesc în ochii lui că Austria va avea să joace un rol mai însemnat în chestiunile româneşti). Czernin, care se desinteresa, se îngrijeşte din ce în ce mai mult de România. Ledebur crede ca mine că această lipsă de direcţie, care se simte, e îngriji-

---

veut que je demande aussi le départ du Roi et la question dynastique ne sera pas posée, «car le Roi ne peut pas rester dans un pays occupé par une armée étrangère». — Moi: «Comment occupé, si on fait la paix?» — Lui: «Mais nous avons besoin de vos blés et nous avons besoin qu'on travaille les champs». — Moi: «Mais votre garantie est dans le gouvernement et dans notre intérêt». — Lui: «Mais tout s'arrangera; mais qu'on traite sérieusement».

Le colonel Hentsch est mort.

14 février. — Ledebur part pour Wien. Il a vu Mittag un petit instant: il ne veut rien dire, prétextant qu'il n'a qu'une mission militaire.

D'ailleurs Mittag «est une créature de Czernin» et il a peur de lâcher un mot sans agrément de son ministre. *Ledebur croit à un changement de sphères d'influence et c'est l'indécision qui règne au sujet de la Pologne* qui produit aussi ces oscillations. (Je croyais lire dans ses yeux que l'Autriche allait jouer un rôle plus important dans les questions roumaines). Czernin, qui se désintéressait, prend de plus en plus soucis de la Roumanie. Ledebur pense comme moi que cette

toare, şi o va spune lămurit lui Czernin. E forte categoric în această privinţă.

— Sosesc la Athénée-Palace la 12 jum. Eram căutat pretutindeni. Ce e mai frumos e că voiau să mă facă părtaş la o conferinţă, de care am scăpat, Mitilineu eşindu-mi înainte ca să mă ducă în camera sa.

In salon, Stere vorbea; de faţă Beldiman, Neniţescu, Lupu, Virgil şi C. Arion, prins acolo fără voia lui. Lupu Kostake a citit o declaraţie a lui Carp însărcinând pe Papiniu să transmită Regelui că, chiar de ar încheia el pacea, aflarea lui pe tron ar prezenta cele mai grave pericole pentru desvoltarea ţărei. Nu ştiu ce au putut să spună timp de o oră şi jum., dar Papiniu a refuzat să ia act. Cât despre Ressel, el a spus că, fiind soldat, nu putea să asiste la asemenea desbatere. Atunci Lupu a declarat că se va publica această rezoluţie prin jurnale. (Am văzut acest text mai târziu. E o declaraţie semnată Lupu Kostake, făcută în numele lui Carp).

Cu *Mitilineu* vorbim mai mult. Eri au fost primiţi de Mackensen, şi Papiniu a formulat cererea unei pre-

---

absence de direction qu'on sent est affolante, et le dira clairement à Czernin. Il est très catégorique là-dessus.

— J'arrive à l'Athénèe Palace à 12 et demi. On me cherchait de toutes parts. Le plus joli est qu'on voulait me faire participer à une conférence à laquelle j'ai échappé, Mitilineu étant venu au-devant de moi pour m'entraîner dans sa chambre.

Dans le salon Stere pérorait. Présents: Beldiman, Neniţescu, Lupu, Virgil et Costică Arion qui a été pris là-dedans à son insu. *Lupu a lu une déclaration de Carp chargeant Papiniu de transmettre au Roi que, même s'il concluait, lui, la paix, sa présence sur le trône présentait les plus graves dangers pour le développement du pays.* Je ne sais ce qu'ils ont pu dire pendant 1½ heures, mais Papiniu a refusé de prendre acte. Quant à Ressel, il a dit que comme soldat il ne pouvait assister à un pareil débat. Là-dessus Lupu a déclaré qu'on publierait cette résolution dans les journaux. (J'ai vu plus tard ce texte. C'est une déclaration signée Lupu Kostache et faite au nom de Carp).

— Avec Mitilineu nous causons longuement. Hier ils ont été reçus par Mackensen et Papiniu a formulé la demande

lungiri de termen pentru a putea să fie adus Mişu dela Londra spre a i se încredinţa afacerile străine. — Mareşalul i-a trimis la generalul Hell, care are instrucţiunile sale; Hell nu le-a dat iluziuni, dar răspunsul nu-l putea da singur. Azi dimineaţă, într'o sală a hotelului, unde erau de toate ca pentru o conferinţă, delegaţii celor patru puteri cu secretarii şi ataşaţii prezenţi, li s'a citit răspunsul că se mai acordă 6 zile.

Toată lumea pleacă la 3 ore.

Mitilineu a venit, — neanunţat oficial,—după cererea lui Averescu, care speră prin mine să cunoască condiţiile de pace, şi după rugămintea Regelui să ia contact cu mine. Era imposibil să se constitue un alt guvern. Cum să se recurgă la cei din teritoriul ocupat, când dincolo mai este misiunea franceză?

Chestiunea dinastică părea înlăturată; Regele părea foarte vesel, ca cineva care a scăpat cu faţa curată; nu ştiu ce comunicare i s'a făcut, — dar Randa a fost la Iaşi. — Când am vorbit cu *Horstmann*, azi după amiazi, Horstmann mi-a spus: «cum a putut Regele să creadă

---

d'une prolongation de délai pour avoir le temps de faire venir Mişu de Londres, à qui on veut confier les Affaires Etrangères. Le Maréchal les a renvoyés au général Hell, qui a ses instructions. Hell ne leur a pas fait concevoir des illusions, mais la réponse il ne pouvait la donner seul.

Ce matin, dans une salle du Palace, où il y avait de tout comme pour une conférence, les délégués de toutes les quatre puissances avec les secrétaires et attachés présents, on leur a lu la réponse qu'on accordait encore six jours.

Tout le monde repart à trois heures.

Mitilineu est arrivé — non officiellement annoncé — sur la demande d'Averescu qui espère par moi connaître les conditions de paix et sur la prière du Roi de prendre contact avec moi. — Il était impossible de constituer un autre gouvernement. Comment recourir à ceux du territoire occupé quand il y a encore là la mission française? La question dynastique semblait écartée; le Roi paraîssait tout joyeux comme quelqu'un qui a sauvé sa peau; je ne sais quelle communication lui a été faite, mais Randa a était à Iassy. Quand j'ai causé avec Horstmann cette après-midi, Horstmann m'a dit: «Comment le Roi a-t-il pu croire la question écartée?

că chestiunea e înlăturată ? Probabil Austriacii i-au dat această asigurare». — N'am spus nici-o vorbă de Randa.

Am spus lămurit lui Mitilineu: Sunt două chestiuni capitale nelimpezite: Dinastia şi Dobrogea. Nu se va putea scăpa ceva, decât dacă Regele se hotărăşte să revie cu totul la politica de înainte. Nu se va trata, decât dacă se va numi un guvern de oameni de prima ordine, luaţi din toată România, sau dacă guvernul, oricare ar fi, poate numi plenipotenţiari de primul ordin, cu cari Czernin şi Kühlmann să poată vorbi. Vor trebui garanţii imediate: întâi plecarea misiunei militare franceze, al doilea plecarea lui Brătianu-Take Ionescu până la pace. Se va cere deasemenea lipsa Regelui şi a familiei regale; voi lupta ca să o evit, dar nu garantez nimic. Sunt singurul care lupt pentru menţinerea Dinastiei şi voi face tot posibilul. Regele nu a urmat sfatul meu ca să se alipească negocierilor dela Brest-Litowsk. Să urmeze cel puţin acum sfatul meu: este cea din urmă putinţă de scăpare.

Am insistat foarte mult asupra nevoei de a scăpa

C'est probablement les Autrichiens qui lui ont donné cette assurance». Je n'avais soufflé mot de Randa.

J'ai clairement dit à Mitilineu: Il y a deux questions capitales qui sont troubles: la dynastie et la Dobrogea. On ne pourra sauver quelque chose que si le Roi se décide à revenir entièrement, complètement à la politique ancienne. On ne traitera que si on nomme un gouvernement de gens de premier ordre, pris dans toute la Roumanie; ou si le gouvernement, quelqu'il soit, peut nommer des plénipotentiaires de premier ordre avec lesquels Czernin et Kühlmann puissent causer. — Il faudra des gages immédiats: 1) renvoi de la mission militaire française; 2) départ jusqu'à la paix de Bratiano et Take Ionescu. On demandera aussi l'absence du Roi et de la famille royale; je lutterai pour l'éviter, mais je ne garantis rien. Je suis le seul à lutter pour le maintien de la dynastie et je ferai le possible. — Le Roi n'a pas suivi mon conseil de se relier aux négociations de Brest-Litowsk. Qu'il suive au moins maintenant mon conseil: C'est sa dernière planche de salut.

J'ai beaucoup insisté sur la nécessité de sauver l'armée

armata de distrugere : E singurul lucru de opus Bulgarilor, dacă ar amenința cu o defecțiune.

Delegații au rămas la masă cu Românii de mai sus. Lupu i-a condus la gară.

Inainte de plecare, Mareșalul a chemat pe Ressel și i-a zis lămurit că, înainte de orice, trebuia ca misiunea franceză să plece.

S'a dat Românilor ultima dată pentru numirea plenipotențiarilor: 20 Februarie la amiazi, iar conferința va începe la 22 la Buftea.

—*Horstmann* explică că, imediat ce s'a semnat pacea rusească, Mareșalul a dat României un termen pentru a limpezi situațiunea sa politică și militară. Acest termen, prelungit din zi în zi, a dat loc în extremis la sosirea acestei ambasade, care a mai obținut încă un răgaz de 6 zile.

Reflexiune a lui Horstmann : Dacă acești domni nu vor numi pe nimeni, se va ataca Moldova, «și așa ar fi mai bine».

15 Februarie. — Prin Volanka și Dombrovski aflu că Austriacii își frecau mâinile la gândul de *a se scăpa de*

---

de la destruction: c'est le seul appoint à opposer aux Bulgares s'ils menacent d'une défection.

— Les délégués sont restés pour déjeuner avec les Roumains cités ci-dessus. Lupu les a réconduits à la gare.

— Avant le départ, le Feldmaréchal a appelé Ressel et lui a dit péremptoirement qu'avant tout il fallait que la mission française s'en aille.

— On a donné aux Roumains le 20 février, midi, le dernier délai pour nommer les plénipotentiaires et la conférence commencerait le 22 à Buftea.

Horstmann explique que sitôt la paix russe signée, le Maréchal avait donné à la Roumanie un délai pour clarifier sa situation politique et militaire. C'est ce délai prolongé de jour en jour qui a donné lieu *in extremis* à l'arrivée de cette ambassade qui a encore attrapé six jours de prolongation.

Une réflexion de Horstmann: Si ces messieurs ne nommaient personne, on attaquerait la Moldavie, «et comme ça vaudrait mieux!»

15 février. — Par Volanka-Dombrowsky j'apprends que les Autrichiens se frottent les mains à l'idée de *se débarras-*

Polonia (aceasta e oare schimbarea de sfere de care vorbea Ledebur ?) — şi că toată lumea privea pe Hentsch ca cel mai mare inamic al Austriei.

— Văd pe *Stere* şi mai târziu pe C. *Iarca*, care caută să intre cât mai mult în politica mea. Spre marea mea mirare, Iarca îmi spune că Stere îl asigură că mă asociasem la manifestarea lor de eri şi că Stere mai spusese că Mitilineu recunoştea că în Moldova starea spiritelor era, ca şi în România, ostilă Regelui. — Or, Mitilineu îmi spusese tocmai contrariul, asigurând că acţiunea antidinasticilor ar întâlni opunere absolută în Moldova!— *Aşa dar, două minciuni.*

Observ lui Stere că eri au făcut manifestarea lor antidinastică fără a fi spus o vorbă de Dobrogea: aşa dar părăsise legătura ce voise să facă între cele două chestiuni, una faţă de Germania, cealaltă faţă de Moldova !

A recunoscut (destul de plictisit), dar se scuză că nu era caz de manifestat decât faţă de Moldova. Tema lui favorită: «Pentru a scăpa, cei din Moldova vor încheia

---

ser de la Pologne. (Est-ce là le changement de sphères de Ledebur?) et que tout le monde considérait Hentsch comme le pire ennemi de l'Autriche.

— Je vois Stere et un peu plus tard C. Iarca, qui cherche à s'inféoder de plus en plus à ma politique. A ma grande surprise, Iarca me dit que Stere l'assure que je m'étais associé à leur manifestation d'hier et que Stere lui avait encore rapporté que Mitilineu reconnaissait qu'en Moldavie l'état des esprits était tout comme en Roumanie: hostile au Roi. — Or, Mitilineu m'avait dit tout le contraire et certifié que l'action des antidynastiques rencontrait une hostilité absolue en Moldavie! — *Donc deux mensonges.*

Je fais remarquer à Stere qu'hier ils ont fait leur manifestation anti-dynastique sans avoir touché un mot de la Dobrogea : donc il a abandonné la connexité qu'il avait voulu établir entre les deux questions, une vis-à-vis de l'Allemagne, l'autre vis-à-vis de la Moldavie ! — Il en convient (l'air assez ennuyé), mais il s'excuse qu'il n'y avait à manifester que vis-à-vis de la Moldavie. Son thème favori : «Pour se sauver, ceux de Moldavie conclueront n'importe

orice fel de pace». — Ii spun că nu este părerea mea.— Imi vorbeşte de o agitaţie de întreprins, o convocare a tuturor personalităţilor politice, dar trebuie avută o autorizare dela Berlin, care *a fost cerută.*

— Comunicatul român anunţă că armata noastră a intrat în Bender, unde a găsit multe tunuri şi un mare stoc de muniţii.

16 Februarie. — S'au lăudat că declaraţia lui Carp va apare în jurnale. Nu se găseşte însă nici în «Lumina» de eri, nici de astăzi. Stere mărturiseşte greutăţi avute cu cenzura. Aceasta nu dovedeşte *că toate* cercurile germane aprobă atitudinea pe care Beldiman o prezintă ca inspirată de Germania. Ştiu că acesta din urmă a fost eri seară să vadă pe Mareşal. Stere a spus că cenzura acestei declaraţii a fost prezentată Mareşalului. E vreo legătură între această vizită şi acest fapt?

— Contele Reventlow (reprezintă pe Ludendorf) în «Deutsche Tageszeitung», revine asupra chestiunei româneşti. Pare că părăseşte Dobrogea, dar adaogă: O chestiune care pentru România, ca şi pentru Imperiul

---

quelle paix». — Je lui dis que ce n'est pas mon impression. Il me parle d'une agitation à entreprendre, une convocation de toutes les personnalités politiques, mais il faut qu'on ait l'autorisation de Berlin. *On l'a demandée.*

— Le communiqué roumain annonce que *l'armée roumaine* est entrée à *Bender,* où elle a trouvé beaucoup de canons et un gros stock de munitions.

16 février. — On s'était vanté que la déclaration de Carp paraîtrait dans les journaux. Elle ne se trouve ni dans la «Lumina» d'hier, ni dans celle de ce matin. Stere a avoué avoir eu des embarras avec la censure. Cela ne prouve pas que tous les cercles allemands approuvent cette attitude, que Beldiman présente comme inspirée par l'Allemagne. Je sais que ce dernier a été hier soir voir le Maréchal. Stere a dit que la censure de cette déclaration a été rapportée au Maréchal. Y aurait-il connexité de cette visite avec ce fait?

— Le comte Reventlow (représente Ludendorf) dans la «Deutsche Tageszeitung» revient sur la question roumaine. Il semble abandonner la Dobrogea, mais il ajoute: «Eine Frage für Rumänien *wie für das Deutsche* Reich bleibt frei-

german rămâne sigur încă disponibilă, este chestiunea Constanţei, portul României care aparţine Dobrogei». Işi propune să revină asupra chestiunei. Aşa dar, tot faimoasa ideie a coridorului pentru Constanţa.

— D-l de Muzsa, deputat ungur pe care îl mai primisem, îmi arată o scrisoare dela Wekerle, însărcinându-l cu o anchetă. Ca să răspund întrebărilor, cer o copie pe care am pus să o traducă Mehedinţi, spre exactitate. Iată cum e formulată pretenţiunea ungară asupra graniţelor, pretenţiune la care face aluzie Reventlow în articolul citat: «In ce priveşte chestiunile teritoriale, avem un interes special ca, din punct de vedere pur strategic, să se facă o rectificare de frontieră. E vorba de teritorii curat muntoase, aşa dar fără locuitori, precum şi de un teritoriu de graniţă, cari ne-ar permite să executăm lucrările de regulare ale Dunărei care sunt necesare, şi să putem să le menţinem». E vorba probabil de Porţile de fier.

Am convocat în grabă comitetul consultativ şi câţi-

---

lich noch uebrig, das ist die Frage von *Constantza*, der Hafenstadt Rumäniens, welche zur Dobrogea gehört». Il se propose de revenir sur la question... Donc, toujours la fameuse idée du couloir pour aller à Constantza.

— *Mr. de Muzsa*, le député hongrois que j'avais déjà reçu une fois, me montre une lettre de Wekerlé, le chargeant d'une enquête. Pour répondre à cette question, je demande une copie qui m'est envoyée dans la soirée et que j'ai fait traduire par Mehedinti pour plus d'exactitude. Voici comment est formulée la prétention hongroise au sujet des frontières, prétentions auxquelles fait aussi allusion Reventlow dans l'article que j'ai noté plus haut: «En ce qui regarde les questions territoriales, nous attachons un intérêt spécial à ce *(besonderes Gewicht)* que, du point de vue purement stratégique, une rectification de frontières (Grenzenregulierung) eut lieu. Il s'agit des territoires purement montagneux, pour ainsi dire sans habitants, *ainsi que d'un territoire de frontière qui nous mettrait à même d'exécuter les travaux de régularisation du Danube qui sont nécessaires et de pouvoir les maintenir*». C'est ici que gît le lièvre. Il s'agit probablement des Portes-de-fer.

— Convoqué à la hâte le comité consultatif et quelques

va amici politici. Le-am arătat din nou punctul meu de vedere în chestia dinastică şi le-am arătat inconsecvenţele declaraţiei lui Carp, care zicea că Germanii trebue să gonească pe Rege, atunci când el ia iniţiativa mişcărei, şi care voia să gonească dinastia, pe când acum să îngrijeşte el de viitorul ei. Cum se răspândesc tot felul de svonuri falşe, trebue să se ştie că noi nu ne amestecăm în această acţiune. Arion a spus un lucru nostim: Când Lupu a citit declaraţia, mirare generală! Prietenii lui nu ştiau nimic. Neniţescu a aderat cu totul; Virgil Arion «cu gura pe jumătate».

— S'a făcut o înmormântare impozantă colonelului Hentsch, îngropat la noul cimitir militar, destinat militarilor din toate naţiunile. Mulţi din bieţii noştri soldaţi se odihnesc acolo! — Regele Saxoniei a trimis pe fiul său Christian ca să-l reprezinte. Mareşalul în mare ţinută, toţi reprezentanţii aliaţilor, paradă, lovituri de tun, multă ordine.

17 Februarie. — Faptul zilei: soldaţi bulgari, dispunând de un camion automobil, au legat astă noapte pe

---

amis politiques. Je leur ai exprimé à nouveau mon point de vue dans la question dynastique et leur ai montré les inconséquences de la déclaration de Carp qui disait: c'est aux Allemands à chasser le Roi, alors qu'il prend l'initiative du mouvement et qui voulait chasser toute la dynastie alors que maintenant il s'inquiète de son avenir. Comme on répand des faux bruits, il faut qu'on sache que nous ne nous mêlons pas de cette action. Arion a dit une chose amusante: Quand Lupu a lu la déclaration, stupeur générale; ses amis n'étaient pas au courant. Neniţescu a clairement adhéré; Virgil «cu gura pe jumătate».

— On a fait de magnifiques funérailles au colonel Hentsch qui a été inhumé au nouveau cimetière militaire qui est destiné aux militaires de toutes les nations. Il y a déjà beaucoup de nos pauvres soldats qui y reposent!

Le Roi de Saxe avait envoyé son fils Christian (le 2-me) pour le représenter. Le Maréchal, en grande tenue, son bâton à la main, tous les officiers, tous les représentants des alliés, parade, coups de canons. Beaucoup d'ordre, comme de juste, et une cérémonie mise au bouton.

17 février. — Le fait du jour: Des soldats bulgares, disposant d'un camion automobile, ont baillonné cette nuit le

sergentul de oraş de pază, au stricat uşa Mitropoliei şi au răpit moaştele lui Sft. Dumitru şi sicriul de argint. Au trebuit să ia drumul Giurgiului. De mai mult timp Bulgarii au ridicat pretenţiuni asupra stăpânirei acestor moaşte, aduse în ţară la finele secolului al XVIII-a. Această tâlhărie provoacă multă fierbere. Feld-Mareşalul, înştiinţat, a dat ordine severe ca să se găsească sicriul. Această brutalitate vine la timp ca să edifice pe aliaţi asupra mentalităţii acestor oameni.

18 Februarie. — De două zile gazetele dau rezumatul ultimelor şedinţe dela Brest-Litowsk, apărute de-abea acum în gazetele germane. E vorba mai ales de şedinţa dela 10 Februarie când Trotzki s'a retras fără să aştepte măcar ca într'o şedinţă viitoare *«propusă de Kühlmann»*, aliaţii să poată preciza punctul lor de vedere asupra nouei situaţiuni. Avem explicarea acestei publicităţi: într'o ediţie specială, «Bukarester Tagblatt» anunţă, comunicat dela quartierul general, *că armistiţiul cu Rusia mare expiră la 18 Februarie la amiazi.* Motivat în modul următor: «Guvernul din Petersburg, prin

---

sergent de ville de garde, ont forcé la porte de la Métropole et ont enlevé les reliques de Saint-Démètre et leur châsse en argent. Ils ont dû prendre la route de Giurgiu. Il y a longtemps que les Bulgares ont élevé des prétentions sur la possession de ces reliques arrivées en Roumanie vers la fin du 18-ème siècle. Cet acte de brigandage cause un grand émoi. Le Feldmaréchal, saisi de l'affaire, a donné des ordres sévères pour que le sarcophage fut retrouvé. — Cette brutalité arrive à point pour édifier les alliés sur le cerveau de ces gens-là.

18 février. — Depuis deux jours nos journaux donnent le compte-rendu des dernières séances de Brest-Litowsk, qui n'ont d'ailleurs paru que maintenant dans les journaux allemands. Il s'agit surtout de la fameuse séance du 10 février quand Trotzky s'est retiré sans même attendre qu'à une séance prochaine, *proposée par Kühlmann*, les alliés eussent pu définir leur point de vue sur la situation nouvelle. On a l'explication de cette minutieuse publicité: dans une cartouche spéciale le «Bukarester Tagblatt» annonce, communiqué du quartier général, que *l'armistice avec la Grande Russie expire le 18 février à midi.* — Motivé de la façon suivante: «Le gouvernement de Petersbourg, par sa façon d'agir, a dé-

modul său de a lucra, a denunţat de fapt armistiţiul. Denunţarea e considerată ca produsă la 10 Februarie. Guvernul German, după expirarea termenului de 7 zile prevăzut în tratatul de armistiţiu, trebuie să aibă mână liberă în ori ce direcţiune».

Armistiţiul român făcând parte din acelaşi tratat, afară de termenul prelungit până la 20, se află astfel denunţat la rândul său!

Austria n'a comunicat încă nimic.

— D-nul de Muzsa, negociator nu prea îndemânatec, revine înainte ca să fi putut răspunde la întrebările din scrisoarea Wekerle. Imi lămureşte câteva puncte obscure din această scrisoare. Dă numele localităţilor pe unde Ungaria înţelege să ceară noua fruntarie: Linia pleacă în faţa Cladovei pe Dunăre — Putineni—Balta—Isverna—Obârşia—Cloşani—Bordeni—Vârful Păpuşa—Râul Lotru—Câineni—Grăbleşti — Rucăr — Vârful Măgura—Buşteni—Vârful Smioretul—La Cea (Cheia ?)—Gura Teghi — Păuleşti —Soveja—Caşinu—Oneşti—Straja şi punctul nenumit în faţă de Orsta (Drei-Land-Ecke). D-nul de Muzsa îmi spune că nu garantează ni-

---

noncé de fait l'armistice. La dénonciation est considérée comme s'étant produite le 10 février. Le gouvernement allemand, après l'expiration du délai de sept jours prévu dans le traité d'armistice, doit avoir main libre dans n'importe quelle direction».

L'armistice roumain, faisant partie du même traite, sauf le délai jusqu'au 20, se trouve ainsi à son tour dénoncé.

L'Autriche n'a rien fait savoir encore.

— Monsieur de Muzsa, négociateur assez peu habile, revient avant que j'aie pu répondre aux questions de la lettre Wekerlé. Il me corrige certains points obscures de cette lettre. Noté au crayon rouge sur l'original qu'il m'a envoyé.

Il me donne le nom des localités par où la Hongrie entend demander la nouvelle frontière: La ligne part, en face Kladovo, sur le Danube—Putineni—Balta—Isverna—Obarsia-Closani—Bordeni—Vârful Papusa—râul Lotru—Câineni—Grablesti—Rucăr—Vârful Magura—Busteni—Vârful Smioretul—La Cea (Cheia?)—Gura Teghi—Paulesti—Sovejea—Caşin—Oneşti—Strajea et le point innommé en face de Ostra. (Drei-Land-Ecke).

Mr. de Muzsa me dit qu'il ne garantit rien; que c'est lui

mic; că el a copiat câteva nume de pe linia pe care o văzuse pe o hartă. «Nu-i aşa, zise el în franţuzeşte, că nu-ţi poţi permite să copiezi o asemenea hartă militară?»

Când am văzut pe Horstmann şi l-am întrebat ce gândea de linia pretinsă de Austro-Ungari, puţin roşu de surpriză mă întreabă: «Cum ştiţi aceasta?» Apoi, revenind: «Iată frumoasa prietenie austriacă!»

— Moaştele lui Sft. Dumitru s'au găsit. O oprire a automobilului a silit pe hoţi să puie coşciugul într'o căruţă şi au putut fi astfel prinşi la Daia, lângă Călugăreni. Horstmann îmi spune că Mareşalul a fost furios când i s'a anunţat răpirea şi că ieri toată ziua a arătat o foarte mare nerăbdare. Va fi sever cu cei 18 sau 20 de bandiţi, cari au fost arestaţi.

19 Februarie. — Fapt de căpetenie este întrevederea pe care Averescu, însoţit de Ressel, a avut-o la Buftea cu Feldmareşalul, generalul Hell şi Horstmann. Au vorbit şi prânzit împreună şi generalul a plecat azi dimineaţă. Detaliile îmi sunt date strict confidenţial de

---

qui a copié quelques noms du tracé qu'il a vu sur une carte. «N'est-ce pas, dit-il en français, on ne peut se permettre de copier une pareille carte militaire?»

Quand j'ai vu Horstmann et lui ai demandé ce qu'il pensait de la ligne exigée par les Austro-Hongrois, un peu rouge, de surprise, il demande: «Comment la savez-vous?» Et puis, se reprenant: «Voici cette belle amitié autrichienne!»

— L'hiver est revenu dans la nuit de 14 au 15; le vent plus méchant que le fond de l'air. Aujour'hui déjà de la détente.

— Les reliques de Saint-Démètre ont été retrouvées. Une panne d'auto a obligé les ravisseurs à charger le sarcophage sur une charette et on a pu les pincer à Daia, près de Calugareni. Horstmann me dit que le Maréchal a été furieux quand on lui a annoncé le rapt et que toute la journée, hier, il a marqué une impatience très excitée. Il sera sévère avec les 18 ou 20 bandits qu'on a arrêtés.

19 février. — Le fait capital est l'entrevue que *Averescu*, accompagné de *Ressel*, a eu à Buftea avec le *Feldmaréchal*, *le général Hell et Horstmann*. Ces messieurs ont causé, dîné ensemble et le général est reparti ce matin. Les détails me sont donnés strictement confidentiels par Horstmann, mais

Horstmann, dar seara multe persoane erau în curent, prin indiscreţiunea tânărului principe de Reuss.

Averescu a făcut foarte bună impresiune, — a fost cu totul grand seigneur, (?), zice Horstmann. A apărat bine chestiunea Dobrogei, opunând formula «pace fără anexiuni». Opinia Germanilor este că va face pace sau, dacă nu, se va servi de chestiunea Dobrogei cal de o scară pentru cariera sa politică. Se va întoarce la 22 împreună cu generalul Coandă, dacă îl poate chema dela Kiew. Pare exclus ca să se adreseze cuiva din ţara ocupată pentru a-l secunda în negocieri. Pentru a se grăbi lucrurile, Kühlmann şi Czernin vor veni şi ei, iar Sâmbătă seara se va şti dacă pacea e cu putinţă. In caz afirmativ, tratările se vor urma la Cotroceni.

Iată rezumatul situaţiei politice făcut de Horstmann, ca un lucru foarte natural: «Regele scapă. Nici nu se vorbeşte de soarta lui. Anarhia rusească a stabilit un fel de confraternitate. Voi luptaţi contra bolşevicilor în Basarabia, noi vom intra în Ucraina contra lor: avem

---

le soir beaucoup de personnes étaient au courant, le jeune Prince de Reuss ayant jasé.

Averescu a fait très bonne impression. «Il a été tout à fait grand seigneur» (?), dit Hortsmann. Il s'est bien défendu dans la question Dobrogea, en opposant la formule : paix «*ohne Eroberung*».

L'opinion des Allemands est qu'il fera la paix, ou bien, s'il la refuse, il se servira de la question Dobrogea comme d'un tremplin pour sa fortune politique. Il reviendra le 22, accompagné du général Coanda, s'il peut le rappeler de Kiew. Il est exclu qu'il s'adresse à quelqu'un du pays occupé pour le seconder dans les négociations. Pour accélerer, Kühlmann et Czernin vont arriver de leur côté et samedi soir on saura déjà si la paix est possible. Si elle est possible, on traitera, pour la suite, à Cotroceni.

Voilà l'ensemble de l'aperçu politique, résumé ainsi par Horstmann comme une chose toute naturelle: «Le Roi se sauve. On ne parle même pas de son sort. L'anarchie russe établit comme une confraternité. Vous luttez contre les bolchévistes en Bessarabie, nous allons entrer en Ukraine contre

acum aceleaşi interese». Şi nu sunt nici 6 zile de când Horstmann conducea conclavul antidinastic dela Athénée-Palace. Beldiman trebuie să fie mulţumit de a fi vorbit în numele Berlinului...

Impresii de pe lături, mai mult din isvorul Ressel. La început Averescu n'avea nici o autoritate; puterea lui creşte şi se impune pe fiecare zi. Nu s'a adresat nici unui om politic, ca să nu aibă decât oameni noi de o cinste ireproşabilă! «Dar Argetoianu?»—Dar e omul lui Averescu. — Iancovescu ? —Omul lui Averescu!—Şi aşa mai departe. Când s'a vorbit de îndepărtarea timporală a lui Brătianu-Ionescu, răspunsul a fost: inutil, căci ei nu mai înseamnă nimic.

Horstmann crede că Iaşii nu-şi dau încă seama de greutatea situaţiei. «Nu se crede oare că Regele se va întoarce la Bucureşti şi că vom pleca dintr'o zi pe alta?»

Preparativele se fac în grabă. Casele Florescu şi Geblescu sunt pregătite pentru Czernin şi Kühlmann. In împrejurimi se caută locuinţe pentru ceilalţi. Dar

---

eux: nous avons maintenant des intérêts communs». Et il n'y a pas six jours que Horstmann réglait le conclave antidynastique de l'Athénée-Palace. Beldiman doit être content d'avoir parlé au nom de Berlin...

Impressions a côté, source plutôt Ressel. Averescu n'avait au début aucune autorité; son pouvoir grandit et s'affirme tous les jours. Il ne s'est adressé à aucun homme politique pour n'avoir que des hommes nouveaux *d'honnêteté irréprochable!* «Mais Argetoianu?». Mais c'est l'homme d'Averescu! «Iancovescu?». Mais c'est l'homme d'Averescu! Et ainsi de suite. — Quand on a parlé de l'éloignement temporaire de Bratianu-Ionescu, la réponse fut: C'est inutile, ils ne signifient plus rien.

Horstmann pense que Iassy ne se rend pas encore compte de la difficulté de la situation. «Croit-on que le Roi va rentrer à Bucarest et que nous allons partir du jour au lendemain ?».

— Les préparatifs sont menés tambour-battant. Les hôtels Florescu et Geblescu sont aménagés pour Czernin et Kühlmann. On cherche dans leurs environs des longements pour les suites.

seara lucrurile se mai domolesc. Horstmann îmi spune la prânz, la d-na Lydia Philipescu, că cei doi miniştri au să mai întârzie şi că poate n'au să vie decât Sâmbătă 23. In orice caz Kühlmann vine însoţit de 22 persoane. Richthofen, de altă parte, întors dela Sofia, unde este persona gratissima (este încă foarte filo-bulgar), îmi spune că Toncef şi-a amânat şi el plecarea şi că nu e sigur că Radoslavov va lua parte la negocieri.

Amândoi îmi spun că s'a agitat propunerea de a se amâna soluţiunea Dobrogei după pacea generală şi că Bulgarii au luat foc ca să ceară o soluţie imediat.

Un complex de probe, dovedind că în Germania trebue să fie lipsă mare: In discuţiunea cu căpitanul Rumelin privitor la cantine, el cerând ca porţia de hrană să fie numai de 300 grame, îmi spune limpede: la noi nu se mănâncă mai mult! El mai adaogă că mereu primeşte observaţii, când cei cari trec prin ţară se plâng la Berlin că în Bucureşti găseşti carne la restaurante. De altă parte, părintele Mălăeşti a constatat cum prin sate (Văleni-Etapa) ca Mălăeşti, Măgurele, Dumbrăveşti, se ia tot ţăranilor, un pumn de fasole, torturi de lână, ovăz, etc. Oamenii amestecă ovăzul cu pământ şi funingine, ca să-l scape de soldaţi, care nu-şi dau seama de trucul întrebuinţat. Ce este însă şi mai grav, chitanţă nu se dă, doar oamenii se trec pe nişte liste.

In fine Seceleanu spune că degeaba se luptă în comisiuni ca să facă pe Germani să priceapă că raţia de 500 gr. mălai nu ajunge ţăranului care munceşte.

Mais le soir il y a ralentissement. Horstmann me dit au dîner de Madame Lydia Philipescu que les deux Ministres vont encore tarder, que *peut-être* ils ne viendront que samedi, 23. Dans tous les cas, Kühlmann arrive accompagné de 22 personnes.

Richthoffen, de son côté, retour de Sofia où il est persona gratissima — de son côté il est aussi très philo-bulgare — me dit que Tontscheff a remis aussi son arrivée et qu'il n'est pas sûr que Radoslavoff prenne part aux négociations.

Les deux me disent qu'on a un peu agité la proposition de remettre la solution de la Dobrogea à la paix générale et que les Bulgares ont pris feu pour exiger une solution immédiate.

20 Februarie. — Ziarele anunţă că aliaţii au reluat pe tot frontul răsăritean ofensiva contra Rusiei mari. Comunicatele oficiale spun că Germanii au ocupat Dunaburg şi Luck. Se ştie că Austro-Germanii vor să se ducă la Kiew spre a potoli agresiunea maximaliştilor contra Ucraniei.

Observasem eri seară ceva mai multă căldură la Horstmann. Găsesc azi dimineaţă o notă dela Korrespondenz-Bureau, cam tot în acelaş ton, faţă de conferinţa română. Această notă oficioasă e bazată poate pe un fapt nou sau răspunde (mă asigură din isvor bun Brănişteanu) sentimentelor foarte ostile ale lui Czernin faţă de Rege. Faptul nou ar putea fi vestea pe care mi-o comunică foarte secret Tzigara şi pe care mi-o confirmă seara Arhiepiscopul, anume că de data asta Rusia lui Trotzki cere formal pacea. E uşor de înţeles că pacea cu Rusia mare înrăutăţeşte soarta României.

Cu ocazia răpirei moaştelor, Arhiepiscopul s'a dus la Mitropolit ca să-i exprime indignarea sa. In acelaş

---

20 février. — Ziarele anunţă că Aliaţii au reluat pe tot frontul răsăritean ofensiva contra Rusiei mari.

Comunicatele oficiale spun că Germanii au ocupat *Dunabourg şi Luck*. Se ştie că Austro-Germanii vor să se ducă la Kiew spre a potoli agresiunea maximaliştilor contra Ukrainiei.

— J'avais noté hier soir un peu de tiédeur chez Horstmann. Je trouve ce matin une note du Korrespondenz-Bureau assez dans la même note vis-à-vis de la conférence roumaine.

Cette note officieuse repose peut-être sur un fait nouveau ou répond aux sentiments — m'assure de bonne source Branişteanu, — très hostiles de Czernin vis-à-vis du Roi.

Le fait nouveau pourrait être la nouvelle que me communique très secrètement Tzigara et que me confirme dans la soirée l'Archévêque : à savoir que cette fois-ci *la Russie de Trotzki demande formellement la paix.* Il est facile de comprendre que la paix avec la grande Russie empire le sort de la Roumanie.

— A l'occasion du rapt des reliques, l'Archévêque a été voir le Métropolite et lui porter l'expression de son indigna-

caz, al nostru ar fi avut oare această atenţiune pentru Arhiepiscop?

— Am remis d-lui Muzsa un răspuns la chestionarul lui Wekerle, şi am trimis eri lui Mehmed-Ali-Bey dela «Tanin» dela Constantinopol notele asupra unui formular pe care mi-l trimisese. Muzsa a văzut eri pe Carp. A rămas cu o impresie deplorabilă. Carp s'a mulţumit să repete: Sunteţi învingătorii; veţi impune pacea ce vă convine.

21 Februarie. — Comunicatul german indică mersul înainte al întregului front oriental dela Riga către Petrograd; dela Luck către Rowno, iar între Dunaburg şi Luck marş înainte pe front larg.

Ca urmare naturală, Trotzki propune să semneze pacea, pe care o refuzase la Brest-Litowsk. Kühlmann a anunţat aceasta eri în Reichstag. Consiliul poporului aşteaptă un răspuns grabnic, deci confirmarea deplină a celor aflate eri. Trotzki şi Lenin se zice că ar fi răsturnaţi şi înlocuiţi cu Cernow, de asemenea partizan al păcei.

---

tion. Le cas échéant, le nôtre aurait-il eu cette prévenance pour l'Archévêque?

— Remis à Mr. de Musza une réponse au questionnaire de Wekerlé et envoyé hier à Mehmed-Ali Bey du «Tanine» de Constantinople des notes sur un formulaire qu'il m'avait adressé. Musza a vu Carp hier. Il en a garde une impression déplorable. Carp s'est borné à répéter: «Vous êtes les vinqueurs; vous imposerez la paix qu'il vous conviendra...» (Voir aussi jeudi 21 févr.).

21 février. — Le communiqué allemand indique la marche en avant de tout le front Est; de Riga dans la direction de Petersburg; de Luck dans la direction de Rowno, et entre Dunaburg et Luck marche en avant sur un large front.

— Conséquence toute naturelle, Trotzky propose de signer la paix qu'il l'avait refusée à Brest-Litowsk. C'est Mr. de Kühlmann qui l'a annoncé hier au Reichstag. Le conseil des commissaires du peuple attend une réponse urgente. Donc confirmation absolue de ce qu'on a appris hier. Mais, il paraît que Trotzki et Lénin sont renversés et que Tchernow les remplace: celui-ci aussi est partisan de la paix.

Constat îndată rezultatele în ce ne priveşte: scepticism privitor la pacea română; Kühlmann nu mai vine; E înlocuit cu Bernstorf.

Averescu a fost rugat să amâie sosirea pe Sâmbătă şi nu se ştie dacă delegaţii aliaţilor vor fi Sâmbătă în Bucureşti.

Deodată, iar ostilitate contra Regelui şi «Lumina» a fost în sfârşit autorizată să publice declaraţiile lui Carp.

Horstmann vine aproape ca să se scuze. Am aerul să cred că nimic nu s'a schimbat şi admit că a permis publicarea ca să evite neajunsuri... Recunoaşte că Averescu a scăpat trenul, Luni; cum a putut să plece fără nici un angajament? Căci acum totul trebuie refăcut, chiar principiul acceptărei Regelui. Şi Horstmann îmi spune, încălzit: «Ce greşală! eram prieteni; duceam aceiaşi luptă; tratam fără aliaţii noştri; am fi fost prinşi în vorbă».

Ce jale, dar ce bine e cu meseria lui!

Am trimis azi dimineaţă o scrisoare lui Horstmann prin care îi propun, dacă Germania tratează cu bolşevi-

---

— Je constate de suite les résultats en ce qui nous regarde: on devient sceptique au sujet de la paix roumaine; ce n'est plus Kühlmann qui vient; c'est Bernstorf qui le remplace ; on a prié Averescu de remettre à samedi son arrivée et on ne sait pas si les délégués des alliés seront rendus à Bucarest pour samedi.

Du coup on est de nouveau contre le Roi et la «Lumina» a été enfin autorisée à publier la déclaration de Carp.

— Horstmann vient presque pour s'en excuser. — J'ai l'air de croire que le jeu n'a pas changé et j'admets, qu'il a permis la publication pour se soustraire à l'importunité... Il reconnaît qu'Averescu a manqué lundi le coche. Comment est-il parti sans un engagement? Car tout était à refaire, même le principe de l'acceptation du Roi. Et Horstmann me dit avec élan: «Quelle faute! Nous étions des amis; nous menions le même combat; nous traitions sans nos alliés; nous aurions été pris». Quelle tristesse, mais comme à chacun son métier!

— Envoyé ce matin à Horstmann une lettre par laquelle je lui propose, si l'Allemagne traite avec les bolche-

cii, să profite de ocazie pentru a scăpa tezaurul care e la Moscova *). Horstmann găseşte ideia excelentă şi o transmite îndată la Berlin.

Beldiman, plouat, se întoarce la Berlin. Vine să-şi ia ziua bună. După indicaţiuni precise, date în scris de acolo, a împins lumea să facă o acţiune împotriva Regelui. Vrea să ceară informaţii şi fixarea în sfârşit faţă de România a unei linii de conduită. Ideile de ocupare chiar după pace, trâmbiţate de unii, i se par o monstruozitate.

Vorbit cu *Carp* la Club : Crezi că Averescu singur va fi în stare să discute o pace, ca aceia care se pregăteşte ? — Carp : El sau un altul, e acelaş lucru; Germanii vor dicta condiţiunile şi noi le vom înghiţi.

— Pentru a scăpa Dobrogea am spus eri lui Muzsa, şi am repetat cu insistenţă lui Horstmann : Dacă e temere de şantajul bulgar, doresc să se ştie că semnând pacea eu, dacă am mijlocul, ofer o alianţă punând îndată armata noastră în serviciul Inţelegerei pentru a lua locul armatei bulgare.

---

vistes, de profiter de l'occasion pour sauver le trésor qui est à Moscou. Mr. Horstmann trouve l'idée excellente et s'empresse de la transmettre à Berlin.

— Beldiman, défrisé et dépilé, retourne à Berlin. Il vient prendre congé. Il a engagé du monde à faire une action contre le Roi sur les indications précises, consignées par écrit, qu'on lui a données là-bas. Il demande des explications et qu'on se fixe enfin, vis-à-vis de la Roumanie, une ligne de conduite. Les idées d'occupation même après la paix, que certains affichent, lui paraissent une pure monstruosité.

— Causé avec Carp au cercle: «Crois-tu que Averescu à lui seul soit en état de discuter une paix comme celle qui se prépare?» — Carp: «Lui ou un autre, c'est la même chose; les Allemands dicteront les conditions et nous les avalerons». — Cette note est la même que celle qu'il avait exprimé à Mr. de Musza.

— Pour sauver la Dobrogea, j'ai dit hier à Musza et j'ai avec insistance répété à Horstmann: si on craint le chantage bulgare, je désire qu'on sache *qu'en signant la paix,* moi, si j'en ai le moyen, *j'offre une alliance mettant de suite notre armée au service de l'Entente pour prendre la place de l'armée bulgare.*

*) V. Anexe No. . .

22 Februarie. — Nota pesimistă (20 Februarie) găseşte un ecou mai îndârjit la Radoslavof, a cărui declaraţie «Vossische Zeitung» o publică, şi pe care «Gazeta Transilvaniei» o reproduce în aceşti termeni: «In ceeace priveşte România, încă n'a sosit timpul să se încheie pacea cu ea, România încă n'a ajuns la convingerea că situaţia ei nu se mai poate susţine. Aceasta, se pare, că se va întâmpla numai atunci, când armata română va fi silită să capituleze. Atunci le vom putea da pacea aceea, care corespunde pretenţiunilor lor juste naţionale». (No. 13 din 16 Februarie).

Veştile vin cu întârziere, dar e sigur că eri Horstmann mi-a spus textual: Mi-e foarte frică să nu fim siliţi să ne batem încă odată cu armata română. Greşesc cei din Moldova când cred că şovăim ca să mai vărsăm sânge!

Tot «Gazeta Transilvaniei» anunţă retragerea lui Rizov, care ceruse coridorul prin Albania. Austria n'ar fi gustat această nouă poftă spre Adriatica. «Leipziger Tagblatt» afirmă că această retragere e datorită nemulţumirei cauzate de pretenţiunile sale exagerate.

---

22 février. — La note pessimiste de Czernin (mercredi, 20 février) trouve un écho plus agressif encore chez Radoslavoff, dont la «Vossische Zeitung» publie une déclaration que la «Gazeta Transilvaniei» rend en ces termes (No. 13 din 16 Fevruarie): «In ceia ce priveşte România, încă nu a sosit timpul să încheiem pace cu ea. România încă nu a ajuns la convingerea că situaţia ei nu se mai poate susţine. Aceasta, se pare că se va întâmpla numai atunci, când armata română va fi silită să capituleze. Atunci le vom putea da pacea aceia, care corespunde pretenţiilor lor juste naţionale».

Les nouvelles mettent du temps à nous venir, mais il est certain que hier Horstmann m'a dit littéralement: «J'ai bien peur que nous soyons amenés à nous battre encore une fois avec l'armée roumaine. C'est à tort qu'on croit en Moldavie que nous hésitons à répandre encore du sang!».

La même «Gazeta Transilvaniei» annonce la retraite de Rizow qui avait demandé le couloir à travers l'Albanie. L'Autriche n'aura pas goûté ce nouvel appétit sur l'Adréatique. Le «Leipziger Tagblatt» affirme que cette retraite est due au mécontentement causé par les prétentions exagérées.

«Lumina» publică un articol violent al lui Beldiman: «Nici Român, nici Hohenzollern». Are haz, căci susține că Carp cere excluderea întregei dinastii, pe când scrisoarea lui Carp arată tocmai contrariul! Singurul fapt care reese din el, este un acord cu presa centrală, care se ridică contra Regelui. E schimbarea accentuată care se observă de Marți.

Se vorbeşte de amânarea conferinței cu noi.

Germanii au ocupat coasta Estoniană la Nord, trecând Sundul pe ghiață, iar la sud urcându-se repede dela Riga la Wolmar. La centru au ocupat Minsk. La Sud au intrat la Rowno, culegând în drum generali şi 425 ofițeri, — ce uşurare pentru ei ca să fie prizonieri! — şi 8700 de oameni, — nici 20 de oameni pentru un ofițer. Pradă 1355 de tunuri, cam 5000 de căruțe, 1000 vagoane. Faimoasă ideie a avut Trotzki rupând la Brest-Litovsk!

23 Februarie. — Depeşile oficiale anunță plecarea la Bucureşti a lui Czernin şi a lui Kühlmann; — nu mai vine Bernstorff, a cărui prezență bucura pe Horstmann, care îl avusese ca şef, — ci chiar ministrul.

— La «Lumina» publie un article violent de Beldiman: «Nici Român, nici Hohenzollern». Il m'amuse, car il prétend soutenir Carp qui demande l'exclusion de toute la dynastie, alors que la lettre de Carp indique le contraire! Le seul fait qui se dégage est un unisson avec la presse centrale qui lève le bouclier contre le Roi. C'est le changement marqué qui s'observe depuis mardi.

— On parle de l'ajournement de la conférence avec nous.

— Les Allemands ont occupé la côte esthonienne, dans le nord, en traversant le Sund sur la glace, et dans le sud en remontant rapidement de Riga vers Wolmar.

A leur centre ils ont occupé Minsk. Au sud ils sont entrés à Rowno en ramassant en route, comme perdreaux demontés, des généraux et 425 officiers — quel soulagement pour eux d'être prisonniers! — et 8700 hommes, pas même 20 hommes par officier! Comme butin: 1353 canons, 4—5000 véhicules, 1000 vagons chemin de fer. Trotzky a eu une fameuse idée en rompant à Brest-Litowsk!

23 février. — Les depêches officielles annoncent le départ pour Bucarest de Czernin et de Kühlmann, — ce n'est plus Bernstorf, dont la présence réjouissait Horstmann qui l'avait eu comme chef, qui vient, mais le ministre lui-même. On a

S'a cerut automobilul primăriei şi s'au cerut informaţii dacă conducătorul e sigur: se tem, pare-se, de Bulgari.

Dombrovski, ale cărui informaţii sunt totdeauna nesigure şi care afirma eri că Czernin e la Buftea, mi-a comunicat că Tantiloff îşi făcea bagajele: afacerea răpirei Sfântului, la care era amestecat chiar şofeurul lui.

Czernin şi Kühlmann au sosit la 9 ore. Unul va locui casa Florescu, celalt casa Geblescu, care fusese altădată pregătită pentru Impăratul Wilhelm. Pentru suite s'a rechiţionat etajul I dela hotel Bulevard.

24 Februarie. — 11 Februarie al stilului nostru redevine ziua istorică pentru România! Soarta noastră se va decide astăzi, îmi spune Czernin, care e prima persoană pe care o văd.

La 9 ore, contele Czaki ţine să mă anunţe că Czernin va trece între 10 şi 12 la mine. La 11 ore, *Czernin*, în uniformă de general de brigadă (de curând numit), cu «Toison d'or» la gât şi placa «Vulturului negru» prusian. Intâlnirea cordială: «Nimic schimbat în

---

demandé à la mairie son auto et on a eu bien soin de s'informer si le chauffeur était sûr: on craint paraît-il les Bulgares.

— Dombrowsky, dont les renseignements sont toujours sujets à caution et qui a affirmé déjà hier que Czernin était à Buftea, m'a communiqué que Tantiloff faisait ses paquets: l'affaire du rapt du Saint-Démètre, à laquelle son propre chauffeur se trouverait mêlé.

— Czernin et Kühlmann sont arrivés à 9 heures. L'un habitera la maison Floflo, l'autre l'hôtel Geblescu qu'on avait dans le temps amenagé pour l'Empereur Wilhelm. Le premier de l'hôtel Boulevard a été réquisitionné pour les suites!

24 février. — Le 11 février de notre style redevient la *journée historiquc* pour la Roumanie. *Notre sort se décidera aujourd'hui*, — me dit Czernin qui est la première personne que je vois!

A 9 heures le comte Czaki vient annoncer que Czernin passera de 10 à 12 chez moi.

A 11 heures Czernin, uniforme de général de brigade (récemment nommé d'emblée), «Toison d'or» au cou, plaque «Aigle noir» de Prusse. Abord cordial: «Rien de changé

cabinetul d-tale, nici chiar portretele...., şi cu toate acestea totul în lume s'a schimbat».

In mod strict confidenţial îmi dă condiţiile de pace, şi de două ori îmi spune «à prendre ou à laisser». Vor fi comunicate astăzi lui Averescu. Dacă grosul chestiunei e primit, se va trata 10 sau 12 zile; dacă nu, armistiţiul e sfârşit şi atacăm. Cunoaştem forţele şi cantitatea muniţiilor dv. : Va fi o campanie de 4 săptămâni şi atunci va fi cu totul altceva; pentru Rege, sfârşitul.

Condiţiunile: «O fâşie pe frontiera munţilor pentru noi; am micşorat mult pretenţiunile : astfel la început se voia Sinaia. — Pierdeţi de asemenea toată Dobrogea. In schimb veţi lua Basarabia, care e mai mare decât ce pierdeţi. Pentru o ţară care e la pământ, e mai mult de cât se putea spera. Dacă Regele primeşte, Suveranii noştri îl iartă şi primesc să-i întindă mâna. Este singura lui scăpare. Pentru rest, din punct de vedere economic, nu voim ca ţara să nu se poată ridica». — Se va trata la Cotroceni ; Buftea e prea departe.

Eu : Dar ce zice Ucraina privitor la Basarabia ? —

---

dans votre cabinet, pas même les portraits... et pourtant tout dans le monde a bien changé!» Il me donne strictement confidentiel les conditions de paix, — par deux fois il me dit: «à prendre ou à laisser». On les communiquera aujourd'hui à Averescu; si le gros de la question est accepté, on restera 10 ou 12 jours à traiter; sinon, l'armistice est fini et nous attaquons. Nous connaissons vos forces et la quantité de vos munitions : c'est une campagne de quatre semaines et alors ce sera tout autre chose; pour le Roi, la fin.

Conditions: «Une bande sur la frontière des montagnes pour *nous;* j'ai beaucoup diminué les prétentions: ainsi on voulait Sinaia. Vous perdez aussi toute la Dobrogea. En échange vous prendez la Bessarabie, qui est plus grande que ce que vous perdez. Pour un pays qui est par terre, c'est plus beau qu'on ne pouvait espérer. Si le Roi accepte, nos Souverains lui pardonnent et consentent à lui tendre la main. C'est sa dernière chance. Pour le reste, économiquement, nous ne voulons pas que le pays ne puisse pas se relever». On causera à Cotroceni. Buftea est trop loin.

Moi: «Et l'Ukraine, qu'est-ce qu'elle dit au sujet de la

El: N'are nimic de spus! — Eu: Dobrogea? Faceţi o mare greşală. — El: Se dă înapoi Bulgarilor ceeace le-aţi luat în 1913. Cealaltă parte a Dobrogei, o oprim pentru noi toţi; (şi cu un aer de mister) aceasta e afacerea noastră pentru mai târziu... — Eu: Am sperat întotdeauna că, punând armata noastră la dispoziţia dv. printr'un tratat de alianţă, ca preţ al ajutorului nostru ar fi mijloc să scăpăm Dobrogea. — El: Primim alianţa; în acest războiu mondial, România nu poate să rămâie singură în aer. — (Fi-va oare o rază de speranţă? Fi-va ceeace Ledebur admitea împreună cu mine?).

Czernin a spus: Uit ura mea... — Ii răspund că are prea mare interese în mână, ca să se gândească la ură... — El a suferit mult dar s'a făcut să sufere soţia şi fiica sa. Dacă şedeau la fereastră, erau luate cu puşca la ochi. Mi s'a tăiat apa! Şi într'o casă care deabea putea conţine 30 de persoane, erau 130, fără paturi, fără provizii, fără apă. De asemenea îi trebue garanţii în contra gaştei Brătianu-Take Ionescu.

Se va decide astăzi: «à prendre ou à laisser», — e refrenul lui.

Bessarabie?» — Lui: «Elle n'a rien à dire». — Moi: «La Dobrogea? C'est une grosse faute que vous commettez». — Lui: «On rend aux Bulgares ce que vous leur avez pris en 1913. L'autre partie de la Dobrogea, nous la gardons pour nous tous; (et d'un air de mystère) c'est notre affaire pour plus tard...» — Moi: «J'avais toujours espéré qu'en mettant notre armée à votre disposition, par un traité d'alliance, pour prix de notre concours, il y aurait moyen de sauver la Dobrogea». — Lui: «Nous acceptons l'alliance; dans cette guerre mondiale la Roumanie ne peut rester seule en l'air». (Y a-t-il là un rayon d'espoir? Serait-ce ce que Ledebur admettait avec moi?).

Czernin a dit: «J'oublie ma haine...» — Moi, je lui dis qu'il a de trop gros intérêts en main pour penser à la haine... — Lui, il a beaucoup souffert, mais on a fait souffrir sa femme et sa fille. Si elles se mettaient à la fenêtre, on les couchait en joue! On a coupé l'eau! Et dans une maison pouvant à peine contenir 30 personnes, il y en avait 130, sans lits, sans vivres, sans eau. Aussi, il lui faut des garanties contre la clique Bratianu-Take Ionescu.

— Ça se décidera aujourd'hui: à prendre ou à laisser, — c'est le refrain.

— *Ledebur*, aproape mângâietor, vine la 12 jum. să-mi vorbească la Crucea-Roşie. Fondul lui Czernin e mai împăciuitor decât tonul lui tăios şi din partea economică se vor avea condiţii mai bune de cât s'ar crede. Aceste condiţii însă nu le ştie încă definitiv. — Inţeleg că nu e autorizat să le spună, dar mâine sau poimâne va veni cu cei doi specialişti cari sunt însărcinaţi să le stabilească şi cari cer să vorbească cu mine. Imi mai spune că anume propuneri germane, exagerate, în ce priveşte petrolul, au fost retrase îndată, graţie influenţei austriace.

Din tonul general, din anumite mărturisiri pe jumătate. cred că pot conchide că dacă suntem dibaci şi inspirăm încredere, va fi mijloc să obţinem concesiuni.

La 4, depus cartea mea la Czernin şi Czaki, care plecaseră la conferinţă.

— La 6, Lupu Kostake, care îşi face la mine partida de Duminecă, lipseşte un moment: «Trebue să vadă pe mareşal», ne spune el. Se întoarce cu vestea că au sosit, din partea noastră, Averescu, Argetoianu şi Ressel. Nimeni altul. — «Luptă mare pentru Dobrogea». Nu ştie nimic mai mult.

— Le gentil Ledebur, presque consolateur, vient à 12 et demie heures me trouver à la Croix Rouge. Le fond de Czernin est plus conciliant que son ton sec et du côté économique on aura des conditions meilleures qu'on aurait pu le supposer. Ces conditions il ne les sait pas encore définitivement. Je comprends qu'il n'est pas autorisé à les dire — mais demain ou après-demain il viendra avec les deux spécialistes qui sont chargés de les établir et qui demandent à causer avec moi. Il me dit que certaines propositions allemandes, exagérées, en ce qui regarde le pétrole, ont été retirées de suite grâce à l'influence autrichienne.

Du ton général, de certains demi-aveux, je pense pouvoir conclure que si on est adroit et si on inspire confiance, il y aura moyen d'obtenir des concessions.

— A 4 heures déposé ma carte chez Czernin et Czaki, qui venaient de partir pour la conférence.

— A six heures Lupu, qui fait chez moi sa partie du dimanche, s'absente un instant: «Il doit voir le Feldmaréchal», nous dit-il. Il revient avec la nouvelle que sont arrivés de notre côté Averescu, Argetoianu et Ressel. Personne d'autre. «Luptă mare pentru Dobrogea». Il n'a rien appris de plus.

25 Februarie. — Prin *Horstmann* ştiu ce s'a petrecut ieri la Buftea, iar nu la Cotroceni cum credea Czernin. Au vorbit numai în trei: Czernin, Kühlmann şi Averescu. Argetoianu nu a luat parte la convorbire. Indată după şedinţă, Averescu a plecat în Moldova. — Eu: Şi ce se va petrece acum? — Horstmann: «Nimeni nu ştie». (Dar, după câte am înţeles din cele spuse de Horstmann, Averescu nu părea că vrea să primească!).

Invitaţie din partea Feldmareşalului să iau masa la el, la 12 şi 45, pentru a întâlni pe d-nul de *Kühlmann*. Va fi şi Carp. Am crezut că e un dejun intim şi m'am dus la locuinţa Mareşalului; dar am dejunat la O. K. M., cu tot Statul-Major. — Carp la dreapta lui Mackensen; Kühlmann la stânga; eu alături de Kühlmann, care vorbeşte foarte bine franţuzeşte şi cu care am putut sta de vorbă.

Generalul Averescu i-a spus o copilărie pe care Kühlmann a relevat-o. El ar fi zis: «*Sunt foarte popular şi dacă aşi semna această pace mi-aşi pierde toată popularitatea*». — Bine înţeles că ministrul nu a fost atins de acest argument. — I-am spus că am rugat pe

---

25 février. — Je sais par Horstmann ce qui s'est passé hier à Buftea, et non à Cotroceni comme le pensait Czernin. Ont causé à trois: Czernin, Kühlmann et Averescu. Personne d'autre. Argetoianu n'a pas pris part à la conversation. Averescu est reparti pour la Moldavie immédiatement après la séance. — Moi: «Et qu'est ce qui va se passer maintenant?»— Horstmann: «*Personne ne le sait*». (Mais Averescu ne semblait pas vouloir accepter, à ce qu'il a paru ressortir du rapport de Horstmann). Là-dessus invitation de la part du Feldmaréchal de déjeuner à 12 heures 45 minutes chez lui pour y rencontrer Mr. de Kühlmann. Carp est du déjeuner. J'ai cru à un déjeuner intime et je me suis rendu à la demeure du Maréchal; c'est à l'O. K. M. que nous avons déjeuné, avec tout l'état-major. Carp à droite de Mackensen; Kühlmann à sa gauche, moi à côté de Kühlmann, qui parle très bien le français et avec lequel j'ai pu causer.

Le général Averescu lui a dit un enfantillage que Mr. de Kühlmann a soulignée. Il aurait dit: «*Je suis très populaire et si je signais cette paix, je perdrais toute ma popularité!*» Le ministre, évidemment, n'a pas été touché par cet argu-

Rege să se agaţe de primele conferinţe dela Brest-Litowsk. — «Aceasta ar fi fost foarte inteligent din partea sa şi i-am fi făcut o punte de aur».

Trotzki, pe numele lui adevărat Braunstein, adaogă Kühlmann, e adversarul cel mai periculos pe care îl întâlnise în lupta lui diplomatică, şi discuţia era cu atât mai grea cu cât era publică şi că fiecare cuvânt avea însemnătatea sa.—Ii spun că li se reproşează această publicitate, care a dat lui Trotzki o tribună nesperată. — Era o condiţiune sine qua non, răspunde el. — Kühlmann, întors dintr'o misiune diplomatică, prânzise tot în această sală dela Athénée-Palace, pe când Poklevski oferea o masă veselă întregei Antante, pentru a sărbători luarea Przemisl-ului.

Lungă conversaţie după masă cu *Mareşalul*. — Imi afirmă că pretenţiunile Ungariei — confidenţial adaogă: Germanii nu le susţin, vor fi mult mai reduse — Ungaria are cu România o linie de fruntarie ideală ; nu trebue concedat de cât colţul din Nordul Moldovei, în direcţiunea Fălticeni.—Spun: «Le Drei-Ecken-Land».—

---

ment. Je lui dis que j'avais fait prier le Roi de s'accrocher aux premières conférences de Brest-Litowsk. «Cela eut été très intélligent de sa part et nous lui aurons fait un pont d'or. Trotsky — de son vrai nom Braunstein, ajoute Mr. de Kühlmann — est l'adversaire le plus dangereux qu'il ait rencontré dans ses luttes diplomatiques et la discussion était d'autant plus difficile qu'elle était publique et que chaque mot avait sa portée». — Je lui dis qu'on leur avait reproché cette publicité qui a donné à Trotzky une tribune inespérée. — «C'était une condition sine qua-non», me répond-t-il.

Mr. de Kühlmann, au retour d'une mission diplomatique, a dîné dans cette même salle de l'Athénée pendant que Poklevski offrait un joyeux repas à toute l'Entente pour fêter la prise de Przemysl! Après déjeuner, longue conversation avec le Feldmaréchal. Il m'affirme que les prétentions hongroises — confidentiellement, il ajoute: Les Allemands ne les soutiennent pas — seront beaucoup réduites. *La Hongrie a avec la Roumanie une ligne de frontière idéale;* il ne faudra concéder que le petit coin dans le nord de la Moldavie, dans la direction de Falticeni. Je dis: Le «Drei-Ecken-Land».

Aprobare. Cer de asemenea ceva în spre Severin... — Eu : Pentru a stabili contactul cu Bulgaria... — Mareşalul strâmbând din nas : Nu e lucru bun. Mareşalul vorbeşte cu admiraţie de tot ce am făcut în Dobrogea ; prea e o frumoasă operă de civilizaţie, pentru ca să nu fie ţinută în seamă Românilor. — Din tot ce am putut să înţeleg, lucrurile se îndreaptă către soluţiunea unei ocupări, provizorie sau definitivă, a Puterilor centrale, cel puţin asupra Constanţei.

Mareşalul a mai exprimat încă ideia că s'ar vrea ca cei din Iaşi să închee pacea, pentru ca în opera de reorganizare a ţărei să nu avem «die Last dieses Friedens» (povara acestei păci).

Plecând cu Carp, *Carp* îmi spune că el a reproşat marea greşală care se face stându-se de vorbă cu Dinastia: «Am spus lui Kühlmann că nu poate să compteze pe mine dacă păstrează pe Rege şi Dinastie, şi că în acest caz trebue de pe acuma să vadă în mine un conspirator».

Carp conspirând ! şi încă la vârsta lui !

— Assentiment. Ils demandent aussi du côté de Severin quelque chose... — Moi: «Pour établir le contact avec la Bulgarie...» — Le Maréchal, avec une moue: «Ce n'est pas une bonne chose!»

Le Maréchal parle avec admiration de tout ce que nous avons fait en Dobrogea; c'est une trop belle oeuvre de civilisation pour qu'on n'en tienne pas compte aux Roumains. De tout ce que j'ai cru comprendre, on s'achemine vers la solution d'une main-mise, provisoire ou définitive, des puissances centrales, tout au moins sur Constantza.

Le Maréchal a encore exprimé l'idée qu'on voudrait bien que ceux de Iassy fissent la paix, pour que dans l'oeuvre de réorganisation du pays nous n'eussions pas «die Last dieses Friedens».

— En nous en allant avec Carp, Carp me dit qu'il a reproché la grande faute qu'on commettait en traitant avec la dynastie. «Je viens de déclarer à Kühlmann qu'ils ne peuvent pas compter sur moi s'ils gardent le Roi et sa dynastie, et qu'alors ils doivent dès maintenant *voir en moi un conspirateur*». Carp conspirant! Et à son âge!

Inaintare în Rusia. Marşul Germanilor e prodigios. La Nord au ajuns la Ostrow, au străbătut, aşa dar o treime din drumul Dunaburg-Petrograd; la centru sunt la Borisow, făcând jumătate din drumul Baranovici-Smolensk şi la Sud la Iscorost pe drumul Luck-Kiew.

26 Februarie. — Aflu că Duminică conferinţa cu Averescu s'a sfârşit asupra declaraţiei, că nu avea mandat autorizându-l să primească o cedare de teritoriu «generală sau specială» (?) — Kühlmann mi-a spus că rugase să nu se vorbească decât franţuzeşte.

— Astăzi la mine, am întrebat pe *Kühlmann* dacă generalul Averescu ceruse vre-un termen, şi el mi-a confirmat că răspunsul e aşteptat pe mâine.

Kühlmann cu Richthofen, Hortsmann şi von Hoesch dejunează la mine, deasemenea Arion, Stere şi Tzigara. Convorbire generală fără nici o legătură cu afacerile române. Ministrul laudă pe generalul Hofmann, care conduce expediţia în Rusia. Se pare că generalul, mare amator de marşuri îndrăsneţe, avea gândul să debarce

---

— *Avance en Russie.* La marche des Allemands est prodigieuse. Dans le Nord, ils sont arrivés à Ostrow, donc ils ont parcouru le tiers du chemin entre Dunabourg et Petersburg; au centre ils sont à Borrisow, ayant effectué la moitié de la route entre Baranovici, point de départ, et Smolensk, et au Sud à Iskorost, ayant depassé les 2/3 de la route de Luck à Kiew.

26 février. — J'apprends que dimanche la conférence avec Averescu s'est terminée sur sa déclaration qu'il n'avait pas de mandat l'autorisant à accepter une cession de territoire «générale ou spéciale (?). Mr. de Kühlmann m'avait dit qu'il avait prié qu'on ne parlât que français.

Aujourd'hui, chez moi, j'ai demandé à Mr. de Kühlmann si le général Averescu avait demandé un délai et il m'a confirmé que sa réponse est attendue pour demain.

— Kühlmann avec Richthoffen, Horstmann et Mr. de Hoesch déjeunent chez moi, ainsi que Arion, Stere et Tzigara. Beaucoup de cordialité. Conversation générale sans aucune incidence avec les affaires roumaines. Le ministre a fait le plus grand éloge du général Hoffmann qui dirige l'expédition de Russie. Il paraît que le général, grand amateur de raids et des pointes hardies, caressait le projet de

în Estonia trecând pe ghiaţă, dar timpul era prea dulce. Kühlmann i-a spus: Aveţi atâta noroc, încât sunt sigur că tot veţi avea înigheţ. Deodată Trotzki rupe la Brest-Litowsk, frigul devine straşnic şi generalul îşi putu îndeplini visul ca să treacă Sundul pe ghiaţă!

Germanii au intrat, după luptă, la Reval şi la Pskow; ţin toate drumurile cari duc la Petersburg.

27 Februarie. — Marea chestiune a zilei este întrevederea Regelui cu Czernin la frontieră. Czernin a plecat azi dimineaţă. Toată lumea vorbeşte de aceasta, şi faptul îmi este confirmat de *Eidinger*, venit la mine. El a întovărăşit pretutindeni pe Czernin. Il întreb dacă iniţiativa a venit dela Rege. Imi răspunde că, în convorbirile sale cu Averescu, a sugerat ideia acestei întrevederi. După citirea cărţei-roşii, publicată acum un an, aşi fi voit să văd capul Regelui la întâlnirea cu Czernin.

Eidinger adaogă că părăsirea proectelor agresive împotriva Regelui şi a Dinastiei, este opera lui Czernin şi a Impăratului Carol. Două zile înainte de sosirea celor doi miniştri, apăruse în presa din Bucureşti o notă vio-

---

débarquer en Estonie en passant sur la glace, mais le temps était désespérément doux. Kühlmann lui dit: «Vous êtes si veinard que vous aurez tout de même gel.» Subitement Trotzki rompt à Brest-Litowsk, le froid devient rigoureux et le général peut réaliser son rêve et passer le Sund à sec!

— Les Allemands sont entrés à Reval (après lutte) et à Pskow; ils tiennent toutes les voies qui du littoral ou de l'ouest mènent à Petersburg.

27 février. — La grande question du jour est l'entrevue du *Roi avec Czernin* sur la frontière. Czernin est parti ce matin. Tout le monde en parle. Le fait m'est confirmé par Eidinger, qui fait son apparition chez moi. Il a partout accompagné Czernin. Je lui demande si l'initiative est venue du Roi. Il me répond que, dans ses conversations avec Averescu, il a suggeré l'idée de cette entrevue. Après lecture du Livre rouge, publié il y a un an, j'aurais voulu voir la tête du Roi en abordant Czernin. Eidinger ajoute que l'abandon des projets agressifs contre le Roi et sa dynastie est l'oeuvre de Czernin et de l'Empereur Charles.

Deux jours avant l'arrivée des deux ministres il y avait eu dans la presse de Bucarest une note violente et subite

lentă şi neaşteptată contra dinastiei. Ledebur era mirat şi nu aproba. Deodată schimbare de ton ; de sigur sub influenţa lui Czernin.

Mare agitaţie în public : se ştia că astăzi Moldova trebuia să trimită răspunsul. Azi dimineaţă, Floru Dianu a aşteptat la mine două ceasuri ca să mă întrebe un singur cuvânt, — şi cu ce faţă îngrijorată : — Mai e speranţă sau nu ? — La Crucea Roşie toţi intră şi ies, numai ca să ştie dacă sunt vesel sau abătut. La club toţi se îngrămădesc împrejurul meu ! Fără îndoială, nu toată lumea a voit războiul...

28 Februarie. — Cancelarul, la 25 Februarie, a răspuns lui Wilson. Reţin fraza că primeşte declaraţia lui Wilson, după care *chestiunile teritoriale nu trebuesc rezolvate de cât în favoarea şi binele populaţiei.* Fac din aceasta baza părţei politice din memoriul ce am pregătit cu Onciul şi cu Mehedinţi asupra Dobrogei.

Tot în acelaşi discurs, e un pasaj privitor la România : «*România la rândul ei trebue să primească prin-*

---

contre la dynastie. Ledebur en était étonné et blamait. Tout à coup changement de ton. C'est évidemment l'influence de Czernin.

Grande nervosité dans le public: on savait qu'aujourd'hui la Moldavie devait communiquer sa réponse. Ce matin, Dianu Floru a attendu chez moi deux heures pour me demander un seul mot — et de quel visage tourmenté! —: Y a-t-il espoir ou non? A la Croix Rouge on entre et on sort, rien que pour savoir si je suis gai ou abattu. Au cercle, dites un mot, et on abandonnait sa partie pour se presser autour de vous! — Décidémment tout ce monde n'a pas voulu la guerre...

28 février. — Le chancelier a tenu le 25 février à répondre à Wilson. J'extrais de suite la phrase qu'il accepte la déclaration de Wilson, *selon laquelle les questions territoriales ne doivent être tranchées qu'en faveur et dans l'intérêt des populations.*

J'en fais la base de la partie politique du mémoire que j'ai préparé avec Onciul et Mehedinţi sur la Dobrogea.

Dans ce discours il y a aussi un passage concernant la Roumanie. Hier il avait été donné incomplet; le «Bukarester Tageblatt» rond ce passage encore une fois: «*De son côté la*

cipiul fundamental că țările cu care încheem pace trebue să fie prietenii noştri în viitor şi că voim ca să fie prietenii noştri».—Aceste cuvinte au părut multora ca un semn bun. Eu văd mai mult: indicația că nu se va admite ca România să se izoleze într'o neutralitate absolută.

Czernin s'a întors azi dimineață ; — iar Kühlmann este la Constanța cu Horstmann.

Parastas improvizat pentru Maiorescu: Aniversarea naşterei lui. Ar fi avut azi 77 ani. Foarte multă lume ; tot partidul. (Semn al vremei prezente: Nenițescu şi Paul Teodoru erau de față).

Brănişteanu îmi spune că, după un jurnal din Iaşi, Averescu convocând majoritățile, ar fi spus că nu făcea decât să urmeze politica guvernului precedent. La care Brătianu ar fi declarat că-i dă tot concursul, dar că, ca şef al majorității, înțelege să fie ținut în curent cu ce se va face. Acest limbaj mi se pare atât de ciudat în asemenea momente, încât am rugat pe Brănişteanu să-mi comunice textul.

Roumanie doit accepter le principe fondamental que les pays avec lesquels nous concluons la paix, doivent devenir nos amis dans l'avenir et que nous voulons qu'ils soient nos amis».

Cette rectification a paru de bon augure à beaucoup de personnes. J'y vois plutôt l'indication qu'il ne serait pas admis que la Roumanie s'isolât dans une neutralité absolue.

— Czernin est rentré ce matin. Par contre Kühlmann est à Constantza avec Horstmann.

— Parastas improvisé pour Maiorescu: anniversaire de sa naissance. Il aurait eu 77 ans aujourd'hui. Enormément de monde; tout le parti a donné. Signe de l'heure présente: Nenitzescu et Paul Teodoru présents.

Branisteanu me rapporte que, selon un journal de Iassy, *Averescu ayant convoqué les majorités* aurait dit qu'il ne faisait que continuer la politique du précédent gouvernement. Sur quoi Bratianu lui aurait déclaré qu'il lui donnait tout son concours, mais que, comme chef de la majorité, il entendait être tenu au courant de ce qui se ferait. Ce langage me paraît si bizarre en pareille heure que j'ai prié Branisteanu de me communiquer le texte.

1 Martie. — Gazetele de azi conţin comunicatul de mai jos, privitor la întrevederea Regelui cu Czernin:

«Dela sosirea delegaţilor Impătritei Alianţe în Bucureşti, au avut loc convorbiri preliminare, fără caracter obligatoriu, cu generalul Averescu. In urma unei înţelegeri stabilite la una dn aceste convorbiri, a avut loc în ziua de 27 cor. o întrevedere între ministrul de externe contele Czernin şi Regele Ferdinand. în teritoriul ce e încă ocupat de trupele româneşti. De acord cu aliaţii, contele Czernin a făcut cunoscut Regelui condiţiunile în care Impătrita Alianţă ar fi gata să închee pace cu România. Regele Ferdinand a cerut un scurt răgaz, care i-a fost acordat. De răspunsul Regelui atârnă dacă o soluţie pacifică va fi posibilă».

Termenul de care era chestiune, expiră astăseară. Tot oraşul ştie că trupele germane sunt gata să pornească.

După cele ce mi-a povestit, în grabă, *Ledebur,* Regele a plâns şi a lăsat impresia că el ar vrea să facă pace, dar că este încă în mâinele celor ce îl înconjură. Incă o notă a lui Ledebur: Se poate ca Czernin să fi avut

---

1-er mars. — Les journaux de ce matin contiennent le communiqué suivant au sujet de l'entrevue du Roi avec Czernin:

«Dela sosirea delegaţilor Impătritei Alianţe în Bucureşti, au avut loc convorbiri preliminare, fără caracter obligatoriu, cu generalul Averescu. In urma unei înţelegeri stabilite la una din aceste convorbiri, a avut loc în ziua de 27 cor. o întrevedere între ministrul de externe contele Czernin şi Regele Ferdinand, în teritoriul ce e încă ocupat de trupele româneşti. De acord cu aliaţii, contele Czernin a făcut cunoscut Regelui condiţiunile în care Impătrita Alianţă ar fi gata să închee pace cu România. Regele Ferdinand a cerut un scurt răgaz, care i-a fost acordat. De răspunsul Regelui atârnă dacă o soluţie pacifică va fi posibilă».

«Le délai dont il est question expire ce soir». Toute la ville sait que les troupes allemandes sont prêtes à marcher.

A ce que m'a raconté rapidement Ledebur, le Roi a pleuré et a laissé l'impression que lui voudrait faire la paix, mais qu'il est encore aux mains de son entourage. Encore une note de Ledebur: Il se peut que Czernin ait aussi eu de

bucuria de a ţine în mână pe acest Rege care i-a ascuns adevărul, şi să se răzbune de tratamentele rele ce a suferit. In orice caz ştiu prin Eidinger, că în chestiunea Dobrogei Czernin a lăsat să străbată o rază de speranţă în ce priveşte Constanţa.

Impresia tuturor celor cari ştiu, chiar în mod vag, ceeace s'a petrecut, e că conferinţa a fost tragică.

— La 5 ore *Brănişteanu* îmi comunică că guvernul român a cerut o prelungire de termen şi că mareşalul a refuzat. In toate cercurile, emoţiunea şi temerea sunt grozave.

— Din deosebite izvoare: Bulgarii nu consimt la nici o amânare a chestiunei Dobrogei. Ei cer predarea în mâinele lor, imediat, a provinciei: «Regimentele noastre nu vor eşi decât cu forţa».

2 Martie. —Zi de înfrigurare. Se ştia că eri la 7 seara expirase termenul şi toată lumea credea că ostilităţile vor reîncepe. Sub această impresiune toţi s'au adunat în număr mare la Doamna Bălaşa, pentru parastasul făcut de Crucea Roşie Reginei Elisabeta. Niciodată, la o a-

---

la joie de tenir ce Roi qui lui a menti et de se venger des mauvais traitements qu'on lui a fait subir. Toujours est-il que par Eidinger je sais que dans la question de la Dobrogea Czernin a laissé filtrer un rayon d'espoir en ce qui regarde Constantza.

L'impression de tous ceux qui ont eu idée, même vaguement, de ce qui s'est passé, est que la conférence a été tragique.

A 5 heures Branişteanu me communique que *le gouvernement roumain a demandé une prolongation de délai et que le Maréchal a refusé.* Il y a dans tous les cercles une émotion et une alarme terribles.

— De différents sources: les Bulgares ne consentent à aucun atermoiement de la question Dobrogea. Ils exigent la remise entre leurs mains, immédiatement, de la province. Leur refrain: nos régiments n'en sortiront que par la force.

2 mars. — Jour d'angoisses. On savait que hier à 7 heures du soir avait expiré le délai et tout le monde croyait à la reprise des hostilités. C'est sous ses auspices qu'on est venu en foule à Doamna Balasa pour le parastas célébré par la Croix Rouge pour la Reine Elisabeth. Jamais, dans aucune

semenea ceremonie, nu am văzut atâta smerenie. Toată lumea cunoscută, doamne în doliu, erau acolo. Ordine perfectă. In timpul cuvântărei Episcopului Teofil, toţi, bărbaţi şi femei, plângeau, Emoţiune înduioşătoare. Unii credeau chiar că ostilităţile reîncepuseră.

— La dejun la mine, Czernin şi fratele său Otto, actual ministru la Sofia, contele Csaky, contele Ledebur, principele Auersperg, Arion şi Tzigara.

Czernin îmi spune că guvernul telegrafiind : că e gata să intre în tratări de pace, dacă sunt concesiuni reciproce, i s'a răspuns prin denunţarea armistiţiului. Cele trei zile încep de astăzi la amiazi, până Marţi la amiazi. Guvernul român a comunicat că va trimite astă-seară un răspuns, de oarece în cursul zilei va avea loc un Consiliu de Coroană.

Czernin mă întreabă ce poate să fie acest Consiliu de Coroană, la care nu sunt convocaţi oamenii politici din cealaltă parte a României? El îmi va comunica astă-seară răspunsul.

---

cérémonie similaire, je n'ai vu pareil recueillement. Tout le monde connu, magistrats, banquiers, les Dames en grand deuil, était là. Ordre absolu, tenue rarement plus édifiante. Pendant l'oraison funèbre, excellent discours de l'evêque Théophile, on pleurait, aussi bien les hommes que les femmes. Emotion poignante. On allait jusqu'à croire que les hostilités avaient repris.

— J'ai à dejeuner Czernin et son frère Otto, actuel ministre à Sofia, le comte Csaky, le comte Ledebur, le prince Auersperg, Arion et Tzigara.

Czernin me dit de suite que le gouvernement ayant télégraphié qu'il était prêt à entrer en pourparlers de paix *s'il y a des concessions réciproques, on lui a répondu en denonçant l'armistice. Les trois jours comptent à partir d'aujourd'hui midi jusqu'à mardi midi.* Là-dessus le gouvernement a répondu qu'il enverrait ce soir une réponse, car *dans la journée doit avoir lieu un conseil de couronne.*

Czernin me demande que peut être ce conseil de couronne auquel ne sont pas convoqués les hommes politiques de ce côté-ci de la Roumanie? — Czernin me fera connaître ce soir cette réponse.

In întrevederea lui cu Regele, Regele reproşându-i că l'ar fi arătat în rapoartele sale ca un instrument al lui Brătianu, Czernin şi-a menţinut afirmaţiunea, căci altfel nu există explicaţiune «à la.... qu'il a commise». (Cred că cuvântul acesta n'a fost întrebuinţat aşa cum mi-l raportează Czernin).

Regele a plâns. Fraza lui din urmă a fost: «Nu ştiu dacă ne vom mai vedea, dar n'aşî vrea să păstraţi impresiunea că am făcut ceva incorect».

Czernin a spus Regelui: Impăratul meu voeşte încă să vă trateze ca pe un frate; dar este cea din urmă ocazie; dacă îl siliţi să mai verse sânge, se va sfârşi pentru totdeauna, iar condiţiunile vor fi şi mai grele pentru ţară. Cunoaştem mijloacele dv. în muniţiuni: e o campanie de 3—4 săptămâni. (Czernin mă asigură că au 26 de divizii, plus o divizie bulgară şi o divizie maximalistă care înaintează spre Iaşi, şi că atât Averescu la Buftea cât şi Regele, în această întrevedere, nu l-au contrazis când le-a spus că orice rezistenţă e degeaba).

Dans son entrevue avec le Roi, le Roi lui ayant reproché de l'avoir fait passer dans ses rapports pour un instrument de Bratianu, Czernin a maintenu son dire, car autrement il n'y a pas d'explications «à la.... qu'il a commise». — (Je suppose que le mot cochonnerie n'aura été employé tel que Czernin me le rapporte). Le Roi a pleuré. Sa dernière phrase a été: «Je ne sais pas si nous nous reverrons, mais je ne voudrais pas que vous gardiez l'impression que j'ai fait quelque chose d'incorrect».

Czernin a dit au Roi: «Mon Empereur veut encore vous traiter en frère; mais c'est la toute dernière occasion; si vous l'obligez à verser encore du sang, ce sera fini, à tout jamais fini, et pour le pays les conditions seront plus dures. Nous connaissons vos ressources en munitions: c'est une campagne de trois à quatre semaines. (Czernin m'assure qu'ils ont 26 divisions, plus une division bulgare et une turque; plus une division maximaliste qui marche sur Iassy, et que aussi Averescu à Buftea que le Roi dans cette entrevue n'ont pas contredit quand on leur a affirmé que toute résistance était inutile).

Asupra chestiunei Dobrogei, dacă se termină repede, Czernin asigură «că va fi un mijloc să se asigure folosința Constanței Românilor», — și, adaogă el către mine, «nu așa în vânt, dar pentru totdeauna». Cuvinte enigmatice, pe care nu cer să le pătrund, de teamă să nu fac mai rău. In principiu materie de discuțiune. Confirmare încă de ceeace mi-a spus Eidinger.

Czernin îmi vorbește de Socec. Nu știu nimic, dar mi se pare cu neputință, dacă e vinovat de părăsirea postului, să nu fi fost împușcat și să i se fi dat numai 5 ani de muncă silnică. Czernin îmi certifică că va face din amnistie una din condițiunile păcei.

Imi cere informațiuni asupra generalului Cristescu și d-lui Burghelea, desemnați ca plenipotențiari.

Averescu întovărășea pe Rege, dar nu s'a coborât din tren. Se mai afla și un tânăr ofițer, care am aflat apoi că era A. Zănescu.

— *Czernin* a fost izbit de insistența cu care Averescu și Regele *criticau Basarabia.* «Cultură de doctrine maximaliste», a spus Regele. — Eu : Dar atunci

---

Sur la question Dobrogea, si on finit vite, Czernin a donné l'assurance «*qu'il y aurait moyen d'assurer la jouissance de Constanța aux Roumains*» — et, ajoute-t-il envers moi, «*pas comme ça, en l'air, mais pour toujours*» — mots énigmatiques que je ne demande pas à approfondir par crainte de donner l'éveil. C'est en principe matière à bonne discussion. Confirmation aussi de ce que m'a dit Eidinger.

Czernin me parle de Socec. Je ne sais rien, mais il me semble impossible, s'il est coupable d'avoir abandonné son poste, qu'on ne l'ait pas fusillé et qu'on lui ait infligé cinq ans de travaux forcés. *Czernin me certifie qu'il fera de l'amnistie une des conditions de la paix.*

Il me demande des renseignements sur le général Christescu et M. Burghele, désignés parmi les plénipotentiaires.

Averescu accompagnait le Roi, mais il n'est pas descendu du train. Il y avait aussi un jeune officier que j'ai appris être A. Zanescu. Czernin a été frappé de l'insistance que Averescu et le Roi ont mis à critiquer la Bessarabie. «Culture de doctrines maximalistes», a dit le Roi. —

de ce s'au dus acolo ? — Czernin : Spun că numai pentru a-şi asigura liniile de aprovizionare. Czernin crede însă că ei se arătau astfel, numai pentru a nu acredita scuza că Basarabia e o despăgubire bună în locul Dobrogei.

Al doilea fapt izbitor : Când am revenit cu propunerea mea : armata română la dispoziţia alianţei centrale pentru a precumpăni o supărare eventuală a Bulgariei, Czernin mi-a spus : N'avem nevoe de armata română ; armata austro-ungară va merge întreagă în Franţa ! — Inţeleg că în această ordine de idei, demobilizarea parţială va fi printre preliminările păcei...

— Comunicatul anunţă că după cererea Ucranienilor (?) Austriacii au intrat pe un front vast în Podolia şi se găsesc la nord şi nord-estul Moldovei. Aceasta desigur face situaţia armatei române şi mai disperată.

— La 9 jum. seara, contele *Csaky* îmi aduce ultimele veşti. Sunt «favorabile», îmi spune el pe dată.

Guvernul a telegrafiat că primeşte condiţiunile puse, ca bază a negocierilor de pace. I s'a răspuns că, luân-

---

Moi: Pourquoi s'y sont-ils rendus alors? — Czernin: Ils disent que c'est uniquement pour s'assurer les lignes d'approvisionnement. — Mais Czernin pense que c'est une simple pose pour ne pas accréditer l'excuse que la Bessarabie est un beau dédommagement pour la Dobrogea.

Un second fait frappant: Quand je suis revenu à la charge avec ma proposition, armée roumaine à la disposition de l'alliance pour faire contre-poids à une éventuelle bouderie des Bulgares, Czernin m'a dit: «Helas! *Nous n'avons pas besoin de l'armée roumaine*, c'est l'armée austro-hongroise qui ira tout entière en France!...» Je comprends que dans cet ordre d'idées, la démobilisation partielle soit parmi les préliminaires de la paix.

— Le communiqué annonce que sur la demande des Ukrainiens (?), les Autrichiens sont entrés sur un vaste front en *Podolie, et se trouvent au Nord-Est de la Moldavie.* — Ceci rend évidemment la position de l'armée roumaine encore plus désespérée.

— A 9 heures et demie du soir le comte Csaky m'apporte les dernières nouvelles. Elles sont «favorables» me dit-il de suite. Le gouvernement a télégraphié qu'il acceptait comme base des négociations pour la paix les conditions posées. On

du-se act cu plăcere, trebuia ca înainte de expirarea termenului de denunțare, deci până Marți, un plenipotențiar să semneze preliminările următoare, — pe cari le-am reținut, după singura citire a depeșei de către Csaky :

1) Recunoașterea cesiunei Dobrogei, dar făgăduindu-se că se va asigura României o eșire la Marea Neagră.

2) Acceptarea principiului unei rectificări de graniță cu Ungaria.

3) Invoelile economice (cari ?).

4) Demobilizarea a 8 divizii, celelalte 8 trebuind de asemenea să fie demobilizate, afară de necesitate pentru paza graniței.

5) România va trebui să ajute din toate puterile la transportul armatelor aliate spre (?) Rusia.

Csaky adaogă că pacea cu Rusia e considerată ca făcută.

Spun îndată lui Csaky ce greșeală imensă se face cu Dobrogea și accentuez că eșirea făgăduită nu poate să fie decât Constanța. — Din nefericire, nu-l văd de loc convins.

---

lui a répondu qu'en prenant acte avec plaisir, il fallait qu'avant l'expiration du délai de dénonciation, donc jusqu'à mardi, un plénipotentiaire eût signé les préliminaires suivants que j'ai retenu sur une simple lecture par Csaky de la dépêche (signature à Buftea):

1) Reconnaissance de la cession de la Dobrogea, mais on promet d'assurer à la Roumanie une sortie à la mer Noire.

2) Acceptation du principe d'une rectification de frontière avec la Hongrie.

3) Les arrangements économiques. (Lesquels?).

4) Démobilisation de 8 divisions, les autres 8 devant aussi être démobilisées à moins de nécessité pour la garde de la frontière.

5) La Roumanie devra aider de toutes ses forces au transport des armées alliées vers (?) la Russie.

Csaky ajoute que la paix avec la Russie est considérée comme faite aussi. — Je dis de suite à Csaky la faute immense qu'on commet avec la Dobrogea et j'accentue que la sortie promise ne peut être que Constantza. Je ne le trouve malheureusement pas édifié du tout !

— Primit în cursul zilei pe d-nul Christoph, corespondent special a agenţiei «Express-Korrespondenz» din Berlin. Am vorbit cu el; a luat notă; convorbirea noastră a fost asupra Dobrogei. La el deasemenea am găsit ecoul unei hotărâri luate. Am insistat să nu publice nimic fără a mi se arăta mie.

3 Martie. — Comunicatul spune că trupele austriace intrate în Polonia au ocupat Kamenetz-Podolski, — prăzi considerabile, — Hotin şi Lipcani în plină Basarabie.

La 5 ore s'a semnat la Brest-Litowsk pacea cu Rusia. Mai înainte Germanii ocupaseră Narva, astfel că Estonia întreagă e în mâinile Germanilor. Petersburg, având în vedere starea Finlandei, nu mai are legătură cu apusul decât prin Baltica.

— Luat masa la *Arion* împreună cu *Kühlmann*. Din toate convorbirile cu el şi cu Horstmann, se simte că Puterile centrale n'au nici o încredere în guvernul român. Cum ei proclamă că nu pot să se amestece în afacerile interne ale României, profită de această stare

---

— Reçu dans la journée Mr. Cristoph, correspondant spécial de l'Agence télégraphique de Berlin «Express-Korrespondenz». J'ai causé avec lui; il a pris des notes; notre conversation a roulé sur la Dobrogea: là aussi j'ai trouvé l'écho d'une décision déjà prise. J'ai insisté pour que rien ne fut publié sans que cela m'eut été soumis.

3 mars. — Le communiqué porte que les troupes autrichiennes entrées en Podolie ont occupé Kamenetz-Podolski— prises considérables — Hotin et, sur la rive gauche du Pruth. Lipcani en pleine Bessarabie.

A 5 heures on a signé la paix avec la Russie à Brest-Litowsk. Auparavant les Allemands ont occupé Narva, de sorte que l'Estonie du Nord au Sud, à travers le Peipus jusqu'à Pskow et Ostrow, est aux mains de l'Allemagne. Petersbourg, vu l'état de la Finlande, n'a plus de liaison avec l'occident que par la Baltique.

— Déjeuné chez Arion avec Kühlmann. De toutes les conversations avec lui et Horstmann, on sent que les puissances centrales sont en pleine méfiance vis-à-vis du gouvernement roumain. *Comme ils proclament ne pas pouvoir se mêler des affaires internes de la Roumanie*, ils profitent

de lucruri pentru a obţine maximum în toate! Ministrul a spus lui Arion: Şi cu toate acestea aveţi un aliat minunat, pe mareşalul!

— Am isprăvit *Memorandul*, pe care vreau să-l remit celor doi miniştri şi Mareşalului asupra chestiunei Dobrogei. Am pierdut până acum două zile din cauza felului chiţibuşar de a lucra al lui Onciu. Onciul a făcut partea istorică; Mehedinţi partea geografică şi etnografică. Ştiu bine că nu slujeşte la nimic...

— Ecou la vorbele lui *Carp*, Lupu şi nora-sa: Austria şi intrigile catolice sunt cauza tuturor! In spiritul lui Carp, Impăratul Carol, lucrând mai ales ca să scape pe Rege şi Dinastia, Austria ne ia Dobrogea şi ne impune condiţiile penibile ale păcei. Ce copilării!

4 Martie. — Dr. *Solmssen* dela Disconto vine să mă vadă. Pentru el, România nu poate plăti datoria de război. Repetă ceeace Horstmann spusese altădată: banii daţi de Franţa şi de Englitera trebue consideraţi

---

de cet état des choses pour obtenir le maximum en tout! — Le ministre a dit à Arion: «Et vous avez un allié merveilleux, le Maréchal!»

— *Mis la dernière main au Mémorandum que je veux remettre aux deux ministres et au Maréchal sur la question de la Dobrogea.* Nous avons déjà perdu deux jours à cause de la façon tatillonnée de travailler de Onciul. Onciul a fait la partie historique; Mehedinţi la partie géographique et ethnographique. Je sais bien que c'est cautère sur jambes de bois...

— Echo des propos de Carp—Lupu et sa bru. C'est l'Autriche et les intrigues catholiques qui sont cause de tout! Dans l'esprit de Carp, l'Empereur Charles ayant surtout agi pour sauver le Roi et la dynastie, c'est l'Autriche qui nous prend la Dobrogea et qui nous vaut les pénibles conditions de la paix... Que c'est enfantin!

4 mars. — Après la quinzaine merveilleuse et ensoleillée, journée froide et maussade.

— Mr. le Dr. *Solmssen* de la Disconto vient me voir. Pour lui la Roumanie ne peut payer la dette de guerre. Il répete ce que Horstmann avait dit un jour: Il faut considérer l'argent avancé par la France et l'Angleterre comme

ca echivalentul serviciului de război. Adică mai simplu, falimentul. — Asupra chestiunei Dobrogei, toţi văd bine greşeala ce se face, dar nu se mai poate reveni. Trebue să se plătească aliatul credincios şi poporul german înţelege bine că cel necredincios, cel care a trădat, trebue să plătească.

La el, ca la toţi Germanii mari şi mici, preocuparea şi nelinişte din spre partea Brătianu-Take Ionescu. Nici acolo nu ştiu de ce capăt să ia afacerea!

— Văzut *Kühlmann* căruia i-am dat memoriul. I-am spus că îl prezentam cu titlul documentar numai, cauza Dobrogei fiind pierdută. Imi răspunde tot ca bancherul de mai sus: Bulgarii ne-au făcut un mare serviciu, căci când ne-aţi atacat, socoteam situaţiunea noastră foarte rea, trebue să o mărturisesc. Trebue să executăm făgăduiala noastră. — Asupra unei reflecţiuni ce fac: «Fie că Impăratul, fie că un altul au făgăduit, la noi nu e admis ca să se spună: nu eram competent ca să leg ţara. Cu guvernul actual, care nu face decât să umble cu şiretlicuri, trebue să fim cu mare băgare de

---

équivalence du service de guerre. Simplement la banqueroute. Sur la question de la Dobrogea on voit bien la faute que l'on commet, mais il n'y a pas à revenir là-dessus. On doit payer l'allié fidèle et le peuple allemand comprend bien que c'est l'allié infidèle, celui qui a trahi, qui doit faire les frais!

Chez lui, comme chez tous les Allemands, grands ou petits, préoccupation et inquiétude venant du côté Bratiano-Take Ionescu. Là encore ils ne savent par quel bout prendre l'affaire!

— Vu Mr. de Kühlmann à qui j'ai porté le mémoire. Je lui ai bien dit que je le présentais à titre documentaire seulement, la cause de la Dobrogea étant perdue. Il me répond, tout comme mon banquier de plus haut: les Bulgares nous ont rendu un grand service, car lorsque vous nous avez attaqué, nous jugeons notre situation très critique — je dois l'avouer. Il faut que nous exécutions notre promesse. Sur une réflexion que je fais: «Que se soit l'Empereur ou un autre qui a promis, chez nous il n'est pas admis qu'on dise: Je n'étais pas compétent pour engager le pays».

— Avec le gouvernement actuel qui ne fait que louvoyer, nous sommes tenus à beaucoup de circonspections. Mais, ajou-

seamă. Dar, adaogă el, cum o să scăpăm oare de aceşti oameni? Nu se poate nimic spera de făcut serios împreună, cât timp aceşti domni sunt în stare să facă rău. Ii veţi pune oare sub acuzare?» — Răspund că nu ştiu nimic, afară de Iliescu, împotriva cărui am probe. Dar cu ei la putere sau în culise, nu e mijloc să se limpezească nici chiar răspunderile.

Propun: Cereţi ca tratatul să fie ratificat de o Cameră aleasă din nou, şi sper că la alegeri vor fi bătuţi. — Ministrul: «Fără îndoială că o vom cere».

Depus şi la Czernin memorandul.

— Comitet consultativ la 4 ore. Gr. Cantacuzino, care are darul originalităţei în tot ce propune, ar vrea să ne plângem Germanilor de puţinul concurs politic ce ni-l dau «ca partid». Fără succes. Arion, Hârjeu şi Mehedinţi sunt pentru un memoriu-rechizitor, în care se va reaminti greşelile făcute împotriva sfaturilor noastre, cari n'au lipsit niciodată Regelui şi guvernului său. Urmarea mâine.

— 5 ore. Primit de *Mareşalul Mackensen*, căruia îi

---

te-t-il, comment allons-nous être débarassés de ces gens-là? On ne peut rien espérer de sérieux à construire ensemble, tant que ces Messieurs sont en état de nuire. *Les mettrez-vous sous accusation?*

Je réponds que je n'en sais rien, sauf Iliescu contre lequel j'ai des preuves. Mais avec eux au pouvoir ou dans la coulisse, pas moyen de clarifier même les responsabilités. Je propose: *exiger que le traité soit ratifié par une Chambre nouvellement élue* et dans les élections j'espère qu'on peut les battre. — Le Ministre: «*Très certainement nous le domanderons*».

— Deposé chez Czernin aussi le Memorandum.

— *Comité consultatif* à 4 heures. Grégoire Cantacuzène, qui a le don de l'originalité dans tout ce qu'il propose, voudrait qu'on se plaignit aux Allemands du peu de concours politique qu'ils nous prêtent «comme parti». Pas de succès! Arion, Harjeu et Mehedinţi sont pour un mémoire-réquisitoire dans lequel on remémorerait les fautes commises malgré nos conseils, qui n'ont jamais fait défaut au Roi et à son gouvernement. Continuation demain.

— Cinq heures. Reçu par le Maréchal, auquel je remets

remit Memorandul. Imi mulţumeşte, căci, până acum, Bulgarii au publicat patru, rămase fără contrazicere. Imi arată pe cel din urmă, apărut în numele congresului (! ?) dela Babadag. Mareşalul e foc şi pară împotriva anexărei Dobrogei. Anul trecut, în Septembre, el expusese Marelui Cartier motivele strategice pentru cari această provincie nu trebuia luată României. El adaogă, — dar mi-e teamă ca optimismul său să nu-l rătăcească, — că Dobrogea pentru un moment «este abandonată» puterilor centrale şi că linia Feteşti-Constanţa va fi salvată. Intr'adevăr, Bulgarii «sunt nesăţioşi». Mareşalul sfârşeşte prin a-mi spune: Ar trebui să li se propuie bani în schimb. Ei nu au; România va găsi totdeauna. Revendicarea Dobrogei nu e o chestie naţională: poporului puţin îi pasă. E o chestiune pur politică. Mareşalul admite că va fi un tăciune de incendiu în viitor.

Mareşalul mi-a repetat încă odată, ce puţină încredere se poate avea în guvern şi cât a rugat pe Averescu să vină la ei cu inimă deschisă, pentru ca să se poarte în acelaş mod.

---

notre Mémorandum. Il me remercie, car jusqu'à présent les Bulgares en ont fait paraître quatre, restés sans contradiction. Il me montre le dernier paru au nom du congrès (?) de Babadag. Le Maréchal est feu et flamme contre l'annexion de la Dobrogea. L'an dernier, en septembre, il a déjà exposé au Grand Quartier les raisons stratégiques pour lesquelles il ne fallait pas prendre à la Roumanie cette province. Il ajoute—mais j'ai peur que son optimisme ne l'égare — que la Dobrogea est abandonnée «aux puissances centrales» pour le quart d'heure et que la ligne Feteşti-Constantza sera sauvée. Réellement les Bulgares «sind unsättig». — Le Maréchal finit par me dire: «Il faudrait leur proposer en échange de l'argent. Ils n'en ont pas; la Roumanie en trouvera toujours. La révendication de la Dobrogea n'est pas une question nationale: le peuple s'en soucie peu. C'est une question purement politique». Le Maréchal admet que c'est un brandon d'incendie dans l'avenir.

Le Maréchal m'a répété, une fois de plus, *combien on ne peut avoir confiance dans le gouvernement et combien il a prié Averescu de venir à eux le coeur ouvert et l'on se conduira en conséquence.*

5 Martie. — Averescu a iscălit azi dimineaţă preliminările. (v. 7 Mart.).

Argetoianu şi alte 8 persoane sosesc astă-seară la Buftea, iar primul contact va avea loc diseară sau mâine dimineaţă. Numele persoanelor care vin nu e încă cunoscut, — cum spune Horstmann. Kühlmann dejunează mâine la mine şi ne înţelegem că mi se va comunica dacă şedinţa, pe care o presupun scurtă, va permite.

— Continuarea şedinţei comitetului. Discuţiunea foarte serioasă. Arion, Th. Rosetti, Gr. Cantacuzino, Mehedinţi, Hârjeu şi Corteanu. Aprobat în mod unanim propunerea mea de a cere o Cameră nouă pentru ratificarea tratatului de pace; a se proceda ca la 1870 în Franţa. Aprobat de asemenea un memoriu istoric pentru partid, document politic pentru a începe o acţiune — şi o rezoluţie votată de toţi parlamentarii şi foştii parlamentari pentru a se protesta contra faptului că guvernul nu ţine seamă de loc de populaţiunea ocupată şi de reprezentanţii ei.

— Tratatul cu Rusia e publicat. Estonia are ca li-

---

5 mars. — *Averescu a signé ce matin les préliminaires.*

— *Argetoianu* et huit autres personnes arrivent ce soir à Buftea et le premier contact aura lieu ce soir ou demain matin. Les noms des personnes qui viennent ne sont pas encore connus. C'est Horstmann qui me l'affirme. Kühlmann doit déjeuner demain et il reste entendu qu'on me communiquera si la séance, qu'on suppose courte, le permet.

— Continuation séance comité. Gravement discuté. Arion, Theodor Rosetti, Grégoire Cantacuzène, Mehedinţi, Corteanu et Harjeu. Approuvé unanimement ma proposition de demander une Chambre nouvellement élue pour ratifier le traité de paix; procéder comme en France en 1870. Approuvé aussi un mémoire historique pour le parti, document politique pour commencer une activité, et une résolution pour protester contre le fait que le gouvernement ne tient aucun compte de la population occupée et de ses représentants, cette résolution serait votée par tous les parlementaires et anciens parlementaires.

— Le traité avec la Russie est publié. L'Estonie a pour

mită linia atinsă în ziua semnăturei: Narva, Lacul Peipus, Lituania, Lacul Pskow şi o linie mergând drept la Dwina la punctul numit Livenhof, sunt limitele dinainte ale acestor provincii puţin mărite la nord-est şi la sud. Regularea soartei acestor provincii şi-o rezervă Germania de acord cu populaţia lor. Vicleniile lui Trotzki costă scump pe Rusia.

6 Martie. — Delegaţii oficiali cunoscuţi, Averescu, Argetoianu, Papiniu şi Burghele; ca consilieri: generalul Lupescu şi, notă bună, colonelul Mircescu. — S'au pus în legătură eri şi au avut şedinţă azi dimineaţă.

D. de *Kühlmann*, care dejunează la mine (am poftit dinadins pe Costică Manu), îmi spune că totul nu va fi aşa de grozav cum se spune. Pentru Dobrogea mai am încă speranţă, «contre tout espoir». La chestiunea graniţelor de munte: «Bazarlâc», deci obiect de precupeţeală şi de învoială.

Dar aceşti domni (delegaţii noştri) sunt ridicoli; d-l Argetoianu «a crezut că ne sperie, spunându-ne că dacă ar iscăli tratatul, n'ar mai putea fi ministru!» Tot aşa de înduioşetor ca şi temerea generalului Ave-

---

limite la ligne atteinte le jour même de la signature: la Narva, le lac Peipus; la Lithuanie: le lac de Pskow et une à l'endroit à la Dwina, au point nommé Livenhof, ce sont les limites antérieures de ces provinces légèrement agrandies au Nord-Est et à l'angle Sud. L'Allemagne se réserve de régler le sort de ses provinces d'accord avec leurs populations. Les finauderies de Trotzky coûtent cher à la grande Russie.

6 mars. — Les délégués officiellement connus sont: avec Averescu, Argetoianu, Papiniu et Burghele. Comme conseillers le général Lupescu et, bonne note, le colonel Mircescu.

On a pris contact hier et siégé ce matin.

Monsieur de Kühlmann, qui déjeune chez moi (j'ai invité exprès Costica Manu), me dit: Ce ne sera aussi terrible qu'on le dit. Pour la Dobrogea j'ai encore de l'espoir «contre tout espoir». La question des frontières-montagne: «du Bazarlâc», donc objet d'accords et de marchandages.

Mais ces Messieurs (nos délégués) sont grotesques: «*Monsieur Argetoianu* a cru nous effrayer en nous disant que s'il signait ce traité il ne pourrait plus être ministre!» Le fait

rescu de a-şi pierde popularitatea. Două «gafe» subliniate de Kühlmann, din care poate să scoată atâtea avantagii.

Am remis o notă pentru procedura de urmat în alegeri.

«Foaia ordonanţelor» publică decretul lui Mackensen, autorizând administraţia militară să arendeze terenurile petrolifere ale Statului pe un termen maxim de 50 ani. Probabil societatea e constituită şi tratatul ne va sili să ratificăm concesiunea. Aceasta e forma pentru faimosul monopol de care se ocupa toată lumea. Tot odată se pronunţă lichidarea tuturor societăţilor cu capital sau cu participare străină. Petrolul rămâne în întregime în mâinile Germanilor.

7 Martie. — Comunicatul dă condiţiunile care au fost primite de noi ca preliminări, dar nu le dă pe toate. Nici o vorbă de transportul trupelor prin Moldova şi nici o vorbă asupra controlului lui Mackensen în ceeace atinge demobilizarea. — Deasemenea este substituire de semnătură; nu Averescu, ci Argetoianu a sem-

---

est que c'est aussi touchant que la crainte du général Averescu de perdre sa popularité. Deux gaffes soulignées par Kühlmann: quelle prise ça lui donne.

Remis une note écrite sur la procédure à suivre pour les élections.

— La feuille des ordonnances publie le décret de Mackensen autorisant l'administration militaire d'affermer les terrains pétrolifères de l'Etat pour une durée maxima de 50 ans. Probablement la société est toute constituée et le traité nous obligera à ratifier cette concession. C'est ça la forme pour le fameux monopole dont tout le monde s'occupait.

— Du même coup on prononce la liquidation de toutes les sociétés à capital ou à participation étrangères. Le pétrole reste entièrement aux mains des Allemands.

7 mars. — *Le communiqué donne les conditions qui ont été acceptées par nous* comme préliminaires, mais ne les donne pas toutes: pas un mot du transport des troupes par la Moldavie et pas un mot sur le contrôle de Mackensen en ce qui touche la démobilisation. — Il y a aussi substitution de signature ; ce n'est pas Averescu mais Argetoianu qui a

nat. Termenul noului armistiţiu acordat pe baza acestei acceptări este de 14 zile.

Comunicatul mai dă, după publicaţiile ruseşti, textul convenţiei noastre militare încheiată la 5/18 August, împreună cu tratatul de alianţă cu Antanta. Şi cu toate-acestea a doua zi, d. de Bussche îmi scria privitor la o comunicare făcută lui Brătianu, că credea că acesta va linişti pentru câtva timp avânturile războinice ale acestor domni.

— Carp a ameninţat pe Kühlmann cu conspiraţia şi stă toată ziua ceasuri întregi cu Ianovici să purice listele electorale, fără îndoială pentru a da de urma adreselor unor anumiţi indivizi. De altă parte, dela Berlin Beldiman nu se lasă; Brănişteanu îmi spune că a trimis două telegrame interzise de cenzură : 1) Că a fost primit în audienţă de cancelar; 2) că cercurile diriginte nu renunţă la necesitatea de a înlătura pe Rege. Această telegramă a fost arătată lui Stere, dar nu i-a fost dată.

Bussche adăogase nota că este o afacere ce nu pri-

---

signé. Le délai du nouvel armistice accordé sur la base de cette acceptation est de 14 jours. En même temps on donne, d'après les publications russes, le *texte de notre convention militaire, conclue le 5/18 août*, en même temps que le traité d'alliance avec l'Entente. Et dire que le lendemain Monsieur de Bussche m'écrivait, au sujet d'une communication faite à Bratianu, qu'il croyait que cela allait calmer pour quelque temps les velléités belliqueuses de ces Messieurs !

— Carp a menacé Kühlmann de conspiration. Ianovici passe tous les jours des heures entières, ensemble, à piocher les listes électorales, évidemment pour reconstituer les adresses de certains individus. De son côté, Beldiman de Berlin ne lâche pas prise; Branisteanu me dit qu'il a envoyé deux télégrammes que la censure a interdits: 1) qu'il a été reçu en longue audience par le chancelier (le fait est qu'ici l'on traite et que l'on ne peut avoir des rapports avec qui veut la tête de celui avec lequel on traite); 2) que les cercles dirigeants ne renoncent pas à la nécessité d'écarter le Roi. Ce télégramme a été montré à Stere, mais on ne le lui a pas remis. Bussche avait ajouté la notice que c'est une affaire qui

veşte decât pe Români (pare că era mai simplu atunci să nu se transmită depeşa !).

Chiar adineauri. Horstmann, sosit pe când vorbeam cu Argetoianu, mi-a reamintit de nevoia ca Regele să plece... — E un joc prea greu de descurcat.

Pe la 2, un ofiţer german vine să mă prevină că *Argetoianu* dorea să mă vadă. Am vorbit dela 3—4. El, cam melodramatic, încărcat de nenorocirile patriei: «Durerea a făcut din noi alţi oameni». — Pentru el ceeace e iscălit, nu constitue preliminări de pace; suntem liberi. Sunt principii stabilite numai în vederea armistiţiului. Şi ceeace spun gazetele nu e nici exact nici complect. Despre partea economică, nu ştie nimic; i se vor remite condiţiunile şi pleacă pentru 2—3 zile la Iaşi.

Apel la mine: «Aveţi relaţiuni cu ei, probabil, şi puteţi să ne ajutaţi mult». Ii arăt marea mea mirare că nu s'a căutat măcar să se ceară sfatul nostru, sau o legătură oarecare cu noi. Imi dă o explicare vagă ca şi când înţelegeau să ne păstreze intacţi, pentru numai ştiu ce ipoteză. — Ii spun lămurit: Nu inspiraţi încre-

---

n'intéresse que les Roumains. (Il semble qu'il était plus simple alors de ne pas transmettre le télégramme!). Tout à l'heure encore, Horstmann, venu pendant que je causais avec Argetoianu, m'a reparlé de la nécessité que le Roi s'en aille... C'est un jeu bien difficile à débrouiller.

— Vers deux heures, un officier allemand est venu me prévenir que Argetoianu voulait me voir. Nous avons causé de trois à quatre. Lui, un peu mélodramatique, accablé par les malheurs de la patrie: «La douleur nous a fait des autres hommes». — Pour lui, ce qui est signé ne constitue pas des préliminaires de paix, — on est libre. Ce sont des principes établies en vu de l'armistice seulement. Et ce que disent les journaux, n'est ni exact ni complet. Pour la partie économique, il l'ignore totalement; on va lui remettre les conditions et il repart pour deux jours pour Iassy. Appel à moi. «Vous avez des rélations avec eux, probablement, et vous pouvez beaucoup nous aider». Je lui marque mon grand étonnement qu'on n'ait même pas cherché à prendre un conseil, un contact quelconque avec nous. Il me donne une vague explication, comme s'ils entendaient nous réserver intacts pour je ne sais plus quelle hypothèse. — Je lui dis clairement: «Vous n'inspirez pas confiance». — Lui: «Je le sais et c'est à tort,

dere. — El: O ştiu, şi pe nedrept, căci nu se pot ignora sentimentele ostile ale lui Averescu pentru Brătianu. Cât despre el, Argetoianu, el singur a răsturnat guvernul (?!). Vede trei soluţiuni: 1) Pace inacceptibilă dacă e prea rea; se va continua războiul; e inutil pentru rezultatul imediat, dar ne dă şanse pentru pacea generală; 2) Pace rea, — ne supunem, — însă înseamnă vrăjmăşia pentru viitor; 3) Pace favorabilă; dacă e acordată ne reîntoarcem deadreptul la politica noastră tradiţională. Dar din toate cele ce-mi spune, se simte că *nimic* nu e rupt cu vechii aliaţi.

El mă întreabă dacă nu vreau să văd pe Rege. Mă pun la dispoziţia sa.

Regele e încă în mâinile celor ce-l înconjoară; Stirbey joacă un rol urât în toate acestea: «Nous travaillons à l'en arracher».

Il întreb asupra lui Christescu: E o ticăloşie a lui Brătianu. I-a fost frică de doi generali tari: Averescu şi Christescu. Prezan cam la fund !—Bolile au fost groaznice: mureau pe stradă. — S'au împuşcat oameni cari apoi au trebuit a fi desgropaţi pentru a fi reabilitaţi ! (textual).

---

car on ne peut ignorer les sentiments hostiles de Averescu pour Bratianu». Quand à lui. Argetoianu, à lui seul il a renversé le gouvernement (?!).

Il voit trois solutions: 1) Paix inacceptable si trop mauvaise; on continuera la guerre; c'est inutile comme résultat imédiat, mais ça donnera une chance pour la paix générale; 2) Paix mauvaise, — on se soumet, *mais c'est l'inimitié pour l'avenir*; 3) Paix favorable; si on l'accorde nous venons en plein dans notre politique traditionnelle. *Mais dans tout ce qu'il me dit, on sent que rien n'est rompu avec les anciens alliés.*

Il demande si je ne veux pas voir le Roi. Je me mets à sa disposition. Le Roi est encore aux mains de son entourage; Stirbey joue un mauvais rôle là-dedans. «Nous travaillons à l'en arracher».

J'interroge sur Christescu: c'est une cochonnerie de Bratianu. Il a eu peur de deux généraux forts: Averescu et Christescu. Prezan un peu coulé!... Les maladies ont été effroyables: on mourait dans la rue. La terreur a été très grande. On a fusillé du monde «qu'il a fallu déterrer pour le réhabiliter!» (textuel).

In rezumat, cred că singurul nod al chestiunei e ca să văd pe Rege.—Privitor la ce a fost iarna trecută: «Am trăit infernul lui Dante. Pe străzi atingeai cu piciorul morţii şi muribunzii».

— Horstmann îmi cere pentru diseară o întrevedere secretă cu *Kühlmann.*

Lungă convorbire dela 9—11. Kühlmann: «Dans la journée on parle, ce n'est que le soir qu'on peut causer». Foarte cordial, plin de încredere; recunoscând că s'a guvernat *politiceşte* foarte rău aici; cine poate înlocui pe Hentsch? Hortsmann? Prea tânăr, etc.

Esenţial: jocul delegaţilor dv. e foarte străveziu: ei fac pace fiindcă n'au mijlocul să facă altfel, dar speră încă într'o întorsătură a afacerilor şi deci sunem siliţi să ne luăm măsurile noastre».

Frontiera Ungară: Trebue de negociat; s'a spus cu oarecare dreptae că Orientul începe la Salzbourg. *Alianţa:* «O primesc, nu fac pe desgustatul, soldaţii dv. pot să ne fie folositori». — *Regele:* «Ce doriţi Dv.? N'am luat nici o hotărâre definitivă. Credeţi că aţi putea guverna cu el? Dacă da, îl veţi păstra». —

En résumé je crois que le seul noeud de la question était que je visse le Roi. A propos de ce qu'a été l'hiver dernier: «Nous avons vécu l'enfer de Dante. On touchait du pied dans la rue les morts ou les mourants!»

— Horstmann me demande pour ce soir une entrevue avec Kühlmann, — secrète. — Longue conversation de 9 à 11 h. — Kühlmann: «Dans la journée on parle; ce n'est que le soir qu'on peut causer». Très cordial, très en confiance; reconnaissant qu'on a *politiquement* très mal gouverné ici; qui peut remplacer Hentsch? Horstmann? Trop jeune, etc.; *Essentiel: le jeu de nos délégués est percé à jour*: «Ils font une paix, parce qu'il n'y a pas moyen de faire autrement; mais ils espèrent toujours un revirement des affaires et nous sommes obligés de prendre nos précautions».

Frontière hongroise: «Il faut marchander; on a dit avec certaine raison que l'Orient commence à Salzbourg».

Alliance: «Je l'accepte; je ne fais pas le dégoûté et vos soldats peuvent nous être utiles».

Le Roi: «Que désirez-vous? Je n'ai pas d'opinion arrêtée. Croyez-vous pouvoir gouverner avec lui? Si oui, on le gardera».

Basarabia : «Dacă d-nii aceştia fac pe desgustaţii cu atât mai rău pentru ei. Chiar în astă-seară ne-a venit o protestarea din partea Ucrainei. Nu o să ne dăm nici o osteneală pentru ca să o aibă». — *Condiţii economice :* «Noi ne inspirăm dela principiul : Să trăim şi să lăsăm şi pe alţii să trăiască».—*Regimul ţărei :* Insist asupra două puncte : 1) Pacea trebue să reconstitue suveranitatea ţărei ; 2) cu un guvern serios este toată garanţia că tot ce ar trece peste nevoile populaţiunii ar merge la Germania.

Kühlmann răspunde : Chestiunea se discută încă între militari şi noi. Nu vă temeţi de nimic; sunt sorţi ca ţara dv. să iasă chiar mărită din catastrofă.

Vorbim de proectele agrar şi electoral, pe care le aprobă în întregime. — Ii comunic părerea lui Argetoianu ca să văd pe Rege. Convine, dar exprimă dorinţa să nu iau puterea decât după semnarea păcei. (Cum spunea Mehedinţi : le place mai bine să trateze cu păcătoşii !).

Take Ionescu a cerut să plece cu ofiţerii străini.

La Bessarabie: «Si ces Messieurs font les dégoûtés, tant pis pour eux. ***Il m'est déjà parvenu ce soir une protestation de l'Ukraine.*** Nous ne nous donnerons aucune peine pour la leur faire avoir».

Conditions économiques: «Nous nous inspirons du principe: *leben und lassen leben*».

Régime du pays: J'insiste sur deux points: 1) la paix doit reconstituer la souveraineté du pays; 2) avec un gouvernement sérieux il y a toute garantie que tout ce qui dépassera les besoins de la population ira fidèlement à l'Allemagne. — Kühlmann répond: «La question se discute encore entre les militaires et nous. Ne craignez rien, il y a des chances pour que votre pays sorte de la catastrophe même agrandi». — Nous parlons des projets agraire et électoral. Toute son approbation.

Je communique le désir de Argetoianu que je voie le Roi. Il admet, mais ferme désir que je ne prenne le pouvoir qu'après la signature de la paix. (Comme disait Mehedinti: «Le place mai bine să trateze cu păcătoşii».

Take Ionescu a demandé à partir avec les officiers étran-

Sunt 1200. Ar trebui ca Brătianu să plece şi el: «Am spus delegaţilor să-i comunice că este o dorinţă care poate deveni o exigenţă». — Ii remit o notă privitoare la disolvarea Camerilor.

8 **Martie.** — Czernin pe la 11 ore. Ca şi Kühlmann, îmi spune: «Domnii aceştia vor să încheie o pace oarecare, pentru ca să spună Antantei că-i rămân credincioşi, şi îşi rezervă prima ocazie ca să o întoarcă. Trebue să ne luăm măsurile».

Cum să ai încredere când îi prinzi în cele mai mici amănunte ? Când li s'a cerut să expedieze apoi pe ofiţerii străini, au răspuns că sunt atât de puţini încât nu face să te ocupi de ei. Şi sunt 1200 cari trebuesc repatriaţi !

Take Ionescu pleacă cu aceste misiuni de ofiţeri. Brătianu de asemenea. — Eu : Sunt sigur că nu pleacă şi Argetoianu mi-a afirmat acelaş lucru. — Czernin : Iţi spun că pleacă. Dar cum pe la noi ar da de o carantină, d-lor cer să plece prin Wladivostok. (Examinăm drumul pe hartă. Czernin, râzând de idea acestei plim-

---

gers. Ils sont 1200. Il faudrait que Bratianu parte aussi : «*J'ai dit aux délégués de lui transmettre que c'est un désir qui pourrait devenir une exigeance*». — Je lui remets une note au sujet de la dissolution des Chambres.

8 **mars.** — *Czernin*, vers 11 heures. Tout comme Kühlmann il me dit: «Ces Messieurs veulent conclure une paix quelconque, pour dire à l'Entente qu'ils lui restent fidèles, mais se réservent à la première occasion de tourner casaque. Nous sommes obligés de prendre nos précautions». — Comment avoir confiance quand on les pince dans les moindres détails? Lorsqu'on leur a demandé de renvoyer les officiers étrangers. ils ont répondu qu'il y en avait si peu que ce n'était pas la peine de s'en occuper. Or, il y en a 1200 qu'il faut rapatrier!

Take Ionescu part avec ces missions. Bratianu part aussi. — Moi: Je suis sûr qu'il ne part pas et Argetoianu me l'a affirmé aussi.—Czernin: Il part, vous dis-je. Mais comme par chez nous il y aurait une quarantaine, ces Messieurs demandent à partir par Wladiwostok. (Nous étudions sur la carte la route. Czernin s'amuse à l'idée de cette promenade autour du

bări în jurul globului: nu face să vii ca apoi să fii torpilat în mările Europei!).

Czernin mă întreabă şi el: «Doriţi să ţineţi pe Rege? E treaba dv.» — In sensul ertării şi al împăcărei, zic în trecere: «Ar trebui însurat Principele Carol cu o archiducesă». — El: «Zukunftsmusik!» Dar nu zice nu.

Asupra alianţei: Ministrul nu crede ca armata noastră să poată merge alături cu Bulgarii: «ar trage unii într'alţii». Şi adaogă: armata noastră pleacă spre frontiera franceză.

Foarte categoric: după pace trebue un guvern Marghiloman. Ca şi Kühlmann, nici o vorbă despre Carp. Foarte lămurit de asemenea: trebue ca România să ia Basarabia. Protestarea Ucrainei nu e o piedică; ea n'are drept să spună nimic.

— *Stere* primeşte ideia şi textul moţiunei. Ii dau o copie pentru ca să redacteze amendamentele sale. Pentru el, Carp nu va semna «fiindcă ideia nu vine dela el».

— Intrevedere cu Dr. Heinrich *Gonda,* şef al departamentului presei la Prezidenţia consiliului ungar.

---

globe: c'est la peine, — dit-il en riant,—de venir ensuite se faire torpiller dans les mers d'Europe!).

Czernin me pose la même question: Voulez-vous garder le Roi? C'est votre affaire. — Dans le sens du pardon et de la réconciliation, je dis en passant: «Faudrait marier le Prince Carol à une archiduchesse». — Lui: *«Zukunftsmusik»*. Mais ce n'est pas non.

Sur l'alliance: le ministre ne pense pas que notre armée puisse marcher à côté des Bulgares. Ils se tireraient dessus. Il ajoute: notre armée part pour la frontière de France.

Très catégoriquement: après la paix, il faut un gouvernement Marghiloman. Pas un mot de Carp, tout comme Kühlmann.

Très clairement aussi: il faut que la Roumanie prenne la Bessarabie. La protestation de l'Ukraine n'est pas un obstacle; elle n'a rien à dire. Je lui remets, sur les Chambres, la même note qu'à Kühlmann.

— Stere accepte l'idée et le texte de la motion. Je lui en donne copie pour qu'il rédige ses amendements. Pour lui, Carp ne signera pas «parce que l'idée ne vient pas de lui».

— Entretien avec le Dr. *Heinrich Gonda,* Chef «der Presse-Abteilung am K. ung. Ministerpraesidium». Popescu

Mi-a fost prezintat ca şef de cabinet al lui Wekerle. Ca şi miniştrii, el nu-mi urează să fiu eu cel care va semna pacea: «Va fi odioasă, şi cel ce o va semna, cu greu va mai guverna».

Intrevederea noastră alunecă aproape în întregime asupra chestiunei frontierelor cu Ungaria, şi spre marea lui mirare îi spun că dacă pacea nu se va face, va fi din această cauză. El îmi răspunde: Dacă aţi fi fost învingători, s'ar fi găsit firesc la noi să luaţi Transilvania. — Eu: Atunci aveţi putinţa să luaţi tot, dar la ce bun să mai încheiăm o pace? — Trebue anexare. Naţiunile nu pier. — In două rânduri îi spun lămurit că înţelepciunea şi moderaţiunea lor vor condiţiona prietenia noastră în viiitor. Ungaria nu poate să se lipsească de noi în rivalităţile de rassă ale viitorului.—El: D-l de Wekerle va veni şi el în România, dar după ce bazele sigure ale păcei vor fi puse, pentru a desvolta elementele unei înţelegeri cordiale!

9 Martie. — Avut la masă, împreună cu Ledebur, pe maiorul Hempel, ajutorul lui Hranilovici.

— Academicianul *Giurescu* îmi aduce un studiu

---

me l'a présenté comme chef de cabinet de Weckerlé. Tout comme les ministres, il ne souhaite pas que ce soit moi qui fasse la paix. «Elle sera odieuse». Et celui qui la signera aura de la peine à gouverner. Notre entretien roule presque exclusivement sur la question de nos frontières avec la Hongrie et, à son grand étonnement, je lui dis que si la paix ne se fait pas, ce sera à cause de cela. Il me dit: Si vous aviez été vainqueurs, on aurait trouvé naturel chez nous que vous gardiez Siebenbürgen. — Moi: A ce compte vous avez le pouvoir de tout prendre, mais à quoi bon faire une paix alors? Il faut annexer! Les nations ne périssent pas. — A deux reprises je lui dis clairement: leur sagesse et leur modération conditionneront notre amitié dans l'avenir. La Hongrie ne peut se passer de nous dans les rivalités de races de l'avenir. — Monsieur de Weckerlé viendra aussi en Roumanie, mais après que les bases certaines de la paix auront été posées, pour développer les éléments d'une entente cordiale!

9 mars. — Eu à déjeuner avec Ledebur le major Hempel, aide de Hranilovici.

— L'académicien *Giurescu* m'apporte une étude sur nos

asupra frontierelor ; în 1775, la căderea Bucovinei, aquilele împărăteşti, care însemnau graniţa, au fost din ordin împinse mult înainte în teritoriul moldovenesc, aşa în cât ne-a făcut să pierdem prima creastă a munţilor, şi această răpire din pământul nostru a fost «de fapt» ratificată de Turcia.

— Delegaţii noştri nu pleacă la Iaşi decât diseară; s'a întârziat a li se da propunerile economice.

— Se publică tratatul de pace al Germaniei cu Finlanda.

10 Martie. — Intâlnit la masă la sora mea (d-na Pherekyde) pe Bornemisza. E curios cum găsesc la el, ca la ceilalţi Germani, aceiaşi greşeală de a crede că Constanţa e pentru noi o simplă chestiune de sentiment: Galaţi şi Brăila sunt de ajuns pentru desvoltarea economică.

— Am dat lui *Tzigara*, pentru a o trimite în Germania, copie după memoriul asupra Dobrogei. El a văzut pe Kühlmann, care i-a spus că se ocupă de tezaurul Băncei Naţionale şi că speră să-l scape. (v. 21 Febr.).

11 Martie. — La Crucea Roşie, colonelul *Mircescu* în-

---

frontières: en 1775, lors de la cession de la Bucovine, les aigles impériales qui marquaient la frontière ont été *par ordre* poussées bien avant dans le territoire moldave, de façon à nous faire perdre la première crête des monts, et cette approbation de notre sol a été «en fait» ratifiée par la Turquie.

— Nos délégués ne partent que ce soir pour Iassy: on a tardé à leur remettre les propositions économiques.

— On publie le traité de paix de l'Allemagne avec la Finlande.

10 mars. — Rencontré à déjeuner, chez ma soeur, *Bornemisza*. C'est étonnant comme je retrouve chez lui, comme chez d'autres Allemands, la même erreur que Constantza est pour les Roumains une pure affaire sentimentale. Galatzi et Braila sont suffisants pour le développement économique.

Je remets à Tzigara, pour le faire parvenir en Allemagne, copie du mémoire sur la Dobrogea. Il a vu Kühlmann qui lui a dit *qu'il s'occupait du trésor de la Banque Nationale et qu'il espérait le sauver.* (Voyez notes 21 février).

soţit de un tânăr maior Dumitriu. Exasperat, cu lăcrămile în ochi: nu m'au ascultat; am fost un trădător şi acum pe mine mă trimit să lucrez la tratatul care rupe carne din carnea noastră! Când am văzut pe d. Vintilă Brătianu, i-am spus: D-le Ministru, sunt 24 de divizii în contra noastră. Mi-a răspuns: Ce să vorbesc cu D-ta? Vezi numai Prusieni! M'a dat aproape afară. Azi nu mai e nimic de făcut: avem muniţiuni numai pentru 10 zile! Şi din nenorocire nu suntem sinceri cu ei. Şi azi a fost un conflict: Misiunile militare au plecat prin Odessa la Vladiwostok şi, ca să ajungă ele mai întâi, am oprit sub diferite pretexte, la Bender, trenurile cari transportau pe Germani. Dacă până la 7 dimineaţa nu ar fi fost restabilite lucrurile, Mareşalul ameninţase.

Mircescu în fine îmi spune că Regele mă roagă să mă duc la Iaşi. Mă aşteaptă mâine dimineaţă la 9 ore. A comunicat aceasta Mareşalului.

— Scriu lui *Horstmann* şi scrisoarea se încrucişează cu el. El nu ştie nimic. Mai mult: «Cum poate Mareşalul să decidă? Acesta este un lucru care priveşte pe Kühlmann şi Czernin şi ei sunt azi la vânătoare. Ce este el în ziua de azi? Un simplu general!» (Cam comică toată obiecţiunea, reprodusă textual). Iar îmi vorbeşte de abdicarea Regelui, ca lucru care ar deslega totul. La 5 se întorc miniştrii. Probabil vor veni să mă vadă. Mă vor aviza ce este cu plecarea mea.

— Vizita Arhiepiscopului, care vine să-mi mulţumească pentru copia de memorand ce i-am dat, şi pe care l-a găsit admirabil.

— La 6 ore se hotăreşte plecarea mea; într'o conversaţie finală ce am la acea oră cu *Kühlmann*, el se rezumă: Dobrogea este o consecinţă absolută «des rouages de nos alliances». El însă va reclama Constanţa şi linia pentru Germani, nu pentru a le păstra, dar pentru a avea posibilitatea să limpezească chestiunile lor de graniţă aiurea. (Presupun Cavala şi Grecia). Insă portul despărţit de oraş, împreună cu linia, se vor păstra în comun cu România participantă; «România va fi şi pen-

tru noi cea mai bună păzitoare». Pentru linia munţilor «faceţi o contra-propunere cuminte, pe care un arbitru imparţial să o poată găsi acceptabilă. Mie nu mi s'a spus nici odată că ar fi vorba de altceva decât de o rectificare strategică. S'a cerut 200 la sută». — Despre Rege este mai bine să rămână şi dacă din cauza tratatului «il s'effondre, tant mieux». Păstraţi-l. — Plecarea lui Take Ionescu şi a Brătienilor ar fi absolut de dorit; li se poate acorda trecerea fără carantină. Nu îmi dă povaţă, dar până la pace zice că ar fi bine să nu intru «în corabia aceasta».

Plec cu Bărbătescu la 7 jum. Mi se dă un vagon-salon până la Focşani, unde ne aşteaptă automobile militare spre a ne conduce la Pădureni, de unde reluăm un tren special. Mitilineu vine să ne ia, gara Focşani; la Mărăşeşti trecem în liniile române. 24 km.; noaptea; frig simţitor.

12 Martie. — Dela gară sunt condus la *Rege*. Regele este instalat în localul Creditului Funciar. Regina cu familia regală la Corpul de Armată. — Regele obosit şi tras la faţă. Stăm împreună dela 11 la 1; revin la palat la 7 seara.

După ce am expus Regelui că procedeele aliaţilor sunt aspre fiindcă nu inspiră încredere : 1) pentru că se mai crede în influenţa lui Brătianu; 2) pentru că se tem de influenţa engleză a Reginei Maria, — Regele afirmă în ceeace priveşte pe Brătianu, că este absolut exclus; nu răspunde nimic în privinţa Reginei. — Trebue, afirm eu, să mergem cu toată inima la puterile centrale. — Regele : Trebue să înţeleagă că nu pot deodată să fac volte-face; dar se va face, se va face... Eu: Pot repeta acest angajament ? — Regele repetă că se va face.

Prima întrebare : De ce n'am venit până acum ? — Descurcăm ce s'a petrecut, de ce eram aşteptat de 7 zile şi de ce Mircescu avea aerul de a-mi cere o mare concesiune. Regele ceruse miniştrilor săi să viu la Iaşi, iar Argetoianu, când m'a întrebat la 7 Martie «dacă vreau să văd pe Rege», nu a îndeplinit misiunea precisă

ce i se dăduse. Guvernul Averescu a voit să suprime această consultaţie. Regele s'a plâns că nu este ascultat.

Regele îmi cere limpede să iau guvernul şi pune o insistenţă deosebită. Cer eventual, şi numai dacă obţin concesiuni dela aliaţi, disolvarea, suspendarea inamovibilităţei poliţiei, administraţiei şi a justiţiei; precizarea răspunderilor. — Răspuns afirmativ la primele puncte; pentru răspunderi «să restabilim ordinea şi pe urmă şi răspunderile».

Despre guvernul Averescu, părea mai mult favorabil pentru general.

Vina cea mare era că suntem prea slabi reprezentaţi la conferinţă. — După masă schimbare la faţă. Generalul şi-a constituit un cabinet civil şi militar. — Iar eu «nu am un cabinet militar». Generalul s'a ales prezident al partidului muncii. Scurt, când am oferit să fac parte în cabinet şi generalului, mi s'a răspuns: *nu!*

Se zice că este o rancună a Reginei; alţii, o mişcare generală a liberalilor în contra cărora luase poziţie Averescu; poate chiar şi o concesie făcută diplomaţilor Antantei, care nu-l scot pe Averescu din epitetul de trădător. — Caracteristic, sau obrăznicie: Fasciotti la 9 seara s'a dus la palat să se plângă de un interview al meu, «mult prea cald pentru Germani şi Austriaci».

Aflu dela Costică Garoflid că el s'a retras, motivat. după o lămurire ce a voit să aibă în consiliul de miniştri, el susţinând că trebue o pace în plin, cu absolută reconciliaţiune, — Averescu, din contra, o pace oricare cu perspective rămase deschise către foştii aliaţi. Asupra acestui punct am spus Regelui convingerea Vienei că Antanta, mulţumită că scapă de ghiarele din Orient, nu-şi va mai complica situaţia cu speranţele române.

Regele îmi spune că azi Averescu a demisionat şi că i-a primit demisia. Am declarat Regelui că, în principiu, sunt la ordinele lui, dar nu pot răspunde afirmativ până ce nu voi conferi cu partidul şi cu aliaţii. Convenim că se va zice că nu ne-am înţeles; am şi declarat în acel interview că Averescu trebuia să închee pacea.

— In Iaşi circulaţie multă ; lumea încă terorizată ; aflu de isprava Reginei, care a recondus la gară pe ofiţerii francezi plecaţi spre Odessa şi s'a îmbrăţişat cu Berthelot: «Vous n'avez pas pu me donner la Légion d'honneur, mais vous pouvez me donner l'accolade !» — Mai aflu că, cu ologi din spitale, cu prinţesele noastre la spatele lor, nişte cuconiţe, Jeanne Filipescu, fiica lui M. Cantacuzino, d-ra Sturdza, Marioara Ventura care ţinea discursuri, s'a manifestat la palat şi s'a cerut continuarea războiului, iar familia regală a târât pe balcon pe Rege, care s'a mulţumit a zice : «Să aveţi încredere în mine !»

Mai aflu că la ultimul *Consiliu de Coroană,* 2 Martie probabil, când s'a decis acceptarea punctelor din preliminări, Brătianu, care dela Noembre se arăta pacifist şi care recomandase pe Averescu cu programul hotărât de a încheia pacea, a declarat propunerile inacceptabile ; tot asemenea Prinţul Carol, deodată războinic, s'a declarat în numele mamei sale şi al familiei regale, partizan al războiului până la capăt. Averescu a demisionat, dar Brătianu nu a voit să ia răspunderea situaţiei «deoarece nu este unanimitate» şi Regele a respins demisia lui Averescu. Aşa s'au iscălit preliminările.

13 Martie. — Călătorie de întoarcere. Tot lungul drumului presărat cu depozite de material lăsat de Ruşi. Parcursul Pădureni-Focşani, pe linia de bătae dela Mărăşeşti, de o rară tristeţă. Totul este distrus. Găurile din pământ, netezarea locurilor unde au fost case, pomi suciţi şi retezaţi, totul atestă violenţa luptei. Vizitez tranşeele. Unele sunt la 40 metri de cele germane. Ai noştri se băteau mai voioşi cu granate. Puşca Manlicher le plăcea ; Lebelul nu. Aceste informaţiuni mi le dă maiorul comandant al sectorului.

14 Martie. — Toţi mă întind din toate părţile. Fireşte.

La 4 ore convoc pe Arion, Mehedinţi, Th. Rosetti, Grigore Cantacuzino şi general Hârjeu. Corteanu protocolează şedinţa. Concluzie : acceptăm să facem guvernul şi să iscălim pacea, dacă se fac concesiuni asupra

graniţei de munte, promisiuni că se va ridica administraţia militară şi că nu mi se vor pune piedici pentru Basarabia.

— La 5 jum. la *Kühlmann*. Rece, când îi comunic deciziile Regelui; mă împinge să nu iau puterea; i-ar fi surâs o situaţie extremă, care ar fi adus abdicarea Regelui ; ce garanţii are el în contra lui Brătianu şi a Reginei ? (Cunoştea incidentele de la Iaşi şi era foarte iritat).

La condiţiile ce pun înainte, spune că va fi foarte greu cu Militär-Verwaltung, deoarece sunt ordine de sus.

Il rog să nu fie din nou muncit de ideia de a alunga pe Rege: ar fi cel mai rău exemplu astăzi. Vom trata mâine chestiunea în trei cu Czernin. Notez că scrisesem să ne vedem «de plano» în trei, iar el îmi trimisese pe Hoetsch să-mi spună verbal ca să avem o primă întrevedere numai noi doi.

— La 7 sunt la Czernin. Mai primitor; tot încordat în contra Reginei. Pare sedus de înlesnirile ce poate aduce în rezolvarea chestiunilor un guvern Marghiloman. Doreşte ca ţara să fie cât mai repede în drepturile ei. Admite pentru mâine 10 jum. ore conferinţa în trei.

15 Martie. — *Conferinţă cu cei doi miniştri.* Czernin începe cu declaraţia că termenul de armistiţiu nu poate fi prelungit pentru motive militare şi că totul trebue sfârşit până Marţi. Iau act, deşi ştiu că este imposibil. Pun cele două chestiuni prejudiciale oricărei acceptări din partea mea: 1) Care va fi regimul ţărei ocupate? 2) Ce concesiuni mi se fac pe frontiera ungară ?

Asupra primei chestiuni Kühlmann spune că nu

---

15 mars. — Conférence avec les deux ministres. *Czernin* commence par la déclaration que le délai de l'armistice ne peut être prolongé pour raisons militaires et que tout doit être fini jusqu'à mardi. Je prends gravement acte, quoique je sache que c'est impossible. Je pose les deux questions préjudicielles à toute acceptation de ma part: 1) Quel sera le régime du pays occupé? 2) Quelles concessions on me fait sur la frontière hongroise?

Sur la première question, *Kühlmann* dit que ce n'est pas

e de competinţa lui absolută; menţinerea lui Militär-Verwaltung e de mult decisă de Marele Cartier. El formează un bloc. — Arăt imposibilitatea de guvernare şi luărei răspunderei pentru întoarcerea ţărei la vechea ei politică. Intreb : Aţi prevenit pe ceilalţi delegaţi ? — Kühlmann: Ei n'au pus întrebarea. — Eu: Fiindcă desigur nu trece prin capul nimănui ca după pace o ţară să nu-şi reia suveranitatea. — Convenim pentru o conferinţă la O. K. M. cu generalul Hell. Anunţ că voi lua cu mine şi pe Arion.

Asupra chestiunei frontierei, Czernin aşteaptă contra-propunerea românească ; o va examina cu bună voinţă, *dar numai ca deferenţă pentru mine.* Ori cărui altuia nu-i va face nici o concesiune.

11 jum. conferinţă la generalul Hell ; cei doi miniştri, — deşi Czernin nu trebuia să fie, — Arion şi cu mine. Czernin a fost de mare ajutor. Incepând, *Hell* a declarat că regimul de ocupaţiune nu putea să înceteze până la pacea generală. Arion protestează şi dă şi el falsul argument personal, întrebuinţat de Arge-

---

de sa compétence absolue; le maintien de la Militär-Verwaltung est depuis longtemps décidé par le Grand-Quartier. C'est un bloc.

J'indique l'impossibilité de gouverner et prendre la responsabilité du retour du pays à son ancienne politique. Je demande: Avez-vous prévenu les autres délégués?—Kühlmann: Ils n'ont pas posé la question. — Moi: C'est que naturellement il ne passe par la tête à personne, qu'après la paix un pays ne recouvre pas sa souveraineté. Nous convenons d'une conférence à l'O. K. M. avec le général Hell. J'annonce que je m'adjoindrai aussi Arion.

Sur la question frontière, Czernin attend la contre-proposition roumaine; il l'examinera avec bienveillance, *mais rien que par égard pour moi.* A tout autre il ne fera aucune concession.

— 11 heures et demie. Conférence chez le général *Hell*, les deux ministres, — quoique Czernin ne dût pas en être, — Arion et moi. Czernin a été de grand secours. Pour commencer, Hell a déclaré que le régime d'occupation ne pouvait cesser jusqu'à la paix générale; Arion regimbe et donne aussi le faux argument personnel déjà employé par Arge-

toianu şi Averescu la prima lor atingere cu Kühlmann: «ne vom pierde tot creditul». — Declar că nu pot guverna cu o ţară tăiată în două şi explic cu căldură că îmi pare rău că nu se înţelege de câtă importanţă este pentru popoare o pace încheiată, nu cu ţări haotice ca Finlanda şi Rusia, dar cu un Stat constituit cu un Rege, guvern şi Parlament. Braţele se vor încrucişa, se va suferi orice pace, dar atunci tot poporul îşi va întoarce ochii spre Franţa şi Englitera. Argumentul prinde şi Czernin intervine.

Redactez sub dictarea lui Czernin : «Contele Czernin speră că lucrarea în comun va putea aduce un rezultat care să satisfacă ambele ţări». — Kühlmann adoptă aceiaşi părere şi declară, şi mai bine, că împărtăşeşte punctul meu de vedere.

Pun o chestiune asupra dreptului de numiri : Kühlmann găseşte că pentru aceasta nu-i nici o greutate ; Hell, consultat, răspunde: «De sigur, noi nu cunoaştem pe cei cari sunt numiţi».

Eşim posomorâţi. Czernin mă ia de o parte: «Aveţi încredere şi curaj». — Pe stradă Arion declară că nu putem primi.

---

toianu et Averescu dans leur premier contact avec Kühlmann: «Nous perdons tout notre crédit».— Je déclare ne pas pouvoir gouverner avec un pays coupé en deux et j'explique avec chaleur que je regrette qu'on ne comprenne pas de quelle portée est pour les peuples qu'une paix conclue, non avec des pays chaotiques comme la Finlande et la Russie ou qu'on est obligé d'étager comme l'Ukraine, mais avec un état constitué, Roi, gouvernement et Parlement. On se croisera les bras, on subira n'importe quelle paix, mais alors tout le peuple tournera ses yeux vers la France et l'Angleterre. L'argument porte et Czernin intervient.

Je redige sous dictée de Czernin: «Le comte Czernin espère que le travail en commun pourra amener un résultat qui satisfera les deux pays». — Kühlmann adopte le même avis et déclare, bien mieux, qu'il partage mon point de vue.

Je pose une question sur le droit de nomination: Kühlmann trouve que cela ne saurait faire de difficulté; Hell, consulté, répond: «Evidemment, nous ne connaissons pas ces Messieurs qu'on nomme». Nous sortons maussades. Czernin me prend à part: «Ayez confiance et courage!» Dans la rue, Arion déclare que nous ne pouvons accepter.

— Imediat după prânz *Czernin* vine la mine şi-mi spune să nu pierd curajul; ia această afacere pe seama sa; a şi înştiinţat pe Impărat şi e sigur că va obţine, la Kreuznach, încetarea Verwaltungului. — (Dimineaţa agentul Eidinger, care e trimis la Kiev, îmi spusese că Austria voia să ne scape de mâna germană).

In urma asigurărilor date reiau lucrul şi chem pe Arion ca să-l îmbărbătez. Redactez o scrisoare lui Kühlmann cuprinzând zece paragrafe cu formularea punctelor principale ale concesiunilor ce cer.

Colonelul Mircescu a fost între timp chemat de Czernin, care l-a însărcinat să spună Regelui, că în interesul tronului aliaţii cereau ca d-nul Brătianu cu fratele său Vintilă să părăsească ţara.

Studiez cu Mircescu concesiunile ce se pot acorda pe graniţă şi-l rog să aducă pe generalul Lupescu.

La 6 ne întâlnim la Czernin pentru a conferi cu Hranilovici şi consilierul technic von Gratz. Prima întâlnire e violentă. Hranilovici întreabă pe Lupescu dacă îşi bate joc de el. Lupta e mare. Salvez personal Seve-

---

Immédiatement après déjeuner, Czernin entre chez moi et me dit de ne pas perdre courage; il fait cette affaire sienne. Il a déjà saisi l'Empereur et il est sûr d'amener, à Kreuznach, la cessation de la Verwaltung. (Le matin l'agent Eidinger, qu'on envoie à Kiew, m'avait dit que l'Autriche voulait nous débarrasser de la mainmise allemande).

— Sur les assurances données, je reprends le travail et j'appelle Arion pour le remonter. Je redige une lettre à Kühlmann, comprenant dix articles formulant les points principaux des concessions que je demande.

— Le colonel Mircescu a été entre-temps appelé par Czernin, qui l'a chargé de rapporter au Roi que, dans l'intérêt du trône, les alliés exigeaient que Mr. Bratianu quitte le pays avec son frère Vintila. J'étudie avec Mircescu les concessions qu'on peut accorder sur la frontière et je le prie de faire venir le général Lupescu.

A 6 heures nous nous retrouvons chez Czernin pour conférer avec Hranilovici et le conseiller technique von Gratz. Le premier abord est violent. Hranilovici demande à Lupescu si on se moque de lui. On bataille ferme. Je sauve

rinul, — cu condiţie de a închiria Arsenalul (pe care era să-l închidem) — o parte din Valea Trotuşului cu Ocna. Lupescu însemnă alte concesiuni şi se convine că din cealaltă parte se va face o contrapropunere. S'a câştigat mult teren.

Am aflat că Czernin certase pe ai lui, din cauza exagerărei.

La 7 jum. soseşte Kühlmann, destul de ironic: «La cât la sută aţi ajuns?»

Czernin repetă lui Lupescu declaraţiunea că aceste concesiuni le face lui Marghiloman *singur* şi că ele nu îl leagă de nici un alt guvern.

16 Martie. — Vorbesc lui Stere pentru a-l face să înţeleagă că trebue să intre în cabinet; răspunsul său îl rezervă pentru ora 5.

Germanii şi Austriacii sunt adevărat susceptibili unii faţă de alţii. Von *Kühlmann* mă roagă să trec pe la el şi-l găsesc cu scrisoarea mea în mână. Imi spune că personal el acordă toate punctele ; cu rezervă asupra ofiţerilor de legătură şi dreptul de rechiziţie acordat.

---

personnellement Severin, — à condition de louer l'Arsenal; (nous allions le fermer) — une partie de la vallée de Trotus avec Ocna. Lupescu trace d'autres concessions et l'on convient que ces Messieurs feront à leur tour une contre-proposition. — Il y a beaucoup de terrain gagné.

J'ai appris que Czernin avait rudoyé son monde à cause de l'exagération.

A 7 heures et demie arrive Kühlmann, assez narquois: — «A combien du cent êtes-vous arrivés»? — Czernin répète à Lupescu la déclaration que ces concessions il les fait à Marghiloman seul et qu'elles ne le lient pas envers un autre gouvernement.

16 mars. — Je chapitre *Stere* pour lui faire comprendre qu'il doit entrer dans le cabinet; il réserve sa réponse pour 5 heures.

— Les Allemands et les Autrichiens sont vraiment chatouilleux les uns vis-à-vis des autres. Mr. de Kühlmann me prie de passer chez lui et je le trouve, ma lettre à la main. Il me dit que *personnellement* il accorde tous les points: réserve pour les officiers de liaison et le droit de réquisition

Dar jurnalele din Viena prezintă guvernul Marghiloman ca «austriac» şi aceasta va produce mişcare în Germania. — Nevăzând nici un gazetar, nu sunt responsabil de nimic, — e afacerea contelui Czernin, — care nu mi se pare că guvernează presa —, să se explice cu el.

La 12 jum. Hranilovici aduce noul traseu. Mult mai moderat. La Sinaia nu ni s'a lăsat Buştenii, dar se grăbesc să spue că nu e un punct esenţial. Cum nu mă declar gata să examinez şi să dau răspuns, consilierul Gratz ia harta sub pretextul că e o lucrare de prezentat la doi miniştri unguri la 4 ore. Trebuia să am hârtiile la 6 ore şi nu mi-au fost trimise.

Cei doi delegaţi repetă că în afară de un guvern Marghiloman, Austria nu e legată de ultimul traseu acordat.

Contele Rex îmi comunică că pot să consider ca sigur, după înţelegere între Kühlmann şi Czernin, că armistiţiul va fi prelungit cu trei zile.

Cu Papiniu, Burghele şi Arion studiăm condiţiile economice : sărate, dar acceptabile. Petrolul român în

---

accordés aussi au fond. Mais, les journaux de Vienne présentent le cabinet Marghiloman comme «autrichien» et ça donnera des chocs en Allemagne. N'ayant vu aucun journaliste, je ne suis responsable de rien; c'est au comte Czernin, — qui ne me paraît pas gouverner la presse, — à s'expliquer avec lui.

— A 12 heures et demie *Hranilovici* apporte le nouveau tracé. Réellement modéré. A Sinaia on n'a pas lâché Buşteni, mais on s'empresse de me dire que ce n'est pas un point essentiel. Comme je ne me déclare pas prêt à examiner et à donner une réponse, le conseiller Gratz emporte la carte sous prétexte qu'il y a un travail à présenter à deux ministres hongrois à 4 heures. Je devais ravoir les pièces à 6 heures et on ne les a pas envoyées. Les deux délégués répètent qu'en dehors d'un gouvernement Marghiloman, l'Autriche n'est pas liée par le dernier tracé accordé.

— Le comte Rex me communique que je puis considérer comme acquis, *après conférence entre Kühlmann et Czernin, que l'armistice sera prolongé de trois jours.*

— Nous étudions avec Papiniu, Burghele et Arion les conditions économiques: salées, mais acceptables. Le pétrole

suspensiune. Sub forma de a lua pe socoteala noastră emisiunea Băncei Generale, — a cărei cifră rămâne nedeterminată, — Papiniu vorbeşte de un miliard—ni se pune în socoteală preţul grâului luat în timpul iernei 1916 şi tot anul 1917. E răspunsul la ceeace le estorcasem în 1915.

Avut la dejun pe ministrul baron de Mittag, generalul Hranılovici, contele F. Colloredo-Mannsfeld, Ledebur, Auersperg, Arion şi Tzigara.

18 Martie. — Iaşi. — La gară prieteni, ofiţeri, atâta lume cât permite starea de asediu. Colonelul Mircescu vrea să mă ducă spre un salon, dacă voiesc să vorbesc cu d-nii cari mă aşteaptă. Intrăm destul de misterios în infirmeria gărei, patru împreună cu Săulescu şi Meissner, care mă roagă să văd încă dacă n'ar fi mai bine să nu primesc, etc. — *Spun lămurit că am primit tot, că e o datorie de îndeplinit către ţară şi cum am cea mai bună pace ce se poate obţine, merg înainte.*

Linişesc pe cei emoţionaţi şi împreună cu generalul *Lupescu* ne ducem la Palat. Fac să treacă întâi Lu-

---

reste en suspens. Sous forme de prise à notre compte de l'émission de la Banque Générale — dont le chiffre reste indéterminé — Papiniu parle du milliard, — on nous met à charge le prix du blé pris pendant l'hiver 1916 et toute l'année 1917. C'est la revanche de ce que nous leur avons extorqué en 1915.

Eu à dejeuner le ministre baron de Mittag, le général Hranilovici, le comte Ferdinand de Colloredo-Mannsfeld, Ledebur, Auersperg, Arion et Tzigara.

18 mars. — *Iassy.* — A la gare des amis, des officiers, autant de foule que l'état de siège comporte. Colonel Mircescu veut me détacher vers un salon si je veux causer avec ces Messieurs. — On entre assez mystérieux dans l'infirmerie de la gare, à quatre avec Saulescu et Meissner, qui me prient de voir encore s'il ne vaut pas mieux ne pas accepter, etc. — *Je dis net que c'est tout accepté, qu'il y a un devoir à accomplir envers le pays et, comme j'apporte la meuilleure paix qu'on puisse obtenir, je passe outre.*

Ça calme les émus et nous nous rendons au Palais, le général Lupescu et moi.

Je fais passer Lupescu en premier; il est porteur d'une

pescu; el aduce o scrisoare pe care Czernin i-a scris-o spre a declara, — trimițându-i traseul frontierei Transilvaniei, — *că sunt concesiuni pe care le face numai și numai guvernului Marghiloman și care nu-l leagă de nici un alt guvern.*

La Palat, *Mircescu* îmi spune că Brătianu ar consimți să plece, dacă se cere în scris. Mai mult, el crede că Regina va pleca să vadă pe mama sa: — «o să o apuce un dor neașteptat». — El negociază. In toate cazurile, în menajul regesc sunt oarecari deosebiri de păreri, adaogă el.

La Rege. Tot trist, cu fața obosită. Expun Regelui ceiace am putut să capăt și din spre partea ocupației și din partea frontierei. Regele nu cunoaște nimic din condițiile economice și îi expun cererile privitoare la petrol. Vorbim și de jocul diferit: al Austriei care vrea să susție coroana, al Germaniei care își roade frâul în această chestiune. — Cât despre Basarabia, Regele e acel care a inpirat politica de a ne preface că nu o voim. Nu trebue ca gândul unei compensațiuni să fie exprimat undeva. Nu mi se pare nici că lucrurile vor merge singure

---

lettre que Czernin lui a écrite pour déclarer — en lui envoyant le tracé de la frontière transylvaine — *que ce sont des concessions qu'il fait exclusivement au gouvernement Marghiloman et que ne le lient pas envers un autre gouvernement.*

— Au Palais, Mircescu me dit que Bratianu consentirait à son départ si on le lui demande par écrit. De plus, il croit que la Reine partirait voir sa mère — «o să o apuce un dor neașteptat». Il négocie. Dans tous les cas, il y a dans le ménage royal certaines divergences de vues, ajoute-t-il.

— Chez le Roi. Toujours triste, le visage fatigué. J'expose au Roi ce que j'ai pu obtenir et du côté occupation et du côté de la frontière. Le Roi ne connaît rien des conditions économiques et je lui expose les demandes pétrole. Nous parlons aussi du jeu différent: Autriche, qui veut soutenir la Couronne; Allemagne, qui ronge son frein dans la question. Pour la Bessarabie, le Roi est celui qui a inspiré la politique de prétendre qu'on ne la veut pas. — «Il ne faut que l'idée d'une compensation soit exprimée quelque part». — Il ne me sem-

cu cei din Basarabia. Avem emisari pretutindeni; chiar la palat se găseşte un anume Schuller, ovrei bogat din Bacău, întrebuinţat pe lângă israeliţi. In toată afacerea o uşurinţă de neînţeles.

Ajungem la programul pe care îl recapitulez: disolvarea imediată, care va aduce o a doua disolvare pentru Constituantă. Regele cere să nu fie părăsite reformele, «cari sunt opera sa». — Răspund că aşa este programul meu comunicat Germanilor şi primit. Arăt că mai este de revizuit încă Regenţa, Presa. — Aprobat.— Suspendarea inamovibilităţei funcţiunilor administrative. Admis.

Suspendarea inamovibilităţei magistraţilor: 1) pentru a elimina oameni ca un Eftimie Antonescu; 2) a repune la loc pe cei înaintaţi pe nedrept; 3) a face reducerile necesare într'un personal prea numeros. — Regele pare a arăta o ezitare; las chestiunea în suspensie.

Ajung la chestiunea Brătianu. Regele: «Cum pot să-i cer să plece? De când a părăsit puterea nici nu l'am văzut!» — Eu: Este ceiace am spus şi eu, căci nu

---

ble pas non plus que cela aille tout seul avec les Bessarabiens! Nous avons des émissaires partout; se trouve même au Palais un Schuller, juif riche de Bacau, qu'on a employé auprès des Israélites. Dans toute l'affaire, une légéreté...

Nous arrivons au programme que je récapitule: dissolution immédiate qui aménera une seconde dissolution pour la Constituante. Le Roi demande qu'on n'abandonne pas les réformes «qui sont son oeuvre». — Je replique: C'est aussi mon programme communiqué aussi aux Allemands et accepté.

J'indique qu'il y a à reviser encore la Régence, la presse. Approuvé.

Suspension inamovibilité fonctions administratives. — Admis. Suspension inamovibilité magistrats: 1) pour éliminer des gens comme le Eftimie Antonescu; 2) remettre en place ceux qui ont été indûment avancés; 3) faire les réductions nécessaires dans un personnel trop nombreux.

Le Roi semble marquer une hésitation; je laisse la question en suspens. J'arrive à la question Bratianu. Le Roi: «Comment puis-je exiger de lui qu'il s'en aille? Depuis qu'il a quitté le pouvoir, je ne l'ai même pas vu!» — Moi: «C'est

avem lege de exil. Dar trebue să previu pe M. V. că trebue să iau faţă de aliaţi angajamentul că, dacă d-nul Brătianu nu pleacă, voi fi silit să-l pun în judecata Camerei. Atunci nu aşi mai avea opunere din partea Coroanei. Este o condiţiune pentru mine ca să iau puterea. — Nu întâmpin obiecţiuni.

După amiazi am recapitulat acest punct al programului.

Ajungem la compunerea ministerului. In potriva ori cărei aşteptări, Regele face o excelentă primire numelui lui Hârjeu. Dar obiecţiune formală contra lui Gr. Cantacuzino, împotriva căruia mai arătase opoziţiune într'o telegramă lui Lupescu; dar e prea târziu, fiind legat deja faţă de Cantacuzino. Regele vorbeşte de «Minerva», de 2 şi jum. milioane câştigate trecând dela francofilie la germanofilie etc. Pune o insistenţă specială. — Trebue să revăd pe Rege la 4 ore şi rog pe M. S. să se gândească la obiecţiunile ce prezint pentru suspendarea magistraturei.

D'abia întors, Mitilineu, Meisner, mulţi alţi încă,

---

ce que j'ai objecté aussi, car nous n'avons pas de loi d'exil. Mais je dois prevenir Votre Majesté que je suis obligé de prendre vis-à-vis des alliés l'engagement que si Mr. Bratianu ne s'en va pas, je serais obligé de le laisser mettre sous jugement par la Chambre. Je n'aurais pas alors d'opposition de la part de la Couronne. C'est une condition, pour moi, de la prise du pouvoir. — Pas rencontré d'objection.

J'ai recapitulé l'après-midi ce point de programme.

Nous arrivons à la composition du ministère. Contre toute attente, le Roi fait un excellent accueil au nom de Harjeu. Mais objection formelle contre Grégoire Cantacuzène, contre lequel il avait déjà marqué opposition dans un télégramme envoyé à Lupescu, mais trop tard pour ne pas être engagé envers Cantacuzène. — Le Roi parle de la «Minerva», de 2 et demie millions gagnés à tourner de la francophilie à la germano-philie, etc. Il met une insistance particulière. Je dois revoir le Roi à 4 heures et je prie Sa Majesté à penser aux objections que je presente à la suspension de la magistrature.

A peine rentré, Mitilineu, Meissner, bien d'autres encore

protestând contra numirei lui Gr. Cantacuzino; e o revoltă generală. Mă hotărăsc să o contramandez la București prin Arion. — La 4 ore anunț pe Rege că suspend această numire. (Regele propusese ca să fie mai târziu). Deodată nu mai face nici o obiecție la făgăduiala suspendărei inamovibilităței. După aceia multă vorbă, inutilă. Mai ales satisfacție de a fi scăpat de un vis rău. — Vreau să plec, dar sunt reținut ca să mi se arate decorațiuni creiate de Regina... etc.

Numirea mea este făcută și apare îndată în «Monitor».

19 Martie. -- Miniștrii din București sosesc. Arion apucat de o criză: petrolurile, pe care nu poate să le iscălească; se reiau condițiile ocupărei și el nu poate să primească; apoi Basarabia, etc. Mă cam supăr; fapt este că la trei zile după acceptarea de către Kühlmann, a reveni asupra unei chestiuni regulate, e un procedeu care dă de gândit. Dar suntem oare liberi să reflectăm?...

— La 2 ore prestarea jurământului. *Regele* ține o cuvântare în care recunoaște tot prețul sacrificiului ce ne este impus.

---

protestent contre la nomination de Grégoire Cantacuzène. C'est une révolte générale. Je me décide à le contremander par Arion, à Bucarest. A 4 heures j'annonce au Roi que je suspends cette nomination. (Le Roi avait proposé que ce soit *plus tard)*. Du coup il ne fait plus aucune objection à la promesse de suspension inamovibilité. Long bavardage, inutile, ensuite. Surtout satisfaction d'avoir échappé à un cauchemar. Je veux partir et suis retenu pour qu'on me montre des décorations créées par la Reine, etc.

— *Ma nomination est faite et paraît aussitôt au «Moniteur».*

19 mars. — Les ministres de Bucarest arrivent. Arion repris d'un accès d'hystérie: les pétroles, — qu'il ne peut signer; on reprend les conditions de l'occupation et lui ne peut accepter; et la Bessarabie, etc., etc. Je me fache un peu. Le fait est que trois jours après acceptation par Mr. Kühlmann, revenir sur une question réglée, c'est un procédé qui donne à réfléchir. Mais sommes-nous seulement libres de réfléchir? ..

— A deux heures prestation du serment. Le Roi fait un speech dans lequel il reconnaît toute la valeur du sacrifice qui nous est imposé.

— La 5 ore mă primeşte *Regina*. Foarte mişcată, cu ochii în lacrimi, îmi spune că e turburată revăzând în triste momente persoane pe care nu le-a văzut de mult. — Ii reamintesc că am cerut pacea înainte de ocuparea Bucureştiului. — Prăbuşirea Rusiei ! Ce tragică nenorocire ! Incetarea trimiterilor surorei sale şi nici un raport cu ea de acum înainte. — Spun: Pacea e grea, foarte grea. — Regina, cu un fulger în ochi şi pumnul ridicat : Setea de revanşă se va întări şi mai mult. — Eu: Chiar de aşi sdrobi iluziuni scumpe, M. V. trebuie să ştie că pentru noi s'a sfârşit; Antanta are destule griji pentru ca să fie mulţumită de sfârşitul aventurei orientale. — Se vorbeşte de caritate, doamne care s'au devotat : Regina vrea să le trimeată decoraţiunea sa.— Audienţa nu prea a avut înfăţişarea să se resimtă prea mult de trecut...

— Redactez comunicatul.

20 Martie. — Cu Prezan şi generalul Hârjeu ne ocupăm de Basarabia. Sfatul ţărei, după ce deposedase pe proprietari, s'a întors la sentimente mai puţin spoliatoare şi a fixat regule de lucru, cari nu lasă însă marilor

---

— A 5 h. la Reine me reçoit. Très émue, les yeux en larmes, elle dit que cela lui fait quelque chose de revoir si tristement des personnes qu'elle n'a pas vues depuis si longtemps.. Je lui rappelle que j'ai demandé la paix avant l'occupation de Bucarest. L'effondrement de la Russie! Quel tragique malheur! Cessation de tous les envois de sa soeur et plus de rapports avec elle. — Je dis: «La paix est dure, très dure!» — Elle, avec un éclair dans les yeux et le poing levé: «Ça ne fera que raffermir la soif de la revanche». — Moi: «Au risque de briser des illusions chèrement caressées, que Votre Majesté sache bien que c'est fini pour nous; l'Entente aura assez de ses soucis pour ne pas être contente de l'aventure orientale qui prend fin». — On parle charité — dames qui se sont devouées: la Reine veut leur envoyer sa décoration. — L'audience n'a pas eu l'air de se ressentir par trop du passé... Je rédige le communiqué.

20 mars. — Avec Presan et le général Harjeu nous nous occupons de la Bessarabie. Le Sfatul Ţarei, après avoir dépossédé les propriétaires est revenu à des sentiments moins spoliateurs et à fixé des règles de travail, mais qui ne lais-

proprietari mijloace ca să-şi cultive moşiile. In ajun, proprietarii primiţi de Rege şi de mine: ei propun să se supună legei româneşti votată la Iaşi. Decidem că, fără să ne amestecăm în regularea certurilor asupra proprietăţei, se vor da trupe şi cai marilor proprietari pentru ca pământurile să nu rămână necultivate.

— 10 ore revăd pe M. S. Convorbire lungă fără importanţă. Vorbind de Regina : «E încă foarte exaltată». — Insinuez că o călătorie i-ar face bine. Mircescu îmi spusese în ajun că era vorba de o plecare la mama Reginei. Toţi cei dinprejur «ultra emballés» pentru Francezi. Dealtfel Charles Lahovari şi Mitilineu îmi spun că pe când ofiţerii englezi şi americani şi-au dat proviziunile lor Crucei Roşii, Francezii au vândut tot, cu preţuri mari, chiar cel mai mic pachet de chocolată.

— Parlamentarii arestaţi la Odessa de oamenii lui Rakowski au fost luaţi la apropierea trupelor germane şi transportaţi la Sevastopol. Scrisoare dela Cerbacev

---

sent pas de moyens aux grands propriétaires de cultiver leurs terres. La veille, les propriétaires reçus par le Roi et par moi: ils offrent de se soumettre à la loi roumaine votée à Iassy. Nous décidons que, sans nous mêler de règler les différends sur la propriété, on donnera des troupes et des chevaux aux grands propriétaires pour que les terres ne restent pas en friche.

10 h., je revois Sa Majesté. Longue conversation sans aucune portée; parlant de la Reine: «Elle est encore très exaltée». — J'insinue qu'un voyage ferait du bien. Mircescu m'avait dit la veille qu'on méditait une fugue auprès de la mère de la Reine. Tout l'entourage ultra-emballé sur les Français. D'ailleurs, Charles Lahovary et Mitilineu me disent qu'alors que les officiers anglais et américains ont donné leurs provisions et leur superflu à la Croix Rouge, les Français ont tout vendu, à des prix forts, même la moindre tablette de chocolat.

— Les parlementaires arrêtés à Odessa par les gens de Rakowsky ont été enlevés à l'approche des troupes allemandes et transportés à Sebastopol.

— Lettre de Tcherbatcheff pour prendre plutôt date. Il

prin care îmi comunică că are multe greutăţi privitor la demobilizarea sa şi mă întreabă în mod formal dacă poate compta pe ajutorul guvernului meu. — Răspund că nimic nu va fi schimbat din deciziunile luate înainte.

Examinat situaţiunea financiară. Şeful comptabilităţei, Anghelescu, mi-o rezumă astfel: venituri, *pe lună,* 8.000.000 (opt milioane); cheltuieli, *pe zi,* opt milioane. Avem încă la bancă un sold din împrumutul de 90.000.000. Găsesc trate, de la legaţiunea engleză, cea mai mare parte de la guvernele francez şi englez, cam pentru 45.000.000. Contez pe această rezervă ca să constitui baza unui nou împrumut la Bancă. Era convenţie cu aliaţii ca să se primească începând dela Decembrie 1917, câte 50.000.000 franci pe lună, însă la 1 Februarie ni se datora: Franţa 41.000.000 şi jumătate franci, Englitera 140.000 livre st. şi Statele Unite 5.000.000 dolari! Sunt hotărît să nu cer nimic din aceşti bani.

21 Martie. — Intors la Bucureşti la ora 2. Dealungul drumului coloane de demobilizaţi pe jos; bietele femei stau la marginea satului aşteptând ceasuri şi ceasuri...

---

me fait savoir qu'il a beaucoup de difficultés au sujet de sa démobilisation et me demande formellement s'il peut compter sur le concours de mon gouvernement. Je réponds que rien ne sera changé aux décisions antérieurement prises.

— Examiné la situation financière. Le chef de la comptabilité, Anghelescu, me la résume ainsi: Revenus, par mois, 8 millions; dépenses, par jour, 8 millions. Nous avons encore à la Banque un solde d'emprunt de 90 millions. Je trouve des traites de la légation d'Angleterre, — c'est la majeure partie du gouvernement français et du gouvernement anglais pour environ 45 millions. Je compte sur cette réserve pour constituer la base d'un nouvel emprunt à la Banque. — Il y avait convention avec les alliés de recevoir, à partir de décembre 1917, chaque mois, 50 millions fr.; or, au 1-er février on nous devait déjà: la France 41 millions 500.000 fr., l'Angleterre 1.400.000 livres sterling et les Etats-Unis 5.000.000 dollars! Je suis décidé à ne rien exiger de cet argent.

21 mars. — Retour Bucarest à 2 h. Tout le long de la route des colonnes à pied de démobilisés; les pauvres femmes sont à l'orée des villages, les attendant des heures et des heures.

— Văd pe *Kühlmann*, pe care îl pun la curent şi care îşi păstrează un dinte contra Dinastiei. Mai puţină insistenţă ca altă dată în ce priveşte plecarea silită a lui Brătianu.

Vizitez de asemenea pe *Czernin*, dela care o scrisoare mă aştepta acasă. El mă felicită, dar îmi spune că concesiunile sale în chestiunea graniţelor nu pot depăşi ceiace Hranilovici indicase experţilor noştri. Dealtfel Lupescu şi Mircescu (înaintat general) sunt foarte neliniştiţi: deoparte refuzul lămurit al lui Czernin, de altă parte încurajarea excesivă a lui Hell şi a tuturor ofiţerilor să nu se lase, căci vor sili pe Austriaci să cedeze, şi mai ales turburare din cauza lui Arion, care umple cerul de declaraţiuni că nu poate semna, că se retrage... Ii liniştesc, înştiinţându-i că am o împuternicire care îmi permite să mă substitui lui.

In cursul zilei conferinţă cu Hranilovci şi von Gratz care îmi arată traseul lor, dar ne lăsându-mi harta sub motiv că mai au să vorbească cu doi miniştri unguri. Trebue să mi se comunice harta la 6 ore; n'am

---

— Visite Kühlmann que je mets au courant et qui garde sa dent contre la dynastie. Moins d'insistance que par le passé au sujet du départ forcé de Bratianu.

— Je rends visite aussi à Czernin, dont une lettre m'attendait à la maison. Il me félicite, mais il me dit que ses concessions dans la question des frontières ne peuvent aller au-delà de ce que Hranilovici avait indiqué à nos experts. D'ailleurs, Lupescu et Mircescu (avancé général) sont très inquiets: d'un côté refus net de Czernin, d'autre côté encouragement excessif de Hell et de tous les officiers de tenir bon, car ils obligeront les Autrichiens à marcher, et surtout trouble du fait d'Arion qui remplit le ciel de ses déclarations: qu'il ne peut signer, qu'il se retire... Je les calme, en leur annonçant que j'ai une patente qui me permettra de me substituer à lui.

— Le jour même conférence avec Hranilovici et von Gratz, qui veulent bien me montrer leur tracé, mais ne me laissent pas leur carte sous le prétexte qu'ils ont encore à conférer avec deux ministres hongrois. On doit me communiquer la carte à 6 h. Je ne l'ai eue que le lendemain à 10 h.

avut-o de cât a doua zi la 10. Ei *îmi* concedase băile Slănic şi o rază în jurul Buştenilor.

Marea ofensivă pe frontul apusean a început. Austriacii au dat artileria lor. Luptele încep în stil mare.

22 Martie. — Zi întunecată.

Dimineaţa sosesc *experţii* noştri pe care îi trimisesem la Hranilovici cu o scrisoare, prin care insinuam că s'ar putea vorbi în trei cu o autoritate supremă militară pentru arbitraj.

Apăs asupra punctului că luarea basinului Lotrului e o curată afacere comercială pentru o societate din Budapesta.

Experţii noştri — Lupescu şi Mircescu — căci nu ştiam de prezenţa lui Coandă — n'au putut obţine nimic. Când au vorbit de arbitraj (nu ştiu dacă au pronunţat numele lui Mackensen), Hranilovici a răspuns cu semeţie că nu recunoaşte pe nimeni deasupra marelui lor Cartier. Generalilor noştri li s'a părut că ruptura e gata. Au pronunţat acest cuvânt. Şi Arion îmi tot spunea că Mareşalul a autorizat ca numele lui să fie pus înainte....

Ces Messieurs m'avaient concédé les bains de Slanic et un rayon autour de Busteni.

La grande offensive sur le front Ouest a commencé.

Les Autrichiens ont donné leur artillerie. Ça commence dans un grand style.

22 mars. — Journée noire.

— Le matin arrivent nos experts que j'avais envoyés à Hranilovici avec une lettre par laquelle j'insinuais qu'on pourrait causer en tiers avec une autorité suprème militaire pour les départager. J'insistais sur le point que la prise du basin du Lotru était une pure affaire commerciale pour une société de Budapest. Nos experts — Lupescu et Mircescu — car j'ignorais la présence de Coanda — n'ont rien pu obtenir; quand ils ont parlé d'arbitrage (je ne sais s'ils ont prononcé le nom de Mackensen), Hranilovici a répondu avec hauteur qu'il ne reconnaissait personne au-dessus de leur Grand Quartier. Les généraux avaient l'impression de la rupture. Ils ont prononcé le mot. Et Arion me disait toujours que le Maréchal a autorisé qu'on le mit en avant... Le soir à 8 h.

— Seara, la 8, primesc dela Czernin o scrisoare *oficială,* de mâna lui, prin care îmi notifică că nu va mai ceda nimic *şi că războiul va continua.* Trimit pe Mircescu să arate scrisoare lui Kühlmann, pe care nu-l găseşte; dar pe la 9 ore i-o arată lui Hell.

— Ţinem două şedinţe, una dela 10 jum. la 1 şi alta dela 4—7, la *Kühlmann.* Arion şi cu mine. De partea cealaltă E. S. Kriege, conducătorul jocului, tare ca stânca, chiţibuşar, prevăzător, memorie grozavă; generalul Hell binevoitor; căp. Dechert, ajutorul lui Weltzer, şi Horstmann. Istorii noi, necomunicate, eu studiind cu totul un alt proect în timpul călătoriei mele de întoarcere ; Arion rău dispus şi mereu gata să se retragă. Discuţiune aprinsă, uneori prea vie. Toată lupta e pentru regimul teritoriului ocupat şi pentru dreptul de rechiziţie. Ne retragem puţin satisfăcuţi. Kühlmann foarte puţin interesat şi neintervenind decât în favoarea noastră. Acest lucru mărea necazul lui Kriege. Smulg în sfârşit principiul ca să-mi fac numirile cu totul independent de semnătura tratatului.

Când mă întorc sdrobit, cad pe neaşteptate pe chestiunea Czernin.

---

je reçois de Czernin une lettre *officielle,* de sa main, par laquelle il me notifie qu'il ne cédera plus rien *et que c'est la continuation de la guerre.* J'envoie Mircescu montrer la lettre à Kühlmann qu'il ne trouve pas, mais il la montre vers 9 h. à Hell.

— Nous tenons deux séances, l'une de 10 et demie à 1 h. et l'autre de 4 à 7 chez Kühlmann. Arion et moi; de l'autre côté S. E. Kriege, le meneur de jeu, ferré à glace, dur comme roc, chicanier, mémoire prodigieuse; le général Hell, bienveillant; le capitaine Deckert, le second de Welzer et Horstmann. Textes nouveaux, non communiqués, moi ayant étudié tout un autre projet pendant le voyage de retour; Arion hargneux et toujours prêt à rendre son tablier. Discussion animée, parfois trop vive. Toute la bataille est sur le régime du territoire occupé et sur le droit de réquisition. Nous nous retirons peu satisfaits. Kühlmann, très détaché et n'intervenant qu'en notre faveur. Cela augmentait la rage de Kriege. J'arrache le principe de faire mes nominations en toute indépendance dès la signature. Quand je rentre tordu, je tombe sur la tuile Czernin.

23 Martie. — Prima mea grije este să scriu lui Czernin o scrisoare prietenească. Fac apel la el împotriva experţilor săi şi stabilesc principiul că în preliminarii nu s'a semnat decât *o rectificare de frontieră, iar nu o strămutare a întregei frontiere.*

Pe la 10, d. de *Kühlmann* vine să mă vadă: «Trebue să vă înţelegeţi cu Czernin (mi-o repetă de două ori). Nu propuneţi arbitragiul Mareşalului, căci va fi rău şi nu voim ca Germania să aibă Ungaria pe braţe». — Plecând adaogă: «N'ar trebui ca d-nul Arion să fie aşa de puţin împăciuitor. Au atins punctul delicat...»

Fac contra-propunerile mele ; Tzigara redactează în nemţeşte. Sunt cam în întârziere din această cauză şi conferinţa trebue să reînceapă la 3 ore. La dejun, luând pe Coloredo şi Ledebur, îl întreb la eşire: Czernin s'a supărat degeaba ; cum se poate, spre pildă, să se susţie frontiera Sinaia ? Colloredo îmi lasă să înţeleg că pentru Sinaia voi avea satisfacţie.

Trecând să iau pe *Arion,* îl pun în curent cu demersul lui Kühlmann care sprijină pe Czernin; din nou

---

23 mars. — Mon premier souci est d'écrire à Czernin une lettre amicale. J'en appelle à lui de son expert et j'établis le principe qu'on n'a signé dans les préliminaires qu'une *rectification de frontière, non un déplacement de toute la frontière.*

Vers 10 h. Mr. de Kühlmann vient me voir: «Il faut vous arranger avec Czernin (il me répète deux fois). Ne proposez pas l'arbitrage du Maréchal, ça sera pire et nous ne voulons pas que l'Allemagne ait la Hongrie sur les bras». — En partant, il ajoute: «Il ne faut pas que Mr. Arion soit si peu conciliant. Ils ont touché le point délicat...».

— Je rédige mes contre-propositions et c'est Tzigara qui fait les rédactions allemandes. Ça me met en retard et la conférence doit reprendre à 3 h.

— A déjeuner, ayant pris Colloredo avec Ledebur, je lui demande à la sortie: Czernin s'est faché à tort; comment peut-on, par exemple, soutenir la frontière Sinaia? Colloredo me fait entendre qu'à Sinaia j'aurai satisfaction.

— En allant chercher Arion, je le mets au courant de la démarche de Kühlmann, qui appuit Czernin; de nouveau,

fără să ştie de ce e vorba, îmi spune : «E mai bine să nu facem pace». — Eu : Şi pe urmă ? — *Arion : Vor năvăli în Moldova şi o să câştigăm, scăpându-ne de Rege. — Eu : Credeam că cu prilejul jurământului asiguraseşi cu multă căldură pe Rege de credinţa ta... Bagă de seamă, văd influenţa fiului tău ; cunosc antidinasticismul şi carpismul lui. Dar nu pot să siluesc conştiinţa ta; poţi să mergi atât de departe cât îţi permite conştiinţa; dacă te opreşti, îţi voi lua locul şi voi merge singur înainte ; m'am închinat scăpărei ţărei şi nu voi da înapoi». — N'am vorbit degeaba : a devenit mai cuminte.*

— La conferinţă am obţinut câteva concesiuni. Dar asupra art. 7 din cap: evacuarea teritoriului, luptă înverşunată la care se uneşte Hell : pentru strângerea recoltei 1918, lemnul, petrolul, etc. vor să aibă dreptul de rechiziţie directă. Declară că dacă sunt silit, voi continua şi voi semna pacea, dar a doua zi voi trage, în ceeace mă priveşte, consecinţele. — Mare emoţie ; consultare ; amânat pentru mâine.

Arion a prezentat la desbatere un ordin al genera-

---

sans savoir de quoi il s'agit, il me dit: «Il vaut mieux ne pas faire la paix». — Moi: «Et après?» — Arion: *«Ils envahiront la Moldavie et on y gagnera d'être débarrassé du Roi». — Moi: «Je croyais qu'à l'occasion du serment tu as très chaleureusement assuré le Roi de ta fidèlité... Fais attention, c'est l'influence de ton fils; je connais son anti-dynasticisme et son carpisme. Mais je ne puis forcer ta conscience; tu iras aussi loin que te le permet ta conscience; si tu t'arrêtes, je prendrai ta place et j'irai seul de l'avant; je me suis voué au salut du pays, je ne reculerai pas». — Ce ne fut pas sans écho: il a été plus sage.*

— A la conférence, obtenu quelques concessions. Mais sur l'article 7 du chapitre «Evacuation du territoire», lutte acharnée à laquelle se joint Hell: pour la rentrée de la récolte 1918, le bois, le pétrole etc., ils veulent garder le droit de réquisition directe. Je déclare que si on me force, je continuerai et je signerai la paix, mais le lendemain j'en tirerai, en ce qui me regarde, les conséquences. Grand émoi; on se consulte; remis à demain. Arion a versé au débat un ordre du général de Teleorman qui réquisitionne

lului din Teleorman, care rechiziţionează tot porumbul rămas, afară de sământă 500 gr. (!) pe zi de locuitor şi aceasta numai până la 1 August! Ce va mânca ţăranul până la noua recoltă?

— O depeşă dela colonelul *Boyle*, faimosul Canadian care s'a făcut îngerul protector al Românilor luaţi ca zălog de bolşevici, îmi comunică că a obţinut libertatea lor şi că i-a adus înapoi la Odessa.

— Convenţiunea pentru schimbul prizonierilor s'a încheiat. Germanii şi Austriacii foarte binevoitori. Bulgarii fac şantaj : Nu vor să le dea drumul (n'avem nimic de schimbat cu ei), decât dacă se permite Bulgarilor din Bolgrad să le dea 11.000 tone de cereale.

— La ora 9 seara scrisoare dela Hranilovici pentru reluarea tratativelor, cu o frază exprimând speranţa că ne vom putea înţelege. In sfârşit!

— Veştile de pe frontul francez, îmi comunică Horstmann, sunt foarte bune pentru Germani: pe o lărgime de 70 km. şi pe o adâncime de 5, ei au cucerit liniile; 30.000 prizonieri, 400 tunuri. Hell a primit în şedinţă veşti îmbucurătoare, judecând după faţa lui.

---

tout le maïs restant, sauf la semence; 500 grammes (!) par jour par tête d'habitant, et cela seulement jusqu'au 1-er août. Que mangera le paysan jusqu'à la nouvelle récolte? — Un peu de malaise chez les militaires.

Une dépêche du colonel Boyle, le fameux Canadien qui s'érige en ange tutélaire des Roumains pris comme otages par les bolchevistes, me communique qu'il a obtenu leur délivrance et qu'il les a ramenés à Odessa.

— La convention pour l'échange des prisonniers a été conclue. Très bien-veillants les Allemands et les Autrichiens. Les Bulgares font du chantage: ils ne veulent les rendre (nous avons rien à échanger) que si on permet aux Bulgares de Bolgrad de leur livrer 11.000 tonnes de céréales.

— A 9 h. soir, lettre de Hranilovici pour reprendre les pourparlers avec une phrase exprimant l'espoir qu'on pourra s'arranger. Enfin!

— Les nouvelles du front français sont très bonnes, me communique Horstmann: «Sur une largeur de 70 km. et sur une profondeur de 5 km., les Allemands ont conquis les lignes anglaises; 30.000 prisonniers, 400 canons». Hell a reçu en pleine séance des nouvelles qui devaient le réjouir à voir sa mine.

24 Martie. — Experţii noştri, afară de Coandă, se duc la Hranilovici cu instrucţiunile mele, în timp ce mă duc la Czernin. Trebue să notez că Mircescu fusese înştiinţat confidenţial de generalul Hell că trebue să ne înţelegem, deoarece Czernin se plânsese că, nefiind susţinut de Germani, el n'avea decât să se retragă.

Czernin mă primeşte ca pe un camarad : «Inţelegi, scumpul meu Alexandru, poziţiunea mea. Am ordine precise. Pot să-mi dau demisia, dar e tot ce pot face. Hotărăşte condiţiunile. Voi spune îndată da sau nu, dar ceiace generalii voştri cer, nu e posibil. — Nu uitaţi că trebue să am puterea să vă scap de ocupaţia germană». — Insemnăm cu creionul : 1) Vest Severin pe creastă ; 2) Basinul Lotrului. El : Va fi pe din două ; 3) Sinaia Nord de Azuga; 4) Slănic prin Hârja. — Acord complect, afară de numărul 4 ad referendum.

El e neliniştit de spiritul dela Iaşi şi de ceeace se petrece în jurul Reginei. A scăpat pe Rege şi ar vrea ca aceasta să nu fie o greşală politică.

In sfârşit îmi propune să cumpere din artileria noastră; pune preţ pe ea. Declar că nu pot decide îna-

---

24 mars. — Nos experts, moins Coanda, se rendent chez Hranilovici avec mes instructions, pendant que je me rends chez Czernin. Il faut noter que Mircescu avait été averti confidentiellement par le général Hell qu'il fallait s'entendre, car Czernin s'était plaint que, n'étant pas soutenu par l'Allemagne, il n'avait qu'à se retirer.

Czernin me reçoit en camarade. «Comprenez, mon cher Alexandre, ma position. J'ai des ordres précis. Je puis donner ma démision, mais c'est tout ce que je puis faire. Fixez vos conditions. Je vous dirai de suite oui ou non, mais ce que vos généraux veulent c'est impossible. N'oubliez pas que je dos avoir la force de vous débarrasser de l'occupation allemande. — Nous traçons au crayon : 1) Ouest Severin sur la crète; 2) le bassin du Lotru. — Lui: «Ce sera par moitié»; 3) Sinaia-Nord Azuga;— 4) Slănic par Hirgea.— Accord sauf No. 4 *ad referendum.*

Il est inquiet de l'esprit à Iassy et de ce qui se passe autour de la Reine. Il a sauvé le Roi et voudrait que ce ne fut pas une faute politique.

Enfin, il me propose d'acheter de notre artillerie. Il y met du prix; je déclare ne rien pouvoir décider avant d'avoir

inte de a fi văzut pe Rege. Caut să câştig timp. Ar fi un gest militar care ne-ar da poate libertatea de acţiune în Basarabia, aşa cum o propunea Czernin înainte de călătoria mea a doua la Iaşi.

Kühlmann, care făgăduise să vie înainte de 10 jum., n'a venit. Mărturisesc că sunt mulţumit de aceasta.

Czernin îmi spune că acum o săptămână, Clemenceau a cerut la Viena condiţiile păcei ; după înţelegere cu Berlinul, Czernin a răspuns : pentru Franţa statu-quo dinainte de război. Clemenceau a refuzat. Czernin consideră aceasta ca o nebunie. De aici porneşte ofensiva : va costa un milion de oameni din ambele părţi.

— La ora 11, convocat fiind de Praschma, merg la «Wirtschaftsverband». Ca Români : Lupu Kostaki, P. Theodoru şi Antipa. *Praschma* explică, că populaţia ţării ocupate nu mai are hrană decât până la 31 Mai; că de la acea dată, trebue să se caute să se importeze din Basarabia. Va trebui deci *10.000 vagoane* pentru două luni. — Inţeleg că sunt ordine să se ia tot, deşi Praschma pretinde că pur şi simplu nu s'a avut ceeace

---

vu le Roi. Je cherche à gagner du temps. Ce serait là le geste militaire qui nous donnerait peut-être la liberté d'action en Bessarabie tel que le proposait Czernin avant mon second voyage à Iassy. Mr. de Kühlmann, qui avait promis de faire son apparition avant 10 h. et demie, n'est pas venu. Je suis plutôt content de son absence.

Czernin me dit que, il y a une semaine, Clemenceau a demandé à Vienne les conditions de la paix; après entente avec Berlin, Czernin a répondu: pour la France le statu-quo d'avant la guerre. Clemenceau a refusé. Czernin considère que c'est une folie. De là l'offensive qui sera terrible: elle coûtera un million d'hommes des deux côtés.

— A 11 h., sur convocation de Praschma, je vais au Wirtschaftsverband. Comme Roumains: Lupu Kostake, Paul Teodoru et Antipa. Praschma explique que la population du pays occupé n'a plus de nourriture que jusqu'au 31 mai; qu'à partir de cette date il faudra chercher à importer de Bessarabie. Il faudra 10.000 wagons pour deux mois. Je comprends qu'il y a des ordres de pomper, quoique Praschma prétend que tout simplement on n'a pas eu ce qu'on espérait d'après

se sperase după declarațiile producătorilor.—Obiectez că nu știu ceeace poate da Basarabia, din care sug și Moldova și Bulgaria, care ar vrea să scoată 1100 vagoane; că voi face anchetele și voi lua măsurile necesare, dar că «Verwaltung» era datoare să păstreze în țară ceiace era necesar țărei. — Lupu și Antipa declară că și *O. K. M.* și «*Militär-Verwaltung*» declarase totdeauna formal, că alimentarea era asigurată până la recoltă. In urmă mi-a spus Lupu că această asigurare i-a fost reînoită când i s'a explicat motivele pentru care s'a diminuat rația de porumb de la 750 gr. la 500 gr. și acea de făină la 300 gr.

— După amiază, *Ledebur,* tot om subțire, a venit să se scuze de modul prea brusc cu care comunicarea mi-a fost făcută. Ordinul de a mai asigura încă una mie de vagoane l'a motivat: nu-l poate discuta. Dar este convins că eșirea grânelor nu se va putea face cu ușurință, și dacă se poate avea necesarul din Ucraina, nu se va mai face aceste exportări. D. de Kriege mi-a afirmat și el, că dacă Ucraina predă milionul de

---

les déclarations des producteurs. J'objecte que je ne sais ce que peut donner la Bessarabie, sur laquelle tirent la Moldavie et la Bulgarie, qui voudrait en extraire 1100 wagons; que je ferai les enquêtes et prendrai les mesures nécessaires, mais que la Verwaltung devait garder dans le pays ce qui est nécessaire au pays.

Lupu et Antipa déclarent que et l'O. K. M. et la Militär-Verwaltung avaient toujours déclaré formellement que l'alimentation était assurée jusqu'à la récolte. Lupu m'a dit ensuite que cette assurance lui avait été donnée encore une fois lorsqu'on lui a expliqué les raisons pour lesquelles on diminuait de 750 a 500 gr. la ration de maïs et à 300 gr. la ration farine.

L'après-midi, Ledebur, toujours gentilhomme, est venu s'excuser de la brusquerie de la communication qu'on m'a faite. C'est un ordre venu d'assurer encore 1000 wagons, qui l'a motivé. On ne peut le discuter. Mais est convaincu que la sortie des grains ne pourra se faire en un tour de main. Et si on a de l'Ukraine le nécessaire, on ne donnera pas suite à ces exportations. Mr. de Kriege m'a aussi certifié que si l'Ukraine livre le million de tonnes qu'elle s'est engagé, on

tone la care s'a angajat, o să ne lase în pace. *Trimit imediat generalului Hârjeu instrucțiunile necesare ca să se sechestreze grâul din Basarabia și să se facă un inventar.* (Scrisoare încredințată maiorului Sc. Lahovary, curier).

— Inainte de ora 1 la *Kühlmann :* a aflat cu plăcere că ne-am înțeles, Czernin și cu mine. «Am sosit, cum adeseori se întâmplă în viață, când logodnicii se înțeleseseră deja». Subțire cum este, mi-a prezentat pe specialistul lui, dr. Herz, căruia i-a dat instrucții ca petrolul să fie discutat «en petit comité» cu el, și mai ales tranșat cu cele mai mari menajări pentru interesele românești. Se va reduce *mai multe puncte la sută.* — Se nimerește că tocmai în dimineața aceea scrisesem lui *Arion,* că Parlamentul pe care îl convocase, cu toți Bărbuleștii și Ștefăneștii din lume, nu putea eși la nimica practic. Mă duc la el la 2½ ca să-l pun în curent și mai ales ca să-i spun că era imposibil de a face un contra-proect și că trebue să luăm ca bază de discuție proectul german. — Arion: Dar cine a vorbit vre-o dată de contra-proect ? — Or, ieri, în prezența mea, a comu-

---

nous laissera tranquilles. J'envoie de suite au général Herjeu les instructions nécessaires pour qu'on séquestre les blés de Bessarabie et qu'on fasse un inventaire. (Lettre confiée au commandant Charles Lahovary, courrier).

—Avant une heure chez Kühlmann: il a appris avec plaisir que nous nous étions entendus, Czernin et moi. «Je suis arrivé, comme souvent il arrive dans la vie, quand les fiancés se sont déjà entendus». Fin comme il est, il me présente son spécialiste, le docteur Hertz, à qui il a donné des instructions pour que le pétrole soit discuté «en petit comité» avec lui et surtout tranché avec les plus grands ménagements pour les intérêts roumains. On descendra «de plusieurs pour cent». Il se trouve que le matin même j'avais écrit à Arion que le Parlement qu'il avait convoqué, avec tous les Barbulescu et Stefanescu imaginables, ne pouvait mener à rien de pratique. Je retourne chez lui à 2 h. et demie pour le mettre au courant et surtout lui dire que c'était impossible de faire un contre-projet et qu'il fallait prendre pour base de discussion le projet allemand. — Arion: «Mais qui a jamais parlé de contre-projet?» — Or, hier, en ma présence, il a communiqué à Mr.

nicat el d-lui de Koerner — altă Excelenţă — că-i va trimite a doua zi contra-proectul.

— Primesc prin inginerul Roiu raportul dela Odessa. Scriu noi instrucţii lui Hârjeu, ne putând încă pleca.

— La ora 6, generalii se reîntorc buimăciţi. Arion îi chemase ca să le spună *să nu cedeze nimic.* Or, îi comunicasem peste zi concesiunile obţinute de mine şi se arătase încântat: «Ai obţinut Azuga? Dar asta este un mare succes!».

Câteva minute mai târziu, Kriege, însoţit de Austriacul von Peters, îmi aduce protocolul cu articolele votate eri. N'am câştig de cauză în chestia rechiziţiilor. Este anul marei crize pentru noi — zice Kriege —, trebuie să avem certitudinea că pentru 1918 tot ce ne revine din recoltă, va sosi la destinaţie. Chestia evreiască este formulată cu menajări, toată lumea este ahtiată să se termine. După Kriege, ofensiva a pătruns cu 20 klm. de adâncime pe o lărgime de 90 klm.

— Toată lumea este jignită de atitudinea ofiţerilor de rezervă şi de spiritul demobilizaţilor cari se întorc.

---

de Koerner — autre Excellence — qu'il lui enverrait le lendemain le contre-projet !

— Reçois par ingénieur Roiu rapport sur Odessa. Ecris de nouvelles instructions à Harjeu, ne pouvant encore partir.

A 6 h. les généraux reviennent ahuris. Arion les appelle pour leur dire de ne rien céder: or, je lui avais communiqué dans la journée les concessions obtenues et il s'en était trouvé enchanté. «Tu as obtenu Azuga? Mais c'est un grand succès!»

— Quelques minutes après, Kriege m'apporte, accompagné de l'Autrichien von Peters, le protocole des articles votés hier. Je n'ai pas gain de cause dans la question de la réquisition. «C'est l'année de la grande crise pour nous, dit Kriege. Il faut que pour 1918 nous ayons la certitude que tout ce qui nous revient de la récolte arrivera à destination». La question juive est formulée avec ménagement. Tout le monde a hâte d'en finir.

— Selon Kriege, l'offensive est pénetrée à 20 km. de profondeur sur le front de 90 km.

— Tout le monde est froissé de l'attitude des officiers réservistes et de l'esprit des démobilisés qui rentrent. Hier

Eri am văzut pe calea Victoriei un ofiţer dus pe umeri de nişte derbedei şi care saluta mulţimea cu gesturi mari.

— Tot *Arion*. Talaat Paşa a prânzit eri la el. El i-a spus: «Aţi pierdut Dobrogea. Este de neînlăturat.» — Şi Arion spune: «Atunci de ce Carp continuă să otrăvească publicul cu asigurarea că Dobrogea nu este pierdută?»

25 Martie. — După svonurile recoltate mă aşteptam la retragerea lui Arion. Generalii, Mircescu mai ales, sunt zăpăciţi de sfaturile lui: «Nu semnaţi nimic — nu cedaţi de loc», atunci când dela O. K. M. venise înştiinţarea că nu mai era chip să se întindă coarda.

— *Arion* îmi face o vizită de dimineaţă; îmi vorbeşte de mai multe neajunsuri mărunte; recunoaşte şi el că d. de Koerner e foarte conciliant, şi astă seară, când i-am spus că am să iscălesc câteva protocoale gata, a oferit să nu mă lase singur. Şi când te gândeşti că el este cel mai calificat din partid! Acum pricep modul cum Brătianu îşi face guvernele!

— Ziua începe cu noui crize pentru fruntaria Tran-

---

vu un officier que des gamins portaient en triomphe et qui à grands gestes, saluait la foule en pleine Calea Victoriei.

— Toujours d'Arion: Talaat Pacha a dîné chez lui. Il lui a dit: «Vous avez perdu la Dobrogea. C'est irrémissible», — Et Arion ajoute: «Comment alors Carp continue-t-il d'empoisonner le public de l'assurance que la Dobrogea n'est pas perdue?»

25 mars. — Selon les propos recueillis chez Simu et ailleurs, je m'attendais à la retraite d'Arion. Les généraux, Mircescu surtout, effarés de ses conseils: «Ne signez rien» — «ne cédez pas» — alors que de l'O. K. M. était venu l'avis direct qu'il n'y avait plus moyen de tendre la corde! Arion me fait visite de bonne heure; il me parle de différents accrocs insignifiants; il reconnaît lui-même que Mr. de Koerner est très conciliant. Et ce soir, quand je lui ai dit que j'allais signer les quelques protocoles prêts, il a offert de ne pas me laisser seul. Et c'est le plus qualité du parti! Comme je comprends maintenant la composition des ministères Bratianu!

— La journée commence par des nouvelles crises pour

silvaniei. Fondul desbaterei este: Cum Hranilovici cedase mai mult, după părerea lui, decât cele patru puncte stipulate cu Czernin, el vrea să ne reîntoarcem la traseul de ieri. Două vizite ale lui Mittag, dute-vino ale lui Hranilovici şi ale ajutorului său Kempel, alergături după experţii noştri, explicaţii şi tocmeli graţie cărora mai smulg Penteleul şi renunţarea lor la insulele din josul Severinului; la ora 7, semnăm traseul care va fi încorporat în tratat. — In rezumat, în şedinţe succesive am scăpat: Severinul şi toată regiunea în apus de Gruia ; valea Jiului la sud de Lainici ; valea Oltului - Lotru la înălţimea Voinesei ; toată regiunea Sinaiei până la nord de Azuga ; munţii Buzăului ; toată valea Trotuşului, Slănic şi Hârja... Cred că era imposibil de a face mai mult.

— Conversaţie cu *Kühlmann.* Tratez chestia Basarabiei: el promite mână liberă, dar să nu-i facem dificultăţi cu Ucraina. Constanţa va fi port-franc şi linia ferată a Nemţilor ; pentru exploatarea portului, o societate germano-româno-bulgară cu majoritate pentru Germani. — Cer concesiunea silozurilor României. «Este de

---

la frontière de Transylvanie. Le fond du débat est que Hranilovici ayant donné plus, à son avis, que les quatre points stipulés avec Czernin, veut reprendre son tracé d'hier. Deux visites de Mittag, des allées et venues de Hranilovici et de son aide Kempel, courses après nos experts, explications et marchandages dans lesquels j'arrache encore le Penteleu et leur renonciation aux îles en aval de Severin, nous signons à 7 h. le tracé qui sera incorporé au traité. En résumé, en séances successives, j'ai sauvé Severin et toute la contrée à l'Ouest de Gruia; la vallée de Jiul au Sud de Lainici; celle de l'Oltul-Lotrul à hauteur de Voineasa; tout le pays de Sinaia jusqu'au nord d'Azuga; les montanes de Buzau ; toute la vallée du Trotus, Slanic et Harjea... Je doute qu'il eut été possible de faire plus.

— Conversation avec Kühlmann. J'aborde la question de Bessarabie: il promet main libre, mais ne pas lui faire des ennuis avec Ukraine; Constantza sera port-franc et la ligne aux Allemands; pour exploitation du pont, une société allemando-roumano-bulgare avec majorité pour les Allemands. — Je demande la concession des silos à la Roumanie:

considerat — zice el,— şi s'ar putea să fie o sub-societate care să aibă silozurile». In fine anunţ că *se va face o rezervă* — de care nu cerem act — în ceiace priveşte Dobrogea. — El : Pentru aceasta va trebui, *în ceiace priveşte forma*, să vă înţelegeţi cu Kriege.

In cursul zilei, o scrisoare a lui Kühlmann îmi anunţă : *că cartierul general nu admite prelungirea armistiţiului, dacă printre actele de semnat diseară nu se află şi o declaraţie relativă la petrol.* Mă duc să arăt scrisoarea lui Arion. Punem o clauză, primită în principiu de delegaţi, că capitalul românesc va fi primit pentru 25% în toate afacerile.

Trebue semnat ceva astă seară, nu este chip de a prelungi altminterea. — Mă reîntorc la Kriege pentru clauzele de adăogat la protocolul nostru. — Jandarmerie, poliţie, armată, finanţe independente în timpul ocupaţiei. — Trebue să le admită. Ne explicăm asupra art. 20 care, după cererea mea, este limitat la 5 articole.

Mai vine să mă vadă pentru un articol 42 din tratatul politic dintre Germania şi România, chestiune foarte

---

«C'est à considérer — dit-il — et ça pourrait être une sous-société ayant les silos». — Enfin j'annonce qu'on fera une réserve — dont nous ne demandons pas acte — au sujet de la Dobrogea. — Lui: «Pour cela il faudra, quant à la forme, vous entendre avec Kriege».

Dans la journée une lettre de Kühlmann annonçant que le Quartier Général n'admet pas la prolongation *armistice si, parmi les actes à parapher ce soir, il n'y a pas aussi une déclaration concernant le pétrole.*

Je vais montrer le texte à Arion. Nous insérons une clause, accordée en principe entre délégués, que le capital roumains sera admis pour 25% dans toute l'affaire.

Il faut signer quelque chose ce soir: pas moyen de prolonger autrement.

Je retourne chez Kriege pour des clauses à ajouter à notre protocole — gendarmerie, police, armée, finances indépendantes pendant l'occupation — il doit les revoir. Nous nous expliquons sur l'art. 20 qui, sur ma demande, est limité à 5 articles. Il revient me voir pour un art. 42 du traité politique entre l'Allemagne et la Roumanie, question tout ardue

importantă şi nouă pentru mine. E 11 ore seara şi la 12 trebue să fie semnat! Ne făgăduim să studiem mâine o altă redacţiune, dacă va fi nevoie.

Arion, pe care trebuia să mă duc să-l iau, îmi scrie că e bolnav, dar că mâine va iscăli.

— Mă duc singur la locuinţa lui Kühlmann (casa A. Florescu). Luminată à giorno. Sosesc exact la 11 ore jumătate, cum se stabilise. Eram singur; ei *toţi*. Czernin cu Mittag, Hranilovici Kempel, un maior pe care nu-l cunosc, Kühlmann cu Schoen, von Hoetsch, Richthoffen, von Rosemberg, Kriege, von Koerner, general Hell, căpitan Decker, von Körner, ministru la Sofia, contele Obendorff, Horstmann, generalul Tantiloff, secretari. Uniforme decoraţiuni smokinguri, un frac—Kühlmann,— redingote. Cinematografe şi aparate fotografice.

Puţin după miezul nopţii se iscăleşte monopolul petrolurilor: declaraţiuni de principiu: Czernin, Kühlmann şi cu mine.

Şi aşteptăm; textele nu sunt gata. E ora 1 şi jum. Kriege, care are responsabilitatea lucrurilor, se plimbă

---

et nouvelle pour moi. Il est 11 h. du soir et à minuit il faut que ce soit signé! Nous nous faisons crédit et on se promet d'étudier demain une autre rédaction, demain si besoin est.

Arion, que je devais aller prendre, m'écrit qu'il est malade, mais que demain il signera.

Je me rends seul à la demeure de Kühlmann (maison Florescu). Eclairage à giorno. J'arrive tapant 11 h. et demie comme c'etait convenu. J'étais seul, eux tous. Czernin avec Mittag, Hranilovici, Kempel, un major que je ne connais pas, Kühlmann avec Schoen, von Hoesch, Richthofen, von Rosenberg, Kriege, von Koerner, le ministre à Sofia, comte d'Obendorff, Horstmann, le général Tantiloff, des secrétaires. Uniformes, décorations, smokings, un habit — Kühlmann —, des redingotes.

Cinéma et appareils photographiques.

Un peu après minuit on signe le protocole des pétroles: déclaration de principes: Czernin, Kühlmann et moi.

Et on attend, les textes ne sont pas prêts.

Il est une heure et demie. Kriege, qui en a la responsabilité, arpente fiévreusement. Enfin une auto: c'est la fâ-

prin odae. In sfârşit un automobil ! Vestea proastă că piatra litografică s'a spart şi că se reîncepe. De altă parte o minune : plouă. Germanii, neliniştiţi în privinţa recoltei, sunt şi mai veseli ca mine.

Aşteptăm, aşteptăm mereu. Se vorbeşte de tunul care trage dela Soissons la 100 klm. asupra Parisului. Se credea eri că e o greşeală de tipar sau o exagerare. Dar se pare că minunatul tun există. In mod technic e bazat pe puţina densitate a aerului la înălţimea de 2000 metri de unde îşi descrie traectoria de cădere.

In sfârşit la 4 şi un sfert dimineaţa sosesc documentele şi iscălim... Czernin şi Kühlmann pleacă la vânătoare pe Dunăre; eu rămân încătuşat la lucrul de rob care reîncepe mâine la 9 ore. Ei sunt veseli. Cum aşi vrea să fiu şi eu...

Talaat-Paşa vine la mine. Asigurare că el nădăjdueşte încă, cum că chestiunea Dobrogei nu s'a sfârşit. «Paşte murgule...»

Ofensiva urmează victorioasă. Bapeaume, centrul rezistenţei, e luat. 46.000 prizioneri, mai mult de 500 tunuri.

---

cheuse nouvelle que la pierre lithographique s'est cassée et que l'on recommence. Par contre on crie au miracle: il pleut. Les Allemands, inquiets au sujet de la récolte, sont encore plus joyeux que moi.

On attend, on attend toujours. On cause du canon qui tire de Soissons à 100 km. sur Paris. On croyait hier à une erreur d'impression ou à une tartarinade. Il paraît que le merveilleux engin existe. Techniquement, c'est basé sur le peu de densité de l'air à la hauteur de 2000 m. à partir de laquelle il décrit sa trajectoire.

Enfin à 4 h. et quart du matin arrivent les documents et on paraphe... Czernin et Kühlmann partent pour la chasse sur le Danube; je reste enchaîné au travail de nègre, qui doit recommencer demain à 9 h. — Ils sont gais. *Comme je voudrais pouvoir l'être!*

— Talaat Pacha est venu me voir. Assurance que pour lui il espère que la question Dobrogea n'est pas finie! «Paşte murgule!»

— L'offensive continue victorieuse. Bapeaume, centre de la résistance, est pris. En tout 46.000 prisonniers; plus de 500 canons.

27 Martie. — Chestiunea petrolului dă naştere la tot felul de complicaţii. Proectele sunt făcute şi mereu refăcute, fără să mai luăm în seamă că în loc de un colaborator liniştit, orientat şi cunoscând materia, am în Arion un ajutor pe care toată lumea îl influenţează şi care vrea să se retragă în fiece minut. Azi dimineaţă am pierdut un ceas ca să-l pun pe calea cea bună. Mâine de sigur voi reîncepe.

Potop de proecte: Austriacii modifică pentru a treia oară propunerea de a lua în arendă şantierele dela Severin. De data aceasta ei cer o adevărată concesiune teritorială, pe malul Dunărei, între graniţă şi Severin. — Turcii aduc şi ei convenţiuni consulare şi comerciale: Reschad Hikmet Bey le introduce blajin, având grija să spuie că Turcia ne-ar vedea cu plăcere anexând Basarabia. E limpede: «donnant, donnant».

Ca culme a fericirei, comisiunea technică financiară are ca lumină numai pe Răducanu, care crede că discursurile sale sunt «ultima lex» a negocierilor noastre.

---

27 mars. — La question du pétrole donne lieu à toute sortes de complications. Les projets sont faits et refaits à tout instant, sans compter qu'au lieu d'avoir un collaborateur calme, connaissant la matière et orienté, j'ai en Arion un second hystérique, que tout le monde influence et qui rend son tablier à chaque minute. Ce matin perdu une heure pour le remettre dans le bon chemin. Ce sera à recommencer demain.

Avalanche de projets: les Autrichiens modifient pour la troisième fois la proposition de prendre les chantiers de Severin à bail. Cette fois c'est une vraie concession territoriale qu'ils exigent sur la rive du Danube, entre la frontière et Severin. Les Turcs apportent, eux aussi, des conventions consulaires et commerciales: c'est Reschad Hikmet Bey qui les introduit doucereusement, en ayant soin de dire que la Turquie nous verrait avec plaisir annexer la Bessarabie: c'est clair: donnant, donnant. Pour comble de bonheur, la commission technique-financière a pour lumière seulement Raducanu, qui croit que ses discours sont l'ultima lex de nos négociations.

Regulăm cu străinii sau cu delegaţiunile noastre o mulţime de puncte foarte deosebite.

Conferinţă cu d. von *Kriege*, seara la 9 ore jum. După ce am stabilit definitiv textul protocolului privitor la regimul teritoriului şi examinat chestiuni financiare, precum depozitul de aur al Băncii Naţionale de 50 milioane, transformat în mărci, şi o cerere a Austriei de 35 milioane aur, vorbim de mai multe chestiuni.

El îmi spune : «Tratatul nostru politic va servi de model tuturor celorlalte tratate de încheiat. Cum aveţi Basarabia, să nu vă plângeţi. Mulţumiţi lui Dumnezeu că scăpaţi aşa uşor ; pot să vă asigur că, urmând un proect care se hotărâse, eraţi definitiv împărţiţi: Rusia avea Moldova, şi Austria România. Tezaurul Băncei era să fie confiscat la Berlin. Eu m'am opus la aceasta din toate puterile; a fost pus numai sub sechestru. Comisiunea gurilor Dunărei va avea probabil administrarea liniei Cernavoda-Constanţa şi a portului. Pentru Franţa condiţiunile de pace, după victoria acum în curs, vor fi mai grele decât înainte de bătălie.

Nous règlons, à baton rompu, avec les étrangers ou avec nos délégations, une infinité de points, aussi divers que possible.

— Conférence avec Mr. de Kriege, le soir, 9 h. et demie. Après avoir définitivement arrêté le texte du protocole concernant le régime du territoire et examiné des questions financières, telles que le dépôt or de la Banque Nationale de 50.000.000, qui a été transformé en Marks, et une demande d'or de 35.000.000 de l'Autriche, nous causons de différentes questions.

Il me dit: «Notre traité politique servira de modèle à tous nos autres traités à conclure. Comme vous avez la Bessarabie, ne vous plaignez pas. Bénissez Dieu d'en sortir à si bon compte; je puis vous assurer que selon un projet qu'on mûrissait, vous étiez définitivement partagés : la Russie avait la Moldavie et l'Autriche la Roumanie. Le trésor de la Banque a failli être confisqué à Berlin: c'est moi qui me suis opposé de toutes mes forces ; il a été tout simplément mis sous séquestre. La commission de bouches du Danube aura probablement l'administration de la ligne Cernavoda-Constantza et du port. Pour la France, les conditions de la paix, après la victoire en train, seront plus dures qu'avant la bataille».

Ii vorbesc de condiţiunea bunurilor şi a persoanelor în teritoriile ocupate: «Dv. trebue să vă gândiţi la aceasta», îmi răspunde el.

Ofensiva e grozavă. Germanii au înaintat cu 40 klm. Noyon şi Albert sunt luate. Aproape 1000 tunuri. Şi acum o întreagă baterie de tunuri noi trag asupra Parisului la distanţă de 100 klm.

— *Tzigara* ştie dela Dietz, care o ştie la rândul său dela Kersandt şi dela Ielkmann, că Virgil Arion se ocupa cu ei de mijloacele de a mă opri să mă întorc în ţară, dacă aşi fi plecat vara aceasta la Karlsbad.

28 Martie. — Prima grijă e să scriu lui Papiniu pentru proiectul privitor la condiţiunea provinciilor părăsite.

Ieri la 11 seara trimiterea proiectului petrolului. Azi dimineaţă d-nul de Koerner îmi trimite şi proiectul monopolului. Şi ar dori să aibă semnătura astă seară.

Scriu lui Koerner cum că bănuesc că scrisoarea lui Hertz nu e retrasă; că monopolul rămâne în studiu şi că singura deosebire stă în faptul că noul proect va servi ca sancţiune în caz de neînvoială. La 5 ore îmi răspunde

---

Je lui parle de la condition des biens et des personnes en territoires cédés: «C'est à vous d'y penser», me répond-t-il.

— L'offensive est prodigieuse. Les Allemands ont avancé de 40 km. Noyon et Albert sont pris. Près de mille canons. Et c'est maintenant toute une batterie des canons nouveaux qui tirent sur Paris d'une distance de 100 km.

— Tzigara tient de Dietz qui le tient de Kersandt et de Ielkmann, que Virgil Arion s'occupait avec eux des moyens de m'empêcher de rentrer en Roumanie si j'étais parti cet été pour Karlsbad.

28 mars. — Mon premier soin est d'écrire à Papiniu pour le projet concernant la condition des provinces abandonnées.

— Hier à 11 h. du soir envoi du projet du pétrole. Ce matin Mr. de Koerner m'envoie aussi le projet du monopole. Et ils voudraient avoir la signature ce soir...

J'écris à Koerner que je suppose que la lettre de Herz n'est pas retirée ; que le monopole reste à l'etude et que la seule diférence réside dans le fait que le nouveau projet servira à la sanction en cas de non-arrangement. A 5 h. il me

că propunerea Hertz e retrasă. Scriu îndată lui Koerner ca să-i reamintesc că Hertz era însărcinatul lui de afaceri. In sfârşit, la 9 ore, Koerner îmi scrie că scrisoarea lui Hertz e menţinută cu un termen prescurtat; e prost lucru, dar avem timpul de a ne mai mişca.

Lucru extraordinar, Koerner îmi cere încă un dar pentru Impăratul: savanţii germani să fie autorizaţi să facă săpături în România!

29 Martie. — Ziuă fixată pentru semnătură. Cei doi miniştri vor să plece la 1 şi 30 pentru sărbătorile lor de Paşte. E vorba de petrol, de cereale, de învoiala specială cu Austria. Aceasta din urmă a fost bine studiată şi Papiniu mi-aduce textul câtorva concesiuni pe care delegaţii noştri le-au obţinut. Pentru cereale, Antipa face ce e mai bine; preţurile obţinute sunt foarte bune şi se speră încă o îmbunătăţire. Rămâne petrolul. Arion nu mişcă şi-mi scrie o scrisoare care nu-mi spune nimic. — Mă duc la Kühlmann, unde toată lumea era întrunită. Miniştri de Stat, excelenţe, generali, experţi: de toate. Sunt singur cu Corteanu, pe care l'am adus pentru controlul textelor. Mă duc chiar eu să aduc pe Arion, după

---

répond que la proposition Herz est retirée. J'écris du coup à Koerner pour lui rappeler que Herz était son fondé de pouvoirs. Enfin, à 9 h., Koerner m'écrit que la lettre Herz est maintenue avec un terme raccourci. — C'est mauvais, mais on a le temps de se retourner.

Chose extraordinaire, Koerner me demande encore un cadeau pour l'Empereur: c'est que les savants allemands soient autorisés à faire des fouilles en Roumanie!..

29 mars. — Journée fixée pour signer. Les deux ministres veulent partir à une heure et demie pour leurs fêtes de Pâques. Il s'agit du pétrole, des céréales, de l'arrangement spécial avec l'Autriche. Ce dernier a été bien étudié et Papiniu m'apporte le texte de quelques concessions que nos délégués ont obtenues. Pour les céréales, Antipa fait de son mieux; les prix obtenus sont très bons et on espère encore une amélioration. Reste le pétrole. Arion ne bouge pas et m'écrit une lettre qui ne dit rien. Je vais chez Kühlmann, où tout le monde se trouve déjà réuni. Ministres d'Etat, Excellences, Généraux, Experts: il y a de tout. Je suis seul avec Corteanu, que j'ai amené pour contrôler les textes. Je vais moi-même chercher Arion après avoir obtenu, pour l'étude

ce am obținut pentru studiul monopolului, o prelungire de termen până la 1 Decembrie. De altfel, Koerner îmi declară în fața lui Corteanu și a d-rului Hertz că proiectul supus nouă *va fi desigur modificat*, pentru că avem noi înșine greutăți. «Știți că d. Stauss a plecat tocmai ca să lucreze contra proectului». Dau toate aceste asigurări lui Arion. Când suntem toți întruniți, d. de Koerner citește o redactare care mlădiază încă forma sancțiunei. Arion, care se sbate mereu, cu toate că Czernin și Kühlmann au dat în persoană asigurarea că proiectul va fi modificat și că interesele noastre vor fi apărate, Arion zice că: D-v. făgăduiți, dar eu iscălesc.—La care Kühlmann răspunde: Uitați că aici nu încheem o afacere, ci un tratat de pace. — In sfârșit, după ce propusese să semneze dacă clauza rămânea secretă, ca și când acest lucru îi lua puterile, nu vrea să semneze și pleacă. In românește i-am spus atunci, că aceasta rupe pur și simplu solidaritatea ministerială; el mi-a răspuns că: de loc, el vrea să fie ministru, dar să nu aibă nici o neplăcere de pe urma acestei sarcini! — Iscălesc singur și merg înainte ca și când nimic nu s'ar fi petrecut.

---

du monopole, une prolongation du délai jusqu'au premier décembre. D'ailleurs, Mr. de Koerner me déclare devant Corteanu et le Dr. Herz que le projet à nous soumis sera certainement modifié parce que «nous avons nous-mêmes des difficultés». — «Vous savez que Mr. Stauss est parti justement pour agir contre le projet». — Je donne toutes ces assurances à Arion. — Lorsque nous sommes tous réunis, Mr. de Koerner lit une rédaction qui assouplit encore la forme de la sanction Arion, qui se cabre toujours, malgré que Czernin et Kühlmann donnassent en personne l'assurance que le projet sera modifié et qu'on ménagera nos intérêts. Arion dit la bourde: «Vous, vous promettez, mais moi je signe». Sur quoi Kühlmann replique: «Vous oubliez que nous ne traitons pas une affaire, mais un traité de paix». En fin de compte, après avoir proposé de signer si la clause restait secrète, comme si cela lui enlevait sa force, il refuse de signer et s'en va...

En roumain, je lui ai dit que cela rompait singulièrement la solidarité ministerielle ; il m'a répondu (troisième bêtise!) que «pas du tout». Il veut bien être ministre, mais n'avoir aucun des désagréments de la charge!

Avusesem timp să-i spun lui Kühlmann: *Acum îmi lăsați mână liberă în Basarabia?* — Răspunde, surâzând, cu o mişcare a mâinei care vrea să zică: N'am nimic de zis contra.

Atunci vorbesc lui Czernin, oferindu-i faptul nou: să punem monitoarele noastre de pe Dunăre la dispoziţiunea amiralului Hopmann, care le ceruse pentru a coopera la Oceacov contra bolşevicilor. A fost încântat de această propunere. El ne pune apoi pe câte şi trei în conferinţă. Amândoi miniştri consimt, dar Czernin mă roagă să aştept până ce va vorbi cu Impăratul şi-mi va telegrafia dela Viena.

Am rezervat, bine înţeles pentru a menaja Ucraina, Hotinul, unde Rutenii sunt în majoritate, «dacă convine Austriei să aibă acest colţ între Bucovina şi noi». — Am respins pretenţiunea, aşa cum reeşea dintr'o notă dată de Kühlmann, de a avea ceva dealungul Dunărei unde neamul lor nu e reprezentat ; Kühlmann cel dintâi spune : Dorim chiar să fie înlăturaţi dela litoralul Mă-

---

Je signe seul et continue de faire comme si rien ne s'était passé. — J'avais eu le temps de dire à Kühlmann: «Et maintenant vous me laissez mains libres en Bessarabie?» — Il répond, en souriant, par un geste de la main qui veut dire: je n'ai rien à contredire.

Là-dessus j'en parle à Czernin en lui offrant le fait nouveau : mettre nos moniteurs du Danube à la disposition de l'amiral Hopmann, qui les a demandé pour coopérer à Otchacov contre les bolchevistes. Il a été radieux de cette offre. C'est lui qui nous met tous trois en conférence. Les deux ministres sont consentants, mais Czernin me prie d'attendre q'il en ait parlé à l'Empereur et me télégraphiera de Vienne.

J'ai bien entendu pour ménager l'Ukraine, réservé Hotin où les Ruthènes sont en majorité, «s'il convient à l'Autriche d'avoir ce coin entre la Bucovine et nous». J'ai repoussé la prétention telle qu'elle découlait d'une pièce remise par Kühlmann -- d'avoir quelque chose le long du Danube où leur race n'est pas representée. — Kühlmann le premier dit : «Nous désirons même qu'ils soient écartés du littoral de la mer Noire». — Nous nous donnons la main; je remercie avec

rei Negre. — Ne dăm mâna; mulţumesc cu căldură. Am luat act. Mi se promite tot concursul diplomaţiei lor.

La 1 şi 30, ei pleacă. Mergem la gară, Arion, Antipa, Corteanu şi cu mine.

30 Martie. — Convoc pe toţi delegaţii români ca să-şi coordoneze lucrul lor. Trebue să isprăvim. Arion soseşte printre cei dintâi! După şedinţă îmi cere o scurtă întrevedere. Corteanu îi spusese dimineaţă, însărcinat de mine, că nu se poate refuza semnătura şi în acelaşi timp rămâne în guvern. Atunci Costică, făcând aluzie la această convorbire, îmi spune fără supărare: «Dar lucrul nu e aşa de negru cum îl crezi. Ştiu că trebuie să semnez...» — Numai să ţie!

31 Martie. — Paştele catolic şi protestant. Lucrăm totuşi; şi Koerner, — nu sunt sigur dacă nu e Evreu, — e cel mai silitor. Văd pe rând pe comisari, pe delegaţi, şi Arion, care e printre ei, îmi spune «tratatul nostru nu e aşa de rău pe cât părea».

1 Aprilie. — Convocat Missir. Ii arăt fraza dela

---

effusion. J'ai pris acte. On me promet tout le concours de leur diplomatie.

A une heure et demie, ces Messieurs partent. Nous allons à la gare Arion, Antipa, Corteanu et moi.

30 mars. — Je convoque tous les délégués roumains pour coordonner leur travail. Il faut en finir. Arion est des premiers arrivés!

Après la séance il me demande un court entretien. Corteanu, dans la matinée, lui avait dit, sur ma demande, qu'on ne pouvait refuser sa signature et rester dans le gouvernement. Lors donc Costica, faisant allusion à cette conversation, me dit, bon enfant dans la forme: «Mais ce n'est pas si noir que tu le penses. Et je sais qu'il faut signer!...» Pourvu que cela dure!

31 mars. — Pâques catholiques et protestantes. On travaille pourtant et Mr. de Koerner — je ne suis pas sûr qu'il ne soit pas juif — est le plus acharné... Je vois tour à tour des commissaires et des délégués et Arion, qui est du nombre, me dit: «Notre traité n'est pas si mauvais qu'il le paraissait».

1-er avril.—Missir convoqué. Je lui montre la phrase fi-

urmă a capitolului amnistiei, care reintegrează pe ofițerii condamnați: Imi spune cu naivitate că nu băgase de seamă acest lucru! Ii citesc de asemenea art. 32 care fără îndoială exclude dela amnistie pe simplii soldați: o recunoaște! — Din fericire văd pe Horstmann, care se însărcinează să transmită observațiunile mele la Berlin și redactez o notă pe care o voi da la 5 ore

— D-l de *Gratz* mi-aduce la amiază o telegramă a lui Czernin pe care mi-o citește numai. Este cuvântul liberator pe care îl așteptam. Czernin, îndărătnic cum este, telegrafiază că ar trebui un act mai decisiv decât trimiterea la Sevastopol a torpiloarelor noastre, de exemplu trimiterea unui batalion pe frontul sud-vest pentru a da impresiunea de ruptură cu Antanta, în schimbul cărora am avea concursul său în Basarabia. — Explic lui Gratz neputința morală a unui asemenea fapt: neeleganța unui asemenea gest, ceeace chiar Kühlmann recunoscuse. Adaog că a pune unități militare sub ordinele șefilor austro-germani era un fapt destul de caracteristic. De asemenea, faptul de a le vinde artilerie. — El: Acest fapt fi-va publicat? — Eu: De ce

---

nale du chapitre de l'amnistie qui reintègre les officiers condamnés: il me dit naïvement qu'il n'a pas fait attention! Je lui lis aussi l'article 32, qui évidemment exclue de l'amnistie les simples soldats: il le reconnaît!

— Je vois heureusement Horstmann qui se charge de transmettre mes observations à Berlin et je rédige une note que je lui remettrai, comme convenu, à 5 h.

Mr. de Gratz m'apporte à midi un télégramme de Czernin, dont il me donne seulement lecture. C'est le mot libérateur que j'attendais. Czernin, obstiné comme il est, télégraphie qu'il faudrait un acte plus décisif que l'envoi à Sevastopol de nos torpilleurs, par exemple l'envoi d'un bataillon sur le front Sud-Ouest pour donner l'impression de rupture avec l'Entente, moyenant quoi nous aurions son concours en Bessarabie. — J'explique à Gratz l'impossibilité morale d'un pareil fait; l'inélégance d'un pareil geste; que Kühlmann lui-même l'avait dit. J'ajoute que de mettre des unités militaires sous les ordres des chefs austro-allemands était un fait suffisamment caractéristique. De même, leur vendre de l'artillerie. — Lui: «Ce fait serait-il publié?». —

nu ? — Gratz pare a susţine punctul meu de vedere. Mă lasă să înţeleg că crede că Czernin va renunţa de a face din aceasta o condiţie a aderărei sale la proectele mele asupra Basarabiei.

— Contele Praschma revine asupra cerealelor necesare. E un ordin peremptoriu şi grabnic al Cartierului general, care i-a surprins chiar pe ei şi care produce comunicarea neaşteptată ce a trebuit să-mi facă.

— Plec la 7 jum. cu Arion şi numeroşi însoţitori, pentru Iaşi. Legătura e făcută şi sosim la Mărăşeşti (Români) fără transbordare.

2 Aprilie. — Iaşi. — Regelui îi place să vorbească; dela 11 la 1 şi 20 n'a fost chip să plec. Il pun în curent cu toate lucrările noastre. Pe frontieră e mulţumit de concesiunile smulse. Speră că proprietatea particulară nu va fi atinsă; nu vrea să vândă Broştenii, fiindcă nu poate, ca respect faţă de Regele Carol şi pentru a nu recunoaşte (?) anexiunea. — Ii expun toate părţile tratatului. Ii spun că asupra amnistiei mai este încă controversă. Asupra Basarabiei, rezistenţă privitor la vânza-

---

Moi : «Pourquoi non ?». — Gratz semble appuyer mon point de vue. Il laisse entendre qu'il télégraphiera et qu'il croit que Czernin renoncera d'en faire une condition de son adhésion à mes projets bessarabiens.

Le comte Praschma revient à la charge au sujet des céréales nécessaires. C'est un ordre péremptoire et brusque du Quartier Général, qui les a surpris eux-mêmes et qui a amené la communication inattendue qu'il a dû me faire.

Je pars à 7 h. et demie avec Arion et nombreuse compagnie pour Iassy. Le raccordement est fait; on arrive à Marasesti (roumain) sans transbordement.

2 avril. — *Iassy.* — Le Roi aime causer; de 11 h. à 1 h. 20 il n'y a pas eu moyen de s'en aller. Je le mets au courant de tout notre travail. Sur la frontière il est content des concessions arrachées. Il espère qu'on ne touchera pas à la propriété privée; il ne veut pas vendre Brosteni, parce que il ne le peut pas comme respect pour le Roi Carol et pour ne pas reconnaître (?) l'annexion. — Je lui expose toutes les parties du traité. Je lui dis que sur l'amnestie il y a encore controverse. Sur la Bessarabie, résistance en ce qui concerne la

rea materialului de artilerie: foştii aliaţi spuseseră că e un caz de ruptură. — Eu: Convenţiunea dela Haga nu se opune şi Basarabia «vaut bien une messe». Dar nu se poate da artileria franceză «care nu e încă plătită». — Inţepături neîncetate la adresa lui Averescu şi Argetoianu. — Regele îmi citeşte un proces-verbal al unui Consiliu de Coroană (semnaţi Brătianu, Pherekyde, etc.), în care Brătianu fiind de părere că, dacă e vorba de pace, e dat lui Marghiloman să o închee, Averescu a replicat că e imposibil: d. Marghiloman şi prietenii săi fiind anti-dinastici.

Regele, căruia îi place să povestească, îmi spune că prevedea de mult căderea Ţarului şi că membrii familiei prevesteau pe Impărat că menţinerea lui Protopopov şi influenţa lui Rasputin aveau să-l facă să cadă. Nimeni nu mai voia pe Ţar. A fost prea slab faţă de soţia lui. Ţarul era bun, însă avea o adevărată iubire pentru Ţarina, care îl ţinea fiziceşte.

— Lungă întrevedere cu *membrii delegaţiunei Basarabiei:* Inculeţ, prezidentul Sfatului Ţărei; dr. Ciu-

---

vente du matériel d'artillerie: les ex-alliés auraient dit que c'est un cas de rupture. — Moi: «La convention de la Haye ne s'y oppose pas et la Bessarabie vaut bien une messe. Mais on ne pourrait pas donner l'artillerie française qui n'est pas payée».

Pointes continuelles contre Averescu et Argetoianu. Le Roi me lit un procès-verbal d'un Conseil de Couronne (signatures de Bratianu, Mişu Pherekyde, etc.), dans lequel Bratianu, ayant opiné que s'il s'agit de paix ce serait à Mr. Marghiloman à la conclure, Averescu a repliqué que c'était impossible, Mr. Marghiloman et ses amis étant anti-dynastiques. Le Roi, qui aime raconter, dit qu'il voyait depuis longtemps venir la chute du Tzar et les membres de la famille avertisaient l'Empereur que le maintien de Protopopow et l'influence de Raspoutine allaient causer sa chute. Personne ne voulait plus du Tzar. Il a été trop faible pour sa femme. Le Tzar était bon, mais il avait un vrai amour pour l'Impératrice, qui le tenait physiquement.

Longue entrevue avec les membres de la délégation de Bessarabie: Inculetz, président du Sfatul Tzarei; docteur

gureanu, prezident al consiliului miniştrilor şi Halippa. vice-prezident al Sfatului Ţărei. — Teza mea: Basarabia prea slabă pentru a trăi singură şi despărţită; — Ucranienii pândesc nordul şi litoralul mărei; nici bani, nici armată. Unirea le-ar face un singur serviciu: să oprească desmembrarea. Inculeţ, ex-agent al lui Kerenski, nu vrea decât unirea cu autonomie deplină; ceilalţi doi unirea. Le vorbesc de egalitate de drepturi, de miniştri luând loc printre noi, etc.

— Consiliul de miniştri. Dau seamă de negocierile şi de rezultatele obţinute. Consiliul e satisfăcut. Arion reia explicările mele, dar mai ales pentru a expune că, dacă a refuzat să iscălească petrolul, e totuşi hotărât să semneze contractul definitiv.

La Consiliu ni se aduc cifre asupra diferitelor misiuni care năpădesc străinătatea: sunt sume fantastice.

3 Aprilie. — Asediu în regulă: toate organizaţiile noastre din Moldova îmi dau asalt. Nicu Ghika-Comăneşti depune jurământul pentru Lucrările Publice.

Generalul Văitoianu ia instrucţiunile mele privitor

Ciugureanu, président du conseil des ministres, et Halippa, vice-président du Sfatul Tzarei. Ma thèse: Bessarabie trop faible pour vivre seule et séparée; les Ukrainiens guettent le Nord et le littoral; pas d'argent, pas d'armée. L'union leur rendrait le seul service: empêcher le démembrement. Inculetz — ex-agent de Kerensky — ne veut que l'union avec autonomie entière; les deux autres la réunion. Je leur parle d'égalité de droits, des ministres prenant place parmi nous, etc.

Conseil des ministres. Je rends compte des négociations et des résultats obtenus. Le conseil est satisfait. Arion reprend mes explications, mais surtout pour exposer que s'il a dû réfuser de parapher le pétrole, il n'est pas moins décidé de signer le contrat définitif. Au conseil on nous apporte des chiffres sur les différentes missions qui inondent l'étranger: il y en à pour des sommes fantastiques.

3 avril. — Siège en règle: toutes nos organisations de Moldavie me donnent l'assaut.

— Nicu Ghika-Comanesti prête serment pour les Travaux Publics.

— Le général Vaitoianu prend mes instructions au sujet

la Averescu, care se agită cam prea mult. Antidinasticism și democrație țărănească: acesta e programul lui.

— Vizita lui Poklevski, care pledează mai ales avansul de câteva milioane pe cari vrea să le mai obțină Cerbacev. Nu e vorba decât de vre-o... 15 milioane.

— Mi se prezintă textul unui manifest al liberalilor, monument de ură și de fățărnicie; interzic publicațiunea.

— Consiliu de miniștri, — chestiuni militare și financiare. Se hotărăște încetarea tuturor misiunilor militare, de propagandă și altele, în străinătate. Se hotărăște de asemenea suprimarea celor 100 de franci pe zi acordați deputaților și senatorilor cari stau la Paris...

Poftit la masă pe Basarabeni. Halippa îmi spune că Inculeț e vanitos și că cu greu îl vom aduce la ceeace voim.

4 Aprilie. — Lucru și mai obositor; în plus am fost bolnav toată noaptea. La 11 ore consiliul pentru Basarabia. Aduc la cunoștință că o depeșă a lui Horstmann îmi confirmă mâna liberă din partea lui Kühlmann. En-

---

de Averescu qui s'agite un peu trop. Anti-dynasticisme et démocratie paysanne; tel est le programme d'Averescu.

— Visite de Poklevsky qui plaide surtout l'avance de quelques millions que Tcherbacheff veut encore obtenir. Il ne s'agit que de quelques.... 15 millions!

On me présente le texte d'un manifeste des libéraux, monument de haine et d'hypocrisie; j'en interdis la publication.

— Conseil de ministres — questions militaires et financières. On décide la cessation de toutes les missions militaires, de propagande et autres à l'étranger. On décide aussi l'arrêt des cent francs par jour alloués aux députés et sénateurs qui «siègent» à Paris...

— Invité à dîner les Bessarabiens. Hallipa, que je reconduis, me dit que Inculetz est vaniteux et que difficilement on l'amènera à ce que nous voulons.

4 avril. — Travail encore plus tordant et j'ai été malade toute la nuit. A 11 h. conseil pour la Bessarabie. Je porte connaissance qu'une dépêche de Horstmann confirme main-libre de la part de Kühlmann. Enthousiasme de Harjeu, Me-

tuziasm din partea lui Hârjeu, Mehedinţi, Săulescu. Supun condiţia lui Czernin, — artileria, — şi anunţ trimiterea flotilei. Arion se ridică împotriva artileriei. Supărat îi spun : «Nu se fac lucruri mari tremurând mereu pentru popularitate».

— Vizita lui Saint-Aulaire, înţepat. E vorba de echipajul vasului «Jeane Blanche», staţionarul francez dela Constantinopol, pe care îl numeşte «un petit yacht de plaisance» şi care, de frică să nu cadă în mâinile bolşevicilor la Sevastopol, s'a refugiat în braţul Kilia. Ar voi să repatrieze pe aceşti oameni : suntem ţinuţi să-i internăm. Făgăduesc să tratez la Bucureşti cu Germanii.

— Consiliu la 5 ore, la M. S.—*Regele* anunţă că nu e nimic deosebit la ordinea zilei, dar că a dorit să se întrunească cu miniştrii săi. — Asupra păcei Regele îşi arată încă odată sentimentele sale ostile. Protestez îndată încet, dar cu fermitate, împotriva aprecierilor sale greşite, mai ales în afacerea petrolului. — Discutăm mult timp asupra unei panglici de decoraţiuni ! Şi Regele arată un desen în culori, probabil opera sa, asupra unui semn distinctiv de acordat invalizilor ! Din toată

---

hedinţi, Saulescu. Je pose la condition supposée de Czernin — artilerie — et annonce envoi de flotille. Arion regimbe contre cession de l'artillerie. Je me fâche: «On ne fait de grandes choses en tremblant toujours pour sa popularité».

— Visite de St. Aulaire, pointu, Il s'agit de l'équipage de la Jeanne-Blanche, le stationnaire français à Constantinople, qu'il appelle «un petit yacht de plaisance» et qui, de peur de tomber à Sevastopol aux mains des bolchevistes, s'est réfugié dans le bras de Kilia. Il voudrait rapatrier ses hommes: nous sommes tenus de les interner. Promets de négocier à Bucarest avec les Allemands.

— Conseil à 5 h. chez Sa Majesté. Le Roi annonce que rien de particulier à l'ordre du jour, mais qu'il a désiré se retrouver avec ses ministres réunis. — Sur la paix, le Roi marque encore une fois ses sentiments hostiles: je proteste de suite, doucement, mais fermement contre ses appréciations erronées surtout dans l'affaire du pétrole. Nous discutons longuement sur un ruban de décoration! Et le Roi donne un dessin en couleur, son oeuvre probablement, sur un signe distinctif à accorder aux invalides. De toute la longue séance

lunga şi copilărească şedinţă, de reţinut numai mărturisirea că Cartierul general a trebuit să fie transferat dela Bârlad, «unde eram aşa de bine», la Iaşi, fiindcă Ruşii ameninţaseră că altfel îşi mută propriul lor Cartier la Chişinău.

— Intrevedere la 9 seara la Lascar Antoniu cu generalul *Aslan*. Ne vorbeşte de Turtucaia. Din cele 21 de tunuri cu tragere lungă, nici unul nu-şi avea platforma; nu puteau servi. Dar instalaţia lor costase 900 mii lei. Când la Bucureşti a întrebat pe Răşcanu asupra forţei de rezistenţă a Turtucaei, i s'a răspuns: cel puţin 15 zile; Georgescu zicea: «Poate să atace şi 500 mii oameni, nu-i pasă». — Două zile mai târziu poziţia cădea. El, şeful nici nu avusese voie să o viziteze. (v. Memoriul lui Aslan).

— Meissner mă consultă privitor la un manifest deplorabil pe care liberalii vor să-l răspândească. Frazeologie rea, veninoasă, ditirambică pentru Rege. Aprecieri falşe asupra păcei. Refuz înserarea şi afişarea. Scrisoare dela Brătianu, la care nu răspund şi pe care o pun la dosar; totuşi ei o tipăresc în foi volante. Bă-

---

puérile à retenir seulement l'aveu que le Quartier Général a dû être transféré de Bârlad — «où nous étions très bien» — à Iassy, parce que les Russes avaient menacé qu'autrement ils portaient leur propre Quartier à Kisinau.

— Entrevue 9 h. s. chez Lascar Antoniu, avec le général Aslan. Il nous parle de Turtucaia. Sur les 21 canons à longue portée, pas un n'avait sa platforme; ils ne pouvaient servir. Mais leur installation avait coûté 900.000 lei. Lorsque, à Bucarest, il a interrogé Raşcanu sur la force de résistance de Turtucaia, il lui fut répondu: «Cel puţin 15 zile»: Georgescu disait: «Poate să atace şi 500.000 de oameni, nu-i pasă». — Deux jours après la position tombait. Lui, le chef, n'avait même pas eu la permission de la visiter. (D. — mémoire d'Aslan).

— Meissner me consulte au sujet d'un déplorable manifeste que les libéraux veulent lancer. Phraséologie méchante, traîneuse, dithyrambique pour le Roi. Appréciations fausses sur la paix. Je refuse l'insertion et l'affichage. Lettre de Bratianu à laquelle je ne réponds pas et que je mets au dossier; néanmoins ces Messieurs l'impriment en feuilles

nuesc că va fi răspândită pe ascuns. Insărcinez pe Bărbătescu să caute tipografia. Manifestul a fost tipărit în mod clandestin şi împărţit la 23 Martie. Dinu (Dr. Brătianu) mi-a adus un exemplar luat dela Mişu Pherekyde.

5 Aprilie.—La ora 11 Consiliu de miniştri, la care iau parte Inculeţ, Ciugureanu şi Halippa. Stere sosit dimineaţa, scăpând de un accident grav în gara Paşcani, asistă la şedinţă. Recapitulez ceeace expusesem delegaţiunei : neputinţa pentru un Stat mic în formaţiune de a păstra integritatea sa între Ucraina, Austria şi România şi condiţiunile ce le consimt în cazul unirei proclamate de ei. — Inculeţ, după ce reaminti ameninţarea lui Arion: că dacă nu e unire, va fi anexiune, întreabă dacă este siguranţă pentru Basarabia ca să nu sufere vre-o amputare în caz de unire. — Vorbesc de asigurările verbale, confirmate din partea lui Kühlmann, de a avea mână liberă, în caz când dăm vasele noastre. Discuţie aprinsă : ceilalţi delegaţi nu spun nimic înţelept, Stere vorbeşte mult, dar cu căldură şi bun simţ. Inculeţ se

---

volantes ; je suppose qu'il va y avoir aussi une distributions clandestine. Je charge Barbatescu de rechercher l'imprimerie. Le manifeste a été imprimé clandestinement le 23 mars et distribué. Dr. Dinu Brătianu en apporte un exemplaire pris chez Michel Phérékyde !

5 avril. — A 11 h. conseil des ministres auquel prennent part Inculetz, Ciugureanu et Halippa. Stere, arrivé ce matin, échappé à un grave accident en gare de Pascani, assiste à la séance. Je récapitule ce que j'avais déjà exposé à la délégation: l'impossibilité pour un petit Etat en formation de garder son integrité entre l'Ukraine, l'Autriche et la Roumanie et les conditions que je leur consens en cas d'union proclamée par eux. — Inculetz, après avoir rappelé la menace d'Arion: que s'il n'y a pas d'union, il y aura annexion, demande s'il y a une sûreté pour la Bessarabie de ne pas subir d'amputation au cas d'union. — Je parle des assurances verbales et de la dépêche de Horstmann me confirmant de la part de Kühlmann «main libre» au cas où nous donnons nos bateaux. — Chaude discussion: les autres délégués ne disent rien de sensé, Stere parle longuement, mais chaudement et avec bon sens;

apără ca un slav, viclean şi liniştit. Nu ştii cum să-l apuci. La sfârşit, pune întrebări : Se va păstra Sfatul Ţărei ? Se va păstra un guvern ? Care va fi administraţia ? Şi Halippa adaogă: Care va fi dreptul electoral, şi dacă femeile îşi vor păstra votul ? Răspund : Sfatul va fi disolvat, căci Camera şi Senatul din care vor face parte, reprezintă Naţiunea. Nu va mai fi guvern, fiindcă delegaţii Basarabiei vor face parte din consiliul de miniştri, ca miniştri români. Dacă se cere un comitet consultativ, un fel de Consiliu de Stat, îl vom da. Regimul agrar stabilit de ei va fi respectat până la Constituantă şi chiar nu se va atinge de el nimeni, dacă primesc îndemnitate prealabilă pentru pământurile expropriate. Regimul provinciar neatins, şi admit ca pentru consiliile judeţene femeile să-şi păstreze votul.

Strâgeri de mână. Felicitări. Dar nu s'a fixat nimic ca program; şi Inculeţ e tot nedumerit. — Stere pleacă mâine cu ei.

— Un aghiotant, colonelul Cezărescu, mi-aduce din partea Regelui rezultatul unei convorbiri avută cu ge-

---

Inculetz se défend comme un salve, retors et calme. On ne sait par quel bout le prendre. En fin de discussion il pose des questions: Gardera-t-on le Sfatul Tzarei? Gardera-t-on un gouvernement? Quelle sera l'administration? Et Halippa ajoute: Quel sera le droit électoral et les femmes conserveront-elles leur vote? — Je réponds: Le Sfatul Tzarei sera dissous, car c'est la Chambre et le Sénat, dont ils feront partie, qui représentera la Nation. Plus de gouvernement, puisque les délégués de la Bessarabie feront partie du conseil des ministres, comme ministres roumains. Si on demande un comité consultatif, espèce de Conseil d'Etat, nous le concédons. Le régime agraire établi par eux sera respecté jusqu'à la Constituante et même on n'y touchera plus, si ils acceptent la préalable indemnité pour les terres expropriées; le régime provincial intact et j'admets que pour les conseils de district les femmes gardent leur vote.

On se donne la main. On se félicite, mais on n'a rien fixé comme programme. Et Inculetz est toujours «nedumerit».

Stere part demain avec eux.

— Un aide de camp, colonel Cezarescu, m'apporte de la part du Roi une conversation eue avec le général Vaitoianu.

neralul *Văitoianu*. E vorba de 50 vagoane grâu, pentru care armata a autorizat cumpărarea, deşi comerţul nu e liber, în folosul unei opere de caritate prezidată de d-na Averescu, cu autorizarea de a vinde cu beneficiu, transformate în făină; diferenţa trebuind să servească la alimentarea Casei coloniilor şcolare. Afacerea a fost închipuită de ovreiul Schuller, prieten cu Averescu, şi luată de generalul Văleanu: cu preţul de lei 3.20 făina ar fi asupra preţului vânzărei un câştig de 20 mii lei de vagon. — Sesizat de Rege, ministrul de război a oprit transportul grâului. Mâine voi face lumină în această afacere. — Generalul, care vrea să facă pe Boulanger, are nevoie de bani. Numitul Schuller a venit la mine azi şi a mărturisit că pentru jurnalul ce trebue fondat, îi s'a cerut sume mari, pe care le-a făgăduit.

— Acord Bulgarilor autorizarea să ia din Basarabia (Bolgrad) 11.000 tone de cereale. Este condiţia cerută de ei pentru liberarea prizonierilor noştri: au 30.000 şi noi deabea vre-o 100. In depeşa sa de azi, Tan-

---

Il s'agit de 50 wagons de blé dont l'armée a autorisé l'achat, quoique le commerce n'est pas libre, au profit d'une oeuvre de charité présidée par M-me Averescu, avec l'autorisation de les revendre avec bénéfice, transformés en farine, la différence devant servir à alimenter la caisse de l'oeuvre des colonies scolaires. L'affaire a été cousue par le juif Schuller, ami de Averescu, et enlevée par le général Valeanu: au prix de 3 lei 20 la farine, il y aurait sur le prix d'achat un bénéfice de 20.000 lei par wagon.

Saisi par le Roi, le ministre de la guerre a interdit le transport du blé. Je mettrai au clair demain cette affaire.

Le général, qui veut faire son Boulanger, a besoin d'argent. Le Schuller a été chez moi aujourd'hui et avoué que pour le journal à fonder on lui a demandé — et il a promis — la grosse somme.

— J'accorde aux Bulgares l'autorisation de prendre en Bessarabie (Bolgrad) 11.000 tonnes céréales. C'est la condition stipulée par eux du rappatriement de nos prisonniers: ils en ont 30.000 et nous, à peine, une centaine. Dans son télégramme de ce jour, Tantiloff a la canaillerie de me rappeler,

tilof are mişelia să-mi reamintească, ca o condiţiune, declaraţia lui Toncef privitor la Basarabia.

— Scurtă vizită a lui Marincovici. Recunoaşte că am lovit de moarte pe Brătianu declarând că la 2 Ianuarie i-am înştiinţat că trebuie să se alipească la conferinţa dela Brest-Litowsk.

24 Martie (6 Aprilie). — Arion şi Dobrescu pleacă la Bucureşti. Ne-am înţeles, Arion cu mine, privitor la propunerea relativă la achiziţia de către străini a imobilelor rurale şi a unui protocol explicativ al amnistiei. Regele semnează decretul de disolvare, — prin anticipare.

— Generalul *Hârjeu*, foarte nemulţumit de starea de spirit a Regelui, — ca şi Mehedinţi, căruia Regele i-a spus că un asemenea tratat nu putea fi ratificat (!?), — îmi raportează două afaceri grave: 1) Cu toate că Hârjeu i-a declarat că prezidentul consiliului insista pentru primirea demisiunei lui Presan, Regele a manifestat voinţa fermă de a respinge această demisie şi de a-i vorbi pentru a-l face să revie asupra ei. 2) A apărut un decret numind din nou 4 generali. Un adju-

---

comme une condition, la déclaration de Tontcheff concernant la Bessarabie.

— Courte visite de Marinkovitch. Il reconnaît que j'ai touché à mort Bratianu lorsque j'ai déclaré que le 2 janvier je les ai avertis qu'il fallait se rattacher à la conférence de Brest-Litowsk.

24 mars (6 avril). — *Iassy.* — Arion et Dobrescu partent pour Bucarest. Nous nous sommes entendus, Arion et moi, au sujet de la proposition concernant l'acquisition par les étrangers d'immeubles ruraux et d'un protocole explicatif du paragraphe amnistie.

Le Roi signe le décret de dissolution — par anticipation.

Le général Harjeu, très mécontent de l'esprit du Roi, tout comme Mehedinţi, à qui le Roi a dit qu'un pareil traité ne pouvait être ratifié (! ?), me rapporte deux affaires graves: 1) Malgré que Harjeu lui ait declaré que le président du conseil insistait pour l'acceptation de la démission de Presan, le Roi a manifesté le ferme vouloir de repousser cette démission et de lui parler pour le faire revenir; 2) Il a paru un décret nommant de nouveau quatre généraux. Un aide de

tant a adus un decret semnat de Rege, cerând lui Hârjeu să-l contrasemneze. Refuzul lui Hârjeu, care se duce la M. S. demonstrându-i că acei ofiţeri nu sunt pe tablou. Regele pretinde că tablourile au fost modificate, şi de fapt la Marele Cartier i se arată alte tablouri, care Hârjeu afirmă că sunt false. La refuzul repetat al lui Hârjeu, decretul antidatat e trimis lui Iancovescu care îl semnează, ca presupus făcut pe când era încă ministru.

Paharul e plin şi scriu Regelui, care pleacă peste două ore la Oituz, că primirea demisiunei Presan «este o necesitate de guvernământ». Sfârşitul scrisorei mele: «Nu se poate modifica altfel spiritul care domneşte la Marele Cartier şi care-l aduce să nesocotească autoritatea constituţională a guvernului».

— Regele îmi trimite, la 8 jum., pe generalul *Râmniceanu*, — acesta destul de emoţionat, — să întrebe ce cred că este neliniştitor «în spiritul Marelui Cartier». Bănuesc că generalul sau Regele se gândeau la un spirit cordial pentru Germania, care să înlocuiască fobia dominantă. — Am schimbat îndată macazul: gazetă

---

camp a apporté un décret signé par le Roi, demandant à Harjeu de le contresigner. Refus de Harjeu, qui va s'en expliquer avec Sa Majesté, en lui démontrant que ces Messieurs ne sont pas sur le tableau. Le Roi prétend que les tableaux ont été modifiés et de fait, au Grand Quartier on lui montre d'autres tableaux que Harjeu affirme être faux. Sur le refus reitéré de Harjeu, le décret antidaté est porté à Iancovescu, qui le signe comme supposé rendu pendant qu'il était encore ministre.

La coupe est pleine et j'écris au Roi, qui part dans deux heures pour Oituz, que l'acceptation de la démission de Presan est une «nécessité de gouvernement». La fin de ma lettre porte: «Nu se poate modifica altfel spiritul care domneşte la Marele Cartier şi care îl aduce să nesocotească autoritatea constituţională a guvernului». Le Roi m'envoie à 8 h. et demie le général Ramniceanu, — ce dernier assez ému — demander ce que je croyais qu'il y avait d'inquiétant «dans l'esprit du Grand Quartier». — Je suppose que le général ou le Roi songeait à l'esprit cordial pour l'Allemagne à substituer à la phobie dominante. — J'ai de suite aiguillé sur l'autre

necenzurată, în care eram calificat de stafie ; — telegramele mele divulgate într'un sfert de ceas;—A. Constantinescu cunoscând toate incidentele Boyle dela Sulina; Presan neprezentându-se ministrului de război ; — de asemenea aluziune la decretul din ajun. — Apoi generalul mă înştiinţează că Luni sau Marţi, la întoarcerea Regelui, demisiunea va fi primită. — Dar, ca venind din partea sa, generalul adaogă că n'ar trebui numit Christescu, pentru că a fost amestecat în afacerea Sturdza ! — Eu : Vom vedea cu ministrul de război. (Vom avea de lucru ca să aducem pe Rege pe calea cea bună !)

— Depeşă dela Tantilof, mulţumindu-mi pentru grâu, în care se află această frază : «Hotărâre care va avea desigur cele mai bună urmări legate de numele Dv., pentru legăturile viitoare ale celor două ţări vecine, ceeace mă bucură cu deosebire». In legătură cu telegrama precedentă, care se raporta la convorbirea cu Toncef, avem desigur teren curăţat pentru Basarabia.

---

voie: Journal non censuré dans lequel j'étais qualifié «Stafia» ; mes télégrammes divulgués dans les quinze minutes ; Alexandre Constantinescu connaissant tous les incidents Boyle à Sulina ; Presan ne se présentant pas chez le ministre de la guerre; allusion aussi au décret de la veille. De suite le général annonce que lundi ou mardi, au retour du Roi, la démission sera acceptée. — Mais, comme venant de sa part, le général ajoute: il ne faudrait pas nommer Christescu, parce qu'il a trempé dans l'affaire Sturdza! — Moi: C'est à discuter avec le ministre de la guerre. — Nous aurons du fil à retordre pour mettre le Roi dans la bonne voie.

Dépêche de Tantiloff me remerciant pour les blés: il y a cette phrase: «résolution qui aura assurément les meilleures conséquences liées à votre nom, pour les rélations futures des deux pays voisins, ce qui me réjouit tout particulièrement».

En liaison avec le précédent télégramme qui se rapportait à la conversation avec Tontcheff, c'est évidemment du terrain déblayé pour la Bessarabie.

— Vizita d-lui Pruncu din Basarabia, membru al Radei din Kiew, foarte naţionalist român, voind să organizeze o mişcare de apropiere printre cei 500 de mii (?) de Români de pe ţărmul stâng al Nistrului, de opus pretenţiunilor ucrainiene asupra nordului Basarabiei. Despreţuitor pentru Inculeţ şi tovarăşii săi, «copii proşti», el recomandă pe Dimitrie Semigradow, fost membru al consiliului de Stat din Petrograd, ca cel mai distins din Basarabeni, Vladimir Hertza, Gore, care a şi fost la mine, generalul Cantacuzino, care e încă la Kiew, şi Sinadino, deşi Grec.

25 Martie (7 Aprilie). — Vizita matinală a lui *Barclay :* Imi vorbeşte de rezervele ce a trebuit să facă în chestiunea petrolului. Nu înţeleg mare lucru. S'ar părea, dacă ghicesc bine, că e un angajament de depăgubire din partea Englezilor pentru distrugerea petrolului şi că Barclay n'ar voi ca să fie în beneficiul Germanilor. Restul fără însemnătate.

— Deasemenea vizită a foarte interesantului colonel *Boyle,* care ne-a adus prizonierii dela Sevastopol. I-am oferit să tratez trecerea lui prin Elveţia. Nu ţine :

Visite de Mr. Pruncu de Bessarabie, membre de la Rada de Kiew. Très nationaliste roumain, voulant organiser un mouvement de rapprochement parmi les 500.000 (?) Roumains de la rive gauche du Dniester, à opposer aux prétentions ukrainiennes sur le Nord de la Bessarabie. Méprisant pour Inculetz et ses compagnons: «des enfants bêtes», il recommande Semigradef Dimitrie (ancien membre du conseil d'Etat à Petrograd) comme le plus distingué des Bessarabiens, Vladimir de Hertza, Gore, qui a déjà été chez moi, le général Cantacuzène qui est à Kiew encore et Sinadino, quoique Grec.

25 mars (7 avril).—Visite matinale de Barclay: il me parle des réserves qu'il a dû faire dans la question des pétroles. Je ne comprends pas grand chose. Il semblerait — si j'ai deviné juste — qu'il y a un engagement de dédommagement de la part des Anglais pour la destruction des pétroles et que Barclay ne voudrait pas que ce fut au bénéfice des Allemands. Le reste insignifiant.

Visite aussi du très intéressant colonel Boyle, qui nous a ramené les otages de Sevastopol. Je lui ai offert de négocier son passage pour la Suisse; il n'y tient pas; «il a encore

«mai are încă treabă în România şi în Rusia». El s'a făcut singur câinele de pază al depozitelor noastre din Rusia, dar ar voi mai ales ca vasele noastre să nu cadă în mâinile Germanilor. — Vizita lui Psycha (ministrul Greciei). Toţi străinii ţin să ia contact.

26 Martie (8 Aprilie).—Chişinău.—Călătorie de noapte cu Hârjeu, Mitilineu, Corteanu, Gârleşteanu, col. Condeescu, general Mircescu, alţii. Oprire lungă în gara Ghidighişi (proprietatea lui Botezatu). Nu trebue să sosim prea de vreme ca să nu supărăm dulcile obiceiuri ruseşti. In gară la 10 ore companie de vânători cu drapel pe peron; pluton de husari basarabeni, trupa republicei; un veteran, generalul Brăiescu, se prezintă ca ministru de război. Miniştrii locali, afară de Inculeţ care vine mai pe urmă. Explicare: Viaţa începe la 11 ore; se lucrează până la 3. Se prânzeşte lung, mult, încet, fumând; seara din nou prânz târziu; culcare la 3 de dimineaţă. Am făcut experienţa chiar în acea seară.

Intrare în oraş cu automobilele în cortegiu, ploton de roşiori în frunte şi în urmă, ofiţeri lângă trăsuri. Cu

---

à faire en Roumanie et en Russie». Il s'est institué en chien de garde de nos dépôts en Russie, mais il voudrait surtout que nos bateaux ne tombent pas aux mains des Allemands.

Visite de Psycha. Tous les étrangers tiennent à prendre contact.

26 mars (8 avril).—*Kisinau*—Voyage de nuit avec Herjeu, Mitilineu, Corteanu, Garlesteanu, col. Condeescu, général Mircescu, suite. On s'arrête longuement dans la gare de Ghidighisi (propriété de Botezatu). Il ne faut pas arriver trop tôt pour ne pas heurter les douces habitudes russes. En gare — 10 h.— compagnies de chasseurs avec drapeux, sur le perron; peloton de hussards bessarabiens, troupe de la république ; une baderne, le général Braiescu, se présente comme ministre de la guerre. Les ministres locaux, sauf Inculetz qui rejoint plus tard. Explication: la vie commence à 11 h.; on travaille jusqu'à 3 h., on dîne longuement, copieusement, lentement, en fumant; on redîne le soir, tard; on se couche à 3 h. du matin.

J'en ai fait l'expérience le soir même.

Entrée en ville avec nos automobiles en cortège, peloton de roşiori en tête et derrière, officiers aux portières. J'ai

mine am pe Inculeţ; Hârjeu ia pe Ciugureanu. Puţină lume pe strade; se adună numai în faţa hotelului. Nepăsare? Ostilitate? Mi se explică că, înştiinţat seara în ajun la 10 ore şi surprins de ora matinală (?), guvernul n'a putut să ia nici o măsură. De altfel primarul Schmidt, vrăşmaş al unirii, s'a încrucişat cu noi ducându-se la gară pe când noi o părăseam.

Politiceşte, am făcut un mare pas: Stere asigură că avem majoritatea. «Am făcut 28 de discursuri, spune el, şi s'au făcut kilometri de vorbărie». Constat că toată lumea se agită, dar nimeni nu face nimic lămurit şi mai ales nu pare a înţelege că timpul e lucru de preţ. Oare ţarismul i-a făcut aşa? Nici o voinţă şi mai ales un tembelism mai mult ca oriental, dacă e cu putinţă.

Uniunea proprietarilor nu ia în seamă şi despreţueşte tot ce e la putere. Trimit pe delegaţi la Sinadino, care pare-se trebuia să mă primească la el, dar guvernul, cu drept cuvânt, s'a împotrivit. Inculeţ s'a hotărât, mi-a dat asigurare; dar Tziganko îi combate influenţa şi divide grupul ţăranilor, al cărui leader nediscutat fusese până atunci Inculeţ.

Inculetz dans ma voiture; Herjeu prend Ciugureanu dans la sienne. Pas beaucoup de monde dans les rues; on se groupe devant l'hôtel. Indifférence? Hostilité? On nous explique qu'averti à 10 h. du soir la veille et surpris par l'heure matinale (?), le gouvernement n'a pu prendre aucune mesure. D'ailleurs, le maire Schmidt, hostile à l'union, nous a croisés, se rendant à la gare, quand nous en étions partis.

Politiquement un grand pas de fait: Stere assure qu'on a la majorité. «Il a fait 28 discours — dit-il — et on a fait des kilomètres de verbiages». Je constate que tout le monde s'agite, mais personne ne fait rien de précis et surtout n'a l'air de comprendre que le temps est chose précieuse. Est-ce le tzarisme qui les a rendus tels? Aucune volonté et surtout une nonchalance plus qu'orientale, si possible.

L'union des propriétaires bondent et méprisent tous ce qui est au pouvoir. J'envoie les délégués chez Sinadino qui, paraît-il, devait me recevoir en quartier, mais le gouvernement, comme de juste, s'y est opposé. — Inculetz s'est décidé; il m'en a donné l'assurance, mais Tziganco bat en brèche son influence et divise la groupe des paysans, dont Inculetz était le leader jusqu'alors incontesté.

Sosim la Hotel de Londra, cartierul nostru general. Primesc pe miniştrii; soseşte apoi arhimandritul Gurie, vice-ministru pentru culte : a aflat că în Biserica din România se făcea multă politică şi se arată îngrijorat ; linişteso temerile sale. — Cazacu şi Cădere mă pun în curent cu tratativele; pentru ei e o boală a voinţei care pricinueşte toate şovăelile. — *Stere* intră, iese, lucrează, vede diferitele partide şi-mi spune : «Trebue să fac pe nebunul cu nebunii, şi pentru unii revoluţionari să mă arăt mai aprins ca ei. E un pas de trecut : îi vom pune în 6 luni la acelaş nivel cu restul ţării».

Vizite oficiale. Seara la d-l Hertza prânz de 40 tacâmuri ; multe doamne ; după 12 concert. Nici o vorbă de politică.

27 Martie (9 Aprilie). — *Chişinău.* — Impotriva obiceiului de a se scula la 11, astăzi toţi găsesc mijloc să fie matinali. — Un asalt puternic al lui Savenko în chestiunea proprietăţei : marii proprietari ar fi răspândit zgomotul că le vom înapoia proprietăţile. — Stere

---

Arrivé à l'hôtel de Londres, notre quartier général. Je reçois les ministres; arrive ensuite l'archimandrite Gurie, vice-ministre pour les cultes; il a appris que l'on faisait beaucoup de politique dans l'Eglise en Roumanie et s'en montre inquiet; je calme ses alarmes. Cazacu et Cadere me mettent au courant des pourparlers; pour eux, c'est une maladie de la volonté qui cause toutes les tergiversations. Stere vient, sort, travaille, voit les fractions et me dit: «Je dois faire le fou avec les fous et, pour certains révolutionaires, me montrer plus ardent qu'eux. C'est un pas à franchir: nous les mettrons en six mois au niveau du reste du pays».

Visites officielles. Le soir chez Mr. de Hertza dîner de 40 couverts: Princesses Troubetzkoi et Cantacuzène, Madame Gore, Mme Istrati et sa fille, beaucoup de dames; après minuit, concert Enescu, Barozzi, Madame Dicescu. Pas un mot de politique.

27 mars (9 avril).—*Kisinau.*—Malgré les habitudes de se lever à 11 h., on trouve pour ce jour moyen d'être matinal. — Un assaut formidable de Savenko dans la question propriété: les grands propriétaires auraient répandu le bruit que nous leur restituons leurs propriétés. — Stere apporte une formule de

aduce formula unui compromis între grupuri; primesc clauzele, modificându-le puţin. Găsesc mai ales un articol final care lasă Constituantei grija să reguleze tot. Acest compromis e privitor deci la perioada de tranziţiune. — Vizitele lui Roman Dolivo-Dobrovolski, mare mareşal al nobilimei din Basarabia, şi a lui Pisarjevski, mareşal al nobilimei din Bender, mă obligă să le spun că proprietarii trebuie să aibă răbdare şi mai ales să se pregătească să ia parte la alegerile de Constituantă; guvernul nu le va fi atunci ostil.

In du-te, vino, dimineaţa trece repede. Iau masa în grabă, primind în acelaşi timp. La 3 jum. ne ducem la Sfat: ar fi voit să mai întârzie un ceas, dar mă opun. Fără escortă şi numai cu civilii, în plus Mircescu. Când intrăm sala întreagă aclamă; câţiva îndărătnici stau nemişcaţi pe locurile lor dar fără să protesteze sau să manifeste. Pronunţ un discurs vibrător, puternic aplaudat şi dau citire condiţiunilor formulate; pentru a respecta suveranitatea lor declar că părăsesc palatul, dar îi rog să păşească la acte.

---

compromis elaborée avec les différents groupes; j'en accepte les clauses, en les modifiant un peu. — Il y a surtout un article final qui remet à la Constituante le soin de tout règler. Le compromis regarde donc la période de transition. Les visites de Roman de Dolivo-Dobrovolsky, grand maréchal de la noblesse de Bessarabie, et de Pissargevsky, maréchal de la noblesse de Bender, m'obligent à leur dire que les propriétaires doivent prendre patience et surtout se préparer à prendre part aux élections pour la Constituante; le gouvernement ne leur sera pas hostile alors.

— *En allées et venues la matinée passe rapidement. Je déjeune sur pieds, tout en recevant du monde. A 3 h. et demie nous nous rendons au Sfatul Tzarei; ils auraient voulu retarder encore d'une heure; je m'y oppose. Sans escorte et rien que des civils, plus Mircescu. Quand on nous introduit, la salle acclame. Quelques récalcitrants restent rivés à leur place, mais sans protester ou manifester. Je fais un discours vibrant, fortement applaudi et je donne lecture des conditions formulées; pour respecter leur souveraineté, je déclare quitter le Palais, mais je les prie d'en venir aux actes. Nous*

Ne ducem la Cercul militar; un ceai foarte bine servit. Toţi generalii şi ofiţerii superiori prezenţi. Aşteptăm cu înfrigurare. Pe la 7 colonelul Condeescu vine să anunţe că putem merge la Sfat, căci se începe despuierea votului. Prin 80 de voturi se hotărâse că votul va avea loc prin apel nominal şi deschis. Când urcăm scările, în mijlocul unei emoţiuni de nedescris, ni se anunţă că prin 86 voturi contra 3, plus 35 abţineri, unirea a fost votată. Vreau să felicit pe Stere : o criză de lacrămi îl aruncă în braţele mele. Cazacu plânge. Generalii se îmbrăţişează cu deputaţii. Hârjeu, cu ochii umezi îmi spune că nu va uita niciodată că i-am permis să trăiască alături de mine această oră de neuitat. Toţi sunt aşa de mişcaţi încât nu pot vorbi. Eu însumi, amintindu-mi tot ce m'au făcut să îndur, nu pot să descleştesc dinţii.

In sfârşit, şedinţa solemnă trebue să înceapă. De data aceasta sosisem cu escortă de cavalerie şi cu toţi generalii. Inconjuraţi de ei intrăm în sală, luminată ca ziua şi înţesată de lume.

---

nous rendons au Cercle militaire, où il y a un thé très bien servi. Tous les généraux et officiers supérieurs présents. On attend un peu fiévreusement. Vers 7 h., le colonel Condeescu vient annoncer qu'on peut aller au Sfatul Tzarei, car on dépouille le vote. Par 80 voix on avait décidé que le vote aurait lieu par appel nominal et ouvertement. Quand nous montons les escaliers, au milieu d'une émotion indescriptible, on nous annonce que par 86 voix contre trois, plus 35 abstentions, l'union a été votée. Je veux féliciter Stere: une crise de larmes le jette dans mes bras. Dr. Cazacu pleura. Les généraux s'embrassent avec les députés. Herjeu, les yeux mouillés, me dit qu'il n'oubliera jamais que je lui ai permis de vivre à mes côtés cette heure inoubliable. Tout le monde est tellement ému qu'on ne peut parler. Moi-même, me rappelant tout ce qu'on m'a fait endurer, je ne puis desserrer les dents.

Enfin la séance solennelle doit commencer. J'étais arrivé cette fois avec escorte de roșiori et tous les généraux; c'est encadré par ceux-ci que nous entrons dans la salle, éclairée à jour, bondée de monde.

Inculeț proclamă votul și declară că adunarea (nu lipseau decât 13 deputați), a adoptat deciziunea blocului moldovenesc ca să se unească cu România. — Mă urc la tribună și declar că «în numele poporului român și al Regelui său M. S. Ferdinand I (ovațiuni) iau act de hotărîrea Sfatului și proclam Basarabia unită, de data aceasta pentru totdeauna, cu România una și nedivizibilă». (E o adevărată frenezie). Adaog: «Să ne înclinăm în fața geniului rasei noastre care a permis poporului Basarabiei să-și păstreze vie, printre veacuri, scânteia care la prima suflare a libertăței a aprins inimile lor, și să salutăm adânc pe acești oameni (arătând pe cei dela guvern), cari fără preocupări egoiste, putând să rămâie conducătorii unui Stat, au voit mai bine să fie servitorii unei națiuni».

Ne ducem apoi la Catedrală, unde Gurie, după ce a ținut o scurtă cuvântare și a proclamat pe Rege și pe Regină suverani ai țărei, a slujit un Te-Deum. Foarte multă lume.

La 9 ore în sala Cazinoului dau un prânz de 220 tacâmuri Sfatului țărei și notabililor orașului. Toată lu-

---

Inculetz proclame le vote et déclare que l'assemblée (il ne manquait que 13 députés) a adopté la décision du bloc moldave de se réunir à la Roumanie. Je monte à la tribune et je déclare: «Qu'au nom du peuple roumain et de son Roi, Sa Majesté Ferdinand 1-er (ovations), je prends acte de la décision du Sfatul Tzarei et je proclame la Bessarabie unie, cette fois à jamais, avec la Roumanie une et indivisible». (C'est de la frénesie). J'ajoute : «Inclinons-nous devant le génie de notre race, qui a permis au peuple de Bessarabie de maintenir vive, à travers les siècles, l'étincelle qui au premier souffle de la liberté a embrasé leurs coeurs, et saluons très bas ces hommes (en montrant les gens du gouvernement) qui, sans préoccupations égoistes, pouvant rester les conducteurs d'un Etat, ont préféré devenir des serviteurs d'une nation».

On se rend de suite à la cathédrale et Gurie, après avoir tenu un speech et proclamé le Roi et la Reine souverains du Pays, a célébré le Te-Deum. Enormément de monde.

A 9 h., dans la salle du Casino, j'offre un dîner de 220 couverts au Sfatul Tzarei et aux notabilités de la ville. Tout

mea, inclusiv proprietarii mari, au primit cu grabă invitaţiunea mea.

Părăsesc Chişinău la 1 dimineaţa.

28 Martie (10 Aprilie). — Iaşi. — Sosesc la gară câteva minute înainte de trenul care aduce pe Regina şi pe Prinţul Carol dintr'o escursie pe front, făcută împreună cu Regele care continuă cu Mehedinţi şi care se va înapoia mâine.

Regina coboară foarte grăbită, îmi spune câteva cuvinte arătându-şi mulţumirea de fericitul eveniment. Prinţul îmi exprimă părerea de rău de a mă fi văzut aşa de puţin, apoi pleacă în goană.

Germanii iau Coucy-le-Château, considerat de Francezi înşişi ca cheia poziţiunei Armentières.

29 Martie (11 Aprilie). — Iaşi. — Mă duc la gară să primesc pe *Rege*. E mulţumit. Ştiam printr'un avis tefonic al lui C. Stoianovici din Bârlad, că Regele era neliniştit de tăcerea mea şi că depeşa mea din Chişinău l'a înveselit. — La 11 ore dau seama de ceace s'a petrecut. Nici un cuvânt de mulţumire! — După două ceasuri, între altele, nemulţumit de paragraful din tratatul

---

le monde, y compris les grands propriétaires, ont accepté avec empressement mon invitation. J'ai quitté Kisinau à 1 h. du matin.

28 mars (10 avril).—*Iassy*.—J'arrive en gare quelques minutes avant le train qui ramène la Reine et le Prince Carol d'une excursion sur le front, entreprise en commun avec le Roi, qui l'a continuée avec Mehedinţi et qui ne rentrera que demain.

La Reine débarque en coup de vent, me dit quelques mots marquant son contentement de l'heureux évènement; le Prince m'exprime son regret de m'avoir vu si peu, et il partent au galop.

— Les Allemands prennent Coucy-le-Château, considéré par les Français eux-mêmes comme la clé de la position Armentières.

29 mars (11 avril).—*Iassy*.—Je vais à la gare recevoir le Roi. Il est content. J'ai su par un coup de téléphone de Stoianovici de Barlad que le Roi était inquiet de mon silence et que ma dépêche de Kisinau lui a rendu sa gaîté. A 11 h. je rends compte de ce qui s'est passé. Pas un mot de remerciement! Au bout de deux heures — entre autres, outré du paragraphe

de pace privitor la demobilizare, îmi spune: Nu pot să semnez aceasta. — Ii răspund liniştit că n'are de ales. La rândul meu spun: Cum experţii noştri au putut să semneze aceasta? Se pare că Coandă i-ar fi insinuat că acest lucru fusese convenit cu mine! — Imi vorbeşte iar de Presan şi îi explic motivele insistenţei mele.

Stabilim programul pentru a primi mâine delegaţiunea Basarabiei.

— Regina a chemat pe Mitilineu ca să-i spuie că eu am fost prietenul ei, dar că acum se teme de mine; că mă roagă să nu fiu aspru cu ea; că suferă mult. Torent de lacrimi.

Inştiinţez că mă voiu duce să o văd, chiar de trebue să amân pe o zi plecarea mea la Bucureşti.

— *Arion* sosit din Bucureşti îmi spune că Massow, trecând dela Sofia, şi Horstmann i-au vorbit din nou de nevoia de a răsturna pe Rege...

30 Martie (12 Aprilie). — Serbări în cinstea Basarabenilor: Inculeţ, miniştrii, Stere şi Halipa.— La 10 ore primire la gară, mulţime mare, aclamaţiuni.— Cortegiu

---

du traité de paix rélatif à la démobilisation — il me dit: «Je ne puis pas singer cela» et je replique tranquillement qu'il n'a pas le choix. Je lui dis à mon tour: «Comment nos experts ont-ils signé cela?» Il paraît que Coanda lui aurait insinué que cela avait été convenu avec moi! Il me reparle de Presan et je lui explique les raisons de mon insistance.

Nous arrêtons le programme pour recevoir demain la délégation de la Bessarasbie.

— La Reine a appelé Mitilineu pour lui dire que je lui fais peur, moi qui ai été son ami; qu'elle me prie de ne pas être dure avec elle; qu'elle souffre beaucoup. Torrent de larmes. J'annonce que j'irai la voir, dussé-je remettre d'un jour mon voyage à Bucarest.

— Arion, arrivé de Bucarest, me dit que Massow, à son passage de Sofia, et Horstmann lui ont de nouveau parlé de la nécessité de renverser le Roi...

30 mars (12 avril). — Fêtes en l'honneur des Bessarabiens: Inculetz, les ministres, Stere et Halippa.

A 10 h. réception à la gare. Foule. Acclamations.

pentru a merge la Mitropolie: fiecare ministru ia în trăsura sa un coleg basarabean. La 11 jum. sosirea Curţei; perechea regală în trăsură à la Daumont. Foarte frumos Te-Deum. Mulţime în biserică ca şi afară; foarte bun cor. Liberalii au venit toţi, chiar şi Brătianu; foştii conservatori s'au abţinut toţi. Doamna D. Greceanu s'a însărcinat, prin faţa care mi-o arată, să anunţe această abţinere. D-lor se plâng că n'au primit invitaţiuni, care de altfel nu s'au trimis nimănui.

După un cerc ţinut la Palatul Metropolitan, revista trupelor pe strada Ştefan Cel Mare. Ce ţinută măreaţă şi ce adevărată făptură de oameni erau aceşti soldaţi: ochiul viu, faţa bronzată, înfăţişarea deşteaptă.—La 1 şi un sfert dejun la Palat. Toastul Regelui. Mă întrebase dacă trebuia să-l ţie şi l'am încurajat cu tărie; atunci: «Haidem, je prends mon courage à deux mains». — După aceia îmi spune : «N'am moştenit darul cuvântului, dar ceeace spun, spun din toată inima.»—Inculeţ a avut voie să răspundă. A lăudat scrisoarea publicată în Monitor, prin care Regele arendează moşiile sale Obştiilor ţără-

---

Cortège pour se rendre à la Métropole : chaque ministre prend un collègue bessarabien dans sa voiture. A 11 h. et demie arrivée de la Cour; le couple royal en calèche à la Daumont. Très beau le Te-Deum; foule à l'église comme dehors; choeur excellent. Les libéraux sont tous venus, y compris Bratianu; les ex-conservateurs se sont tous abstenus. M-me Dimitrie Grecianu s'est chargée, par la mine qu'elle me fait, d'annoncer leur abstention. Ces Messieurs se plaignent de n'avoir pas reçu des invitations, que d'ailleurs on n'a envoyées à personne. Après un cercle tenu au Palais du Métropolite, revue des troupes dans la rue Stefan cel Mare. Quelle magnifique tenue et combien ces soldats étaient des hommes: l'oeil vif, le teint bronzé, l'allure intelligente!

A 1 h. et quart déjeuner au Palais. Toast du Roi. Il m'a demandé s'il devait le faire et je l'ai fortement encouragé: «Allons, je prends mon courage à deux mains». — Après, il me dit: «Je n'ai pas hérité du don de la parole, mais ce que je dis, je le dis de tout mon coeur». Inculetz eut la permission de répondre. Il a fait l'éloge de la lettre inscrite au «Moniteur» par laquelle le Roi afferme ses terres aux Obstii de

neşti şi a dat Regelui titlul de Christianski-Karoli («Regele ţăranilor»).

După masă Regele decorează pe Basarabeni. Stere e numit mare ofiţer al «Stelei». Mulţumeşte călduros. Regele e de o rară veselie şi foarte familiar.

La 3 jum. manifestaţii. Se joacă hora unirei. Principesele se coboară în stradă cu câţiva Basarabeni şi o joacă printre popor.

La 8 jum. dau un prânz în sufrageria Mitropolitului. Meissner mă laudă în toastul lui. E prima oară că Românii par a-şi da seama că am luat parte cu ceva în marele act care s'a îndeplinit!

31 Martie (13 Aprilie). *Iaşi.*—O convorbire cu Regina Maria, provocată de apelul făcut Joi lui Mitilineu. «*Ţiu ca Majestatea Voastră să ştie că nu sunt duşmanul Dinastiei, spun eu Reginei. Am primit puterea nu ca să fac pacea: oricine putea să o facă, mai puţin bine ca mine, dar s'o facă, şi e greu de plătit greşelile altora, dar am primit ca să scap Dinastia!*» «*O ştiu*», *a zis Regina.* — «*Atunci cer să mi se uşureze sarcina, şi mă*

---

paysans et a décerné au Roi le titre de Christianski Karoli (Roi des paysans).

Après déjeuner, le Roi décore les Bessarabiens. Stere est nommé grand officier de l'«Etoile». Il remercie chaleureusement. Le Roi est d'une rare gaîté et très familier.

A 3 h. et demie manifestations. On danse la «hora unirei». Les Princesses descendent dans la rue avec quelques-uns des Bessarabiens et la dansent parmi la foule.

A 8 h. et demie j'offre un dîner dans la salle à manger du Métropolite. Meissner, dans sont toast, me loue. C'est la première fois que les Roumains paraîssent se douter que je suis pour quelque chose dans le grand acte qui s'est accompli.

13 avril. — *Iassy.* — *Une conversation avec la Reine Marie provoquée par l'appel qu'elle avait adressé jeudi à Mitilineu. «Je veux que votre Majesté sache que je ne suis pas l'ennemi de la Dynastie, dis-je à la Reine. J'ai accepté le pouvoir non pour faire la paix: n'importe qui pouvait la faire, moins bien que moi, mais la faire, et c'est dur d'expier les fautes des autres; mais je l'ai accepté pour sauver la Dynastie».* — *«Je le sais», a dit la Reine.*

Alors je demande qu'on me facilite la besogne et je

adresez Reginei pentru ca din jurul ei să se risipească atmosfera care întreţine necazul Germanilor. Incă nu au desarmat definitiv (şi povestesc ceeace Massow a zis lui Arion la Bucureşti privitor la familia Regală). Ii explic fiecare fapt, fiecare măsură care a fost denaturată; adesea Ea rămâne fără răspuns ; însă gesturi de desperare: nu pot să iubesc pe aceşti oameni cari sfâşie ţara noastră. — *Eu :* Dar ne-au înlesnit acţiunea în Basarabia, pe care cu greu am fi întreprins-o fără ei. — Nota îndulcirei : Eram disperată la gândul că puteaţi să-i protejaţi mai mult decât pe Români !

— După amiazi, cu o scrisoare autografă, îmi trimite pentru Elena (sora mea) prima clasă a crucei «Maria».

— Afacerea Presan nu e încă regulată. Rog pe Hârjeu, la Consiliul dela ora 5, să n'o mai lase astfel. De altă parte, Arion n'a obţinut mutarea lui Derussi dela Stockholm...

1/14 Aprilie. — Intoarcere la Bucureşti. Foarte multă lume la gară; mi se dau şi mi se aruncă flori. Am braţele încărcate. Pe peronul de eşire de asemenea mulţime şi ovaţiuni.

---

m'adresse à la Reine pour qu'autour d'elle se dissipe l'atmosphère qui entretient l'irritation des Allemands. Ils n'ont pas désarmé encore. (Et je raconte ce que Massow a dit à Arion pendant son séjour à Bucarest). Je lui explique chaque fait controuvé ; chaque mesure qu'on a dénaturé ; souvent elle reste sans réponse ; mais des gestes de désespoir : «Je ne puis pas les aimer ces gens qui déchirent notre pays». — Moi : «Mais ils nous ont facilité l'action en Bessarabie, que difficilement sans eux nous l'aurions entreprise». — La note de l'adoucissement : «J'étais désespérée à l'idée que vous pouviez les protéger plus que vous ne protégez les Roumains». Dans l'après-midi, avec une lettre autographe, elle m'envoie pour Hélène (ma soeur) la première classe de la croix «Marie».

— L'affaire Presan n'est pas encore réglée. Je prie Herjeu, au conseil à 5 h., de ne plus la laisser traîner. De son côté, Arion n'a pas obtenu le déplacement de Deroussi de Stockholm...

1/14avril. — Retour à Bucarest. Enormément de monde à la gare ; on me donne et on me jette des fleurs. J'en ai plein les bras. Sur le perron de sortie, foule aussi et acclamations.

— *Horstmann* la 5 ore. Felicitări călduroase. Eu: Ce se mai petrece? — El: Este o criză Kühlmann şi o criză Czernin. Kühlmann este atacat de marii industriaşi, de conservatori şi de militari. El se opune anexărilor şi vrea să pue în executare făgăduelile electorale făcute Prusiei; ceilalţi vor Belgia şi nu vor reforme. Pentru aceasta a fost săpat la Berlin (rapoartele Mareşalului) şi este acuzat de a fi petrecut în timp ce Czernin conducea pacea în voia lui. A fost un acord secret pentru Severin (ce prostie!), şi el n'a ştiut nimic, etc. — Cu Czernin e şi mai rău. Impăratul a scris o scrisoare în Martie 1917 cumnatului său Sixt de Bourbon-Parme, şi Clemenceau a publicat-o. In scrisoare Impăratul pare că ar propune părăsirea Alsaciei-Lorena pentru a obţine pace. Acest lucru sileşte pe Czernin să dea desminţiri, în realitate nefondate. Depeşă de protestare a Impăratului Carol către Wilhelm şi altă depeşă a acestuia pentru a lua act. «Dar, adaogă Horstmann, lovitura lui Clemenceau nu şi-a ajuns ţinta, ci a afirmat şi mai solemn solidaritatea». — Oricum, un

---

— Horstmann à 5 h. Félicitations chaleureuses, *Moi:* «Qu'est-ce qui se passe?» — *Lui:* «Il y a une crise Kühlmann et une crise Czernin. Kühlmann est attaqué par les grands industriels, les conservateurs et les militaires: il s'oppose aux annexions et veut faire exécuter les promesses électorales faites à la Prusse; les autres veulent la Belgique et ne veulent pas la réforme. Là-dessus on l'a desservi (les rapports du Feldmaréchal) à Berlin et on l'accuse d'avoir fait la noce pendant que Czernin menait la paix à sa guise. Il y a eu un accord secret pour Severin (quelle stupidité!) et il n'en a rien su. Pour Czernin, c'est pire. Son Empereur a écrit une lettre en mars 1917 à son beau-frère, le Parme, Sixte de Bourbon, et Clemenceau l'a publiée (dans cette lettre l'Empereur semble proposer l'abandon de l'Alsace-Lorraine pour avoir la paix). Ça oblige Czernin de donner des démentis, — non fondés au fond. Dépêche de protestation de l'Empereur Charles à Guillaume et autre dépêche de celui-ci pour prendre acte. «Mais, ajoute Horstmann, le coup de Clemenceau n'a pas porté; il a abouti à l'affirmation encore plus solennelle de la solidarité».

Tout de même cet Empereur qui écrit des lettres pareil-

Impărat care scrie astfel de scrisori! Dar mai este o complicaţie: Turcii sunt în ceartă mare cu Bulgarii; vor ceva pe râul Maritza şi refuză să semneze pacea. «Se va sfârşi şi fără ei», adaogă Horstmann.— Toate aceste informaţiuni îmi dau un fior prin spate. Pacea noastră se lungeşte, se lungeşte.

2/15 Aprilie. — Pe cine n'am văzut oare astăzi? — Pe Horstmann, care regulează o mulţime de chestiuni pendinte;—pe amiralul Bălescu, care mi-aduce ştirea bună a întoarcerei vasului «Regele Carol» şi una mai puţin bună: că toată coasta dela Sulina la Odessa trece sub comanda Austriacilor;—pe Hranilovici, care mă felicită, cu laude, pentru Basarabia;—pe consulul von Peters, care ar vrea să se sfârşească şi face apel la mine contra încetinelei delegaţilor: «Ar vrea să termine ca să pună capăt odată la toate propunerile care plouă». Bunul Peters adaogă: «Dacă un Ungur urmează lui Czernin, va fi mult mai greu». — Ledebur crede că scrisoarea atribuită Impăratului trebue să fie compusă din mai multe cuvinte familiare pe care Impăratul sau Impărăteasa le vor fi scris, fără băgare de seamă, Bourbonului din Franţa.

---

les! Mais, il y a encore une complication: les Turcs sont en grand querelle avec les Bulgares; ils veulent quelque chose sur la Maritza et refusent de signer la paix. «On finira sans eux» — ajoute légèrement mon ami. Tous ces renseignements me donnent froid dans le dos. Notre paix qui traîne, qui traîne!

2/15 avril. — Qui n'ai-je pas vu aujourd'hui? Horstmann, qui règle une foule de questions pendantes; l'amiral Balescu, qui m'apporte la bonne nouvelle du retour du «Regele Carol» et la moins bonne que tout le littoral de Sulina à Odessa passe sur le commandement des Autrichiens; Hranilovici, qui me félicite très élogieusement pour la Bessarabie; le consul von Peters, qui veut en finir et en appelle à moi des lenteurs des délégués: «il veut en finir pour couper court à toutes les propositions qui pleuvent». Le bon Peters ajoute: «Si c'est un Hongrois qui succède à Czernin, ce sera plus dur». — Et Ledebour, qui croit que la lettre attribuée à l'Empereur doit être arrangée sur plusieurs mots familiers que l'Empereur ou l'Impératrice auront negligemment écrits au Bourbon de France.

— Se anunţă oficial demisiunea lui Czernin, dată eri. Gazetele dau textul faimoasei scrisori. Făcută din crâmpeie şi bucăţi, sau scrisă astfel că, Czernin, care deabea suportase amnistia acordată Cehilor şi pe care nu o aflase decât atunci când Seidler o anunţase în Reichsrat, n'a putut desigur să tolereze ca Impăratul să scrie fără ştirea lui astfel de scrisori. Aceste informaţii sunt date de Peters. Toţi cei pe cari i-am văzut regretă această retragere. Se vorbeşte de Mensdorf, Szeczeny, Tisza, Andrassy.

— Colonelul Hass are pretenţiunea ca să dau 20 mii de vagoane din Basarabia. Ii răspund că aceasta este exclus, peste putinţă. Convenim să ne înţelegem cu Austriacii şi cu Bulgarii pentru a nu face concurenţă în Basarabia şi pentru a nu le menţine la preţurile nebune de azi.

— La 5 ore la *Feldmareşalul*. Vorbim timp de 2 ore. Tot frica de Brătianu şi rapoartele că Regina «urăşte» pe Germani. Imi reproşează că am dat prea mult Austriacilor. Dar se miră aflând că Kühlmann m'a împins să cedez. Mă întreabă dacă voim să păstrăm toată Ba-

---

On annonce officiellement la démission offerte hier par Czernin. Les journaux donnent le texte de la fameuse lettre. Faite de bribes et de morceaux ou écrite telle quelle, Czernin, qui avait déjà mal supporté la fameuse amnistie accordée aux Tchèques et qu'il n'a apprise que lorsque Seidler l'a annoncée au Reichsrath, n'a pu évidemment tolérer que l'Empereur écrive à son insu de pareils missives. Ces renseignements sont donnés par Peters.

Tout le monde que j'ai vu déplore cette retraite.

On parle de Mensdorf, de Szeczen, de Tisza, d'Andrassy.

— Le colonel Hass a la prétention que je donne 20.000 wagons de Bessarabie. Je lui dis que c'est exclu et impossible. Nous convenons arranger avec les Autrichiens et les Bulgares pour ne pas se faire concurrence en Bessarabie et ne pas les maintenir aux prix fous où ils sont.

— A 5 h. chez le Feldmaréchal. Nous causons deux heures durant. Toujours la peur de Bratianu et les rapports que la Reine «hait» les Allemands. Il me reproche d'avoir trop donné aux Autrichiens. Il est étonné d'apprendre que Kühlmann m'a engagé de céder. Il me demande si nous voulons

sarabia. Ii vorbesc de pretenţiunile eventuale ale Austriei asupra Hotinului. «Nu trebue să-l daţi decât dacă vi se înapoiază ceva în România». — Regretă pe Czernin şi blamează pe Impăratul Carol, care nu face decât prostii: «Totdeauna e aşa când domină femeile».

— La 7 ore conferinţă cu *Hell* şi experţii săi pentru şantierul dela Giurgiu. Intreb lămurit: Şi nu mai cereţi nimic la Brăila? — Nu, mi se răspunde; vom interesa numai capital german în şantierele lui Fernik. — Hell mă felicită călduros de asemenea şi îmi spune cât a fost de neliniştit când i s'a anunţat la miezul nopţei moartea mea subită. (Intr'adevăr, la 8 Aprilie se anunţase de pretutindeni că murisem subit, deci asasinat).

3/16 Aprilie. — Toate informaţiile concordă să dovedească că manoperile antidinastice Carp-Lupu-Golescu-Ciorăneanu au puţin şi aprobarea Germanilor. Horstmann el însuşi e un indiciu al acestui lucru, căci, — zice Brănişteanu—a reflectat totdeauna părerea şefilor săi. Beldiman de asemenea se agită la Berlin. Un articol al

---

garder toute la Bessarabie; je lui parle des prétentions de l'Autriche éventuellement sur Hotin: «Il ne faut le donner que si on vous rend quelque chose en Roumanie». Il regrette Czernin et blâme l'Empereur Charles qui ne fait que des bêtises: «c'est toujours comme cela quand les femmes dominent».

A 7 h. conférence avec Hell et ses experts pour le chantier de Giurgiu. Je pose nettement: «Et vous ne demandez plus rien à Braila»? — «Non, me fut-il répondu; nous intéresserons seulement le capital allemand dans les chantiers de Fernik». — Hell me félicite chaudement aussi et me dit son inquiétude quand, au milieu de la nuit, on a annoncé ma mort subite.

Effectivement, le 26/8 avril on avait de partout annoncé que j'étais mort subitement, donc assassiné.

3/16 avril. — Tous les renseignements concordent pour prouver que les manoeuvres antidynastiques Carp-Lupu-Golescu-Cioraneanu ont quelque peu l'approbation des Allemands. Horstmann lui-même en est un indice, car, dit Branisteanu, il a toujours reflété l'opinion de ses chefs. Beldiman s'agite aussi à Berlin. Un article de Reventlov con-

lui Reventlow contra Regelui şi pe care cenzura n'a dat voie să fie reprodus de presa locală, a fost tradus de Beldiman junior, litografiat la Ministerul de Război şi răspândit prin grija lui Ciorăneanu. Cenzura, în sfârşit, nu dă voie să se vorbească de Rege. Chiar telegrama trimisă din Basarabia n'a putut fi reprodusă de jurnale.

Cum am la masă pe Horstmann şi d-l de Hoetsch, profit de aceasta ca să le declar că regret patronajul acordat acestei campanii. Nu intră în nota demnă a unei ţări ca Germania ca, după ce a tratat cu Regele Ferdinand, să vrea acum să-l detroneze; aceasta ar fi să se încurajeze Wilson, care nu vrea să facă pace cu Germania decât dacă poporul ei goneşte pe Hohenzollern; să ştie că va fi război civil în România, căci majoritatea ţărei nu e după cum se crede; că dacă se doreşte retragerea mea, e uşor, dar dacă rămân, nu trebuesc încurajaţi acei care îmi pun beţe în roate. — Horstmann a desaprobat uşor pe Carp; Hoetsch n'a spus nimic.

— Aflu că Czernin girează încă afacerile şi că Pallavicini a fost chemat dela Constantinopol. — Burian

---

tre le Roi et que la censure n'a pas laissé reproduire par la presse locale, a été traduit par Beldiman junior, multiplié à la pierre au ministère de la guerre et répandu par les soins de Cioraneanu. La censure enfin ne laisse pas parler du Roi, jusqu'au télégramme envoyé à la Bessarabie que les journaux n'ont pu reproduire. (Branisteanu).

Comme j'ai à déjeuner Horstmann et Mr. de Hoetsch, j'en profite pour leur déclarer que je regrette le patronage accordé à cette campagne. Il n'est pas dans la note digne d'un pays comme l'Allemange, qui ayant traité avec le Roi Ferdinand, ne peut maitenant vouloir le détrôner ; que ce serait encourager le Wilson qui ne veut faire la paix avec l'Allemagne que si son peuple chasse son Hohenzollern; qu'ils sachent que ce serait la guerre civile en Roumanie, car la majorité du pays n'est pas comme la croient ces Messieurs ; que si on veut que je me retire, c'est facile; mais si je reste, il ne faut pas qu'on encourage ceux qui me jettent des bâtons dans les roues. Horstmann a légèrement blamé Carp ; Hoetsch n'a rien dit.

J'apprends que Czernin continue de gérer et que Pallavicini a été appelé de Constantinople.

la succesiunea lui Czernin. Se pare că amândoi vor veni la Bucureşti ca să termine tratatul de pace.

— *Ledebur* îmi spune că a crezut în totdeauna: sau că scrisoarea Impăratului e făcută din extracte şi din convorbiri, sau, ceeace e mai grav, că cineva a făcut această scrisoare pe care Impăratul a iscălit-o. El dă atâta importanţă lucrului, încât crede «că e aproape o chestiune de schimbare de Suveran».

— *Carp* a fost azi dimineaţă la Oscar Kiriacescu: «S'a sfârşit; Regele va fi detronat; prinţul Ioachim de Prusia e urmaşul lui şi se va face o pace germană, în locul păcei austriace care s'a proectat». Colonelul Kontz, care se află la mine, e în curent cu aceasta. Dealtfel aceste vorbe umblă prin tot oraşul. D-na Candiano, speriată, vine dela Ploeşti ; Nazarie răspândeşte aceleaşi vorbe, cu suplimentul că ni se înapoiază Dobrogea şi graniţele Transilvaniei ! Aceste nebunii sunt repetate ţăranilor. Mulţi oameni se tem de un război civil. — Mircescu a auzit pe Mareşal spunându-i : Mi-e frică de o revoluţie pe care ar face-o Brătianu în Moldova şi atunci tot noi vom fi siliţi să intervenim.

— Burian prend la succession de Czernin. Il semble que les deux vont arriver à Bucarest pour terminer le traité de paix.

Ledebur me dit qu'il a toujours considéré ou bien que la lettre de l'Empereur est faite d'extraits et de conversations, ou, ce qui est plus grave, que quelqu'un a fait cette lettre que l'Empereur a signée. Il donne une telle importance à la chose qu'il croit «que c'est presque une question de maintien du Souverain».

— Carp a été ce matin chez Oscar Kiriacescu: «C'est fini ; le Roi va être détrôné; le prince Ioachim de Prusse est son successeur et l'on fera une paix allemande, au lieu de la paix autrichienne qu'on a projetée!»

Le colonel Kontz, qui est chez moi, est mis au courant. D'ailleurs la ville est pleine de ces propos. M-me Candiano, effrayée, arrive de Ploesti: Nazarie propage les mêmes propos avec le supplément: «...et l'on nous rend la Dobrogea et les limites de Transylvanie!». Ces folies sont répétées à tous les paysans. Beaucoup de gens redoutent une guerre civile. Mircescu a entendu le Maréchal lui dire: «J'ai peur d'une révolution que Bratianu ferait en Moldavie et alors c'est encore nous qui serions obligés d'intervenir».

— Primesc telegramă dela *Hârjeu,* care îmi spune că Regele n'a primit încă demisiunea lui Presan, cu toată insistența sa. Fără îndoială Brătianu continuă să guverneze din culise. *Scriu lui Hârjeu și-l însărcinez să predea Regelui demisia mea.*

4/17 Aprilie. — Presa germană nu se sfiește să spue adevărul Impăratului Carol, și «Frankfurter-Zeitung» lasă lămurit să se vadă că niciun ministru nu poate să primească ca un suveran «impulsiv» să se agite d'asupra capului lui.

— *Horstmann* crede că Czernin va reveni peste puțin la putere. Faptul că Burian păstrează finanțele împreună cu externele, într'un moment când ministrul afacerilor străine are atâta de făcut, înseamnă că nu e decât provizoriu la Ball-Platz. Laudă pe Czernin ; niciodată Austria n'a avut un om ca el: decis, clar, vorbind suveranului său ca oricărui alt om și de o elocință populară care câștigă publicul și care place massei poporului, «nu ca discursurile doctorale ale lui Herfling».

Dela acelaș : Kühlmann rămâne la putere, mai tare ca totdeauna. Va veni săptămâna viitoare, afară daca

---

-- Reçois télégrame de Herjeu qui me dit que le Roi n'a pas encore accepté la démission de Presan, malgré son insistance. C'est décidément Bratianu qui continue de gouverner de la coulisse. *J'écris à Herjeu et je le charge de remettre au Roi mai démission.*

4/17 avril. — On ne se gêne pas dans la presse allemande pour servir des vérités à l'Empereur Charles et la «Frankfurter Zeitung» laisse clairement entrevoir qu'aucun ministre ne peut accepter qu'un monarque «impulsif» s'agite dans son dos.

Horstmann pense que Czernin va revenir au pouvoir sous peu. Le fait que Burian garde les finances avec les affaires étrangères à l'heure où le ministre des affaires étrangères a tout à faire, indique qu'il n'est que provisoirement au Ballplatz. Eloge de Czernin: jamais l'Autriche n'a eu un homme comme lui: décidé, clair, parlant à son Souverain comme à tout autre homme et d'une éloquence populaire qui empoigne son public et qui plait à la masse, «pas comme les discours doctoraux de Herfling».

Du même : Kühlmann reste au pouvoir, plus en selle que

Austria nu va fi reprezentată numai prin Mittag şi Gratz.

— Intrevedere cu Praschma şi Mayer privitor la cele 10 mii vagoane de predat din Basarabia, care acum s'au făcut 12.500. Ei mărturisesc că e nevoie absolută şi că în Austria populaţiunea n'are decât 150 grame de făină de porumb. Eu cer o simplă declaraţie, anume că populaţia ţinutului ocupat a păstrat ce-i trebue ca să ajungă până la recoltă; dar ei refuză, căci nu recunosc nici-o obligaţie faţă de populaţie, cât timp la ei le lipseşte totul. Trebue fără îndoială să ne gândim că peste puţin, cu toate ce dăm în Basarabia, va trebui încă să căutăm ceva şi pentru aici. Dumnezeu să ne ferească de o recoltă proastă anul acesta!

— Prin von Peters trimit o scrisoare lui Czernin spre a-i exprima simpatia mea şi regretul de a-l vedea retrăgându-se.

— Comunic lui Tülff, prin Tzigara, două articole din care unul din «Vossische Zeitung», ostile Regelui şi care au fost traduse în româneşte şi răspândite în plic oficial al Ministerului de Interne.

---

jamais. Il viendra la semaine prochaine à moins que l'Autriche ne se fasse représenter que par Mittag et Gratz.

— Entrevue avec Praschma et Mayer, au sujet des 10.000 wagons à livrer de Bessarabie qui sont devenus 12.500. Ils avouent qu'il y a besoin absolu et qu'en l'Autriche la population a 150 gr. de farine de maïs. Je demande une simple déclaration, à savoir que la population du territoire occupé a gardé de quoi aller jusqu'a la récolte; ils refusent, car ils ne se reconnaissent aucune obligation vis-à-vis de la population quand chez eux on manque de tout. Il faut certainement penser que sous peu, malgré ce que nous donnons en Bessarabie, il y aura encore à chercher quelque chose pour ici aussi. Et, que Dieu nous préserve d'une mauvaise récolte cette année!

J'envoie par von Peters une lettre à Czernin pour lui exprimer ma sympathie et le regret de le voir se retirer.

— Par Tzigara je fais tenir à Tülff deux articles, dont un de la «Vossische Zeitung», hostiles au Roi et qui ont été traduits en roumain et répandus sous enveloppe officielle du ministère de l'intérieur.

— Colonelul Anton *Vasilescu,* pe care l'am ataşat la cabinetul meu, ne dă la masă câteva specimene de ceeace gândeşte armata despre Presan. Adevăratul şef de Stat-Major era tânărul Antonescu, ofiţer inteligent, dar arogant, cu generalii ca un lacheu. Presan se pretindea «al doilea Rege» al României. El a fost un terorist grozav, dar prin sugestiunea Francezilor, cari stabiliseră sistemul fişelor. Atotputernicul colonel Ioanid, ofiţer pe jumătate reformat, apoi reactivat şi care a câştigat două grade la Marele Cartier — a traficat cu mutările şi înaintările într'un mod spăimântător. La minele dela Asău, Ioanid, inginerul Gapriel şi un altul au câştigat fiecare câte 1 milion şi jum. Dar se vor găsi 7000 de mobilizări pe loc!

5/18 şi 6/19 Aprilie. — Noaptea aceasta la 2 jum. dimineaţa, primesc comunicare dela Hârjeu că a prezintat la 12 noaptea scrisoarea mea Regelui şi că mi s'a dat deplină satisfacţie. Deci Presan e definitiv înlăturat şi Christescu numit la Marele Cartier.

Regele trebue să fie foarte neliniştit, căci mă roagă

Le colonel Vasilescu Anton, que j'ai attaché à mon cabinet, nous donne à dîner quelques spécimens de ce que pense l'armée sur le compte de Presan. Le véritable chef d'Etat Major était le jeune Antonescu (fils de la femme de feu colonel Baranga), officier intelligent, mais arrogant; avec les généraux comme un laquais. Presan s'est prétendu «al doilea Rege al României». Il a été un terroriste affreux, mais c'est à la suggestion des Français qui avaient établi le système des fiches. Le toutpuissant colonel Ioanid — officier quasi-réformé, reactivé et qui a gagné deux grades au Grand Quartier — a trafiqué des déplacements et des grades d'une façon effroyable. Aux mines d'Asău, Ioanid, l'ingénieur Gapriel et un autre ont gagné chacun un million et demie. — Mais on trouvera 7000 mobilisation sur place!

5/18 et 6/19 avril. — Cette nuit, à 2 h. et demie du matin, je reçois communication de Herjeu qu'il a présenté à minut ma lettre au Roi et que pleine satisfaction m'a été donnée. Donc Presan est définitivement dehors et Christescu est nommé au Grand Quartier.

Le Roi doit être très inquiet, car il me prie de venir de

să viu îndată la Iaşi, spre a discuta asupra situaţiei. Imi anunţ sosirea, însă pentru Duminică.

— Cu prilejul unei convenţiuni pentru legătura telegrafelor noastre, Germanii pun chestiunea telegrafiei fără fir, a cărei suprimare o cer. O iau înainte şi arăt textul depeşei mele prin care interzic ca pe viitor legaţiunile străine să poată telegrafia cifrat. Constat mai târziu că Hârjeu nu executase, «fiindcă miniştrii prezenţi la Iaşi nu găsesc formula de notificare către legaţiuni». — Această afacere e foarte supărătoare şi mă face să văd că chiar miniştrilor noştri le lipseşte nota politică impusă de evenimente.

— Discuţiunea învoielei privitor la cele 10 mii de vagoane de luat în Basarabia, acum 12.500, e lungă şi spinoasă. Ni se spune : Se moare de foame în Austria; vom lua până la ultima măsură tot ce se poate lua. Şi cum în România grâul e 3.800 lei şi în Basarabia 8000 lei, noi plătim diferenţa !

— Intrevedere lungă cu d-l Hacke dela «Vossische Zeitung». Sub pretext de reportaj asupra Unirei dela

---

suite à Iassy causer de la situation. J'annonce mon arrivée seulement pour dimanche.

— A l'occasion d'une convention pour la liaison de nos télégraphes, les Allemands posent la question de nos télégraphies sans fil. Ils en demandent la suppression. Je prends les devants et je montre le texte de mon télégrame par lequel j'interdis que dorénavant les légations étrangères puissent télégraphier chiffré. Je constate par la suite que Herjeu, toujours lent, n'exécute pas, parce que «les ministres présents à Iassy ne trouvent pas la formule de notification aux légations». Toute cette affaire est grosse d'ennuis et je constate encore combien nos ministres n'ont pas la note politique que les événements imposent.

— La discussion de l'arrangement au sujet des 10.000 wagons à prendre en Bessarabie et qui sont devenus 12.500, est longue et épineuse. On nous dit carrément: on meurt de faim en Autriche; on y reçoit 150 gr. de farine maïs; nous prendrons jusqu'à extrême mesure tout ce qu'on peut prendre. Et comme en Roumanie le blé est à 3.800 lei et en Bessarabie à 8.000 lei, c'est nous qui payons la différence.

— Longue entrevue avec Mr. Hacke de la «Vossische-Zeitung». Sous prétexte de reportage concernant surtout l'ac-

Chişinău, îi vorbesc de toată situaţia politică. Am văzut o telegramă prin care gazetarul informează gazeta sa *că pe nedrept se învinueşte Regele Ferdinand, care ca Suveran constituţional nu putea face decât ce decisese partidul liberal întreg, plus jumătate din cel conservator, deci ¾ din lumea activă a politicei româneşti.*

— Foarte interesantă convorbirea mea cu d-l *von Harnak*, prezidentul Academiei din Berlin, un familiar al Impăratului. Prin locot. Dietz, Tzigara aflase că Harnak văzuse pe Carp care se năpustise asupra Regelui şi mai ales asupra mea. Am arătat profesorului motivele pentru cari susţineam Dinastia, — şi le găsea excelente, — şi l'am întrebat dacă crede în putinţa unei uniuni personale cu unul din Impăraţi. — «Utopie curată», îmi spune el. — Nu mi-a fost greu atunci să-i dovedesc că ar fi o nebunie să reîncepem cu un necunoscut. — Asupra Reginei : frumoasă femeie !...

Am vorbit de program, de nevoia de a ne cunoaşte, de a nu mai face politică ascunsă ca şi când am avea alianţe ruşinoase, etc. — Ne despărţim în mod cordial şi

---

complissement de l'union à Kisinau, je lui parle de toute la situation politique et j'ai vu un télégramme par lequel le journaliste informe son journal qu'on a tort d'accuser le Roi ***Ferdinand qui, en Souverain constitutionnel, ne pouvait faire que ce qu'avait décidé le parti libéral entier, plus la moitié du parti conservateur, donc les trois quarts du monde agissant de la politique roumaine.***

— Très intéressante ma conversation avec Mr. von Harnak, le président de l'Académie de Berlin, un familier de l'Empereur. Par le lieutenant Dietz, Tzigara avait piste que Harnak avait vu Carp, qui avait chargé à fond de train sur le Roi et surtout sur moi. J'ai expliqué au professeur les raisons pour lesquels je soutenais la dynastie, — il les trouvait excellents — et lui ai demandé s'il croit à la possibilité d'une union personnelle avec l'un des Empereurs. «Pure utopie», me dit-il. Je n'ai pas de peine alors à lui prouver que recommancer avec un inconnu serait folie. Sur la Reine : Jolie femme...

Nous avons parlé programme, nécessité de nous connaître, de nous fréquenter, de ne plus faire de la politique cachée comme si on avait des alliances honteuses, etc. Nous nous séparons très cordialement et j'ai appris le lendemain

a doua zi am aflat prin Tzigara că profesorul în convorbirile sale se şi servea de argumentele mele.

— *Horstmann*, în timpul unei scurte vizite, îmi comunică că Kühlmann soseşte în curând şi că l'a însărcinat să-mi anunţe că nu-i nimic schimbat în politica noastră. Deci chestiunea antidinastică e din nou înmormântată.

17/20 Aprilie. — De acord cu Arion, care împreună cu mine semnează telegrama, anunţ pe Hârjeu că nu este formulă de căutat; că Cartierul General trebue pur şi simplu să comunice că, până la noi ordine, nu se mai pot primi telegrame cifrate.

Am avut cu căpitanul Deckert discuţiune lungă asupra acestei telegrafii fără fir. Ei cer ca şi noi să nu mai cifrăm; îi răspund că este contrariu drepturilor noastre de suveranitate. El insinuiază că ofiţerul de legătură ar putea fi autorizat să vadă depeşile; mă opun la aceasta în mod formal.

18/21 Aprilie. *Iaşi.*—Deabia sosit—lume la gară; câţiva colegi mă aşteptau,—mă duc la Mitropolie unde se

---

par Tzigara que le professeur dans ses conversations faisait déjà état de mes arguments.

— Horstmann, au cours d'une courte visite, me communique que Kühlmann va prochainement arriver et qu'il se charge de m'annoncer qu'il n'y a rien de changé dans notre politique. Donc, la question anti-dynastique est de nouveau enterrée.

7/20 avril. — D'accord avec Arion, qui signe avec moi le télégramme, j'annonce à Herjeu qu'il n'y a pas de formule à chercher; que le Quartier Général doit simplement communiquer que jusqu'à nouvel ordre il ne peut pas être accepté de télégramme chiffré.

— J'ai avec le capitaine Deckert une longue discussion au sujet de cette télégraphie sans fil. Il demande que nous aussi nous cessions de chiffrer; je lui réponds que c'est contraire à nos droits de souveraineté. Il insinue que l'officier de liaison pourrait être autorisé à voir les dépêches; je m'y oppose carrément.

8/21 avril. — *Iassy.* — A peine arrivé — monde à la gare: quelques collègues m'attendaient plus tard — je vais à la Mé-

face un parastas pentru cei 300 medici şi farmacişti căzuţi în războí. Cifra aceasta arată gravitatea epidemiilor suferite. Mâine aceiaşi ceremonie la Sinagogă.

— *Regele* mă primeşte la 11 jum. Mă face să citesc un pro-memoria asupra modului său de a interpreta evenimentele. Semn de încredere. In cursul convorbirei lasă să se întrevadă că-şi dă bine seama că soarta Dinastiei e legată de soarta guvernului meu. Cum, în memoriul său, vorbeşte de scrisoarea lui Czernin, îmi spune că a cerut această scrisoare lui Lupescu şi că Lupescu nu i-a dat-o încă.

Dau seama de acţiunea mea la Bucureşti. In privinţa lui Brătianu, Regele e convins că nu e nimic de temut din partea liberalilor, dar totul din a lui Averescu. Argetoianu va reveni la dv., dar nu mai trebue să-l primiţi. D-ra Lili Fălcoianu trebue să servească de legătură între Germani şi Averescu (Vezi pro-memoria): ea a venit să împace pe Regina cu Averescu.

— Pun pe Rege în curent cu chestiunea telegrafului fără fir, pentru ca nu pe neaşteptate să aibă loc

---

tropole où on célèbre un parastas en l'honneur des 300 médecins et pharmaciens tombés pendant la guerre. Le chiffre témoigne de la gravité des épidemies subies. Demain cérémonie analogue à la Sinagogue.

— Le Roi me reçoit à 11 h. et demie. Il me reçoit en me faisant lire un pro-memoria sur sa façon d'interpréter les événements. Marque de confiance. Il laisse entrevoir dans le cours de la conversation qu'il se rend bien compte que le sort de la dynastie est lié au sort de mon gouvernement. Comme dans sont aide-mémoire il fait allusion à la lettre de Czernin, il me dit avoir réclamé cette lettre à Lupescu et que Lupescu ne la lui a pas remise. Je rends compte de mon action à Bucarest. Au sujet de l'action de Bratianu, le Roi est coinvaincu qu'il n'y a rien à craindre des libéraux, mais tout d'Averescu. Argetoianu vous reviendra, mais que vous ne devez pas recevoir. Lilly Falcoianu doit servir de trait d'union entre les Allemands et Averescu (voir le pro-memoria): elle est venue reconcilier la Reine avec Averescu. Je le mets au courant de la question de la télégraphie

vre-un demers al miniştrilor străini. — Regele mă înştiinţează că trebue să decoreze pe Psicha, Filodor (dela Atena) fiind şi el decorat. Nu fac nici o obiecţiune. (Aceasta dovedeşte cât i se pare situaţia de delicată). Dealtfel am avut grija să o fac cunoscut în trecere Germanilor, ca să ştie că a fost consimţimânt din partea mea.

— La 4 ore depeşă neliniştită dela Mircescu, de oarece Mackensen protestase energic împotriva întrebuinţărei de către Italia a T. F. F. cu cifră. Lămuresc cazul şi menţin pentru noi dreptul de cifrare pentru serviciul de Stat.

— Consiliu de miniştri la 5 ore. Pun pe miniştri în curent cu ce se petrece şi atrag atenţia lor asupra absolutei supravegheri ce au de exercitat.

9/22 Aprilie. — Iaşi. — O delegaţie a preoţilor din Basarabia: ei se tem să nu se despoaie parohiile lor de pământurile ce au — destul de întinse, — câteodată 60—80 dessetine. Ii liniştesc. Asupra bunurilor mânăstirilor ei au 25% pentru şcoli; le este frică de o secularizare şi, dacă nu-i decât expropriere, ei propun ca asupra ren-

---

sans fil pour qu'il n'y ait pas, par surprise, démarche des ministres étrangers, Le Roi m'annonce qu'il doit décorer Psycha, Filodor ayant été aussi décoré. Je dis qu'il n'y a aucune objection de ma part. (Cela prouve combien la situation lui paraît sensible!) J'ai eu soin d'ailleurs de l'annoncer, en passant, aux Allemands, pour qu'ils sachent qu'il y a eu consentement de ma part.

A 4 h. dépêche inquiète de Mircescu, Mackensen ayant protesté énergiquement contre l'emploi par l'Italie de la télégraphie sans fil avec chiffre. J'explique le cas et je maintiens pour nous le droit de chiffrer pour notre service d'Etat.

— Conseil ministres 5 h. Je mets les ministres au courant de ce qui se passe et j'attire leur attention sur s'absolue surveillance à exercer

9/22 avril.— *Iassy.*— Une délégation de prêtres de Bessarabie : ils craignent qu'on ne dépouille les paroisses de leurs terres—assez étendues—quelques fois 60—80 désétines. Je les rassure. Sur les biens des couvents ils ont un 25% de revenus pour les écoles ; ils rédoutent une sécularisation, et s'il n'y a

tei constituite în schimbul exproprierei, să li se rezerve această parte : sunt de acord, afară dacă şcolile nu trec cu totul pe seama Statului! Invoirile lor financiare, azi în fiinţă, nu vor fi turburate.

— *Stere* îmi spune că Stirbey i-a cerut sfatul dacă, ca să uşureze situaţiunea Regelui, n'ar face bine să se expatrieze. Sunt pentru afirmativă; Stere sperând în sprijinul lui, e pentru răspuns negativ.

— Inculeţ şi Ciugureanu, numiţi miniştri fără portofoliu, ca Basarabeni, depun jurământul. Stere insistase ca să depue jurământul în formele religioase obicinuite: «trebue să se plece, căci sunt împuşcă-în-lună!».

— Psycha (care n'a iscălit mai târziu o protestare a legaţiunilor pentru interzicerea T. F. F.), vine să mă felicite pentru Basarabia. Curtenitor şi neutru.

— Un delegat special al Ucrainei este acreditat *pe lângă guvern,* nu pe lângă Rege. Scrisorile lui sunt pentru Prezidentul consiliului. E un domn Gologan, rece şi înţepat, dar corect, care nu ştie decât ruseşte. Ii spun că-l primesc bucuros ca agent oficios ; dar pen-

---

qu'expropriation, ils proposent que sur la rente à constituer en échange de l'expropriation, on leur réserve cette part : j'accorde, à moins que les écoles ne passent entièrement à la charge de l'Etat. Je m'engage à ne pas troubler leurs arrangements financiers existants.

— Stere me confie que Stirbey lui a demandé conseil si, pour soulager la situation du Roi, il ne ferait pas bien de s'expatrier. Je tiens pour l'affirmative ; Stere, comptant sur son concours, est pour la négative.

— Inculetz et Ciugureanu, nommés ministres sans portefeuille en tant que Bessarabiens, prêtent serment. Stere avait insisté pour qu'ils prêtassent ce serment dans les formes religeuses habituelles: «trebuie să se plece că sunt împuşcă'n-lună !»

— Psycha (qui n'a pas signé plus tard une protestation des légations à cause de l'interdiction de la télégraphie sans fil) vient me féliciter pour la Bessarabie. Aimable et neutre.

— Un délégué spécial de l'Ukraine est accredité auprès du gouvernement, non auprès du Roi. Sa patente est pour le Président du Conseil. C'est un monsieur Gologan, froid et pincé, mais correct, qui ne sait que le russe. Je lui dis que je le reçois volontiers comme agent officieux; pour être of-

tru ca să fie oficial va trebue să fie acreditat pe lângă Rege. In primul rând va căuta să aibă material din ceea ce Ruşii au părăsit în Moldova. Vorbeşte de frontiere. Ii răspund îndată că ele sunt naturale, dar că nu văd nici o greutate să le regulăm. — *In sfârşit vorbeşte de reclamaţiunile ucrainiene : nu le cunosc, dar Ucranienii pot fi siguri că vor fi trataţi ca toţi ceilalţi cetăţeni ai Basarabiei. Dar să nu se uite că dacă sunt 60000 Ucrainieni în Basarabia, sunt câteva sute de mii de Români în Podolia, dealungul Nistrului, şi că conform principiului naţionalităţilor, putem să-i reclamăm ca compensaţie. — Imi remite două note.*

— La un Consiliu restrâns, la 4 ore, atrag din nou atenţiunea miniştrilor de Războiu, Justiţie şi Instrucţie Publică asupra temerilor Regelui în chestiunile interne.

— *Regele* mă chiamă pentru a doua oară astăzi. Inainte de a mă duce, Stere mă roagă să vorbesc cu Stirbey, căci i se pare că şi Regina vrea să mă vadă. — Nimic deosebit în convorbirea mea cu M. S., afară de dorinţa «de a mă vedea înaintea plecărei mele». — In-

---

ficiel, il devra se faire accréditer auprès du Roi. En premier lieu il va chercher à avoir du matériel sur ce que les Russes ont abandonné en Moldavie; il cause de frontières: je lui réplique de suite qu'elles sont toutes naturelles, mais que je n'ai aucune difficulté à les régler; *enfin il reparle des réclamations ukrainiennes: je le ignore, mais les Ukrainiens sont assurés d'être traités comme tous les autres citoyens de la Bessarabie. Mais qu'on n'oublie pas que s'il y a 60.000 Ukrainiens en Bessarabie, il y a que ques centaines de mille Roumains en Podolie, le long du Dniester et que, conformément aux principes des nationalités, nous pouvons les réclamer par compensation; il me remet deux notes.*

— Au Conseil restreint de 4 h., j'appelle encore une fois l'attention des ministres guerre, justice et instruction publique sur les inquiétudes du Roi dans les affaires intérieures.

— Le Roi me fait demander pour la seconde fois dans la journée; avant de m'y rendre, Stere me prie de causer avec Stirbey, car il a l'impression que la Reine aussi veut me voir. Rien de saillant dans mon entretien avec Sa Majesté, sauf désir «de me revoir avant mon départ». Il insiste sur

sistă asupra cazului Sturdza: graţierea vieţei, dar nici titlu, nici pensiune. Ar trebui să numească pentru câteva zile un comandant-şef, căci Christescu n'are gradul corespunzător celorlalţi şi el, Regele, generalisim, nu poate semna punerea în acuzare: «e singurul motiv». S'a gândit la Coandă, ca la cel mai vechiu în grad (bănuesc că e o mică vexaţiune scornită de generalul Râmniceanu). Mă refer la ce va spune Hârjeu.

In sfârşit eşind, Regele ţinându-mi lung, foarte lung mâna, mă conjură să nu părăsesc chestiunea agrară; principiul e votat : «Eu sunt acel care, după grozave discuţiuni în consiliul de miniştri, am găsit formula care s'a votat. Argetoianu a lucrat mult timp pentru ca prin abţineri să nu fie majoritate: a sfârşit prin a vota contra ; Mişu Cantacuzino a fost cel mai cinstit ; păcat că e aşa de prost».

— In momentul de a ieşi (7,45), o scrisoare a Reginei roagă pe Rege să mă înştiinţeze că doreşte să mă vadă. Sunt condus de Stirbey. Vorbim în trăsură şi la Palat: aparenţele sunt astfel în cât totdeauna va fi acuzat că serveşte de trăsură de unire pentru Brătianu;

---

le cas Sturdza: vie sauve, mais ni titre, ni pension; — il devrait nommer pour quelques jours un commandant en chef, car Christescu n'a pas le grade correspondant aux autres et que lui, Roi, généralissime, ne peut signer des mises en accusation: «c'est le seul motif».

Il a songé à Coanda comme le plus ancien en grade. (Je suppose que c'est une petite vexation inventée par le général Ramniceanu). Je m'en remets à ce que dira Herjeu. Enfin en sortant, le Roi me tenant longuement, très longuement la main, m'adjure de ne pas abandonner la question agraire; que le principe est voté: «C'est moi qui, après des discussions terribles au conseil des ministres, ai trouvé la formule qu'on a votée». «Argetoianu a longtemps travaillé pour que par des abstentions il n'y ait pas le quorum, il a fini par voter contre ; Michel Cantacuzène a été le plus honnête ; c'est dommage qu'il soit si bête».

Au moment de sortir, une lettre de la Reine prie le Roi de m'avertir qu'elle désire me voir. — Stirbey m'emmène. Nous causons en voiture et au palais : les apparences sont telles que toujours on l'accusera de servir de trait d'union

dacă voiesc să plece, va pleca împreună cu familia sa. Imi rezerv răspunsul (tot el spusese lui Stere că soarta dinastiei este în mâinile mele). In mod discret mi-a insinuat că făcuse un bun serviciu, îndepărtând intrigile Averescu din jurul Reginei.

— *Regina* mă primeşte fiind în pat. Intr'adevăr e încă superbă. Ochii încă foarte pasionaţi şi adesea umezi. Asupra lui Brătianu: «Nu m'am uitat la om; am avut în vedere numai partidul care mergea cu proiectele mele; proiectele mele s'au prăbuşit, o recunosc; acum Brătianu îmi este indiferent».—Eu explic: *Politica greşită nu cere sancţiuni; dar hoţiile, înşelăciunile, crimele înfăptuite, lipsa de pregătiri, acelea cer o sancţiune.* La enumerarea tuturor acestora, Regina cu multă atenţiune: «S'au făcut mari greşeli». Regina îmi vorbeşte de Lilly Fălcoianu care i-a sugerat un voiaj în Englitera, — din partea cui? —; de Averescu, care are în complotul său pe fraţii Romalo,—un nume care mă miră, dar observasem că Alfons R. evitase să mă salute pe stradă.—Regina bănueşte pe fiii Carp.—Plec

---

pour Bratiano ; si je veux qu'il parte, il s'en ira avec sa famille. Je réserve ma réponse. (Le même avait dit à Stere que le sort de la dynastie est entre mes mains). Il m'a discrètement insinué qu'il avait rendu service en éloignant les intrigues Averescu autour de la Reine.

— La Reine me reçoit au lit. Elle est encore vraiment superbe. Les yeux encore très passionnés et souvent mouillés. Sur Bratiano: «Je n'ai pas regardé l'homme; j'ai considéré seulement le parti qui allait avec mes projets ; mes projets ont sombré : je le reconnais, Bratiano me devient indifférent». — J'explique: *la politique fausse n'appelle pas des sanctions; mais les vols, les tromperies, les crimes commis, le défaut de préparation: cela demande une sanction. A l'énumeration de toutes ces articulations, la Reine très attentive: «On a commis de grandes fautes!»* La Reine me reparle de Lilly Falcoianu, qui lui a suggeré un voyage en Angleterre — de la part de qui? —; de Averescu qui a dans son complot les Romalo — un nom qui m'étonne, et j'avais remarqué que Alfons Romalo avait évité de me saluer dans la rue — elle soupçonne les fils Carp. Je pars à 8 h. 40,

la 8 şi 40, foarte prieteneşte recondus de Rege, care sosise atunci.

— Fac, la 9 ore, decretele organice pentru Basarabia.

10/23 Aprilie. — Bucureşti. — Intoarcere. Ploaie bună, frumos tot lungul drumului. Câteva zile de întârziere şi totul era compromis.

— Plecând mi s'a încredinţat din partea lui Saint-Aulaire, Barclay, Fasciotti şi Vopicka o scrisoare de protestare în afacerea T. F. F. O frază impertinentă : «Ei nu se îndoiesc că Excelenţa mea, îngrijorată să garanteze prerogativele esenţiale ale Statului român...» Răspund telegrafic. — Inainte de a pleca, însărcinasem pe Christescu, noul şef al Cartierului General, să vegheze personal la executarea instrucţiunilor mele şi să cenzureze telegramele deschise al legaţiunilor.

Mareşalul a făcut o vizită lui Carp, — care a fost exploatată. Concediu ? — condoleanţe ?

11/24 şi 12/25 Aprilie. — Lucru obişnuit, pe sărite, asupra tuturor lucrurilor şi cu tot felul de oameni. Petre Missir vine să-şi ofere serviciile! Ar dori să fie ales la Bacău...

---

très amicalement reconduit par le Roi, qui venait d'arriver. Je fabrique à 9 h. les décrets organiques pour la Bessarabie.

10/23 avril. — Bucarest. — Rentrée. Bonne pluie, superbe tout le long de la route. Quelques jours de retard et tout était compromis.

— En partant on m'avait remis de la part de Saint-Aulaire, Barclay, Fasciotti et Wopicka une lettre de protestation dans l'affaire de la télégraphie sans fil. Une phrase impertinente: «ils ne doutent pas que mon Excellence, soucieuse de garantir les prérogatives essentielles de l'Etat roumain». Je réponds télégraphiquement. Avant de partir j'avais chargé Christescu, le nouveau chef du Quartier Général, de veiller personnellement à l'exécution de mes instructions et de censurer les télégrammes en clair des légations.

— Le Maréchal a fait à Carp une visite. On l'a exploitée. Congé ? Condoléances ?

11/24 et 12/25 avril. — Travail habituel, par heurts portant sur tout et avec toutes sortes de gens. Pierre Missir vient s'offrir! Il voudrait être élu à Bacau...

— Convenţiunile ajung spre sfârşit. Koerner şi Gratz vin să-mi vorbească de câteva greutăţi : de fapt Papiniu, după ordinul lui Arion, reluase puncte admise în consolidarea unor drepturi.

Se anunţă sosirea miniştrilor pentru Sâmbătă. In sfârşit se va vedea şi încheerea acestui tratat.

— Horstmann mă întreţine despre cenzură, «care trebue să mă substitue până la ratificare; foarte îndulcită pentru «Steagul». După ratificare roagă să fie primit Kremnitz ca ofiţer de legătură pentru apărarea intereselor armatei de ocupaţie.

Printre enormităţile pe care Germanii le propun, e cererea de a admite agenţii de emigrare germane ca să funcţioneze la noi ! Koerner mărturiseşte cu naivitate că Lloydul din Hamburg şi alte linii au nevoie de oameni...

Ce este mai trist încă, sunt rechiziţiile până la epuizare şi faptul că, cu toate ce dăm în Basarabia, populaţia nu va mai avea nimic în Iulie... şi poate şi mai curând.

Les conventions touchent à leur fin. Koerner et Gratz viennent m'entretenir de quelques difficultés : de fait Papiniu, sur ordre de Arion, avait repris de points admis dans la consolidation de certains droits ! On annonce l'arrivée des ministres pour samedi. Enfin on va en voir la fin de ce traité.

Horstmann m'entretient de la censure «qui doit encore subsister jusqu'à la ratification», — me dit-il; très édulcorée pour le «Steagul». Après la ratification, il prie d'accepter Kremnitz comme officier de liaison pour ménager les intérêts de l'armée d'occupation.

Parmi les sangrenuités que les Allemands proposent, ils nous demandent d'admettre les agences d'émigration allemandes à fonctionner chez nous! Koerner avoue naïvement que le Lloyd de Hamburg et autre Lignes ont besoin de frêt humain !

Le plus triste encore c'est qu'on réquisitionne jusqu'à épuisement et que, malgré ce que nous donnons en Bessarabie, la population n'aura plus rien en juillet... et peut-être plus tôt encore.

14/27 Aprilie. — Buletinul german anunţă luarea înălţimilor dela Kemell, cu 6500 prizonieri. D-l von Kriege consideră aceasta ca al doilea act din marea dramă din Flandra. Se pare că poziţiunea dela Ypres nu mai e de ţinut. Tot el adaogă că Amiens era să cadă, dar 3 zile de ploaie cu potop au oprit operaţiile.

— Conferinţă lungă cu conştiinciosul, dar grozav de pedantul Kriege. El face tratatele, şi cu el e de luptat. Mi-a servit un menu în 8 articole.

Brătienii zăpăcesc Parlamentul german, cu care Kühlmann are greutăţi, din cauză că Brătienii n'au fost exilaţi. Ei cunosc sentimentele mele, dar pentru siguranţa Reichstagului se cere de la mine o scrisoare, care va fi pecetluită, cum că mă oblig să-i dau în judecată.

Tratamentele rele impuse prizonierilor şi celor internaţi provoacă deasemenea o mare excitare. Mi se dă un memoriu tipărit cu arătarea câtorva calăi. Peste despăgubiri, se cer şi pedepse. Kriege îmi prezintă textul interpelărei adresată Cancelarului.

14/27 avril. — Le bulletin allemand annonce la prise des hauteurs Kemmel avec capture de 6500 prisonniers. Mr. de Kriege considère le fait d'armes comme «le second acte du grand drame des Flandres». Il semble que la position d'Ypres n'est plus tenable. C'est Kriege encore qui ajoute qu'Amiens allait tomber lorsque trois jours de pluie diluvienne ont arrêté les opérations.

— Longue conférence avec le consciencieux mais terriblement pédant Kriege. C'est lui qui fait les traités et c'est avec lui qu'on a à lutter. Il m'a servi un menu en huit articles. *Les Bratianu affolent le Parlament allemand et Kühlmann a des difficultés avec lui à cause du non-exil de Bratianu. Ils connaissent mes sentiments, mais pour la sécurité du Reichstag on exige de moi une lettre, qui sera mise sous scellés, que je m'oblige à les faire mettre sous jugement.*

Les mauvais traitements imposés aux prisonniers et aux internés causent aussi une grande excitation. On me remet aussi un long mémoire imprimé, avec désignation de quelques bourreaux. En plus des dommages, on demande aussi des punitions. Kriege me remet le texte de l'interpellation adressée au Reichskanzler.

Asupra comisiunei Dunărei, Kriege insistă asupra faptului că nici el nici Kühlmann n'au dat asigurare că Ukraina nu va fi admisă. Propune să nu se decidă nimic pentru un moment, dar să se rezerve deciziunea în 5 (deci cu noi), pentru admiterea mai târziu a unui, poate două State, reprezentând Rusia.

In chestiunea limitelor dunărene ale Dobrogei, Kriege dă asigurare că se va stabili în potriva părerei Bulgarilor, cari vor să meargă până la ostroavele din fața Brăilei. El afirmă că tratatul din Berlin ne dădea toată Dunărea, deci până la malul drept; o convențiune din 1908 a admis pentru întâia oară limita talwegului. Chestiunea Deltei, ridicată un moment de către Bulgari, e definitiv înlăturată.

In chestiunea amnistiei, omul acesta revine cu încăpățânare la propunerea sa de a se menține lui Sturdza titlul de colonel. Se pare că Ludendorf insistă mai mult, și el citează precedentul lui Yorck.

Asupra Basarabiei, felicitări elogioase. Kriege nu vede nici o dificultate. Imi citește protestarea lui Cice-

---

Sur la Commission Danubienne, Kriege insiste sur le fait que ni lui, ni Kühlmann n'ont donné l'assurance qu'on n'y acceptera pas l'Ukraine. On propose de ne rien décider quant à present, mais de réserver de décider à cinq (avec nous donc) l'admission ultérieure d'un — peut-être deux — états représentant la Russie.

Dans la question des limites danubiennes de la Dobrogea, Kriege donne l'assurance qu'on se rangera contre l'avis des Bulgares, qui veulent aller jusqu'aux îles devant Braila. Il affirme que le traité de Berlin nous donnait tout le Danube, donc jusqu'à la rive droite; c'est une convention de 1908 (Sturdza) qui la première a admis la limite du Talweg. La question du Delta, soulevée un moment par les Bulgares, est définitivement écartée.

Dans la question de l'amnistie, le bonhomme est revenu avec entêtement à sa proposition de maintenir à Sturdza son titre de colonel. Il semble que Ludendorf insiste le plus, et que c'est lui qui cite le précédent de Yorck!

Sur la Bessarabie, félicitations chaudes et très élogieuses. Pour Kriege il ne semble pas qu'il y ait un pli. Il

rin, pe care o cunosc, şi pe care ca şi mine nu o ia în serios. La Brest-Litowsk Rusia recunoscuse fiinţa Basarabiei ca Stat independent.

In chestiunea dinastică, totul pare a intra în ordine. Mi-a spus chiar că se va închide gura lui Beldiman. Şi prin Tzigara, care a vorbit cu Ioan Carp s'a aflat că vizita lui Mackensen la Carp era spre a-i comunica că Imperiul nu se amestecă într'o chestiune care nu priveşte decât pe Români —, la care Carp a răspuns (după cum a repetat fiul său), că el nu face război civil şi că Germanilor le e dat să detroneze pe Rege.

Kriege povesteşte, pentru a dovedi cum toată lumea e pusă la raţie, că într'una din zilele din urmă leşinase de slăbiciune pe stradă. In urma acestui incident, prin ordonanţa medicului a putut să obţie un litru de lapte pe zi ca supliment de hrană !

15/28 Aprilie. — Miniştrii au sosit. Impresia generală e că se va sfârşi repede. Turcii şi Bulgarii nu s'au învoit încă. Inainte de Miercuri, nu vom fi în număr complect.

---

me lit la protestation de Cziczerin, que je connais déjà, et il ne la prend pas au sérieux plus que moi. A Brest-Litowsk la Russie en avait reconnu l'existence de la Bessarabie comme Etat indépendant.

Sur la question dynastique, tout semble rentrer dans l'ordre. Il m'a même dit qu'on allait clore le bec à Beldiman. Et par Tzigara, qui a causé avec Jean Carp, on a appris que la visite de Mackensen à Carp était pour lui communiquer que l'Empire ne se mêlait pas d'une question qui ne regarde que les Roumains, ce à quoi Carp a répondu (la réponse a été répétée par le fils) qu'il ne faisait pas de guerre civile et que c'est aux Allemands à détrôner le Roi.

Kriege a raconté, pour prouver combien tout le monde était mis à la ration, .u'un jour de ces temps derniers il c'est évanoui de faiblesse dans la rue. A la suite de cet incident, par ordonnance de son médecin, il a pu obtenir un litre de lait par jour comme supplément de nourriture.

15/28 avril. — Les ministres sont arrivés. L'impression générale est qu'on veut finir rapidement. Les Turcs et les Bulgares ne sont pas encore tombés d'accord. Avant mercredi on ne sera pas au complet.

— 4 ore, vizita lui *Burian*. Doctoral, rotunjind fraza în franţuzeşte destul de corect. Conversaţie fără relief. Vorbim mai ales de chestiunea dinastică: nu e nimic schimbat în politica urmată până astăzi. O nuanţă: Păstraţi Dinastia, este treaba D-voastră şi nu ne vom amesteca; după cum, de asemenea, dacă mai târziu vedeţi că nu se mai poate continua cu ea, noi nu o vom proteja. Mulţumesc pentru confirmarea liniei stabilite şi de asemenea pentru nota oficioasă din «Pester-Lloyd», care publicase în ajun că nimeni nu se gândea în Austria şi în Germania să răstoarne pe Rege. Burian sfârşeşte prin exprimarea dorinţei unei bune colaborări pe viitor.

— 5—7 *Kühlmann,* puţin slăbit; nu fumează încă: deci angina nu e simulată. «Prietenii mei au voit să mă lucreze pe lângă Impărat. S'au făcut şi de aici intrigi stupide (afacerea unei actriţe». In câteva cuvinte, a recâştigat pe Impărat: «efectul unei lungi absenţe de 5 săptămâni. Când sunt acolo, nimic nu mişcă». Are împotriva lui tot partidul celor ce vor să anexeze un teritoriu

---

4 h. visite de Burian. Doctoral, arrondissant sa phrase en français assez correct. Notre conversation n'a aucun relief. Nous parlons surtout de la question dynastique : il n'y a rien de changé à la politique suivie jusqu'à ce jour. Une nuance : gardez votre dynastie, c'est votre affaire, et nous ne nous mêlons pas, tout comme si, plus tard, vous vous appercevez que vous ne pouvez pas continuer avec elle, nous ne la protégerons pas. — Je remercie pour la confirmation de la ligne précédemment arrêtée et aussi pour la note officieuse du «Pester Lloyd» qui a déjà publié la veille que nul ne songeait en Allemagne ou en Autriche à vouloir renverser le Roi. — Burian finit par le désir exprimé d'une bonne collaboration future.

— 5 à 7 Kühlmann, un peu amaigri; il ne fume pas encore: donc son angine pas simulée. «Mes amis ont voulu m'arranger et me desservir auprès de l'Empereur. On a fait d'ici des racontars stupides (affaire de Marilena Bodescu, la jolie théâtreuse). En quelques mots il a reconquis l'Empereur, «effet d'une longue absence de 5 semaines». — Quand je suis là, rien ne bouge». Il a contre lui tout le parti de ceux qui veulent annexer un territoire, rien que parce que on le

numai pentru că îl au în mână şi cari nu admit că în massa poporului sunt mulţi oameni cari valorează cât un junker. Formula democratică electorală a Impăratului se va îndeplini acum. Cu Parlamentul s'a învoit repede şi când i-a explicat tratatul, toată lumea a fost de acord. Guvernul Ukrainei nu mai ştie ce să facă; oamenii cari îl compun n'au nimic la spatele lor. «Am lăsat pe Czernin să trateze cu ei; eu nu m'am amestecat». Simpatiile lor la Germani, egale cu zero. N'are nici o dorinţă ca să-i bage în Comisiunea Dunării şi fiindcă acolo sunt cinci şi că trebuie unanimitate pentru a introduce un nou Stat, nu e nevoie să se discute atâta. Pentru Basarabia : nici odată Austriacii nu i-au spus că aveau gânduri asupra nordului Basarabiei; nimic nu se poate face fără concursul lor. Mă plâng că se ia prea mult dela populaţia noastră; răspunde: «Trebuie, căci pentru două luni lipseşte totul la noi». Pierderile Englezilor sunt teribile; armata nu mai are legătură. Bombele cu gaz verde sunt îngrozitoare; au fost inventate de un profesor Habner.

---

tient, et qui n'admettent pas que dans la masse il y a bien des gens qui valent un junker. La formule démocratique électorale de l'Empereur se réalisera maintenant. Avec le Parlement il s'est vite arrangé et, quand il lui a expliqué le traité, tout le monde s'est rallié. Le gouvernement de l'Ukraine est au bout de son rouleau; les hommes qui le composent n'ont rien derrière eux. «J'ai laissé Czernin traiter avec eux; je ne m'en suis pas mêlé; — chez les Allemands «sympathies zèro». Il n'a aucune envie de les introduire dans la commission du Danube et puisqu'on est à cinq et *qu'il faut unanimité pour introduire un nouveau pays*, il n'y a pas à tant discuter sur la questions.

— Pour la Bessarabie, jamais les Autrichiens ne lui ont dit qu'ils avaient des visées sur le Nord de la Bessarabie ; rien ne peut se faire sans leur concours. — Je me plains qu'on pressure trop la population: «Il le faut, car pour deux mois il manque la marge chez nous». — Les pertes des Anglais sont terribles; l'armée manque de lien. Les bombes à gaz vert sont effrayantes ; c'est un professeur Habner qui les a inventées.

16/29 Aprilie. — D. de *Gratz* îmi aduce două note. Vorbind cu el aflu că Ungurii nu sunt mulţumiţi de anexarea Basarabiei: România devine prea tare (textual). Inţeleg dar plângerile autorităţilor noastre că la Odessa nu găseau nici un sprijin pe lângă poliţia austriacă pentru a opri atacurile prin presă şi prin cinema în potriva României. Privitor la aceasta pregătesc o notă pentru Burian.

— Vizită lui *Kühlmann*, pe care îl găsesc foarte bine dispus. Burian a fost la el. «Tot aşa de lung ca şi Kriege: o convorbire cu el, dacă nu ţine un ceas şi jumătate, nu e o convorbire». Un om de spirit i-a scris: din balta austriacă, singurul lucru care ese pe deasupra e acea salcie plângătoare de Burian. «Turcii n'au vrut să facă o afacere cu Bulgarii: sunt prea proşti. Când se prezintă o afacere cu Bulgarii, trebuie făcută îndată, dacă nu.....»

30 Aprilie. — Intors azi dimineaţă vizita lui Burian, şi lăsat două note, din care una cerând trecere liberă

16/29 avril. — Mr. de Gratz m'apporte deux notes. En causant j'apprends que les Hongrois ne sont pas contents de l'annexion de la Bessarabie: la Roumanie devient trop forte (Textuel). — Je comprends les plaintes de nos autorités qui, à Odessa, ne trouvaient aucun appui auprès de la police autrichienne pour temperer des attaques par presse et cinémas contre la Roumanie. Je prépare à ce sujet une note pour Burian.

—Visite à Kühlmann que je trouve de très bonne humeur. Burian a été chez lui. «Aussi long que Kriege: une conversation avec lui, si elle ne dure pas une heure et demie, n'est pas une conversation». Un homme d'esprit lui a écrit : du marécage autrichien, la seule chose qui émerge, c'est ce saule pleureur de Burian. «Les Turcs n'ont pas voulu faire une affaire avec les Bulgares: ils sont bien bêtes. Avec les Bulgares, quand une affaire se présente, il faut la faire de suite, si non....»

30 avril. — Rendu sa visite ce matin à Burian et remis deux notes, dont une demandant libre passage pour les hom-

pentru oamenii politici, Francezii şi alţii cari vor să plece din Moldova, — şi cealaltă atrăgând atenţiunea lui asupra lipsei de sprijin a poliţiei din Odessa faţă de excitările Ruşilor şi ovreilor contra noastră. (Notele comisarului nostru Todicescu se plângeau că poliţia austriacă părea mulţumită de aceste provocări).

Turcii sunt nemulţumiţi şi nu vom avea mâine de cât pe delegaţii secundari; cât despre Bulgari, încă n'au plecat.

— La dejun, *Kühlmann* cu contele Oberndorf şi baronul Richthofen, sosiţi dela Sofia, von Rosenberg, von Bellow, Bernstorf, von Hoesch, Horstmann, etc. Kühlmann îmi spune iar: Turcii sunt proşti; le-am obţinut, dând lovituri de ciomag în Bulgari, jumătate din ce le-a fost luat în 1915, şi au refuzat. Sunt într'o criză de naţionalism acut. Reluarea — «de către noi» — a teritoriilor pierdute în Asia şi câştigarea a trei noi districte i-a făcut să-şi piardă capul. Sunt ca nişte copii. N'au de cât să se descurce cu vecinii... Le făgăduisem restituirea, la

---

mes politiques, les Français et autres qui veulent quitter la Moldavie, et l'autre attirant son attention sur le peu de concours de la police d'Odessa contre les excitations des Russes et des Juifs contre nous. Les notes de notre commissaire Todicescu se plaignaient que cette police (autrichienne) semblait satisfaite de ces provocations. Les Turcs boudent et nous n'aurons que les seconds délégués demain; quant aux Bulgares, ils ne sont encore en route.

A déjeuner Kühlmann avec le comte Oberndorff et le baron Richthofen, arrivés de Sofia, von Rosenberg, von Below, Bernstorf, von Hoesch, Horstmann, etc.

Kühlmann me dit de nouveau: les Turcs sont bêtes; je leur ai eu, en tappant à coups de triques sur les Bulgares, la moitié de ce qu'on leur a pris en 1915, et ils ont refusé. Ils ont une crise de nationalisme aigu. La reprise — «par nous» — des territoires perdus en Asie et l'acquisition des trois nouveaux districts, leur ont fait perdre la tête. Ils sont comme des enfants. Ils n'ont qu'à se débrouiller avec leurs voisins... Nous leur avions promis la restitution à la paix

pace, a pierderilor lor din Asia şi ne întrebam cum o să se facă lucrul ? Un noroc rar.

— *Arion*, cu care am lucrat un moment, mi-a spus că Kühlmann îl încredinţase că nu se dă încă Dobrogea Bulgariei şi că condominium va urma înainte.

— Mi se telegrafiază că Regele, chemând pe prefectul de poliţie, i-a arătat mirarea că «Lumina» şi «Gazeta Bucureştilor» intră în Moldova şi a insistat pentru ca să nu mai fie autorizate. Cine a mai scornit şi acest lucru?

— In Ucraina, Kühlmann îmi spune că Germanii au fost siliţi să închidă 4 miniştri, din cari Lubinski de la afaceri străine, care face manifeste contra unirei Basarabiei.

1 Mai. Sunt surprins de jăcmăneala din ce în ce mai mare ! In provincie se ia tot; deşi dându-se 12.500 de vagoane din Basarabia, se luase angajamentul să se lase ţăranilor hrană pe Iunie-Iulie : li se lasă un sac pentru un an; iar când mă plâng, toţi, dela Kühlmann până la Horstmann repetă : «Ce vreţi ? In Austria se moare de foame».

---

de leurs pertes en Asie et nous nous demandions comment cela pourrait se faire? Un coup de fortune rare!

— Arion, avec qui j'ai travaillé un instant, m'a dit que Kühlmann lui aurait confié qu'on ne donnait pas encore la Dobrogea aux Bulgares et que le condominium continuerait encore.

— On me télégraphie que le Roi a fait venir le préfet de police, lui a marqué son étonnement que la «Lumina» et la «Gazeta Bucureştilor» entrassent en Moldavie et a insisté pour qu'on ne les autorise pas. Qui a encore monté le coup?

— En Ukraine, Kühlmann m'a dit que les Allemands ont été obligés de coffrer quatre ministres, dont le Seigneur Lubinsky, ministre des Affaires Etrangères, qui fait des manifestes contre l'union de la Bessarabie.

1-er mai. — Je suis saisi de l'envahissement toujours plus grand. En province on prend tont, malgré qu'en donnant 12.500 wagons de Bessarabie on ait pris l'engagement de laisser aux paysans la nourriture pour juin-juillet: on ne leur laisse qu'un sac, de quoi durer un an! Et quand je me plains, tous, depuis Kühlmann jusqu'à Horstmann, à répéter: que voulez-vous? on meurt de faim en Autriche!

— S'a stipulat că caii artileriei vor fi daţi cultivatorilor. La Buzău au fost pur şi simplu vânduţi şi oamenii Germanilor i-au luat pentru o bucată de pâine. Hartenştein a venit să-mi propuie, foarte simplu, să gonesc din Iaşi legaţiunile Antantei, alt-fel pentru ei nu e siguranţă. Şi domnul Heitz dela Primărie face un memoriu ca să ceară conferinţei de pace menţinerea Oficiului său de supraveghore.

— Şedinţă foarte violentă ieri în Camera prusiană. Junkerii vor cu ori ce preţ să împedice reforma electorală. Horstmann îmi spune că Kühlmann e foarte atacat, mai ales din cauza sprijinului ce dă partidului democrat. După cererea cancelarului, a fost silit să facă un proces gazetelor cari l-au acuzat că a dus la Bucureşti o viaţă de desfrâu. Marilena Bodescu trece la nemurire! De soarta acestui proces, peste două luni, depinde şi menţinerea lui la putere. Căderea lui, adaogă Horstmann, care s'a înhămat la căruţa sa, ar fi o mare nenorocire. Sunt de aceiaşi părere, căci am cea mai mare stimă de valoarea acestui om şi de lărgimea vederilor sale.

On a stipulé que les chevaux de l'artillerie seraient donné aux cultivateurs; à Buzeu, on les a simplement vendus et les préposés des Allemands les ont pris pour une bouche de pain. Hartenstein est venu me proposer, tout simplement, de chasser de Iassy les légations de l'Entente, sans quoi il n'y a pas de sécurité pour eux. Et Mr. Heitz, de la mairie, fait un mémoire pour demander à la conférence de la paix le maintien de son Aufsichtsamt!

— Hier, à la Chambre prussienne, séance très violente. Les junkers veulent à tout prix empêcher la réforme électorale. Horstmann me dit que Kühlmann est très attaqué, surtout à cause du soutien qu'il donne au parti démocrate. Il a été, sur la demande du Chancelier, obligé de faire un procès aux journaux qui l'ont accusé d'avoir mêné à Bucarest une vie débauchée. Marilena Bodescu passe à l'immortalité! Du sort de ce procès, dans deux mois d'ici, dépend aussi son maintien au pouvoir. Sa chute, ajoute Horstmann qui s'est attélé à son char, serait un grand malheur. J'en conviens, car j'ai la plus haute estime de la valeur de cet homme et de sa largeur de vues.

— Arion îmi citeşte nota sa ca răspuns la protestarea Ukrainei.

2 Mai.—«Vossische Zeitung» şi altele după ea, îmi fac greutăţi. Toate la rând: Regele, Basarabia.—Kühlmann îmi spune că a trimis o desminţire serioasă. El adaogă: «c'est du Beldiman tout pur». Horstmann îmi declarase cu un ceas înainte că dacă Beldiman nu ar fi un atât de vechi prieten al Germaniei, ar fi expulzat. O iau drept bună, dar simt că cercurile militare n'au desarmat faţă de Rege şi că o duşmănie surdă există împotriva mea. Exemplu: de trei zile n'am benzină şi, cu toată intervenţia lui Horstmann, nu mi se dă...

— *Kühlmann* mi-anunţă că a obţinut dela Mareşal să-mi cedeze Focşani pentru ţinerea şedinţelor Parlamentului. Il rugasem să sprijine cererea de a uni cele două părţi din Putna, ducând frontul la limita Râmnicului-Sărat. — Pun o chestiune asupra Basarabiei, Austriacii nespunând niciodată ce gând au asu-

---

— Arion me lit sa note en réponse à la protestation de l'Ukraine.

2 mai. — La «Vossische Zeitung», remorquant la «Berliner Börsen-Zeitung», me taille des croupières. Tout y passe: le Roi, la Bessarabie. Kühlmann me dit qu'il a envoyé un démenti sérieux. Il ajoute: c'est du Beldiman tout pur. Horstmann m'avait déclaré une heure auparavant que si Beldiman n'était pas un si vieil ami de l'Allemagne, on l'expulserait. J'en prends tout juste ce qu'il faut pour constituer une politesse, car je sens que les cercles militaires n'ont pas désarmé vis-à-vis du Roi et qu'une sourde hostilité existe contre moi. Exemple: il y a trois jours que je manque de benzine et, malgré intervention de Horstmann, on ne m'en donne pas...

Mr. de Kühlmann m'annonce qu'il a arraché au Maréchal qu'on me cède Focsani pour y tenir les séances du Parlement: j'avais fait appuyer par lui la demande de réunir les deux portières de la Putna en portant le front sur les limites du Ramnic Sarat. Je pose une question sur la Bessarabie, les Autrichiens n'ayant jamais dit leurs vues sur

pra părţei de nord pe care o ocupă. După părerea lui, nu crede că Austriacii se gândesc la aceasta.

— *Lupu Kostake* îmi afirmă, — şi îmi vine greu să cred — că Kühlmann le-a spus «acum în urmă» lui Carp şi lui: Cum facem ca să răsturnăm pe Rege ? — Glumă sau ironie ? — Kühlmann nu este om să joace un joc nedemn.

— *Kriege* îmi aduce o formulă asupra Basarabiei, acceptabilă, pe care îşi propune să o facă să fie adoptată de Austria, care se lasă greu. Revenim apoi pentru a suta oară asupra cazului Sturdza : El pretinde că Germania cere ca Sturdza să păstreze, cu graţia vieţei, gradul şi pensiunea.

— Mă duc la *Mareşal* pentru a-i mulţumi privitor la Focşani: nu trebue mutat lazaretul, bineînţeles, şi «nu veţi avea căşci germane în jurul dv.». — Predau de asemenea o protestare scrisă contra rechiziţiilor fără frâu ale porumbului, la ţară. Ii repet că am avut o înţelegere pentru 10 mii vagoane devenite apoi 12.500, de dat din Basarabia, în schimbul căror s'a luat angaja-

---

le Nord qu'ils occupent. A son avis, il ne croit pas que les Autrichiens y pensent.

— Lupu Kostake, qui attendait et qui est resté déjeuner, m'affirme — et j'ai peine à le croire — que Kühlmann leur a dit «tout récemment» à Carp et à lui: «Comment faisons-nous pour renverser le Roi?» Blague ou ironie? Mr. de Kühlmann n'est pas homme à jouer ce jeu indigne.

— Mr. de Kriege me rapporte une formule sur la Bessarabie — acceptable — et qu'il se propose de faire adopter par l'Autriche qui se fait tirer l'oreille. Et nous revenons pour la centième fois sur le cas Sturdza; il prétend que l'Allemagne exige qu'il garde, avec la vie sauve, son titre et sa pension. (Voir aussi 3 mai).

— Je me rends chez le Maréchal pour remercier au sujet de Focşani; il ne faut pas déplacer le lazaret — cela va de soi — et «vous n'aurez pas de casques autour de vous». Je remets aussi une protestation écrite contre les réquisitions à outrance de maïs qu'on pratique à la campagne. Je lui répète que nous avons eu un arrangement pour 10.000 wagons — devenus 12.500 — à donner de Bessarabie, moyennant quoi

mentul să nu se mai scoată nimic din ţară. Eu îmi ţin cuvântul; faţă de mine cuvântul nu e ţinut. Mareşalul, destul de nemulţumit de ce află, făgăduieşte.

3 Mai. — Şedinţă furtunoasă: col. Kabelmacker de la Căile Ferate, Horstmann, Mircescu şi cu mine. E tot privitor la articolul 7 din tratatul de pace, introdus prin surprindere cu ocazia iscăliturei făcută în grabă, şi pe care articol experţii noştri nici nu l-au examinat, nici nu l-au admis, pe când Hell şi Kriege spuneau că a fost primit de generalii noştri. Am propus ieri un text potrivit cu concesiunile pe care Horstmann credea că poate să mi le anunţe. Mare opunere a Direcţiei militare, care vrea să ia în mână toate liniile noastre. Declar net că nu semnez şi că fac apel la cinstea lui Kühlmann. Horstmann declară că d. de Kühlmann, singur, poate să mai discute această chestiune.

— La 2 jum., comisiunea cu Arion, Burghele, Antipa, Papiniu, Carp şi Mircescu. Cădem de acord asupra ceia ce e încă nerezolvat. Arion trebue să meargă să vorbească cu Kühlmann pentru o formulă definitivă a amnistiei. Aflu, în cursul discuţiei, că s'a spus delega-

---

on s'est engagé à ne plus rien sortir du pays. Moi je tiens parole: on ne tient pas parole vis-à-vis de moi. Le Maréchal, assez mécontent de ce qu'il apprend, promet.

3 mai. — Séance orageuse: Col. Kabelmacker des chemins de fer, Horstmann, Mircescu et moi. C'est toujours au sujet de l'art. 7 du traité de paix introduit par surprise, lors du paraphage fait à la vapeur, et que nos experts n'ont ni examiné, ni admis, alors que Hell et Kriege avaient dit avoir été accepté par nos généraux. J'ai proposé hier un texte, concordant avec les concessions que Horstmann croyait pouvoir m'annoncer de vive voix. Grande opposition de la Direction militaire, qui veut prendre en mains toutes nos lignes. Je déclare net que je ne signe pas et que je fais appel à la loyauté de Kühlmann. Horstmann déclare que Mr. de Kühlmann peut seul encore discuter cette question.

A 2 h. et demie commission avec Arion, Burghele, Antipa, Papiniu, Carp et Mircescu. Nous tombons d'accord sur ce qui reste en suspens et Arion doit aller voir Kühlmann pour une formule définitive dans l'amnistie. J'apprends, au cours de la discussion, qu'on a dit à nos délégués *que le cas*

ţilor noştri că cazul Sturdza este una din condiţiile păcei! — Toţi recunosc gravitatea cazului art. 7 şi sunt de părere că trebuie să nu ne lăsăm.

Deşliu are îndrăsneala să-mi telegrafieze ca să-l repatriez dela Stockholm, împreună cu soţia sa. Mă asigură de «amiciţiile lui cele mai sincere».

4 Mai.—Arion, după ce a vorbit cu Kühlmann, a primit formula privitor la Basarabia, Kühlmann asigurându-l că redacţiunea înţelege *o incorporaţie făcută* «au présent». — In toate celelalte convorbiri, Kriege de pildă a spus lui Papiniu şi lui Arion că nu mai trebue să-l necăjească asupra textului amnistiei, «când v'am dat toată Basarabia». — Arion nu mai obiectează nimic.

— Am căutat prin telefon pe *Kühlmann;* el soseşte la mine cu generalul Hell şi Horstmann. Incă sub impresiunea şedinţei de ieri şi a grijei blestematului articol care m'a împiedicat să închid ochii toată noaptea, deschid chestiunea, făcând apel la lealitatea lui Kühlmann. Paragraful 2 a fost introdus prin surprindere şi dovada este că se găseşte într'un loc care n'are nimic a face cu

---

Sturdza est une des conditions de la paix! Tous reconnaissent la gravité du cas de l'art. 7 et sont d'avis qu'il faut tenir bon.

— Desliu a le front de me télégraphier pour que je le rapatrie de Stockholm, lui et sa femme. Il m'assure de «ses amitiés les plus sincères».

4 mai. — Arion, après avoir causé avec Kühlmann, a accepté la formule au sujet de la Bessarabie, Kühlmann lui ayant assuré que la rédaction impliquait une incorporation déjà faite, «au présent». — Dans toutes les autres conversations, Kriege, par exemple, a dit à Papiniu, à Arion, qu'il ne fallait pas le taquiner sur le texte de l'amnistie «quand nous vous avons donné toute la Bessarabie», — Arion n'a plus d'objections.

— J'ai cherché par téléphone Kühlmann; il m'arrive avec le général Hell et Horstmann. Encore sous l'impression de ma séance d'hier et du souci de ce maudit article qui m'a empêché de fermer les yeux de toute la nuit, j'aborde carrément, en faisant appel «à la loyauté de Mr. de Kühlmann». Le paragraph 2 a été introduit «par surprise» et la preuve en est qu'il se trouve à une place qui n'a rien à voir avec le sujet.

chestiunea. Când, în ultimul moment, la 29 Martie o jumătate oră înainte de plecarea miniştrilor, mi s'a adus la parafat capitolul demobilizărei, rămas în suspensie, mi s'a spus că era *în totul de acord cu generalii noştri,* însă generalii afirmă că n'au primit nici odată acest text.—Kühlmann. Cine a făcut această afirmare? — Eu: Nu mai mi-aduc aminte, dar desigur nu dv. (N'am voit să desemnez pe Hell, şi Kühlmann a înţeles). Dacă în aceste condiţiuni se susţine că sunt legat, aş face apel la Impărat.—Kühlmann întorcându-se către Hell: «Dar e o ideie excelentă; ce spui de aceasta?».—Horstmann intervine: «Chiar dacă Impăratul va deslega, tot rămâne cererea Marelui Cartier, care consideră măsura ca indispensabilă». — Eu: Vom discuta atunci o convenţie şi de alt-fel este ceia ce eu ofer. — După o lungă discuţie, convenim la suprimarea paragraf. 2 din tratatul de pace şi mutarea lui în protocol, limitându-l şi definindu-i întinderea. Formulă de găsit de către Mircescu, Horstmann şi Hell.

— Bietul Mareşal promite categoric: subordonaţii lui iau înapoi, în detaliu, ceiace a făgăduit! Primesc în

---

Quand, en dernière minute, le 29 mars, une demi-heure avant le départ des ministres, on m'a apporté à parapher le chapitre de la démobilisation, resté en suspens, on m'a dit qu'on était en tout d'accord avec nos généraux; or, les généraux affirment n'avoir jamais accepté ce texte. — Kühlmann: «Qui a fait cette affirmation?» — Moi, d'un air entendu: «Je ne me rappelle plus, mais certainement pas vous». — Je n'ai pas voulu désigner Hell, et Kühlmann a compris. «Si dans ces conditions on soutient que je suis lié, je ferais appel à l'Empereur». — Kühlmann, se tournant vers Hell: «Mais c'est une excellente idée; que diriez-vous de cela?». — Horstmann intervient: «Même si l'Empereur vous déliait, il ne resterait pas moins la demande du Grand Quartier qui juge indispensable la mesure». — Moi: «Nous discuterions alors une convention et c'est ce que j'offre». — Après une longue discussion, on convient de supprimer le § 2 du traité de paix, de le porter dans le protocole en en limitant et définissant la portée. Formule à trouver par Mircescu, Horstmann et Hell

— Le pauvre Maréchal promet catégoriquement. Les subordonnés reprennent, en détail, ce qu'il a promis! Je reçois

mulei amnistiei. Arion o lăsase pe seama lui Papiniu, care înţelege aşa de puţin chestiunile încât nu-şi dădea seama că orice protocol special trebuia să atragă suprimarea paragrafului final din art. 33.

Le atrag atenţiunea că traducerea paragrafului din protocolul privitor la Basarabia trebue bine verificată.

— La 11 Kühlmann mă face să mă întorc: îl găsesc împreună cu Koerner. Nu era vorba decât de chestiunile puse eri de Koerner. Ii pun în mod net chestiunea rezervată de art. 14: «Până la ce dată cel mult trebue să dureze ocupaţia?»—Răspunde: chestiune militară, asupra căreia Hell însuşi nu are instrucţiuni.

Nu insist mai mult: Hell pleacă şi Schwarzkoppen, care îl înlocueşte, e mai de înţeles.

Convocare, fără a chema pe toţi, la el la 6 jum. (Am aflat că această oră cam ciudată fusese aleasă pentru că ministrul pleca în plimbare la Căldăruşani şi la Znagov).

— Petrec restul zilei redactând şi colecţionând texte. La 5 ore fac un raport urgent Regelui. Mitilineu îmi

---

mule de l'amnistie. Arion s'en est remis à Papiniu, qui comprend si peu les questions qu'il ne se rendait pas compte que tout protocole spécial devait entraîner la suppression du texte final de l'art. 33.

J'attire leur attention qu'il faut bien vérifier la traduction du protocole concernant la Bessarabie.

— A 11 h. Kühlmann me fait rentrer: je le trouve nanti de Koerner; il ne s'agissait que des questions posées hier par Koerner. Je lui pose nettement la question réservée par l'art. 14: jusqu'à quelle date maximum doit durer l'occupation? — Il répond: Question militaire, sur laquelle Hell lui-même ne doit pas avoir des instructions. Je n'insiste pas davantage: Hell part et Schwarzkoppen, qui le remplace, est d'un meilleur bois.

Convocation, sans amener tout le monde, chez lui à 6 h. et demie. (J'ai su que cette heure plutôt bizarre avait été choisie parce que le ministre allait faire un tour à Caldaruşani et Znagov). Le reste de la journée je le passe en rédactions et collation de textes.

A 5 h. je rédige un rapport urgent au Roi. Mitilineu

telegrafiase că aceste lungi aşteptări zăpăceau pe toată lumea la Iaşi.

— La 6 jum. *conferinţă :* Radoslavof cu Tontceff sosesc cu experţii lor şi militari, plus un marinar negru mustăcios. Dela început Bulgarii ridică chestiunea : Le trebuesc insulele, adică teritoriul cuprins între cele două braţe ale Dunărei în faţa Brăilei. Ele n'au aparţinut nici odată Dobrogei şi Kühlmann le-o spune verde. Tontceff susţine că Dunărea veche luată ca frontieră nu e navigabilă şi că atunci pe o întindere de 75 km. n'ar avea poliţia frontierei lor ! — Discuţiune, şi cu toate că suntem unanimi, când Radoslavof declară «că nu poate să primească», Burian propune un arbitragiu. Arion şi cu mine lămurim, şi Kühlmann ne sprijină, că arbitragiul nu se poate referi de cât asupra faptului istoric dacă acest teritoriu a făcut parte din această Dobroge pe care am cedat-o. Tontceff înţelege să împingă arbitragiul şi mai departe, cum de pildă spre a preciza dacă talwegul nu s'a schimbat, etc. — Kriege sfătuieşte să primim arbitragiul, fiind-că e vorba de o chestiune pur parlamen-

---

m'avait télégraphié que ces longs retards énerveraient tout le monde à Iassy.

A 6 h. et demie Conférence: Radoslawoff avec Tontcheff arrivent avec tous leurs experts et militaires, plus un noir marin moustachu.

Dès le début les Bulgares lèvent un lièvre: Il leur faut les îles, c'est-à-dire le territoire compris devant Braila entre les deux bras du Danube! Elles n'ont jamais appartenu à la Dobrogea et Kühlmann le leur dit vertement. Tontcheff plaide que le vieux Danube, pris comme frontière, n'est pas navigable et qu'alors, sur une étendue de 75 K., il n'auraient pas la police de leur frontière!—Arguties, discussion et quoiqu'on soit unanime, comme Radoslavoff déclare «qu'il ne peut pas accepter», Burian propose un arbitrage. Arion et moi, nous précisons et Kühlmann appuie, que l'arbitrage ne peut porter que sur le fait historique si ce territoire a fait partie de cette Dobrogea que nous avons cédée. Tontcheff entend pousser l'arbitrage plus loin, comme par exemple préciser si le Talweg n'a pas changé, etc. — Kriege conseille d'accepter l'arbitrage, parce qu'il y a une question purement par-

țară. Primim ca Kriege să redijeze și să propuie o formulă.

Turcii au ridicat chestiunea despăgubirei pentru terenurile Mülk din Dobrogea, istorie veche de 38 ani. Convenim să căutăm a ne înțelege între noi înainte de a ajunge la arbitraj.

Lungă discuție pentru școlile și comunitățile noastre din Bulgaria. După refuzuri categorice, ei sfârșesc prin a admite statu-quo.

6 Mai. — Zi înțesată. Sfârșitul. Toate chestiunile mici, ca și cele mari provoacă rapoarte, comisiuni, tocmeli. Arion umblă de colo până colo ; chiar Papiniu devine sprinten. Dar cel mai grăbit e Horstmann: vine repede să mă înștiințeze că în chestiunea Căilor Ferate redactarea lui — Mircescu spune : redactarea mea — e primită de Marele Cartier. E un câștig și e primul articol al păcei parafate care dispare. Oricum au fost sensibili la mustrarea de nelealitate pe care le-am aruncat-o în față. — Kriege aduce de asemenea formula înțelegerii cu Bulgaria; o găsesc bună, Arion ar voi să adaoge ceva,

---

lementaire sous roche, etc. Nous acceptons que Kriege rédige et propose une formule.

Les Turcs ont soulevé la question de l'indemnité pour les terrains Mülk de la Dobrogea, veille histoire de 38 ans. On convient de chercher à s'arranger entre soi avant d'arriver à un arbitrage.

Longue discussion pour nos écoles et communautés de Bulgarie. Après des refus catégoriques, ils finissent par admettre le statu-quo.

6 mai. — Second jour de Pâques. — Journée touffue. C'est la fin. Toutes les petites questions, aussi bien que les grandes sont objets de rapports, de commissions, de marchandages. Arion va et vient, Papiniu lui-même devient alerte. Mais le plus empressé est Horstmann, il accourt m'annoncer que dans la question des chemins de fer sa rédaction — Mircescu dit: ma rédaction — est acceptée par le Grand Quartier. C'est un succès et c'est le premier article de la paix paraphée qui disparaît! Tout de même on a été sensible au reproche de déloyauté que j'ai carrément jeté à la figure. — Kriege apporte aussi la formule du compromis avec les Bulgares ; je la trouve bonne ; Arion veut y mettre

ceiace întârzie degeaba lucrările: diseară va sfârşi prin a recunoaşte că lucrarea lui Kriege e bine făcută. Kriege îmi propune să închee actul compromisului.—In sfârşit asupra chestiunei telegrafelor, a societăţei Ost-European, după tocmeli, Koerner, mereu împăciuitor, primeşte textul nostru. Toate acestea n'au fost definitiv câştigate de cât seara, la prânzul Mareşalului: ziua n'a fost pierdută.

— *Burian* cerându-mi o întâlnire, l-am poftit în ultimul moment la masă. A primit, cu Gratz, Mittag, von Peter, Colloredo. Conversaţiune înainte şi după masă. In primul rând un reproş discret: Regele ar fi ţinut Basarabenilor un discurs cam iredentist; această versiune fusese dată de «Tribuna». Era vorba de toastul Regelui care, mi s'a părut atunci, avusese un uşor accent. Neg însă şi arunc totul pe cuvântarea extra-protocolară a lui Halippa.

Vorbesc de durata ocupaţiunei, în sensul celor ce ne înţelesesem cu Czernin, — fără o administraţie deplină, ţara se va ridica cu greu, — perchiziţiile, duşmănii cari se ivesc acum, etc. — Burian ascultă cu multă

---

du sien, ce qui retarde inutilement les travaux: il finira le soir par reconnaître que l'ouvrage de Kriege est proprement fait. Kriege m'offre de nous dresser l'acte de compromis. Enfin sur la question des télégraphes de la Ost-Europäische G., après marches et contremarches, Koerner, toujours conciliant, accepte notre texte. Tout ceci n'a été définitivement acquis que le soir au dîner du Maréchal: la journée n'a pas été perdue.

— Comme Burian m'avait demandé un rendez-vous, je l'ai invité en dernière heure à déjeuner. Il a accepté avec Gratz, Mittag, von Peter, Colloredo. Avant et après déjeuner, conversation. En tout premier lieu reproche discret: le Roi aurait tenu aux Bessarabiens un discours légèrement irrédentiste; c'est la «Tribuna» qui aurait donné cette version. Il s'agissait du toast du Roi, qui, m'a-t-il semblé alors, avait eu un leger parfum. Je nie et jette tout sur le speech extra-protocolaire de Halippa.

Je parle de la durée de l'occupation dans la note de ce qui avait été entendu avec Czernin discrétement — sans une administration civile pleine, le pays se relèvera difficilement; — les perquisitions, inimitiés qui naissent, — etc.

atenţie şi declară că e foarte interesant pentru viitor. Fără altă făgăduinţă. Dealtfel nu insistasem, vorbind, ca de o chestiune ce trebuia reluată mai târziu. După dejun atinge chestiunea Basarabiei şi pune în mod discret, că, cu ocazia recunoaşterei «formale» a anexinei (?), teza Germanilor e că nu se poate face o recunoaştere formală acum, fără a fi provocată Rusia, de care s'a despărţit Basarabia. — Austria nu va cere decât colţul intrând dela Noua-Suliţă la vechea graniţă cu Podolia spre vest de Hotin «pe care nici nu-l cerem». — Atunci eu precizez că aceasta însemnă înlăturarea pretenţiunilor ucrainiene. Cum suntem de acord, el îmi cere o scrisoare care «n'are nimic obligatoriu pentru Dv.». — Răspund că înţeleg să mă oblig şi că voi trimite această scrisoare, pe care dorea dealtfel să o aibă înainte de plecare. — Imi vorbeşte de asemenea de navigaţiunea pe Nistru, pentru a i se aplica regimul Prutului. Fac scrisoarea, dar nu scriu nici un cuvânt de Prut, devenit acum un râu interior.

Privitor la Ukraina, Burian repetă ce spusese Kühl-

Burian est très attentif et déclare que c'est fort intéressant pour l'avenir. Pas d'autres promesses. Je n'avais d'ailleurs pas insisté, en parlant comme d'une thèse à reprendre ultérieurement.

Après déjeuner, il entame la question de Bessarabie et formule discrètement que lors de la reconnaissance «formelle» de l'annexion (?), la thèse des Allemands est qu'on ne peut faire une reconnaissance formelle actuelle sans provoquer la Russie, dont s'est séparée la Bessarabie ; l'Autriche ne demandera que le coin rentrant de Noua Suliţă à l'ancienne frontière avec la Podolie, Ouest de Hotin, «que nous ne demandons même pas». Là-dessus je précise que cela équivaut à l'écartement des prétentions ukrainiennes Comme nous sommes d'accord, il me demande une lettre qui «n'a rien d'obligatoire pour vous». Je réponds que j'entends m'obliger et que j'enverrai cette lettre qu'il désirait d'ailleurs avoir avant son départ. Il me parle aussi de la navigation du Dniester pour lui appliquer le régime du Pruth. J'écris ma lettre, mais je ne souffle mot du Pruth devenu fleuve intérieur.

— A propos de l'Ukraine, Burian me répète ce que m'a-

mann: Ukraina se va uni cu Rusia. Deci din partea aceasta să ungem osia.

Pentru înţelegerea cu Bulgaria, Burian îmi spune că poate fi semnată în linişte: «Vă dau asigurarea că veţi avea tot sprijinul nostru». Mai mult, după semnătura tratatului, vom avea mai multă libertate ca să vorbim pe faţă Bulgarilor. Radoslavoff ştie că nu poate să aibă câştig de cauză; a spus-o lui Burian, dar e legat de ordinele dela Sofia.

Fac cunoscut îndată lui Arion asigurările formale ce mi s'au dat. Seara Arion cedează, după ce vorbise cu Kühlmann şi Burian.

— Invitaţiune prin telefon, pentru 7 jum.: *Feldmareşalul* dă un prânz de despărţire plenipotenţiarilor. Frac şi plăci. Suntem toţi. La dreapta mareşalului, Burian şi Nissimi, ministru af. străine turc; la stânga Kühlmann şi Izzet. In faţă, noul şef de Stat-Major Schwartzkoppen; în dreapta lui eu, şi Tontceff în dreapta mea; Radoslavof şi Arion în stânga lui. Toastul Mareşalului foarte curgător, nu prea indulgent pentru gaze-

---

vait dit Kühlmann: l'Ukraine se réunira à la Russie. C'est de ce côté qu'il faudra donc oindre les gonds.

Pour le compromis avec la Bulgarie, Burian me dit qu'on peut tranquillement signer: «je vous donne l'assurance que vous aurez tout notre appui». Bien mieux, après la signature du traité, nous aurons plus de liberté pour parler franchement aux Bulgares. Radoslavoff sait qu'il ne peut pas avoir gain de cause, il l'a dit à Burian, mais il est lié par les ordres de Sofia.

— Je transmets de suite à Arion les assurances formelles qui me sont données. Dans la soirée, Arion s'est rendu, après avoir causé avec Kühlmann et Burian.

— Invitation par téléphone à 5 h. pour 7 h. et demie. Le Feldmaréchal offre un dîner d'adieu aux plénipotentiaires. Habit et plaques. Nous y sommes tous. Le Maréchal a à sa droite Burian et Nissimi, ministre des affaires étrangères turc, — à sa gauche Kühlmann et Izzet. En face le nouveau Chef d'Etat-Major Schwarzkoppen; moi à sa droite avec Tontcheff à ma droite; Radoslavoff et Arion à sa gauche. Le toast du Maréchal très allant, pas tendre pour les journalistes et pour les partis politiques, très

tari şi pentru partidele politice, foarte călduros pentru armată, apoi un salut pentru Românii curagioşi, cari au făcut sacrificiul să ia sarcina acestei păci şi patriotismul de a întreprinde reînvierea ţărei lor. Nădăjdueşte că vom redeveni amici sinceri şi doreşte toată prosperitatea pentru România. (Se doreşte ca să nu se răspundă).

Spun Mareşalului, peste masă, că n'am fost nicidată duşmani şi că n'a fost decât o eclipsă a prieteniei noastre. El râde cu poftă.

După masă se discută afaceri. Kühlmann îmi propune o învoială în afacerea manuscriselor. — Se aranjează tot ce rămăsese în suspensie. — In sfârşit Kühlmann îmi spune : «Nu voiesc să vă fac un compliment, dar aţi condus cu mare măestrie barca şi câştigarea Basarabiei vă înapoiază de 10 ori ceia ce pierdeţi». Koerner îmi face de asemenea complimente : nu mai vrea să trateze de cât cu mine....

7 Mai. — (Sft. Elisabeta, 24 Aprilie). — Trebuia să ne întrunim ieri seară la 10 ore jum. Amânat pe azi dimineaţă la 9 jum. Cotroceni. Sosesc exact, cu Arion şi

---

chaud pour l'armée, puis un salut pour les Roumains courageux, qui ont fait le sacrifice de prendre la charge de cette paix et le patriotisme d'entreprendre la résurrection de leur pays. Il espère qu'on redeviendra des amis très sincères et souhaite toute la prosperité imaginable à la Roumanie. On désire qu'il n'y ait pas de réponse. Je fais dire, à travers la table, au Maréchal, que nous n'avons jamais été ennemis, qu'il n'y a eu qu'une éclipse de notre amitié. Il rit de grand coeur.

Après dîner on traite affaires.

Kühlmann me demande le pont et m'offre un arrangement dans l'affaire des manuscrits. On arrange tout ce qui était resté en suspens. Enfin Kühlmann me dit: «Je ne veux pas vous faire un compliment, mais vous avez supérieurement mêné votre barque et l'acquisition de la Bessarabie vous rend au décuple ce que vous perdez». Koerner aussi me fait ses compliments : il ne désire plus traiter qu'avec moi...

7 mai. — On devait se réunir hier soir 10 h. et demie. On a remis à ce matin 9 h. et demie à Cotroceni. J'arrive heure exacte avec Arion et lt.-colonel Vasilescu Anton. Au

locot.-col. Vasilescu; în sala de intrare cei-lalţi doi delegaţi ai noştri, Burghele şi Papiniu, şi generalii. Fotografi câţi poftiţi, mulţi ofiţeri germani. Ne adunăm în biblioteca cea nouă a Regelui; o jumătate oră nu facem nimic. Ne regăsim în salonul care servă de bufet când sunt recepţiuni, alături de salonul în care s'a ţinut Consiliul de Coroană în 14 August 1916. — Ultimele învoieli cu Bulgarii, pentru manuscrisele furate dela Academie. — Iscălesc cu Kühlmann micele protocoluri: navigarea staţionarilor până la Feteşti, adeziunea în principiu la o alianţă vamală, despăgubiri prizonierilor maltrataţi, nota privitoare la judecata guvernului Brătianu, protocol pentru biserici şi comunităţi româneşti în Germania (a se întinde şi pentru Bulgaria, ceia ce s'a făcut în cursul şedinţei: Austria n'a semnat încă, şi Kriege m'a înştiinţat că Burian va avea greutăţi !)

In sfârşit şedinţa generală începând, ne aşezăm. Germanii la mijloc, Burian — el singur e toată comisunea, deşi Gratz şi Mittag sunt în spatele lui;—Turcii

---

bas de l'escalier nos deux autres plénipotentiaires, Burghele et Papiniu, et nos généraux. Photographes tant qu'on veut. Beaucoup d'officiers allemands. Nous nous concentrons dans la nouvelle bibliothèque du Roi. Une demi-heure à ne rien faire. On commence par se retrouver dans le salon qui sert de buffet lors des réceptions ; il est contigu au salon dans lequel s'est tenu le Conseil de Couronne du 14 août 1916. Quelques derniers arrangements avec les Bulgares pour les manuscrits volés à l'Academie. Je signe avec Kühlmann les petits protocoles : navigation des stationnaires jusqu'à Fetesti, adhésion en principe à une alliance douanière, les dommages aux prisonniers qui ont été maltraités, les fouilles, la note concernant la mise sous jugement du gouvernement Bratianu, protocole pour communautés et églises roumaines en Allemagne (à étendre aux Bulgares, ce qui a été fait dans le cours de la séance : l'Autriche n'a encore pas signé et Kriege m'a averti que Burian aura des difficultés !).

Enfin la séance générale commence; on s'installe. Allemands au centre; Burian à lui seul il est toute la commission, quoique Gratz et Mittag soient dans son dos; les Turcs à

alături de el; — Bulgarii — şi sunt cel puţin 6 — la stânga Germanilor. Ca să nu fim la capul mesei, ne refugiăm în faţă, singuri şi în faţa Germanilor. Cinematografele lucrează. — Ministrul Kühlmann citeşte o scurtă cuvântare, — şi semnăturile încep. La 12, în mijlocul unei mari zăpăceli, — s'ar fi putut trece orice s'ar fi voit: — s'a isprăvit. Se telefonează la Marele-Quartier, cu care se stabilise o legătură.

Telegrafiez îndată Regelui: «Am adânca mulţumire să comunic M. V. că *pacea* s'a încheiat; tratatul, care în ultimele negociaţiuni a primit unele modificări favorabile ţărei, a fost semnat la 12 ore. El va purta titlul de Pacea din Bucureşti. Sub conducerea M. V. şi sub ocrotirea Dinastiei, România îşi va putea reîncepe munca spornică pentru consolidarea viitorului ei». — *Prezidentul consiliului de miniştri.*

— La ora 1 dau un dejun de adio: Kühlmann, Kriege, de Rosemberg, Oberndorf, Richthoffen, Horstmann, de Below, etc. — Repet lui Kühlmann, lucru la care ţine mult, că va avea la Şosea terenul pe care îl cere ca să clădească o Legaţiune frumoasă.

---

côté de lui; les Bulgares — et ils sont au moins six — à la gauche des Allemands. Pour ne pais être un petit bout, nous nous réfugions en face, seuls et en face des Allemands. Les cinémas font rage. Le ministre Kühlmann lit un petit speech — et les signatures commencent. A midi, au milieu d'une grande confusion — on aurait pu passer ce qu'on aurait voulu ! — c'est fini. On téléphone de suite au Grand Quartier avec lequel une liaison avait été établie. Je télégraphie de suite au Roi : «Am adânca mulţumire să comunic M. V. că pacea s'a încheiat. Tratatul, care în ultimele negociaţiuni a primit unele modificaţiuni favorabile Ţărei, a fost semnat la 12 ore. El va purta titlul de Pacea din Bucureşti. Sub conducerea M. V. şi sub ocrotirea Dinastiei, România îşi va putea reîncepe munca spornică pentru consolidarea viitorului ei». — *Prezidentul Consil. de Miniştri.*

— A 1 heure j'offre un déjeuner d'adieu : Kühlmann, Kriege, de Rosenberg, d'Oberndorf, Richthoffen, Horstmann, de Below, etc. Très gai. Je répète à Kühlmannn, ce à quoi il tient beaucoup, qu'il aura à la chaussée le terrain qu'il demande pour y bâtir une belle légation.

— Plecarea lui Kühlmann cu Bulgarii la 4.45 pentru Sofia. Se duce să salute pe Regele Ferdinand. Bănuiesc că mai sunt dedesubt oarecari neînţelegeri. Prin tratat, în ultimul moment, s'a lăsat Bulgarilor partea de jos a Dobrogei până la o linie paralelă cu linia drumului de fier la distanţă de 10—15 km. de ea. Restul este condominium.

Trimit o circulară prefecţilor. Repet asigurările privitoare la siguranţa de a ne putea păstra Dinastia, după cum o făcusem în telegrama către Rege, pentru a marca mai bine sensul ascuns al acestei semnături a tratatului. Sper că Regele va înţelege, după cum toată lumea a observat-o îndată ce telegrama a apărut.

— Scriu guvernatorului pentru a-i comunica că a doua zi miniştrii vor lua în primire serviciile lor. Cu căp. Dreckert am convenit că, chiar în acea zi, se vor trimite scrisori de mulţumire giranţilor.

8 **Mai**. — Merg la minister. Jurământul prefecţilor de faţă. Intrevedere şi cu Kriege pentru mai multe lucruri mici. E grăbit ca să aibă la Berlin comisiunea fi-

---

Départ de Kühlmann avec les Bulgares à 4.45 pour Sofia. Il va saluer le Roi Ferdinand. Je suppose qu'il y a des frictions encore sous roche. Par le traité, en dernière heure, on a abandoné aux Bulgares la partie Sud de la Dobrogea jusqu'à une ligne parallèle de la ligne du chemin de fer et à environ 10—15 klm. distante d'elle. Le reste est du Condominium.

— *J'envoie une circulaire aux préfets. Je répète les assurances concernant la sûreté de garder la dynastie comme je l'ai fait dans le télégramme du Roi, pour bien marquer le sens secret de cette signature du traité. J'espère que le Roi comprendra, comme tout le monde l'a remarqué dès que le télégramme a paru.*

— J'écris au Gouverneur pour lui communiquer que le lendemain les Ministres prendraient possession de leurs services. Avec le capit. Deckert il était convenu qu'il serait le jour même envoyé des lettres de remerciements aux gérants.

8 **mai**. — Je prends séance au Ministère. Serments des préfets présents. Séance aussi avec Kriege pour différentes bricoles. Il est pressé d'avoir à Berlin la commission fi-

nanciară prevăzută de tratat. Primeşte să redacteze compromisul nostru cu Bulgaria în vederea arbitragiului.

9 Mai. — Regele n'a răspuns încă telegramei mele. Cei doui Impăraţi şi-au felicitat miniştrii şi Wilhelm a decorat pe Kühlmann. — Arta de a lăsa să se suspecteze, şi pe drept, intenţiunile Sale, e împinsă foarte departe de către Maiestatea Sa!

— Conferinţă cu d. de Schroeder dela Reichsbank: Ar voi să cunoască proectele noastre financiare şi îmi deschide unele perspective spre a da o siguranţă de viitor cercurilor financiare. Ii tai vorba: «Dar mi se pare că visaţi un fel de tutelă!»

— Mackensen dă un prânz de adio miniştrilor-giranţi.

— O vorbă a lui Kühlmann, raportată de Tzigara: «Domnul Carp pare să nu fi avut decât o ţintă în viaţă: cultul persoanei sale».

— Kühlmann era contra întinderei operaţiilor în Ucrania. Dealtfel crede că aceasta se va uni cu marea Rusie. Hatmanul care a luat acum puterea, e un multi-

---

nancière prévue par le traité. Il accepte de rédiger notre compromis avec la Bulgarie en vue de l'arbitrage.

9 mai. — Le Roi n'a pas encore répondu à mon télégramme. Les deux Empereurs ont félicité leurs ministres et Guillaume a décoré Kühlmann. L'art de laisser suspecter, à raison, ses intentions est poussé par Sa Majesté!

— Conférence avec Mr. Schroeder de la Reichsbank; il voudrait connaître nos projets financiers. Il m'ouvre certaines perspectives pour donner une surêté d'avenir aux cercles financiers; je le coupe: «Mais c'est une espèce de tutelle que vous rêvez!».

— Mackensen offre un dîner d'adieu aux ministres gérants.

— Un propos de Kühlmann rapporté par Tzigara: «Mr. Carp paraît n'avoir eu qu'un but dans sa vie: le culte de sa personne». Kühlmann était contre l'extension des opérations en Ukraine. Il croit d'ailleurs que l'Ukraine se réunira à la grande Russie. Le Hatman qui vient de prendre le gouvernement — Skoropatkine — est un multimillionnaire qui

milionar care a avut o comandă în gardă. Ar avea înfăţişarea unui început de restaurare monarhică.

10 Mai. — Aseară a sosit depeşa Regelui. Ii fac o mică schimbare, ştergând un cuvânt şi schimbând punctuaţia pentru a îndulci forma cuvintelor «aceste clipe dureroase». — Horstmann, căruia i-o comunic prin Tzigara, o găseşte bună. E trimisă la gazete.

— *Arion*, care a fost la Iaşi, povesteşte că Regele a făcut «toutes sortes de manières» ; s'a plâns că are migrenă, a trimis o primă redacţiune care coprindea aproape un blam, a admis în sfârşit în parte o formulă a lui Arion.

—Horstmann, pentru a doua oară, dar fără să-şi prea ia în serios propunerea, mă întreabă dacă nu s'ar putea face să plece ataşaţii militari ai Antantei.

— Vizita Prinţului de Reuss, care pentru a cincea oară cel puţin îmi cere în numele lui O. K. M. facultatea de a pune un batalion în satele germane din Basarabia pentru a păzi populaţiunea... în contra propriilor abuzuri ale trupelor germane în trecere (!?)

---

a eu un commandement dans la garde. Ça a tout l'air d'un commencement de restauration monarchique.

10 mai. — Hier soir est arrivée la dépêche du Roi. Je lui fais subir une petite modification, en effaçant un mot et en changeant la ponctuation pour adoucir la forme des «aceste clipe dureroase». — Horstmann, à qui je la fais voir par Tzigara, la trouve bonne. Elle est envoyée aux journaux.

Arion, qui a été à Iassy, raconte que le Roi a fait toutes sortes de manières, s'est plaint de migraine, a envoyé une première rédaction qui contenait presque un blâme, a enfin admis pour partie une formule d'Arion.

Horstmann, pour la seconde fois, mais sans trop prendre au sérieux sa proposition, me demande si on ne pourrait pas renvoyer les attachés militaires de l'Entente !

Visite du Prince de Reuss qui, pour la 5-ème fois au moins, me redemande au nom de l'O.K.M. la faculté de mettre un bataillon dans les villages allemands de la Bessarabie, pour la garde de la population... contre les propres exactions des troupes allemandes de passage. (? !).

11 Mai. — Iaşi. — Sosim în acelaşi tren cu col. von Brandenstein, delegatul german şi statul său major, acreditaţi pe lângă Marele Cartier. — Nici o ostilitate în mulţimea care venise să mă întâmpine la gară. Toate notabilităţile pe peron.

— *Regele* (ora 6) îmi vorbeşte mult, dar se plânge că e foarte enervat. De mai multe ori îşi trece mâna pe frunte; spune că se teme de o neurastenie. Mâine se duce la Bicaz cu un inginer, ca să studieze o cădere a Bistriţei care poate da mii de cai putere. Inţeleg că va lipsi din cauza ofiţerului german. Regele îmi încredinţează dicţionarul său particular, al patrulea din cele 12 ce s'au făcut pentru el. Imi dă o lungă explicaţie, pe care o face şi în scris : Nu înţeleg nimic şi şeful meu de cabinet, căruia îi dau să cifreze o telegramă, şi mai puţin. Regele expune cu greutate ! — A fost foarte jignit de un articol din jurnalul «Gazette de la Croix».

12 Mai. — Prefecţii pentru candidaturile de alegeri. Afluenţă. Toţi generalii şi coloneii, cari părăsesc armata,

---

11 mai. — **Iassy.** — Nous arrivons par le même train que le colonel de Brandenstein, le délégué allemand et son état-major accredités auprès du Grand Quartier. Aucune hostilité dans la foule qui était venue au-devant de moi à la gare. Toutes les notabilités sur le quai.

— Le Roi (6 h.) me cause d'abondance, mais se plaint d'être très énervé. Il se passe plusieurs fois la main sur les yeux : il dit craindre une neurasthénie. Il se rend le lendemain à Bicaz avec un ingénieur étudier une chute de la Bistritza, qui peut donner des milliers de chevaux-force. Je comprends qu'il s'absente à cause de l'officier allemand. Le Roi me confie son dictionnaire particulier, le 4-e sur les 12 qu'on lui a faits : il me donne une longue explication, qu'il met aussi par écrit ; je n'y comprends goutte et Pic (Pherekyde), à qui je donne à chiffrer un télégramme, s'y reconnaît encore moins. Le Roi expose difficilement ! Il a été trés offensé d'un article de la «Gazette de la Croix».

12 mai. — Les préfets et les candidatures. Afluence. Tous les généraux et colonels qui quittent l'armée s'offrent. Le

își oferă serviciile. Prințul Mihai Sturdza se înscrie și oferă bani, dar soția sa, sub alte influențe, îl împiedică să primească candidatura: Sturdza a rătăcit puțin în grădinile lui Filipescu...

13 și **14 Mai**. — Iași. — Lucru zdrobitor. In plus două consilii. Atrag atenția lui Hârjeu asupra ținutei rele a trupelor în Basarabia. Pe Nistru, vânătorii patronează contrabanda; cavaleria lui Schina se poartă ca într'o țară cucerită. Generalul Rășcanu cenzurează în gazete propriile mele declarațiuni; un ofițer a bătut pe unul din delegați, pe care locuitorii germani vor să-l trimeată la București.

Supun chestiunea celor 8 milioane cerute de Poklevsky pentru comitetul de lichidare rusesc: refuzat în unanimitate; redactez o scrisoare pe care o supun consiliului.

Arion citește scrisoarea miniștrilor Antantei, protestând contra păcei. Răspunsul nostru accentuiază faptul că am fost părăsiți și că pacea noastră e definitivă și va fi respectată de noi.

— Luni dejun oferit de generalul Grigorescu: toți

Prince Michel Stourza s'inscrit et offre de l'argent, mais sa femme, sous une autre influence, l'empêche d'accepter une candidature: le Prince a quelque peu erré dans les jardins de Filipescu..

13 et 14 mai. — **Iassy**. — Travail tuant. Deux conseils en plus. J'attire l'attention de Herjeu sur la mauvaise tenue des troupes en Bessarabie. Sur le Dniester les chasseurs sont les patrons de la contrebande; la cavalerie de Skina agit comme en pays conquis; le général Rascanu censure dans les journaux mes propres déclarations; un officier a rossé un des délégués que les Allemands veulent envoyer à Bucarest.

Je soumets la question de 8 millions demandés par Poklevsky pour le comité de liquidation russe: à l'unanimité on refuse et je redige une lettre que je soumets au Conseil.

Arion lit la lettre des ministres de l'Entente protestant contre la paix. Notre réponse accentue le fait que nous fûmes lâchés et que notre paix est définitive et sera respectée par nous.

Lundi déjeuner offert par le général Grigorescu: tous

miniştrii, afară de Săulescu şi Arion, aflat la Bucureşti pentru căsătoria fiului său. *Grigorescu* ţine un toast prin care declară că *armata nu era pregătită* şi că pacea încheiată de mine e un mare succes diplomatic. — Inprovizez câteva cuvinte cari fac să plângă pe Meissner şi pe Mehedinţi. Se publică aceste toasturi cari au răsunet.

— Generalul *Iancovescu* mă vizitează şi îmi cere o candidatură, pe care o acord. Vrea să spuie Parlamentului ce a spus în Consiliile de Coroană : că «continuarea războiului ar fi fost o crimă !»

— *Hârjeu* îmi spune că după ce a făcut cu Regele lista generalilor, cari trebuesc numiţi pentru a se îndrepta greşelile trecute, a trimis decretele la Bicaz prin Gorski, şi Regele i-a spus «verbal» că ştie că tabloul n'a fost întocmit în unanimitate şi că vrea să cunoască părerea fiecărui membru. Un comitet compus din ministrul Văitoianu, Grigorescu şi Christescu, cercetase nenumăratele plângeri şi întocmise acest tablou îndreptător. Hârjeu atribue şi acest fapt influenţei lui Râmni-

---

les ministres sauf Saulescu et Arion absent Bucarest pour mariage de son fils. Grigorescu fait un toast dans lequel il déclare que l'armée n'était pas préparée et que la paix conclue par moi est un grand succès diplomatique. J'improvise un speech qui fait pleurer Meissner et Mehedinţi. On publie les toasts qui ont du retentissement. (Les journaux de Bucarest, y compris le «Tagblatt», les ont beaucoup commentés).

Le général Iancovescu me fait une visite et me demande une candidature que j'accorde. Il veut dire au Parlement ce qu'il a dit dans les Conseils de Couronne : que «la continuation de la guerre eût été un crime».

Herjeu me confie qu'après avoir dressé avec le Roi la liste des généraux qu'il faut nommer pour réparer les erreurs passées, il a envoyé à Bicaz les décrets par Gorski et le Roi lui a fait dire «verbalement» qu'il sait que le tableau n'a pas été dressé à l'unanimité et qu'il veut connaître l'avis de chaque suffragant. Un comité composé du ministre Vaitoianu, Grigorescu et Christescu avait examiné les innombrables plaintes et dressé le tableau réparateur. Herjeu attribue encore le fait à l'influence de Ramniceanu, le con-

ceanu, consilierul militar al Regelui, îl consideră ca un semn de neîncredere şi declară că-şi dă demisia dacă Regele nu revine asupra deciziunei sale. Ii declar că îl voi acoperi.

15—16 Mai. — Iaşi. — Afaceri curente. Manifestul liberalilor, căruia îi dau drumul. Intoarcere la Bucureşti.

17 Mai. — Zi pierdută pe drum, din cauza unui accident la Podul dela Putna-Seacă.

18 Mai. — Prefecţi; candidaturi, solicitări.

Două vizite ale lui Horstmann. Recunoaşte că nu se poate acorda batalionul ce se cere ca garnizoană în Basarabia.

— O mulţime de incidente care arată reaua dispoziţie a Germanilor. Am mult de lucru cu ei! Generalul Tülff îmi răspunde că nu se poate înceta rechiziţiile şi că e sigur că se vor găsi în Moldova şi în Basarabia proviziuni pentru teritoriul ocupat! Cu toate acestea, în scrisoarea dela 10 Mai, amintisem că executam cu fidelitate predarea celor 12.500 vagoane, în timp ce ei continuă să

---

seiller militaire du Roi, le considère comme une marque de méfiance et déclare donner sa démission si le Roi ne revient pas sur sa décision. Je lui déclare que je le couvrirai.

15 et 16 mai. — *Iassy.* — Affaires courantes. Manifeste des libéraux que je laisse passer. Retour Bucarest.

17 mai. — Journée perdue en route, à cause d'un accident au pont de Putna-Seaca.

18 mai. — Préfets, candidatures, sollicitations.

— Deux visites de Mr. Horstmann. Il reconnaît qu'on ne peut accorder le bataillon qu'on demande comme garnison en Bessarabie.

— Une foule d'incidents marquent la mauvaise humeur des Allemands: ils ne me font pas la partie belle! Le général Tülff me répond qu'on ne peut cesser les réquisitions et qu'il est sûr qu'on trouvera en Moldavie et en Bessarabie des provisions pour le territoire occupé! J'avais pourtant, dans ma lettre du 10 mai, bien rappelé que j'exécutais fidèlement mon contrat de leur donner 12.500 wagons pendant qu'eux continuent à prendre les provisions qui justement devaient être remplacées par ces 12.500 wagons!

ia proviziile cari tocmai trebuiau să fie înlocuite prin aceste vagoane. — O mulţime de plictiseli pentru toate nimicurile: Şeful căilor ferate e supărat că nu dau gara dela Barboşi şi vrea să suprime orice vagon suplimentar din Moldova, în afară de al meu propriu. — Dintr'o convorbire a lui Vasilescu cu Kremnitz, toate acestea sunt datorite tot curentului antidinastic.

19 Mai. — Foarte frumos Te-Deum la templul israelit pentru sărbătorirea păcei şi a Basarabiei. Toată asistenţa foarte caldă şi foarte respectoasă.

— Isprăvesc cu Rechad-Bey chestiunea proprietăţilor părăsite de Turci în Dobrogea şi a vacufurilor. Le dau 7.000.000 mărci; Horstmann propusese 8 şi ultima lor ofertă era 10. Avem interes să rămânem prieteni. Arion, pe care îl întâlnisem pe stradă, vorbise de alianţă.

7/20 Mai.—*Horstmann* vine de vreme. Toate greutăţile şi pentru guvernul meu şi pentru ei, vin dela Virgil Arion. Are o putere de intrigă de neînchipuit. Vede pe ofiţeri, îi excită şi toţi aceştia când se duc la Berlin re-

---

Une foule de tracas sur tous les riens: le chef de chemin de fer boude parce que je ne donne pas la gare de Barbosi et veut supprimer tout wagon supplémentaire de Moldavie sauf mon propre wagon. D'une conversation de Vasilescu avec Kremnitz, tout cela serait dû toujours au courant antidynastique.

19 mai. — Magnifique Te Deum au Temple Juif pour fêter la paix et la Bessarabie. Toute l'assistance très chaude et très respectueuse. Je tranche avec Rechad Bey la question des propriétés abandonnées par les Turcs en Dobrogea et des vacoufs. Je lui lâche 7 millions marks; Horstmann en avait proposé 8, et leur dernière offre était 10. Il y a intérêt à rester amis. Arion, que j'avais rencontré dans la rue, avait parlé d'alliance.

20 mai.— Horstmann de bonne heure. Toutes les difficultés et pour mon gouvernement et pour eux viennent de Virgil Arion. Sa force d'intrigue est inimaginable. Il voit les officiers, les monte et tout ce monde, quand il se rend à Berlin,

petă istoriile lui. «De ce nu-i daţi o situaţiune? Sau cumpăraţi-l. Asiguraţi-i ceva pentru 6 luni. Eu aş face aceasta bucuros dacă aşi putea!» Frumoasă părere! — Mai departe: «D. Carp pleacă Marţi, aşa vom avea un focar mai puţin, căci Neniţescu stă liniştit».

Constat o adevărată dorinţă din partea lui ca să mă servească. El e desigur Germanul cu înţelegerea cea mai largă dintre cei cari sunt aici.

8/21 Mai. — Conferinţă pentru împrumutul oraşului cu d. Schorlemer, ofiţer de legătură al ministerului, şi primarul. E mai ales vorba să se dea o parte din împrumut pentru plata a 8.000.000 lei, cupoane din vechile împrumuturi, cari sunt în mâinile caselor germane.

— La dejun Schwartzkoppen, înlocuitorul lui Hell, de Maltzahn, deputat de Rügen, un adjutant al Prinţului Imperial, Bellow, Horstmann. Inainte de masă, Schwartzkoppen revine asupra nevoiei de a se retrimite miniştrii Antantei, căci va fi totdeauna temere de intri-

---

repète ses potins. «Que ne lui donnez vous une situation ? Ou bien achetez-le. Garantissez-lui quelque chose pour six mois. Je le ferais volontiers si je le pouvais»! — Jolie opinion! — Plus loin: «Mr. Carp part mardi; comme ça il y aura un foyer de moins, car Nenitescu se tient tranquille». — Horstmann reconnaît qu'il est impossible de soutenir la prétention de mettre un bataillon allemand de garde en Bessarabie. Je constate un réel désir de me servir. C'est de beaucoup l'Allemand à compréhension plus large parmi ceux qui sont ici.

— Stagnation complète sur le front Ouest. Le commencement du second acte de la tragédie — qui réjouissait tellement Kriege, — reste accroché.

21 mai. — Conférence pour l'emprunt de la ville avec Mr. de Schorlemer (officier de liaison du ministère) et le Maire. Il est surtout question d'affecter une partie de l'emprunt à payer, 8 millions de coupons des anciens emprunts, qui sont dans les mains de maisons allemandes.

A déjeuner: de Schwartzkoppen, le remplaçant de Hell, Mr. de Maltzahn, député, Landrat de Rügen, un aide de camp du prince impérial, Bellow, Horstmann.

Avant déjeuner, Schwartzkoppen revient sur la nécessité de renvoyer les ministres de l'Entente, car on craindra tou-

gile și de spionajul lor: pentru acest motiv se fac atâtea greutăți pentru libera trecere din Moldova în teritoriul ocupat. *Declar lămurit că aceasta este imposibil și că devine o manie a persecuției — spionaj* la Hartenstein. — După masă vorbind cu Maltzahn privitor la Beldiman, explic motivele pentru care e nevoie pentru noi ca dinastia să fie păstrată. Urmărea cu interes. El a părut surprins de expunerea mea că *Regele constituțional nu putea decât să facă război având angajați în această direcțiune trei sferturi din oamenii politici.*

— Prima întrunire la Club. Expun liniile principale ale păcei și ale absolutei sale necesități. Arăt programul viitorului Parlament: 1) Ratificare, 2) Răspunderi de stabilit, 3) Suspendarea inamovibilităților, 4) Fixarea punctelor constituționale de revizuit: chestiunea agrară (aplauze călduroase), lărgirea votului (rece), legea presei (foarte călduros). Arion de asemenea ține un discurs mișcător.

9/22 Mai. — S'au arestat cei câțiva sindicaliști ro-

---

jours leurs intrigues et leur espionnage: c'est la raison pour laquelle on est si dur pour laisser passer de Moldavie en territoire occupé. *Je déclare net que c'est impossible et que cela tourne à la manie de la persécution — espionnage chez* Hartenstein.

Après déjeuner, en causant avec Maltzahn au sujet de Beldiman, j'explique les raisons pour lesquels il y a intérêt pour nous, que la dynastie soit conservée. Il suivait avec intérêt. Il a paru saisi par mon exposé que le Roi, Roi constitutionnel, ne pouvait que faire la guerre, ayant trois quarts des hommes politiques *engagés dans cette direction.*

— Première réunion du club. J'expose les traits principaux de la paix et de son inéluctable nécessité; je trace le programme du futur Parlement: 1) ratification; 2) responsabilités à établir (ovations); 3) suspension des inamovibilités; 4) fixation des points constitutionnels à reviser: questions agraires (chaleureux applaudissements); élargissement du vote (froid); loi de la presse (très chaud). — Arion a fait aussi un discours émouvant.

22 mai. — On a arrêté les quelques syndicalistes roumains

mâni cari se declaraseră maximalişti şi cari vor să facă o republică. Percheziţionându-se la Arbore, s'a găsit un plic cu pecetii austriace. N'au fost deschise, dar Arbore a spus: Sunt hârtiile mele ucrainiene, căci voi fi reprezentantul Ucrainei în România! — Vorbesc lui Horstmann, mirat de acest amestec austriac, căci pare să cunoască bine pe Arbore şi pe fiica sa, de care spune «am văzut-o de mai multe ori la mine».

Plecările şi venirile d-nei Perticari alarmează mult pe Horstmann. Ar fi mulţumit ca să o fac să plece.

— Un general — von Vertrab, — care pleacă la Berlin, un maior, doi alţi ofiţeri mă vizitează: Ei voesc să trianguleze, să îndrepte harta noastră, în sfârşit să se instaleze la noi. Fără îndoială că nimeni nu vrea să părăsească România. Toţi caută ocaziunea să stea câtva timp aici.

— Tzigara mă înştiinţează că guvernatorul pleacă la 2. Nu ştiam nimic de această grabnică lichidare a lui Militär-Verwaltung. Pentru a nu mă duce la gară, mă duc la 12 să-mi iau ziua bună dela generalul *von Tülff,*

---

qui se sont proclamés maximalistes et qui veulent fonder une république.

En perquisitionnant chez Arbore, on a trouvé un pli sous scellés autrichiens. On ne les a pas ouverts, mais Arbore a dit: «Ce sont mes papiers ukrainiens, car je vais être le représentant de l'Ukraine en Roumanie». J'en parle à Horstmann, étonné de cette immixtion autrichienne, car il a l'air de connaître beaucoup et Arbore et sa fille. — «Je l'ai vue souvent chez moi», dit-il de M-lle Arbore. Les allées et venues de M-me Perticari alarment beaucoup Horstmann. Il aimerait bien que je la fasse filer.

— Un général — von Vertrab — qui repart pour Berlin, un major, deux autres officiers me rendent visite: ces Messieurs veulent trianguler, raccorder notre carte, bref s'installer chez nous. Décidément, on n'aime pas quitter la Roumanie. C'est à qui y cherchera l'occasion d'un séjour.

— Tzigara m'apprend que le Gouverneur part à deux heures. J'ignorais cette si prompte liquidation de la Militär-Verwaltung. — Pour ne pas aller à la gare, je vais à midi prendre congé du général, qui hier a déposé sa carte chez moi.

care depusese eri carta la mine. Părăseşte masa la care primea pe diferiţii delegaţi aliaţi. Rechemarea fusese telegrafiată de Sâmbătă; dar Mareşalul îl lăsase să petreacă liniştit cele două zile de Rusalii şi i-a comunicat-o numai eri. Arătându-mi părerea de rău de a părăsi această ţară încântătoare, generalul von Tülff avea ochii umezi de lacrămi.

Toţi vor să rămână aici, îmi spune Horstmann. Tantiloff se agaţă, iar Nisami-Paşa face tot ce-i cu putinţă ca să nu plece.

10/23 Mai. — Pentru întâia dată dela ocupaţie sărbătorim, bineînţeles cu încuviinţarea autorităţilor germane, ziua de 10 Mai. Te-Deum la Mitropolie. Arion şi Dobrescu mă întovărăşesc; şefii de serviciu; generalul Mircescu şi ofiţerii de legătură. Lume pe stradă, sergenţi de oraş în mare ţinută. E tot ce mai există din acel trecut aşa dulce de evocat...

— Vizită, cu scrisoare foarte călduroasă de introducere dela Kühlmann, a d-rului Kauffmann, prezident al Serv. de Asigurări Imperiale, etc. — Pe vremuri colaborase la statisticile legei noastre asupra meserii-

---

Il quitte la table à laquelle il recevait les différents délégués des alliés. Le rappel avait été télégraphié samedi, mais le Maréchal lui a laissé passer tranquillement les deux jours de la Pentecôte, et le lui a notifié hier seulement. En me disant ses regrets de quitter ce charmant pays, le général a eu les yeux mouillés de larmes.

«Ils veulent tous rester», me dit Horstmann. Tantiloff s'accroche et Nisami Pacha fait le possible et l'impossible pour ne pas partir.

10/23 mai. — Pour la première fois depuis l'occupation, nous fêtons, avec, bien entendu, l'agrément des autorités allemandes, le 10 mai. Te Deum à la Métropole. Arion et Dobrescu m'accompagnent ; chefs de service ; général Mircescu et les officiers de liaison. Du monde dans la rue. Les sergents de ville en grande tenue. C'est tout ce qui subsiste de ce passé si doux à évoquer.

— Visite, avec lettre très chaude d'introduction signée Kühlmann, de Mr. le Dr. Kauffmann, président du service des assurances de l'Empire. Il a dans le temps collaboré aux statistiques de notre loi des métiers. Après conversation sur

lor. După ce vorbim de chestiuni de prevederi sociale, îşi oferă serviciile pentru lucrările de făcut în această direcţiune.

— *Mircescu* a avut cu von Massow, care vine de la Sofia, următoarea convorbire confidenţială. «Germania nu vrea să întărească Bulgaria, favorizând astfel jocul Austriei, care o susţine. Mai de vreme ori mai târziu chestiunea financiară va fi pusă, căci suntem hotărâţi, odată pacea încheiată, să strângem şurupurile. Atunci luând pe seama Dvs. o parte din datoria lor, veţi putea poate răscumpăra partea de sus a Dobrogei şi să aveţi Constanţa. Regele Bulgariei crede că nu va putea ţine această parte a Dobrogei şi Radoslavof vede ca el. Dar trebue câştigat col. Ganceff, prieten personal al Suveranului; e ministru la Berlin şi adesea are lipsă de bani». Ideie de studiat.

— *Horstmann* îmi desfăşură gândul plăcut Germanilor de a face «cu cheltuială comună» un spital germano-român cu servicii speciale pentru anume celebrităţi germane. «Pentru noi ar fi, zice H., cel mai bun sistem de propagandă». Nu refuz nimic în principiu, —

---

les questions des prévoyances sociales, il a offert ses services pour les travaux à élaborer dans cette direction.

— Mircescu a eu avec Mr. de Massow, qui arrive de Sofia, la conversation confidentielle suivante qu'il me rapporte sous le sceau du secret. «L'Allemagne ne veut pas fortifier la Bulgarie et ainsi favoriser le jeu de l'Autriche qui soutient cette puissance. Tôt ou tard la question financière se posera, car nous sommes décidés, dès la paix venue, de serrer la vis. Alors, en prenant à votre charge une part de leur dette, vous pourrez peut-être acheter la partie Nord de la Dobrogea et avoir Constantza. Le Roi de Bulgarie croit qu'il ne pourra pas tenir cette partie de la Dobrogea et Radoslawoff voit comme lui. Mais il faut gagner le colonel Gantcheff, ami personnel du Souverain; il est ministre à Berlin et souvent à court d'argent». Idée à creuser.

— Horstmann me développe l'idée qui sourit aux Allemands de faire «à frais communs» un hôpital germano-roumain avec des services spéciaux pour certaines célébrités allemandes. «Ce serait pour nous — dit Horstmann — le meilleur systhème de propagande». — Je ne refuse rien en principe, —

trebue să arătăm bună voinţă ! — Lucrul în fond e util, dar de ce cheltuieli în comun ? — In ultima analiză cred că Flattau, care şi-a făcut o clientelă enormă, împinge la aceasta: ar voi şi el să rămâie în România. — Nici unul nu mai vrea să plece, zice râzând Horstmann.

— Conferinţă cu Schwartzkoppen, de Beer, Mayer şi Gârleşteanu. Grânele din Basarabia şi rechiziţiile din România. După lungă discuţie acord 3 concesii : 1. Germanii, cari pretind mereu că coloniile din sudul Basarabiei nu vor să-şi dea rezervele de frica trupelor noastre — şi Gârleşteanu confirmă că s'a luat fără plată, — cer ca garanţie dreptul să pue în satele germane 2 sau 3 soldaţi, agenţi de supraveghere şi de îndemn pentru locuitori, pe când noi să-i luăm pe ai noştri. «Voim să colaborăm şi să vă ajutăm». Nici un caracter de ocupaţie militară. — 2. Linia particulară rusească Bessarabskaia-Akerman, cu sediul la Odessa, e aşa de rău administrată încât n'are nici un venit. Vor să puie în gări ofiţeri de supraveghere. Cum n'aşi voi să rechiziţionez spre a nu avea conflicte şi procese, conced ca ei

---

il faut montrer de la bonne volonté!—le fond est même utile, mais pourquoi des frais en commun? En dernière analyse, c'est Flattau, qui s'est fait une clientèle énorme, qui pousse à la roue : il voudrait rester lui aussi en Roumanie. — Plus aucun ne veut partir, — dit en riant M. Horstmann.

— Conférence avec Schwartzkoppen, de Beer, Mayer et Garlesteanu. Sujet: les blés de Bessarabie et les réquisitions de Roumanie. Après longue discussion, j'accorde trois concessions: 1) Les Allemands qui prétendent toujours que les colonies du Sud bessarabien ne veulent pas livrer leurs réserves par crainte de nos troupes — et Garlesteano confirme qu'on a enlevé sans payer —, demandent comme garantie le droit de mettre dans les villages allemands deux ou trois soldats, agents de surveillance et de persuassion pour l'habitant, tandis que nous enleverions les nôtres. «Nous voulons collaborer et vous aider», aucun caractère d'occupation militaire. 2) La ligne privée russe Bessarabskaia—Ackermann, siège à Odessa, est si mal administrée que son rendement est nul. Il veulent mettre dans les gares des officiers de surveillance. Comme je ne voudrais pas réquisitionner pour ne pas avoir conflits et procès, je concède que ces Messieurs

să se înțeleagă cu compania. — 3. Așezare de telefoane între diferite centre pentru a se iuți lucrul.

In schimb, ei se angajează să înceteze ori ce rechiziție, dar produsul lor să fie rezervat populațiunei județelor care n'au hrană (Gorj, Dâmbovița, etc.). — In momentul de a pleca la Iași mi se anunță că depozitul de muniții dela Socola a sărit în aer ; foarte multe victime; pierderi de 60.000.000. Depozit rusesc.

11/24 Mai. — Iași. —Prima mea grijă este să văd victimele dela Socola, la spitalul francez și la Sf. Spiridon. Las pentru ei 2000 lei. La locul sinistrului explicațiuni technice lungi : experții, în cap cu col. Pascal, cred într'o aprindere spontanee a pulberei rău fabricată. Sunt pulbere franceze furnizate Rușilor, nespălate, uscate numai, și cari mai au elemente organice supuse fermentărei. — Au fost 49 morți și 65 răniți. Totul e ras ; împrejurimile sunt distruse. Principii Carol și Nicolae au fost acolo. Prințul Nicolae a sărit pe cisternele de petrol ca să le înfrâneze și să le împiedice să

---

s'entendent à cette fin avec la Compagnie. 3) Pose de téléphones entre les différentes centres pour activer le travail. En échange ces Messieurs s'engagent à cesser toute réquisition et que le produit de réquisition soit réservé à la population des départements qui manquent de nourriture (Gorj-Dambovitza, etc.).

— Au moment de partir pour Iassy, on m'annonce que le dépôt de munitions de Socola a sauté; très nombreuses victimes; 60.000.000 de pertes. — Dépôt russe.

11/24 mai. — Iassy. — Mon premier soin est de visiter les victimes de Socola à l'Hôpital Français et à St. Spiridon. Je leur laisse 2000 lei. Sur le lieu du sinistre longues explications techniques: les experts, colonel Pascal en tête, croient à une conflagration spontanée de poudres de mauvaise fabrication. Ce sont des poudres françaises fournies aux Russes, non lavées, déséchées seulement et qui gardent des éléments organiques à fermentation. — Il y a 49 morts et 65 blessés. Tout est rasé. Les environs sont déchiquetés. Les Princes Carol et Nicolas ont été les premiers sur les lieux et le Prince Nicolas a sauté sur les cisternes de pétrole pour frêner et les empê-

meargă spre focar, unde o locomotivă le împinsese atingându-le.

— Kühlmann, la Camera de comerţ din Berlin, vorbind de pace: «Ţinta politică este de a se înapoia cât mai curând Bulgariei şi partea de nord a Dobrogei, ceia ce probabil se va realiza după înţelegerea între Turcia şi Bulgaria, aşteptată pe curând».

12/25 Mai. — Bârlad. — Marea întrunire dela Bârlad. Trenul nostru special e luat cu asalt de delegaţi. La Vaslui George Mavrocordato mă întâmpină şi îmi strânge mâna semnificativ. Vrea să treacă ca independent, dar votează pacea (a fost naţionalist) şi darea în judecată. S'a obligat în acest sens să răspândească o proclamaţie.

In oraş primire entuziastă. Mehedinţi îmi spunea: Bine că mai suntem şi noi într'un colţ la noi acasă! — Dejun 200 tacâmuri la Palatul administrativ. Toast bine adus al lui Emil Juvara; improvizez un speech, bine primit. — La 3 jum. întrunire în sala teatrului. Sala plină. Vorbim: Meissner, un ţăran din Roman, eu, Său-

---

cher de rouler vers le foyer où une machine les avait lancés en les heurtant.

— Kühlmann, à la Chambre de Commerce de Berlin, parlant de la paix: «Le but politique est de rendre aussitôt que possible à la Bulgarie et la partie Nord de la Dobrogea, ce qui probablement se réalisera après l'entente entre la Turquie et la Bulgarie, qu'on attend bientôt».

12/25 mai. — *Barlad.*—La grande réunion de Barlad. Notre train spécial est pris d'assaut par les délégués. A Vaslui, Georges Mavrocordato vient au-devant de moi et me serre significativement la main. Il veut passer comme indépendant, mais il vote la paix — il fut nationaliste — et la mise sous jugement. Il s'est obligé à lancer dans ce sens une proclamation.

En ville réception enthousiaste. Mehedinti me dit: «Bine că mai suntem şi noi într'un colţ la noi acasă!» — Déjeuner de 200 couverts au Palais Administratif. Toast bien tourné d'Emile Djuvara. J'improvise un speech chaud, bien accueuilli.

A 3 heures et demie réunion dans la jolie salle du Théâtre. Salle comble, quelques dames élégantes, beaucoup d'uniformes. Nous parlons: Meissner, un paysan de Roman, moi,

lescu, Arion. Ascultat cu atenţiune, se simte comunitatea de sentimente. La eşire, la gară, soldaţii aclama pretutindeni.

13/26 Mai. — *Iaşi.* — Brătianu depune la minister cererea ciudată ca guvernul să ordone trecerea în teritoriul ocupat a agenţilor săi, ca să poată răspândi manifestul liberal, etc. Cu toată sinceritatea i-am răspuns, bazându-mă pe art. 15 din tratat, atunci când aşi fi putut foarte simplu să cer ca delegaţii să se facă cunoscuţi. Liberalii vor publica piesele, desigur. Nici unul nu va încerca riscul să facă agitaţie.

14/27 Mai. — Invitaţie la dejun din partea *Reginei,* împreună cu Arion. Principesa Elisabeta strict politicoasă. Se zice că e de un francofilism fără margine. Regina mai liniştită, glumind. Bineînţeles tot muşcătoare pentru Germani. «Nu-i lăsaţi să mănânce prea mult». — «Ei pun amenzi fiindcă au nevoie de bani». — dar fără tragedie.

După masă audienţă, cerută de politeţă la Principele *Carol* cu care mai vorbisem la masă. Intre altele

---

Seulescu, Arion. Arion très confus et inutilement violent. On m'a écouté avec attention et on sentait la communauté de sentiments. A la sortie, à la gare, les soldats acclamant partout.

13/26 mai. — *Iassy.* — Bratianu remet au ministère la demande bizarre que le gouvernement ordonne le passage en territoire occupé de ses agents pour qu'ils puissent répandre le manifeste libéral, etc. J'ai en toute sincérité répondu, en me basant sur l'art. 15 du Traité, alors que j'aurais pu simplement demander que les délégués se fassent connaître. Les libéraux publieront les pièces: c'est couru. Aucun ne courra le risque de faire de l'agitation.

14/27 mai.—*Iassy.*—Invitation à déjeuner de la part de la Reine, ainsi qu'Arion. La Princesse Elisabeth tout juste polie. On l'a dit d'un francophilisme outrancier. La Reine plus tranquille, plaisantant. Bien entendu toujours mordante pour les Allemands. «Ne les laissez pas trop manger». — «Ils mettent des amendes parce qu'ils ont besoin d'argent», mais plus de tragédie.

— Après déjeuner audience, demandée par politesse, chez le Prince Royal, avec lequel j'avais déjà causé à table.

îmi spune, vorbind de Sturdza, că ar face bine să rămâie afară din ţară, fiindcă cunoaşte oameni cari l'ar omorî. — Asupra păcei : «Toată aceasta, nu-i aşa, e un provizorat ?». — Rectific îndată : «Pacea noastră e sfârşită, complect sfârşită. Nu se va mai omorî un om mai mult în cinstea noastră. Şi trebuie să ne resemnăm a considera această stare a chestiunei, cel puţin pentru moment, ca definitivă». — Prinţul ascultă cu atenţiune, fără altceva decât un «vous croyez ?», şi nu se ştie dacă primeşte ce i se spune sau dacă în sine-şi puţin îi pasă. — Prin Ciocârdia, cu care este prieten, ştiu că spune: «Mama noastră e aşa de superioară încât suntem sub stăpânirea ei».

Prinţul îmi spune că misiunea Brandenstein nu s'a înscris la Palat. Cum ţiu cu orice preţ să reacţionez contra vorbelor spuse de Carp, şi care au făcut înconjurul Bucureştiului şi Iaşului: cum că Regele s'a refugiat la Bicaz ca să evite vizita lor, profit de ocaziunea aceasta, chem pe Hârjeu fiul, ataşat pe lângă ei, şi-i pun în vedere această greşală contra etichetei. Lungă controversă între ei dacă se înscriu la Regina, şi după două

Entr'autres, il me dit en parlant de Stourdza qu'il ferait bien de rester hors du pays, car il connaît des gens qui l'assommeront. Sur la paix: «Tous cela est — n'est-ce pas? — du provisorat»? Je rectifie de suite: notre paix est finie, bien finie. On ne tuera pas un homme de plus en notre honneur. Il faut se résigner à prendre cet état de la question, au moins pour le quart d'heure, comme définitif. Le Prince écoute sérieusement, sans autre chose qu'un «vous croyez?» et on ne sait pas s'il accepte ce qu'on lui dit ou s'il s'en fiche intérieurement. — Par Ciocardia, qui est son ami, je sais qu'il dit: «Notre mère est si supérieure, que nous sommes sous sa domination».

C'est le Prince qui me dit que la mission Brandenstein ne s'est pas inscrite au Palais. Comme à tout prix je veux réagir contre le propos lancé par Carp et qui a fait le tour de Bucarest et de Iassy: que le Roi s'est réfugié à Bicaz pour éviter leur visite, je saisis la balle au bonde, j'appelle Harjeu, attaché à leurs personnes, et lui reproche ce manquement à l'étiquette: longue controverse entre eux si on s'inscrit chez la Reine et après 2 heures on a correspondu avec Buca-

ore — au comunicat cu Bucureşti, — se tranşează afirmativ. Scriu şi lui Tzigara ca să-i spună lui Horstmann că nu Curtea era de vină. Cât m'am zbătut şi pentru această afacere stupidă!

— O serie de reprezentaţii de Flers la teatru; manifestaţii; rechemarea autorului, «Vive la France», etc. Aflu că astăseară va fi şi o conferinţă şi că se va cânta Marsilieza. Chem pe prefectul de poliţie şi pe Petrovici, directorul teatrelor, pe care îl prevenisem la Bârlad şi care bine înţeles nu ştia nimic. Prin prefect am rugat pe d. de Flers să nu ţie o conferinţă nesupusă cenzurei. S'a executat; n'a apărut pe scenă când a fost rechemat şi a doua zi mi-a făcut o vizită: înţelege situaţiunea, nu vrea să pricinuiască greutăţi şi renunţă la conferinţă.

15/28 Mai. — Depeşă foarte prietenoasă a lui Mackensen pentru catastrofa dela Socola.

— Altă nenorocire la Socola. De data asta la 1600 metri de locul catastrofei. Un detaşament de recruţi

---

rest, — ça se tranche par l'affirmative. J'écris aussi à Tzigara pour qu'il dise à Horstmann que ce n'est pas la Cour qui est en défaut, Ai-je assez trimé aussi pour cette stupide affaire!

— Un cycle représentations de Flers au Théâtre, manifestations; rappels de l'auteur: «Vive la France», etc. J'apprends que ce soir il doit y avoir aussi conférence et que la Marseillaise sera chantée. J'appelle le préfet de police et Petrovici, le directeur du Théâtre, que j'avais prévenu à Barlad déjà et qui naturellement ne savait rien. Par le préfet de police je prie M. de Flers de ne pas tenir une conférence qu'il n'avait pas soumise à la censure. Il s'est exécuté; il n'a pas paru sur la scène quand on l'a rappelé et le lendemain m'a fait une visite: il comprend la situation, ne veut pas causer des ennuis et rénonce à sa conférence.

15/28 mai. — *Iassy.* — Nouvelle offensive allemande, dans la direction Reims et Soissons. Du premier coup elle s'annonce comme un succès important.

— Dépêche très amicale de Mackensen pour la catastrophe de Socola. Nouvel accident à Socola. Cette fois-ci à 1.600 mètres du lieu de la catastrophe. Un détachement de recrues

coborând dintr'un tren şi mergând peste câmp, au făcut să explodeze o bombă ; 20 de victime, din care vre-o 10 morţi. Scriu lui Hârjeu o scrisoare indignată asupra acestei lipse de precauţiuni.

— Două buclucuri, datorite prostiei militarilor şi obiceiului lor de «şiretenie» (?) când sunt în raport cu străinii. Un ordin neîndemânatec al generalului Popovici către col. Jitianu a încăput pe mâna comisiunei germane pentru cumpărarea grâului din Basarabia. Cum? — Bine suntem serviţi ! — Ca urmare, telegramă furioasă semnată de Mareşal. In aparenţă, din partea noastră e un act necinstit şi scriu lui Hârjeu o scrisoare foarte supărată. Avem aerul să mărturisim că golim de cereale tocmai regiunea pe care o lăsasem Germanilor. A doua zi dimineaţa din Roman trimit o telegramă lui Mircescu ca să ţie lucrurile aşa până la întoarcerea mea.

Din cauza încetinelei generalului Herjeu avem partea cea rea într'o altă afacere. Germanii, ca să primească 100.000 de demobilzaţi, au cerut proviziuni. Lucru foarte natural, fiind-că totul e pus la raţie. Cum

---

quittant un train a pris à travers champs, a fait partir une bombe, vingt victimes, dont une dizaine de morts. J'écris à Herjeu une lettre indignée sur cette absence de mesures de précaution.

— Deux tuiles, dues à la sotise de nos militaires et à leurs habitudes de «malice» (!) quand on est en rapports avec des étrangers. Un ordre maladroit du général Popovici à Jiteanu est tombé aux mains de la commission allemande d'achat des blés de Bessarabie. Comment? Nous sommes bien servis! Là-dessus télégramme furibond signé par le Maréchal et pas mal d'injonctions. C'est en apparence de notre part un acte déloyal et j'écris une lettre à Herjeu, furieuse. Nous avons l'air d'avouer que nous vidons de céréales juste la région que nous concédons aux Allemands. Et le lendemain matin de Roman je lance un télégramme à Mircesco pour retenir les choses jusqu'à ma rentrée. Nous avons, grâce aux lenteurs du général Herjeu, le mauvais bout dans une seconde affaire. Les Allemands pour recevoir 100.000 démobilisés ont demandé des provisions. C'est tout naturel, puisque tout est rationné. Comme notre traité ne parle de cette obli-

tratatul nostru nu vorbeşte de această obligaţie decât pentru refugiaţi, militarii n'au voit să o aplice şi demobilizaţilor. Prostie. Inainte ca să regulăm această chestiune în consiliul de miniştri, Ressel şi răspunsese în mod negativ şi acum Germanii comunică că opresc intrarea demobilizaţilor! 10.000 de desamăgiţi la Mărăşeşti, cari îmi mai complică situaţia!

16/29 Mai. Bicaz. — Plec în automobil la Bicaz, necăjit. Dela Roman trimit telegrama lui Mircescu. Pe drum observ că în supărarea mea am uitat decretele cari motivaseră invitaţiunea Regelui ca să mă duc să-l văd. — *Regele, restabilit*, vorbeşte mai ales rău de Ruşi. Va primi pe ofiţerii germani, spunând că e o prostie să se creadă că călătoria sa ascunde dorinţa de a se feri de ei.—Ar vrea să puie un om serios, ca com. Irimescu, pe lângă fiul său, care se va stabili la Târgul-Neamţ ca şef al batalionului 8 vânători. (Stârcea a spus lui Vasilescu că Regele era nemulţumit că nu mai poate stăpâni pe Prinţul Carol). — Ii cer părerea sa asupra generalilor Grigorescu şi Văitoianu. «Cel dintâi e un

---

gation que pour les réfugiés, les militaires n'ont pas voulu l'étendre aux démobilisés. Bêtise. Le temps de règler la question au Conseil des Ministres, Ressel avait déja répondu négativement et les Allemands comuniquent qu'ils arrêtent la rentrée des démobilisés! Il y a 10.000 déçus à Marasesti qui me compliquent encore la situation.

16/29 mai. — *Bicaz.* — Je pars en auto pour Bicaz, de méchante humeur. De Roman je lance un télégramme à Mircescu. En route je m'aperçois que dans ma colère j'ai oublié les décrets qui avaient motivés mon invitation par le Roi d'aller le voir. Le Roi, bien remis d'aplomb. Il dit surtout du mal des Russes. Il recevra les officiers allemands, estimant que c'est une sotise qu'on ait prétendu que son voyage masquait le désir de les éviter. Il veut mettre un homme sérieux — comme le commandeur Irimescu — auprès du son Fils qui va s'établir à Târgu-Neamţ comme chef du bataillon 8 de chasseurs. (Stîrcea a dit à Vasilescu que le Roi était mécontent de ne plus pouvoir tenir le Prince Carol).

Je lui demande son avis sur les deux généraux Grigoresco et Vaitoiano. Le premier est un soldat heureux, mais

soldat fericit, dar curagios, lucru care îşi are valoarea sa; prea îi plac discursurile; la un dejun aproape intim cu doamne, a voit să-mi facă un toast: a trebuit să-i spun că e destul să ciocnească numai paharul. Nu-mi place să fiu silit a vorbi în public, nu-mi place deloc: D-ta o ştii. V'a dat o masă; nu-mi place că a publicat ceiace a spus; a doua zi a mai dat un dejun Antantei. (Râdem amândoi: aceasta se cheamă a fi neutru). — Cât despre Văitoianu, acesta mi-a spus un lucru de bun simţ: «S'a sfârşit, trebue să ne resemnăm şi să ştim să tăcem. Şi am aprobat».

Regele lucrează mult. Adnotează toate decretele şi toate proectele ce i se prezintă. In decretul-lege asupra jandarmeriei el a corijat judicios două articole. A cerut o explicare pentru reabilitarea a doi comisari de poliţie. De altfel Stârcea a spus lui Vasilescu că M. S. lucra foarte mult.

— Intors târziu noaptea (1 jum.), Mitilineu aduce telegrame din cele mai supărătoare privitor la toate chestiunile în litigiu: până şi Bulgarii cari opresc repatrierea prizonierilor; însă vicleanul Tantiloff are

---

courageux, ce qui a sa valeur; il aime trop les discours; à un déjeuner presque intime, avec des dames, il a voulu me haranguer: J'ai dû lui dire que trinquer suffisait; m'obliger à parler en public est une chose que je n'aime pas du tout, du tout: vous le savez. Il vous a donné un déjeuner; je n'aime pas qu'il ait publié ce qu'il a dit; le lendemain il a offert un autre déjeuner à l'Entente. (Tous les deux de rire: ça s'appelle être neutre). Quand à Vaitoianu, il m'a dit une chose sensée: «C'est fini; il faut nous résigner et savoir nous taire. Et je l'ai approuvé». Le Roi travaille beaucoup. Il annote tous les décrets et tous les projets qu'on lui présente. Dans le décret-loi sur la gendarmerie il a corrigé judicieusement deux articles. Pour une réhabilitation de deux commissaires de police, il a demandé une explication. D'ailleurs, Stîrcea a dit au colonel Vasilesco que S. M. s'occupait énormément.

Rentré tard dans la nuit (une heure et demi), Mitilineu apporte des télégrammes des plus fâcheux dans toutes les questions en litige: jusqu'aux Bulgares qui arrêtent le rapatriement des prisonniers, mais Tantiloff a soin de me dire

grija să-mi spue printr'o scrisoare la 28 Mai că e în urma cererei Oberkomandei.

17/30 Mai. — Iaşi. — Lungă explicaţiune cu *Hârjeu* care vrea să-şi dea demisia. Fac o anchetă personală. Explicările lui Popovici pun lucrurile la punct: a fost mai mult nedibăcie de cât adevărate rele intenţiuni. Telegrafiez Mareşalului o explicare deplină, dar rece. Insărcinez pe Arion să formuleze pe lângă Horstmann o protestare vie pentru atitudinea ce se ia faţă de guvern.

— Ofensiva germană e grozavă. Soissons e luat şi Reims ameninţat.

— Hârjeu îmi citeşte procesul verbal de anchetă în afacerea căpitanului Băngănescu. Şi el şi colonelul său au fost absenţi şi şi-au depăşit concediul. Generalul e convins că Prinţul Carol i-a înştiinţat.

— *Carp* cere un loc în trenul meu, pe care il acord. Am luat ceaiul împreună în salonul meu. Nu mi-a spus nimic de politică şi vine pentru alegeri, la cari grupul său a pus o listă împotriva candidaţilor noştri.

---

que c'est sur la demande de l'Oberkommando par lettre du 28 mai.

17/30 mai. — *Iassy.* — Longue explication avec Herjeu qui m'offre sa démission. Je fais une enquête personnelle. Les explications de Popovici mettent les choses au point. Il y a eu plus de maladresse que des véritables mauvaises intentions. Je télégraphie au Maréchal une explication complète, mais sèche. Je charge Arion de formuler auprès de Horstmann une protestation vive pour l'attitude qu'on prend vis-à-vis du gouvernement.

L'offensive allemande est formidable, Soissons est pris et Reims menacé; 35.000 prisonniers.

Herjeu me lit le procès-verbal d'enquête sur l'affaire du capitaine Banganescu. Et lui et son colonel ont été absents et ont même dépassé leur permission. Le général est convaincu que le Prince Carol les a avertis...

— Carp demande une place dans mon train, que je lui accorde. Nous avons pris le thé ensemble dans mon salon: il ne m'a pas dit un mot de politique et il arrive pour les élections, où son groupe a posé une liste entière contre nos candidats.

18/31 Mai. — Cea dintâi persoană cu care vorbesc este *Horstmann.* Ii arăt dosarul; pare convins că militarii au făcut o prostie, căci îmi cere pentru a doua zi o conferinţă cu Schwartzkoppen. Privitor la alegeri, mă întreabă dacă Carp va fi ales. Ii răspund că dacă ai lui îşi retrag lista, va fi ales «într'un fotoliu» în locul lăsat vacant; altfel vor fi în balotaj. Recunoaşte că am făcut tot ce trebuia să fac şi am satisfăcut cererea mareşalului, care dorise un loc pentru Neniţescu şi altul pentru V. Arion. Insă nu mă opresc ca să spun câteva adevăruri asupra modului lor de a lucra în toate. Intre altele, semnalez zelul locot. Pohl, care susţine pe faţă candidatura lui Cioräneanu la Ploeşti. — Scrisoare de la Oberkommando, mirat de punerea în libertate a lui Kartamicef *), arestat şi apoi liberat. Răspund prin Vasilescu că acest domn se bucură încă de imunitatea diplomatică ca membru al Comisiunei Dunărei.

19 Maiu (1 Iunie). — Prima zi de alegeri. Linişte pretutindeni. Se votează cu destulă tragere de inimă. Ma-

---

18/31 mai. — La première personne avec laquelle je cause, est Horstmann. Je lui montre le dossier; il semble convaincu que les militaires ont fait une bêtise, car il me demande pour le lendemain une conférence avec Schwartzkoppen. Sur les élections il me demande si Carp sera élu; je lui réponds que si les siens retirent leurs listes, il sera élu «dans un fauteuil» à la place laissée vacante; si non, il se mettront en ballotage. Il reconnaît que je fais tout ce que je devais faire et que j'ai satisfait à la demande du Maréchal qui m'avait demandé une place pour Nenitzescu et l'autre pour Virgil Arion. Je ne me gêne pas pour dire certaines vérités sur la façon de faire, en tout, de ces Messieurs. Entre autres, je signale le zèle de Mr. le lt. Pohl qui soutient ouvertement la candidature de Ciorameanu à Ploesti.

— Lettre de l'Oberkommando étonné de la mise en liberté de Cartamitcheff, arrêté et puis relaxé. Je fais répondre par Vasilesco que ce Monsieur jouit encore de l'immunité diplomatique comme membre de la Commission du Danube.

19 mai (1 juin). — Premier jour d'élection. Calme partout. On vote avec assez d'entrain. Partout le tiers du col-

---

*) Consul al Rusiei la Galaţi.

joritatea necesară e pretutindeni depăşită. Se votează cu listele dela 1916, din cari sunt mulţi dispăruţi, pe când mulţi alegători noui nu şi-au valorificat drepturile.

— Nouă scrisoare dela O. K. M. E imposibil să se grămădească mai multe fleacuri ca să se ajungă la cântecul : retrimiterea legaţiunilor Antantei. Dar cum aceşti domni au un serviciu perfect de informaţiuni şi cum agenţia Du Bochet de la «Petit Parisien» e cunoscută, scriu lui Bărbătescu să facă o percheziţie şi să sechestreze.

— Lungă explicaţiune cu Schwartzkoppen, maiorul von Beer şi Mircescu. «Agurida miere». Mircescu nu se sfieşte să critice procedeele: executare chiar înainte de a fi aşteptat un răspuns. Dar obţin ca să se lase oamenilor să-şi macine proviziile ascunse, căci ţăranii au ştiut să sustragă o parte din porumb cercetărilor. Pentru moment, greutăţile sunt înlăturate. Pentru câtă vreme însă ?

Armata Kronprinţului a ajuns pe Marna : 45.000 prizonieri, 400 tunuri.

---

lège, quorum indispensable, est largement dépassé. On vote sur les listes de 1916, donc avec de nombreux morts et disparus, alors que beaucoup de nouveaux électeurs n'on pu faire valoir leurs droits.

— Nouvelle lettre de l'Oberkommando. Il est impossible d'entasser plus de ragots et plus de futilités pour arriver au dada: renvoyer les légations de l'Entente. Mais comme ces Messieurs ont un service parfait de renseignements et que l'Agence Du Bochet du «Petit Parisien» est éventée, j'écris à Barbatescu de faire une perquisition et de saisir.

Longue explication avec Schwartzkoppen, le major von Beer et Mircescu. «Agurida miere». Mircescu ne se gêne pas pour critiquer les procédés : exécution avant même d'avoir attendu une réponse. Mais j'obtiens qu'on laisse les gens moudre leurs provisions cachées, car les paysans ont su soustraire une partie de leurs maïs aux investigations. Pour le quart d'heure, les difficultés sont aplanies. Pour combien de temps?

— L'armée du Kronprinz est arrivée sur la Marne. 45.000 prisonniers, 400 canons.

20 Maiu (2 Iunie). — Linişte. Alegerile au dat pretutindeni un quorum satisfăcător. O singură surprindere: Averescu cade la Bacău, dar e ales la Tecuci, ceia ce nu e de mirare, şi la Vaslui, ceia ce e de mirare. Diferenţa între Peride şi Ioanid, al doilea candidat al nostru, e aşa de mare (90—38), încât desigur a fost înţelegere între Carp şi Averescu.

21 Maiu (3 Iunie.) — E. S. Osman-Nizami îmi face o lungă vizită. Are să plece în curând. (Aşa dar lichidează Turcii şi Bulgarii). Dacă n'ar fi trebuit să se grăbească pacea, pentru ca să expedieze totul pe frontul de vest, nici odată Turcii n'ar fi semnat pacea din cauza Dobrogei, care nu poate fi atribuită Bulgarilor. El propusese, în locul acestui condominium care nu înseamnă nimic, să se dea Dobrogea Turciei «ca un zălog până la pacea generală». Czernin primise ideia; dar Kühlmann, «care nu e inteligent; n'are vederi largi», a refuzat. — Nizami se întreabă de ce Austriacii au trimis totdeauna aici oameni ca Sendler, care n'avea decât un gând: de a se arăta mai rigid ca un Prusian. Sendler, sosind la Kiev,

---

2 juin. — Calme. Les élections ont donné partout un quorum satisfaisant. Une seule surprise: Averescu tombe à Bacau, mais il est élu à Tecuci, — ce qui n'est pas étonnant — et à Vaslui, — ce qui est surprenant. L'écart entre Peride et Ioanid, notre second candidat, est si grand (90 et 38) que pour sûr il y a eu entente entre les gens de Carp et Averescu.

21 mai (3 juin).— S. Ex. Osman Nizami me fait une longue visite. Il va partir bientôt (on liquide donc les Turcs et les Bulgares). S'il n'avait pas fallu bâcler la paix pour tout expédier sur le front Ouest, jamais la Turquie n'aurait signé la paix à cause de la Dobrogea qui ne peut revenir aux Bulgares. Il avait proposé, au lieu de ce Condominium qui ne dit rien, de donner à la Turquie la Dobrogea «comme un gage jusqu'à la paix générale». Czernin avait admis l'idée : mais Kühlmann, «qui n'est pas intelligent ; il n'a pas des vues larges», a refusé. Nizami se demande pourquoi les Autrichiens ont toujours envoyé ici du monde comme Sendler qui n'avait qu'une idée: de se montrer plus raide qu'un Prussien. Sendler, en arrivant à Kiew, quand on lui a proposé de

când i s'a propus să vadă Rada, a întrebat: «cât cere pe noapte?» «Coureur, mais pas au courant, le général». Nizami propune tutun, tanin, alune, în schimbul cailor şi tunurilor româneşti. Ei au proectile pentru ele, şi de ce să fie lăsate sub paza Germanilor, cari le vor lua la cea dintâi nevoie? Tunurile nu vor servi nici odată contra României, iar într'un viitor mai îndepărtat vor fi demodate. — Făgăduesc că mă voi gândi.

Răspund cum trebuie scrisorei de Sâmbătă dela O. K. M.

— Fiindcă Carp se plânsese că Germanii nu-l protejase ca să poată avea un grup la alegeri şi fiindcă Virgil Arion a avut pretenţia «că ei (ca partid) trebuiau să ia parte la tratatul de pace» (!), Horstmann, confident al acestor reclamaţiuni ruşinoase, dar fiindu-i teamă de campania lui Beldiman şi celorlalţi, m'a rugat să-i fac o notă. «Se ştie oare ce le-a spus Mareşalul?».

22 Maiu (4 Iunie). — Scris de vreme lui Arion spre a-i reaminti: 1) Comisiunea financiară care trebue să plece la Berlin, şi să-l întreb dacă a prevenit pe Gri-

---

voir La Rada, a demandé: «Qu'est ce qu'elle demande pour sa nuit?» — «Coureur, mais pas au courant, le général».

Nizami offre du tabac, des noisettes, du tanin en échange de chevaux et de canons roumains. On a des projectils pour ces pièces; et pourquoi les laisser sous la garde des Allemands qui les prendront au premier besoin. Les canons ne serviront jamais contre la Roumanie et pour un avenir éloigné ils seront démodés. Je promets de réflechir.

— Je réponds de la bonne encre à la lettre de samedi de l'O. K. M.

— Comme Carp s'était plaint que les Allemands ne l'ont pas protégé de façon à ce qu'il ait un groupe dans les élections et que Virgil a émis la prétention «qu'ils (comme parti) devaient faire partie du Traité de Paix» (!!), Horstmann, confident de ces réclamations honteuses, mais rédoutant la campagne de Beldiman et autres, m'a prié de lui faire une notice: «Est-ce qu'on sait ce que le Maréchal leur a dit?»

22 mai (4 juin). — Ecrit de bonne heure à Arion pour lui rappeler: 1) La commission financière qui doit aller à Berlin

gore Cantacuzino. — 2) Că arbitragiul bulgar este încă pendinte pentru insulele din Brăila.

— La dejun, ca de obiceiu, Bellow şi Horstmann, Bellow declară cu vioiciune lui Horstmann după masă, că n'are nimic a face cu zvonurile care circulă că va fi numit ministru la Bucureşti. (Horstmann e acela care ţine să aibă aest post).

24 Maiu (6 Iunie). — Viaţa devine din ce în ce mai grea. Cererile Germanilor te omoară şi procedeele lor nu sunt de loc binevoitoare. Ei sunt duşmani în mod surd ai guvernului, prin antidinasticism specific României şi mai ales supăraţi la gândul de a părăsi ţara. Care mai de care să găsească motiv sau să înceapă o cheltuială— pe socoteala României, — pentru ca să se agaţe de locul lui. — Col. Kabelmacker dela Căile ferate este mai ales cel mai brutal. 1) Vrea să construiască podul nostru dela Cosmeşti; evaluează lucrarea la 5.000.000 mărci; nu vrea să prezinte un deviz, şi dacă se refuză, ameninţă să nu lase să se construiască un pod provizoriu, sub pretext că malul drept al Siretului e teritoriu ocupat; 2)

---

et lui demander s'il a prévenu Grégoire Cantacuzène; 2) Que l'arbitrage bulgare est encore pendant pour les îles de Braila.

— A déjeuner, comme d'habitude, Bellow et Horstmann. Bellow avec vivacité déclare, après déjeuner, à Horstmann, qu'il n'est pour rien dans les bruits qui de toutes parts circulent qu'il va être nommé ministre à Bucarest. (C'est Horstmann qui tient surtout à ce poste).

24 mai (6 juin).—La vie devient de plus en plus intenable; les demandes des Allemands vous assassinent et leurs procédés ne sont nullement empreints de bienveillance. Ils sont sourdement hostiles au gouvernement par antidynasticisme spécifique à la Roumanie et surtout exaspérés à l'idée de quitter le pays. C'est à qui inventera une raison ou engagera une dépense — au compte de la Roumanie — pour s'accrocher à sa place. Le colonel Kabelmacker des Chemins de Fer est tout particulièrement envahissant et brutal: 1) Il veut bâtir notre pont de Cosmeşti; il estime la dépense à 5 millions de marks; il ne veut pas présenter de devis, mais si on refuse, il menace de ne pas laisser construire un pont provisoire, sous prétexte que la rive droite du Siret est territoire occupé; 2) il veut à

Vrea cu orice preţ gara Barboşi în circuitul românesc şi dacă îi este refuzată, nu vrea să facă legătura cu Galaţii! 3) Vagoanele cu paturi sunt sub sechestru în Belgia; vrea să i se dea vagoanele, sau nu mai lasă altele să treacă. Şi tot aşa în toate chestiunile.

Cap. Hartenstein nu mai vrea să dea permisii pentru a se intra în teritoriul ocupat. O cerere personală pentru Marieta Ghika, Constanţa Cantacuzino, e de 10 zile fără soluţie. Dar dacă întârziem o jumătate zi satisfacerea unei cereri,—ca aceia a cumpărărei de cai în coloniile germane din Basarabia, — este o afacere de Stat. Se pare că col. von Schwartzkoppen e un om de încredere al lui Ludendorf şi astfel adept al mijloacelor tari, şi mai ales antidinastice pentru România.

25 Maiu (7 Iunie). — Alegerile merg liniştit cu mulţi votanţi. Afară de Averescu, ales de 4 ori, — şi care mi se spune că va fi încă ales—, orice opoziţie nu are răsunet. Prietenii lui Carp nu contează. Ciorăneanu, ajutat puternic de poliţia germană, întruneşte d'abea 50% din voturile noastre la Ploeşti. E candidatura care s'a pre-

---

tous prix la gare de Barboşi dans le circuit roumain et si on la lui refuse, il n'entend pas faire la liaison Galatz: 3) les wagon-lits sont sous séquestre en Belgique; il veut qu'on donne les voitures, ou bien il n'en laisse plus passer. Et c'est ainsi en tout.

Le capitaine Hartenstein entend ne plus donner des permis pour entrer en territoire occupé. Une demande personnelle pour Mariette Ghika, Constance Cantacuzène, etc. depuis dix jours sans solution. Mais si je tarde une demi-journée à satisfaire une demande — comme celle d'achat de chevaux dans les colonies allemandes de Bessarabie, — c'est une affaire d'Etat.

Il paraît que le colonel de Schwarzkoppen est un homme de confiance de Ludendorf et, comme tel, adepte de la manière forte et surtout antidynastique pour la Roumanie.

25 mai (7 juin).—Les élections vont leur train—tranquilles, avec grand nombre de votants. Sauf Averescu qui est élu quatre fois—et qui, me dit-on, le sera encore—toute opposition n'a aucun écho. Les amis de Carp font surtout triste figure. Cioraneanu, qui la police allemande a fortement pistonné, réunit 50% seulement des voix que nos amis ont à Ploesti. C'est la

zentat mai bine. Restul nu exista. Carp n'a înțeles ridicolul «grupului său» — așa se intitulează — compus exclusiv din «prefecții» săi, recoltați la Stralsund și Krefeld !

— Regina mă încurcă iar cu o telegramă către col. Andersen, expediată de Wopicka prin T. F. F. și bine înțeles prinsă din zbor de Germania. Andersen dela Crucea Roșie Americană anunță, după 8 săptămâni, sosirea la Londra și salută pe Regina. Regina răspunde emfatic, cu două înțelesuri, și telegrama ei e într'adevăr suspectă, chiar pentru cel ce nu se așteaptă. Se poate judeca deci de efectul ce a produs.

— Horstmann face o nouă tentativă ca să retrimit din țară pe de Flers. «Nu e militar, nu e ofițer› ce caută la Iași ?»

Am voit să numesc pe Grigore Cantacuzino ca șef al misiunei financiare care se duce la Berlin; a refuzat.

26 Mai (8 Iunie).—Iași.—Plecasem pentru parastasul soldaților căzuți în război. Din cauza grevei Căilor ferate din Moldova, sosesc la 2 după amiază în loc de 9

---

candidature qui a fait meilleure figure. Le reste est inexistant. Et Carp n'a pas compris le ridicule de «son groupe» — c'est ainsi qu'il s'intitule — composé exclusivement de ses préfets récoltés à Stralsund ou à Krefeld!

— La Reine me jette de nouveau dans les jambes un télégramme au colonel Andersen, expedié par Vopicsa par T. S. F. et que les Allemands ont évidemment saisie au vol. Andersen — Croix Rouge américaine — annonce après huit semaines arrivée à Londres et salue avec calme la Reine. La Reine répond avec emphase, à double sens, et son télégramme est réellement suspect même pour des gens non prévenus. On paye de l'effet.

— Horstmann fait une nouvelle tentative pour que je renvoie de Flers. «Il n'est pas militaire, il n'est pas officier, que cherche-t-il à Iassy?».

— J'ai voulu donner Grégoire Cantacuzène comme chef à la mission financière qui se rend a Berlin. Il a refusé.

26 mai (8 juin). — *Iassy.* — J'étais parti pour le Parastas en l'honneur des soldats tombés pendant la guerre. Grâce à la grève des chemins de fer en Moldavie, j'arrive à 2 heures au

dimineaţa. Mi se spune că a fost lume multă şi ceremonie măreaţă. Regele, în urma insistenţelor mele, n'a poftit pe ataşaţii militari ai Antantei, nici chiar pe cel francez şi totuşi au căzut ofiţeri francezi pe câmpul nostru de luptă. E cam tare!

Hârjeu îmi spune că Regele e foarte îngrijorat; El simte că Germanii n'au desarmat şi că se caută a se face greutăţi pentru motivarea unei intervenţii armate. Hârjeu se plânge de amestecul neîncetat al Palatului, — adică al generalului Râmniceanu, —în afacerile ministerului său.

— La Iaşi toate plăcerile: grevă, câţiva ingineri trăgând sforile, arestări, lipsă de alimente: judeţe întregi înfometate. Câmpiile arse de secetă nu mai pot hrăni vitele!—Şi trebue încă făcută legea importantă a comisiunilor de import şi export. O viaţă care nu e veselă, mai ales cu intrările şi eşirile generalilor, amiralilor, etc., cari n'au nimic de spus decât să se plângă sau să se arate; şi în plus combinaţiunile «politice» ale prefecţilor...

---

lieu de 9 heures du matin. Il y a eu, me dit-on, grand concours de public et magnifique cérémonie. Le Roi, cédant à mes insistances, n'a pas invité les attachés militaires de l'Entente, pas même les Français, et il est tombé des officiers français sur nos champs de bataille. C'est dur!

— Herjeu me dit que le Roi est très inquiet; il sent que les Allemands n'on pas désarmé et que l'on cherchera à faire des difficultés pour motiver une intervention armée. — Herjeu se plaint de la constante immixtion du Palais — c'est-à-dire du général Ramniceanu—dans les affaires de son ressort.

— A Iassy tous les agréments: grève, quelques ingénieurs tirant les ficelles, arrestations; manque d'aliments: des départements entiers affamés. Les champs brûlés par la sécheresse ne nourissant même plus les bestiaux! Et il faut encore finir de camper la loi considérable des commissions d'importation et d'exportation. Une vie qui n'est pas drôle, avec surtout les venues, les sorties de généraux, d'amiraux qui n'on rien à dire que se plaindre ou se faire voir, et les combinaisons «politiques» des préfets...

27 Mai (9 Iunie). — Prânzesc la Rege cu generalii. O masă e prezidată de Regele-Regina; cealaltă de Prinţul Carol şi Prinţesa Elisabeta.

28 Mai (10 Iunie). — La *Rege*. E nemulţumit de Hârjeu; încet şi nehotărît. Averescu a scris în secret lui Mackensen (de altfel nota gazetelor germane pentru alegerea sa e peste măsură de elogioasă) şi scrisoarea a fost trimisă printr'o rudă a lui Luca Niculescu. (Ressel n'ar trebui să mai rămână la Stat-Major, mai ales la informaţiuni: prea devotat lui Averescu. — Această notă din urmă dată de Mitilineu). Nimic de însemnat din restul convorbirei.

29 Mai (11 Iunie). — Bucureşti. — Sosesc la Bucureşti la 5 jum. în loc de 1.

Nu găsesc de cât plângeri: lipsă de pâine; se fură chiar asupra raţiei reduse; soldaţii germani, unguri, etc. ţin rândul sau trec direct la brutari, iau un sac cu pâini şi ceilalţi nu mai au nimic, — dar prin împrejurimi se găseşte pâine... cu un leu! — Se rechiziţionează fără milă, unii caută aramă, alţi ridică chiar *vacile* cu

---

27 mai (9 juin). — *Iassy.* — Je dîne chez le Roi avec les généraux.

Une table est presidée par Roi-Reine, l'autre par Prince Carol-Princesse Elisabeth.

28 mai (10 juin). — Chez le Roi. Mécontent de Herjeu; lent et indécis. Averescu a écrit secrètement à Mackensen (d'ailleurs la note des journaux allemands pour son élection ultra-élogieuse) et sa lettre est partie par un parent de Luca Niculescu. — (Ressel ne devrant pas rester à l'Etat-Major — surtout aux renseignements: trop dévoué à Averescu — cette dernière note a été apportée par Mitilineu). — Rien de sailant pour le reste de la conversation.

29 mai (11 juin). — *Bucarest.* — J'arrive à Bucarest à 5 h. et demie au lieu de 1 h.

— Je ne trouve que des plaintes: l'absence de pain; on vole même sur la distribution réduite; des soldats allemands, hongrois etc. prennent la queue ou passent directement chez le boulanger, se font donner un sac de pains et les derniers n'ont plus rien, — mais dans les environs on trouve du pain... à un leu! On réquisitionne sans pitié, les uns fouillent pour avoir le cuivre, les autres enlèvent même les vaches à

lapte! In Ialomiţa e o plângere generală. Obţinusem să se permită măcinatul porumbului ascuns; dar e confiscat îndată ce depăşeşte cele 500 grm. de cap. — Cei de la Căile ferate nu mai vor să aducem vagoanele noastre cu paturi şi Hartenstein a înapoiat cu grămada listele de permise; la rândul nostru am refuzat categoric trecerile în Moldova. Cu ocazia chestiunei trenului, Schwartzkoppen revine din nou insistând să îmbarc cu sila pe de Flers, pe medicii francezi şi pe mai nu ştiu cine.

Răspund cum se cuvine. Şi menţin închiderea frontierei.

— Singura rază de soare (?) e scrisoarea de dulce iubire dela Tantiloff: mi se spusese că lucrurile mergeau prost în Bulgaria din cauza foametei şi că situaţiunea lui Radoslavoff era ameninţată.

E a treia zi de impresiuni negre şi de tot felul de necazuri.

30 Mai (12 Iunie). — Horstmann, cel mai înţelept din toţi, aduce îndulciri pentru toate chestiunile spinoase. Are şi el o depeşă prin care generalul Ganceff dela Ma-

---

lait... Dans Ialomitza il y a un gémissement général. J'avais obtenu qu'on laisse moudre les maïs cachés; mais on les confisque dès qu'il dépassent les 500 grammes par tête. — Le Monsieur des chemins de fer ne veut plus que nous amenions nos sleeping-cars et le Hartenstein a rendu en masse les listes de permis, — par contre nous avons refusé net les passages en Moldavie.

A l'occasion du train, Schwarzkoppen revient à la charge pour que j'y embarque de force de Flers et des médecins français et encore je ne sais plus qui.

Je réponds de bonne encore. Et je maintiens la clôture de la frontière.

Seul rayon de soleil (?): une lettre de tendre amour de Tantiloff: on m'avait dit que ça allait mal en Bulgarie à cause de la famine et que la situation de Radoslawoff était menacée. C'est la troisième journée d'impressions noires et de toutes sortes d'ennuis.

30 mai (12 juin).— Horstmann, le plus sage de tous, apporte des tempéraments pour toutes les questions épineuses. Il a aussi une dépêche par laquelle le général Gantcheff du Grand

rele Cartier a comunicat acolo că Regina declarase că pacea nu e definitivă...

— Citesc miniştrilor propunerile pentru bugetul de întreţinere al armatei de ocupaţie. Ni se cere 30.000.000 pe lună. Recunosc că e drept să fii excitat de toate aceste abuzuri.

31 Mai (13 Iunie). — S'ar spune că e schimbare de decor, Hartenstein s'a împăcat cu Fălcoianu şi permisele vor reîncepe. Imi face o vizită, dar numai privitor la tren. Horstmann îi spusese că nu mi se poate cere expulzarea lui de Flers.

— Se vorbeşte că o revoluţiune la Sofia a înlocuit pe Radoslavoff cu Malinoff.

— Autorităţile germane au lichidat, ele singure, despăgubirile internatului dr. Kibric şi i-au acordat 180.000 lei. Printr'o scrisoare i-am trimis să se plimbe, punând în vigoare art. 7 din Convenţiunea juridică.

— Plec la Iaşi. Am avut la dejun pe contele de Demblin, «reprezentant plenipotenţiar al Austriei». S'a

---

Quartier a communiqué là-bas que la Reine avait déclaré que la paix n'était pas définitive...

— Je lis aux ministres les propositions pour le budget d'entretien de l'armée d'occupation. On nous demande 30 millions par mois. Je reconnais qu'on a raison d'être excité par toutes ces exactions.

31 mai (13 juin). — On dirait qu'il y a changement de décor.

Hartenstein a fait sa paix avec Falcoianu et les permis vont reprendre. Il me fait une visite, mais uniquement au sujet du train. Quand à Horstmann, il a lui-même dit à Hartenstein qu'on ne peut me demander le renvoi de de Flers.

— Il court le propos qu'une révolution à Sofia a substitué Malinoff à Radoslawoff. Pour faire tableau: les autorités allemandes ont liquidé, elles seules, les dommages de l'interné Dr. Kibrik et lui ont alloué 180.000 lei. Je les ai envoyés paître avec une lettre mettant en vigueur notre art. 7 de la convention juridique.

— Départ pour Iassy.

— J'ai eu à déjeuner le comte de Demblin, «représentant-plénipotentiaire d'Autriche-Hongrie». On a parlé des

vorbit de necazurile ce avem şi am spus că contam mereu pe Viena ca să ne ajute să sfârşim cu ocupaţia, după ratificare.

1/14 Iunie. — Iaşi. — Greva căilor ferate s'a sfârşit şi am făcut drumul fără incident. La gară, prietenul meu Hârjeu, cu aerul mai nenorocit ca totdeauna, îmi spune: «E rău ! Nemţii vor să ne ia tot». — Credeam că e vorba de cine ştie ce cerere militară de ocupaţie : nu e vorba de cât de contractul grâului.

Depeşă : La Huşi 300 de grăniceri demobilizaţi s'au supărat fiindcă nu plecau în satele lor, au devastat un sat, sechestrat primarul, etc. Cer, dacă faptul e dovedit, să se lucreze cu severitate.

— Conferinţă îndelungată cu Brandenstein şi 4 ofiţeri. Ţiu să se ştie că dacă nu se găsesc în Basarabia cerealele ce se sperau, nu e vina mea şi că în orice caz nu recunoşteam nici o bază reclamaţiunilor : tot ce se rechiziţionează pe teritoriul ocupat, grâne, vite, vaci porci, etc., compensează deficitul mai mult decât trebuie. Dar nu mă opun ca să se dea toate articolele de înlo-

---

taquineries et j'ai dit que je comptais toujours sur Vienne pour nous aider à couper court à l'occupation, après la ratification.

1/14 juin.— *Iassy.*— La grève des chemins de fer est finie et nous avons accompli le trajet sans accroc. Dès la gare, mon ami Herjeu, l'air plus malheureux que jamais, me dit : «E rău! Nemţii vor să ne ia tot». Je croyais à Dieu sait quelle demande militaire d'occupation: il ne s'agit que du contrat des blés.

— Dépêche: à Husi 300 graniceri démobilisés se sont mutinés parce qu'ils ne partaient pas pour leurs villages; ont dévasté un village, ont sequestré le maire. J'exige, si le fait est prouvé, qu'on agisse avec vigueur.

— Longue conférence avec Brandenstein et quatre officiers. Je tiens à poser que si on ne trouve pas en Bessarabie les céréales qu'on espérait, ce n'est pas de ma faute et que dans tous les cas je ne reconnaissais pas de fondement aux recriminations: tout ce qu'on réquisitionne dans le territoire, céréales, animaux, vaches laitières, porcs, etc. compensait et au-delà le déficit. Mais je ne m'oppose

cuire: conserve, prune uscate, ouă, etc. ce se vor putea procura.

— La Consiliu, am cetit proectul de mesagiu pe care l-am redactat. Trece fără modificări. Ideia lui politică e repede înțeleasă de Arion.

2/15 Iunie. — Examinez cu *Regele* mesagiul pe care I-l las. La prima citire nici o obiecțiune. Regele nu cere să-l mai revadă în Consiliu. Ce solemn lucru era pe timpul Regelui Carol!

Regele îmi înapoiază, așa cum îl redactasem noi, decretul-lege pentru Consiliul superior economic.

Propun pe cei trei noui miniștri: Mitilineu, Garoflid și Cantacuzino. La numele acestuia din urmă se cam strâmbă puțin, dar nimic mai mult.

— La Consiliu, ora 5, cercetarea proectului asupra direcțiunei economice: miniștrii Basarabiei se plimbă și nu vin la consiliu decât 2 ceasuri după toată lumea.

— Seara aflu că Regele a trebuit să întrerupă o plimbare în automobil din cauză de dureri la rinichi. Acum e în pat. Dimineața avea deja înfățișarea de a fi prins de un lumbago.

---

pas à ce qu'on donne tous les articles de remplacement: conserves, pruneaux, oeufs, etc. qu'on pourra se procurer.

— Au conseil, j'ai lu le projet de Message que j'ai rédigé, il passe sans modifications. L'idée politique est vite saisie par Arion.

2/15 juin. — J'examine avec le Roi le Message que je Lui laisse. A première lecture aucune objection. Le Roi ne demande pas à le revoir en Conseil. Combien c'était solennel du temps du Roi Carol.

— Le Roi me remet, tel que nous l'avions rédigé, le décret-loi pour le Conseil Supérieur Economique.

Je propose les trois nouveaux ministres: Mitilineu, Garoflid et Cantacuzène. Il fait un peu la grimace à ce dernier nom et rien de plus.

Au Conseil, 5 h., long examen du projet sur la direction économique. Les ministres de Bessarabie se promènent et ne viennent au Conseil que deux heures après tout le monde.

— Dans la soirée j'apprends que le Roi a dû interrompre une promenade en auto par suite de douleurs de reins. Il s'est alité. Dans la matinée il avait déjà l'air d'être pris par un lumbago.

3/16 Iunie. — Suferim de secetă şi de căldură excesivă.

— Sosirea deputaţilor şi senatorilor, cari au călătorit mizerabil în infamele noastre vagoane prăpădite. Nemţii formaseră trenul din vagoane de ale noastre, — fără lămpi, fără banchete învelite, — care fuseseră trimise pentru alegeri. Parlamentarii sunt băeţi de treabă; nu prea s'au plâns; ba chiar fac haz de dormitoarele ce li s'au pregătit.

— Regele suferă de crize nefritice; mă primeşte în pat. Imi dă câteva paragrafe de modificat în mesagiu, încearcă mai ales să evite rândurile privitoare la «prietenie» de restabilit cu Puterile Centrale. Asupra acestui punct nu cedez, dar primesc să refac cele două paragrafe, al căror text l'am păstrat.

— Intrunirea parlamentarilor la mine. Mare aprindere pentru darea în judecată a guvernului liberal. Victor Miclescu excitat şi răsboinic; vorbit Arion şi cu mine.

— Generalul *Teodorescu* îmi face mărturisiri ex-

3/16 juin. — On souffre de la secheresse et de chaleur excessive.

Arrivée des députés et sénateurs qui ont fait un voyage misérable dans notre infâme matériel. Les Allemands ont constitué le train avec nos wagons,—pas de banquettes remboursées, pas de lampes démantelés qu'on avait envoyés pour les élections. Les parlementaires sont bons enfants; ils n'ont pas trop crié: ils s'amusaient même des dortoires qu'on leur a aménagés.

— Le Roi souffre de crises néphrétiques. Il me reçoit au lit. Il me donne quelques paragraphes à modifier dans le Message; il essaye surtout d'éviter le passage relatif «à l'amitié» à rétablir avec les Puissances Centrales. Je ne cède pas sur ce point, mais j'accepte de refaire les deux paragraphes. J'ai gardé les textes.

— Réunion de parlementaires chez moi. Grande excitation pour la mise sous jugement des gouvernements libéraux. Victor Miclescu emporté et belliqueux. parlé Arion et moi.

— Le général Theodorescu me fait sur Turtucaia des

traordinare asupra Turtucaei. Singurele tunuri bune cu tragere lungă, patru piese de 150, aveau material de tras exact pentru două zile, făcând economie extremă de muniţii, şi aceste muniţii se cereau de *un an*. — Din cei 20.000 oameni erau 17.000 miliţieni şi rezervişti cari nu ştiau nici să mânuiască puşca. — Imi lasă un memoriu. Totul spus înţelepţeşte şi trist, fără recriminări.

4/17 Iunie. —Iaşi.—Mă duc la 10 dim. la *Rege* cu textul exact al mesagiului. Mare turburare şi rezistenţă pentru pasagiul privitor la «amiciţie». Schimb cuvântul: netezit prin: pregătit, care anunţă mai mult o amiciţie care va să vie.

Pentru noii miniştri, opunere serioasă pentru Cantacuzino, pe care îl tratează de necinstit. «Toţi Cantacuzenii îi desplac: oameni de bani». In sfârşit semnează, după ce şi-a pus şi luat de două ori condeiul.

— Deşi suferind, Regele deschide Parlamentul. E întovărăşit de Prinţul Carol, care eri încă era lipsă şi a cărui prezenţă am cerut'o. In suită, Stirbey purta marele cordon al Coroanei. Frumoasă asistenţă. Locurile fuseseră smulse. Adunarea destul de rece la intrarea Re-

---

révélations extraordinaires. Les seuls bons canone à longue portée, quatre pièces de 150, avaient de quoi tirer tout juste deux jours en économisant à l'extrême les munitions, et on en demandait depuis un an. Sur les vingt milles hommes, il y avait 17.000 milliciens et réservistes qui ne savaient même pas manier le fusil. Il me laisse un mémoire. Le tout sans récriminations, dit sagement et tristement.

4/17 juin. — *Iassy*.— Je vais à 10 h. chez le Roi rapporter le texte exacte du Message. Grand trouble et résistance pour le passage relatif à «l'amitié». Je remplace le mot *«netezit»* par *«pregătit»* qui annonce plutôt une amitié à venir. Pour les ministres, sérieuse opposition pour Grégoire. Il le traite de malhonnête. «Tous les Cantacuzène lui déplaisent: hommes d'argent». Enfin il signe après avoir posé et repris deux fois sa plume.

Quoique souffrant, le Roi ouvre le Parlement. Il est accompagné par le Prince Carol, qui hier encore était absent et dont j'ai exigé la présence. Dans la suite, Stirbey avec le grand cordon de la «Couronne». Belle chambrée. On s'est arraché les places. Assemblée assez froide à l'entrée du Roi;

gelui; foarte caldă la pasagiile privitoare la pace, la Basarabia şi la armată.

5/18 Iunie. — Mulţi se plâng de moliciunea ministrului Hârjeu: Palatul ar dori ca să iau războiul. Generalul Christescu, în mod foarte delicat, se plânge numai de centralizarea excesivă; ceea ce îmi spusese în ajun şi generalul Alevra.

Christescu, care a lucrat mult cu Averescu, îmi spune că arta lui de căpetenie este că nu dă nici odată o părere hotărâtă. Regele îi reproşează acelaşi lucru. Dar a fost pentru războ, şi când Christescu i-a reproşat că ştia perfect şi el că armata nu e gata, el a răspuns :...

— Am spus lui Christescu ce preţ pune Regele pe plecarea lui Ressel. şi mi-a spus că va fi lucru făcut.

— Noii miniştri au depus jurământ la amiazi. Trebue să spun că Regele n'a arătat nici o deosebire, cu toate cele ce crede de Cantacuzino.

Mamulea a venit să-mi dea veşti despre sănătatea M. S. După ceremonia de ieri, temperatura 37,8, ceeace, având în vedere căldura mare şi emoţiunile zilei, n'are nimic excesiv.

---

très chaude aux passages relatifs à la paix, à la Bessarabie et à l'armée.

5/18 juin. — *Iassy.* — On est unanime à se plaindre de la molesse de Herjeu; le Palais aimerait que je prenne la Guerre, les collègues aussi. Le général Christescu, très délicatement, se plaint seulement de l'excessive centralisation. C'est ce que m'avait dit la veille le général Alevra aussi. — Christescu, qui a longtemps travaillé avec Averescu, me dit que son art suprème consiste à ne jamais donner un avis ferme. C'est ce que le Roi lui reproche aussi. Mais il a été pour la guerre et lorsque Christescu lui a reproché qu'il savait bien que l'armée n'était pas prête, il a répondu:....

J'ai dit à Christescu le prix que mettait le Roi au départ de Ressel, et il m'a dit que ce serait chose faite.

— Les nouveaux ministres ont prêté serment à midi. Je dois dire que le Roi n'a marqué aucune différence, malgré ce qu'il pense de Cantacuzène.

— Mamulea était venu me donner des nouvelles de la santé de S. M. Après la cérémonie d'hier, température 37,8, ce qui, vu la chaleur excessive et les émotions de la journée, n'a rien d'excessif.

6/19 Iunie. — La Cameră, după atacul de Luni contra celor cari nu şi-au făcut datoria militară (se făcea aluzie la C. Dobrescu, Leontopol, Fortunescu), astăzi ploaie de interpelări. Işi varsă focul, oamenii! Victor Miclescu prea puritan.

Prânzesc cu deputaţii şi senatorii la Cazinoul ce li s'a pregătit la Seminarul Veniamin; e nostim; ca la şcoală.

— Depeşă dela Horstmann: stil oficial; ordin venit de sus. Germanii consideră pe «Regele Carol», d'abea scăpat şi adus dela Batum la Kilia, ca pradă de război. Vasul fusese din nenorocire cedat Rusiei, care îl transformase în încrucişător auxiliar şi Germanii îl consideră ca pradă rusească! Ori cum, suntem trataţi în adevăraţi duşmani.

17/30 Iunie. — Intovărăşesc Senatul, care prezintă Adresa; Regele cu multă bună voinţă a acceptat ieri să primească, 24 de ore după a Camerei, Adresa Senatului, pentru ca să pot pleca la Bucureşti.

— La 6 jum., după voinţa lui, revăd pe *Rege*. El îmi

6/19 juin. — A la Chambre, après l'attaque de lundi contre ceux qui n'ont pas fait leur devoir militaire (on désignait en sous-main C. Dobrescu, Leontopol, Fortunescu) il y a eu aujourd'hui pluie d'interpellations. «Işi varsă focul, oamenii!» Le plus «vertueux» est Victor Miclescu; trop puritain.

— Je dîne avec les députés et sénateurs au casino qu'on leur a préparé au Seminaire Veniamin; c'est amusant; très collège.

— Dépêche de Horstmann: style officiel: ordre venu de haut. Les Allemands considèrent le «Regele Carol», à peine sauvé et ramené de Batum à Chilia, comme prise de guerre. Le bateau avait malheureusement été cédé à la Russie, qui l'avait transformé en croiseur auxiliaire, et les Allemands le considèrent comme prise faite sur la Russie! — Tout de même on nous traite très en ennemis.

17/30 juin.—J'accompagne le Sénat qui présente l'Adresse; le Roi très gracieusement a accepté hier de recevoir, 24 h. après la Chambre, l'Adresse du Sénat pour que je puisse partir pour Bucarest.

— A 6½ je revois le Roi sur sa demande. Le Roi me de-

cere să bag bine seamă, căci Stere va căuta să-mi facă greutăţi asupra reformelor şi să ducă campanie împreună cu Averescu. Iau notă de aceasta, deşi nu cred nimic din cele spuse: trebue să fie sugestiuni liberale. Regele spune că vrea să mă ferească de orice dificultate; este încântat de declaraţiunea antantistă făcută de Averescu, fiindcă aceasta îl va certa cu Germanii. Convin că Germanii sunt încă supăraţi pe mine fiindcă m'am dat de partea Dinastiei. Ţiu să reamintesc, din timp în timp, acest mic serviciu.... Cu multă timiditate, la sfârşitul audienţei, pe care nu reuşeam să o închei (trenul pleacă la 9 şi 15), Regele îmi spune: *Dar răspunderile, în ce fel le înţelegeţi?* — *Eu: Nu politice; acuzările nu pot să fie făcute pentru alegerea unei rele orientări politice — digresiune asupra lenei lui Brătianu care n'a controlat nimic şi pe care Iliescu l'a băgat în război pentru a-şi ascunde hoţiile, — dar asupra faptelor de malversaţiune, violarea Constituţiunei..* — *Regele: Nu-i aşa? Nu politica...*

18 Iunie (1 Iulie). — Bucureşti. — In drum spre Bucureşti aflu că trenul care duce pe Take Ionescu, Fas-

---

mande de faire bien attention, car Stere va chercher à me faire des difficultés sur les réformes et mener campagne avec Averescu. Je prends note, quoique je n'en vois rien: cela doit être des suggestions libérales. Le Roi dit qu'il veut m'éviter toutes les difficultés; il est enchanté de la déclaration ententiste faite par Averescu, parce que cela va le brouiller avec les Allemands.

Je conviens que les Allemands me boudent encore parce que je me suis rangé du côté de la dynastie. Je tiens à rappeler, de temps à autre, ce petit service...Très timidement, à la fin de l'audience que je n'arrivais pas à rompre — mon train part à 9.15 — *le Roi me dit: «Et les responsabilités, comment les comprenez-vous?»* — *Moi: «Pas politiques; les accusations ne peuvent porter sur le choix d'une mauvaise orientation politique», — digression sur la paresse de M. Bratiano qui n'a rien contrôlé et que Iliescu a fourré en guerre pour cacher ses vols, — mais sur les faits de malversation, viol de la Constitution.. — Le Roi: «N'est ce pas? Pas la politique...».*

18 juin (1 juillet). — *Bucarest.* — En route pour Bucarest j'apprends que le train emmenant Take Ionescu, Fasciotti, Ma-

ciotti, Marincovici, câţiva Francezi, — trei luni de negocieri ! — a fost atacat în gara Ploeşti cu ouă stricate. Dar proiectilele au atins pe Fasciotti în loc de Take Ionescu, căruia erau destinate. Scuze ale ofiţerului german ; Fasciotti refuză să-l primească. Se zice că se va protesta (în ţările neutre).

19 Iunie (2 Iulie). — Se comentează discursul lui Kühlmann, care a îndrăsnit să spuie că armele singure nu pot sfârşi războiul, dar că diplomaţia trebue să-şi aibă partea ei. Se crede că Kühlmann e foarte ameninţat. Horstmann a plecat eri pentru a depune ca martor în procesul pe care Kühlmann l'a făcut gazetei de Colonia : afacerea Marilena Bodescu !

— Schwartzkoppen vine într'adins ca să-mi dea o versiune a unui nou incident cu trenul expatriaţilor. Cum la Orşova nu erau decât 7 minute pentru transbordare, în învălmăşeală un soldat german s'a repezit să pălmuiască pe Take Ionescu, dar palma a primit-o un diplomat «Ianovici» (Identific, fără nici o greutate, că e vorba de Iacovake).

— Veştile din Germania sunt turbure. Burnea spune

---

rinkowitz, des Français — trois mois de négociations! — a été attaqué en gare de Ploesti avec des oeufs pourris. Mais de projectiles ont atteint Fasciotti au lieu de toucher Take Ionescu, à qui ils étaient destinés.

Excuse de l'officier allemand, refus de Fasciotti de le recevoir. Il y aura, e pays neutre, une protestation.

19 juin (2 juillet). — *Bucarest.*—On commente le discours de Kühlmann qui a osé dire que les armes seules ne finiraient pas le guerre, mais que la diplomatie devait avoir sa part. On croit Kühlmann très menacé. Horstmann est parti hier pour témoigner dans le procès que Kühlmann a fait à la «Gazette de Cologne»: affaire Marilena Bodescu !

— Schwarzkoppen vient exprès pour me donner une version d'un nouvel accroc au train des expatriés. Comme à Orşova on n'avait que 7 minutes pour le transbordement dans la bousculade, un soldat allemand s'est précipité pour gifler Take Ionescu, mais c'est un diplomate Ianovici (je n'ai pas de difficulté à identifier Iacovaki) qui a reçu la tape.

— Les nouvelles d'Allemagne sont troubles. Burnea dit

că mizeria e astfel în cât încrederea în şefii cari făgăduiseră pacea, e zdruncinată. Pentru Burghele, lupta între Germania catolică şi Prusia protestantă va aduce nenorocirea pe capul lor.

20 Iunie (3 Iulie). — Conferinţă cu Schwartzkoppen, Scheunemann şi referentul dela Entschädigungs-Amt. Oprisem scurt plata despăgubirilor către internaţi, pronunţată de Germani pentru supuşii lor. Acum două luni eram înţeleşi să luăm înainte lichidarea despăgubirilor de mică importanţă şi să le regulăm prin bună învoială. Germanii au luat obiceiul să rezolve singuri aceste chestiuni şi să ordone plata lor la Finanţe : e un credit cam de 2.000.000 prevăzut de către Militär-Verwaltung în bugetul «teritoriului ocupat».

Asupra unei plăţi de 150.000 lei lui Kibrik, am oprit pe baza art. 7 din tratatul juridico-politic. Rezistenţă, discuţie, conferinţă; Schwartzkoppen vrea să susţie că până la ratificare, ei, ca suverani de fapt, au dreptul să reguleze şi să plătească. Citez cazul, pentru a arăta mentalitatea specială a ofiţerului german. Dealtfel trebuie să

---

que la misère est telle que la confiance dans les chefs qui avaient promis la paix est ébranlée. Pour Michel Bourghele, la lutte entre l'Allemagne catholique et la Prusse protestante va attirer le malheur sur leur tête.

20 juin (3 juillet). — Conférence avec Schwarzkoppen. Scheunemann et le référent de l'Entschädingungs-Amt.

J'avais arrêté net le paiement des dommages aux internés, prononcé par des Allemands en faveur de leurs sujets. Il y a deux mois, on était convenu de devancer la liquidation des dommages de petite importance et de les règler à l'amiable. Les Allemands ont pris l'habitude de trancher seules ces différends et d'en ordonner le paiement aux finances: il y a un crédit d'environ deux millions, prévu par la Militär-Verwaltung dans le budget «occupé».

Sur une allocation d'environ 150.000 lei à Kibrik, j'ai arrêté net, invoquant l'art. 7 du traité juridico-politique avec Allemagne. Résistance, discussion, conférence; Schwartzkoppen veut soutenir que jusqu'à la ratification ils ont comme souverains de fait le droit de règler et de payer.

Je cite le cas pour établir la mentalité spéciale de l'of-

fie la fel la toții militarii învingători. Răspund atât de energic «nein» la toate teoriile sale în cât cădem de acord că se va face o transacție. Vor formula o propunere.

— Ministrul Kriege mi-a dat ieri o propunere pentru lichidare, cu suma de 10.000.000 mărci, a despăgubirilor pentru prizonierii germani maltratați sau prea puțin menajați în captivitate. Astăzi, această chestiune, mult agitată în Germania, trebuia să vie în fața Parlamentului și Kriege voia să aibă un succes personal făcând cunoscut învoiala. Am răspuns prin Schwartzkoppen că nu puteam singur eu să modific un articol din tratat și că, după ce voi fi consultat pe factorii constituționali în măsură, vom regula această chestiune *la schimbul ratificărilor*. Vreau să mai am ceva în mână pentru acel moment. M'am obicinuit atâta cu cereri neprevăzute, încât trebuie să am rezerve...

— Vizita lui Demblin. Scop principal, ca Austriacii să aibă în chestiile financiare un tratament egal cu Germanii: limita creditului, 1.000.000.000, etc. Chestiuni care sunt desbătute la Berlin de către Maltezeanu, Al. Ștefănescu și Golescu.

---

ficier allemand. Au fait il doit être pareil chez tous les militaires vainqueurs. Je réponds si énergiquement «nein» à toutes ses théories que nous tombons d'accord qu'il y aura transaction. A formuler par eux une proposition.

— Le ministre Kriege m'a fait tenir hier une proposition de liquider ferme à 10.000.000 marks les dommages éventuels à accorder aux prisonniers allemands maltraités ou trop peu ménagés en captivité. C'est aujourd'hui que cette question, vivement agitée en Allemagne, doit venir au Parlement et Kriege voulait avoir un succès personnel en annonçant le forfait. J'ai répondu, par Schwarzkoppen, que je ne pouvais pas à moi seul modifier un article du traité et qu'après avoir consulté les facteurs constitutionnels compétents, nous règlerons cette question à l'échange des ratifications. Je veux avoir quelques chose encore en mains pour ce moment-là. On est tellement habitué aux exigences imprévues qu'il faut avoir des réserves...

— Visite de Demblin. But principal: avoir dans les questions financières traitement égal avec les Allemands: limite du crédit, un milliard; même vocation aux sûretés stipulées, etc. Questions qui sont débattues à Berlin par Maltezeanu, Stefanescu et Golescu.

21 Iunie (4 Iulie). — Iaşi. — Trecând prin Mărăşeşti, oameni de-ai poliţiei, printre cari se pare un delegat dela O. K. M., au cercetat cu brutalitate vagonul meu şi au avut pretenţiunea să pătrundă în cabina mea. Telegrafiez generalului Eremia pentru a cere satisfacţie personală Feldmareşalului.

— Senatul a ratificat în unanimitate pacea.

La Senat, Gerota, privitor la discuţiunea păcei, citeşte o declaraţie prin care face pe Rege răspunzător de război. Am prilejul să fac o declaraţie, — bine primită şi fericită ca formă, — pentru ca să scot din cauză Coroana. Declar ceeace spusesem d-lui de Harnak la începutul lui Aprilie: Regele constituţional nu putea să facă altfel.

— Nicu Ghika îmi comunică notele ce i-a dat Grigore Carp şi care reflectează sfaturile pe care *Carp* le dă guvernului: 1. Faliment, fie întreg, fie numai faţă de Antanta, asigurându-ne sprijinul Germanilor, cari ne-ar garanta viitorul nostru financiar; 2. Să se cerceteze intenţiunile Germaniei faţă de Basarabia pe care o lucrea-

---

21 juin (4 juillet). — *Iassy.* — En passant par Marasesti, les gens de police — dont un délégué paraît-il de l'O.K.M.— ont visité brutalement mon wagon et ont eu la prétetion de pénetrer dans ma cabine. Je télégraphie au général Eremia pour demander satisfaction personnellement au Feldmaréchal.

— Le Sénat a ratifié unanimité la paix.

— Au Sénat, Gerota, au sujet de la discussion de la paix, lit une déclaration par laquelle il rend le Roi responsable de la guerre. J'ai l'occasion de faire une déclaration — bien accueillie et heureuse de forme — pour mettre hors de cause la Couronne. Je proclame ce que j'avais dit à Monsieur de Harnak au commencement d'avril: Le Roi constitutionnel ne pouvait faire autrement.

— Nicu Ghika me transmet les notes que Grégoire Carp lui a donnés reflétant les conseils que Carp donne au gouvernement: 1) faillite soit entière, soit seulement vis-à-vis de l'Entente, en nous assurant le concours des Allemands qui nous garantiraient notre avenir financier; 2) scruter les intentions de l'Allemagne vis-à-vis de la Bessarabie que tra-

ză curentul ucrainean, — ordinea stabilindu-se în Ucraina, dar nu la noi. 3. Să ne asigurăm de îndată concursul Germanilor împotriva revoluţiei care va izbucni fără îndoială la noi. Dar să ne gândim la altă Dinastie şi să tratăm *secret* în această privinţă cu Germania! Am păstrat aceste note curioase.

22 Iunie (5 Iulie). — Averescu începe interpelarea sa asupra scrisoarei lui Czernin către Lupescu, — Averescu spune: către Rege. — Teza: Această scrisoare m'a adus la putere; e o atingere la demnitatea ţării şi n'am calitate pentru a încheia şi a face să se ratifice pacea. Inceputurile sunt slabe, deşi vorbeşte cu ură. Va continua mâine.

Regele chemându-mă, am stat mai mult de un ceas cu M. S. Puţine lucruri interesante, dar Regele mi-a atras atenţia asupra faptului, pe care îl bănuiam, că Averescu e în legătură cu liberalii (Argetoianu lucrează cu activitate în acest sens pe lângă Duca, şi cred că generalul Iancovescu a luat iar contact cu Vintilă Brătianu).

23 Iunie (6 Iulie). — Averescu a fost lung şi neînde-

---

vaille le courant ukrainien, — l'ordre s'établissant à Ukraine et pas chez nous; 3) s'assurer de suite le concours des Allemands contre la révolution qui éclatera sûrement chez nous. Mais penser à une autre dynastie et traiter secrètement à ce sujet avec Allemagne! — J'ai gardé ces notes curieuses.

22 juin (5 juillet). — Averescu commence son interpellation sur la lettre de Czernin à Lupescu. — Il (Averescu) dit: au Roi — Thèse: Cette lettre m'a amené au pouvoir; c'est une atteinte à la dignité du pays et je n'ai pas qualité pour conclûre et faire ratifier la paix.— Les commencements sont faibles, quoique haineux. Il continuera demain.

— Le Roi m'ayant demandé, j'ai passé de 7 et demi à 8½ plus d'une heure auprès de S. M.—Peu des choses intéressantes, mais le Roi a attiré mon attention sur le fait, soupçonné déjà par moi, que Averescu est en coquetterie avec les libéraux. (Il y a de la part d'Argetoianu un travail actif dans ce sens auprès de Duca et je crois que le général Iancovescu a repris contact avec Vintila Bratianu).

23 juin (6 juillet). — Averescu a été long et maladroit.

mânatic. Mi-a dat ocazia să-i dau o lecţiune straşnică. Discursul meu a avut un foarte mare succes. Toţi: «l'ai turtit». Am sfârşit printr'o ameninţare serioasă contra tuturor acelor cari ar voi să ajungă la fapte. Lucrul acesta e departe de a fi trecut neobservat.

— La Consiliu, Săulescu, după ce a pierdut D-zeu ştie câtă vreme pentru lucrul său, a sfârşit prin a ne spune că nu trebuie să ne atingem nici de Banca Naţională, nici de Credite, şi că d-nii dela aceste instituţii oferă locuri în Consilii... Desaprobare generală. Dar faptul că liberalii oferă, e cea mai bună dovadă că le este frică.

— A. Constantinescu vrea să se instaleze la ţară: a avut neobrăzarea să ceară ca să i se închirieze un vagon ministerial pentru deplasare.

— Căpitanul von Kietzel, care înlocueşte pe Brandenstein, vine ordin, în ţinută, să-mi prezinte scuzele Feldmareşalului privitor la Mărăşeşti. El exprimase mai înainte toate regretele sale lui Eremie.

25 Iunie (8 Iulie). — Şedinţă secretă pentru a permite lui *Averescu* să administreze dovada afirmărei sale

---

Il m'a donné l'occasion de lui administrer une volée formidable. Mon discours a eu un très gros succès. Tous: «L'ai turtit». J'ai fini par une menace sérieuse contre tous ceux qui voudraient en arriver aux faits. Ceci n'a pas passé inaperçu, loin de là.

— Au conseil, Seulescu, après avoir pris Dieu sait combien de temps pour son travail, a fini par nous dire qu'il ne fallait pas toucher ni à la Banque, ni aux Crédits, et que ces Messieurs ofraient des places dans les Conseils... Désapprobation unanime. Mais le fait que les libéraux offrent, est la meilleure preuve qu'ils ont pris peur.

— A. Constantinescu veut s'installer à la campagne: il a eu le toupet de demander qu'on lui loue un wagon ministériel pour effectuer ce déplacement!

Le capitaine von Kietzel qui remplace Brandenstein est venu par ordre, avec casque, me présenter les excuses du Feldmaréchal au sujet de Marasesti. — Il avait déjà exprimé à Eremia tous ses regrets.

25 juin (8 juillet). — Séance secrète pour permettre à Averescu d'administrer la preuve de son affirmation qu'il

că avea mijlocul să obţină o rectificare de fruntarie neînsemnată. N'a spus nimic. S'a bazat pe o hartă care îi fusese dată cu un traseu «făcut de Români şi de ne-Români», cu foarte puţin teritoriu. Este ceeace Mackensen susţinea când, la 25 Febr. îmi spunea că avem cu Ungaria o graniţă bună. (v. şi 4 Mart.)—Am înţeles că această hartă îi fusese dată de Carp, căci Averescu a negat că i-ar fi dat-o Mackensen. Dar sunt şi declaraţii interesante. El recunoaşte că trebuia numai decât să se meargă la Brest-Litowsk. Nu admite că puterile centrale vor fi victorioase şi n'a crezut nici odată aceasta ; anul acesta e un an de criză trecător pentru Antanta ; dar bine înţeles că nu va fi nici sdrobirea puterilor centrale. Asupra consiliului de coroană, face revelaţia cunoscută, pe care el o găseşte fericită ca formă; Brătianu a zis: suntem ca un călător căruia tâlharul îi cere punga sau viaţa; el dă punga, dar îndată ce întâlneşte un jandarm, se plânge acestuia.

In răspunsul meu am insistat tocmai asupra carac-

---

avait le moyen d'obtenir une rectification insignifiante de frontière. Il n'a dit rien. Il s'est basé sur une carte qui lui a été remise avec un tracé «fait par des Roumains et de non Roumains», comportant très peu de territoire. C'est ce que Mackensen soutenait lorsque le 25 février il me disait que nous avions avec la Hongrie une bonne frontière. (Voir aussi 4 mars).

J'ai compris que cette carte lui avait été donnée par Carp, car Averescu a nié que ce fut Mackensen. — Mais il y a eu des déclarations intéressantes. — Il reconnaît qu'on aurait dû absolument aller à Brest-Litowsk. Il n'admet pas que les Puissances Centrales soient victorieuses et il ne l'a jamais cru. L'année actuelle est une année de crise, que l'Entente passera; mais bien entendu il n'y aura pas, non plus, écrasement des Puissances Centrales. — Sur le Conseil de Couronne il a fait la révélation déjà connue, qu'il trouve heureuse de forme; Bratianu a dit: «Nous sommes comme le voyageur à qui le bandit demande la bourse ou la vie; il donne la bourse, mais dès qu'il rencontre un gendarme, il se plaint à lui».

Dans ma réponse j'ai justement insisté sur ce caractère

terului politicei sale repede ghicită, care îi lua putinţa să trateze cu noroc pacea.

Averescu mai face declaraţia că nu e adevărat că ar fi în posesiunea unei scrisori recente a Regelui şi că singura audienţă, pe care o ceruse şi obţinuse, era strict numai ceeace un fost ministru se crede obligat să facă. «Lumina» insinuase că cercurile Averescu dădeau acestei audienţe însemnătatea unei orientări.

De notat că Curtea era neliniştită şi trimisese pe Catargi ca să protesteze şi la nevoie să mă roage să dau o desminţire: «foarte inutilă după această declaraţiune», am răspuns eu.

Dar cine a impus această declaraţiune? Aflu chiar că cererea de audienţă a fost făcută prin doamnele dela Palat, fără a se adresa nici lui Râmniceanu, nici Mareşalului, — şi că Regele a acordat-o trecând peste... — Dorinţa de a se împăca cu Antanta e foarte evidentă. E o nouă evoluţiune a generalului.

— Trimit o telegramă de condoleanţe lui Horstmann şi guvernului său pentru bietul Mirbach, asasinat la Moscova.

---

de sa politique vite percée à jour, qui lui enlevait la possibilité de traiter avec chance la paix.

Averescu, répondant à la «Lumina», a fait la déclaration qu'il n'était pas vrai qu'il était en possession d'une lettre récente du Roi et que la seule audience qu'il avait demandée et obtenue, était strictement ce que un ancien ministre se croyait obligé de faire. La «Lumina» avait insinué que les cercles Averescu donnaient à cette audience l'importance d'une orientation.

Il est à remarquer que la Cour avait pris ombrage et m'avait envoyé Catargi pour protester et au besoin me prier de donner un démenti: «bien inutile après cette déclaration», ai-je dit. — Mais qui a imposé la déclaration? J'apprends même que la demande d'audience a été faite par les Dames du Palais — pas de demande ni à Ramniceanu ni au Maréchal et que le Roi l'a accordée en passant outre... Le désir de se réconcilier avec l'Entente est très évident. C'est une nouvelle évolution du général.

J'envoie un télégramme de condoléances à Horstmann et à son gouvernement pour le pauvre Mirbach, assassiné à Moscou.

26 Iunie (9 Iulie). — Convoc patru deputaţi, 4 senatori, pe miniştrii, prezidenţii şi vice-prezidenţii Camerilor pentru a stabili darea în judecată a ministerelor Brătianu. E întrecere între Cameră şi Senat cine să ceară punerea sub acuzare. Se hotărăşte că va fi Camera. Toată discuţia a urmat între Victor Miclescu, din Senat, şi aproape unanimitatea la ceilalţi. Se hotăreşte de asemenea compunerea comisiunei care va fi de 11 sau 12. C. Krupenski se recuză pentru motive personale şi Dinu Arion e pus deoparte de tatăl său fiindcă e rudă cu Costinescu. Intâlnire pentru redactarea actului mâine: Miclescu, Mitescu, Krupenski şi cu mine.

— Seara se află demisiunea lui Kühlmann. Se întorsese la 7 dela Marele Cartier şi se crede că nu i s'a dat dreptate pentru ultimul discurs. Se vorbeşte de d. Hintze, de care fusese vorba la venirea lui Kühlmann şi care trece drept candidatul lui Tirpitz.

27 Iunie (10 Iulie). — La 10 ore conferinţă pentru darea în judecată. Delegaţii primesc punctele mele, la

---

26 juin (9 juillet). — Je convoque quatre députés, quatre sénateurs, les ministres, les présidents et vice-présidents des Chambres pour camper la mise en accusation des ministères Bratianu. Douce émulation entre Chambre et Sénat à qui ferait la mise en accusation. On décide que c'est la Chambre. Toute la discussion a roulé entre Victor Miclescu, sénateur, qui veut tirer la couverture à lui, et la presque unanimité des autres. — On décide aussi la composition de la Commission qui sera de 11 ou 12. C. Krupenski se récuse pour raisons personnelles et Dinu Arion, son père le met à l'écart parce que parent de Costinescu. Rendez-vous pour rediger demain l'acte: Miclescu, Mitescu, Krupenski et moi.

— On apprend dans la soirée la démission de Kühlmann. Il est rentré le 7 du Grand Quartier et l'on suppose que pour son dernier discours on lui a donné tort. On parle de Mr. de Hintze dont il avait été question lors de l'avènement de Kühlmann et qu'on présentait comme le candidat de Tirpitz.

27 juin (10 juillet). — *Iassy.* — A 10 heures conférence pour mise en accusation. Les délégués acceptent mes articulations

care adaogă un capitol privitor pe bieţii cercetaşi şi alţi copii ridicaţi de guvern în timpul retragerii.

La 6 ore, ratificarea de către comitetul general; mi se încredinţează expunerea de motive pe care o fac scurtă şi substanţială.

— Elaborez legea evreilor, de mai mult timp în lucru, şi legea amnistiei, pentru care Mitescu şi generalul Stancovici prezentaseră un proect stupid.

— Seara *Cociaş* apare, după masă, la Lascăr Antoniu. El protestează contra imputărilor unor gazete care îl acuză de malversaţiuni la Kerson şi mă roagă să inserez rectificarea pe care mi-o dă. Imi declară că se leapădă de ori ce solidaritate cu Brătienii. Imi povesteşte că găsind în registrele Băncei de Comerţ şi Industrie (mică bancă care s'a înţolit prin Paul Negulescu, care a traficat la Ministerul de Războiu) un depozit de 370.000 lei, s'a dus la Vintilă Brătianu, care i-a spus după ce s'a informat, că e preţul unei case vândute, pe care Iliescu l-a pus în depozit! Era pur şi simplu partea de câştig a lui Iliescu: e părerea formală a lui Cociaş. De altfel,

---

auxquelles ils ajoutent un chapitre concernant les pauvres petits «cercetasi» et autres enfants enlevés par le gouvernement pendant sa retraite.

A 6 heures ratification par le comité général et l'on me confie l'exposé des motifs que je fais sobre et substantiel.

J'élabore la loi des juifs depuis longtemps sur métiers et la loi de l'amnistie dont Mitescu et le général Stancovici avaient présenté un projet stupide.

— Le soir Coceaş surgit, après dîner, chez Lascar Antoniu. Il proteste contre les imputations de «Iaşul» reproduites par le «Steagul» et l'accusant de malversations à Kerson. Il me prie d'insérer la rectification qu'il me donne. A ce sujet il me déclare dénier toute solidarité avec les Bratianu. Il me raconte qu'ayant trouvé dans les registres de la Banque de Commerce et d'Industrie (petite Banque qui s'est remplumée par Paul Negulescu qui a trafiqué avec la Guerre) un dépôt de 370.000 lei, il est allé trouver Vintila Bratianu, qui lui a dit — après informations (?) — que c'est le prix d'une maison vendue, que Iliescu a mis en dépôt! C'était tout simplement la part de bénéfices d'Iliescu: c'est l'avis formel de Coceas. D'ailleurs, Sebareanu, de la Banque, à qui il a de-

Săbăreanu dela bancă, pe care Cociaş l-a întrebat ce gândea de clientul său Iliescu, a spus: «Nu este cinstit».

— La Consiliu, Săulescu revine cu apărarea Creditelor: «să nu ne atingem, căci ni se dă 7—8 locuri!»

2/15 Iulie. — *Iaşi.* Petrecut două zile la Bucureşti. *Horstmann* e cel dintâi care vine să mă vadă Vineri. Căderea lui Kühlmann se presimţea, dar nimeni nu o credea aproape ; în ziua când a plecat la Marele Cartier, a prânzit, vesel, cu Horstmann, Hoesch şi alţii şi cum Mirbach fusese asasinat, le-a anunţat că va trimite pe Hintze în locul lui ! La Marele Cartier şanţul dintre Ludendorf şi el s'a săpat probabil şi mai mult, şi aceasta a decis subit retragerea sa. Centrul şi socialiştii i-au rămas fideli, dar influenţa lui suferise de quasi-retractarea pe care a trebuit să o facă a doua zi după discursul lui. El ţinuse să afirme că, fără diplomaţie, armata nu putea sfârşi războiul şi că războiul nu se va sfârşi anul acesta : se înşeală lumea anunţându-i-se mereu sfârşitul apropiat. Hrtling l'a abandonat. Pentru Horstmann, războiul poate să continue încă doi ani, cu atât mai mult că se vor avea resursele Rusiei. Nimic nu

---

mandé ce qu'il pensait de son client Iliescu, a dit: «nu este cinstit».

— Au Conseil, Seulescu est revenu avec sa défense des Crédits: «ne pas y toucher, car on nous donne 7-8 places»!

2/15 juillet. — *Iassy.* — Passé deux jours à Bucarest. Monsieur Horstmann est le premier qui est venu me voir vendredi. La chute de Kühlmann se faisait pressentir, mais nul ne la sentait proche; le jour où il est parti pour le Grand Quartier il a dîné gaiement avec Horstmann, Hoesch et d'autres, et comme Mirbach venait d'être asassiné, il leurs a annoncé qu'il allait envoyer Hintze à sa place. Au Grand Quartier a dû se creuser plus profond le fossé entre Ludendorf et lui, et subitement cela a décidé sa retraite. Le centre et les socialistes lui sont restés fidèles, mais son crédit avait souffert de la quasi-retractation qu'il avait dû faire le lendemain de son discours. Il a tenu à affirmer que sans la diplomatie, l'armée ne pouvait pas finir la guerre et que la guerre ne finirait pas cette année: on trompe le public en lui annonçant toujours la fin proche. Hertling l'a lâché. Pour Horstmann (qui est du bord de Kühlmann, mais avec une nuance de lâchage), la guerre peut aller son train encore deux

va mai fi schimbat în politica exterioară cu Hintze. Bussche va avea, bineînţeles, mai multă greutate în politica noastră. (Nu-mi place acest lucru!).

Ratificările se vor face repede; s'a decis la Berlin să se ratifice şi fără ceilalţi, dacă trebuie.

Procesul făcut, din ordinul Cancelarului, de Kühlmann lui «Deutsche-Zeitung» a fost, spre mirarea generală amânat spre a se cita martori... din Constantinopol.

— Văzut Sâmbătă pe *Demblin,* mai ales spre a-l însărcina să spună contelui Burian că sunt gata pentru ratificări spre sfârşitul lunei, începutul lui August. Şi el îmi spune că nu vor fi dificultăţi cu ratificările.

— Foarte grele negocierile cu Horstmann, Deckert, von Weber, privitor la convenţiunea apropiatei strămutări a adminstraţiunei. Horstmann foarte împăciuitor. Germanii cam atinşi de telegrama trimisă de mine Joi din Iaşi. Răspunsesem că «proectul trimis viola tratatul, menţinea guvernul român în stare de subordonare, şi nu putea servi de bază unei negocieri».

---

ans, d'autant plus qu'on aura les ressources de la Russie — « der Rohstoff ist da».

— Rien ne sera changé à la politique étrangère, avec Mr. de Hintze. Bussche aura, bien entendu, plus de poids dans la politique roumaine. (Combien j'aime peu cela!).

Les ratifications seront faites rapidement: on est décidé à Berlin de ratifier seuls, s'il le faut.

Le procès intenté, par ordre du chancelier, par Kühlmann à la «Deutsche Zeitung» a été, à la surprise générale, ajourné pour citation de... témoins de.... Constantinople!

— Vu samedi Demblin, surtout pour le charger de dire au comte Burian que je suis prêt pour les ratifications vers la fin du mois, commencement d'août. Lui aussi me dit que les ratifications ne sauraient comporter des difficultés.

— Très dures les négociations avec Horstmann, Deckert, von Weber au sujet de la convention de transmission prochaine de l'administration. Horstmann très conciliant. Les Allemands piqués de mon télégramme envoyé jeudi de Iassi. A leur propos j'avais répondu que «le projet envoyé violait le traité, maintenait le gouvernement roumain dans un état de subordination et ne pouvait servir de base à une négociation».

— Insărcinat pe Mircescu să protesteze la Mackensen, care trebuia să se întoarcă Luni din călătoria de pe Dunăre, contra unui afiş al etapei Craiova, acuzând guvernul, care nu şi-a ţinut angajamentul în contractul cu Basarabia şi pentru lipsa de hrană.

Trimis, în urma unei depeşi a deputaţilor de Putna, o scrisoare lui Schwartzkoppen asupra lipsei de hrană la Focşani.

— *Arion* sosind dela Iaşi, mi-a spus că Regele se teme de turburări agrare, rechiziţiile secând ţara; bariera dela Mărăşeşti nu e înţeleasă de ţară. Take Ionescu dând un interview în «Corriere dela Sera» prin care spune că majoritatea ţărei şi Regele au rămas de partea lui Brătianu, Regele cere să se dea o desminţire şi dictează chiar o frază: «nimeni nu a fost autorizat să exprime sentimentele Regelui».

In şedinţa de azi, după masă, interpelându-se în această chestiune, am făcut o declaraţie în acest sens.

— Intr'un moment la Rege, care avea la el pe Gârleşteanu în chestiuni de alimentare. Amical şi voios.

4/17 Iulie. — Azi raportul delegaţiei asupra propune-

— Chargé Mircescu de protester auprès de Mackensen, qui devait revenir lundi de son voyage sur le Danube, contre une affiche de l'Etape Craiova accusant le gouvernement, qui n'a pas tenu ses engagements contrat Bessarabie, du manque de provisions!

— Envoyé, sur un télégramme de sénateurs et députés de Putna, une lettre à Schwarzkoppen sur la disette de Focsani.

— Arion arrivant 24 heures après moi de Iassy, me dit que le Roi craint les troubles agraires, les réquisitions épuisant le pays; la barrière de Marasesti n'est pas comprise par le pays. Take Ionescu ayant donné une interview au «Corriere de la Sera», aux termes duquel la majorité du pays et le Roi sont restés du côté de Bratiano, le Roi demande qu'on donne un démenti; il dicte même une phrase: «Nimeni nu a fost autorizat să exprime sentimentele Regelui». Aussi, dans la séance de cet après-midi, le jeune Stolojan m'ayant interpellé à ce sujet, j'ai fait une déclaration dans ce sens.

— J'entre un instant chez le Roi qui avait Garlesteanu chez lui, questions d'alimentation. Lui amical et allant.

rei de darea în judecată a guvernului Brătianu. La începutul şedinţei, Averescu cere un concediu de 11 zile, pentru interese de familie (?!). Pic Pherikyde citeşte raportul; se fac declaraţiuni şi cea mai surprinzătoare este una, cu text foarte întortochiat, a lui Cuza, în numele lui şi al lui Averescu, prin care declară că nu votează propunerea dărei în judecată. Era evident, după declaraţiile antantiste ale generalului, că nu putea să voteze fără să-şi taie puntea. De alăturat la aceasta zvonurile persistente că Averescu s'a împăcat cu Regina.

In Cameră entuziasm. Se alege comisia de 7.

7/20 Iulie. — Plec la Bucureşti. Trimisesem Regelui. pentru semnare, legea amnistiei. Vorbisem mai mult timp cu M. S., Joi 18, după ceremonia învestirei Episcopilor Antim şi Teofil. Fiindcă iscăliturile întârziau şi Regele pleca chiar în acea seară la Bicaz, prin telefon *Regele* mă roagă să mă duc să-l văd înainte sau după masă. Viu la 10 ore (plecarea mea la 10 şi 25). Regele agitat : semnarea legei de amnistie e un lucru care îl desonorează. E pe punctul de a lua condeiul, când Regina şi Prinţul Carol îl cheamă în camera de culcare. Regele întorcându-se, se face că dă ordine bătrânului său servitor, ia din dulap un obiect oarecare pe care Neumann îl bagă în buzunar şi se aşează din nou la birou, mai roşu şi mai îngrijorat. Regele cere o amânare şi-mi

---

7/20 juillet. — Je pars pour Bucarest et j'avais envoyé au Roi la loi d'amnistie à signer. J'avais longuement causé déjà avec S. M. le jeudi 5/18 après la cérémonie d'intrônisation des évêques Anthim et Théophile. Comme les signatures tardaient et que le Roi partait le même soir pour Bicaz, sur un coup de téléphone le Roi me prie d'aller le voir avant ou après le dîner. J'y suis à 10 heures (mon départ à 10.25). Long débat et le Roi agité: signer la loi d'amnistie est une chose qui le déshonore. Il est sur le point de prendre la plume quand la Reine et le Prince Carol l'appellent dans sa chambre à coucher. Le Roi, en rentrant, fait semblant de donner des ordres à son vieux valet de chambre, prend dans son armoire un bibelot quelconque que Neumann fourre dans sa poche et se rassied au bureau plus rouge et plus soucieux. Le Roi de-

spune că va telegrafia poate celor doi Impăraţi, care nu-i vor smulge acest din urmă sprijin. Nu contrazic şi găsesc soluţiunea posibilă. Mare uşurare. Sunt cu un sfert de ceas în întârziere.

9/22 Iulie. — Bucureşti. — Invazia obişnuită. Cel mai tenace, Horstmann care, pe lângă multe altele, mă ameţeşte iar cu legea evreilor. Berlinul telegrafiază fără încetare că pentru dovadă trebuie să se refere la art. 57 din C. C. în loc de art. 33. Şi această chestiune revine la 9 jum. seara, când *Horstmann* se prezintă cu d. Rottbucher ca să vorbească cu mine.

Din convorbirea noastră : Mareşalul e foarte desiluzionat de Averescu; avea aşa bună părere de el, mai ales că la Buftea se arătase cu totul antidinastic ! Mareşalul îşi reaminteşte că Averescu însemnase pe o hartă ceeace credea drept să se cedeze Austro-Ungariei, hartă pe care n'a mai avut-o înapoi şi pe care n'o dăduse decât lui Hell. Cum se află această hartă la Averescu ? Liberarea Bucureştiului e puţin probabilă; ce s'ar face cu

---

mande un répit et m'annonce qu'il va télégraphier — peut-être — aux deux empereurs qui ne voudront pas lui arracher ce dernier appui. Je n'y contredis pas, — et je trouve la solution acceptable. Grand soulagement, j'ai un retard d'un quart d'heure.

9/22 juillet. — *Bucarest.* — L'envahissement habituel. Le plus tenace Horstmann qui, en plus des multiples questions, me tourmente de nouveau avec la loi des juifs. Berlin, oui Berlin télégraphie sans relâche qu'il faut pour la preuve se référer à l'art. 57 du Code Civile au lieu de l'art. 33. Et cette question est revenue à 9 et demie du soir lorsque Horstmann s'est présenté doublé de Mr. Rottbucher pour controverser avec moi.

De notre causerie: le Maréchal est très déçu sur le compte d'Averescu; il avait si bonne opinion de lui, surtout qu'à Buftea il s'était montré parfaitement antidynastique! Le Maréchal se rappelle qu'il avait tracé sur une carte ce qu'il croyait légitime de céder à l'Autriche-Hongrie, carte qu'il n'a pu ravoir et qu'il n'a donnée qu'à Hell. Comment cette carte est-elle chez Averescu? — La libération de Bucarest est peu probable; que ferait-on du Maréchal? Il est difficile de l'en-

mareşalul? E greu să-l trimiţi la Craiova (?!). Nu se pot scoate ofiţeri din Bucureşti: aceasta e cauza pentru care se admit aşa de greu refugiaţii.

Horstmann e foarte sceptic asupra sfârşitului războiului: «Nu ne rămâne de cât să ne punem în defensivă la vest şi să organizăm bine Rusia, din care se poate avea de toate şi să mai aşteptăm încă doi ani». Horstmann găseşte că submarinele nu au dat ceia ce se făgăduise: a fost o mare greşală.

Czernin a pronunţat la Camera Seniorilor un discurs foarte germanic: «Nu se poate face o adevărată politică externă, dacă nu e de acord cu cea internă». Horstmann l'a admirat mult: e un caracter mare.

10/23 Iulie. — Horstmann s'a întâlnit cu Arion la mine. Vorbim de ratificare; crede că va putea avea loc pe la 15 August, şi că ne putem lipsi de Bulgari.

— La dejun cu Bellow şi Gebsattel ating direct chestiunea buletinelor de război. Francezii au reluat ofensiva şi au silit pe Germani să se retragă dela Marna. Vestea era cunoscută la Iaşi de Sâmbătă 20 : 17.000 de

---

voyer à Craiova. (?!). — On ne peut faire sortir les officiers de Bucarest; c'est la raison pour laquelle on admet si difficilement les réfugiés.

Horstmann est très sceptique sur la fin de la guerre: «Il ne nous reste qu'à nous mettre sur la défensive à l'Ouest et bien organiser la Russie, dont on peut tout avoir et attendre deux ans encore».

Horstmann trouve que les sous-marins n'ont pas donné ce qu'on avait promis: «ç'a été une grande faute»!

Czernin a prononcé à la Chambre des Seigneurs un discours très germanique: «On ne peut faire une vraie politique étrangère si elle n'est pas d'accord avec la politique intérieure». Horstmann l'a beaucoup admiré; c'est un grand caractère.

10/23 juillet. — Horstmann s'est retrouvé avec Arion chez moi. Nous causons de la ratification; il croit qu'elle peut avoir lieu le 15 août environ et qu'on peut se passer des Bulgares.

A déjeuner avec Bellow et Gebsattel j'aborde carrément la question des bulletins de guerre. Les Français ont repris l'offensive et contraint les Allemands à se retirer de la Marne. La nouvelle était connue à Iassy le samedi 20 juillet

prizonieri, 360 tunuri. Nici o vorbă de aceasta în buletinele din Bucureşti, afară de fraza stereotipă : buletinele inamice n'au sosit. Las să se înţeleagă că acest mod de a lucra dă crezare veştilor celor mai exagerate. Lucru curios, cum Horstmann pretinde că adevărat n'au avut buletinele, puteam să le telegrafiez eu dela Iaşi !

După dejun contele Praschma vine să-mi prezinte scuze relativ la afişul dela Etapa Craiova, care aruncase pe guvernul român vina lipsei de hrană. Or, chiar în acea zi un nou document de acest fel dovedea că e vorba de un cuvânt de ordine.

11/24 Iulie. Iaşi. — Chiar la sosire, generalul Christescu îmi aduce o telegramă semnată de Saint-Aulaire prin care, în numele celor patru ţări (cred Franţa, Englitera, Italia şi Statele-Unite) se semnala tonul injurios (?) al presei guvernului; faptul că «Steagul» nu publicase buletinul victoriei franceze, etc. Tot atât de falş pe cât de agresiv. Am oprit transmiterea telegramei şi cu un ton decis am cerut lui Arion să pretindă explicaţiuni dela decanul corpului diplomatic, fără de

---

déjà; 17.000 prisonniers; 360 canons. Pas un mot de cela dans les bulletins de Bucarest, sauf la phrase stéréotypique: «les bulletins des ennemis ne sont pas arrivés». Je fais comprendre combien cette façon d'agir donne créance aux bruits les plus exagérés. Chose curieuse, comme Horstmann prétend que réellement ils n'ont pas eu les bulletins, je pouvais les télégraphier de Iassy!

— Après déjeuner, le comte Praschma vient me présenter des excuses au sujet du placard de l'Etape Craiova, qui avait rejeté sur le gouvernement roumain la faute de ce qu'on manquait de vivres. Or, le jour même, un nouveau document: cette fois-ci il prouvait que c'était un mot d'ordre!

11/24 juillet. — *Iassy.* — Dès mon arrivée, le général Christescu m'apporte un télégramme «à diplomatie» signé de St.-Aulaire, par lequel, au nom des quatre pays (je suppose France, Angleterre, Italie et Etats-Unis), on signalait le ton injurieux (?) de la presse du gouvernement, le fait que le «Steagul» n'avait pas publié le bulletin victorieux français, etc. Aussi faux qu'agressif. J'ai défendu la transmission du télégramme et de ma bonne encre j'ai demandé à Arion d'exiger des explications du doyen; sans cela je serais obligé de

care voi fi silit să întreb la Paris dacă menţinerea d-lui de Saint-Aulaire era compatibilă cu bunele raporturi ce voim să păstrăm cu Franţa.

— Căderea ministerului von Seidler la Viena.

— Legea evreilor e votată de Senat; cele două din urmă discursuri, lungi şi tinzând să dovedească că nu se dă destul : Motru şi Bădărău.

Mi se cere din nou, prin telefon, pentru Afacerile Străine dela Berlin, textul legei de amnistie. Bănuesc că Regele a telegrafiat Impăratului la 12 Iulie.

12/25 Iulie. — Săulescu nu admite să ne atingem de Credite şi cum simte că legea propusă de Mitescu va fi admisă de Cameră, îmi prezintă demisiunea. Ştiu că ceia ce-l supără mai mult e legea Băncei. Il rog să aştepte până Sâmbătă, iar Consiliul ce ţinem la ora 10 fixez pentru Sâmbătă un Consiliu special pentru Finanţe.

Răsunet al înfrângerilor din Occident? — Germanii fac o serie de propuneri bine voitoare şi pentru regimul care va urma ratificărei şi pentru achiziţiunile ce mai sunt de făcut în Basarabia.

---

demander à Paris si le maintien de Mr. de St.-Aulaire était compatible avec les bons rapports que nous désirons garder avec la France.

— Chute du ministère von Seidler à Vienne.

— La loi des juifs est votée par le Sénat; les deux derniers discours, longs et pour ne rien dire, tendaient à prouver qu'on ne donne pas assez: Motru et Badarau.

— On me demande par téléphone encore une fois, pour affaires étrangères Berlin, le texte de la loi amnistie. Je suppose que le Roi a télégraphié à l'Empereur le 12 juillet.

12/25 juillet. — Seulescu n'admet pas qu'on touche aux Crédits et comme il sent que la loi proposée par Mitescu sera admise par la Chambre, il m'offre sa démission. Je sais que c'est la loi de la Banque Nationale qui l'ennuie le plus. Je le prie d'attendre à samedi et, au conseil que nous tenons à 10 heures, je fixe pour samedi un conseil exclusivement consacré aux finances.

— Est-ce le contre-coup des défaites à l'Ouest? Les Allemands font une série de propositions amiables et sensées et pour le régime après la ratification et pour les acquisitions à faire encore en Bessarabie.

— Mulţi deputaţi şi senatori sunt speriaţi de proiectul lui Garoflid, pe care ei nu-l cunosc, şi mai ales de declaraţiunile lui Arion, care a vorbit de locaţiune silită.

13/26 Iulie. — Vizită, anunţată din ajun, a lui Sir Georges *Barclay*, care se scuză că nu e în jachetă neagră. Solemn, gângăvind, dar cu lecţia bine învăţată, vine să se explice privitor la telegramă. Saint-Aulaire nu e de vină, căci era o telegramă convenită. Nici o intenţie de a se critica guvernul român. S'a luat ca *pretext* (sic) o greşeală a «Steagului», spre a se face reclamaţiunea. *Nu ştiau că jurnalele din Bucureşti nu primeau de cât buletinul german,* — aceasta e toată cauza confuziunei. Ei nu mai cer expedierea telegramei lor, dar, de formă, vor trimite o notă ca să-şi menţie dreptul de a informa guvernul lor de ceeace li se pare trebuincios, căci altfel ei n'ar mai fi decât nişte corespondenţi de gazetă. Scurt, retractare absolută.

Arion, pe care l-am văzut, mi-a spus că atunci când Nanu le-a dus nota mea, erau foarte mititei.

— Auriti, însărcinatul de afaceri al Italiei, vine la

Beaucoup de députés et de sénateurs sont alarmés par le projit de Garoflid — qu'ils ne connaissent pas — et surtout par les déclarations d'Arion qui a parlé de location forcée.

13/26 juillet. — Visite, annoncée de la veille, de Sir Georges Barclay qui s'excuse de ne pas être en jaquette noire. Solennel, bégayant, mais ayant bien appris sa leçon, il vient s'expliquer au sujet du télégramme. St. Aulaire n'y est pour rien, car c'était un télégramme convenu. Nulle intention de vouloir diffamer le gouvernement roumain. On a pris prétexte *(sic)* d'une erreur du «Steagul» pour faire la réclamation. Ils ignoraient que les journaux de Bucarest ne recevaient que le bulletin allemand, — cause de toute cette confusion. Ils ne persistent plus à demander l'expédition de leur dépêche, mais pour la forme ils enverront une note pour maintenir leur droit d'informer leurs gouvernements de ce qu'il leur paraîtra utile, car autrement il ne seraient que des correspondants de journaux. — Bref, retraite absolue.

Arion, que j'ai vu ensuite, m'a dit que lorsque Nanu a porté ma note, ils étaient très petits garçons.

— Auriti, chargé d'affaires d'Italie, est venu à son tour.

rândul său. N'avea nimic să-mi spuie. Vizită lungă; bănuesc că şi el voia să şteargă impresiunea urâtă.

— Generalul *Pătraşcu,* mutat pentru a tăia lui Averescu mijloacele de a lucra asupra armatei, dela Bacău la Kişinău, a venit să se prezinte. Hârjeu îmi telefonase să arăt că nu ştiu cauzele politice ale transferărei sale. Dar eu am atins deadreptul chestiunea : Pentru mine era rău notat încă dela interpelarea mea lui Averescu, ministru de războiu, şi l-am făcut să simtă neîncrederea mea, fără înconjur, sincer. Mi-a jurat credinţă Regelui şi guvernului. A blamat pe Averescu că face politică şi că s'a lăsat pe mâinile lui Argetoianu şi Grigore Filipescu...

14/27 Iulie.—Consiliu animat şi foarte serios. Trebuia să rezolvăm greutăţile de ordin financiar privitoare la Săulescu. Prevenisem pe Arion că eventual va avea interimul Finanţelor. Chestiunea Creditelor Funciare : Sălescu pretinsese că n'aveam dreptul de a legifera. După ce am stabilit acest drept, propun soluţiunea primită de toţi : o lege generală care să nu mai permită votul prin procură; votul proporţionat cu suma datoriei;

Il n'avait rien à me dire. Longue visite. Je suppose que lui aussi voulait effacer la mauvaise impression.

— Le général Patrascu, transferé, pour couper à Averescu les moyens d'agir sur l'armée, de Bacau à Kisinau, est venu se présenter. Herjeu m'avait téléphoné d'ignorer les causes politiques de son déplacement. Moi j'ai franchement abordé la question: pour moi il était mal noté depuis mon interpellation à Averescu, ministre de la guerre, et lui ai fait sentir ma défiance, mais rondement, franchement. Il m'a juré fidélité au Roi et au gouvernement. Il a blâmé Averescu de faire de la politique et de s'être mis aux mains d'Argetoianu et de Grigore Filipescu...

14/27 juillet. — Conseil animé et très sérieux. Nous devions résoudre les difficultés d'ordre financier touchant Seulescu. J'avais prévenu Arion qu'éventuellement il aurait l'intérim des finances. La question des Crédits fonciers: Seulescu avait prétendu que nous n'avions pas le droit de légiférer. Après avoir établi ce droit, j'ai proposé la solution acceptée par tous: une loi générale ne permettant plus le vote par procuration; le vote proportionné au montant de la

incompatibilităţi pentru consiliu; reînoirea consiliilor; adunări generale punând funcţionarea în acord cu legea. Chestiunea Băncei Naţionale: Săulescu spune că banca restitue guvernului cele 6000 de acţiuni ale sale pe care le va plăti fondul de rezervă şi acordă un număr proporţional de voturi; însă Banca va alege ea pe toţi directorii şi va da guvernului pe toţi cenzorii. Discuţie lungă. Arion găseşte că e un teren de împăcare. Atrag atenţiunea că banca de stat modernă nu mai este o instituţie pentru a da bani Statului; ea este furnizorul de monedă fiduciară, dar mai ales regulatorul creditului şi al balanţei comerciale. In aceste condiţii spiritul de câştig trebue înlăturat; după cum şi Statul are şi el ceva de spus. Cer: Majoritate în consiliu pentru Stat, adică jumătate din directori plus guvernatorul; censorii desemnaţi de acţionari vor fi adevăraţi comercianţi şi industriaşi; Banca va face serviciul de casierie şi va stabili sistemul cekurilor între casele publice pentru a evita prea mare circulaţie de bilete. Direcţiunea, bine plătită, nu va par-

---

dette; incompatibilités absolues pour le conseil; renouvellement des conseils; assemblées générales mettant le fonctionnement d'accord avec la loi.

La question de la Banque: Seulescu raporte que la Banque restitue au gouvernement ses 6.000 actions que le fonds de réserve paiera et accorde un nombre proportionnel de voix, mais la Banque élira elle tous ses directeurs et donnera au gouvernement tous les censeurs. Longue discussion. Arion trouve que c'est un terrain de conciliation. Je fais remarquer que la Banque d'Etat moderne n'est plus une institution pour donner de l'argent à l'Etat; elle est bien le fournisseur de monnaie fiduciaire, mais surtout le régulateur du crédit et de la balance commerciale.

Dans ces conditions, l'esprit de lucre doit être expulsé de même que l'Etat doit avoir son mot à dire. Je demande: majorité dans le conseil pour l'Etat, soit ½ des directeurs plus le gouverneur; les censeurs désignés par les actionnaires seront des commerçants ou des industriels réels; la Banque fera le service de caisse et établira le système des chèques entre caisses publiques pour éviter la trop grande circulation des billets; la direction richement payée ne par-

ticipa la beneficii; limitarea câştgurilor; dincolo de 6% divident asigurat, Banca va da 25% din beneficiu netto acţionarilor, iar Statul va lua restul. Primit cu unanimitate. Săulescu va trata. Dacă Banca primeşte, nu va fi lovitură de Stat.

Stabilim de asemenea bazele creditului de cerut pentru a ajuta pe locuitorii ruinaţi de războiu. Arion, Mitilineu şi Săulescu trebuie să aducă un proiect, ale cărui baze le-am fixat.

Ministrul de războі îmi comunică o notă: generalul Lafond s'a prezentat pentru a întreba dacă într'adevăr procurasem Germanilor un batalion de schimb la Odessa. Desminţire absolută. Dar ieri, Cuza mă întrebase la Cameră, dacă într'adevăr regimente din diviziile noastre din Basarabia înaintează spre Odessa. Această coincidenţă arată ce oficină fabrică aceste vorbe.

17/30 Iulie. —Iaşi. —Comisia de informaţii îşi depune raportul citit de Lascăr Antoniu. Sunt părţi care fac senzaţie. Pentru mine sunt unele formule prea desvoltate şi fapte precise cam slăbite, din cauza felului cum sunt

---

ticipera pas aux bénéfices; limitation des gains: au-delà de 6%, dividende assuré, la Banque distribuera 25% du bénéfice net aux actionnaires et l'Etat prendra le reste. C'est accepté à l'unanimité. Seulescu négociera. Si la Banque accepte, il n'y aura pas de coup d'Etat.

Nous établissons aussi les bases du crédit à demander pour aller au secours des habitants ruinés par la guerre. Arion, Mitilineu et Seulescu doivent apporter un projet dont nous avons fixé les bases.

— Le ministre de la guerre m'a fait tenir une note. Le général Lafond s'est présenté pour demander si réellement nous avions fourni aux Allemands un bataillon de relève pour Odessa. Démenti absolu. Mais hier. Cuza m'avait posé la question à la Chambre si réallement des régiments de nos divisions de Bessarabie marchaient sur Odessa. Cette coïncidence indique l'officine qui élabore ces potins.

17/30 juillet. — Iassy. — La Commission d'informations dépose sont rapport que lit Lascar Antoniu. Il y a des passages qui font sensation. Pour moi, il y a des formules trop largement indiquées, des faits précis estompés dans la façon

arătate. Ei doresc să lase celor ce fac ancheta material virgin.

— Incepem legea evreilor. Cuza vorbeşte dela 3—8 ore şi tot n'a isprăvit. In loje şi mai ales la galerie mulţime de prieteni şi de studenţi, a căror atitudine e neîndoios foarte favorabilă oratorului.

— *Arion* soseşte dela Bucureşti. Kriege ar mai vrea o modificare: prelungirea termenului de recurs de la 10—21; — refuz categoric acest amestec copilăresc în redactările noastre de articole necontractuale. Dar, se pare că Germanii sunt îngrijaţi: lovitura dela Marna, crede Horstmann, îi va obliga să retragă trupele lor pe vechea linie. Tot rezultatul ofensivelor din primăvară va fi pierdut. Ce schimbare! Cu noi dulcegi (expresiunea lui Arion).

— *Hârjeu* îmi spune că Râmniceanu a venit din partea Regelui ca să-l întrebe dacă e adevărat: 1. Că dăm, sub formă de gardă, trupe la Odessa. 2. Că fortificăm malul stâng al Dunărei. Aceiaşi scorneală Lafond-Cuza, sub altă formă.

---

de les rendre. Ces Messieurs désirent laisser aux enquêteurs du matériel vierge.

Nous commençons la loi des juifs. Cuza parle depuis 3 heures jusqu'à 8 heures et n'a pas fini. Dans les loges et surtout à la galerie foule d'amis et d'étudiants dont l'attitude est évidemment très favorable à l'orateur.

— Arion arrive de Bucarest. Kriege voudrait encore une modification; prolonger le délai de recours de 10—21, — je refuse net cette immixtion enfantine dans nos rédactions d'articles non contractuels —, mais il semble que les Allemands sont soucieux: la tape sur la Marne les obligera — pense Horstmann — à retirer leurs troupes sur leur ancienne ligne. Tous les résultats des offensives de ce printemps seront perdus. Quel déclanchement!... Avec nous douceureux. (S'est l'expression d'Arion).

— Herjeu me dit que Ramniceanu est venu de la part du Roi lui demander s'il était vrai que nous donnons, sous prétexte de gardes, des troupes à Odessa, que nous fortifions la rive gauche du Danube. C'est la même invention Lafond-Cuza sous une autre forme (v. 14 juillet).

18/31 Iulie. — Henri *Catargi* îmi aduce o scrisoare dela Rege, în care e vorba tot de amnistie. Regele n'a telegrafiat, după cum crezusem; ar voi ca legea să vie din iniţiativă parlamentară. Intâlnire Duminică la Bicaz: de altfel e ziua Reginei. Comunic această scrisoare lui Arion care e de părerea mea că ar fi mai rău şi că faţă de contractanţii noştri ar fi o neţinere de vorbă.

— Buletinul cuprinde un pasagiu care pare că confirmă temerile lui Horstmann. Radio din Nauen dă un articol din «National-Zeitung»: «Comandamentul german, nefixat de linii geografice şi având destul teritoriu inamic în stăpânire, îşi retrage diviziunele din sacul înaintat dela Marna pe un front scurtat, care cere mai puţine trupe şi care ridică dintr'o dată adversarului baza pentru noi atacuri» (?) Restul articolului la fel şi pentru ca Radio să dea în întregime articolul, se vede nevoia de a se pleda circumstanţe atenuante. Impresiunea e rea.

— La ora 10 sfârşim legea evreilor. Cuza a mai vorbit încă trei ceasuri. Am răspuns în mod sobru. Zelea

---

18/31 juillet. — Henry Catargi m'apporte une lettre du Roi; il s'agit toujours de l'amnistie. Le Roi n'a pas télégraphié, comme je l'avais cru; il voudrait que la loi vint d'initiative parlementaire. Rendez-vous dimanche à Bicaz: c'est d'ailleurs la fête de la Reine.

Je fais part de cette lettre à Arion, qui partage mon avis que ce serait pire et que vis-à-vis de nos contractants ce serait un manquement.

— Le bulletin contient un passage qui semble confirmer les appréhensions de Horstmann. Le Radio de Nauen donne un article de la «National-Zeitung»: «Le commandement allemand, non rivé à des lignes géographiques et ayant en abondance du territoire ennemi en sa possession, retire ses divisions du cul-de-sac avancé de la Marne, sur un front écourté qui demande moins de troupes et enlève du coup à son adversaire la base pour de nouvelles attaques (?)».

Tout le ton est du même goût et que pour le Radio donne en entier l'article, c'est qu'on a besoin de plaider les circonstances atténuantes. L'impression est mauvaise.

— Nous finissons à 10 heures la loi des juifs. Cuza parlé encore 3 heures. J'ai répondu par un discours sobre. Zelea

Codreanu producând un scandal, tribunele au trebuit evacuate. Printre cei arestați, faimosul Ghibănescu, care s'a grăbit să ceară scuze.

Codreanu a produit un scandale et on a dû évacuer les tribunes. Parmi ceux qu'on a arrêtés, le fameux Ghibanescu qui s'est empressé de faire des excusee.